

Wyznania religijne w Polsce w latach 2015–2018

Religious denominations in Poland 2015–2018

Wyznania religijne w Polsce w latach 2015–2018

Religious denominations in Poland 2015–2018

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland

Warszawa Warsaw 2019

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Społecznych
Statistics Poland, Social Surveys Department

Pod kierunkiem

Supervised by

Paweł Ciecieląg

Zespół autorski

Editorial team

Anna Bieńkuńska, Paweł Ciecieląg, Arkadiusz Góralczyk, Grzegorz Gudaszewski, Tomasz Piasecki, Ks. Wojciech Sadłoń

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Danuta Niwińska, Beata Lipińska, Robert Chmielewski, Halina Sztrantowicz

ISBN 978-83-66466-00-5

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, AL. NIEPODLEGŁOŚCI 208.

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji — tel. (22) 608 32 10, 608 38 10
Zam. 433/2019/ nakł. 210

Przedmowa

Fenomen religijności jest dla badaczy społecznych bogatym tematycznie, wielowymiarowym obszarem analiz. Wszak wiara i religia stanowią bardzo ważny element ogólnie pojmowanego życia społecznego. Fenomeny te w mniejszym lub większym stopniu wpływają na systemy aksjonormatywne w społeczeństwach, na otoczenie instytucjonalne oraz na praktyki i zwyczaje ludzi. Dodatkowo, w wymiarze indywidualnym istotną kwestią jest wpływ wyznawanej wiary lub braku takiej na odczuwaną jakość życia i poczucie jego sensu. Sama religijność, nawet w warstwie najbardziej widocznej, a więc obrzędowości, ma różne barwy i odcienie w zależności od wyznań, ich doktryn teologicznych i tradycji. Poznanie struktury wyznań jest warunkiem koniecznym do dalszych pogłębionych analiz, stawiających sobie za cel kompleksową charakterystykę życia religijnego.

Prowadzone przez Główny Urząd Statystyczny od prawie 30 lat badania i analizy gromadzonych danych, umożliwiają choćby częściową charakterystykę życia religijnego w Polsce. Oddawana w Państwa ręce niniejsza pozycja książkowa, stanowi już IX edycję cyklicznej serii. Tradycyjnie, prezentuje ona dane statystyczne dotyczące funkcjonowania kościołów i związków wyznaniowych, tym samym obrazując strukturę wyznaniową naszego kraju. Zawarto w niej informacje dotyczące m.in. liczebności wiernych, duchownych, parafii, miejsc kultu oraz prowadzonych przez Kościoły i związki wyznaniowe w Polsce aktywności o charakterze dobroczynno- charytatywnym i edukacyjnym. Podobnie jak w poprzednich edycjach, znajdziecie Państwo krótkie charakterystyki podstawowych prawd wiary, zarysy doktryn teologicznych oraz omówienia niektórych faktów historycznych dotyczących poszczególnych wyznań czy grup wyznań.

Niniejsze wydanie zostało wzbogacone o dodatkową analityczną część opracowania. W tegorocznej edycji składa się z ona 2 rozdziałów. Pierwszy z nich zawiera analizę porównawczą struktury wyznaniowej oraz wybranych wymiarów życia religijnego Polski i Francji. W drugim natomiast, przedstawiono analizę wpływu religijności na dobrobyt subiektywny mieszkańców Polski opracowaną na podstawie wyników Badania spójności społecznej z 2018 r.

W niniejszej publikacji znalazło się także miejsce na krótkie omówienie danych dotyczących zawieranych od 1999 r. małżeństw wyznaniowych ze skutkami cywilnymi oraz informacje na temat placówek edukacyjnych prowadzonych przez organizacje wyznaniowe.

Życzę Państwu przyjemnej i interesującej lektury. Żywię nadzieję, że przedłożona publikacja będzie źródłem cennej wiedzy dotyczącej jakże ważnego obszaru ludzkiej egzystencji, jaką jest wiara i religia, zarówno w wymiarze społecznym jak i indywidualnym.

Zastępca Dyrektora
Departamentu Badań Społecznych

Małgorzata Żyra

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Warszawa, luty 2020 r.

Preface

The phenomenon of religiousness is for social researchers a rich thematically, multidimensional area of analysis. After all, faith and religion are in fact important elements of generally understood social life. These phenomena more or less influence axionormative systems in societies, institutional environment, people's customs and habits. Additionally, in the individual aspect, the influence of faith or its lack on the perceived quality of life and sense of existence is an important issue. Religiosity, even in the most visible layer, which is rituals, has different colours and shades depending on the religion, its theological doctrines and traditions. Getting the insight into the structure of religions is a necessary condition for further in-depth analysis, aiming at a comprehensive characterisation of religious life.

The surveys and analysis of the collected data that have been conducted by the Statistics Poland for almost 30 years, enable at least a partial description of religious life in Poland. This book is the 9th edition of the periodical series. As always, it presents statistical data on the functioning of churches and religious associations, thus depicting the religious structure of Poland. The book contains information about the number of believers, clergy, parishes, places of worship and activities focused on charity and education, all conducted by Churches and religious associations in Poland. As in previous editions, you will find short descriptions of basic truths of faith, outlines of theological doctrines and discussion of some historical facts concerning particular religions or groups of religions.

This issue has been enriched with an additional analytical part. In the present edition it consists of 2 chapters. The first chapter contains a comparative analysis of the religious structure and selected dimensions of religious life in Poland and France. The second chapter presents an analysis of the impact of religiousness on the subjective well-being of Polish residents, based on the results of the Social Cohesion Survey of 2018.

In this publication there is also a paragraph for a short discussion of data on marriages based on faith concluded since 1999 with civil effects as well as information on educational institutions run by religious organizations.

I wish you a pleasant and interesting reading. I deeply believe that the publication will be a source of valuable knowledge concerning the very important area of human existence, which is faith and religion, both in the social and individual dimension.

Deputy Director
Social Surveys Department

Małgorzata Żyra

President
Statistics Poland

dr Dominik Rozkrut

Warsaw, February 2020

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Spis treści	5
Contents	5
Spis tablic	7
List of tables	7
Spis wykresów	11
List of charts	11
Spis map	17
List of maps	17
Spis schematów	19
List of scheme	19
Objaśnienia znaków umownych i skróty	20
Symbols and abbreviations	20
Rozdział 1. Statystyka wyznań religijnych w Polsce – P. Ciecieląg, G. Gudaszewski	21
Chapter 1. Statistics of religious denominations in Poland	21
1.1. Problemy metodologiczne statystycznych badań nad wyznaniem religijnymi w Polsce	21
1.1. Methodological problems of statistical research on religious denominations in Poland	21
1.2. Źródła danych o wyznaniach religijnych w Polsce	22
1.2. Sources of data on religious denominations in Poland	22
1.3. Dane na temat rejestracji wyznań	23
1.3. Data on registration of religions	23
1.4. Klasyfikacja wyznań według rodzaju religii, nurtu religijnego i grupy wyznań	26
1.4. Classification of religions by type of religion, religious trend and group of denominations	26
1.5. Struktura wyznaniowa w Polsce na podstawie danych NSP 2011 oraz Badania spójności społecznej 2015 i 2018	30
1.5. Religious structure in Poland based on data from the National Census 2011 and Social Cohesion Survey 2015 and 2018	30
1.6. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi	34
1.6. Religious marriages having legal effects in civil law	34
1.7. Szkoły i przedszkola prowadzone przez organizacje wyznaniowe	40
1.7. Schools and nursery schools run by religious organisations	40
1.8. Przypadki dyskryminacji ze względu na wyznawaną wiarę lub przynależność do Kościoła ..	60
1.8. Cases of discrimination based on faith or church affiliation	60
Rozdział 2. Wyznania religijne w Polsce – P. Ciecieląg, A. Góralczyk	61
Chapter 2. Religious denominations in Poland	61
2.1. Sposób prezentacji danych	61
2.1. The method of data presentation	61
2.2. Indeksy wyznań religijnych w Polsce	63
2.2. Indexes of Religious Denominations in Poland	63
2.3. Chrześcijaństwo	77
2.3. Christianity	77
2.3.1. Wyznania katolickie	80
2.3.1. Catholic Denominations	80
Kościół katolicki	81
Catholic Church	81
Starokatolicyzm	95
Old Catholicism	95
2.3.2. Chrześcijaństwo wschodnie (ortodoksyjne)	111
2.3.2. Eastern Christianity (Orthodox)	111
Prawosławie	113
Orthodox	113
Chrześcijańskie kościoły orientalne	121
Christian Oriental Churches	121

2.3.3. Kościoły protestanckie i tradycji protestanckiej	122
2.3.3. Protestant Churches and Protestant Tradition	122
2.3.4. Nurt badawczy Pisma Świętego	233
2.3.4. The Current of the Bible Students	233
2.3.5. Inne wyznania chrześcijańskie	245
2.3.5. Other Christian denominations	245
2.4. Wyznania tradycji islamskiej	249
2.4. Religion of Islamic Tradition	249
2.5. Wyznania tradycji judaistycznej.....	261
2.5. Confessions of Jewish Tradition	261
2.6. Buddyzm	265
2.6. Buddhism	265
2.7. Hinduizm.....	272
2.7. Hinduism	272
2.8. Pogaństwo (rodzimowierstwo) i neopogaństwo	291
2.8. Paganism (Native Paganism) and Neopaganism	291
2.9. Inne religie.....	296
2.9. Other religions	296
2.10. Wyznania nowozarejestrowane oraz niesklasyfikowane	309
2.10. Newly registered and unclassified religions	309
2.11. Wyznania, które zaprzestały działalności, uległy rozwiązaniu bądź przyłączyły się do innych wspólnot	313
2.11. Confessions that have ceased to exist, have been dissolved or joined other communities .	313
2.12. Słownik stosowanych pojęć	319
2.12. Glossary of the terms used	319
2.13. Bibliografia do II rozdziału	323
2.13. Bibliography of chapter 2	323
Rozdział 3. Struktura wyznaniowa i życie religijne Polski i Francji – P. Ciecieląg, ks. W. Sadłoń	325
Chapter 3. The denomination structure and religious life of Poland and France	342
3.1. Struktury wyznaniowe w Polsce i we Francji	325
3.1. Religious structure in Poland and in France	342
3.2. Religijność w Polsce i we Francji – porównanie podstawowych wskaźników	331
3.2. Religiousness in Poland and in France – comparison of basic indicators	348
3.2.1. Rys historyczny	331
3.2.1. History	348
3.2.2. Religijność w Polsce i we Francji	331
3.2.2. Religiousness in Poland and in France	348
3.3. Kościół katolicki w Polsce i we Francji	335
3.3. Catholic Church in Poland and in France	352
3.3.1. Struktura organizacyjno-terytorialna Kościoła katolickiego w polsce i we Francji ..	335
3.3.1. Organisational and territorial structure of the Catholic Church in Poland and in France	352
3.3.2. Kościół katolicki w Polsce i we Francji w ujęciu statystycznym	336
3.3.2. Catholic Church in Poland and in France in a statistical perspective	353
3.4. Podsumowanie	341
3.4. Summary	358
Rozdział 4. Religijność a dobrobyt subiektywny na podstawie badania spójności społecznej 2018 – A. Bieńkuńska, T. Piasecki	359
Chapter 4. Religiosity and subjective well-being on the basis of the Social Cohesion Survey 2018	359
4.1. Religijność	359
4.1. Religiosity	359
4.2. Dobrobyt subiektywny	362
4.2. Subjective well-being	362
4.3. Zróżnicowanie dobrobytu subiektywnego ze względu na poziom zaangażowania religijnego	364
4.3. Differentiation of subjective well-being in terms of level of religious commitment	364
4.4. Analiza wpływu religijności na dobrobyt subiektywny za pomocą regresji logistycznej	365
4.4. Logistic regression analysis of the impact of religious commitment on subjective well-being	365
4.5. Podsumowanie	370
4.5. Summary	370

Spis tablic

List of tables

Tablica 1.1. Kościoły i związki wyznaniowe, których istnienie odnotowano w GUS według roku uznania	24
Table 1.1. Churches and religious associations, which existence was noted in GUS (Central Statistical Office) by year recognition	24
Tablica 1.2. Kościoły i związki wyznaniowe, których istnienie odnotowano w GUS według roku uznania	24
Table 1.2. Churches and religious associations, which existence was noted in GUS (Central Statistical Office) by year recognition.....	24
Tablica 1.3. Liczba Kościołów i związków wyznaniowych według grup wyznań	26
Table 1.3. Number of Churches and religious associations by groups of religions	26
Tablica 1.4. Symbole identyfikacyjne według nowej kategoryzacji wyznań	27
Table 1.4. The identification symbols by new categorization of confessions	27
Tablica 1.5. Liczba wszystkich wyznań według rodzaju religii, nurtu religijnego i grupy wyznań	28
Table 1.5. Number of all denominations by type of religion, religious current and group of denominations	28
Tablica 1.6. Liczba członków wszystkich istniejących wyznań według rodzaju religii, nurtu religijnego i grupy wyznań	29
Table 1.6. Number of all denominations by type of religion, religious trends and group of denominations	29
Tablica 1.7. Ludność Polski według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego w 2011 r. NSP 2011	31
Table 1.7. Population of Poland by declared religion in 2011. NC (National Census) 2011	31
Tablica 1.8. Ludność Polski według kategorii wyznań – rodzajów i nurtów religii w 2011 r. NSP 2011	32
Table 1.8. Population of Poland by categories of religions – types and trends of religions in 2011. NC 2011	32
Tablica 1.9. Przynależność do wyznania religijnego w % osób wieku 16 lat i więcej	34
Table 1.9. Religious affiliation in % of persons aged 16 and over	34
Tablica 1.10. Małżeństwa cywilne i wyznaniowe	35
Table 1.10. Civil and religious marriages	35
Tablica 1.11. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi	36
Table 1.11. Religious marriages having legal effects in civil law	36
Tablica 1.12. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	40
Table 1.12. Primary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations	40
Tablica 1.13. Uczniowie w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	42
Table 1.13. Pupils in primary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations	42
Tablica 1.14. Gimnazja dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	43
Table 1.14. Lower secondary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations	43

Tablica 1.15. Uczniowie w gimnazjach dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	45
Table 1.15. Students in lower secondary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations	45
Tablica 1.16. Licea ogólnokształcące dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	46
Table 1.16. General secondary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations	46
Tablica 1.17. Uczniowie w liceach ogólnokształcących dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	47
Table 1.17. Students in general secondary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations	47
Tablica 1.18. Specjalne szkoły przysposabiające do pracy dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	49
Table 1.18. Special job-training schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations	49
Tablica 1.19. Uczniowie w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	50
Table 1.19. Students in special job-training schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations	50
Tablica 1.20. Branżowe szkoły I stopnia i technika dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	51
Table 1.20. Stage I sectoral vocational schools and technical secondary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations	51
Tablica 1.21. Uczniowie w branżowych szkołach I stopnia i technikach dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	52
Table 1.21. Students in Stage I sectoral vocational schools and technical secondary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations	52
Tablica 1.22. Szkoły policealne dla młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	55
Table 1.22. Post-secondary schools for youth with separation of schools run by religious organisations	55
Tablica 1.23. Uczniowie w szkołach policealnych dla młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	56
Table 1.23. Students in post-secondary schools for youth with separation of schools run by religious organisations	56
Tablica 1.24. Przedszkola z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	58
Table 1.24. Nursery schools, pre-primary sections of primary schools with separation of the nursery schools run by religious organizations	58
Tablica 1.25. Dzieci w przedszkolach z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	59
Table 1.25. Children in nursery schools, pre-primary sections of primary schools with separation of the nursery schools run by religious organizations	59
Tablica 1.26. Zgłoszone do kościoła/związku wyznaniowego przypadki dyskryminacji członków społeczności ze względu na wyznawaną wiarę lub przynależność do kościoła w latach 2013–2018	60
Table 1.26. The cases of discrimination of community members on their faith or church affiliation reported to church /religious association in 2013–2018	60
Tablica 2.1. Liczba chrześcijan w poszczególnych regionach Świata w 2010 r.	78
Table 2.1. Number of Christians in particular regions of the World in 2010	78

Tablica 3.1. Struktura wyznaniowa Polski według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego w 2011 roku	326
Table 3.1. Religious structure of Poland according to the declared affiliation to a religion in 2011	343
Tablica 3.2. Struktura wyznaniowa Francji w 2010 r.	327
Table 3.2. Religious structure in France in 2010	344
Tablica 3.3. Struktura wyznaniowa Francji w latach 1987–2009	327
Table 3.3. The religious structure of France in the years 1987–2009	344
Tablica 3.4. Francuzi i Polacy w wieku 15 lat i więcej według deklarowanej przynależności do jakiegokolwiek religii lub wyznania w 2012 r.	332
Table 3.4. French and Poles aged 15 and over by the declared affiliation to any religion or denomination in 2012	349
Tablica 3.5. Polacy i Francuzi w wieku 18 lat i więcej według wiary w Boga w 2008 r.	332
Table 3.5. Poles and the French aged 18 and over by to the faith in God in 2008	349
Tablica 3.6. Polacy i Francuzi w wieku 18 lat i więcej według stosunku do religii w 2008 r.	333
Table 3.6. Poles and French aged 18 and over their attitude to religion in 2008	350
Tablica 3.7. Polacy i Francuzi w wieku 18 lat i więcej według rozumienia prawdy w religiach w 2008 r.	334
Table 3.7. Poles and the French aged 18 and over the understanding of truth in religions in 2008	351
Tablica 3.8. Polacy i Francuzi w wieku 18 lat i więcej według przekonania, że kościół daje odpowiedzi na problemy moralne i duchowe w 2008 r.	334
Table 3.8. Poles and French aged 18 and over by the belief that the church gives answers to moral and spiritual problems in 2008	351
Tablica 3.9. Polacy i Francuzi w wieku 15 lat i więcej według stopnia zainteresowania duchowością w 2008 r.	334
Table 3.9. Poles and French aged 15 and over by the degree of interest in spirituality in 2008	351
Tablica 3.10. Polacy i Francuzi w wieku 15 lat i więcej według przynależności do organizacji religijnej w 2008 r.	335
Table 3.10. Poles and French aged 15 and over by the affiliation to a religious organisation in 2008 ..	352
Tablica 3.11. Parafie (centra pastoralne) oraz liczba katolików przypadająca na 1 parafię we Francji i w Polsce	336
Table 3.11. Parishes (pastoral centres) and the number of Catholics per 1 parish in France and in Poland	353
Tablica 3.12. Księża (diecezjalni i zakonni) oraz liczba katolików przypadająca na 1 księdza we Francji i w Polsce	337
Table 3.12. Priests (diocesan and monastic) and the number of Catholics per 1 priest in France and in Poland	354
Tablica 3.13. Alumni diecezjalni i zakonni we Francji i w Polsce	337
Table 3.13. Diocesan and monastic alumni in France and in Poland	354
Tablica 3.14. Duchowieństwo zakonne (księża, bracia i siostry) we Francji i w Polsce	338
Table 3.14. Monastic clergy (priests, male religious and professed women religious) in France and in Poland	355
Tablica 3.15. Liczba urodzeń żywych oraz chrztów udzielonych we Francji i w Polsce (w tys.)	338
Table 3.15. The number of live births and baptisms given in France and in Poland (in thousand)	356
Tablica 3.16. Liczba małżeństw zawartych w Kościele oraz wszystkich małżeństw mających skutki prawne w prawie cywilnym we Francji i w Polsce (w tys.)	340
Table 3.16. Number of marriages contracted in the Church and all marriages having legal effects in the civil law in France and in Poland (in thousand)	357

Tablica 4.1. Ocena istotności wpływu potencjalnych czynników objaśniających na zadowolenie z życia ogólnie rzecz biorąc oraz poczucie sensu w życiu	368
Table 4.1. Assessment of the significance of the impact of potential explanatory factors on overall life satisfaction and sense of meaning in life	368
Tablica 4.2. Efekty opisujące wpływ poziomu zaangażowania religijnego na zadowolenie z życia i poczucie sensu w życiu w poszczególnych grupach wieku (oceny parametrów regresji logistycznej)	369
Table 4.2. The effects of religious commitment on overall life satisfaction and sense of meaning in life (estimates of logistic regression parameters)	369

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1.1. Małżeństwa cywilne i wyznaniowe ze skutkami cywilnymi	36
Chart 1.1. Civil and religious marriages having legal effects in civil law	36
Wykres 2. Liczba przedsiębiorstw objętych badaniem przedsiębiorczości w latach 2013–2017	38
Chart 2. Number of enterprises covered by the entrepreneurship survey in 2013–2017	38
Wykres 1.3. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi zawarte w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym	39
Chart 1.3. Religious marriages having legal effects in civil law contracted in the Polish Autocephalous Orthodox Church	39
Wykres 1.4. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi zawarte w Kościele Ewangelicko-Augsburskim	39
Chart 1.4. Religious marriages having legal effects in civil law contracted in the Evangelical Church of the Augsburg Confession in the Republic of Poland	39
Wykres. 1.5. Szkoły podstawowe prowadzone przez organizacje wyznaniowe	41
Chart 1.5. Primary schools run by religious organisations	41
Wykres 1.6. Uczniowie w szkołach podstawowych prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	43
Chart 1.6. Pupils in primary schools run by religious organisations	43
Wykres 1.7. Gimnazja prowadzone przez organizacje wyznaniowe	44
Chart 1.7. Lower secondary schools run by religious organisations	44
Wykres 1.8. Uczniowie w gimnazjach prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	45
Chart 1.8. Students in lovers secondary schools run by religious organisations	45
Wykres 1.9. Licea ogólnokształcące prowadzone przez organizacje wyznaniowe	47
Chart 1.9. General secondary schools run by religious organisations	47
Wykres 1.10. Uczniowie w liceach ogólnokształcących prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	48
Chart 1.10. Students in general secondary schools run by religious organisations	48
Wykres 1.11. Specjalne szkoły przysposabiające do pracy prowadzone przez organizacje wyznaniowe	49
Table 1.11. Special job-training schools run by religious organisations	49
Wykres 1.12. Uczniowie w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	50
Chart 1.12. Students in special job-training schools run by religious organisations	50
Wykres 1.13. Branżowe szkoły I stopnia i technika prowadzone przez organizacje wyznaniowe	52
Chart 1.13. Stage I sectoral vocational schools and technical secondary schools run by religious organisations	52
Wykres 1.14. Uczniowie w branżowych szkołach I stopnia i technikach prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	54
Chart 1.14. Students in stage I sectoral vocational schools and technical secondary schools run by religious organisations	54
Wykres 1.15. Szkoły policealne prowadzone przez organizacje wyznaniowe	56
Chart 1.15. Post-secondary schools run by religious organisations	56
Wykres 1.16. Uczniowie w szkołach policealnych prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	57
Chart 1.16. Students in post-secondary schools run by religious organisations	57

Wykres 1.17. Przedszkola prowadzone przez organizacje wyznaniowe	58
Chart 1.17. Nursery schools run by religious organisations	58
Wykres 1.18. Dzieci w przedszkolach prowadzonych przez organizacje wyznaniowe	59
Chart 1.18. Children in nursery schools run by religious organisations	59
Wykres 2.1. Wskaźniki dominicantes i communicantes dla Polski (w % ogółu zobowiązanych)	85
Chart 2.1. Dominicantes and communicantes indicators for Poland (in % of total obligated)	85
Wykres 2.2. Chrzty, śluby i I komunie udzielone w Kościele Greckokatolickim	89
Chart 2.2. Baptisms, I Communion and marriages contracted in the Greek Catholic Church	89
Wykres 2.3. Wierni Kościoła Neounickiego	93
Chart 2.3. Adherents of Neunice Church	93
Wykres 2.4. Wierni, duchowni i parafie Kościoła Starokatolickiego Mariawitów	97
Chart 2.4. Adherents, clergy and parishes of the Mariavite Old Catholic Church	97
Wykres 2.5. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Starokatolickim Mariawitów	97
Chart 2.5. Baptisms and marriages contracted in the Mariavite Old Catholic Church	97
Wykres 2.6. Wierni, duchowni i parafie Kościoła Polskokatolickiego	102
Chart 2.6. Adherents, clergy and parishes of the Polish Catholic Church	102
Wykres 2.7. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Polskokatolickim	103
Chart 2.7. Baptisms and marriages contracted in the Polish-Catholic Church	103
Wykres 2.8. Wierni, duchowni i parafie Kościoła Katolickiego Mariawitów	105
Chart 2.8. Adherent, clergy and parishes of the Mariavite Catholic Church	105
Wykres 2.9. Wierni, duchowni i parafie Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego w RP	108
Chart 2.9. Adherents, clergy and parishes of the Polish National Catholic Church	108
Wykres 2.10. Chrzty i śluby udzielone w Polskim Narodowym Kościele Katolickim w RP	108
Chart 2.10. Baptism and marriages contracted in the Polish National Church	108
Wykres 2.11. Wierni i duchowni Kościoła Starokatolickiego	110
Chart 2.11. Adherents and clergy of the Old Catholic Church	110
Wykres 2.12. Liczba wiernych wschodnich Kościołów katolickich w 2017 r.	112
Chart 2.12. Number of faithful (adherents) Eastern Catholic Churches in 2017	112
Wykres 2.13. Wierni, duchowni i parafie Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego	115
Chart 2.13. Adherents clergy and parishes of the Polish Autocephalous Orthodox Church	115
Wykres 2.14. Chrzty i śluby udzielone w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym	116
Chart 2.14. Baptisms and marriages contracted in the Polish Autocephalous Orthodox Church	116
Wykres 2.15. Wierni i nastawnicy Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego	120
Chart 2.15. Adherents and adjusters of the Eastern Old Belief Church	120
Wykres 2.16. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP	126
Chart 2.16. Adherents and clergy of the Evangelical Church of the Augsburg Confession	126
Wykres 2.17. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Ewangelicko-Augsburskim w RP	126
Chart 2.17. Baptisms and marriages contracted in the Evangelical Church of the Augsburg Confession	126
Wykres 2.18. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP	130
Chart 2.18. Adherents and clergy of the Evangelical-Reformed Church	130
Wykres 2.19. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Ewangelicko-Reformowanym w RP	131
Chart 2.19. Baptisms and marriages contracted in the Evangelical-Reformed Church	131
Wykres 2.20. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego w RP	134
Chart 2.20. Adherents and clergy of the United Methodist Church	134

Wykres 2.21. Członkowie, duchowni oraz zbory i placówki Kościoła Chrześcijan Baptystów w RP	137
Chart 2.21. Members, clergy, churches and institutions of the Baptism Union	137
Wykres 2.22. Chrzty udzielone w Kościele Chrześcijan Batystów w RP	138
Chart 2.22. Baptisms given in the Baptist Union	138
Wykres 2.23. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w RP	143
Chart 2.23. Adherents, clergy and communities of the Seventh-day Adventist Church	143
Wykres 2.24. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Adwentystów Dnia Siódmego w RP	143
Chart 2.24. Baptisms and contracted in the Seventh-day Adventist Church	143
Wykres 2.25. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Zielonoświątkowego	147
Chart 2.25. Adherents, clergy and communities the Pentecostal Church	147
Wykres 2.26. Chrzty i śluby udzielone w Zielonoświątkowego	147
Chart 2.26. Baptisms and marriages contracted in the Pentecostal Church	147
Wykres 2.27. Wierni, duchowni i świątynie Kościoła Wolnych Chrześcijan	151
Chart 2.27. Adherents, clergy and temples of the Free Christian Church	151
Wykres 2.28. Chrzty udzielone w Kościele Wolnych Chrześcijan	151
Chart 2.28. Baptisms in the Free Christian Church	151
Wykres 2.29. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Bożego w Chrystusie	153
Chart 2.29. Adherents, clergy and communities of the Church of God in Christ	153
Wykres 2.30. Chrzty udzielone w Kościele Bożym w Chrystusie	153
Chart 2.30. Baptisms in the Church of God in Christ	153
Wykres 2.31. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicznych Chrześcijan	156
Chart 2.31. Adherents and clergy of the Church of Evangelical Christians	156
Wykres 2.32. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Ewangelicznych Chrześcijan	156
Chart 2.32. Baptisms and marriages contracted in the Church of Evangelical Christians	156
Wykres 2.33. Wierni i duchowni Adwentystów Dnia Siódmego – Ruch Reformacyjny	158
Chart 2.33. Adeherents and clergy of the Seventh Day Adventist Reform Movement	158
Wykres 2.34. Wierni i duchowni Chrześcijańskiej Wspólnoty Ewangelicznej	159
Chart 2.34. Adherents and clergy of the Christian Evangelical Fellowship	159
Wykres 2.35. Chrzty udzielone w Chrześcijańskiej Wspólnocie Ewangelicznej	159
Chart 2.35. Baptisms in the Christian Evangelical Fellowship	159
Wykres 2.36. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Chrystusowego w RP	161
Chart 2.36. Adherents, clergy and communities of the Christ Churches in the Republic of Poland	161
Wykres 2.37. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Chrystusowym w RP	162
Chart 2.37. Baptisms and marriages contracted in the Community of Christ Churches in the Republic of Poland	162
Wykres 2.38. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Chrześcijan Wiary Ewangelicznej	164
Chart 2.38. Adherents, clergy and communities of the Christian Church of Evangelical Faith	164
Wykres 2.39. Członkowie i duchowni Apostolskiego Kościoła Wolnych Chrześcijan „Kanaan”	167
Chart 2.39. Members and clergy of the Christian Center “Kanaan”	167
Wykres 2.40. Wierni i duchowni Nowoapostolskiego Kościoła w Polsce	169
Chart 2.40. Adherents and clergy of the New Apostolic Church	169
Wykres 2.41. Wierni i duchowni Ewangelicznej Wspólnoty Zielonoświątkowe	172
Chart 2.41. Adherents, clergy of the Evangelical Pentecostal Community	172

Wykres 2.42. Chrzty i śluby udzielone w Ewangelicznej Wspólnoty Zielonoświątkowej	172
Chart 2.42. Baptisms and marriage contracted in the Evangelical Pentecostal Community	172
Wykres 2.43. Wierni Zboru Stanowczych Chrześcijan	174
Chart 2.43. Adherents of the Church of Resolute Christians Church	174
Wykres 2.44. Wierni, duchowni oraz zbory i placówki Kościoła Chrześcijan Dnia Sobotniego	175
Chart 2.44. Adherents, clergy, communities and centres of the Christian Church of Saturday Day	175
Wykres 2.45. Chrzty udzielone w Kościele Chrześcijan Dnia Sobotniego	176
Chart 2.45. Baptisms in the Christian Church of Saturday Day	176
Wykres 2.46. Wierni i duchowni Kościoła Chrześcijańskiego „Słowo Wiary”	178
Chart 2.46. Adherents and clergy of the Christian Church “Word of Faith”	178
Wykres 2.47. Wyznawcy, duchowni i świątynie Ewangelicznego Związku Braterskiego	179
Chart 2.47. Adherents , clergy and temples of the Evangelical Brotherhood Church	179
Wykres 2.48. Chrzty udzielone w Ewangelicznym Związku Braterskim	180
Chart 2.48. Baptisms and marriages contracted in the Evangelical Brotherhood Church	180
Wykres 2.49. Członkowie i duchowni Kościoła Armia Zbawienia w RP	182
Chart 2.49. Members and clergy of the Church of the Salvation Army in the Republic of Poland	182
Wykres 2.50. Chrzty udzielone w Kościele Armia Zbawienia w RP	182
Chart 2.50. Baptisms in The Church of the Salvation Army in the Republic of Poland	182
Wykres 2.51. Wyznawcy Stowarzyszenie Zborów Chrześcijan	184
Chart 2.51. Adherents of the Association of Christian Churches in the Republic of Poland	183
Wykres 2.52. Chrzty udzielone w Stowarzyszeniu Zborów Chrześcijan	184
Chart 2.52. Baptisms in the Association of Christian Churches in the Republic of Poland	184
Wykres 2.53. Wierni i duchowni Zboru Chrześcijańskiego w RP	186
Chart 2.53. Adherents and clergy of the Christian Church in the Republic of Poland	186
Wykres 2.54. Wierni i duchowni Kościoła Chrześcijańskiego w Duchu Prawdy i Pokoju	188
Chart 2.54. Adherents and clergy of the Christian Church in the Spirit of Truth and Peace	188
Wykres 2.55. Członkowie i duchowni Misji „Centrum Służby Życia”	190
Chart 2.55. Members and clergy of the Life-Centre-Ministries	190
Wykres 2.56. Chrzty udzielone w Misji „Centrum Służby Życia”	190
Chart 2.56. Baptisms in the Life-Centre-Ministries	190
Wykres 2.57. Wierni Kościoła Reformowanego Adwentystów Dnia Siódmego	192
Chart 2.57. Adherents of the Seventh Day Adventist Reformed Church	192
Wykres 2.58. Członkowie Wspólnoty Chrześcijańskiej „Pojednanie”	193
Chart 2.58. Members of the Reconciliation Christian Fellowship	193
Wykres 2.59. Wierni i starsi Zborów Bożych Chrześcijan Dnia Siódmego	195
Chart 2.59. Adherents and seniors of the Seventh-day Churches of God’s Christians	195
Wykres 2.60. Wierni i duchowni Zboru Ewangelicznego „AGAPE” w Poznaniu	197
Chart 2.60. Adherents and clergy of the “Agape” Evangelical Church	197
Wykres 2.61. Członkowie Zboru w Wodzisławiu Śląskim	198
Chart 2.61. Members of the Church in Wodzisław Śląski	198
Wykres 2.62. Chrzty udzielone w Zborze w Wodzisławiu Śląskim	199
Chart 2.62. Baptisms in the Church in Wodzisław Śląski	199
Wykres 2.63. Duchowni Ruchu Chrześcijańskiego MT28	203
Chart 2.63. Clergy of the Campus Crusade for Christ International	203

Wykres 2.64. Członkowie Misji Pokoleń	207
Chart 2.64. Members of the Every Generation Ministries	207
Wykres 2.65. Członkowie i duchowni Wspólnoty Unitarian Uniwersalistów	208
Chart 2.65. Members and clergy of the Unitarian Universalist Community	208
Wykres 2.66. Członkowie Zboru Ewangelii Łaski	212
Chart 2.66. Members of the Church of the Gospel of Grace	212
Wykres 2.67. Członkowie i duchowni Kościoła Bożego w Polsce	216
Chart 2.67. Members and clergy of the Church of God in Poland	216
Wykres 2.68. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Bożym w Polsce	216
Chart 2.68. Baptisms and marriages in the Church of God in Poland	216
Wykres 2.69. Wierni i duchowni Kościoła Pentakostального	218
Chart 2.69. Adherents and clergy of the Pentecostal Church	218
Wykres 2.70. Wierni i duchowni Kościoła Chrześcijańskiego „Wieczernik”	219
Chart 2.70. Adherents and clergy of the Upper Room Church	219
Wykres 2.71. Wierni i duchowni Chrześcijańskiego centrum „Pan jest sztandarem” Kościoł w Tarnowie”	224
Chart 2.71. Adherents and clergy of the Christian Centre “Lord is a Flag” – Church in Tarnów	224
Wykres 2.72. Wyznawcy Kościoła Jezusa Chrystusa „SYJON” w Rzeszowie	228
Chart 2.72. Adherents of the Church of Jesus Christ “Zion” in Rzeszów	228
Wykres 2.73. Głosiciele i zbory Świadców Jehowy w Polsce	236
Chart 2.73. Preachers and communities of the Jehovah’s Witnesses	236
Wykres 2.74. Członkowie, starsi i diakoni oraz zbory Zrzeszenia Wolnych Badaczy Pisma Świętego	240
Chart 2.74. Memebers, seniors, deacons and communities of the Association of Free Bible Students	240
Wykres 2.75. Członkowie, duchowni i zbory Świeckiego Ruchu Misyjnego „Epifania”	242
Chart 2.75. Members, clergy and communities of the Laymen’s Home Missionary Movement	242
Wykres 2.76. Wierni oraz starsi i diakoni Stowarzyszenia Badaczy Pisma Świętego	244
Chart 2.76. Adherents, seniors and deacons of the Association of Bible Students	244
Wykres 2.77. Chrzty udzielone w Stowarzyszeniu Badaczy Pisma Świętego	244
Chart 2.77. Baptisms in the Association of Bible Students	244
Wykres 2.78. Członkowie i misjonarze Kościoła Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich	246
Chart 2.78. Members and missionaries of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints	246
Wykres 2.79. Wierni i duchowni Muzułmańskiego Związku Wyznaniowego	253
Chart 2.79. Adherents and clergy of the Muslim Religious Union	253
Wykres 2.80. Wierni Stowarzyszenia Jedności Muzułmańskiej	260
Chart 2.80. Adherents of the Association of Islamic Unity	260
Wykres 2.81. Wierni Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich	263
Chart 2.81. Adherents of the Union of Jewish Religious Communities	263
Wykres 2.82. Członkowie i nauczyciele Związku Buddyjskiego Tradycji Karma Kamtsang w Polsce	268
Chart 2.82. Members and teachers of the Benchen Karma Kamtsang Buddhist Association	268
Wykres 2.83. Inicjacje w Związku Buddyjskim Tradycji Karma Kamtsang w Polsce	269
Chart 2.83. Initiations of the Benchen Karma Kamtsang Buddhist Association	269
Wykres 2.84. Członkowie i nauczyciele Szkoły Zen Kwan Um	271
Chart 2.84. Members and teachers of the Kwan Um School of Zen	271
Wykres 2.85. Członkowie i nauczyciele Związku Buddyjskiego Kandzeon	273
Chart 2.85. Members and teachers of the Buddhist Association Kanzeon Sangha	273

Wykres 2.86. Członkowie i monitorzy Związku Buddystów Zen BODHIDHARMA	275
Chart 2.86. Members and monitor men of the Zen Buddhist Union "Bodhidharma"	275
Wykres 2.87. Członkowie i nauczyciele Międzynarodowego Towarzystwa Świadomości Kryszny	283
Chart 2.87. Members and teachers of the International Society for Krishna Consciousness ISKCON ...	283
Wykres 2.88. Inicjacje i śluby w Międzynarodowym Towarzystwie Świadomości Kryszny	284
Chart 2.88. Initiations and marriages (vows) in the International Society for Krishna Consciousness ISKCON	284
Wykres 2.89. Członkowie Związku Ajapa Yogi	285
Chart 2.89. Members of the Ajapa Yogi Association	285
Wykres 2.90. Członkowie the Radha Govind Society of Poland	287
Chart 2.90. Members of the Radha Govind Society	287
Wykres 2.91. Członkowie i duchowni Instytutu Wiedzy o Tożsamości „Misja Czaitanii”	288
Chart 2.91. Members and clergy of the Science of Identity Foundation "Chaitanya Mission"	288
Wykres 2.92. Członkowie i nauczyciele Światowego Uniwersytetu Duchowego Brahma Kumaris w Polsce	290
Chart 2.92. Members and teachers of the Brahma Kumaris World Spiritual University	290
Wykres 2.93. Wyznawcy Karaimskiego Związku Religijnego w RP	297
Chart 2.93. Adherents of the Karaims Religious Union in the Republic of Poland	297
Wykres 2.94. Uczniowie i członkowie Wspólnoty Religijnej Lectorium Rosicrucianum	299
Chart 2.94. Students and members of the Lectorium Rosicrucianum International School of the Golden Rosycross	299
Wykres 2.95. Liczba wyznawców poszczególnych religii na świecie w 2010 r.	318
Chart 2.95. Number of adherents of particular religions in the world in 2010	318
Wykres 3.1. Francuzi i Polacy w wieku 15 lat i więcej według deklarowanego poziomu religijności w 2012 r. (w procentach)	333
Chart 3.1. French and Poles according to the declared level of religiousness in 2012 (in %)	350
Wykres 3.2. Liczba urodzeń żywych oraz chrztów dzieci do lat 7 udzielonych we Francji i w Polsce (w tys.)	339
Chart 3.2. The number of live births and baptisms of children up to 7 years of age given in France and in Poland (in thousands)	356
Wykres 3.3. Liczba małżeństw zawartych w Kościele oraz wszystkich małżeństw mających skutki prawne w prawie cywilnym we Francji i w Polsce (w tys.)	340
Chart 3.3. Number of marriages contracted in the Church and all marriages having legal effects in the civil law in France and in Poland (in thousand)	357
Wykres 4.1. Poziom zaangażowania religijnego wg wieku (w % osób w wieku 16 lat i więcej)	361
Chart 4.1. Level of religious commitment by age in % of people aged 16 and over	361
Wykres 4.2. Poziom zadowolenia z życia ogólnie rzecz biorąc wg wieku (w % osób w wieku 16 lat i więcej)	363
Chart 4.2. Overall life satisfaction by age in % of people aged 16 and over	363
Wykres 4.3. Zadowolenie z życia ogólnie rzecz biorąc wg poziomu zaangażowania religijnego (w % osób w wieku 16 lat i więcej)	363
Chart 4.3. Overall life satisfaction by level of religious commitment in % people aged 16 and over ...	363
Wykres 4.4. Poczucie sensu w życiu według wieku (w % osób w wieku 16 lat i więcej)	364
Chart 4.4. The sense of meaning in life by age in % people aged 16 and over	364
Wykres 4.5. Poczucie sensu w życiu według poziomu zaangażowania religijnego (w % osób w wieku 16 lat i więcej)	365
Chart 4.5. The sense of meaning in life by level of religious commitment in % people aged 16 and over	365

Spis map

List of maps

Mapa 1.1. Ludność deklarująca brak przynależności wyznaniowej w 2011 r. Według NSP 2011	33
Map 1.1. Population declared not to have any religious affiliation in 2011. The National Census 2011	33
Mapa 2.1. Diecezje i metropolie Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce w 2017 r.	86
Map 2.1. Dioceses and metropolises of the Roman Catholic Church in Poland in 2017	86
Mapa 2.2. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Rzymskokatolickiego w 2011 r. Według NSP 2011	87
Map 2.2. Population declared to belong to the Roman Catholic Church in 2011, the National Census 2011	87
Mapa 2.3. Obrządkie wschodnie Kościoła katolickiego w Polsce w 2015 r.	90
Map 2.3. Eastern rites of the Catholic Church in Poland in 2015	90
Mapa 2.4. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Greckokatolickiego w 2011 r. Według NSP 2011	91
Map 2.4. Population declared to belong to the Greek Catholic Church in 2011. The National Census 2011	91
Mapa 2.5. Diecezje Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Polsce w 2017 r.	99
Map 2.5. The Dioceses of Mariavite Old Catholic Church in Poland in 2017	99
Mapa 2.6. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Polskokatolickiego lub Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w 2011 r. Według NSP 2011	100
Map 2.6. Population declared to belong to the Polish-Catholic Church or the Old Catholic Church of Marijuana in 2011, the National Census 2011	100
Mapa 2.7. Diecezje Kościoła Polskokatolickiego w Polsce w 2018 r.	104
Map 2.7. Dioceses of the Polish Catholic Church in Poland in 2018	104
Mapa 2.8. Diecezje Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w Polsce w 2018 r.	117
Map 2.8. The Dioceses of the Polish Autocephalous Orthodox Church in 2018	117
Mapa 2.9. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Prawosławnego w 2011 r. Według NSP 2011	118
Map 2.9. Population declared to belong to the Orthodox Church in 2011. The National Census 2011	118
Mapa 2.10. Diecezje i Parafie Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce w 2018 r.	127
Map 2.10. Dioceses and parishes of the Evangelical Church of the Augsburg Confession in Poland in 2018	127
Mapa 2.11. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w 2011 r. Według NSP 2011	128
Map 2.11. Population declared to belong to the Evangelical Church of the Augsburg Confession in 2011. The National Census 2011	128
Mapa 2.12. Parafie Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Polsce w 2018 r.	132
Map 2.12. Parishes of the Evangelical-Reformed Church in Poland in 2018	132
Mapa 2.13. Okręgi Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego w Polsce w 2018 r.	135
Map 2.13. Districts of the United Methodist Church in the Republic of Poland in 2018	135
Mapa 2.14. Okręgi Kościoła Chrześcijan Baptystów w Polsce w 2018 r.	139
Map 2.14. Districts of the Baptist Union of Poland in 2018	139

Mapa 2.15. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Chrześcijan Baptystów lub Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w 2011 r. Według NSP 2011	140
Map 2.15. Population declared to belong to the Baptist Christian Church or the Reformed Evangelical Church in 2011. The National Census 2011	140
Mapa 2.16. Diecezje Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce w 2018 r.	144
Map 2.16. Dioceses of the Seventh-day Adventist Church in Poland in 2018	144
Mapa 2.17. Okręgi Kościoła Zielonoświątkowego w 2018 r.	148
Map 2.17. Districts of the Pentecostal Church in 2018	148
Mapa 2.18. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Zielonoświątkowego w 2011 r. Według NSP 2011	149
Map 2.18. Population declared to belong to the Pentecostal Church in 2011. The National Census 2011	149
Mapa 2.19. Okręgi Kościoła Nowoapostolskiego w Polsce w 2018 r.	170
Map 2.19. Districts of the New Apostolic Church in 2018	170
Mapa 2.20. Ludność deklarująca przynależność do Wyznania Świadców Jehowy w 2011 r. Według NSP 2011	237
Map 2.20. Population declared to belong to the Jehovah's Witnesses in 2011. The National Census 2011	237
Mapa 2.21. Ludność deklarująca przynależność do Muzułmańskiego Związku Religijnego w 2011 r. Według NSP 2011	254
Map 2.21. Population declared to belong to the Muslim Religious Union in 2011. The National Census 2011	254
Mapa 3.1. Odsetek wiernych Kościoła Katolickiego (obrzędek łaciński) w stosunku do ogółu ludności Polski w 2011 r.	328
Map 3.1. Percentage of the Catholic Church (Latin rite) in relation to the total population of Poland in 2011	345
Mapa 3.2. Zdeklarowani katolicy we Francji w 2009 r. według departamentów	329
Map 3.2. Declared Catholics in France in 2009 by departments	346
Mapa 3.3. Katolicy, którzy zadeklarowali jako praktykujący (regularnie lub okazjonalnie) we Francji w 2009 r. według departamentów	330
Map 3.3. Catholics, who declared practicing (regularly or occasionally) in France in 2009 by departments	347

Schematy

List of scheme

Schemat 1. Rozwój religii	62
Scheme 1. Development of religions	62
Schemat 2. Podziały w chrześcijaństwie według Davida B. Barretta	79
Scheme 2. Division christianity by David B. Barrett	79
Schemat 3. Pokrewieństwo głównych nurtów protestantyzmu	123
Scheme 3. Affinity to mainseam protestantism	123
Schemat 4. Główne nurty Islamu	251
Scheme 4. The major branches of Islam	251
Schemat 5. Struktura organizacyjna Islamskiego Zgromadzenia Ahl-Ul-Bayt	257
Scheme 5 The Organizational structure of the Ahl-ul-Bayt Islamic Assembly	257

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych data not available or not reliable
Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe not applicable
Zero (0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05. magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit
Gwiazdka (*)	umieszczony w tabeli lub na wykresie przy tych wartościach liczbowych, gdy zjawisko istniało w wielkości oznaczającej, że precyzja może budzić zastrzeżenia. Znak jest stosowany, jeżeli liczba przypadków wchodzących do uogólnienia jest mniejsza niż 50. placed in a table or graph near these numerical values when the phenomenon existed in a quantity indicating that precision may be a concern. The sign is used if the number of generalised cases is less than 50.

Rozdział 1

Chapter 1

Statystyka wyznań religijnych w Polsce

Statistics of religious denominations in Poland

1.1. Problemy metodologiczne statystycznych badań nad wyznaniem religijnym w Polsce

1.1. Methodological problems of statistical research on religious denominations in Poland

Wyznanie stanowi dla statystyki niezwykle trudny przedmiot badań, już choćby tylko z tego względu, że należy do bardzo wrażliwego i intymnego wymiaru życia jednostek i społeczności, jakim jest religia, wiara i religijność. Wiele aspektów religijności nie poddaje się badaniom statystycznym, a niektóre z nich – w ogóle badaniom empirycznym, dotyczy to np. zjawiska „religijności niezinstytucjonalizowanej”. Dużym wyzwaniem jest już samo oszacowanie liczebności członków poszczególnych kościołów i związków wyznaniowych, które charakteryzują się – także w Polsce – dużą różnorodnością co do wielkości, stopnia rozproszenia i rozmieszczenia terytorialnego.

Statystyczne badania wyznaniowe mogą być prowadzone z wykorzystaniem przynajmniej trzech procedur: badań reprezentacyjnych, spisów powszechnych i sprawozdawczości statystycznej obejmującej instytucje wyznaniowe. Każda z tych procedur ma swoje zalety i ograniczenia wynikające z metodologii, możliwości organizacyjnych i finansowych, a czasami i względów politycznych.

W Polsce przeprowadza się stosunkowo dużo badań reprezentacyjnych, w których uwzględnia się pytanie o wyznanie, w tym wiele poświęconych specjalnie tematyce religijnej. Niestety tego typu badania nie dają wystarczającej wiedzy na temat liczby członków poszczególnych wyznań. Ze względu na specyfikę wyznaniową społeczeństwa polskiego badania sondażowe pozwalają w zasadzie oszacować sensownie tylko procentowy udział katolików; czasami ujawniają także ułamki procenta deklaracji prawosławnych, protestantów lub świadków Jehowy. Relatywnie niewielkie liczebności wyznań niekatolickich i ich nierównomierne rozmieszczenie sprawiają bowiem, że badania sondażowe nie są w stanie dostarczyć miarodajnych danych umożliwiających odtworzenie, czy choćby – przybliżenie pełnej struktury wyznaniowej ludności Polski. Większość spośród niewielkich ugrupowań religijnych w ogóle nie zostaje „wykryta” w badaniach przeprowadzonych na niewielkich (co najwyżej kilkudziesięciu) próbach losowych. Nawet zastosowanie większej próby badawczej (jak np. w przypadku Badania spójności społecznej, w którym zadawane jest pytanie o przynależność wyznaniową) nie zapewni dostarczenia dostatecznych danych w tym zakresie.

Odpowiednim źródłem pozyskiwania danych dotyczących struktury wyznaniowej kraju może być spis powszechny. Pytanie o wyznanie uwzględniono w spisach powszechnych w 1921 i 1931 r. Mimo znacznych zmian, jakie zaszły w czasie II wojny światowej i w latach następnych w zakresie struktury wyznaniowej społeczeństwa polskiego w wyniku zmian granic państwowych, w okresie PRL-u temat wyznania był z powodów ideologicznych pomijany we wszystkich spisach ludności. Pytanie o wyznanie nie zostało uwzględnione także w pierwszym powszechnym spisie ludności, przeprowadzonym po odzyskaniu przez Polskę niepodległości i suwerenności w 2002 r. Idea badania wyznania w spisie powszechnym nie uzyskała wówczas należytego wsparcia w obliczu sprzeciwu, formułowanego głównie z pozycji ochrony wolności osobistych i dopatrywania się przeszkód formalno-prawnych.

Wszystkie te przeciwności zostały przezwyciężone w trakcie dyskusji nad zakresem tematycznym ostatniego badania spisowego. W wyniku czego w spisie ludności i mieszkań, który odbył się w 2011 r. pytanie o przynależność wyznaniową zostało zadane na zasadach dobrowolności.

Spis w 2011 r. był przeprowadzony przy użyciu nowych rozwiązań metodologicznych, wykorzystujących istniejące dane z rejestrów, spis internetowy oraz badanie reprezentacyjne. Pytanie o przynależność wyznaniową znalazło się w poszerzonym zakresie tematycznym, realizowanym w ramach spisowego badania reprezentacyjnego, którym objęto około 20% mieszkańców w skali kraju. Wyniki NSP 2011 w zakresie danych dotyczących struktury wyznaniowej zostały przedstawione w niniejszej publikacji.

Jednak do tej pory jedynym stałym źródłem informacji o strukturze wyznaniowej ludności Polski jest prowadzone od 1990 r. badanie statystyczne GUS Wyznania religijne w Polsce. W ramach tego badania dane o stanie i działalności kościołów i związków wyznaniowych pozyskiwane są bezpośrednio od organizacji wyznaniowych.

W okresie PRL (do 1989 r.) gromadzenie informacji o funkcjonowaniu, liczebności i rozmieszczeniu wyznań w Polsce leżało w sferze zadań specjalnie do tego celu powołanego Urzędu ds. Wyznań. Urząd ten gromadził informacje w drodze administracyjnego nakazu, co powodowało, że ich statystyczna wiarygodność była stosunkowo niska. Cały ten okres nie zapisał się dobrze w historii statystyki wyznań religijnych.

W 1990 r. powstał w Głównym Urzędzie Statystycznym kilkusobowy zespół kierowany przez dra Lucjana Adamczuka, który zaczął zajmować się statystyką wyznań i narodowości. W toku prac została wypracowywana metodologia badań nad wyznaniem. Przyjęto w niej zasadę, że będzie pozyskiwany stosunkowo wąski, ale możliwie najbardziej wiarygodny zakres informacji. Zrezygnowano także z nakładania obowiązków sprawozdawczego na instytucje wyznaniowe. Zamiast obligatoryjnych sprawozdań statystycznych wprowadzono ankietę statystyczną wypełnianą przez poszczególne wyznania na zasadzie dobrowolności. Kwestionariusz ankiety wyznaniowej (AW-01) rozsyłany od 1990 r. do poszczególnych wyznań, podporządkowany został ogólnym zasadom prostoty i niezmienności. Zawiera tylko kilka najważniejszych z punktu widzenia funkcjonowania wyznań pytań, sformułowanych możliwie uniwersalnie w taki sposób, aby nie wymagały specjalnych objaśnień i instrukcji. W 2013 r. opracowano jego wersję elektroniczną dostępną na Portalu Sprawozdawczym GUS. Kwestionariusz ten w swej podstawowej strukturze spełnia swoją rolę także obecnie i stanowi podstawowe źródło danych dla badania Wyznania religijne w Polsce.

Należy podkreślić, że gromadzenie informacji dotyczących wszystkich zarejestrowanych w Polsce wyznań nie jest łatwe, ze względu na niejednorodne znaczenie zakresu nawet podstawowych pojęć opisujących wyznania. Np. pytanie o liczbę wyznawców lub wiernych nie zawsze jest tak samo zrozumiałe wśród stu kilkudziesięciu różnych wyznań. Nawet w Kościele katolickim pojęcie wiernego nie oddaje w pełni złożonego stosunku człowieka do wiary i obowiązków religijnych. Z tego też powodu w statystyce Kościoła katolickiego jak również publicznej (GUS) nie podaje się liczby wiernych lecz liczbę ochrzczonych. Pojęcie duchownego, dość jednoznacznie rozumiane w kościołach chrześcijańskich, nie ma prostego odpowiednika wśród wyznań niechrześcijańskich. Pojęcie obiektu sakralnego jest również odmiennie rozumiane w różnych wyznaniach, podobnie jak pojęcie jednostki organizacyjnej np.: parafii, wspólnoty, zboru czy gminy. Zatem zbudowanie jednego uniwersalnego narzędzia badawczego było zadaniem dość trudnym, wymagającym czasami indywidualnego podejścia do każdego wyznania.

Dodatkowo należy podkreślić, że przedstawione w publikacji informacje nt. zasad wiary i sakramentów uznawanych przez poszczególne wyznania zostały przygotowane wg opisów nadesłanych przez poszczególne kościoły i związki wyznaniowe bądź zaczerpnięte z ich oficjalnych materiałów lub stron internetowych.

1.2. Źródła danych o wyznaniach religijnych w Polsce

1.2. Sources of data on religious denominations in Poland

Przedstawione w niniejszym opracowaniu informacje pozyskano przy pomocy statystycznej ankiety wyznaniowej AW, którą GUS kieruje każdego roku do władz wyznań. Zakres danych uzyskanych przy pomocy tej ankiety obejmuje przede wszystkim podstawowe parametry statystyczne, takie jak liczba: członków, duchownych, jednostek organizacyjno-terytorialnych różnego poziomu (wspólnot podstawowych i wyższego szczebla), obiektów sprawowania kultu, udzielonych chrztów lub innych form inicjacji religijnej oraz ślubów. W zależności od stopnia zaawansowania wewnętrznej statystyki poszczególnych wyznań lub stopnia dopasowania ich struktur terytorialnych do podziału administracyjnego kraju, dane tego typu podawane są według województw. Ponadto w kwestionariuszu ankiety przewidziano miejsce na informacje o prze-

jawach działalności statutowej, obejmujące takie kwestie, jak aktywność edukacyjna, pomoc społeczna i praca charytatywna, działalność wydawnicza i informacyjna – w miarę możliwości ujmowane ilościowo.

Temat badania oraz specyfika badanych podmiotów wymaga elastycznego podejścia, dlatego niezależnie od podstawowego i wystandaryzowanego modułu ankiety AW, stosownie do potrzeb informacyjnych, przedstawicielom kościołów i wyznań zadawane są pytania o różne informacje o charakterze opisowym. Na przykład pytanie o to, w jaki sposób przyjmowani są nowi członkowie.

Rosyłając kwestionariusze ankiety do wszystkich tych podmiotów, GUS liczy na ich własne udokumentowane źródła ewidencyjne, przede wszystkim te dotyczące wyznawców. Jednakże nie wszystkie otrzymywane ankiety spełniają te oczekiwania. Zastosowanie prostych metod rachunkowych i porównawczych wskazuje, że niektóre wyznania nie prowadzą systematycznej aktualizacji stanu liczebnego swoich wyznawców. O pewnej słabości wewnętrznej statystyki wyznania może też świadczyć brak danych o rozmieszczeniu terytorialnym, podawanie liczb szacunkowych lub skokowo zmieniające się liczby wiernych w diasporze. W takich sytuacjach starano się drogą telefoniczną lub korespondencyjnie o uaktualnienie lub korektę danych. W skrajnych przypadkach braku reakcji na prośby – danych takich nie włączamy do statystyk. Pewnym ułatwieniem dla podmiotów sprawozdawczych było wprowadzenie w ostatnich latach możliwości wypełniania ankiety w formie elektronicznej dostępnej na Portalu Sprawozdawczym GUS.

Z ogólnych badań statystyczną ankietą wyznaniową wyłączony został Kościół katolicki, ponieważ od wielu już lat tworzy on własną wewnętrzną statystykę. Prace statystyczne podjęto już pod koniec lat sześćdziesiątych, a w 1972 r. Stowarzyszenie Apostolstwa Katolickiego (SAC) powołało Zakład Socjologii Religii. Zakład ten przekształcony później w Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego (ISKK) przeprowadził szereg badań statystycznych obejmujących m.in.: pełne spisy duchowieństwa, spisy parafii oraz powszechne liczenie wiernych uczestniczących w niedzielnej Mszy św., niezbędne do corocznego ustalania wskaźnika *dominantes i communicantes*.

Prowadzony od 1990 r. w GUS wykaz kościołów i wyznań, utworzony na podstawie danych dawnego Urzędu do Spraw Wyznań, jest corocznie aktualizowany na podstawie ewidencji kościołów i związków wyznaniowych, którą obecnie prowadzi Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Na koniec 2018 r. baza danych GUS obejmowała dane dotyczące 203 kościołów i wyznań. W zestawieniu tym jest 17 takich, które rozwiązały się lub przyłączyły do innych wyznań i zostały wykreślone z działu A Rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych MSWiA. W zestawieniu znajdują się także trzy kościoły, które weszły w struktury innych kościołów ale nie wyrejestrowały się z rejestru MSWiA. Kościoły te zostały uwzględnione w niniejszym opracowaniu w niektórych statystykach (np. obrazujących dynamikę powstawania).

Pozostałe dane o wyznaniach w Polsce, które stanowią uzupełnienie informacji pochodzą ze źródeł administracyjnych: Systemu Informacji Oświatowej (SIO) Ministerstwa Edukacji Narodowej i z Rejestru Stanu Cywilnego.

1.3. Dane na temat rejestracji wyznań

1.3. Data on registration of religions

Analizując daty rejestracji kościołów i wyznań łatwo można zauważyć, że prawdziwy rozkwit w dziedzinie organizowania się związków wyznaniowych przyniósł przełom lat 80. i 90., a zatem początek przemian ustrojowych w Polsce i związana z nim liberalizacja prawa wyznaniowego. W okresie tym zaczęły rejestrować się te grupy wyznaniowe, które funkcjonowały już od lat, nie mogąc uzyskać statusu związku wyznaniowego, jak np. stosunkowo liczebna, na tle niekatolickich wyznań w Polsce, organizacja świadków Jehowy. Z drugiej strony fala przemian i wynikające z niej otwarcie na swobodny napływ prądów religijno-filozoficznych ze świata zachodniego, a także dogodne przepisy – zwłaszcza na początku tego okresu – przełożyły się na znaczną intensyfikację w zakresie powstawania i organizowania się różnego typu nowych ruchów religijnych i kultowych. W dużej mierze były to grupy istotnie odmienne w stosunku do dominującej w Polsce tradycji chrześcijańskiej, nawiązujące np. do odległych kulturowo tradycji, np. hinduizmu czy buddyzmu.

Tablica 1.1. Kościoły i związki wyznaniowe, których istnienie odnotowano w GUS według roku uznania
 Table 1.1. Churches and religious associations, which existence was noted in GUS (Central Statistical Office) by year recognition

Rok uznania/zarejestrowania The year of recognition	Liczba wyznań Number of religious denominations		
	wszystkich total	istniejących w 2018 r. existing in 2018	rozwiązanych dissolved
Ogółem Total	203	186	17
do 1919	8	8	–
1920–1929	5	5	–
1930–1939	2	2	–
1940–1949	3	3	–
1950–1959	2	2	–
1960–1969	7	6	1
1970–1979	1	1	–
1980–1989	23	23	–
1990–1999	115	100	15
2000–2009	23	22	1
2010–2018	14	14	–

Tablica 1.2. Kościoły i związki wyznaniowe, których istnienie odnotowano w GUS według roku uznania
 Table 1.2. Churches and religious associations, which existence was noted in GUS (Central Statistical Office) by year recognition

Rok rejestracji/uznania The year of recognition	Liczba wszystkich zarejestrowanych/uznanych wyznań Number of all registered faiths	w tym istniejących w 2018 r. of which existing in 2018
Ogółem Total	203	186
do 1939	15	15
1945–1984	20	19
1985–1989	16	16
1990	22	19
1991	10	7
1992	9	8
1993	8	5
1994	11	8
1995	12	12
1996	15	13
1997	19	19
1998	9	9
1999	–	–
2000	2	2
2001	2	1
2002	–	–
2003	4	4
2004	3	3
2005	–	–
2006	5	5

Tablica 1.2. Kościoły i związki wyznaniowe, których istnienie odnotowano w GUS według roku uznania (dok.)
 Table 1.2. Churches and religious associations, which existence was noted in GUS (Central Statistical Office) by year recognition (cont.)

Rok rejestracji/uznania The year of recognition	Liczba wszystkich zarejestrowanych/uznanych wyznań Number of all registered faiths	w tym istniejących w 2018 r. of which existing in 2018
2008	2	2
2009	4	4
2010	2	2
2011	1	1
2012	–	–
2013	2	2
2014	3	3
2015	1	1
2016	3	3
2017	1	1
2018	1	1

Dość zauważyć, że począwszy od roku 1990 do 2009 uzyskało status prawny 138 wyznań, co stanowi 68% uwzględnionej w analizie i opisach zbiorowości 203 wyznań – tzn. wszystkich figurujących w wykazie i bazach danych GUS, niezależnie od tego, czy obecnie jeszcze funkcjonują, czy też uległy rozwiązaniu (względnie weszły w skład innych). Już sam rok 1990 odznaczył się uznaniem 22 związków wyznaniowych, tym samym największą jednoroczną liczbą rejestracji, a przez kolejnych osiem lat przybywało średnio po 10 nowych zarejestrowanych związków wyznaniowych. Tak było do roku 1999 – kiedy dały o sobie znać nowe przepisy, podnoszące nieco wymogi stawiane przy rejestracji wyznań – w którym nie odnotowujemy żadnego przypadku rejestracji. Ostatecznie zaś w latach 1990–1999 zarejestrowano ich 115, tj. 57% spośród całej omawianej zbiorowości kościołów i związków wyznaniowych. Od roku 2000 obserwujemy wyraźną stabilizację w tej dziedzinie, objawiającą się wyraźnie słabszym, ale sukcesywnym powiększaniem się stanu zarejestrowanych związków wyznaniowych – średnio po 2–3 wyznania na rok.

Prawie wszystkie wyznania, które uległy rozwiązaniu, zarejestrowane zostały w latach 1990–1999. Wprawdzie przypadki zaprzestania działalności – podobnie jak dane o rozwiązanych wyznaniach – są odnotowywane i przechowywane w GUS dopiero od roku 1990¹, to znamienny jest fakt, że wszystkie ugrupowania religijne, zaprzestające działalności miały dość krótki staż od 23 lat do kilku miesięcy, średnio 8 i pół roku.

Na tle całego okresu PRL, wypada odnotować pewien wzrost liczby corocznie rejestrowanych związków wyznaniowych, jaki obserwowano od drugiej połowy lat 80. W latach 1985–89 uznano w sumie 16 związków. A zatem w czasie pięciu lat zarejestrowano niewiele mniej wyznań (20) niż w 40 letnim okresie (1945–84) poprzedzających ten czas. Fakt ten świadczy o pewnym wzroście pobłażliwości, jaką wykazywały w tej dziedzinie władze komunistyczne w ostatnie fazy epoki PRL.

¹ GUS nie dysponuje danymi o związkach wyznaniowych rozwiązanych przed 1990 rokiem.

1.4. Klasyfikacja wyznań według rodzaju religii, nurtu religijnego i grupy wyznań

1.4. Classification of religions by type of religion, religious trend and group of denominations

Wykaz obejmujący zarejestrowane kościoły i związki wyznaniowe w Polsce odzwierciedla dużą różnorodność tradycji religijnych, nawiązujących do bardzo odległych od siebie kultur i epok. Tworzenie klasyfikacji czy typologii w dziedzinie religii i wyznań jest przedsięwzięciem niezwykle trudnym i dość ryzykownym. Wymaga stosowania wielu różnorodnych kryteriów (doktrynalnych, historycznych, strukturalno-organizacyjnych, funkcjonalnych, itd.), prowadzących zazwyczaj do bardzo odległych rezultatów, które na ogół nie spotykają się z powszechną akceptacją zainteresowanych środowisk i rzadko zyskują szerokie uznanie.

Z prawnego punktu widzenia ogół kościołów, związków wyznaniowych i organizacji religijnych, można by podzielić jedynie na te, które zostały zarejestrowane – a wśród nich rozróżnić takie, których status prawny opiera się na specjalnie dedykowanych im ustawach i konkordacie oraz rejestrowane na zasadach ogólnych obowiązującego prawa wyznaniowego – oraz organizacje czy ruchy religijne, które z różnych względów nie uzyskały statusu prawnego (GUS w zasadzie nie obejmuje ich swym badaniem).

Statystyka publiczna, przynajmniej na obecnym etapie, nie ma wystarczającej wiedzy, ale także nie widzi konieczności, aby tworzyć klasyfikacje lub typologie wyznań. Niemniej jednak od początku wprowadzonego badania statystycznego wyznań istniała potrzeba wprowadzenia w GUS pewnej systematyzacji ogółu zarejestrowanych kościołów i związków wyznaniowych, ułatwiającej prowadzenia prac statystycznych i prezentację wyników. Dlatego przed kilkunastu laty zaczęto stosować w statystyce wyznań uporządkowanie badanych podmiotów według kilku grup. Owo uporządkowanie nie ma znamion wyczerpującego i zhierarchizowanego systemu, nie pretenduje do miana klasyfikacji lub typologii wyznań, a służy jedynie lepszemu organizowaniu i zarządzaniu bazą danych oraz publikowaniu danych statystycznych o wyznaniach.

Tablica 1.3. Liczba Kościołów i związków wyznaniowych według grup wyznań
Table 1.3. Number of Churches and religious associations by groups of religions

Stary symbol identyfikacyjny Old identification symbol	Grupy wyznań Religious groups	Liczba The Number	
		zarejestrowanych wyznań of registered denominations	w tym istniejących w 2018 r. of which existing in 2018
1.	katolickie catholic	10	10
2.	prawosławne orthodox	3	3
3.	protestanckie protestant	103	93
4.	islamskie muslim	5	5
5.	judaistyczne jewish	6	4
6.	orientalne oriental	29	28
7.	inne other	29	27
9.	wyznania różne, niesklasyfikowane i nowe different denominations, not classified and newly registered	18	16
Razem Total		203	186
	w tym rozwiązanych which including terminated	17	X
	w tym włączonych do innych wyznań of which including incorporated into others	3	X

Przy wyodrębnieniu grup kierowano się przesłankami religioznawczymi, historycznymi, geograficznymi, statystycznymi, a także stanem wiedzy na temat wyznań. Wyodrębnionych zostało osiem grup, którym nadano stały kod cyfrowy, stanowiący zarazem część identyfikatora (pierwsza cyfra) poszczególnych wyznań. Sześć spośród nich to konkretne i określone grupy, nawiązujące historycznie, doktrynalnie lub

geograficznie do pewnych wspólnych tradycji, a zaliczane do każdej z nich wyznania – jak się zdawało – nie budziły większych kontrowersji pod względem wzajemnego podobieństwa. Uporządkowane w ramach nich wyznania to: 1 katolickie, 2 prawosławne, 3 protestanckie, 4 islamskie, 5 judaistyczne oraz 6 orientalne (przede wszystkim nawiązujące do dwóch tradycji religijnych buddyzmu i hinduizmu). Poza tym utworzono kategorię 7 – „inne wyznania” dla wyznań, które w swej doktrynie nawiązują do innych nurtów niż wymienione, a przy tym są reprezentowane tylko przez jeden–dwa zarejestrowane związki, a także takich, które odwołują się w swej nauce do wielu nurtów (synkretyczne). Wyznania, od których nie uzyskano jeszcze odpowiednich informacji, wystarczających do przyporządkowania do którejś z wcześniej omówionych grup tworzą kategorię 9 – „wyznania różne o niepełnych danych”. W miarę pozyskiwania danych i wzbogacania wiedzy na ich temat, związki te zostają przypisywane do konkretnych grup. Bywa tak również z wyznaniem należącymi już do którejś z grup, że w miarę pozyskiwania nowych bardziej wyczerpujących informacji (np. na prośbę i uzasadnienie przedstawicieli wyznania), zostają przyporządkowane do innej grupy.

Tablica 1.4. Symbole identyfikacyjne według nowej kategoryzacji wyznań
Table 1.4. The identification symbols by new categorization of confessions

Rodzaje religii, nurty religijne, grupy wyznań The types of religion, religious trends, denomination groups	Symbol Identyfikacyjny The identification symbol
Chrześcijaństwo Christianity	1
katolicyzm Catholicism	1.1
Kościół katolicki Catholic Church	1.1.1
starokatolicyzm Old catholicism	1.1.2
chrześcijaństwo wschodnie (ortodoksyjne) eastern christianity (Orthodox Christianity)	1.2
prawosławie (Orthodox)	1.2.1
chrześcijańskie kościoły orientalne Oriental Christian Churches	1.2.2
protestanckie i tradycji protestanckiej Protestant and Protestant Tradition	1.3
	1.3.1
nurt badaczy Pisma Świętego Bible Student Movement	1.4
	1.4.1
Świadkowie Jehowy Jehovah's Witnesses	1.4.1.1
wyznania badaczy Pisma Świętego confessions of Bible Student Movement	1.4.1.2
inne chrześcijańskie other Christian	1.5
	1.5.1
Islam Islam	2
	2.1
Judaizm Judaism	3
	3.1
Buddyzm Buddhism	4
	4.1
Hinduizm Hinduism	5
	5.1
Pogaństwo (rodzimowierstwo) i neopogaństwo Paganism and neopaganism	6
	6.1
Inne religie Other religions	7
	7.1
Nowozarejestrowane/niesklasyfikowane Newly registered/not classified	9

Na potrzeby przygotowania danych wyznaniowych pochodzących z Narodowego spisu Ludności i Mieszkań została opracowana nowa kilkupoziomowa kategoryzacja kościołów i związków wyznaniowych. Ta struktura wyznaniowa obejmuje główne religie, nurty religijne oraz grupy wyznań działających w Polsce. Zastosowana kategoryzacja wyznań, obrządków i innych rodzajów samookreśleń religijno-wyznaniowych opiera się głównie na kryterium statystycznym oraz doktrynalno-historycznym.

Tablica 1.5. Liczba wszystkich wyznań według rodzaju religii, nurtu religijnego i grupy wyznań
Table 1.5. Number of all denominations by type of religion, religious current and group of denominations

Symbol Identyfikacyjny Identification symbol	Rodzaje religii, nurty religijne, grupy wyznań Types of religion, religious trends, groups of denominations	Liczba zarejestrowanych wyznań The number of registered denominations	w tym istniejących w 2018 r. of which existing in 2018
1	Chrześcijaństwo Christianity	122	112
1.1	katolicyzm Catholicism	10	10
1.1.1	Kościół katolicki Catholic Church	4	4
1.1.2	starokatolicyzm Old Catholicism	6	6
1.2	chrześcijaństwo wschodnie (ortodoksyjne) eastern christianity (Orthodox Christianity)	5	5
1.2.1	prawosławie Orthodox	3	3
1.2.2	chrześcijańskie kościoły orientalne Oriental Christian Churches	2	2
1.3	protestanckie i tradycji protestanckiej Protestant and Protestant Tradition	97	87
1.4	nurt badaczy Pisma Świętego Bible Student Movement	4	4
1.5	inne chrześcijańskie others Christian	6	6
2	Islam Islam	5	5
3	Judaizm Judaism	6	4
4	Buddyzm Buddhism	19	19
5	Hinduizm Hinduism	9	8
6	Pogaństwo (rodzimowierstwo) i neopogaństwo Paganism and Neopaganism	5	5
7	Inne religie Other religions	21	21
9	Nowozarejestrowane/niesklasyfikowane Newly registered / not classified	16	12
	Razem Total	203	186
	w tym rozwiązanych of which including terminated (dissolved)	17	X
	w tym włączonych do innych kościołów of which incorporated into others	3	X

Tablica 1.6. Liczba członków wszystkich istniejących wyznań według rodzaju religii, nurtu religijnego i grupy wyznań

Table 1.6. Number of all denominations by type of religion, religious trends and group of denominations

Symbol Identyfikacyjny Identification symbol	Rodzaje religii, nurty religijne, grupy wyznań Types of religion, religious trends, groups of denominations	Ogółem ^a w tys. Total in	Liczba wyznań istniejących w 2018 r. of which existing in 2018
1	Chrześcijaństwo Christianity	33.794,4	112
1.1	katolicyzm Catholicism	33.013,9	10
1.1.1	Kościół katolicki Catholic Church	32.966,7	4
1.1.2	starokatolicyzm Old Catholicism	47,2	6
1.2	chrześcijaństwo wschodnie (ortodoksyjne) Eastern Christianity (Orthodox Christianity)	509,5	5
1.2.1	prawosławie Orthodox	509,1	3
1.2.2	chrześcijańskie kościoły orientalne Oriental Christian Churches	0,4	2
1.3	protestanckie i tradycji protestanckiej Protestant and Protestant Tradition	147,9	87
1.4	nurt badaczy Pisma Świętego Bible Student Movement	120,2	4
1.5	inne chrześcijańskie others Christian	2,9	6
2	Islam Islam	41,6	5
3	Judaizm Judaism	2,3	4
4	Buddyzm Buddhism	14,7	19
5	Hinduizm Hinduism	3,8	8
6	Pogaństwo (rodzimowierstwo) i neopogaństwo Paganism and Neopaganism	3,5	5
7	Inne religie Other religions	3,1	21
9	Nowozarejestrowane/niesklasyfikowane Newly registered/not classified	0,3	12
	Razem Total	33.863,7	186

a W podsumowaniu uwzględniono najnowsze dostępne liczby wiernych, członków, wyznawców kościołów i innych związków wyznaniowych pozyskane z badań GUS: „Wyznania religijne w Polsce”, „Statystyka obrządków Kościoła katolickiego” lub w przypadku braku aktualnych danych z NSP 2011. W sumowaniu nie uwzględniono 16 Kościołów lub związków wyznaniowych o których brak wiarygodnych danych.

a The summary takes into account the latest available numbers of believers, members, church believers and other associations confessions obtained from the research of the Central Statistical Office: “Religious denominations in Poland”, “Statistics of rites of the Catholic Church”, or in case of lack of current data from the National Census 2011. 16 churches or religious associations are not included in the summation of which there is no reliable data.

1.5. Struktura wyznaniowa w Polsce na podstawie danych NSP 2011 oraz Badania spójności społecznej 2015 i 2018

1.5. Religious structure in Poland based on data from the National Census 2011 and Social Cohesion Surveys 2015 and 2018

Wyniki ostatniego spisu powszechnego (w 2011 r.) wskazują, że większość społeczeństwa polskiego identyfikuje się z instytucjami wyznaniowymi: 34 222 tys. mieszkańców Polski uznaje siebie za członków – wiernych, sympatyków – kościołów, związków wyznaniowych, denominacji i ruchów religijnych. Liczba ta stanowi 88,9% ogółu ludności Polski lub – jeśli odnieść ją do populacji osób, od których uzyskano odpowiedź o przynależności wyznaniową – 97,4% populacji osób o rozpoznanym statusie wyznaniowym. Z kolei zbiorowość nienależących do żadnego wyznania liczy 929 tys. osób; tym samym społeczność osób bezwyznaniowych obejmuje 2,4% ogółu ludności Polski, a 2,6% – populacji osób o określonym statusie wyznaniowym.

Dane spisowe potwierdzają statystycznie dominującą pozycję Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego. Zbiorowość zaliczających się do wiernych Kościoła rzymskokatolickiego liczy 33 729 tys. osób, co stanowi 87,6% ogółu ludności i 96% populacji osób o rozpoznanym statusie wyznaniowym.

Wszystkie pozostałe rodzaje identyfikacji wyznaniowych – włączając w to deklaracje wiernych obrządków Kościoła katolickiego innych niż łaciński – liczące w sumie 493 tys. osób, mają w naszym kraju wyraźnie mniejszościowy charakter. Najliczniejsza w tej grupie społeczność wiernych Kościoła prawosławnego to według danych spisowych nieco ponad 156 tys. osób, co stanowi 0,41% ludności Polski lub inaczej – 0,44% populacji o ustalonym statusie wyznaniowym.

Według spisu mieszkańcy Polski zaliczający się do grona wyznawców i sympatyków Świadków Jehowy zrzeszają ponad 137 tys. osób, czyli 0,36% ogółu ludności i 0,39% populacji osób, które określiły swoją sytuację wyznaniową.

Trzecim co do wielkości, spośród innych niż rzymskokatolickie, wyznaniem są w Polsce luteranie, czyli wierni Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, liczący prawie 71 tys. osób, co stanowi 0,18% ogółu ludności Polski, a 0,20% ogółu osób o określonym statusie wyznaniowym.

O połowę mniejszą niż luteranie zbiorowość tworzą członkowie Kościoła katolickiego praktykujący w innym niż – najbardziej rozpowszechniony w nim – ryt łaciński, tzn. w obrządku bizantyjsko-ukraińskim, określanym także jako Kościół greckokatolicki. Według danych spisu społeczność zadeklarowanych grekokatolików w Polsce to ponad 33 tys. osób (0,09).

Do większych – jak na polskie realia – wyznań niekatolickich należy zaliczyć jeszcze Kościół Zielonoświątkowy zrzeszający według deklaracji spisywanych osób 26 tys. członków (0,07% ogółu ludności i 0,08% populacji o określonym statusie wyznaniowym), liczącą niespełna 10 tys. członków (w odniesieniu do obu populacji – około 0,03%) – społeczność Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, a także o ponad tysiąc mniejszą społeczność wiernych Kościoła Polskokatolickiego (8,8 tys.) oraz grupę, która jako ostatnia osiągnęła według danych spisowych liczebność 5 tys. – tj. wiernych Kościoła Chrześcijan Baptystów (6,0 tys.).

Członkowie ponad 150 innych kościołów, związków wyznaniowych i ruchów religijnych, jak również wyznawcy różnego rodzaju prądów i nurtów religijnych, stanowią zbiorowość obejmującą w sumie 44,4 tys. mieszkańców Polski, co stanowi 0,12% ludności Polski oraz 0,13% populacji osób o określonym statusie wyznaniowym².

² Więcej na ten temat w: G. Gudaszewski, Struktura narodowo-etniczna językowa i wyznaniowa ludności Polski. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, GUS Warszawa 2015, s. 92–103.

Tablica 1.7. Ludność Polski według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego w 2011 r. NSP 2011
 Table 1.7. Population of Poland by declared religion in 2011. NC (National Census) 2011

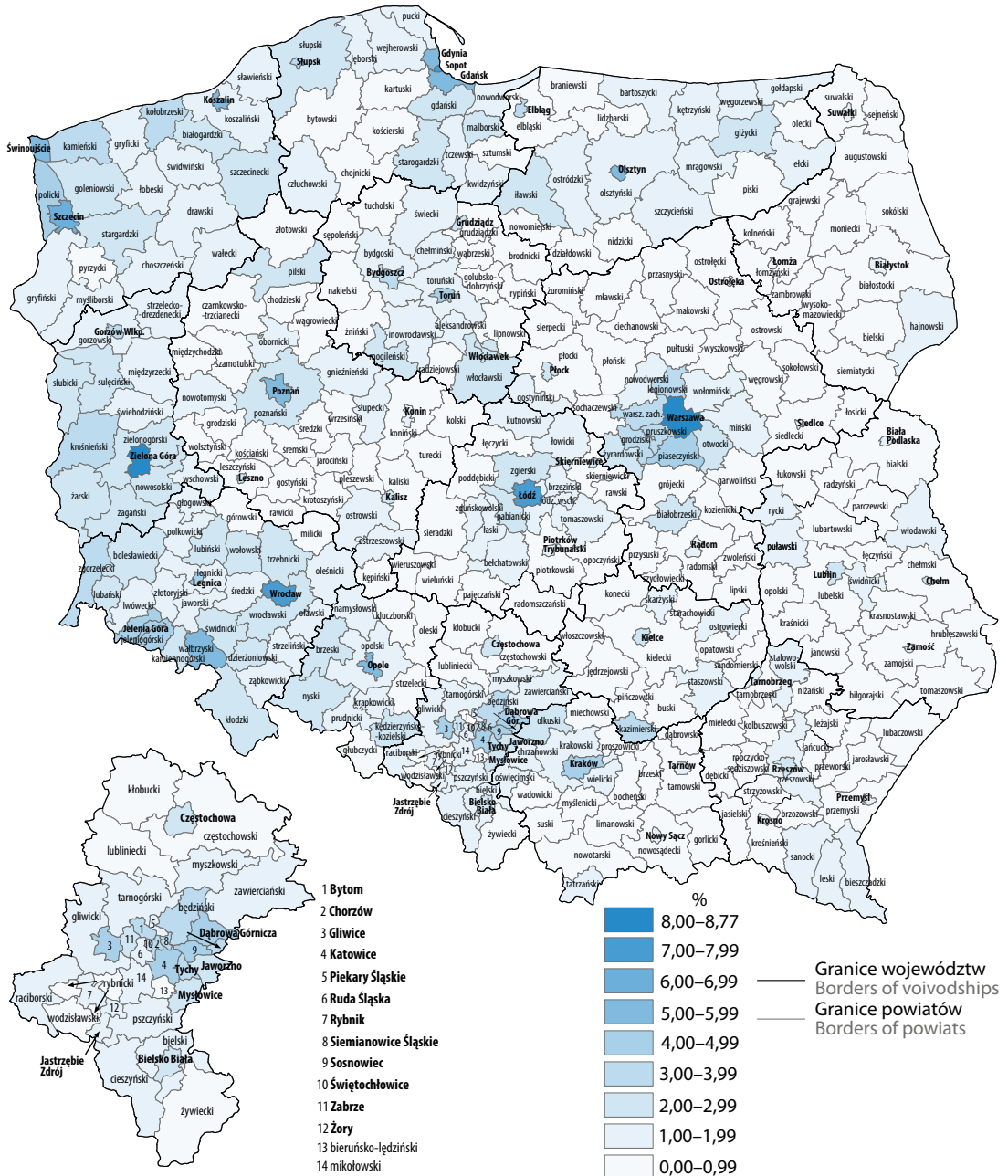
Przynależność wyznaniowa Religious affiliation	Ogółem w tys. Total in thousands	Odsetek ogółu ludności Percentage of total population	Odsetek udzielających odpowiedzi na wyznanie Percentage of people answering the question about the religion
Ogółem Total	38.511,8	100,00	x
Udzielający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Answering the question about religion	35.151,4	91,27	100,00
Należący do wyznania Belonging to a religion	34.222,0	88,86	97,36
Kościół katolicki – obrządek łaciński (Kościół rzymskokatolicki) The Catholic Church – rite of Latin (The Roman Catholic Church)	33.728,7	87,58	95,95
Kościół prawosławny The Orthodox Church	156,3	0,41	0,44
Świadkowie Jehowy The Jehova's Witnesses	137,3	0,36	0,39
Kościół Ewangelicko-Augsburski The Evangelical Church of the Augsburg Confession	70,8	0,18	0,20
Kościół katolicki – obrządek bizantyjsko-ukraiński (Kościół greckokatolicki) The Catholic Church – byzantine-ukrainian rite (The Greek Catholic Church)	33,3	0,09	0,09
Kościół Zielonoświątkowy The Pentecostal Church	26,4	0,07	0,08
Kościół Starokatolicki Mariawitów The Mariavite Old Catholic Church	10,0	0,03	0,03
Kościół Polskokatolicki The Polish Catholic Church	8,8	0,02	0,03
Kościół Chrześcijan Baptystów The Baptist Union	6,0	0,02	0,02
inne other	44,4	0,12	0,13
Nienależący do żadnego wyznania Not belonging to any religion	929,4	2,41	2,64
Odmawiający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Refusing to answer the question about religion	2.733,8	7,10	X
Nie ustalono Not established	626,6	1,63	X

Na podstawie wyników NSP 2011 opracowano 11 map przedstawiających udział ludności deklarującej przynależność do Kościołów i związków wyznaniowych o co najmniej 0,01% deklaracji w powiecie. Mapy te znajdują się w części opisującej poszczególne Kościoły i związki wyznaniowe. Przygotowano także mapę przedstawiającą odsetek osób ludności bezwyznaniowej w powiatach.

Tablica 1.8. Ludność Polski według kategorii wyznań – rodzajów i nurtów religii w 2011 r. NSP 2011
 Table 1.8. Population of Poland by categories of religions – types and trends of religions in 2011. NC 2011

Symbol identyfikacyjny Identification symbol	Rodzaje religii, nurty religijne, grupy wyznań Types of religion, religious trends, groups of denominations	Ogółem w tys. Total in thousands	Odsetek ogółu ludności Percentage of total population	Odsetek udzielających odpowiedzi na wyznanie Percentage of people answering the question about the religion
Ogółem Total		38.511,8	100,0	x
Udzielający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Answering the question about religion		35.151,4	91,3	100,0
Należący do wyznania Belonging to a religion		34.222,0	88,9	97,4
1	Chrześcijaństwo Christianity	34.202,7	88,8	97,3
1.1	katolicyzm Catholicism	33.782,0	87,7	96,1
1.1.1	Kościół katolicki Catholic Church	33.762,3	87,7	96,0
1.1.2	starokatolicyzm Old Catholicism	19,7	0,1	0,1
1.2	chrześcijaństwo wschodnie (ortodoksyjne) Eastern Christianity (Orthodox Christianity)	157,0	0,4	0,4
1.2.1	prawosławie Orthodox	156,6	0,4	0,4
1.2.2	chrześcijańskie kościoły orientalne Oriental Christian Churches	0,4	0,0	0,0
1.3	protestanckie i tradycji protestanckiej Protestant and Protestant Tradition	122,6	0,3	0,3
1.4	nurt badaczy Pisma Świętego the current of Bible Students	140,0	0,4	0,4
1.4.1.1	Świadkowie Jehowy Jehovah's Witnesses	137,3	0,4	0,4
1.4.1.2	wyznania badaczy Pisma Świętego confessions of Bible Students	2,7	0,0	0,0
1.5	inne chrześcijańskie other Christian	1,0	0,0	0,0
2	Islam Islam	5,1	0,0	0,0
3	Judaizm Judaism	0,8	0,0	0,0
4	Buddyzm Buddhism	6,0	0,0	0,0
5	Hinduizm Hinduism	0,9	0,0	0,0
6	Pogaństwo (rodzimowierstwo) i neopogaństwo Paganism and Neopaganism	0,9	0,0	0,0
7	Inne religie Other religion	3,9	0,0	0,0
	Deklaracje wyrażające stosunek do wiary Declarations which express attitude towards faith	1,8	0,0	0,0
	Nienależący do żadnego wyznania Not belonging to any religion	929,4	2,4	2,6
	Odmawiający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Refusing to answer the question about religion	2.733,8	7,1	X
	Nie ustalono Not established	626,6	1,6	X

Mapa 1.1. Ludność deklarująca brak przynależności wyznaniowej w 2011 r. według NSP 2011
 Map 1.1. Population declared not to have any religious affiliation in 2011. The National Census 2011

Pytanie o wyznanie zostało zadane także w reprezentacyjnym wieloaspektowym Badaniu spójności społecznej przeprowadzonym w roku 2015 i 2018 r. Odpowiedzi na pytania w kwestionariuszu indywidualnym udzieliło ponad 13 tys. osób w wieku 16 lat i więcej.

Treść pytania o przynależność wyznaniową w badaniach spójności społecznej pozostała praktycznie taka sama jak w Narodowym Spisie Powszechnym w 2011 r. – Do jakiego wyznania religijnego (kościół lub związku wyznaniowego) Pan/Pani należy? W 2018 r. 93,5% mieszkańców Polski w wieku 16 lat i więcej identyfikuje się z instytucjami wyznaniowymi, 3,1% nie należy do żadnego wyznania, 0,5% nie potrafiło

określić swojej przynależności wyznaniowej, a 2,9% odmówiło odpowiedzi na to pytanie. Najliczniejsza zbiorowość to wierni Kościoła rzymskokatolickiego (Kościół katolicki obrządek łaciński) – 91,9%. Członkowie innych wyznań religijnych to łącznie 1,6%. Na drugim miejscu co do wielkości jest Kościół prawosławny, do którego należy 0,9% osób w wieku 16 lat i więcej, a następnie Świadkowie Jehowy – 0,2%. Łącznie wiernych kościołów protestanckich było 0,3%, a Kościoła greckokatolickiego 0,1%. Do innych wyznań należało 0,2% mieszkańców Polski w wieku 16 lat i więcej. Pomiedzy rokiem 2015 a 2018 r. nie nastąpiły wyraźne zmiany w strukturze wyznaniowej Polski, chociaż odnotowano niewielki (o prawie 1 p. proc.) spadek odsetka osób należących do Kościoła rzymskokatolickiego.

Jak widać dane z badań spójności społecznej korespondują z wynikami Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 r. dotyczącymi struktury wyznaniowej.

Tablica 1.9. Przynależność do wyznania religijnego^a w % osób wieku 16 lat i więcej
Table 1.9. Religious affiliation^a in % of persons aged 16 and over

Przynależność wyznaniowa Religious affiliation	2015	2018
Należący do kościoła lub związku wyznaniowego: Belonging to a church or a religious association:		
Ogółem Total	94,2	93,5
Kościół rzymskokatolicki Roman Catholic Church	92,8	91,9
Kościół prawosławny Orthodox Church	0,7	0,9
kościół protestanckie Protestant Churches	0,2*	0,3*
Świadkowie Jehowy Jehovah's Witnesses	0,3*	0,2*
Kościół greckokatolicki Greek Catholic Church	0,1*	0,1*
inne kościoły i związki wyznaniowe other churches and religious associations	0,1*	0,2*
Nienależący do żadnego wyznania Not belonging to any religion	3,1	3,1
Niepotrafiący określić Unable to categorize	0,5	0,5*
Odmawiający odpowiedzi Refusal to respond	2,2	2,9

a Na podstawie odpowiedzi na pytanie: „Do jakiego wyznania religijnego (kościół lub związku wyznaniowego) Pan/Pani należy?”
a Based on the answer to the question: “Which religious denomination (church or religious association) do you belong to?”

1.6. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi

1.6. Religious marriages having legal effects in the civil law

W Polsce od 1999 r. na mocy ustawy z dnia 24.VII.1998 r. mogą być zawierane małżeństwa wyznaniowe (zawarte w obecności duchownego³) ze skutkami cywilnymi. Możliwe jest to w 10 Kościołach i jednym związku wyznaniowym:

Kościół Katolicki (cztery obrządki)
Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny
Kościół Ewangelicko-Augsburski
Kościół Ewangelicko-Reformowany
Kościół Ewangelicko-Methodystyczny
Kościół Chrześcijan Baptystów
Kościół Adwentystów Dnia Siódmego

³ W urzędach stanu cywilnego rejestrowane są także małżeństwa podlegające prawu wewnętrznemu danego Kościoła lub związku wyznaniowego zawarte w obecności duchownego. Małżeństwo zawarte przed duchownym pociąga za sobą takie same skutki cywilnoprawne jak małżeństwo zawarte przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego (USC). Jednak nie wszystkie śluby udzielone w Kościele lub związku wyznaniowym muszą być zgłaszane do USC. Dlatego też liczba zawartych tzw. małżeństw wyznaniowych zarejestrowanych w USC odbiega od liczby ślubów zawieranych w poszczególnych Kościołach. Jest to widoczne w statystycznych zestawieniach rocznych USC i informacji pochodzących bezpośrednio od Kościołów, które w tym podrozdziale nie są omawiane.

Kościół Polskokatolicki
Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich
Kościół Starokatolicki Mariawitów
Kościół Zielonoświątkowy

Odsetek małżeństw wyznaniowych ze skutkami cywilnymi⁴ wśród wszystkich zawartych małżeństw w przeciągu 20 lat funkcjonowania ustawy kształtuje się na poziomie około 60–70%. Najwyższy odsetek (73,4%) odnotowano w trzecim i czwartym roku działania ustawy (2001 r. i 2002 r.). Po roku 2004 widoczny jest powolny ale nieustanny spadek odsetka małżeństw wyznaniowych wśród wszystkich zawieranych małżeństw. W roku 2006 odsetek ten osiąga wartość poniżej 70%, a w 2018 r. wynosi już niecałe 62%.

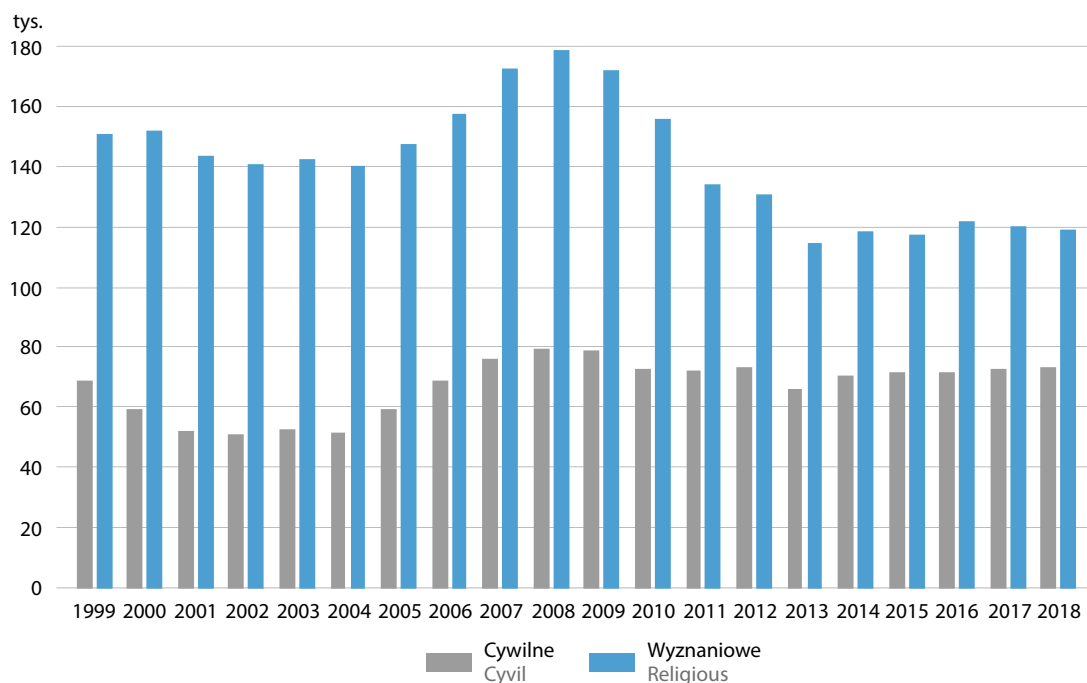
Tablica 1.10. Małżeństwa cywilne i wyznaniowe
Table 1.10. Civil and religious marriages

Rok Year	Małżeństwa Marriages			Odsetek małżeństw wyznaniowych wśród wszystkich małżeństw Percentage of religious marriages in all marriages
	Ogółem Total	Cywilne Civil	Wyznaniowe Religious	
1999	219398	68708	150690	68,7
2000	211150	59393	151757	71,9
2001	195122	51943	143179	73,4
2002	191935	51003	140932	73,4
2003	195446	52871	142575	72,9
2004	191824	51634	140190	73,1
2005	206916	59649	147267	71,2
2006	226181	68950	157231	69,5
2007	248702	76061	172641	69,4
2008	257744	79290	178454	69,2
2009	250794	78760	172034	68,6
2010	228337	72828	155509	68,1
2011	206471	72418	134053	64,9
2012	203850	73453	130397	64,0
2013	180396	65804	114592	63,5
2014	188488	70263	118225	62,7
2015	188832	71373	117459	62,2
2016	193455	71571	121884	63,0
2017	192576	72604	119972	62,3
2018	192443	73369	119074	61,9

Źródło: Dane z rejestru stanu cywilnego, Bank Danych Lokalnych GUS
Source: Data from the Register of Civil Status, CSO Local Data Bank

⁴ W rozdziale zostały uwzględnione wszystkie małżeństwa, w których jedna ze stron (mężczyzna lub kobieta) miała stałe zameldowanie w Polsce.

Wykres 1.1. Małżeństwa cywilne i wyznaniowe ze skutkami cywilnymi
 Chart 1.1. Civil and religious marriages having legal effects in civil law

Notka – w wykresie zostały uwzględnione wszystkie małżeństwa wyznaniowe, w których jedna ze stron (mężczyzna lub kobieta) miała stałe zameldowanie w Polsce.

Note – the chart includes all religious marriages in which one of the parties (male or female) is included was permanently

Tablica 1.11. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi
 Table 1.11. Religious marriages having legal effects in civil law

Lata Years	Kościół Katolicki The Catholic Church	Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny The Polish Autocephalous Orthodox Church	Kościół Ewangelicko- -Augsburski The Evangelical Church of the Augsburg Confession	Kościół Ewangelicko- -Reformowany The Evangelical- -Reformed Church	Kościół Ewangelicko- -Metodystyczny United Methodist Church	Kościół Chrześcijan Baptystów The Baptist Union
1999	149842	358	237	6	6	41
2000	150893	386	242	10	4	37
2001	142314	382	249	10	4	35
2002	139857	506	229	11	121	46
2003	141557	436	240	11	99	35
2004	139123	485	226	30	105	50
2005	146114	525	258	18	116	53
2006	156059	532	274	14	87	46
2007	171383	553	311	14	95	50
2008	177059	650	333	15	105	46
2009	170675	666	333	20	16	46
2010	154259	627	309	8	8	39
2011	132963	527	248	13	10	44

Tablica 1.11. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi (dok.)
Table 1.11. Religious marriages having legal effects in civil law (cont.)

Lata Years	Kościół Katolicki The Catholic Church	Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny The Polish Autocephalous Orthodox Church	Kościół Ewangelicko- -Augsburski The Evangelical Church of the Augsburg Confession	Kościół Ewangelicko- -Reformowany The Evangelical- -Reformed Church	Kościół Ewangelicko- -Metodystyczny United Methodist Church	Kościół Chrześcijan Baptystów The Baptist Union
2012	129294	522	276	10	9	44
2013	113612	471	240	13	5	48
2014	117231	496	229	7	12	46
2015	116441	485	247	7	7	35
2016	120721	500	281	8	7	47
2017	118940	454	253	2	2	40
2018	117934	508	256	8	6	41
Średnio w roku	140314	503	264	12	41	43

Źródło: Dane z rejestru stanu cywilnego, Bank Danych Lokalnych GUS
Source: Data from the Register of Civil Status, CSO Local Data Bank

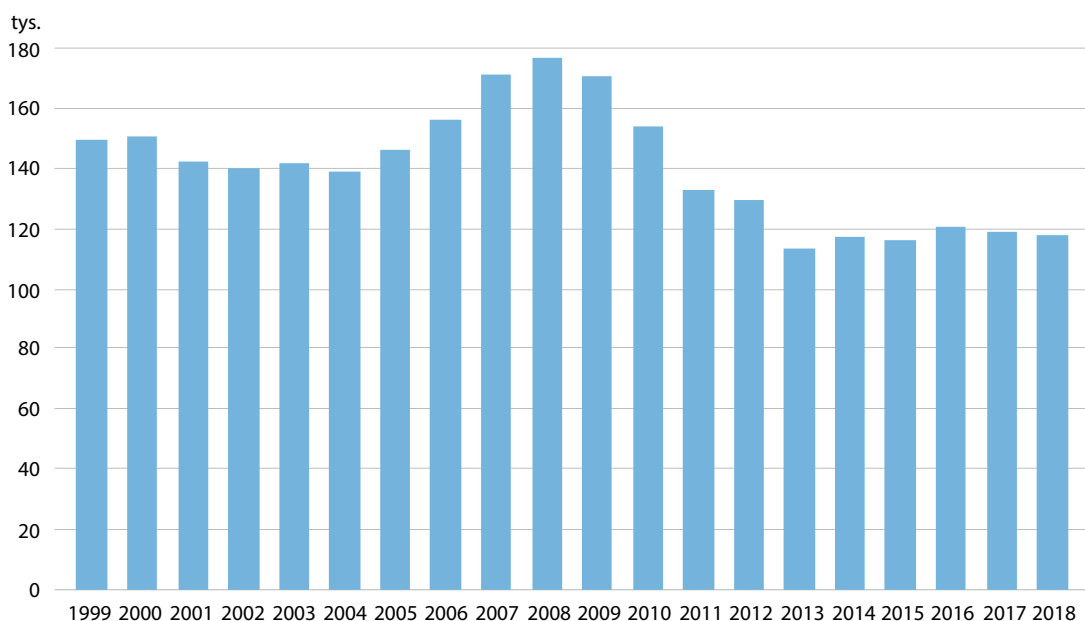
Tablica 1.11. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi (dok.)
Table 1.11. Religious marriages having legal effects in civil law (cont.)

Lata Years	Kościół Adwentystów Dnia Siódmego The Seventh-day Adventist Church	Kościół Polskokatolicki The Polish Catholic Church	Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich The Union of Jewish Religious Communities	Kościół Starokatolicki Mariawitów The Evangelical- -Reformed Church	Kościół Zielonoświąt- kowy The Pentecostal Church	Nieustalone wyznanie An unknown religion
1999	26	19	2	48	88	17
2000	21	41	1	36	86	
2001	25	31	1	30	98	
2002	26	30	–	32	74	–
2003	28	51	–	48	70	–
2004	19	41	–	42	69	–
2005	21	28	1	46	87	–
2006	24	58	2	45	87	3
2007	30	56	2	53	93	1
2008	28	50	–	64	102	2
2009	25	61	2	74	116	–
2010	29	46	1	72	111	–
2011	25	37	–	61	125	–
2012	24	40	1	48	129	–
2013	27	38	1	43	94	–
2014	18	32	1	40	113	–
2015	23	41	28	38	107	–
2016	22	52	58	43	145	–
2017	19	41	47	45	129	–
2018	22	37	39	52	171	–
Średnio w roku	24	42	9	48	105	x

Źródło: Dane z rejestru stanu cywilnego, Bank Danych Lokalnych GUS
Source: Data from the Register of Civil Status, CSO Local Data Bank

Zdecydowanie najwięcej małżeństw wyznaniowych ze skutkami cywilnymi zawierana jest w Kościele katolickim (przeszło 99%). Tendencja ta utrzymuje się od 1999 r. Odsetek małżeństw zawieranych na mocy ustawy dnia 24.VII.1998 r. przez inne Kościoły i Związek wyznaniowy nie przekraczał przez ostatnie 20 lat 1%. Wśród tych Kościołów największa liczba ślubów zawierana była w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym (średnio w roku 503), następnie w Kościele Ewangelicko-Augsburskim (średnio 264) oraz w Kościele Zielonościwkowym (średnio 105). W pozostałych Kościołach liczba ślubów zawieranych średnio w roku nie przekraczała 50. Liczba zawartych małżeństw w większości tych Kościołów w przeciągu ostatnich 20 lat wskazuje na pewną stabilizację. Wyjątek stanowią niektóre przypadki, kiedy to liczba zawartych małżeństw w danym roku rośnie lub spada skokowo (np. w Kościele Ewangelicko-Metodystycznym). W ostatnim okresie (od 2015 r.) zaobserwować też można duży wzrost liczby ślubów udzielanych w Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich. Średnia liczba udzielonych ślubów w latach 1999–2014 wynosiła niespełna 1 zaś w okresie 2015–2018 – 43.

Wykres 1.2. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi zawarte w Kościele katolickim
Chart 1.2. Religious marriages having legal effects in civil law contracted in the Catholic Church

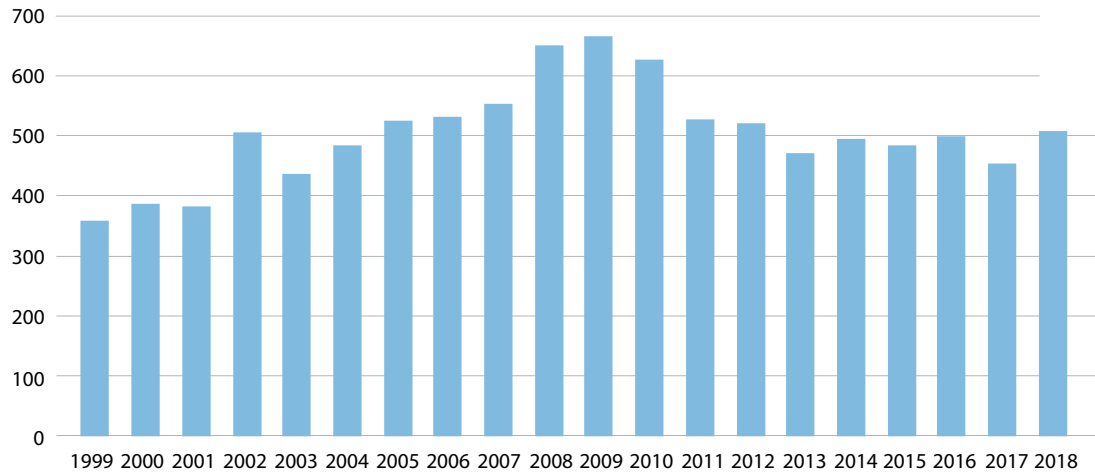

Notka – w wykresie zostały uwzględnione wszystkie małżeństwa wyznaniowe, w których jedna ze stron (mężczyzna lub kobieta) miała stałe zameldowanie w Polsce.

Note – the chart includes all religious marriages in which one of the parties (male or female) is included was permanently

Wykres 1.3. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi zawarte w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym

Chart 1.3. Religious marriages having legal effects in civil law contracted in the Polish Autocephalous Orthodox Church

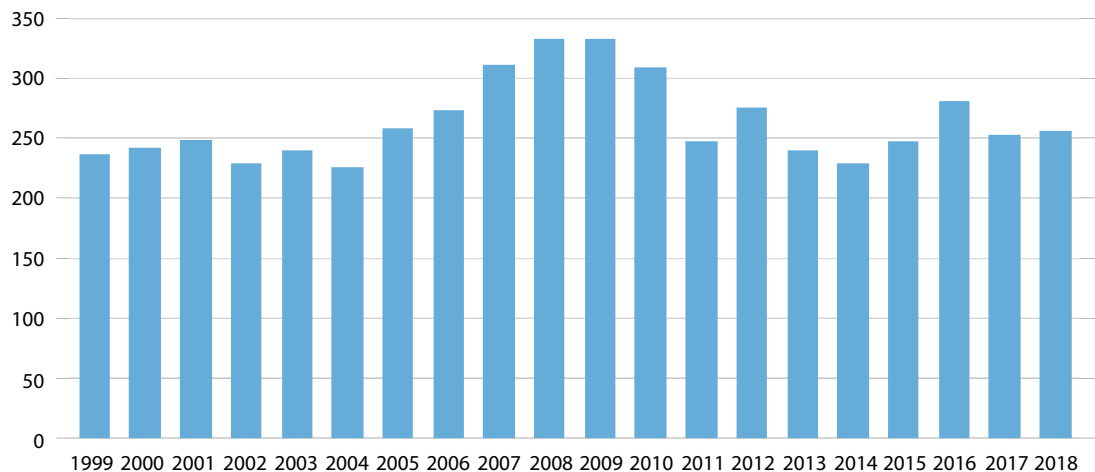

Notka – w wykresie zostały uwzględnione wszystkie małżeństwa wyznaniowe, w których jedna ze stron (mężczyzna lub kobieta) miała stałe zameldowanie w Polsce.

Note – the chart includes all religious marriages in which one of the parties (male or female) is included was permanently

Wykres 1.4. Małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi zawarte w Kościele Ewangelicko-Augsburskim

Chart 1.4. Religious marriages having legal effects in civil law contracted in the Evangelical Church of the Augsburg Confession in the Republic of Poland

Notka – w wykresie zostały uwzględnione wszystkie małżeństwa wyznaniowe, w których jedna ze stron (mężczyzna lub kobieta) miała stałe zameldowanie w Polsce.

Note – the chart includes all religious marriages in which one of the parties (male or female) is included was permanently

1.7. Szkoły i przedszkola prowadzone przez organizacje wyznaniowe

1.7. Schools and nursery schools run by religious organisations

Kościół i inne związki wyznaniowe w Polsce działają w konstytucyjnych ramach ustrojowych Rzeczypospolitej Polskiej a ich sytuację prawną i majątkową regulują przepisy rangi ustawowej. Kościelne osoby prawne mają prawo zakładać i prowadzić szkoły oraz inne placówki oświatowo-wychowawcze i opiekuńczo-wychowawcze na zasadach organizacyjnych i programowych określonych przez odpowiednie ustawy.

Prawo do zakładania i prowadzenia szkół, przedszkoli i innych placówek oświatowo-wychowawczych przez Kościoły i inne związki wyznaniowe gwarantuje Ustawa o gwarancjach wolności sumienia i wyznania⁵ (Dz.U.2017.0.1153 t.j. – Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania)

Art. 21. Ustawy (gwar. sum. i wyzw.) mówi:

Prawo zakładania i prowadzenia szkół, przedszkoli, placówek oświatowo-wychowawczych i opiekuńczo-wychowawczych

1. Kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo zakładać i prowadzić szkoły i przedszkola oraz inne placówki oświatowo-wychowawcze i opiekuńczo-wychowawcze na zasadach określonych w ustawach.
2. Szkoły, przedszkola oraz inne placówki, o których mowa w ust. 1, będą dotowane przez państwo lub organy samorządu terytorialnego w przypadkach i na zasadach określonych w odrębnych ustawach.

Zamieszczone w rozdziale dane począwszy od roku szkolnego 2008/09 opracowywane są przez GUS na podstawie informacji zbieranych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach administracyjnego systemu informacji oświatowej (SIO). Dane za lata wcześniejsze pochodzą z badań realizowanych przez Główny Urząd Statystyczny w formie rocznej sprawozdawczości instytucji oświaty i wychowania (szkół i innych placówek oświatowych)⁶.

Poniżej zamieszczono kilkanaście tabel i wykresów przedstawiających liczbę szkół oraz innych placówek oświatowych i wychowawczych, prowadzących nauczanie na poziomie przedszkolnym, podstawowym, ponadpodstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym. Dane obejmują również szkolnictwo zawodowe z wyodrębnieniem placówek prowadzonych przez organizacje wyznaniowe. W tabelach i wykresach zaprezentowane zostały także liczby dzieci i młodzieży uczęszczających do tych placówek.

Tablica 1.12. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Table 1.12. Primary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations

Rok szkolny School year	Szkoły podstawowe Primary schools		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools run by religious organisations
1990/1991	20533	1	0,0
1991/1992	20446	5	0,0
1992/1993	20247	12	0,1
1993/1994	20182	14	0,1
1994/1995	20074	18	0,1
1995/1996	19823	22	0,1
1996/1997	19537	25	0,1
1997/1998	19299	27	0,1

⁵ <https://www.lexlege.pl/ustawa-o-gwarancjach-wolnosc-sumienia-i-wyznania/>, stan prawny aktualny na dzień: 05.09.2019 (dostęp 05.09.2019 r.)

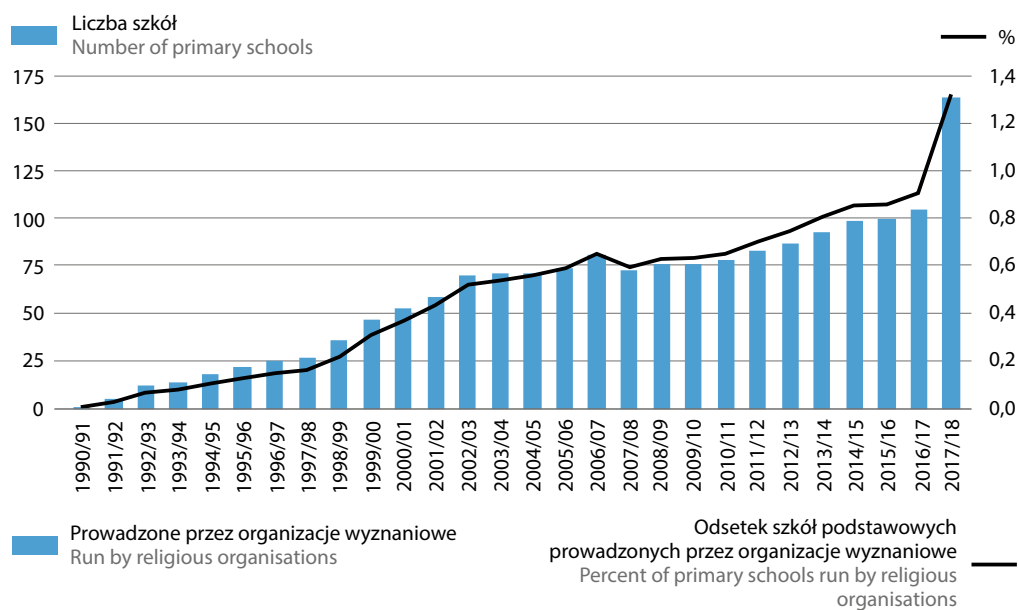
⁶ Więcej na ten temat w wydawanej co roku publikacji GUS „Oświata i wychowanie w roku szkolnym...”. Publikacje te od 2006 r. dostępne są na stronie: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/oswiata-i-wychowanie-w-roku-szkolnym-20172018,1,13.html> (dostęp 06.09.2019 r.)

Tablica 1.12. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe (dok.)

Table 1.12. Primary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations (cont.)

Rok szkolny School year	Szkoły podstawowe Primary Schools		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools, which are run by religious organisations
1998/1999	19096	36	0,2
1999/2000	17743	47	0,3
2000/2001	16766	53	0,3
2001/2002	15836	59	0,4
2002/2003	15593	70	0,4
2003/2004	15344	71	0,5
2004/2005	14765	71	0,5
2005/2006	14572	74	0,5
2006/2007	14503	81	0,6
2007/2008	14330	73	0,5
2008/2009	14067	76	0,5
2009/2010	13968	76	0,5
2010/2011	13922	78	0,6
2011/2012	13772	83	0,6
2012/2013	13550	87	0,6
2013/2014	13442	93	0,7
2014/2015	13525	99	0,7
2015/2016	13560	100	0,7
2016/2017	13514	105	0,8
2017/2018	14468	164	1,1

Wykres 1.5. Szkoły podstawowe prowadzone przez organizacje wyznaniowe
Chart 1.5. Primary schools run by religious organisations

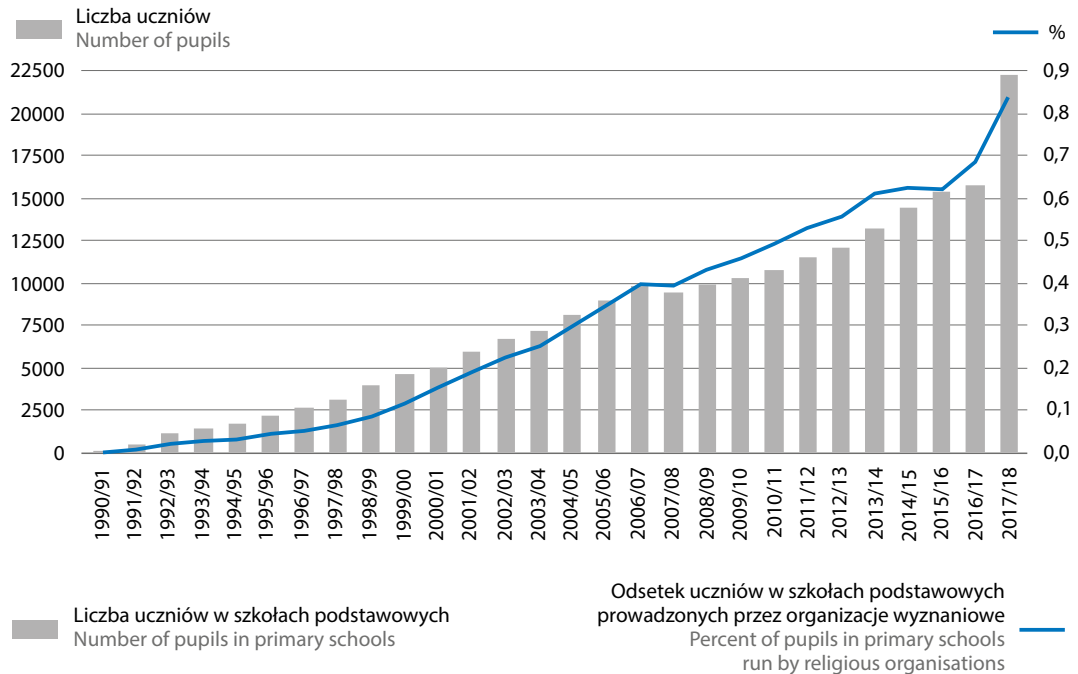

Tablica 1.13. Uczniowie w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Table 1.13. Pupils in primary schools for children and youth run by religious organisations

Rok szkolny School year	Uczniowie w szkołach podstawowych Pupils in the primary schools		
	ogółem total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of pupils in religious schools
1990/1991	5287032	103	0,00
1991/1992	5310522	451	0,01
1992/1993	5312574	1145	0,02
1993/1994	5278382	1411	0,03
1994/1995	5195566	1692	0,03
1995/1996	5104200	2231	0,04
1996/1997	5012908	2676	0,05
1997/1998	4896446	3147	0,06
1998/1999	4741572	4019	0,08
1999/2000	3957986	4610	0,12
2000/2001	3220571	4987	0,15
2001/2002	3105166	5945	0,19
2002/2003	2982982	6762	0,23
2003/2004	2855692	7224	0,25
2004/2005	2723661	8181	0,30
2005/2006	2602020	9016	0,35
2006/2007	2484820	9871	0,40
2007/2008	2375205	9420	0,40
2008/2009	2294369	9944	0,43
2009/2010	2234937	10285	0,46
2010/2011	2191659	10789	0,49
2011/2012	2187172	11575	0,53
2012/2013	2160757	12077	0,56
2013/2014	2152578	13191	0,61
2014/2015	2306077	14427	0,63
2015/2016	2480777	15437	0,62
2016/2017	2296516	15751	0,69
2017/2018	2657008	22286	0,84

Wykres 1.6. Uczniowie w szkołach podstawowych prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
 Chart 1.6. Pupils in primary schools run by religious organisations

Udział szkół podstawowych prowadzonych przez instytucje wyznaniowe wśród wszystkich działających w Polsce szkół podstawowych jest niewielki lecz stale rośnie. W roku szkolnym 1990/1991 funkcjonowała tylko jedna szkoła podstawowa prowadzona przez organizację wyznaniową na przeszło 20,5 tys. wszystkich szkół podstawowych. W przeciągu prawie 30 lat liczba ta wzrosła do 164. W roku szkolnym 2017/2018 odsetek ten był najwyższy i wynosił 1,1%. Podobnie sprawa przedstawia się z liczbą uczniów, w tym okresie wzrósł on z 103 w roku szkolnym 1990/1991 do 22286 w roku szkolnym 2017/2018 (udział uczniów tych szkół wyniósł przeszło 0,8%).

Tablica 1.14. Gimnazja dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
 Table 1.14. Lower secondary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations

Rok szkolny School year	Gimnazja Lower secondary schools		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools run by religious organisations
1999/2000	6121	58	0,9
2000/2001	6295	77	1,2
2001/2002	9423	96	1,0
2002/2003	6609	107	1,6
2003/2004	6927	109	1,6
2004/2005	6980	117	1,7
2005/2006	7031	120	1,7
2006/2007	7076	124	1,8

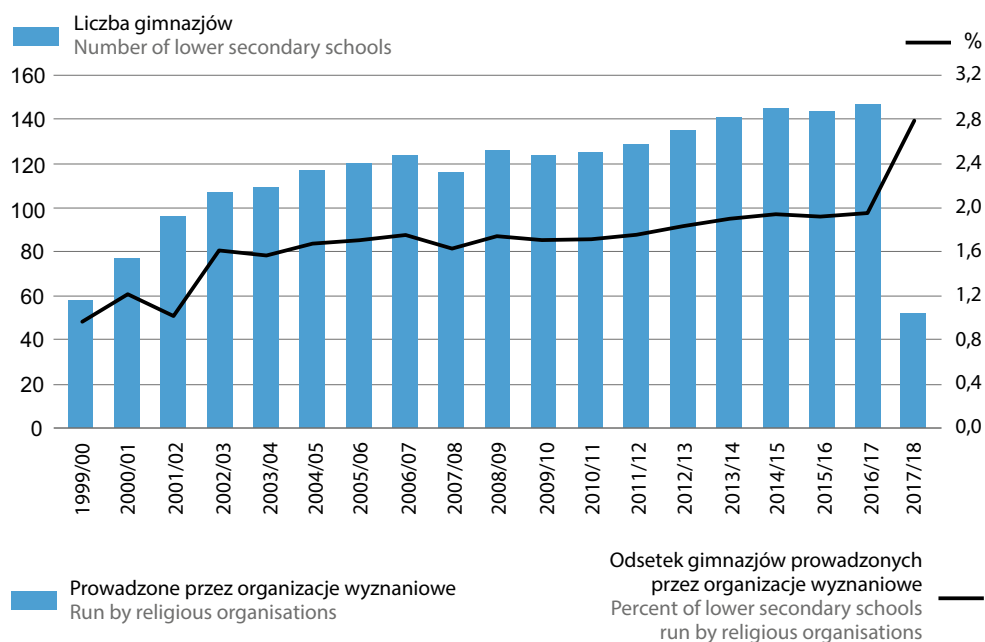
Tablica 1.14. Gimnazja dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe (dok.)

Table 1.14. Lower secondary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations (cont.)

Rok szkolny School year	Gimnazja Lower secondary schools		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools run by religious organisations
2007/2008	7142	116	1,6
2008/2009	7204	126	1,7
2009/2010	7244	124	1,7
2010/2011	7278	125	1,7
2011/2012	7331	129	1,8
2012/2013	7371	135	1,8
2013/2014	7412	141	1,9
2014/2015	7443	145	1,9
2015/2016	7495	144	1,9
2016/2017	7528	147	2,0
2017/2018	1861	52	2,8

Wykres 1.7. Gimnazja prowadzone przez organizacje wyznaniowe

Chart 1.7. Lower secondary schools run by religious organisations

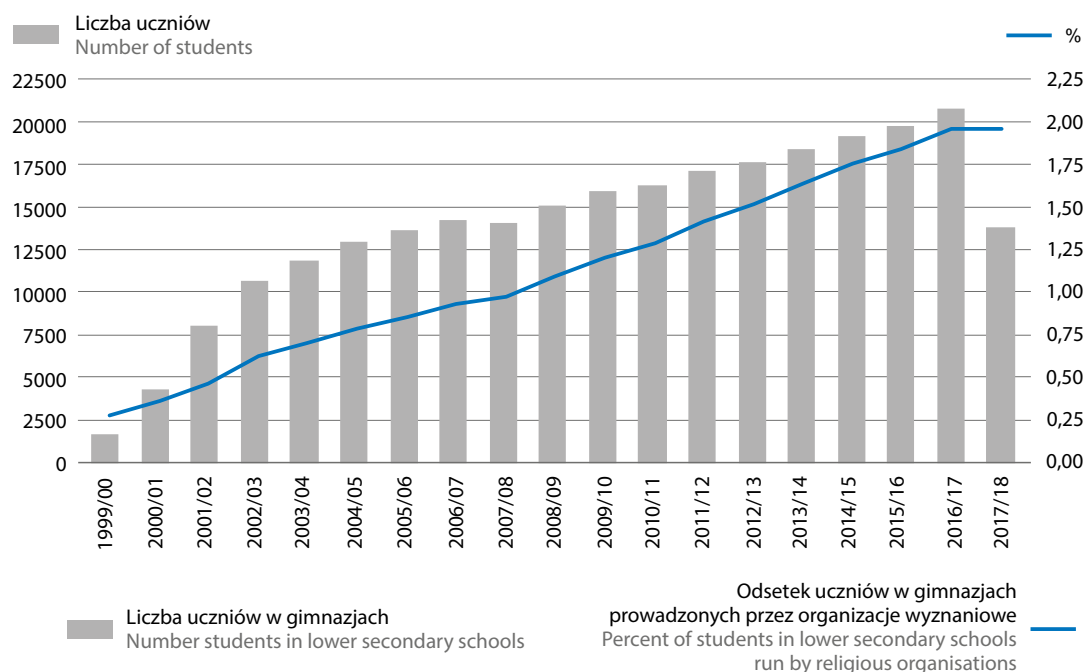
Tablica 1.15. Uczniowie w gimnazjach dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Table 1.15. Students in lower secondary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations

Rok szkolny School year	Uczniowie w gimnazjach Pupils in a lower secondary schools		
	ogółem total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of students in religious schools
1999/2000	615328	1714	0,28
2000/2001	1189945	4285	0,36
2001/2002	1743122	8042	0,46
2002/2003	1709002	10707	0,63
2003/2004	1681180	11852	0,70
2004/2005	1648677	12940	0,78
2005/2006	1596781	13690	0,86
2006/2007	1528755	14282	0,93
2007/2008	1453230	14103	0,97
2008/2009	1381399	15073	1,09
2009/2010	1322146	15921	1,20
2010/2011	1261381	16301	1,29
2011/2012	1210022	17108	1,41
2012/2013	1161658	17609	1,52
2013/2014	1124037	18423	1,64
2014/2015	1092769	19214	1,76
2015/2016	1073630	19726	1,84
2016/2017	1061322	20777	1,96
2017/2018	703926	13785	1,96

Wykres 1.8. Uczniowie w gimnazjach prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Chart 1.8. Students in lower secondary schools run by religious organisations

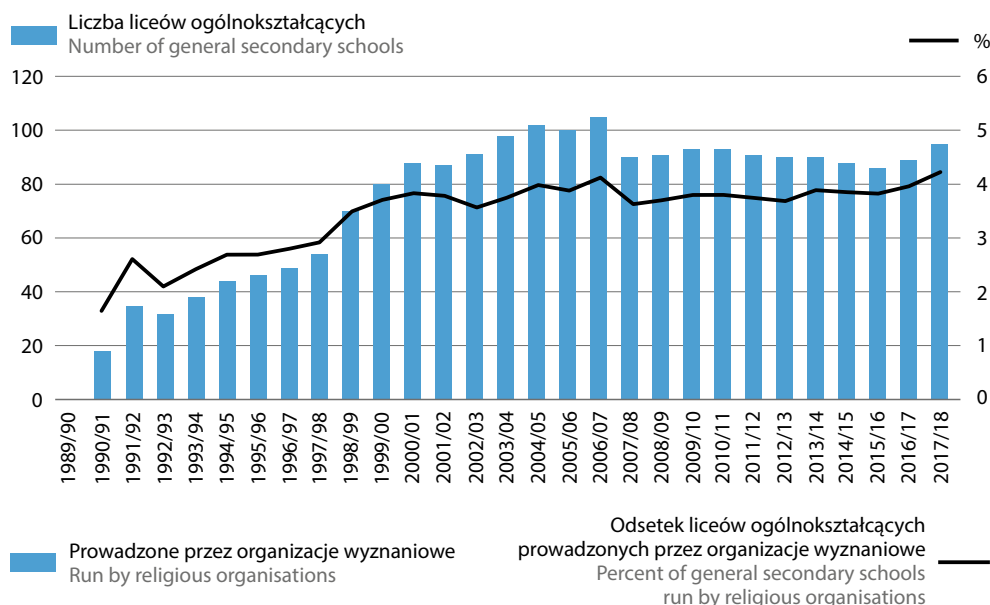
Odsetek szkół gimnazjalnych i uczniów w szkołach prowadzonych przez organizacje wyznaniowe był nieco wyższy niż w przypadku szkół podstawowych, od 2013 r. zbliżał się do granicy 2%. Najwyższy odnotowano w roku szkolnym 2017/2018. Rok 2019 był ostatnim rokiem funkcjonowania tego typ szkół.

Tablica 1.16. Licea ogólnokształcące dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Table 1.16. General secondary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations

Rok szkolny School year	Licea ogólnokształcące General secondary schools		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools run by religious organisations
1990/1991	1100	18	1,6
1991/1992	1342	35	2,6
1992/1993	1523	32	2,1
1993/1994	1574	38	2,4
1994/1995	1638	44	2,7
1995/1996	1705	46	2,7
1996/1997	1754	49	2,8
1997/1998	1847	54	2,9
1998/1999	2003	70	3,5
1999/2000	2156	80	3,7
2000/2001	2292	88	3,8
2001/2002	2296	87	3,8
2002/2003	2548	91	3,6
2003/2004	2603	98	3,8
2004/2005	2553	102	4,0
2005/2006	2572	100	3,9
2006/2007	2543	105	4,1
2007/2008	2471	90	3,6
2008/2009	2451	91	3,7
2009/2010	2446	93	3,8
2010/2011	2447	93	3,8
2011/2012	2433	91	3,7
2012/2013	2430	90	3,7
2013/2014	2312	90	3,9
2014/2015	2286	88	3,8
2015/2016	2241	86	3,8
2016/2017	2230	89	4,0
2017/2018	2248	95	4,2

Wykres 1.9. Licea ogólnokształcące prowadzone przez organizacje wyznaniowe
 Chart 1.9. General secondary schools run by religious organisations

Udział liceów ogólnokształcących dla młodzieży prowadzonych przez organizacje wyznaniowe jest stosunkowo wysoki, jest on bowiem wyższy niż w przypadku udziału wśród innych szkół. W 1998 r. przekroczył 3%, a w roku szkolnym 2017/2018 wyniósł przeszło 4%. Udział uczniów tych szkół jest przeważnie dwukrotnie niższy niż odsetek szkół (co w głównej mierze związane jest z mniejszą – średnio – wielkością placówek prowadzonych przez organizacje wyznaniowe) z i w roku szkolnym 2017/2018 wyniósł 2,09%.

Tablica 1.17. Uczniowie w liceach ogólnokształcących dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

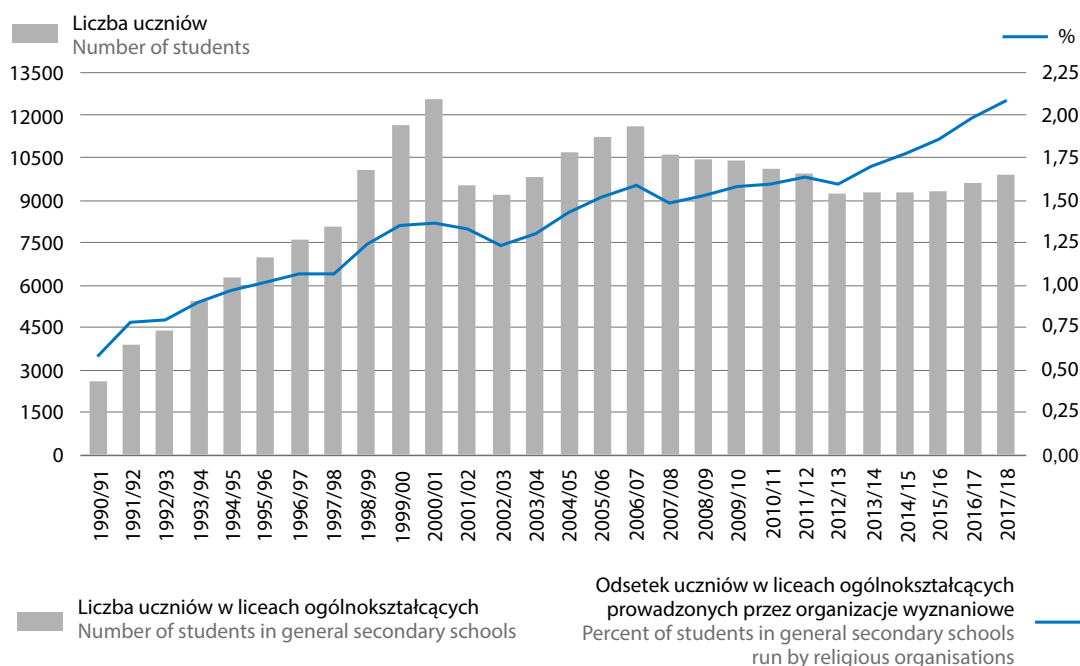
Table 1.17. Students in general secondary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations

Rok szkolny School year	Uczniowie w liceach ogólnokształcących Students in general secondary schools		
	ogółem total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of students in religious schools
1990/1991	445018	2575	0,58
1991/1992	499818	3905	0,78
1992/1993	555816	4407	0,79
1993/1994	602390	5431	0,90
1994/1995	648573	6277	0,97
1995/1996	682997	6963	1,02
1996/1997	714445	7588	1,06
1997/1998	757701	8061	1,06
1998/1999	809860	10061	1,24
1999/2000	864091	11650	1,35
2000/2001	924178	12591	1,36

Tablica 1.17. Uczniowie w liceach ogólnokształcących dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe (dok.)

Table 1.17. Students in general secondary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations (cont.)

Rok szkolny School year	Uczniowie w liceach ogólnokształcących Students in general secondary schools		
	ogółem total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of students in religious schools
2001/2002	716793	9509	1,33
2002/2003	745489	9184	1,23
2003/2004	751834	9803	1,30
2004/2005	747716	10677	1,43
2005/2006	738625	11226	1,52
2006/2007	732908	11633	1,59
2007/2008	715245	10628	1,49
2008/2009	686397	10461	1,52
2009/2010	658107	10422	1,58
2010/2011	634457	10115	1,59
2011/2012	608496	9947	1,63
2012/2013	579662	9249	1,60
2013/2014	547129	9276	1,70
2014/2015	523796	9294	1,77
2015/2016	501240	9326	1,86
2016/2017	485489	9628	1,98
2017/2018	474521	9909	2,09

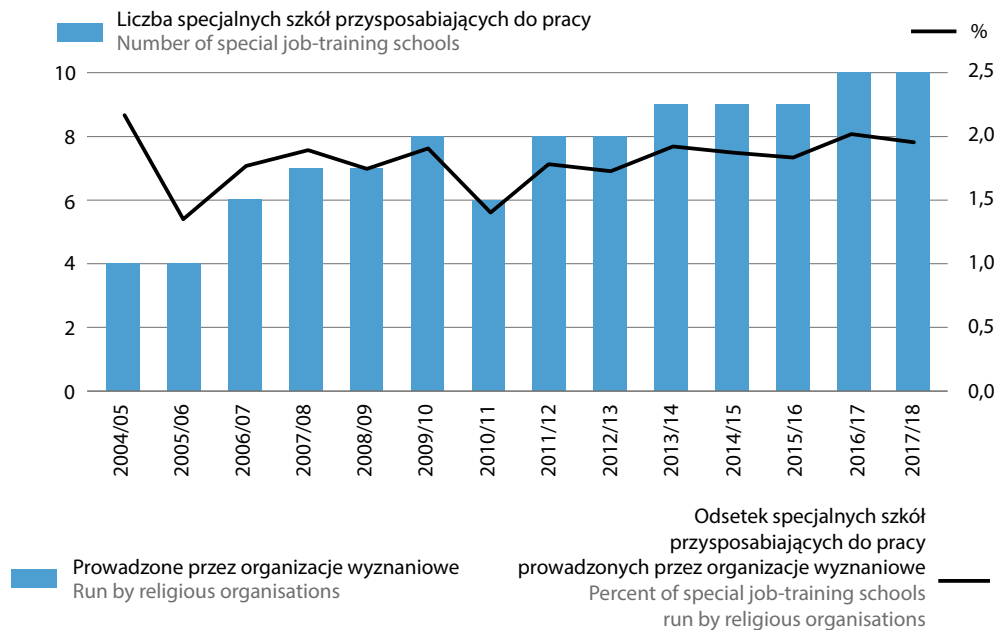
Wykres 1.10. Uczniowie w liceach ogólnokształcących prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
Chart 1.10. Students in general secondary schools run by religious organisations

Tablica 1.18. Specjalne szkoły przysposabiające do pracy dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Table 1.18. Special job-training schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations

Rok szkolny School year	Specjalne szkoły przysposabiające do pracy Special job-training schools		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools run by religious organisations
2004/2005	183	4	2,2
2005/2006	294	4	1,4
2006/2007	338	6	1,8
2007/2008	370	7	1,9
2008/2009	400	7	1,8
2009/2010	418	8	1,9
2010/2011	428	6	1,4
2011/2012	448	8	1,8
2012/2013	461	8	1,7
2013/2014	469	9	1,9
2014/2015	480	9	1,9
2015/2016	490	9	1,8
2016/2017	495	10	2,0
2017/2018	510	10	2,0

Wykres 1.11. Specjalne szkoły przysposabiające do pracy prowadzone przez organizacje wyznaniowe
Chart 1.11. Special job-training schools run by religious organisations

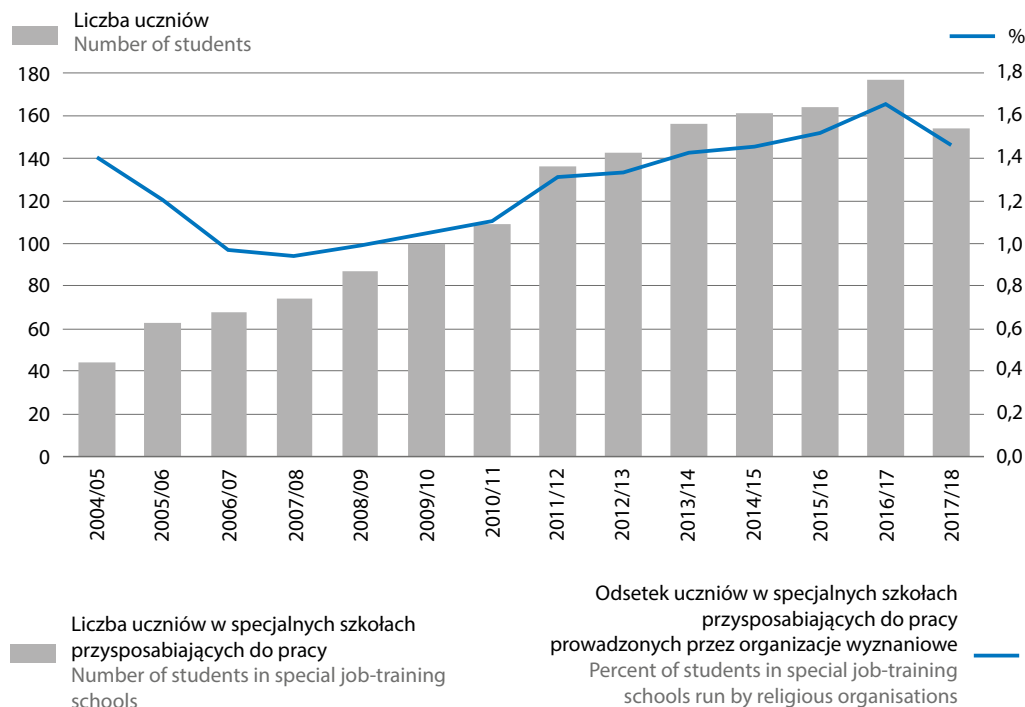
Tablica 1.19. Uczniowie w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Table 1.19. Students in a special job-training schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations

Rok szkolny School year	Uczniowie w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy Pupils in a special job-training schools		
	ogółem total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of students in religious schools
2004/2005	3122	44	1,41
2005/2006	5223	63	1,21
2006/2007	7018	68	0,97
2007/2008	7857	74	0,94
2008/2009	8754	87	0,99
2009/2010	9502	100	1,05
2010/2011	9825	109	1,11
2011/2012	10356	136	1,31
2012/2013	10723	143	1,33
2013/2014	10930	156	1,43
2014/2015	11029	161	1,46
2015/2016	10784	164	1,52
2016/2017	10707	177	1,65
2017/2018	10539	154	1,46

Wykres 1.12. Uczniowie w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Chart 1.12. Students in special job-training schools run by religious organizations

W roku szkolnym 2017/2018 tylko 10 szkół specjalnych, które przysposabiają do pracy na ogólną liczbę 510 było prowadzonych przez organizacje wyznaniowe (co stanowiło 2% ogólnej liczby tego typu szkół). Jednak ich liczba od 2004 r. sukcesywnie rośnie. Natomiast liczba uczniów od 2011 r. utrzymuje się na zbliżonym poziomie (około 1,5%).

Tablica 1.20. Branżowe szkoły I stopnia i technika dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Table 1.20. Stage I sectoral vocational schools and technical secondary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations

Rok szkolny School year	Branżowe szkoły I stopnia ^a i technika ^b Stage I sectoral vocational schools ^a and technical secondary schools ^b		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools run by religious organisations
1992/1993	7072	6	0,1
1993/1994	7209	12	0,2
1994/1995	7300	14	0,2
1995/1996	7455	13	0,2
1996/1997	7384	14	0,2
1997/1998	7489	19	0,3
1998/1999	7660	22	0,3
1999/2000	8066	30	0,4
2000/2001	8281	35	0,4
2001/2002	8218	35	0,4
2002/2003	8622	40	0,5
2003/2004	8295	38	0,5
2004/2005	7456	36	0,5
2005/2006	6419	35	0,5
2006/2007	5864	30	0,5
2007/2008	5510	26	0,5
2008/2009	5206	25	0,5
2009/2010	4770	25	0,5
2010/2011	4520	25	0,6
2011/2012	4391	26	0,6
2012/2013	4248	24	0,6
2013/2014	3913	18	0,5
2014/2015	3954	28	0,7
2015/2016	3714	24	0,6
2016/2017	3689	24	0,7
2017/2018	3516	24	0,7

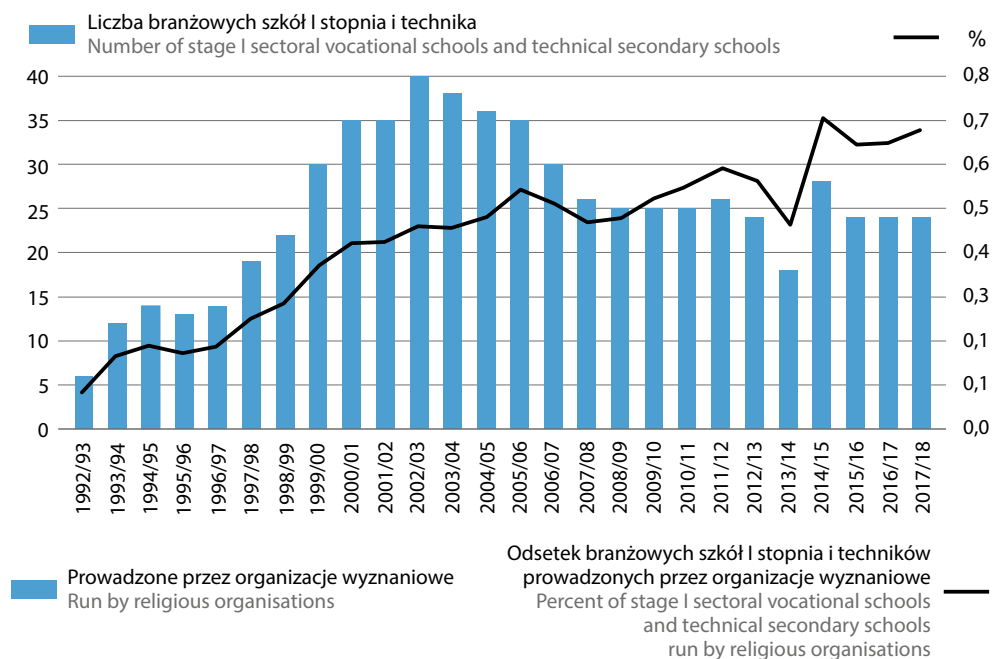
a Do roku szkolnego 2016/2017 zasadnicze szkoły zawodowe.

a Until the 2016/2017 school year, basic vocational schools.

b W latach 2002/03–2013/14 łącznie z liceami profilowanymi, w latach 2004/05–2013/14 łącznie z technikami uzupełniającymi.

b In the years 2002/03–2013/14, including specialised secondary schools and in the years 2004/05–2013/14, including supplementary technical secondary schools.

Wykres 1.13. Branżowe szkoły I stopnia i technika prowadzone przez organizacje wyznaniowe
Chart 1.13. Stage I sectoral vocational schools and technical secondary schools run by religious organisations

a Do roku szkolnego 2016/2017 zasadnicze szkoły zawodowe. b W latach 2002/03-2013/14 łącznie z liceami profilowanymi, latach 2004/05-2013/14 łącznie z technikami uzupełniającymi.

a Until the 2016/2017 school year, basic vocational schools. b In the years 2002/03-2013/14 including specialised secondary schools and in the years 2004/05-2013/14 including supplementary technical secondary schools.

Tablica 1.21. Uczniowie w branżowych szkołach I stopnia i technicach dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Table 1.21. Students in stage I sectoral vocational schools and technical secondary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations

Rok szkolny School year	Uczniowie w branżowych szkołach I stopnia ^a i technicach ^b Pupils in stage I sectoral vocational schools ^a and technical secondary schools ^b		
	ogółem total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of students in religious schools
1992/1993	1502036	435	0,03
1993/1994	1534094	1236	0,08
1994/1995	1557766	1332	0,09
1995/1996	1568258	1519	0,10
1996/1997	1559768	1638	0,11
1997/1998	1559937	1694	0,11
1998/1999	1565531	1761	0,11
1999/2000	1552350	2253	0,15

Tablica 1.21. Uczniowie w branżowych szkołach I stopnia i technikach dla dzieci i młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe (dok.)

Table 1.21. Pupils in Stage I sectoral vocational schools and technical secondary schools for children and youth with separation of schools run by religious organisations (cont.)

Rok szkolny School year	Uczniowie w branżowych szkołach I stopnia ^a i technikach ^b Pupils in stage I sectoral vocational schools ^a and technical secondary schools ^b		
	ogółem total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of pupils in religious schools
2000/2001	1518834	2926	0,19
2001/2002	1136129	2276	0,20
2002/2003	1080166	2026	0,19
2003/2004	1056072	1797	0,17
2004/2005	1054786	1798	0,17
2005/2006	976310	1581	0,16
2006/2007	946645	1763	0,19
2007/2008	908687	1576	0,17
2008/2009	880011	1502	0,17
2009/2010	851874	1380	0,16
2010/2011	820616	1336	0,16
2011/2012	792563	1401	0,18
2012/2013	747211	1169	0,16
2013/2014	705652	1097	0,16
2014/2015	712720	1152	0,16
2015/2016	697671	1148	0,16
2016/2017	684955	1169	0,17
2017/2018	672025	1171	0,17

a Do roku szkolnego 2016/2017 zasadnicze szkoły zawodowe.

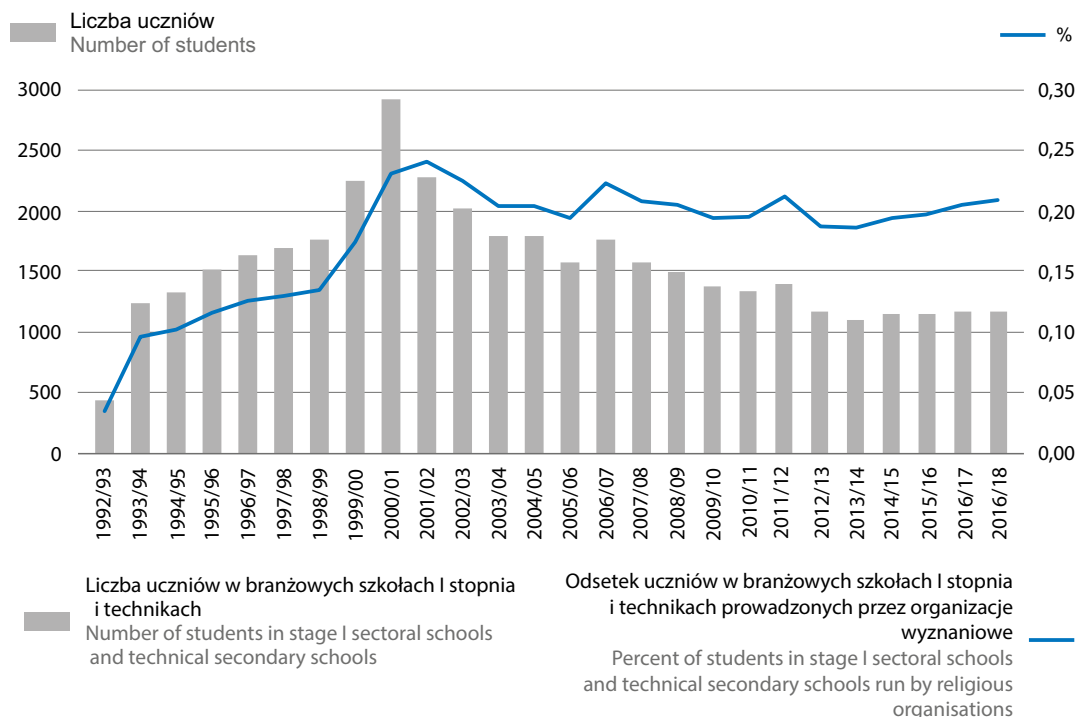
a Until the 2016/2017 school year, basic vocational schools.

b W latach 2002/03–2013/14 łącznie z liceami profilowanymi, w latach 2004/05–2013/14 łącznie z technikami uzupełniającymi.

b In the years 2002/03–2013/14, including specialised secondary schools and in the years 2004/05–2013/14, including supplementary technical secondary schools.

Wykres 1.14. Uczniowie w branżowych szkołach I stopnia i technikach prowadzonych przez organizacje wyznaniowe

Chart 1.14. Students in stage I sectoral vocational schools and technical secondary schools run by religious organisations

a Do roku szkolnego 2016/2017 zasadnicze szkoły zawodowe.

a Until the 2016/2017 school year basic vocational schools.

b W latach 2002/03-2013/14 łącznie z liceami profilowanymi, w latach 2004/05-2013/14 łącznie z technikami uzupełniającymi.

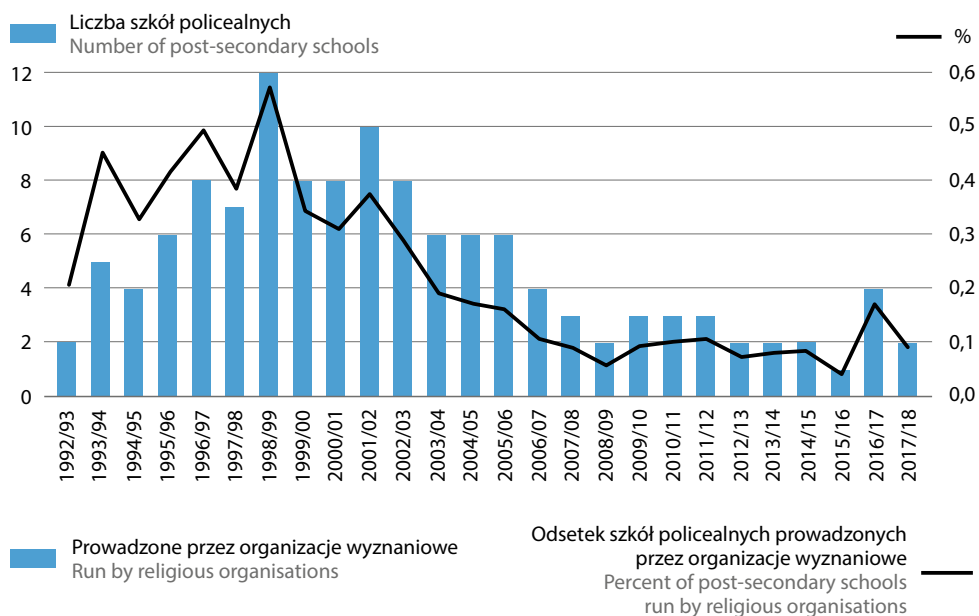
b In the years 2002/03-2013/14 including specialised secondary schools and in the years 2004/05-2013/14 including supplementary technical secondary schools.

Szkoły branżowe I stopnia i technika to placówki rzadko prowadzone przez organizacje wyznaniowe. Wzrost liczby tego typu placówek zatrzymał się na roku 2002, których było wówczas 40, stanowiło to 0,5% wszystkich placówek tego typu w Polsce (ogółem 8622). Od tego momentu następuje stały spadek liczby takich szkół. W roku szkolnym 2017/2018 wszystkich szkół branżowych I stopnia i techników było 3516 z czego 24 było prowadzone przez instytucje wyznaniowe co stanowiło 0,7%. Wśród przeszło 670 tys. uczniów tych szkół zaledwie 1171 uczęszczało do szkół prowadzonych przez instytucje wyznaniowe, stanowiło to w 2017 r. zaledwie 0,17%.

Tablica 1.22. Szkoły policealne dla młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
 Table 1.22. Post-secondary schools for youth with separation of schools run by religious organisations

Rok szkolny School year	Szkoły policealne Post-secondary schools		
	ogółem total	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek szkół prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of schools run by religious organisations
1992/1993	969	2	0,2
1993/1994	1097	5	0,5
1994/1995	1225	4	0,3
1995/1996	1432	6	0,4
1996/1997	1608	8	0,5
1997/1998	1831	7	0,4
1998/1999	2080	12	0,6
1999/2000	2328	8	0,3
2000/2001	2567	8	0,3
2001/2002	2625	10	0,4
2002/2003	2857	8	0,3
2003/2004	3171	6	0,2
2004/2005	3476	6	0,2
2005/2006	3731	6	0,2
2006/2007	3738	4	0,1
2007/2008	3337	3	0,1
2008/2009	3369	2	0,1
2009/2010	3210	3	0,1
2010/2011	2941	3	0,1
2011/2012	2830	3	0,1
2012/2013	2735	2	0,1
2013/2014	2467	2	0,1
2014/2015	2382	2	0,1
2015/2016	2355	1	0,0
2016/2017	2331	4	0,2
2017/2018	2167	2	0,1

Wykres 1.15. Szkoły policealne prowadzone przez organizacje wyznaniowe
Chart 1.15. Post-secondary schools run by religious organisations

Tablica 1.23. Uczniowie w szkołach policealnych dla młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
Table 1.23. Students in post-secondary schools for youth with separation of schools run by religious organisations

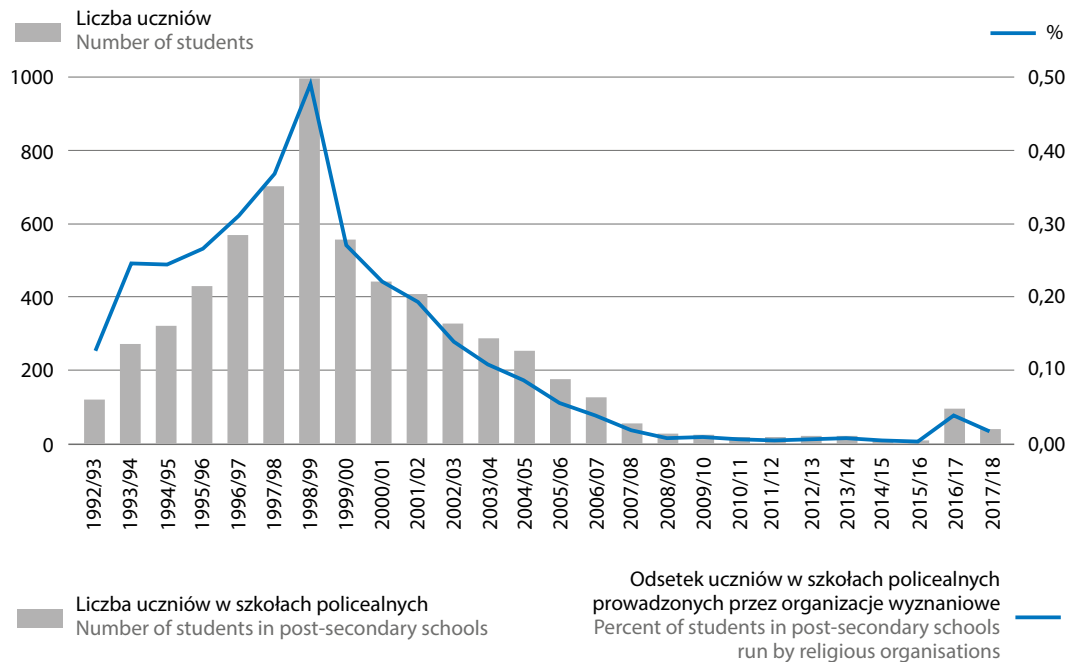
Rok szkolny School year	Uczniowie w szkołach policealnych Students in post-secondary schools		
	ogółem total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of students in religious schools
1992/1993	95850	122	0,13
1993/1994	110861	273	0,25
1994/1995	131519	322	0,24
1995/1996	161010	430	0,27
1996/1997	182727	570	0,31
1997/1998	190768	704	0,37
1998/1999	202826	996	0,49
1999/2000	205538	557	0,27
2000/2001	200114	443	0,22
2001/2002	211004	409	0,19
2002/2003	236484	330	0,14
2003/2004	265744	288	0,11
2004/2005	291223	254	0,09
2005/2006	313484	176	0,06
2006/2007	327876	128	0,04
2007/2008	301563	55	0,02
2008/2009	344133	30	0,01
2009/2010	284836	26	0,01

Tablica 1.23. Uczniowie w szkołach policealnych dla młodzieży z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe (dok.)

Table 1.23. Students in post-secondary schools for youth with separation of schools run by religious organisations (cont.)

Rok szkolny School year	Uczniowie w szkołach policealnych Students in post-secondary schools		
	ogółem total	w tym prowadzonych przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek uczniów szkół wyznaniowych percent of students in religious schools
2010/2011	298837	18	0,01
2011/2012	330633	19	0,01
2012/2013	334331	21	0,01
2013/2014	278972	21	0,01
2014/2015	264642	14	0,01
2015/2016	255072	10	0,00
2016/2017	248072	98	0,04
2017/2018	235599	42	0,02

Wykres 1.16. Uczniowie w szkołach policealnych prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
Chart 1.16. Students in post-secondary schools run by religious organisations

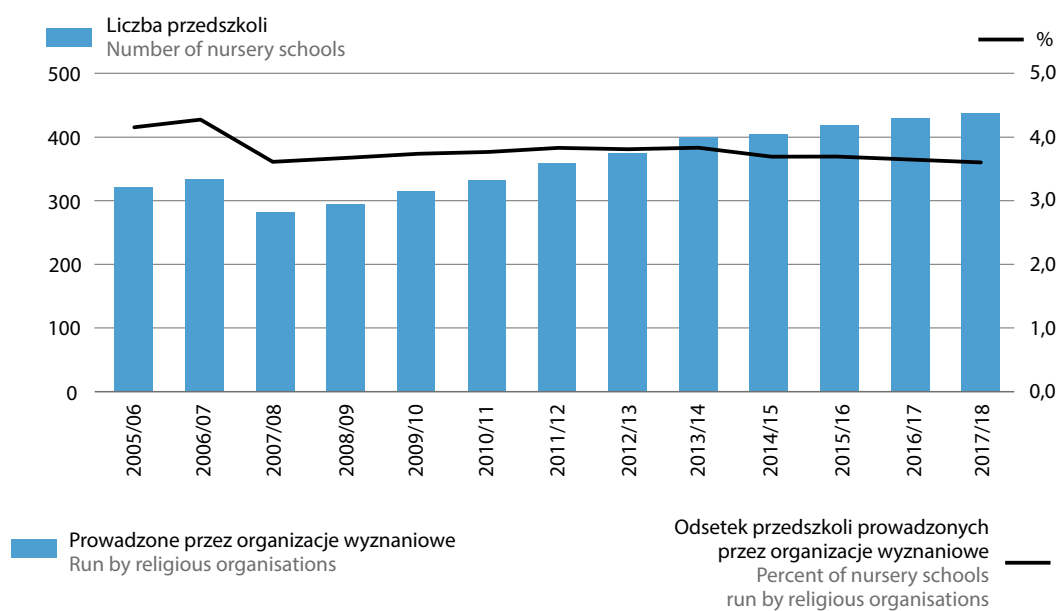

Szkoły policealne to placówki bardzo rzadko prowadzone przez organizacje wyznaniowe. W okresie 1990–2006 następował stały wzrost tego typu placówek. W roku szkolnym 2006/2007 liczba szkół policealnych wynosiła 3 738 z czego 4 prowadzone były przez instytucje wyznaniowe co stanowiło zaledwie 0,1%. Po 2007 r. następuje spadek liczby szkół policealnych. W roku szkolnym 2017/2018 liczba ich wynosiła 2 167, z czego tylko 2 szkoły były prowadzone przez instytucje wyznaniowe, w których uczyło się 42 uczniów. Stanowiło to 0,02% liczby wszystkich uczniów szkół policealnych.

Tablica 1.24. Przedszkola z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
 Table 1.24. Nursery schools, pre-primary sections of primary schools with separation of the nursery schools run by religious organisations

Rok szkolny School year	Przedszkola, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych i inne Nursery schools, pre-primary sections of primary schools and others			
	ogółem total	przedszkola nursery schools	w tym prowadzone przez organizacje wyznaniowe of which run by religious organisations	odsetek przedszkoli prowadzonych przez organizacje wyznaniowe wśród przedszkoli percent of nursery schools, which are run by religious organisations (among total nursey schools)
2005/2006	17229	7738	322	4,16
2006/2007	17329	7811	335	4,29
2007/2008	16902	7844	284	3,62
2008/2009	17280	8038	296	3,68
2009/2010	18263	8441	316	3,74
2010/2011	19090	8808	332	3,77
2011/2012	19906	9351	359	3,84
2012/2013	20464	9823	375	3,82
2013/2014	21497	10436	401	3,84
2014/2015	21661	10939	405	3,70
2015/2016	21115	11331	419	3,70
2016/2017	21675	11762	430	3,66
2017/2018	21980	12146	438	3,61

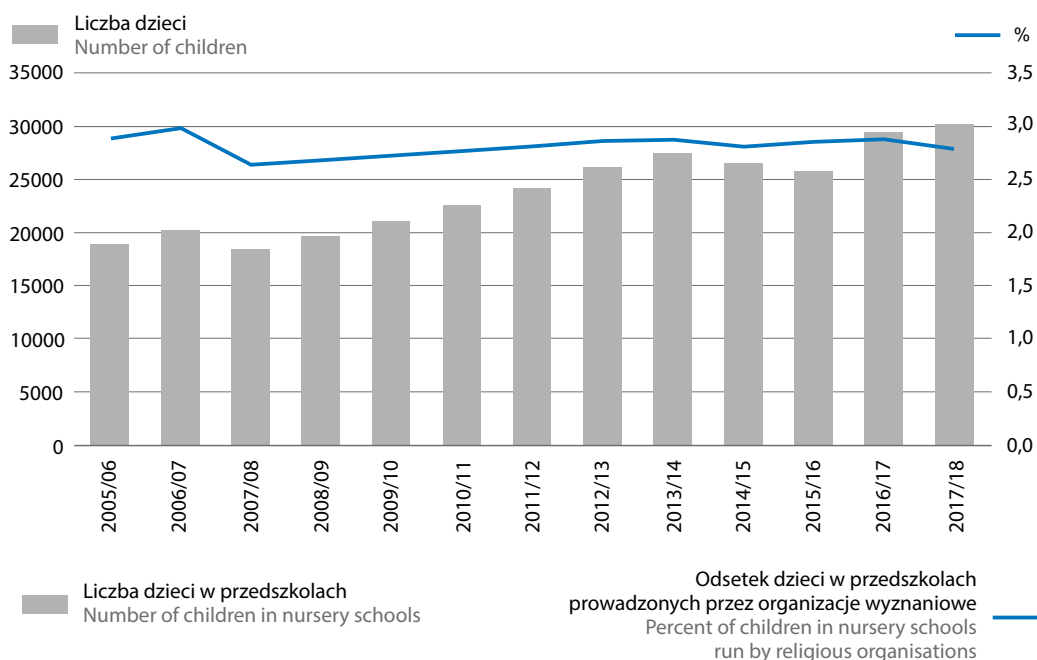
Wykres 1.17. Przedszkola prowadzone przez organizacje wyznaniowe
 Chart 1.17. Nursery schools run by religious organisations

Tablica 1.25. Dzieci w przedszkolach z wyodrębnieniem prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
 Table 1.25. Children in nursery schools, pre-primary sections of primary schools with separation of the nursery schools run by religious organisations

Rok szkolny School year	Dzieci Children			
	ogółem total	w przedszkolach in nursery schools	w przedszkolach prowadzonych przez organizacje wyznaniowe in nursery schools which are run by religious organisations	odsetek dzieci w przedszkolach prowadzonych przez organizacje wyznaniowe percent of children in nursery schools run by religious organisations
2005/2006	839996	654362	18931	2,89
2006/2007	862656	676428	20220	2,99
2007/2008	871918	697705	18439	2,64
2008/2009	919130	734153	19708	2,68
2009/2010	994138	776800	21162	2,72
2010/2011	1059281	816869	22637	2,77
2011/2012	1160509	861270	24235	2,81
2012/2013	1216467	911507	26165	2,87
2013/2014	1297189	952911	27506	2,89
2014/2015	1236280	942820	26515	2,81
2015/2016	1140602	906622	25898	2,86
2016/2017	1299138	1024668	29515	2,88
2017/2018	1361183	1080862	30235	2,80

Wykres 1.18. Dzieci w przedszkolach prowadzonych przez organizacje wyznaniowe
 Chart 1.18. Children in nursery schools run by religious organisations

Od 2005 r. następuje stały wzrost liczby przedszkoli z przeszło 7,7 tys. w roku 2005 do ponad 12,1 tys. w roku 2017. Rośnie także liczba placówek przedszkolnych prowadzonych przez organizacje wyznaniowe. Odsetek nich wśród wszystkich przedszkoli kształtuje się na poziomie 3-4%, a liczba dzieci uczęszczających do tych placówek od 2005 r. nie przekracza 3%.

Jak wskazują dane zebrane ramach administracyjnego systemu informacji oświatowej (SIO), organizacje wyznaniowe niezbyt często występują jako jednostki prowadzące placówki oświatowo-wychowawcze. Udział tego typu podmiotów w ogólnej liczbie szkół (wg. kategorii) kształtował się w roku szkolnym 2017/2018 od 0,1% w przypadku szkół policealnych do 4,2% w przypadku liceów ogólnokształcących oraz 3,61% w ogólnej liczbie przedszkoli. Także udział uczniów chodzących do tych placówek w ogólnej strukturze liczby uczniów kształtuje się od 0,02% uczniów szkół policealnych do 2,09% w przypadku uczniów liceów ogólnokształcących oraz 2,8% dzieci w przedszkolach.

1.8. Przypadki dyskryminacji ze względu na wiarę lub przynależność do Kościoła

1.8. Cases of discrimination based on faith or church affiliation

W badaniu „Wyznania religijne w Polsce” po raz pierwszy w 2014 r. pojawił się temat dyskryminacji ze względu na wyznawaną wiarę. Wszystkim Kościołom i związkom wyznaniowym objętym tym badaniem (poza obrządkami Kościoła katolickiego, który prowadzi własną statystykę i nie jest objęty tym badaniem) zadano w statystycznej ankiecie wyznaniowej AW-01 pytanie: czy w 2013 roku do kościoła/związku wyznaniowego zostały zgłoszone przypadki dyskryminacji (nierównego traktowania) członków społeczności ze względu na wyznawaną wiarę lub przynależność do kościoła (np.: obraźliwe komentarze, pobicia, akty przemocy, wandalizmu)? Temat ten był kontynuowany w latach kolejnych. Udzielone odpowiedzi za okres 2013–2018 zostały zaprezentowane w tabl.

Tablica 1.26. Zgłoszone do kościoła/związku wyznaniowego przypadki dyskryminacji członków społeczności ze względu na wyznawaną wiarę lub przynależność do kościoła w latach 2013–2018

Table 1.26. The cases of discrimination of community members on their faith or church affiliation reported to Church/religious association in 2013–2018

Wyszczególnienie	Specification	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
Kościoły i związki wyznaniowe, które odpowiedziały na ankietę	Churches and religious associations that responded to the survey	70	100%	68	100%	69	100%	79	100%	83	100%	77	100%
W danym roku zostały zgłoszone przypadki dyskryminacji	Cases of discrimination were reported in the year	12	17%	8	12%	6	9%	11	14%	12	14%	13	17%
W danym roku nie zostały zgłoszone przypadki dyskryminacji	No cases of discrimination were reported in the year	54	77%	58	85%	57	83%	60	76%	58	70%	61	79%
Brak odp. na pytanie	No answer to the question	4	6%	2	3%	6	9%	8	10%	13	16%	3	4%

W latach 2013–2018 od 68 do 83 Kościołów i związków wyznaniowych uczestniczyło w badaniu Wyznania religijne w Polsce. Wśród wyznań, które odesłały wypełnioną ankietę większość (od 70% w 2017 r. do 85% w r. 2014) stwierdziła, że nie odnotowano w danym roku przypadków dyskryminacji członków społeczności ze względu na wyznawaną wiarę lub przynależność do kościoła, w 2018 r. odsetek ten wynosił 80%. Odsetek wyznań w Polsce, w których zostały zgłoszone takie przypadki dyskryminacji jest relatywnie niski. Najmniejszy odnotowano w 2015 r. – wynosił on 9%, najwyższy zaś w roku 2013 – 17%. W 2018 roku odsetek ten wynosił 16% – co oznacza, że 12 Kościołów lub związków wyznaniowych odnotowało takie zdarzenie lub zdarzenia. Wskaźnik braków odpowiedzi na to pytanie kształtował się na poziomie kilku procent (3%–9%). Najwyższy odsetek braków danych (16%) wystąpił w roku 2017. W badanym okresie nie zanotowano dużych różnic odpowiedzi, nie wystąpił ani znaczący wzrost ani spadek odsetka kościołów lub związków wyznaniowych, do których zgłoszono przypadki nierównego traktowania ze względu na wiarę.

Rozdział 2

Chapter 2

2. Wyznania religijne w Polsce

2. Religious denominations in Poland

2.1. Sposób prezentacji danych

2.1. The method of data presentation

Część opracowania poświęconego wyznaniom stanowi indywidualną prezentację poszczególnych kościołów i związków wyznaniowych, obejmuje ona dwa zasadnicze elementy: indeksy oraz karty informacyjne.

1. Aby umożliwić czytelnikowi łatwe wyszukiwanie danych i opisów wyznań sporządzono dwa indeksy, zawierające pełen wykaz wszystkich uwzględnionych w opracowaniu kościołów i związków wyznaniowych, nowy i stary symbol wyznania (identyfikatory), w porządkach alfabetycznym i demograficznym.

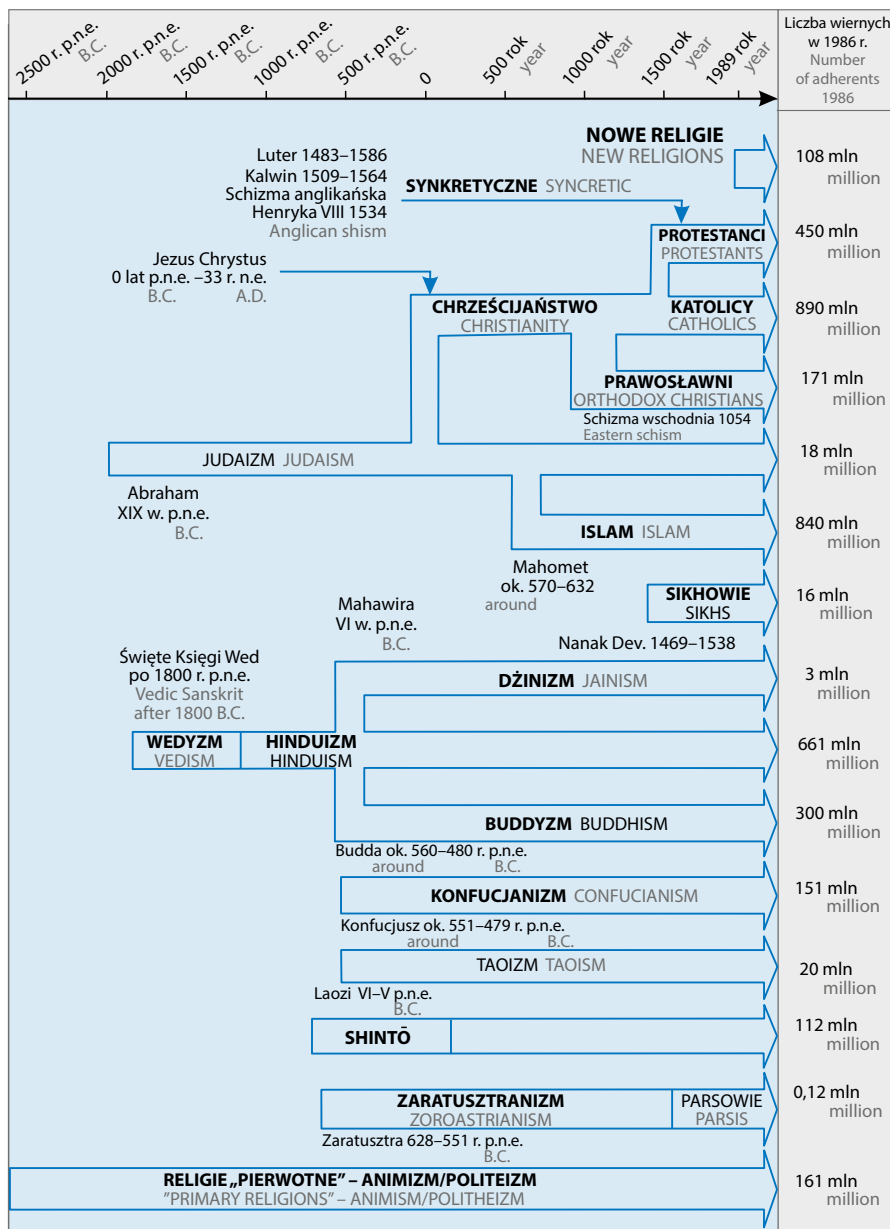
2. Zasadniczą częścią prezentacji są charakterystyki grup wyznań oraz karty informacyjne poszczególnych wyznań zawierające:

- 1) podstawowe informacje takie, takie jak: nazwę wyznania (także nazwę w języku angielskim), dane adresowe (w tym adres e-mail oraz oficjalną stronę internetową), data powstania na terenie Polski i data rejestracji oraz numer w rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych dział A;
- 2) charakterystykę opisową wyznania (źródłem danych jest zazwyczaj ankieta AW-01 lub oficjalne materiały czy źródła danego wyznania), która – w zależności od posiadanych danych – uwzględnia syntetycznie m. in.: historię (genezę), doktrynę, zasady życia religijnego wyznawców, zasady przyjmowania członków, strukturę i działalność związku wyznaniowego.
- 3) dane statystyczne, tj. liczby: wyznawców, duchownych, jednostek kościelnych, obiektów sprawowania kultu, udzielonych chrztów lub innych form inicjacji religijnej, udzielonych ślubów.

Dane statystyczne – o ile stan posiadanych informacji na to pozwala – dotyczą opisywanego okresu 2015–2018 (za ostatni rok według rozmieszczenia terytorialnego, tzn. wg województw lub struktur administracyjnych danego wyznania) oraz w retrospekcji lata: 2000, 2005 i 2010; w sytuacji braku informacji z tych lat podawane są dane starsze lub z innych lat. Wszędzie, gdzie było to możliwe dołączono do karty wykres, ukazujący dynamikę funkcjonowania wyznania. Do ich opracowania wykorzystano wszystkie zasoby statystyczne GUS, zarówno uzyskane w drodze prowadzonych od przeszło 25 lat badań, jak i pochodzące z archiwów dawnego Urzędu ds. Wyznań z okresu PRL. Dane statystyczne dotyczące liczby wiernych, wyznawców, członków danego kościoła lub związku wyznaniowego zostały uzupełnione o informacje pochodzące ze Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 (NSP 2011).

Karty informacyjne zamieszczone są w kolejności według przydzielonego – w ramach nowego (opracowanego po NSP 2011) wewnętrznego rejestru GUS – każdemu wyznaniu identyfikatora. Mówi on o przynależności wyznania do którejś z grup wyznaniowych oraz stanowi numer porządkowy wyznania.

Schemat 1: Rozwój religii
Scheme 1: Development of religions

Ź r ó d ł o: Opracowano na podstawie planszy **ROZWOJU RELIGII** wg encyklopedii Memo Larousse **RELIGIE I MITY; LUDY I JĘZYKI ŚWIATA**, Polska Oficyna Wydawnicza BCW, WARSZAWA 1992, s. 352.

S o u r c e: Prepared on the basis of the chart DEVELOPMENT RELIGION in line with Encyclopedia Memo Larousse **RELIGIE I MITY; LUDY I JĘZYKI ŚWIATA**, Polska Oficyna Wydawnicza BCW, WARSZAWA 1992, s. 352.

2.2. Indeksy wyznań religijnych w Polsce

2.2. Indexes of religious denominations in Poland

Porządek alfabetyczny

Alphabetical order

Lp. No.	Nazwa wyznania Name of denomination	Identyfikator Identifier	Identyfikator nowy New identifier	Strona Page
1	Adwentyści Dnia Siódmego – Ruch Reformacyjny w RP The Seventh-day Adventists – Reform Movement in the Republic of Poland	3.06	1.3.1.012	157
2	Beit Polska – Związek Postępowych Gmin Żydowskich The Beit Poland – The Jewish Progressive Community of Poland	5.07	3.1.05	264
3	Biblijny Kościół Baptystyczny The Bible Baptist Church	3.68	1.3.1.058	212
4	Biblijny Kościół Boży w Polsce The Biblical Church of God in Poland	brak	9.1.13	317
5	Buddyjska Wspólnota Zen Kannon The Zen Kannon Buddhist Community	6.02	4.1.05	271
6	Buddyjski Związek Diamentowej Drogi Linii Karma Kagyu The Karma Kagyu Diamond Way Buddhist Association	6.03	4.1.01	266
7	Centrum Biblijne „Jezus Jest Panem” The Biblical Center “Jesus is Lord”	3.46	1.3.1.041	199
8	Centrum Chrześcijańskie „Kanaan” The Christian Center “Kanaan”	3.70	1.3.1.019	166
9	Centrum Chrześcijańskie „Miecz Ducha” The Christian Center “The Sword of the Spirit”	9.23	1.3.1.024	176
10	Centrum Chrześcijańskie „Nowa Fala” The Christian Center “New Wave”	3.72	1.3.1.060	214
11	Chrześcijańska Wspólnota „Jezus Panem” The Christian Community “Jesus is Lord”	3.47	1.3.1.042	200
12	Chrześcijańska Wspólnota Ewangeliczna The Christian Evangelical Fellowship	3.43	1.3.1.013	158
13	Chrześcijańska Wspólnota Mennonitów The Mennonite Christian Community	3.64	1.3.1.054	210
14	Chrześcijańska Wspólnota Zielonoświątkowa The Christian Pentecostal Community	3.08	1.3.1.017	165
15	Chrześcijański Kościół „Dobra Nowina” The Christian Church “Good News”	9.07	1.3.1.074	226
16	Chrześcijański Kościół „Maranatha” w Wiśle The Christian Church “Maranatha” in Wisła	9.03	1.3.1.071	225
17	Chrześcijański Kościół Dobra The Christian Church of Goodness	3.78	1.3.1.065	220
18	Chrześcijański Kościół Głosicielei Dobrej Nowiny The Christian Church of the Proclaimers of the Good News	3.81	9.1.08	311
19	Chrześcijański Kościół Pełnej Ewangelii „Duch i Moc” The Full Gospel Church “Spirit and Power”	7.19	1.5.1.04	248
20	Chrześcijański Związek Wyznaniowy „Źródło” The Christian Religious Association „Source”	9.20	1.3.1.080	231
21	Chrześcijańskie Centrum „Pan jest Sztandarem” - Kościół w Tarnowie The Christian Center “Lord is the Flag” – Church in Tarnów	3.83	1.3.1.069	223
22	Dom Izraela Polonia House of Israel Polonia	9.18	1.3.1.079	229

23	Ewangeliczna Wspólnota Zielonościątkowa The Evangelical Pentecostal Community	3.12	1.3.1.021	171
24	Ewangeliczny Kościół Chrześcijański The Evangelical Christian Church	9.41	1.3.1.009	154
25	Ewangeliczny Kościół Metodystyczny w RP The Evangelical Methodist Church in the Republic of Poland	9.63	9.1.11	312
26	Ewangeliczny Związek Braterski The Evangelical Brotherhood Union	3.24	1.3.1.026	178
27	Gmina Wyznaniowa Starozakonných w RP The Religious Community of the Old Testament in the Republic of Poland	5.06	3.1.04	264
28	Grupa Wyznaniowa „Śhri Vidya” The Religious Group “Shri Vidya”	6.11	brak	316
29	Havurah Lelimud Jahadut – Bractwo dla Poznawania Judaizmu Havurah Lelimud Jahadut – The Brotherhood for Knowledge Judaism	5.03	brak	316
30	Instytut Śardza Ling Institute of Śardza Ling	9.47	4.1.14	278
31	Instytut Wiedzy o Tożsamości „Misja Czaitanii” The Science of Identity Foundation “Chaitanya Mission”	6.18	5.1.05	287
32	Islamskie Zgromadzenie Ahl-ul-Bayt The Ahl-ul-Bayt Islamic Assembly	4.03	2.1.02	255
33	Izraelicka Niezależna Gmina Wyznaniowa w Poznaniu The Jewish Independent Congregation in Poznań	5.05	3.1.03	316
34	Jednota Braci Polskich The Unity of the Polish Brethren	3.27	1.3.1.029	185
35	„Kanzeon” Związek Buddyjski The Buddhist Association “Kanzeon Sangha”	6.04	4.1.06	272
36	Karaimski Związek Religijny w RP The Karaims Religious Union in the Republic of Poland	7.26	7.1.01	296
37	Katolicki Kościół Narodowy w Polsce The National Catholic Church in Poland (NCC)	1.10	1.1.2.06	110
38	Kościół „Chrystus dla Wszystkich” The Church “Christ for All”	3.54	1.3.1.048	205
39	Kościół „Chrześcijańska Wspólnota Jordan” The “Christian Community Jordan” Church	9.61	1.3.1.084	233
40	Kościół „Ekklesia” w Warszawie The “Ekklesia” Church in Warsaw	9.14	1.3.1.076	227
41	Kościół „Maranatha” The “Maranatha” Church	3.58	brak	314
42	Kościół „Misja dla Polski” The Church “Mission for Poland”	9.08	9.1.02	309
43	Kościół Adwentystów Dnia Siódmego w RP The Seventh-day Adventist Church in Poland	3.05	1.3.1.005	141
44	Kościół Anglikański w Polsce The Anglican Church in Poland	3.79	1.3.1.066	220
45	Kościół Armia Zbawienia w RP The Church “Salvation Army” in the Republic of Poland	9.43	1.3.1.027	180
46	Kościół Boga Żywego, Będącego Wsparciem i Podporą Prawdy, Kościół Światło Świata The Church of the Living God, Who Is Relief and Support of Truth, The Church Light of the World	9.64	9.1.12	312
47	Kościół Boży The Church of God	3.80	brak	315
48	Kościół Boży w Chrystusie The Church of God in Christ	3.09	1.3.1.008	152
49	Kościół Boży w Polsce The Church of God in Poland	3.73	1.3.1.061	215
50	Kościół Chrystusowy w Polsce The Church of Christ in Poland	3.23	1.3.1.015	162
51	Kościół Chrystusowy w RP The Fellowship of Christian Churches in the Republic of Poland	3.22	1.3.1.014	160

52	Kościół Chrześcijan Baptystów w RP The Baptist Union in Poland	3.04	1.3.1.004	136
53	Kościół Chrześcijan Dnia Sobotniego The Christian Church of Saturday Day	3.07	1.3.1.023	174
54	Kościół Chrześcijan Pełnej Ewangelii Jezusa Chrystusa The Christian Church Full of the Evangel of Jesus Christ	3.45	brak	314
55	Kościół Chrześcijan w RP The Christian Church in the Republic of Poland	3.39	brak	314
56	Kościół Chrześcijan w Rybniku The Christian Church in Rybnik	9.25	1.3.1.067	221
57	Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej The Christian Evangelical Faith Church	3.10	1.3.1.016	163
58	Kościół Chrześcijański „Arka” w Poznaniu The Christian Church “Ark” in Poznań	3.49	1.3.1.044	202
59	Kościół Chrześcijański „Jezus Żyje” The Christian Church “Jesus is Alive”	9.17	1.3.1.078	229
60	Kościół Chrześcijański „Otwarte Drzwi” The Christian Church “Open Doors”	9.28	9.1.04	310
61	Kościół Chrześcijański „Słowo Wiary” The Christian Church “Word of Faith”	9.36	1.3.1.025	177
62	Kościół Chrześcijański „Wieczernik” The Christian Church “Upper Room”	3.75	1.3.1.063	218
63	Kościół Chrześcijański w Duchu Prawdy i Pokoju The Christian Church in the Spirit of Truth and Peace	3.31	1.3.1.032	187
64	Kościół Chrześcijański w Rypinie The Christian Church in Rypin	3.77	brak	315
65	Kościół Chrześcijański w Warszawie The Christian Church in Warsaw	9.01	1.3.1.070	224
66	Kościół Chrześcijański ZOE The Christian Church ZOE	9.60	9.1.09	311
67	Kościół Chwały The Church of Glory	9.37	7.1.19	307
68	Kościół Dobrego Pasterza The Church of the Good Shepherd	3.55	1.3.1.049	206
69	Kościół Dobrej Nadziei The Church of Good Hope	9.56	9.1.06	310
70	Kościół Ewangelicko-Augsburski w RP The Evangelical Church of the Augsburg Confession in Poland	3.01	1.3.1.001	124
71	Kościół Ewangelicko-Methodystyczny w RP The United Methodist Church in the Republic of Poland	3.03	1.3.1.003	133
72	Kościół Ewangelicko-Reformowany w RP The Evangelical Reformed Church in the Republic of Poland	3.02	1.3.1.002	129
73	Kościół Ewangeliczny „Misja Łaski” The Evangelical Church “Mission of Grace”	3.35	brak	313
74	Kościół Ewangeliczny w RP The Evangelical Church in the Republic of Poland	9.34	1.3.1.018	166
75	Kościół Ewangelicznych Chrześcijan w RP The Evangelical Christian Church in the Republic of Poland	3.33	1.3.1.011	155
76	Kościół Greckokatolicki The Greek Catholic Church	1.02	1.1.1.02	88
77	Kościół Jezusa Chrystusa „Syjon” w Rzeszowie The Church of Jesus Christ “Zion” in Rzeszów	9.15	1.3.1.077	228
78	Kościół Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich w Polsce (Mormoni) The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints in Poland (Mormons)	7.25	1.5.1.01	245
79	Kościół Jezusa Chrystusa w Kamiennej Górze The Church of Jesus Christ in Kamienna Góra	3.51	1.3.1.046	204
80	Kościół Jezusa Chrystusa w Werbkowicach The Church of Jesus Christ in Werbkowice	3.52	1.3.1.047	204

81	Kościół Jezusa Chrystusa Wiary Chrześcijańskiej The Church of Jesus Christ of the Christian Faith	9.11	1.3.1.075	227
82	Kościół Katolicki Mariawitów w RP The Catholic Mariavite Church in the Republic of Poland	1.07	1.1.2.03	105
83	Kościół Miłosierdzia Jezusowego The Church of Jesus' Mercy	9.33	9.1.05	310
84	Kościół Miłosiernego Boga The Church of the Merciful God	7.16	7.1.11	304
85	Kościół Neounicki The Neounice Church	1.03	1.1.1.03	92
86	Kościół Nowego Przymierza w Lublinie The New Covenant Church in Lublin	9.13	1.5.1.05	249
87	Kościół Ormiański The Armenian Church	1.04	1.1.1.04	93
88	Kościół Panteistyczny „Pneuma” The Pantheistic Church "Pneuma"	7.24	7.1.13	305
89	Kościół Pentakostalny w RP The Pentacostal Church in the Republic of Poland	3.74	1.3.1.062	217
90	Kościół Polskokatolicki w RP The Polish Catholic Church in the Republic of Poland	1.05	1.1.2.02	101
91	Kościół Prezbiteriański The Presbyterian Church	9.42	1.3.1.033	189
92	Kościół Reformowany Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce The Seventh-day Adventist Reformed Church in Poland	3.36	1.3.1.035	191
93	Kościół Remonstrantów Polskich The Polish Remonstrant Church	7.22	7.1.12	304
94	Kościół Rzymskokatolicki The Roman Catholic Church	1.01	1.1.1.01	82
95	Kościół Starokatolicki Mariawitów The Mariavite Old Catholic Church	1.06	1.1.2.01	96
96	Kościół Starokatolicki w RP The Old Catholic Church in the Republic of Poland	1.08	1.1.2.05	109
97	Kościół Unitariański The Unitarian Church	9.04	1.3.1.072	225
98	Kościół w Radomiu The Church in Radom	3.62	1.3.1.053	210
99	Kościół Wolnych Chrześcijan w RP The Free Christians Church in the Republic of Poland	3.25	1.3.1.007	150
100	Kościół Zielonoświątkowy The Pentecostal Church	3.11	1.3.1.006	145
101	Kościół Zjednoczeniowy czyli Ruch p.w. Ducha Św. dla Zjednoczenia Chrześcijaństwa Światowego The United Church or the Movement of the Holy Spirit for the Unification of World Christianity	7.07	7.1.05	300
102	Kościół Zjednoczonych Chrześcijan The Church of the United Christians	brak	9.1.12	317
103	Lectorium Rosicrucianum Międzynarodowa Szkoła Złotego Różokrzyża The Lectorium Rosicrucianum International School of the Golden Rosicrucianum	7.01	7.1.02	298
104	Liga Muzułmańska w RP The Muslim League in the Republic of Poland	4.05	2.1.03	257
105	Lokalny Kościół w Kwidzynie The Local Church in Kwidzyn	9.26	1.5.1.06	249
106	Medytacyjne Stowarzyszenie Najwyższej Mistrzyni Czing Hai w Polsce The Meditative Association of Supreme Mistress Czing Hai in Poland	6.12	7.1.14	305
107	Miejskowy Kościół w Lublinie The Local Church in Lublin	9.21	1.3.1.081	231
108	Międzynarodowa Misja „Centrum Służby Życia” The Life Centre Ministries	3.34	1.3.1.034	189

109	Międzynarodowa Wspólnota Dzogczen-Namdagling The International Community Dzogchen-Namdagling	6.15	4.1.10	276
110	Międzynarodowe Towarzystwo Świadomości Kryszny The International Society for Krishna Consciousness ISKCON	6.08	5.1.01	282
111	Misja Buddyjska „Trzy Schronienia” w Polsce The Buddhist Mission “Three Shelters” in Poland	6.16	4.1.03	269
112	„Misja na Wschód” we Wrocławiu “The Mission to the East” in Wrocław	3.63	9.1.07	311
113	Misja Pokoleń The Every Generation Ministries	3.56	1.3.1.050	206
114	Muzułmański Związek Religijny w RP The Muslim Religious Union in the Republic of Poland	4.01	2.1.01	251
115	Niezależna Gmina Wyznania Mojżeszowego w Gdańsku The Jewish Independent Congregation in Gdańsk	5.04	3.1.02	263
116	Nowe Jeruzalem The New Jerusalem	7.05	brak	316
117	Nowoapostolski Kościół w Polsce The New-Apostolic Church in Poland	3.20	1.3.1.020	167
118	Ormiański Kościół Apostolski Katolikosatu Eczmiadzyńskiego w RP The Armenian Apostolic Church of the Echmiadzyn Catholic Church in the Republic of Poland	9.52	1.2.2.02	121
119	Ormiański Kościół Apostolski w RP The Armenian Apostolic Church in the Republic of Poland	9.44	1.2.2.01	121
120	Ośrodek Wietnamskiego Buddyzmu w Polsce The Vietnamese Buddhism Center in Poland	9.59	4.1.19	280
121	Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny The Polish Autocephalous Orthodox Church	2.01	1.2.1.01	114
122	Polski Ewangeliczny Kościół Braterski The Independent Evangelical Church	3.82	1.3.1.068	222
123	Polski Kościół Dialogu The Polish Church of Dialogue	9.06	9.1.01	309
124	Polski Kościół Słowiański The Polish Slavic Church	7.17	6.1.02	293
125	Polski Narodowy Katolicki Kościół w RP The Polish National Catholic Church in the Republic of Poland	1.09	1.1.2.04	106
126	Powszechny Kościół Ludu Bożego The Universal Church of the People of God	9.62	9.1.10	312
127	Radha Govind Society of Poland	6.10	5.1.04	286
128	Rodzima Wiara The Native Faith	7.21	6.1.01	292
129	Rodzimy Kościół Polski The Native Church of Poland	7.20	6.1.03	293
130	Ruch Chrześcijański Mt28 The Campus Crusade for Christ International	3.50	1.3.1.045	203
131	Ruch Świadomości Babadzi Herakhandi Samadź The Consciousness Movement Babaji Herakhandi Samaji	6.09	5.1.03	285
132	Sangha „Dogen Zenji” The Sangha Dogen Zenji	9.49	4.1.15	279
133	Spółeczność Chrześcijańska „Miejsce Odnowienia” The Christian Community “The Place of Brith Renewals”	3.71	1.3.1.059	213
134	Staroprawosławna Cerkiew Staroobrzędowców The Old Orthodox Church Old Believers	2.03	1.2.1.03	120
135	Stolica Boża i Barankowa Apostołów w Duchu i w Prawdzie, Alfa-Omega, Początek i Koniec The Holy and Lamb Capital of the Apostles in Spirit and Truth, Alpha-Omega, Beginning and End	7.08	7.1.06	301
136	Stowarzyszenie Badaczy Pisma Świętego w Polsce The Bible Students Association in Poland	3.13	1.4.2.03	242

137	Stowarzyszenie Chrześcijańskiej Nauki - Związek Wyznaniowy The Christian Science Society	7.02	7.1.03	299
138	Stowarzyszenie Jedności Muzułmańskiej The Muslim Unity Association	4.02	2.1.04	259
139	Stowarzyszenie Muzułmańskie „Ahmadiyya” The Muslim Association “Ahmadiyya”	4.04	2.1.05	260
140	Stowarzyszenie Zborów Chrześcijan w RP The Association of Christian Churches in the Republic of Poland	3.26	1.3.1.028	183
141	Szkoła Zen Kwan Um w Polsce The Kwan Um School of Zen in Poland	6.01	4.1.04	270
142	Świadkowie Jehowy w Polsce The Jehovah's Witnesses in Poland	7.18	1.4.1.01	234
143	Światowy Uniwersytet Duchowy „Brahma Kumaris” w Polsce The World Spiritual University “Brahma Kumaris” in Poland	6.19	5.1.06	289
144	Świecki Ruch Misyjny „Epifania” The Laymen's Home Missionary Movement	3.15	1.4.2.02	240
145	Uczniowie Ducha Świętego (Stowarzyszenie Panunistyczne) The Disciples of the Holy Spirit (Pannonian Society)	3.17	1.5.1.02	247
146	Unia Ewangelikalna w RP The Evangelical Union in the Republic of Poland	9.40	1.3.1.083	232
147	Ursynowska Społeczność Ewangeliczna The Ursynów Evangelical Fellowship	9.05	1.3.1.073	226
148	Urząd Apostolski Jezusa Chrystusa The Apostolic Authority of Jesus Christ	3.19	brak	313
149	Warszawski Kościół Międzynarodowy Warsaw International Church	9.31	7.1.18	307
150	Warszawski Kościół Chrystusowy The Warsaw Christ Church	3.65	1.3.1.055	210
151	Wiara Baha’i The Baha’i Faith	7.11	7.1.09	303
152	Wschodni Kościół Staroobrzędowy The Eastern Old Belief Church	2.02	1.2.1.02	119
153	Wspólnota „Drzewo Oliwne” The Community “Olive Tree”	7.14	1.5.1.03	247
154	Wspólnota bez Bram Mumon-Kai Związek Buddyjski Zen Rinzai The “Community Without Gates” The Rinzai Community Mumon-Kai in the Republic of Poland	6.06	4.1.08	275
155	Wspólnota Chrześcijańska „Pojednanie” The “Reconciliation” Christian Fellowships	3.37	1.3.1.036	192
156	Wspólnota Chrześcijańska „Wrocław dla Jezusa” The Christian Community “Wrocław for Jesus”	3.66	1.3.1.056	211
157	Wspólnota Nauk Różokrzyża The Community of Rosicrucian Studies	7.13	brak	316
158	Wspólnota Unitarian Uniwersalistów w RP The Unitarians of Universalist Community in the Republic of Poland	3.57	1.3.1.051	207
159	Wyznawcy Słońca The Sun Worshipers	9.55	6.1.05	295
160	Zachodni Zakon Sufi w Polsce The Sufi Order International – West Order	7.09	7.1.07	302
161	Zachodniosłowiański Związek Wyznaniowy „Słowiańska Wiara” The Western Slavic Religious Union “Slavic Faith”	9.51	6.1.04	295
162	Zakon Braci Zjednoczenia Energetycznego The Monastery of Brothers of Energy Union	9.12	7.1.15	305
163	Zbory Boże Chrześcijan Dnia Siódmego The Seventh-day Christian Churches of God	3.38	1.3.1.037	194
164	Zbór Chrześcijan we Wschowie The Christian Church in Wschowa	3.61	brak	315
165	Zbór Chrześcijański w RP The Christian Church in the Republic of Poland	3.28	1.3.1.030	185

166	Zbór Ewangelicko-Baptystyczny w Katowicach The Evangelical-Baptist Church in Katowice	3.42	1.3.1.040	199
167	Zbór Ewangeliczny „Agape” w Poznaniu The „Agape” Evangelical Church in Poznań	3.40	1.3.1.038	196
168	Zbór Ewangeliczny „Betel” w Warszawie The „Bethel” Evangelical Church in Warsaw	3.59	1.3.1.052	209
169	Zbór Ewangeliczny „Jeruzalem” w Żywcu The Evangelical Church „Jerusalem” in Żywiec	3.76	1.3.1.064	315
170	Zbór Ewangeliczny „Jordan” w Gdyni The Evangelical Church „Jordan” in Gdynia	3.69	brak	315
171	Zbór Ewangeliczny „Nazaret” The Evangelical Church „Nazareth”	3.53	brak	314
172	Zbór Ewangeliczny „Syjon” w Dziegiełowie The Evangelical Church „Zion” in Dziegiełów	3.30	brak	313
173	Zbór Ewangelicznych Chrześcijan w Duchu Apostolskim The Church of Evangelical Christians in the Apostolic Spirit	3.29	1.3.1.031	187
174	Zbór Ewangelii Łaski The Church of the Gospel of Grace	3.67	1.3.1.057	211
175	Zbór Panmonistyczny The Panmonist Church	7.06	7.1.04	300
176	Zbór Stanowczych Chrześcijan w RP The Church of Strong Christians in the Republic of Poland	3.32	1.3.1.022	173
177	Zbór w Opolu – „Społeczność Wywołanych” The Church in Opole – „The Community of the Invoked”	9.22	1.3.1.082	232
178	Zbór w Wodzisławiu Śląskim The Church in Wodzisław Śląski	3.41	1.3.1.039	197
179	Zbór Wolnych Chrześcijan w Jaworznie The Free Christian Church in Jaworzno	3.48	1.3.1.043	201
180	Zgromadzenie Braci i Sióstr „Politeistów” The Congregation of Brothers and Sisters „Politeists”	9.24	7.1.17	306
181	Zielonoświątkowy Kościół Przypowieści Salomona The Pentecostal Church of Solomon’s Parables	3.60	brak	314
182	Zrzeszenie Kościołów Chrystusowych w RP The Association of Christ Churches in the Republic of Poland	9.48	1.3.1.010	154
183	Zrzeszenie Wolnych Badaczy Pisma Świętego w RP The Association of Free Bible Students in the Republic of Poland	3.14	1.4.2.01	238
184	Związek Ajapa Yoga The Ajapa Yoga Association	6.07	5.1.02	284
185	Związek Badaczy Biblii w RP The Union of Bible Students in the Republic of Poland	3.16	brak	313
186	Związek Buddyjski „Dzogcien Kunzang Cziuling” w RP The Dzogcien Kunzang Cziuling Buddhist Union in the Republic of Poland	9.54	4.1.17	279
187	Związek Buddyjski „Khordong” w Polsce The Khordong Buddhist Association in Poland	6.14	4.1.09	276
188	Związek Buddyjski „Yeshe Khorlo” w RP The Yeshe Khorlo Buddhist Union in the Republic of Poland	9.58	4.1.18	280
189	Związek Buddyjski Bencien Karma Kamtsang The Benchen Karma Kamtsang Buddhist Association	6.13	4.1.02	267
190	Związek Buddyjski Dak Shang Kagyu w Polsce The Dak Shang Kagyu Buddhist Association in Poland	9.02	4.1.12	277
191	Związek Buddystów Czan The Association of Buddhists Czan	9.19	4.1.13	278
192	Związek Buddystów Zen „Bodhidharma” The Zen Buddhist Association „Bodhidharma”	6.05	4.1.07	274
193	Związek Garuda w Polsce The Garuda Association in Poland	6.17	4.1.11	277
194	Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP The Union of Jewish Religious Communities in the Republic of Poland	5.01	3.1.01	262

195	Związek Hatha Jogi „Brama Jogi” The Hatha Yoga Gate Association “Yoga Gate”	9.29	5.1.07	290
196	Związek Wyznaniowy Kwinarystów The Quinnarist. Religious Association	7.12	7.1.10	304
197	Związek Taoistów Tao Te King The Taoist Union Tao Te King	9.39	7.1.20	308
198	Związek Tybetańskiego Bon „Sa Trik Er Sang” The Tibetan Bon “Sa Trik Er Sang” Association	9.53	4.1.16	279
199	Związek Wyznaniowy „Eckankar” w Polsce The Eckankar. Religion of the Light and Sound of God	9.16	7.1.16	306
200	Związek Wyznaniowy „Polska Chrześcijańska Służba” The Religious Union “Polish Christian Service”	9.27	9.1.03	309
201	Związek Wyznaniowy „Wierzę w Dobro Człowieka” The Religious Union “I Believe in the Good of Man”	7.10	7.1.08	303
202	Związek Wyznaniowy Hindu Bhavan w RP The Religious Association Hindu Bhavan in the Republic of Poland	9.46	5.1.08	291
203	Związek Wyznaniowy Singh Saba Gurudwara w RP The Singh Saba Gurudwara Religious Association in the Republic of Poland	9.45	7.1.21	308

Porządek demograficzny

Demographic order

Nazwa wyznania Name of denomination	Populacja Population	Rok danych Year of data	Strona Page
Kościół Rzymskokatolicki The Roman Catholic Church	32910865	2017	82
Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny The Polish Autocephalous Orthodox Church	507196	2018	114
Świadkowie Jehowy w Polsce The Jehovah’s Witnesses in Poland	116935	2018	234
Kościół Ewangelicko-Augsburski w RP The Evangelical Church of the Augsburg Confession in Poland	61217	2018	124
Kościół Greckokatolicki The Greek Catholic Church	55000	2017	88
Liga Muzułmańska w RP The Muslim League in the Republic of Poland	35000	2018	257
Kościół Zielonoświątkowy The Pentecostal Church	25152	2018	145
Kościół Starokatolicki Mariawitów The Mariavite Old Catholic Church	22849	2017	96
Kościół Polskokatolicki w RP The Polish Catholic Church in the Republic of Poland	18259	2018	101
Kościół Adwentystów Dnia Siódmego w RP The Seventh-day Adventist Church in Poland	9726	2018	141
Buddyjski Związek Diamentowej Drogi Linii Karma Kagyu The Karma Kagyu Diamond Way Buddhist Association	8829	2014	266
Kościół Chrystusowy w RP The Fellowship of Christian Churches in the Republic of Poland	6326	2018	160
Nowoapostolski Kościół w Polsce The New-Apostolic Church in Poland	6118	2018	167
Islamskie Zgromadzenie Ahl-ul-Bayt The Ahl-ul-Bayt Islamic Assembly	6025	2018	255
Kościół Chrześcijan Baptystów w RP The Baptist Union in Poland	5343	2018	136

Kościół Boży w Chrystusie The Church of God in Christ	4611	2018	152
Kościół Ewangelicko-Methodystyczny w RP The United Methodist Church in the Republic of Poland	4442	2018	133
Kościół Ewangelicko-Reformowany w RP The Evangelical Reformed Church in the Republic of Poland	3335	2018	129
Kościół Wolnych Chrześcijan w RP The Free Christians Church in the Republic of Poland	3151	2018	150
Katolicki Kościół Narodowy w Polsce The National Catholic Church in Poland (NCC)	2791	2018	110
Misja Buddyjska „Trzy Schronienia” w Polsce The Buddhist Mission “Three Shelters” in Poland	2560	2008	269
Międzynarodowe Towarzystwo Świadomości Kryszny The International Society for Krishna Consciousness ISKCON	2456	2018	282
Rodzimy Kościół Polski The Native Church of Poland	2279	2018	293
Kościół Ewangelicznych Chrześcijan w RP The Evangelical Christian Church in the Republic of Poland	2205	2014	155
Kościół Boży w Polsce The Church of God in Poland	2065	2018	215
Związek Buddyjski Bencien Karma Kamsang The Benchen Karma Kamsang Buddhist Association	2038	2018	267
Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP The Union of Jewish Religious Communities in the Republic of Poland	1860	2018	262
Kościół Katolicki Mariawitów w RP The Catholic Mariavite Church in the Republic of Poland	1838	2018	105
Kościół Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich w Polsce (Mormoni) The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints	1729	2018	245
Zrzeszenie Wolnych Badaczy Pisma Świętego w RP The Association of Free Bible Students in the Republic of Poland	1711	2018	238
Kościół Chrystusowy w Polsce The Church of Christ in Poland	1706	2012	162
Chrześcijańska Wspólnota Zielonoświątkowa The Christian Pentecostal Community	1588	1994	165
Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej The Christian Evangelical Faith Church	1520	2018	163
Świecki Ruch Misyjny „Epifania” The Laymen's Home Missionary Movement	1359	2018	240
Wschodni Kościół Staroobrzędowy The Eastern Old Belief Church	1260	2018	119
Polski Narodowy Katolicki Kościół w RP The Polish National Catholic Church in the Republic of Poland	1218	2017	106
Misja Pokoleń The Every Generation Ministries	1215	2017	206
Uczniowie Ducha Świętego (Stowarzyszenie Panunistyczne) The Disciples of the Holy Spirit (Pannonian Society)	1018	1993	247
Ewangeliczny Kościół Chrześcijański The Evangelical Christian Church	1003	2011	154
Kościół Ormiański The Armenian Church	670	2017	93
Instytut Wiedzy o Tożsamości „Misja Czaitanii” The Science of Identity Foundation “Chaitanya Mission”	631	2018	287
Staroprawosławna Cerkiew Staroobrzędowców The Old Orthodox Church Old Believers	630	2018	120
Ewangeliczna Wspólnota Zielonoświątkowa The Evangelical Pentecostal Community	630	2018	171
Wyznawcy Słońca The Sun Worshipers	600	2018	295

Zachodni Zakon Sufi w Polsce The Sufi Order International – West Order	572	2018	302
Muzułmański Związek Religijny w RP The Muslim Religious Union in the Republic of Poland	523	2018	251
Kościół Chrześcijan Dnia Sobotniego The Christian Church of Saturday Day	512	2018	174
Ewangeliczny Związek Braterski The Evangelical Brotherhood Union	490	2018	178
Medytacyjne Stowarzyszenie Najwyższej Mistrzyni Czing Hai w Polsce The Meditative Association of Supreme Mistress Czing Hai in Poland	460	2000	305
Stowarzyszenie Zborów Chrześcijan w RP The Association of Christian Churches in the Republic of Poland	437	2017	183
Lectorium Rosicrucianum Międzynarodowa Szkoła Złotego Różokrzyża The Lectorium Rosicrucianum International School of the Golden Rosicrucianum	382	2018	298
Zachodniosłowiański Związek Wyznaniowy „Słowiańska Wiara” The Western Slavic Religious Union “Slavic Faith”	370	2017	295
Wiara Baha’i The Baha’i Faith	335	2015	303
Ormiański Kościół Apostolski w RP The Armenian Apostolic Church in the Republic of Poland	335	2011	121
Kościół „Chrystus dla Wszystkich” The Church “Christ for All”	327	2005	205
Związek Wyznaniowy Hindu Bhavan w RP The Religious Association Hindu Bhavan in the Republic of Poland	320	2010	291
Kościół Zjednoczeniowy czyli Ruch p.w. Ducha Św. dla Zjednoczenia Chrześcijaństwa Światowego The United Church or the Movement of the Holy Spirit for the Unification of World Christianity	261	1992	300
Jednota Braci Polskich The Unity of the Polish Brethren	260	2003	185
Kościół Starokatolicki w RP The Old Catholic Church in the Republic of Poland	257	2018	109
Zbór Ewangeliczny „Agape” w Poznaniu The “Agape” Evangelical Church in Poznań	250	2018	196
Ośrodek Wietnamskiego Buddyzmu w Polsce The Vietnamese Buddhism Center in Poland	250	2017	280
Centrum Chrześcijańskie „Kanaan” The Christian Center “Kanaan”	244	2018	166
Chrześcijańska Wspólnota Ewangeliczna The Christian Evangelical Fellowship	200	2018	158
Wspólnota Unitarian Uniwersalistów w RP The Unitarians of Universalist Community in the Republic of Poland	200	2018	207
Centrum Chrześcijańskie „Miecz Ducha” The Christian Center “The Sword of the Spirit”	200	2010	176
Kościół Ewangeliczny w RP The Evangelical Church in the Republic of Poland	200	2007	166
Związek Taoistów Tao Te King The Taoist Union Tao Te King	200	2017	308
Kościół Prezbiteriański The Presbyterian Church	200	2006	189
Stowarzyszenie Badaczy Pisma Świętego w Polsce The Bible Students Association in Poland	197	2018	242
Niezależna Gmina Wyznania Mojżeszowego w Gdańsku The Jewish Independent Congregation in Gdańsk	190	2004	263
Wspólnota Chrześcijańska „Wrocław dla Jezusa” The Christian Community “Wrocław for Jesus”	180	2010	211
Kościół Chrześcijański w Duchu Prawdy i Pokoju The Christian Church in the Spirit of Truth and Peace	177	2018	187
Rodzima Wiara The Native Faith	172	2015	292

Chrześcijański Kościół Dobra The Christian Church of Goodness	170	1997	220
Zbory Boże Chrześcijan Dnia Siódmego The Seventh-day Christian Churches of God	167	2018	194
Zbór Stanowczych Chrześcijan w RP The Church of Strong Christians in the Republic of Poland	158	2018	173
Karaimski Związek Religijny w RP The Karaims Religious Union in the Republic of Poland	155	2018	296
Związek Ajapa Yoga The Ajapa Yoga Association	153	2018	284
Związek Wyznaniowy Kwinarystów The Quinnarist. Religious Association	146	1997	304
Kościół Chrześcijański „Słowo Wiary” The Christian Church “Word of Faith”	140	2018	177
Kościół Neounicki The Neounice Church	131	2018	92
„Kanzeon” Związek Buddyjski The Buddhist Association “Kanzeon Sangha”	130	2018	272
Kościół Boga Żywego, Będącego Wsparciem i Podporą Prawdy, Kościół Światła Świata The Church of the Living God, Who Is Relief and Support of Truth, The Church Light of the World	130	2018	312
Szkoła Zen Kwan Um w Polsce The Kwan Um School of Zen in Poland	123	2018	270
Buddyjska Wspólnota Zen Kannon The Zen Kannon Buddhist Community	121	2008	271
Gmina Wyznaniowa Starozakonných w RP The Religious Community of the Old Testament in the Republic of Poland	120	2017	264
Sangha „Dogen Zenji” The Sangha Dogen Zenji	115	2010	279
Kościół Armia Zbawienia w RP The Church “Salvation Army” in the Republic of Poland	112	2018	180
Światowy Uniwersytet Duchowy „Brahma Kumaris” w Polsce The World Spiritual University “Brahma Kumaris” in Poland	108	2018	289
Unia Ewangelikalna w RP The Evangelical Union in the Republic of Poland	107	2018	232
Kościół Chrześcijański „Arka” w Poznaniu The Christian Church “Ark” in Poznań	103	2011	202
Zbór w Wodzisławiu Śląskim The Church in Wodzisław Śląski	102	2018	197
Kościół Dobrej Nadziei The Church of Good Hope	102	2015	310
Wspólnota „Drzewo Oliwne” The Community “Olive Tree”	100	2011	247
Kościół Remonstrantów Polskich The Polish Remonstrant Church	100	1995	304
Zakon Braci Zjednoczenia Energetycznego The Monastery of Brothers of Energy Union	100	2018	305
Związek Buddystów Czan The Association of Buddhists Czan	100	2018	278
Związek Hatha Jogi „Brama Jogi” The Hatha Yoga Gate Association “Yoga Gate”	100	2017	290
Ormiański Kościół Apostolski Katolikosatu Eczmiadzyńskiego w RP The Armenian Apostolic Church of the Echmiadzyn Catholic Church in the Republic of Poland	100	2010	121
Beit Polska – Związek Postępowych Gmin Żydowskich The Beit Poland – The Jewish Progressive Community of Poland	100-199	2011	264
Chrześcijański Kościół „Dobra Nowina” The Christian Church “Good News”	100-199	2011	226

Kościół Chrześcijański „Jezus Żyje” The Christian Church “Jesus is Alive”	95	2011	229
Polski Ewangeliczny Kościół Braterski The Independent Evangelical Church	94	2005	222
Związek Wyznaniowy „Wierzę w Dobro Człowieka” The Religious Union “I Believe in the Good of Man”	94	2000	303
Ruch Chrześcijański Mt28 The Campus Crusade for Christ International Mt28	88	2018	203
Warszawski Kościół Międzynarodowy Warsaw International Church	85	2017	307
Związek Buddystów Zen „Bodhidharma” The Zen Buddhist Association “Bodhidharma”	82	2018	274
Międzynarodowa Misja „Centrum Służby Życia” The Life Centre Ministries	80	2018	189
Kościół Chrześcijański „Wieczernik” The Christian Church “Upper Room”	80	2018	218
Chrześcijańskie Centrum „Pan jest Sztandarem” – Kościół w Tarnowie The Christian Center “Lord is the Flag” – Church in Tarnów	80	2018	223
Związek Buddyjski „Khordong” w Polsce The Khordong Buddhist Association in Poland	80	2011	276
Kościół „Chrześcijańska Wspólnota Jordan” The „Christian Community Jordan” Church	80	2018	233
Chrześcijański Związek Wyznaniowy „Źródło” The Christian Religious Association “Source”	76	2011	231
Kościół Anglikański w Polsce The Anglican Church in Poland	70	2018	220
Zbór Chrześcijański w RP The Christian Church in the Republic of Poland	64	2017	185
Wspólnota bez Bram Mumon-Kai Związek Buddyjski Zen Rinzai The “Community Without Gates” The Rinzai Community Mumon-Kai in the Republic of Poland	53	2005	275
Zbór Panmonistyczny The Panmonistic Church	53	2005	300
Warszawski Kościół Chrystusowy The Warsaw Christ Church	52	1998	210
Stowarzyszenie Jedności Muzułmańskiej The Muslim Unity Association	51	2018	259
Zbór Ewangelicznych Chrześcijan w Duchu Apostolskim The Church of Evangelical Christians in the Apostolic Spirit	50	2013	187
Spółeczność Chrześcijańska „Miejsce Odnowienia” The Christian Community “The Place of Brith Renewals”	50	1999	213
Centrum Chrześcijańskie „Nowa Fala” The Christian Center “New Wave”	50	2010	214
Kościół „Ekklesia” w Warszawie The “Ekklesia” Church in Warsaw	50	2004	227
Dom Izraela Polonia House of Israel Polonia	50	2011	229
Związek Wyznaniowy „Polska Chrześcijańska Służba” The Religious Union “Polish Christian Service”	50	2011	309
Stowarzyszenie Muzułmańskie „Ahmadiyya” The Muslim Association “Ahmadiyya”	45	2009	260
Kościół Pentakostalny w RP The Pentacostal Church in the Republic of Poland	43	2018	217
Chrześcijański Kościół Pełnej Ewangelii „Duch i Moc” The Full Gospel Church “Spirit and Power”	40	2011	248
Ursynowska Społeczność Ewangeliczna The Ursynów Evangelical Fellowship	40	2005	226
Wspólnota Chrześcijańska „Pojednanie” The “Reconciliation Christian Fellowships”	37	2018	192

Biblijny Kościół Baptystyczny The Bible Baptist Church	36	2010	212
Adwentyści Dnia Siódmego – Ruch Reformacyjny w RP The Seventh-Day Adventists – Reform Movement in the Republic of Poland	35	2018	157
Stowarzyszenie Chrześcijańskiej Nauki – Związek Wyznaniowy The Christian Science Society	35	1996	299
Chrześcijański Kościół „Maranatha” w Wiśle The Christian Church “Maranatha” in Wisła	35	2014	225
Kościół Jezusa Chrystusa w Werbkowicach The Church of Jesus Christ in Werbkowice	30	2010	204
Kościół Reformowany Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce The Seventh-day Adventist Reformed Church in Poland	29	2018	191
Centrum Biblijne „Jezus Jest Panem” The Biblical Center “Jesus is Lord”	29	2010	199
Zbór Ewangelii Łaski The Church of the Gospel of Grace	27	2017	211
Związek Wyznaniowy „Eckankar” w Polsce The Eckankar. Religion of the Light and Sound of God	25	2015	306
Chrześcijańska Wspólnota „Jezus Panem” The Christian Community “Jesus is Lord”	24	2010	200
Kościół w Radomiu The Church in Radom	24	1999	210
„Misja na Wschód” we Wrocławiu “The Mission to the East” in Wrocław	24	2015	311
Zbór Wolnych Chrześcijan w Jaworznie The Free Christian Church in Jaworzno	20	2001	201
Chrześcijańska Wspólnota Mennonitów The Mennonite Christian Community	20	2017	210
Kościół Jezusa Chrystusa Wiary Chrześcijańskiej The Church of Jesus Christ of the Christian Faith	20	1999	227
Zbór w Opolu - „Społeczność Wywołanych” The Church in Opole – “The Community of the Invoked”	19	2018	232
Kościół Jezusa Chrystusa „Syjon” w Rzeszowie The Church of Jesus Christ “Zion” in Rzeszów	17	2018	228
Miejscowy Kościół w Lublinie The Local Church in Lublin	17	2006	231
Lokalny Kościół w Kwidzynie The Local Church in Kwidzyn	17	2018	249
Kościół Jezusa Chrystusa w Kamiennej Górze The Church of Jesus Christ in Kamienna Góra	16	1996	204
Kościół Chrześcijan w Rybniku The Christian Church in Rybnik	16	2018	221
Zbór Ewangeliczny „Bethel” w Warszawie The “Bethel” Evangelical Church in Warsaw	15	2005	209
Stolica Boża i Barankowa Apostołów w Duchu i w Prawdzie, Alfa-Omega, Początek i Koniec The Holy and Lamb Capital of the Apostles in Spirit and Truth, Alpha-Omega, Beginning and End	15	2018	301
Związek Tybetańskiego Bon „Sa Trik Er Sang” The Tibetan Bon “Sa Trik Er Sang” Association	15	2018	279
Związek Buddyjski „Dzogzien Kunzang Cziuling” w RP The Dzogzien Kunzang Cziuling Buddhist Union in the Republic of Poland	15	2018	279
Radha Govind Society of Poland	13	2018	286
Zbór Ewangelicko-Baptystyczny w Katowicach The Evangelical-Baptist Church in Katowice	1–99	2011	199
Kościół Dobrego Pasterza The Church of the Good Shepherd	1–99	2011	206
Międzynarodowa Wspólnota Dzogchen-Namdagling The International Community Dzogchen-Namdagling	1–99	2011	276

Związek Garuda w Polsce The Garuda Association in Poland	1-99	2011	277
Polski Kościół Słowiański The Polish Slavic Church	1-99	2011	293
Kościół Panteistyczny „Pneuma” The Pantheistic Church “Pneuma”	1-99	2011	305
Kościół Chrześcijański w Warszawie The Christian Church in Warsaw	1-99	2011	224
Związek Buddyjski Dak Shang Kagyu w Polsce The Dak Shang Kagyu Buddhist Association in Poland	1-99	2011	277
Związek Wyznaniowy Singh Saba Gurudwara w RP The Singh Saba Gurudwara Religious Association in the Republic of Poland	1-99	2011	308
Instytut Śardza Ling Institute of Śardza Ling	1-99	2011	278
Zrzeszenie Kościołów Chrystusowych w RP The Association of Christ Churches in the Republic of Poland	1-99	2011	154
Chrześcijański Kościół Głosicieli Dobrej Nowiny The Christian Church of the Proclaimers of the Good News	.	x	311
Ewangeliczny Kościół Metodystyczny w RP The Evangelical Methodist Church in the Republic of Poland	.	x	312
Kościół „Misja dla Polski” The Church “Mission for Poland”	.	x	309
Kościół Boży The Church of God	.	x	315
Kościół Chrześcijański „Otwarte Drzwi” The Christian Church “Open Doors”	.	x	310
Kościół Chrześcijański ZOE The Christian Church ZOE	.	x	311
Kościół Chwały The Church of Glory	.	x	307
Kościół Miłosierdzia Jezusowego The Church of Jesus’ Mercy	.	x	310
Kościół Miłosiernego Boga The Church of the Merciful God	.	x	304
Kościół Nowego Przymierza w Lublinie The New Covenant Church in Lublin	.	x	249
Kościół Unitariański The Unitarian Church	.	x	225
Polski Kościół Dialogu The Polish Church of Dialogue	.	x	309
Powszechny Kościół Ludu Bożego The Universal Church of the People of God	.	x	312
Ruch Świadomości Babadži Herakhandi Samadź The Consciousness Movement Babaji Herakhandi Samaji	.	x	285
Zgromadzenie Braci i Sióstr „Politeistów” The Congregation of Brothers and Sisters “Politeists”	.	x	306
Związek Buddyjski „Yeshe Khorlo” w RP The Union of Bible Students in the Republic of Poland	.	x	280
Biblijny Kościół Boży w Polsce The Biblical Church of God in Poland	-	x	317
Grupa Wyznaniowa “Śhri Vidya” The Religious Group “Shri Vidya”	-	x	316
Havurah Lelimud Jahadut – Bractwo dla Poznawania Judaizmu Havurah Lelimud Jahadut – The Brotherhood for Knowledge Judaism	-	x	316
Izraelicka Niezależna Gmina Wyznaniowa w Poznaniu The Jewish Independent Congregation in Poznań	-	x	316
Kościół „Maranatha” The “Maranatha” Church	-	x	314

Kościół Chrześcijan Pełnej Ewangelii Jezusa Chrystusa The Christian Church Full of the Evangel of Jesus Christ	-	x	314
Kościół Chrześcijan w RP The Christian Church in the Republic of Poland	-	x	314
Kościół Chrześcijański w Rypinie The Christian Church in Rypin	-	x	315
Kościół Ewangeliczny „Misja Łaski” The Evangelical Church “Mission of Grace”	-	x	313
Kościół Zjednoczonych Chrześcijan The Church of the United Christians	-	x	317
Nowe Jeruzalem The New Jerusalem	-	x	316
Urząd Apostolski Jezusa Chrystusa The Apostolic Authority of Jesus Christ	-	x	313
Wspólnota Nauk Różokrzyża The Community of Rosicrucian Studies	-	x	316
Zbór Chrześcijan we Wschowie The Christian Church in Wschowa	-	x	315
Zbór Ewangeliczny „Jeruzalem” w Żywcu The Evangelical Church “Jerusalem” in Żywiec	-	x	315
Zbór Ewangeliczny „Jordan” w Gdyni The Evangelical Church “Jordan” in Gdynia	-	x	315
Zbór Ewangeliczny „Nazaret” The Evangelical Church “Nazareth”	-	x	314
Zbór Ewangeliczny „Syjon” w Dziegiełowie The Evangelical Church “Zion” in Dziegiełów	-	x	313
Zielonoświątkowy Kościół Przypowieści Salomona The Pentecostal Church of Solomon’s Parables	-	x	314
Związek Badaczy Biblii w RP The Union of Bible Students in the Republic of Poland	-	x	313

2.3. Chrześcijaństwo

2.3. Christianity

Grupa 1

Group No. 1

Chrześcijaństwo jest religią monoteistyczną o zasięgu ogólnoświatowym. Swoimi korzeniami sięga judaizmu. Podstawę doktrynalną tej wielkiej religii stanowi wiara w Jezusa Chrystusa jako wcielonego w ludzką naturę Syna Bożego, będącego jednocześnie Mesjaszem i Odkupicielem, który umarł na krzyżu za grzechy ludzkości. Przeważająca część chrześcijan wyznaje wiarę w trójosobowego Boga (Trójca Święta) w osobach: Bóg Ojciec, Syn Boży oraz Duch Święty. Wyjątek stanowią wywodzące się z chrześcijaństwa wyznania antytrynitarnie*, nieuznające dogmatu o Trójcy Świętej, a tym samym boskości Jezusa Chrystusa i Ducha Świętego. Do tej grupy należą wyznania pochodzące z nurtu Badaczy Pisma Świętego np. Świadkowie Jehowy czy Mormoni. Chrześcijaństwo jest także religią; a/ teocentryczną, w której zakłada się, że wszystko pochodzi od Boga i do Niego powraca oraz b/ objawioną, ponieważ prawdy religijne zawarte w Piśmie Świętym są objawione przez samego Boga i mają charakter absolutny. Należy jednak podkreślić, że dogmaty, chociaż niezmiennie, mogą być wyrażane w sposób zmienny, dostosowany do określonego kontekstu kulturowo-społecznego czy okresu dziejowego. Kolejną cechą chrześcijaństwa jest jego eschatologiczny*, ostateczny i najwyższy charakter, uznający, że Objawienie jest pełne. Oznacza to, że nie będzie następnego etapu objawienia w rozwoju cywilizacyjnym ludzkości. Chrześcijaństwo uznawane jest przez swoich wyznawców za religię tłumaczącą i wypełniającą ostateczne cele człowieka. Łączy ono całą rzeczywistość ziemską i wszystkie aspekty bytu ludzkiego. W czasie doczesnym, nawet wysoki poziom wiedzy religijnej i rozwoju duchowego nie umożliwi rozpoznania wszystkich tajemnic. Do nich należy m.in. problem istnienia zła czy cierpienia w kontekście miłości bożej.

Historia chrześcijaństwa sięga 2000 lat. Początkowo przejęło ono praktyki judaizmu. Pierwsza wspólnota chrześcijańska powstała ok. 30 r. n.e. w Jerozolimie. Była ona skupiona wokół apostołów z Piotrem na czele. Przyjmowanie nowych członków spoza gminy żydowskiej dało początek odrębności chrześcijaństwa od judaizmu. Sobór Jerozolimski (ok. 49 r. n.e.) uchylił obowiązek zachowania Prawa Mojżeszowego, a więc obowiązek przyjęcia judaizmu przed chrztem. Po początkowym etapie ekspansji chrześcijaństwa w Palestynie, dzięki Św. Pawłowi, już w I w. n.e. chrześcijaństwo występowało w Azji Mniejszej, Syrii, Grecji, Egipcie i Italii. W II w. w Galii i Afryce Północnej. III w. n.e. chrześcijaństwo dotarło do Armenii, Gruzji oraz Persji. Do IV w. chrześcijaństwo wyznawała niemal połowa mieszkańców Cesarstwa Rzymskiego. W 381 r. n.e., po okresie prześladowań, chrześcijaństwo stało się w Cesarstwie Rzymskim religią państwową. Należy podkreślić, że wczesne średniowiecze stało się pod znakiem opanowywania terenów Europy Zachodniej. Chrystianizacja Słowian następowała w VII–XI w. n.e. Okres XV–XVI w. to misje hiszpańskie, portugalskie i francuskie w Ameryce Północnej, Łacińskiej i Południowej. Ameryka Północna była ewangelizowana w większości przez protestantów (po rozłamie protestanckim), w przeciwieństwie do pozostałych Ameryk – gdzie większy wpływ mieli katolicy. W XVI w. także prawosławni (tj. rosyjski Kościół prawosławny) prowadził akcje misyjne przy okazji podbojów na terenach chanatów tatarskich oraz Syberii, Alaski i na Dalekim Wschodzie.

W 2010 roku na całym świecie było ok. 2,2 miliarda chrześcijan. Stanowi to około jedną trzecią ogólnej populacji ludzkości na świecie. To sprawia, że chrześcijaństwo jest największą religią świata. Prognozuje się, że liczba chrześcijan na świecie wzrośnie do 2,9 miliarda w 2050 r., z czego w Europie będzie 16% wszystkich chrześcijan na całym świecie.

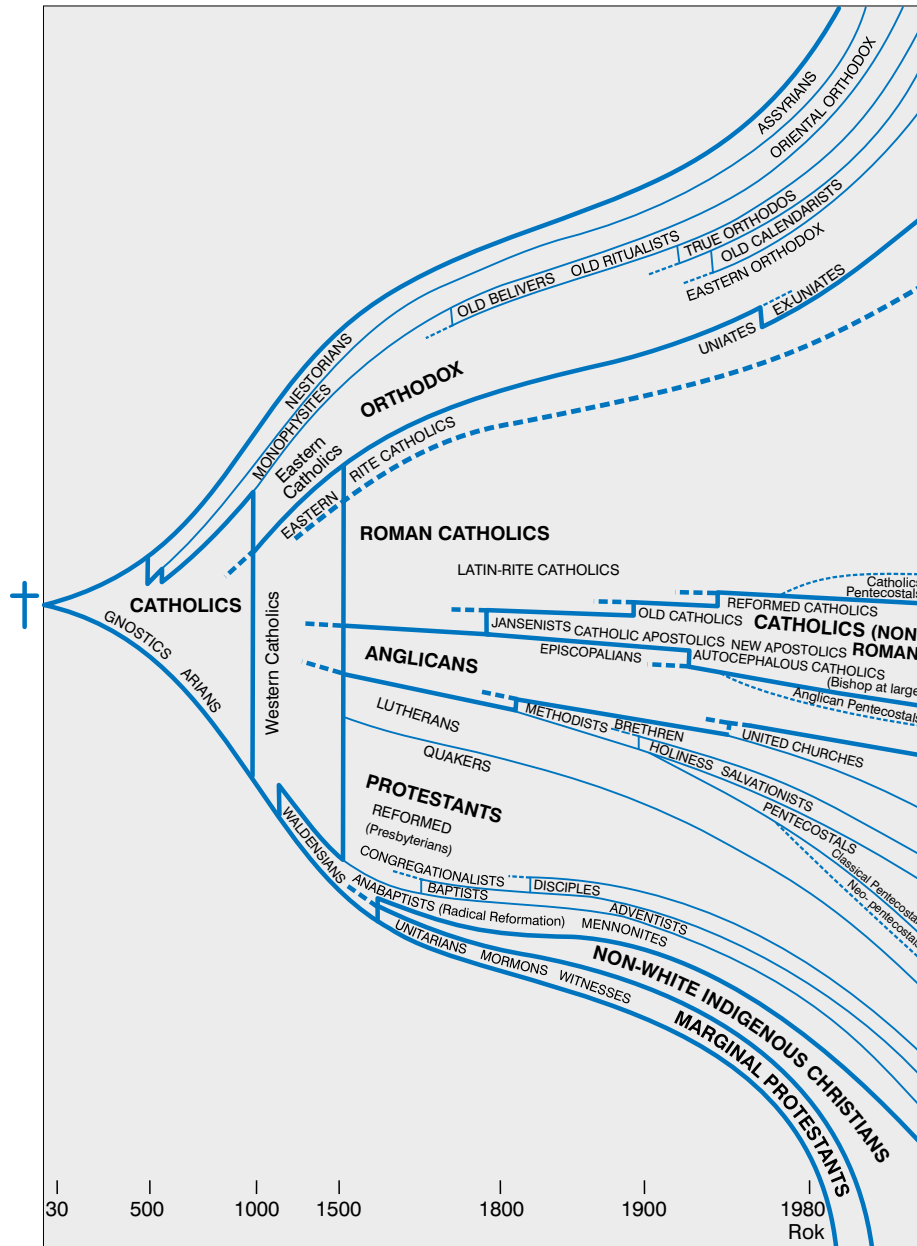
Tablica 2.1. Liczba chrześcijan w poszczególnych regionach Świata w 2010 r.
Table 2.1. Number of Christians in particular regions of the World in 2010

Regiony Regions	Szacowana liczba chrześcijan w tys. Estimated number of Christians in thous.	Procent (udział) chrześcijan w ogólnej populacji danego regionu Percentage (share) of Christians in the total population of the region	Procent (udział) chrześcijan w danym regionie w ogólnej liczbie chrześcijan na Świecie Percentage (share) of Christians in a given region in the total number of Christians in the World
Świat – razem The World – total	2184060	31,7	100,0
Bliski Wschód – Północna Afryka Middle East – North Africa	12840	3,8	0,6
Ameryka America	804070	86,0	36,8
Europa Europe	565560	76,2	25,9
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	516470	62,7	23,6
Azja – Pacyfik Asia-Pacific	285120	7,0	13,1

Źródło: <http://www.globalreligiousfutures.org> dostęp (24.06.2018)
Source: <http://www.globalreligiousfutures.org> access (24.06.2018)

W chrześcijaństwie, od samego początku jego istnienia, pojawiały się różne prądy i nurty heretyckie (czyli uznawane za błędne doktrynalnie). Na przestrzeni dwudziestu wieków doszło do licznych podziałów mających swoje źródło nie tylko w podłożu teologiczno-doktrynalnym, ale także politycznym. W rezultacie, dzisiaj poszczególne liczne wyznania i kościoły chrześcijańskie możemy zakwalifikować do następujących, głównych nurtów: katolicyzm, protestantyzm, Kościoły wschodnie, (w tym m.in. prawosławie i Kościoły orientalne), anglikanizm, wyznania antytrynitarnie*. Około połowę wszystkich chrześcijan stanowią katolicy. Około 37% chrześcijan to protestanci. Udział wiernych ortodoksyjnych Kościołów wschodnich wynosi 12%. Pozostałe wyznania gromadzą 1% ogólnej liczby chrześcijan. Informacje doktryn poszczególnych wyznań chrześcijańskich znajdują się przy omówieniach/opisach tychże wyznań.

Schemat 2: Podziały w chrześcijaństwie według Davida B. Barretta
 Scheme 2: Division christianity by David B. Barrett

Źródło: Opracowano na podstawie planszy z wykresem „Podziały w Chrześcijaństwie” wg Davida B. Barrett’a; „World Christian encyclopedia”, Oxford University Press 1982, s. 35.

Source: Prepared on the basis of chart “Divisions in Christianity” by David B. Barrett; “World Christian Encyclopedia”, Oxford University Press 1982, p. 35.

2.3.1. Wyznania Katolickie

2.3.1. Catholic Denominations

Grupa 1.1

Group No 1.1

Katolicyzm jest największym wyznaniem chrześcijańskim, który głosi (jak większość wyznań chrześcijańskich), że jest jeden Bóg w trzech osobach: Bóg – Ojciec, Syn Boży oraz Duch Święty. Katolicyzm uznaje, że Syn Boży w osobie Jezusa Chrystusa, stał się człowiekiem, mając jednocześnie naturę boską. Umarł On na krzyżu za grzechy wszystkich ludzi, dokonując aktu odkupienia. Po trzech dniach zmartwychwstał. Katolicy wierzą, że przyjmowana przez nich Komunia (Eucharystia) podczas mszy świętej, jest nie tylko pamiątką i celebracją ostatniej wieczerzy Jezusa Chrystusa i dwunastu apostołów, jak miała miejsce dzień przed jego pojmaniem i ukrzyżowaniem, ale to realne substancjalnie ciało oraz krew Zbawiciela. Jednocześnie, Duch Święty, jak głosi katolicyzm, pochodzi od Ojca i Syna, w odróżnieniu np. od stanowiska prawosławia, według którego Duch Święty pochodzi od Ojca, poprzez Syna. Duch Święty, jak określa go Katechizm Kościoła Katolickiego, jest „swoistym” interpretatorem Pisma Świętego. Cechą charakterystyczną katolicyzmu jest też to, że zadanie autentycznej interpretacji Słowa Bożego zawartego w Piśmie Świętym powierzono Urzędowi Nauczycielskiemu Kościoła (Magisterium), który „autorytatywnie działa w imieniu Jezusa Chrystusa” i „w pełni angażuje władzę otrzymaną” od niego „gdy definiuje dogmaty”. W odróżnieniu od protestantyzmu, a podobnie jak w prawosławiu, w skład kanonu Starego Testamentu wchodzi Księga Tobiasza i Judyty (tzw. księgi deuterokanoniczne). Przez protestantów uważane za apokryfy.

W katolicyzmie rozpowszechniony jest kult świętych, do których można się modlić o wstawiennictwo do Boga, a także kult maryjny, polegający na czczeniu Maryi, matki Zbawiciela, która urodziła go za przyczyną Ducha Świętego, będąc dziewicą. Zgodnie z dogmatem, Maryja została ostatecznie wniebowzięta z duszą i ciałem.

Zgodnie z doktryną katolicką, ludzie przeznaczeni są do życia wiecznego z Bogiem i powołani do świętości, czyli doskonałości chrześcijańskiej. Postępowanie ku tej doskonałości oparte jest na przykazaniu miłości Boga i bliźniego oraz na Dekalogu.

W przeciwieństwie do wyznań protestanckich, w katolicyzmie ogromną rolę, oprócz Pisma Świętego, odgrywa Tradycja, rozumiana jako żywe przekazywanie wiary. W Katechizmie Kościoła Katolickiego, za konstytucją Dei Verbum (Sobór Watykański II), czytamy, że „przez Tradycję Kościół w swej nauce, w swym życiu i kulcie uwiecznia i przekazuje wszystkim pokoleniom, to wszystko, czym on jest, i to wszystko, w co wierzy. Wypowiedzi Ojców świętych świadczą o obecności Tej życiodajnej Tradycji, której bogactwa przelewają się w działalność i życie wierzącego i modlącego się Kościoła (...). Tradycja święta i Pismo święte ściśle się ze sobą łączą i komunikują (...) wypływając z tego samego źródła Bożego, zrastają się jakoś w jedno zdążając do tego samego celu (...)”.

Należy zaznaczyć, że początki chrześcijaństwa kojarzone są ściśle z katolicyzmem, chociaż na początku nie używano takiego określenia. Samo określenie „katolicki” pochodzi od greckiego słowa *katholikos* czyli powszechny. Tak więc katolicyzm, jako pojęcie, utożsamiane jest z Kościołem powszechnym. Do niego odnoszą się także Kościoły prawosławne lub anglikańskie. Zaczęto go używać od czasów Ignacego Antiocheńskiego (początki II wieku n.e). Na soborze Konstantynopolińskim I (381 r.) uznano, że słowo katolicki, odzwierciedla jedną z podstawowych cech wspólnoty Kościoła. Tymi cechami są: jedność, świętość, powszechność i apostołskość. Kiedy w 1054 r. nastąpił rozłam na Kościół zachodni i wschodni, to ten pierwszy zachował nazwę „katolicki”, a drugi „prawosławny”. W czasie reformacji określenie katolicki zaczęto przeciwstawiać innemu określeniu – „protestancki”, podkreślającemu opozycyjny charakter do papieża i Kościoła rzymskiego. Tak więc katolicyzm instytucjonalnie związany jest i powszechnie kojarzony z Kościołem rzymskokatolickim, na czele którego stoi biskup Rzymu, określanej papieżem. Wybierany jest on na Konklawe, czyli specjalnym zgromadzeniu kardynałów. Zgromadzenie zwoływane jest w okresie od 15 do 20 dni po śmierci lub rezygnacji poprzedniego papieża. Jednakże jurysdykcyjnie papieżowi podporządkowane są także inne Kościoły z rodziny katolickich np. Kościół greckokatolicki czy inne unickie. Wyjątek stanowią Kościoły starokatolickie, niepodporządkowane papieżowi, traktowanemu jako „*primus inter pares*” a więc, „pierwszy wśród równych”.

Cechą charakterystyczną Kościoła katolickiego jest jego silne ustrukturyzowanie formalne, co można traktować jako egzemplifikację założenia, że wiara w Jezusa Chrystusa związana jest ze świadomością więzi pomiędzy wyznawcami a kościelnymi strukturami organizacyjnymi i hierarchią. Jednakże prześladowania chrześcijan na początku stanowiły poważne utrudnienie w organizacyjnym, doktrynalnym zjednoczeniu Kościoła. Od II wieku zbierały się Synody lokalne, w III i IV w. pojawiło się życie zakonne, w IV w. wytworzyła się „struktura organizacyjna podziałem na patriarchaty (z uznaniem pierwszeństwa Rzymu), metropolie, biskupstwa (diecezje, eparchie), a od VI w. n.e. – parafie.

Oprócz kwestii czysto teologicznych, Kościół katolicki obejmuje refleksją oraz zajmuje stanowisko i wypracowuje ramy normatywne w kwestiach etycznych dotyczących wymiarów społeczno-ekonomicznego i politycznego. Siedzibą papieża jest Watykan, państwo – miasto, podmiot prawa międzynarodowego, prowadzące własną politykę i dyplomację.

Według danych Kościoła Katolickiego za *Annuario Statisticum Ecclesiae* z 2017 r., na świecie jest 1.131.278 tys. katolików, co stanowi prawie 18% światowej populacji ludzkiej. Największy odsetek katolików zamieszkuje Amerykę Środkową i Południową (przeszło 85% populacji) oraz Europę (prawie 40%) oraz Oceanię (26%).

Kościół katolicki

Catholic Church

Grupa 1.1.1

Group No. 1.1.1

Katolicki i rzymski Kościół zajmuje w tej grupie kościołów miejsce specjalne. „Rzym” jako miasto, ma bowiem dla Kościoła rzymskokatolickiego szczególne znaczenie wynikające z faktu, że znajdują się tam groby apostołów Piotra i Pawła, a tworząca się wokół nich wspólnota chrześcijan miała przywilej nazywania się Matką wszystkich Kościołów. Z tego przywileju rzymskiego Kościoła biskupiego rozwinął się prymat rzymskiego papieża. Papież jest głową Kościoła Rzymskokatolickiego i katolickich kościołów wschodnich.

W trakcie pierwszego tysiąclecia chrześcijaństwo rozprzestrzeniło się w Europie w dwóch obrządkach. W zachodniej Europie, w środowisku kultury rzymskiej oraz języka łacińskiego, wykształcił się sposób sprawowania nabożeństw, który nazywamy obrządkiem rzymskim (łacińskim). Natomiast kultura grecka, rozpowszechniona w południowo-wschodniej części Europy, stała się środowiskiem kulturowym dla ukształtowania się obrządku greckiego (zwanego inaczej bizantyjskim). Pomimo tej różnorodności Kościoł pozostawał w jedności. Taka sytuacja utrzymała się do roku 1054, w którym to doszło do zerwania jedności między Kościołami wschodnim a zachodnim (Wielka schizma wschodnia). Następstwem tego było m.in. ukształtowanie się dwu niezależnych ośrodków władzy kościelnej: w Rzymie i w Konstantynopolu.

Próby przywrócenia jedności Kościoła rozpoczęły się w II poł. XIII w. W roku 1274 zawarto unię lionską, która przetrwała jedynie siedem lat. Idea zjednoczenia wróciła w I poł. XV w. Była ona jednak uwarunkowana głównie zagrożeniem tureckim. W 1439 r. przedstawiciele obu Kościołów (zachodniego i wschodniego) na Soborze florenckim zawarli unię (unia florencka), która miała zakończyć okres prawie 400 lat rozłamu. Jednak postanowienia unii wypracowane przez teologów nie spotkały się z przychylnością mnichów, niższego kleru i samych wiernych kościołów wschodnich, także w samym Bizancjum bojkotowano jej zwolenników. W 1441 r. większość sygnatariuszy dokumentu wycofała swoje podpisy i akceptację dla postanowień unii. Klęska wyprawy antytureckiej w bitwie pod Warną (1444 r.) oraz upadek w 1453 r. Konstantynopola przypieczętował jej losy. W 1484 r. na synodzie konstantynopolitańskim odwołano postanowienia unii florenckiej. Mimo że unia nie przetrwała, to ustalenia dokonane na Soborze florenckim stanowiły podstawę dla kolejnych inicjatyw jednoczących kościoły chrześcijańskie.

Kolejną próbą przywrócenia jedności między Kościołem rzymskim a prawosławnym była unia ogłoszona w 1596 r. na synodzie w Brześciu Litewskim. Inicjatywę tę podjęła znaczna część prawosławnej hierarchii metropolii kijowskiej (jej obszar pokrywał się z granicami Rzeczypospolitej i pod koniec XVI w. stanowił osiem diecezji prawosławnych), która widziała potrzebę reform w Kościele prawosławnym oraz zapewnienia mu odpowiedniego miejsca w państwie. Uroczysty akt zatwierdzenia unii odbył się 23.XII.1595 r. w Rzymie.

Papież zagwarantował unitom zachowanie ich własnej liturgii z językiem cerkiewno-słowiańskim, organizacji kościelnej i kalendarza juliańskiego. Metropolita otrzymał prawo potwierdzania swoich sufraganów a unicy przyjmując wszystkie dogmaty katolickie uznali papieża za głowę Kościoła. Przeciwnicy unii skupieni wokół księcia Konstantego Wasyla Ostrogińskiego, wojewody kijowskiego nie przyjęli jej i potwierdzili zwierzchnictwo patriarchy konstantynopolańskiego. Nie udało się też przekonać do unii z Rzymem prawosławnej społeczności: chłopów, mieszczan oraz znacznej części szlachty i duchowieństwa głównie zakonnego. Spowodowało to podział w Kościele wschodnim na terenach Rzeczypospolitej na unitów i dyzunitów.

W pierwszej połowie XVII w. chęć zjednoczenia z papieżem zadeklarowali także duchowni wyznania monofizyckiego(*) – Ormianie. W 1627 r. dokonano aktu unii z papieżem. Tak więc od XVII w. na ziemiach I Rzeczypospolitej działał Kościół katolicki posiadający trzy obrządki: łaćski, unicki i ormiański. Odrodzone w 1918 r. państwo polskie odziedziczyło ukształtowane w ciągu stuleci trzy rytury katolickie: łaćski (Kościół rzymskokatolicki), i dwa wschodnie tzn.: bizantyjsko-ukraiński (Kościół greckokatolicki) i ormiańskokatolicki (Kościół ormiański). Na początku lat dwudziestych zorganizowano dla unitów z byłego zaboru rosyjskiego czwarty obrządek (również wschodni) bizantyjsko-słowiański określany jako Kościół neounicki. Wszystkie cztery obrządki Kościoła katolickiego są w Polskim Kościele obecne także dziś.

Rocznik statystyczny Kościoła katolickiego (Annuaire Statisticum Ecclesiae) z 2017 r. podaje następujące dane statystyczne dotyczące Kościoła katolickiego na Świecie: Duchowieństwo Kościoła Katolickiego na świecie w 2017 r. liczyło: 5 389 biskupów, 414 620 księży (w tym 132 772 księży zakonnych), 115 328 alumnów (w tym 44 622 alumnów zakonnych), 51 535 braci zakonnych i 648 910 siostr zakonnych, z czego w Europie: 1 690 biskupów, 173 611 księży (w tym 50 711 księży zakonnych), 17 214 alumnów (w tym 6 522 alumnów zakonnych), 14 865 braci zakonnych i 231 413 siostr zakonnych.

Liczba wiernych Kościoła katolickiego w 2017 r. wynosiła ok. 1,13 mld, co stanowiło 17,7% ogółu ludności świata. W Europie odsetek katolików wynosił 39,7% ogółu ludności tego kontynentu.

Katolicy stanowią ponad połowę ogółu chrześcijan. Większość katolików należy do Kościoła rzymskokatolickiego. Ok. 10 mln osób należy do katolickich kościołów wschodnich lub unickich. Kościoły te zachowawszy swoje obrządki wschodnie i własne języki liturgiczne zawarły unię z Kościołem rzymskokatolickim i uznają prymat papieża w sprawach jurysdykcji kościelnej. Ich doktryna wiary i moralność zgodna jest z doktryną i moralnością Kościoła rzymskokatolickiego.

Kościół Katolicki (Kościół Rzymskokatolicki) obrządek łaćski

The Catholic Church (The Roman Catholic Church) rite of Latin

1.1.1.01

1.01

Adres: 01-015 Warszawa, ul. Ks. Kard. S. Wyszyńskiego 6

Data powstania na terenie Polski: 966 r.

Lata Archidiecezje/ /Diecezje Years Archdiocess/ /Diocess	Wierni w % ogółu ludności Adherents in % of the total population	Dekanaty Decanaters	Parafie Parishes	Księża Priests	Siostry zakonne Professed women religious	Wskaźnik Dominicantes w % Indicator Dominicantes in %	Wskaźnik Communican- tes w % Indicator Communica- tes in %
Ogółem Total							
2000	95,7	1099	9950	27933	23926	47,5	19,4
2005	95,6	1131	10016	29490	23300	45,0	16,5
2010	95,9	1153	10156	30266	21830	41,0	16,4
2015	94,3	1146	10248	30925	20008	39,8	17,0
2016	93,8	1144	10255	30930	19740	36,7	16,0
2017	93,7	1146	10263	30807	19386	38,3	17,0

Lata Archidiecezje/ /Diecezje Years Archdiocese/ /Diocese	Wierni w % ogółu ludności Adherents in % of the total population	Dekanaty Decanaters	Parafie Parishes	Księża Priests	Siostry zakonne Professed women religious	Wskaźnik Dominicantes w % Indicator Dominicantes in %	Wskaźnik Communican- tes w % Indicator Communica- tes in %
Białostocka	81,4	13	115	438	164	45,2	21,4
Drohiczynska	72,8	11	98	288	116	47,0	20,1
Łomżyńska	99,2	24	183	578	123	44,0	20,9
Częstochowska	99,2	36	311	875	832	33,7	14,7
Radomska	98,2	29	301	855	315	39,8	17,0
Sosnowiecka	84,1	23	162	450	104	27,1	11,2
Gdańska	89,4	24	198	742	468	37,3	17,8
Pelplińska	92,7	30	290	663	163	48,5	22,1
Toruńska	92,5	24	196	509	240	35,0	16,4
Gnieźnieńska	97,2	30	268	546	170	38,3	17,3
Bydgoska	93,5	19	152	413	131	36,1	16,0
Włocławska	98,9	33	232	637	245	35,2	14,4
Katowicka	95,1	37	322	1184	880	37,0	19,1
Gliwicka	89,4	18	156	514	170	37,4	17,1
Opolska	94,4	36	399	856	657	43,8	20,8
Krakowska	96,9	45	448	2166	2361	49,9	19,1
Bielsko-Żywiecka	86,9	23	210	720	442	46,9	19,8
Kielecka	93,2	33	304	789	308	40,5	18,8
Tarnowska	99,8	43	452	1706	920	71,7	27,6
Lubelska	95,2	28	271	1113	556	39,0	20,0
Sandomierska	99,7	24	242	691	344	40,0	16,3
Siedlecka	98,8	25	247	760	299	46,8	20,9
Łódzka	94,4	27	219	737	439	24,6	11,6
Łowicka	96,8	21	167	408	363	30,5	14,9
Poznańska	98,7	43	413	1109	897	38,9	19,0
Kaliska	99,1	33	283	610	422	45,1	20,6
Przemyska	86,8	41	390	1146	928	59,8	18,2
Rzeszowska	99,4	25	244	819	329	64,1	20,7
Zamojsko-lubaczowska	97,1	19	187	491	140	44,3	22,5
Szczecińsko-kamieńska	97,6	36	274	691	171	24,6	11,2
Koszalińsko-kołobrzewska	90,0	24	221	579	232	25,6	11,4
Zielonogórsko-gorzowska	93,6	30	270	678	184	29,4	13,3
Warmińska	98,4	33	262	564	240	28,2	13,4
Elbląska	95,7	20	157	348	93	28,4	13,2
Elcka	90,4	21	150	369	129	32,6	17,6
Warszawska	94,2	25	213	1387	1901	27,3	13,9
Płocka	99,1	26	249	676	201	32,1	12,8
Warszawsko-praska	84,7	21	198	761	1353	31,9	15,6
Wrocławska	83,0	33	299	911	713	31,7	14,8
Legnicka	90,6	29	238	512	161	28,5	13,3
Świdnicka	84,8	24	191	454	377	29,6	13,8
Ordynariat Polowy WP	96,8	7	81	64	5	35,9	15,7

Kościół Rzymskokatolicki obecny jest na ziemiach Polski od czasu chrztu w 966 r. Jest też największy pod względem liczby wyznawców. Podstawowe zasady dogmatyczne Kościoła zawarte są w Piśmie Świętym, Świętej Tradycji, Pismach Ojców Kościoła oraz dokumentach Urzędu Nauczycielskiego Kościoła (Magisterium

Kościół), tj. w dogmatach ogłaszanych przez papieży i w postanowieniach 21 soborów powszechnych. Zasady wiary zostały zawarte w Katechizmie Kościoła katolickiego

Wszystkie sprawy organizacyjne Kościoła regulowane są przez Kodeks Prawa Kanonicznego. Przewiduje on, że podstawową jednostką Kościoła jest diecezja, która dzieli się z kolei na parafie. Parafie łączą się w dekanaty dla wzajemnego wspierania się w pracy duszpasterskiej. Dla podobnych celów również diecezje łączą się w większe jednostki terytorialne zwane prowincjami lub metropoliami.

Na czele każdej diecezji (których jest 42) stoi biskup ordynariusz, a prowincji metropolita – arcybiskup diecezji, w której jest zwierzchnikiem (archidiecezji). Wspólne zadania pasterskie Kościoła na terenie kraju wypełnia Konferencja Episkopatu Polski (KEP), której członkami są wszyscy biskupi (także biskupi obrządku bizantyjsko-ukraińskiego). W Polsce w 2019 r. było 154 biskupów (w tym 3 kardynałów i 31 arcybiskupów). Konferencja Episkopatu, której Przewodniczącym od 2014 r. jest Abp Stanisław Gądecki, metropolita poznański, działa na podstawie statutu potwierdzanego przez Stolicę Apostolską. Jej pracami kieruje 13 osobowa Rada Stała. Prymasem Polski od 2014 r. jest ks. abp Wojciech Polak, metropolita gnieźnieński.

Łączna liczba parafii na początku 2017 roku wynosiła 10 263, z czego 651 to parafie zakonne. Dane z 2011 r. mówią o 19 130 kościołach (parafialnych i nieparafialnych) oraz 5 438 kaplicach (bez cmentarnych). W 2017 r. liczba księży wynosiła 30 807, w tym 5 960 księży zakonnych. W seminariach duchownych studiowało 2 146 alumnów diecezjalnych i 727 alumnów zakonnych. Liczba siostr zakonnych wynosiła 19 386, a braci zakonnych – 1 026. Liczbę wiernych Kościoła w 2017 r. ustalono na 32 910,9 tys. W przeciągu 2017 r. w Kościele Rzymskokatolickim w Polsce udzielono: 392,4 tys. chrztów, 288,8 tys. sakramentów bierzmowania, 404,1 tys. sakramentów Pierwszej Komunii Świętej i 134,1 tys. sakramentów małżeństwa.

W Kościele działa 61 męskich (przełożeni 59 z nich tworzą Konferencję Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich) oraz 151 żeńskich instytutów życia konsekrowanego (14 z nich to zakony klauzurowe).

Kościół katolicki w Polsce prowadzi szkoły i placówki oświatowe kształcące na każdym poziomie edukacji. Istnieje siedem wyższych uczelni katolickich: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie, Akademia Ignatianum w Krakowie, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Instytuty Teologiczne w Sandomierzu i Bielsku-Białej oraz Papieskie Wydziały Teologiczne w Warszawie i we Wrocławiu.

Kościół Katolicki prowadzi szeroko zakrojoną działalność charytatywno-społeczną, poprzez liczne instytucje, zakony czy organizacje kościelne, takie jak np.: Caritas, Akcja Katolicka, Fundacja Dzieło Nowego Tysiąclecia. W ramach Kościoła działają także liczne instytucje oraz ruchy formacyjne.

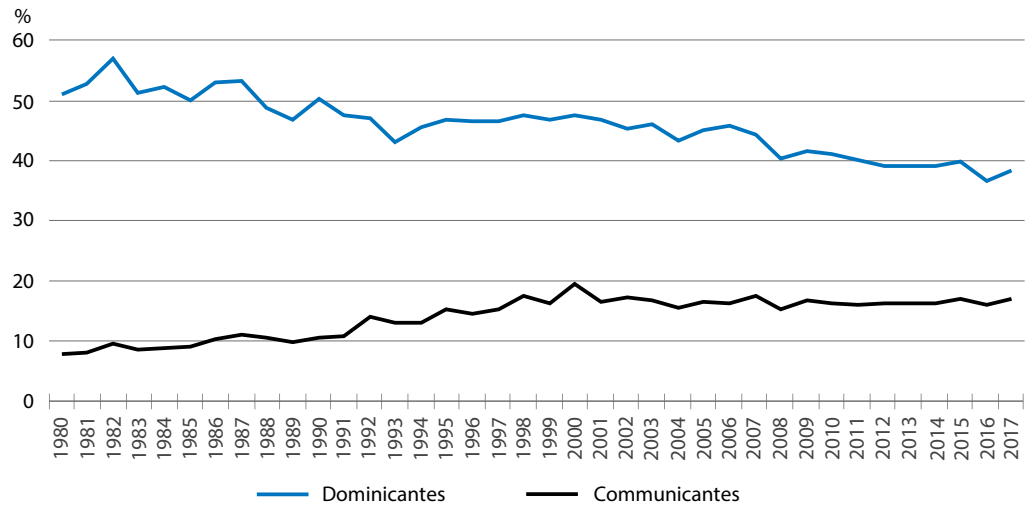
Wskaźniki niedzielnych praktyk religijnych (dominantes i communicantes) w 2017 r. wynosiły odpowiednio: 38,3% i 17,0%. Za podstawę obliczania wskaźnika dominantes przyjmuje się liczbę zobowiązanych, do której odnosi się liczbę uczestniczących we mszy św. w dniu badania. Dla wszystkich parafii przyjęto założenie (na podstawie struktury wieku ludności Polski), że zobowiązani do uczęszczania na niedzielną mszę św. stanowią 82% wiernych. Pozostałe 18% to dzieci do lat siedmiu, chorzy, ludzie starsi itp. – nie zobowiązani do uczestnictwa w niedzielnej mszy św. Wskaźnik communicantes obliczany jest jako liczba wiernych przystępujących do komunii św. odniesiona do liczby zobowiązanych.

Kościół posiada osobowość prawną uregulowaną następującymi dokumentami: Konkordat pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską podpisany 28 lipca 1993 r. który wszedł w życie 25 kwietnia 1998 r. (Dz. U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318) oraz ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 29, poz. 154, z późn. zm.). Relacje państwo–Kościół w Konstytucji RP z 1997 r. według modelu zawartego w konkordacie.

Uregulowania te dotyczą Kościoła katolickiego w Polsce wraz ze wszystkimi obrządkami: łacińskim, bizantyjsko-ukraińskim, bizantyjsko-słowiańskim oraz ormiańskim.

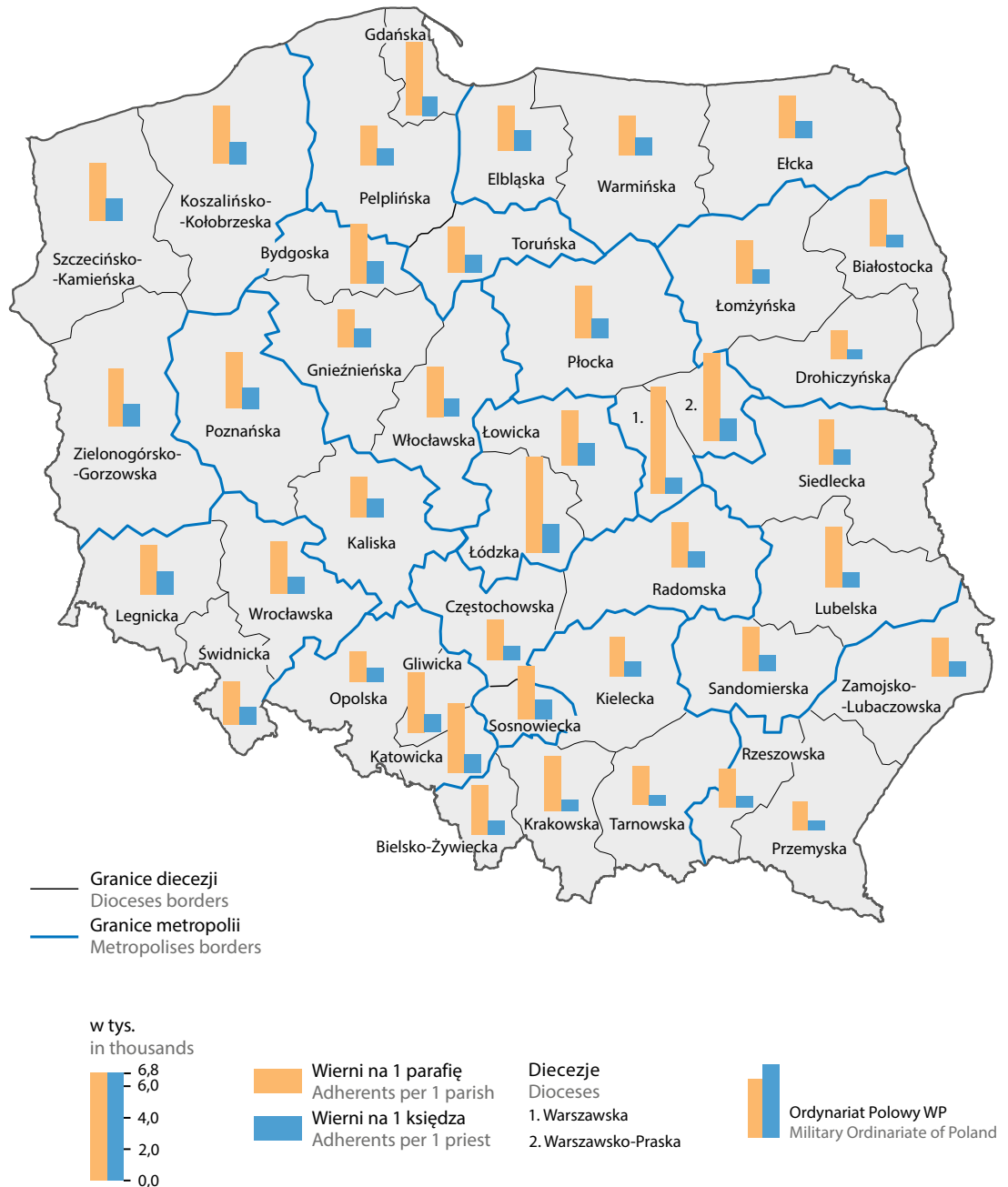
Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła katolickiego – obrządek łaciński (Kościół rzymskokatolicki) zadeklarowało 33 728,7 tys. osób, co stanowiło 87,6% ogółu ludności Polski i około 96% populacji o rozpoznanym statusie wyznaniowym.

Wykres 2.1. Wskaźniki dominicanos i communicantes dla Polski (w % ogółu zobowiązanych)
 Chart 2.1. Dominicanos and communicantes indicators for Poland (in % of total obligated)

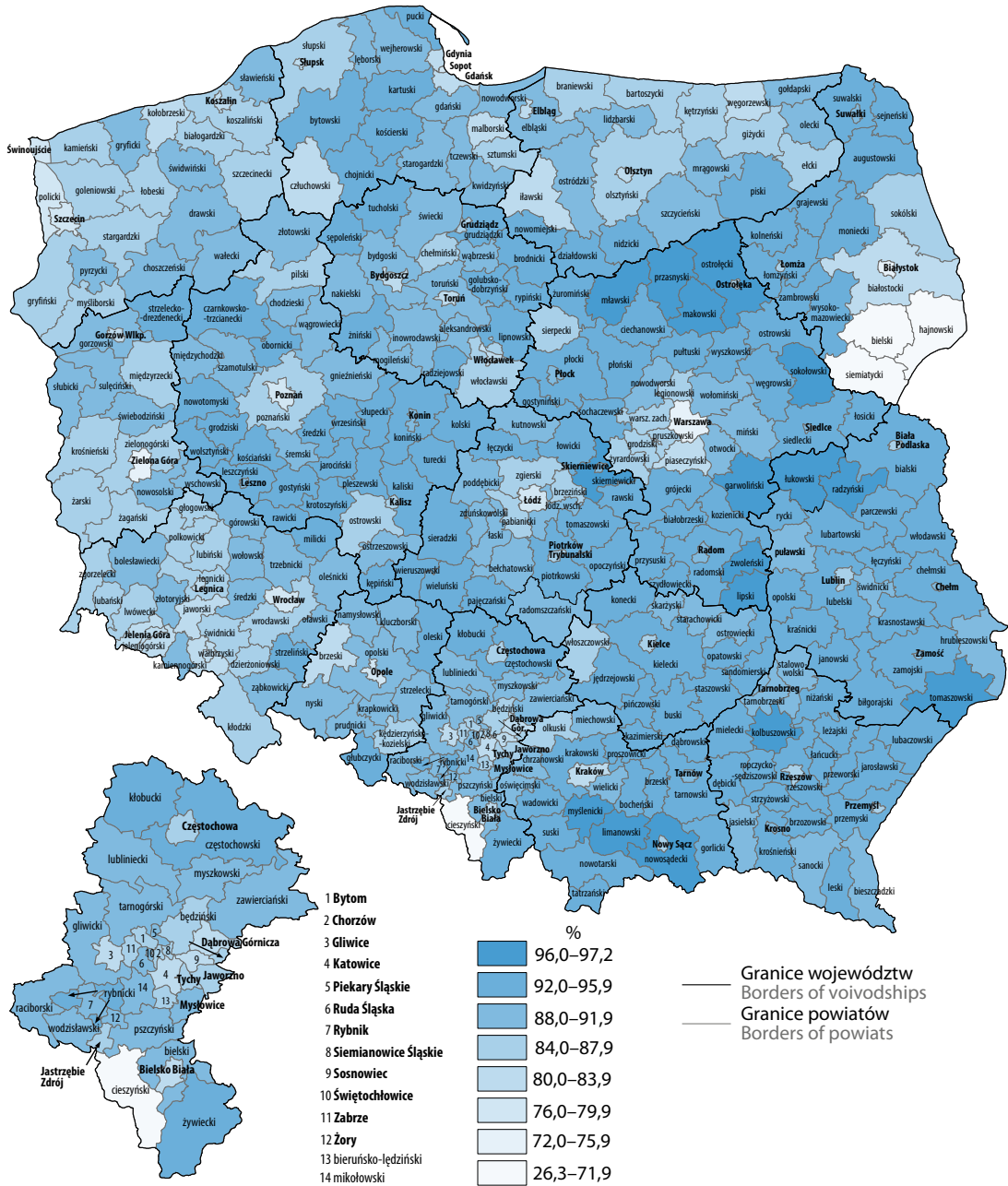

Źródło: Dane Instytutu Statystyki Kościoła Katolickiego SAC.
 Source: Data Institute of Catholic Church Statistics SAC.

Mapa 2.1. Diecezje i metropolie Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce w 2017 r.
 Map 2.1. Dioceses and metropolises of the Roman Catholic Church in Poland in 2017

Mapa 2.2. Ludność deklarująca przynależność do Kościoła Rzymskokatolickiego w 2011 r. Według NSP 2011
 Map 2.2. Population declared to belong to the Roman Catholic Church in 2011, the National Census 2011

Kościół Katolicki (Kościół Greckokatolicki) obrzędek bizantyjsko-ukraiński

The Catholic Church (The Greek Catholic Church) byzantine-ukrainian rite

1.1.1.02

1.02

Adres:	37-700 Przemyśl, ul. Basztowa 13	
E-mail:	uria@przemyslgr.opoka.org.pl; konsystoria@wroc-gda.opoka.org.pl	www.cerkiew.net.pl
Data powstania na terenie Polski: 1596 Date of establishment on the territory of Poland: 1596		

Diecezje Dioceses	Wierni Adherents	Parafie Parishes	Księża Priests	Alumni diecezjalni Diocesan Alumnuses	Siostry zakonne Religious female (Women religious)
Ogółem Total	2000	85000	99	68	.
	2005	82000	138	72	18
	2010	55000	134	75	9
	2015	55000	128	81	9
	2016	55000	128	82	12
	2017	55000	126	84	17
	2018	55000	128	87	17
Przemysko-warszawska	30000	68	55	11	70
Wrocławsko-gdańska	25000	60	32	6	10

Pod koniec XVI w. hierarchia Kościoła Prawosławnego na terenach Rzeczypospolitej podjęła decyzję o zawarciu unii kościelnej ze Stolicą Apostolską. W 1596 r. doszło do zawarcia unii brzeskiej. Na jej mocy hierarchowie, duchowieństwo i wierni uznali zwierzchnictwo papieża, zachowując jednocześnie wschodnią duchowość, liturgię bizantyjską, dyscyplinę kościelną (m.in. żonate duchowieństwo), język staro-cerkiewno-słowiański w nabożeństwach oraz kalendarz juliański. Tę nową strukturę kościelną nazwano kościołem unickim, a następnie greckokatolickim (od 1774 r. w zaborze austriackim). W jej skład w 1772 r. wchodziły: metropolia kijowska oraz eparchie (biskupstwa): włodzimiersko-brzeska, łucko-ostrogska, połocka, chełmsko-bełska, pińsko-turowska, przemysko-samborska i lwowsko-halicko-kamieniecka. W 1772 r. Kościół posiadał 9 300 parafii, 147 klasztorów męskich, 19 żeńskich oraz liczył około 4,5 mln wiernych. W okresie zaborów dzieje historyczne unitów były bardzo tragiczne, szczególnie w zaborze rosyjskim; prześladowani, kilka razy likwidowani, zachowali jedność do dzisiaj.

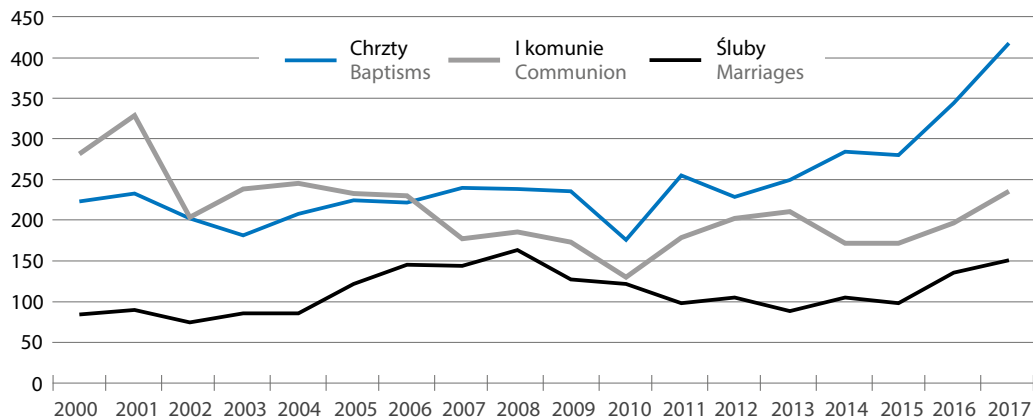
Kościół Greckokatolicki przetrwał w zaborze austriackim. W II Rzeczypospolitej organizacyjnie składał się z trzech diecezji: lwowskiej, stanisławowskiej i przemyskiej. Tworzyły one galicyjsko-lwowską prowincję kościelną, na czele której stał arcybiskup lwowski Andrzej hrabia Szeptycki. W 1934 r. Stolica Apostolska powołała Administrację Apostolską Łemkowszczyzny podlegającą bezpośrednio Watykanowi. Liczba duchownych diecezjalnych Kościoła w 1936 r. wynosiła 2380. W Kościele funkcjonowały trzy zakony męskie oraz 8 zgromadzeń zakonnych żeńskich. Liczba wiernych wynosiła ponad 330 tys.

Po II Wojnie Światowej w granicach Polski pozostała jedynie część diecezji przemyskiej i Administracja Apostolska Łemkowszczyzny. Władze komunistyczne aresztowały i deportowały do ZSRR biskupów oraz przestały uznawać Kościół Greckokatolicki w Polsce. Wierni byli pozbawieni swojej hierarchii kościelnej do 1989 r., gdy biskupem został ks. Jan Martyniak. W 1991 r. Ojciec Święty Jan Paweł II mianował go ordynariuszem diecezji przemyskiej obrządku bizantyjsko-ukraińskiego. Następnie w 1996 r. dokonał całościowej reorganizacji struktur duszpastersko-administracyjnych tego Kościoła. Ustanowiono Prowincję Kościelną obrządku greckokatolickiego w Polsce i nadano jej nazwę: Metropolia przemysko-warszawska. W jej skład weszły dwie nowo utworzone jednostki administracyjne: Archidiecezja przemysko-warszawska, która obejmuje terytorium w granicach Rzeczypospolitej Polskiej po prawej stronie Wisły (obecnie – 7 dekanatów)

i Diecezja wrocławsko-gdańska obejmująca terytorium po lewej stronie Wisły (obecnie – 6 dekanatów). Biskupi obu diecezji są członkami Konferencji Episkopatu Polski. W nowej strukturze metropolia składa się z 10 dekanatów. W 2017 r. Kościół posiadał 126 parafii (117 diecezjalnych i 9 zakonnych), 70 księży diecezjalnych i 14 zakonnych. W seminariach duchownych kształciło się 17 alumnów. W Kościele pracowało 80 siostr zakonnych i 15 braci. W 2017 r. udzielono 418 chrztów, 430 sakramentów bierzmowania, 235 sakramentów Pierwszej Komunii oraz 151 ślubów. Liczba wiernych Kościoła szacowana jest na 55 tys. (30 tys. w archidiecezji przemysko-warszawskiej i 25 tys. w diecezji wrocławsko-gdańskiej). Wskaźniki niedzielnych praktyk religijnych (dominantes i communicantes) w 2017 r. wynosiły: w archidiecezji przemysko-warszawskiej 52,8% i 23,8%, a w diecezji wrocławsko-gdańskiej 45,6% i 21,5%.

Największy zakon greckokatolicki to Bazylianie. Kościół wydaje miesięcznik Błahowist (ukazuje się od stycznia 1991 r.).

Wykres 2.2. Chrzty, śluby i I komunie udzielone w Kościele greckokatolickim
Chart 2.2. Baptisms, I Communion and marriages contracted in the Greek Catholic Church

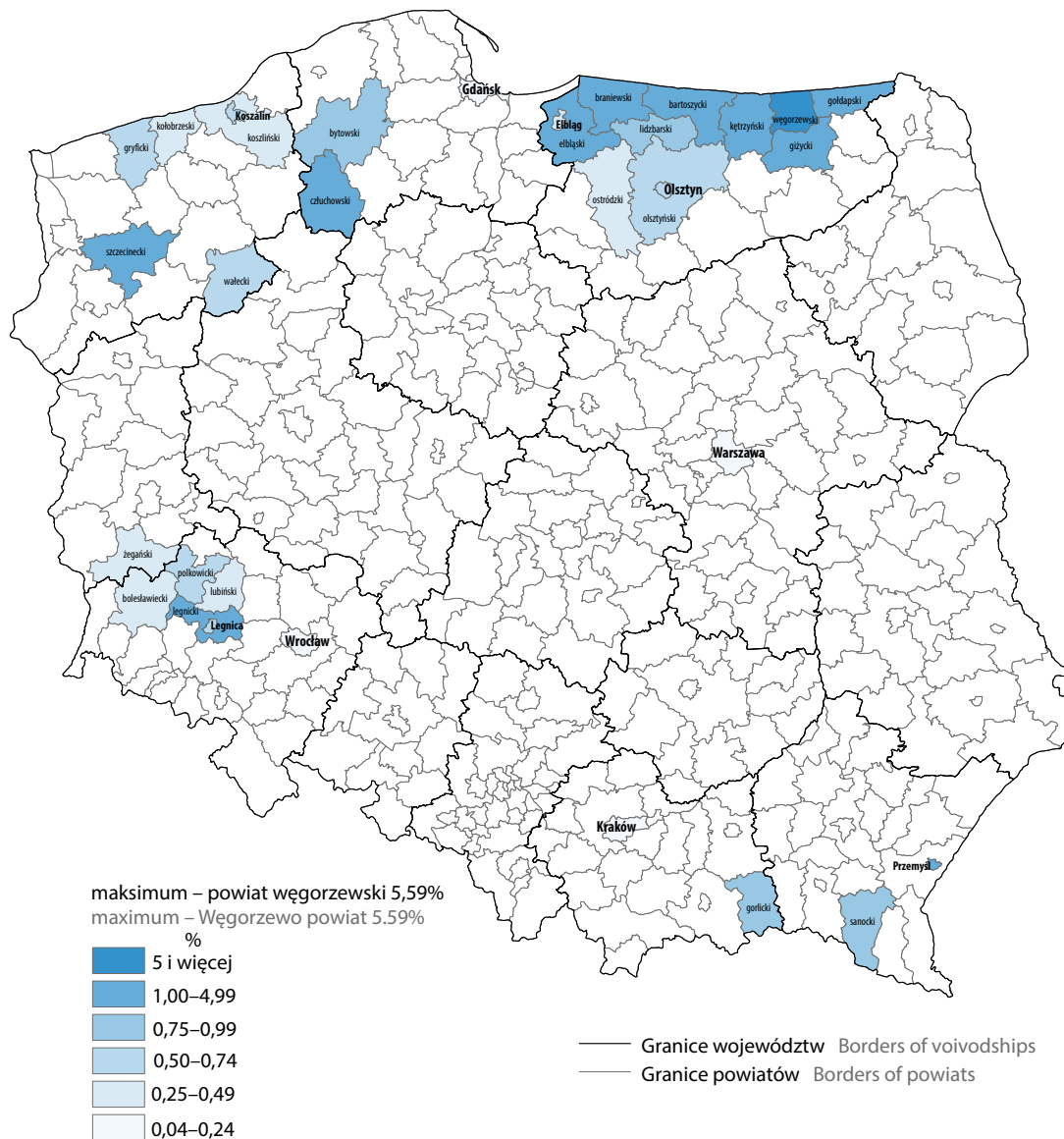

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła katolickiego – obrządek bizantyjsko-ukraiński (Kościół greckokatolicki) zadeklarowało 33,3 tys. osób, co stanowiło 0,09% ogółu ludności Polski.

Mapa 2.3. Obrządku wschodnie Kościoła katolickiego w Polsce w 2015 r.
 Map 2.3. Eastern rites of the Catholic Church in Poland in 2015

Mapa 2.4. Ludność deklarująca^a przynależność do Kościoła Greckokatolickiego w 2011 r. Według NSP 2011
 Map2.4. Population declared to belong to^a the Greek Catholic Church in 2011 . The National Census 2011

^a Zaprezentowano dane o konkretnych deklaracjach wyznaniowych, które w danym powiecie osiągnęły liczbę co najmniej 300.
^a The data on specific religious declarations, which in a given powiat reached the number of at least 300, were presented.

Kościół Neounicki obrządek bizantyjsko-słowiański

The Neunice Church byzantine-slavic rite

1.1.1.03

1.03

Adres:	21-509 Kodeń, Kostomłoty 15, woj. lubelskie	
E-mail:	parafiaunickakostomloty@wp.pl	www.kostomloty.com
Data powstania na terenie Polski: 1596 r., 1923 r. Date of establishment on the territory of Poland: 1596, 1923		

Kościół katolicki w Polsce od końca XVI w. nie jest jednolity pod względem obrządku. Odrodzone w 1918 r. państwo polskie odziedziczyło ukształtowane w ciągu stuleci trzy rytu katolickie: łańciański (Kościół Rzymskokatolicki), i dwa wschodnie tzn.: bizantyjsko-ukraiński (Kościół Grekokatolicki) i ormiański (Kościół Ormiański). Na początku lat dwudziestych pojawił się czwarty obrządek (również wschodni) bizantyjsko-słowiański (Kościół Neounicki).

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, na terenach byłego zaboru rosyjskiego mieszkało wielu byłych unitów, siłą oderwanych od Kościoła w latach 1839 i 1875, kiedy to miały miejsce rzezie ludności grekokatolickiej dokonywane przez żołnierzy rosyjskich (Pratulín, Drelów). Ludność ta pozbawiona opieki duszpasterskiej licznie zwracała się do miejscowego łańciańskiego biskupa prosząc o kapłanów wschodniego obrządku. Gorący zwolennik reaktywowania unii, ordynariusz podlaski, ks. bp Henryk Przeździecki w 1923 r. z aprobatą episkopatu Polski wystąpił z inicjatywą zorganizowania w Polsce Kościoła katolickiego obrządku bizantyjsko-słowiańskiego. Papież Pius XI zatwierdził plan, a kilka tygodni później ukazał się dekret papieski w sprawie „pracy unijnej”. Istota obrządku polegała głównie na pozostawieniu obrzędowości Cerkwi wschodniej z zachowaniem całej liturgii w języku staro-cerkiewno-słowiańskim i uznaniu papieża za głowę Kościoła powszechnego. Na mocy uzyskanych w 1924 r. pełnomocnictw, bp. Przeździecki przystąpił do zakładania parafii nowego obrządku. Inicjatywę tę gorąco poparł generał zakonu jezuitów ojciec W. Ledóchowski. W zakonie powstała specjalna Misja Wschodnia, w której księża zapoznawali się ze wschodnimi obrządkami oraz przygotowywali się do sprawowania rytuałów wschodnich. Na rzecz neounii pracowali obok jezuitów także kapucyni, oblaci, marianie, studyci, redemptoryści i bazylianie. Na rzecz neounii w Polsce papież Pius XI mianował w 1931 r. ks. bp. Mikołaja Czarneckiego jako wizytatora apostolskiego na Wołyniu i Podlasiu dla wiernych nowego obrządku.

W 1937 r. swoją pracę duszpasterską pełniło już 71 księży, w tym: 1 biskup, 39 księży diecezjalnych i 31 księży zakonnych. W 1938 r. Kościół posiadał łącznie 43 placówki duszpasterskie (parafie i filie). Liczba wiernych obrządku bizantyjsko-słowiańskiego stale rosła, w 1938 r. liczyła już 16,6 tys.

Po II wojnie światowej większość neounickich parafii znalazła się poza granicami Polski. Wiernych obrządku wschodniego pozostałych na Podlasiu i wschodniej Lubelszczyźnie władze PRL potraktowały jako groźnych Ukraińców i wysiedliły na ziemie zachodnie. Działania te przyczyniły się do znacznego spadku liczebności wiernych oraz rozproszenia terytorialnego. Dlatego też po wojnie zdołano zorganizować jedynie trzy parafie neounickie: w Pawłowie Starym koło Janowa Podlaskiego, w Kodniu (przestały istnieć w latach 60. XX w.) i w Kostomłotach. Nie udało się reaktywować hierarchii Kościoła neounickiego. Do dzisiaj zachowała się jedynie parafia św. Nikity Męczennika w Kostomłotach, licząca w 2018 r. 131 wiernych. Od 1940 r. proboszczem parafii był ks. A. Przyszlucki, a w latach 1967–2007 marianin o. Roman Piętka, który za zasługi dla obrządku został w 1998 r. nagrodzony przez Stolicę Apostolską godnością archimandryty oraz odznaczony przez kard. Józefa Glempa złotym medalem Zasłużony dla Kościoła i Narodu. Parafia wtedy podlegała jurysdykcji prymasów Polski. Obecnie proboszczem parafii w Kostomłotach jest ks. Zbigniew Nikoniuk, posługę duszpasterską prowadzi dwóch księży diecezji Siedleckiej (birytualistów). Od 2007 r. z woli Stolicy Apostolskiej parafia podlega jurysdykcji biskupa diecezji siedleckiej.

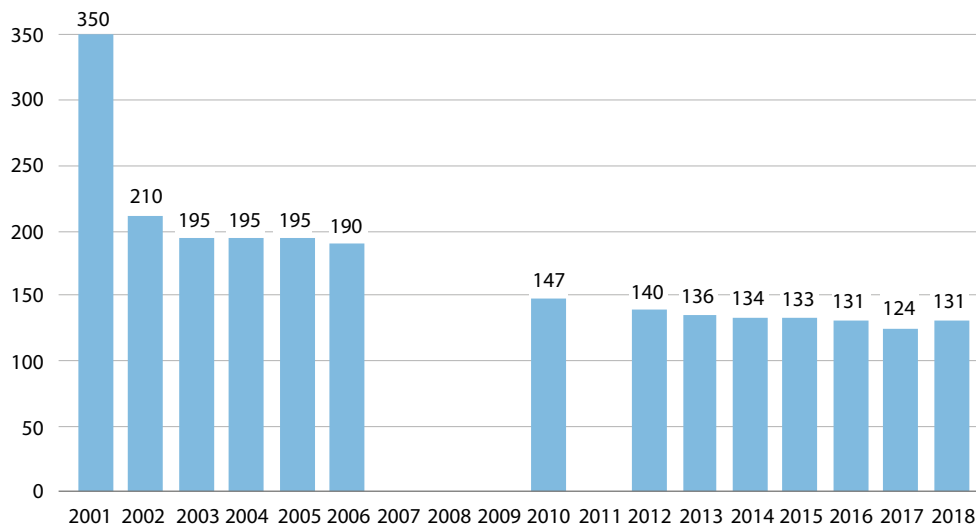
W Polsce liczba ochrzczonych w obrządku neounickim szacowana jest na ok. 300 osób.

Cerkiew unicka w Kostomłotach stała się w ostatnich latach Sanktuarium Unitów Podlaskich. Miejsce to odwiedza rocznie około 70000 pielgrzymów idących szlakiem unickim.

Przy parafii istnieje Centrum Ekumeniczne, które jest ośrodkiem rekolekcyjnym dla grup młodzieżowych z kraju i z zagranicy. W miesiącach letnich z rekolekcji ekumenicznych i kursów ewangelizacyjnych prowadzonych w Centrum korzysta ok. 250 osób, głównie licealistów i studentów oraz młodych małżeństw.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Neounickiego mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Wykres 2.3. Wierni Kościoła Neounickiego
Chart 2.3. Adherents of Neunice Church

Kościół Katolicki (Kościół Ormiański) obrzędek ormiańskokatolicki The Catholic Church (Armenian Church) armenian-catholic rite

1.1.1.04

1.04

Adres: 32-064 Rudawa, Radwanowice 1, woj. małopolskie

Data powstania na terenie Polski: 1356 r., 1630 r.

Date of establishment on the territory of Poland: 1356, 1630

Rok Year	Wierni Adherents	Parafie Parishes	Chrzty Baptisms	Śluby Marriages
2010	600	3	28	16
2015	670	3	9	4
2016	670	3	4	3
2017	670	3	3	1

Najazdy Seldżuków w XI w., a następnie Mongołów na państwo ormiańskie spowodowały falę uchodźstwa. Osady ormiańskie zaczęły powstawać m.in. na Rusi Czerwonej, Podolu i Rusi Kijowskiej. Za panowania Kazimierza Wielkiego Lwów oraz (przejściowo) Kamieniec Podolski wraz ze znajdującą się tam kolonią ormiańską znalazły się w granicach Polski. W 1356 r. król ten dokonał potwierdzenia ich autonomii, co pozwoliło na tworzenie odrębnej struktury: własnego samorządu i sądownictwa. Ormianie byli wyznawcami

religii monofizycznej, należeli do Armeńskiego Kościoła Apostolskiego, założonego przez św. Grzegorza Odkupiciela. Wyznanie to stało się religią państwową w 301 r. W 1630 r. zawarli unię z kościołem rzymskim, zachowali swoją liturgię, język i zwyczaje ale uznali zwierzchność biskupa Rzymu oraz przyjęli dogmaty katolickie.

W końcu istnienia I Rzeczypospolitej (przed I rozbiorem) arcybiskupstwo ormiańskie obejmowało także wiernych mieszkających poza Rzeczypospolitą (Mołdawia i Wołoszczyzna), posiadało 22 parafie i 40 księży, a społeczność Ormian liczyła około 6 tys. osób. W okresie rozbiorów archidiecezja działała na terenach terenach włączonych do Austrii. Po I Wojnie Światowej społeczność ormiańska była szacowana na 7 do 10 tys. osób i zamieszkiwała głównie południowo-wschodnią część odrodzonej Rzeczypospolitej. Na czele metropolii lwowskiej stał arcybiskup Józef Teofil Teodorowicz. W 1922 r. w jej skład wchodziło 8 parafii ormiańskokatolickich. Najliczniejsze z nich to Lwów – ponad 1,2 tys. wiernych i Kutry, zwane „stolicą polskich ormian”. Obrządek posiadał też 19 własnych kaplic. W okresie II Rzeczypospolitej centrum religijnym i kulturalnym Ormian był Lwów. Mieściła się tu siedziba władz kościelnych, istniał klasztor benedyktynek ormiańskich (w latach 1918–39 liczący od 11 do 18 siostr). Zakon prowadził żeńską szkołę powszechną i gimnazjum. Istniał tu też funkcjonujący od XVII w. zakład zastawczy „Mons Pius” – czyli bank pobożności. Wielką stratą dla Kościoła i społeczności ormiańskiej była śmierć w 1938 r. J. Teodorowicza. Lata II Wojny Światowej w znaczny sposób wpłynęły na osłabienie kościoła i funkcjonowanie archidiecezji ormiańsko-katolickiej we Lwowie. W wyniku działań wojennych oraz terroru hitlerowskiego, stalinowskiego i nacjonalistów ukraińskich wielu Ormian poniosło śmierć a liczba duchowieństwa zmniejszyła się o połowę. Po zmianie granic państwowych archidiecezja znalazła się poza granicami Polski. Po 1945 r. do Polski przybyło 8 księży ormiańskokatolickich oraz prawie 99% wiernych, którzy ocalili z pożogi wojennej. Władze sowieckie aresztowały administratora archidiecezji ks. Dionizego Kajetanowicza. Działania te spowodowały, że ormiańskokatolicka diecezja lwowska praktycznie przestała istnieć, mimo że formalnie nie została przez Stolicę Apostolską zniesiona. W 1946 r. do Polski ewakuowały swoje zgromadzenie benedyktyнки, które w 1961 r. przystąpiły do unii z benedyktynkami łacińskimi. Repatriantów osiedlano w kilkunastu miastach (głównie na Górnym i Dolnym Śląsku), spowodowało to ich duże rozproszenie, a co za tym idzie trudności w organizacji pracy duszpasterskiej i życia społecznego. W tym okresie wykształciły się trzy ośrodki katolicko-ormiańskie: w Gdańsku, Krakowie i Gliwicach.

W 2009 r. został ogłoszony dekret arcybiskupa Kazimierza Nycza, który jest ordynariuszem dla Katolików Obrządku Wschodniego Pozbawionych Ordynariusza Własnego Obrządku w Polsce o reformie struktur obrządku ormiańskokatolickiego. Według dekretu przestają istnieć duszpasterstwa, a ich miejsce zajmą trzy parafie: południowa z siedzibą w Gliwicach, centralna z siedzibą w Warszawie i północna z siedzibą w Gdańsku. Ponadto posługę duszpasterską pełnią: ks. Tadeusz Isakowicz-Zaleski (parafia południowa), ks. Prałat Cezary Annusiewicz (parafia północna) oraz ks. Artur Avdalyan (parafia centralna). Liczebność polskich Ormian związanych ze starą emigracją jest szacowana na około 3–5 tys. W latach 90. odnotowano ożywioną migrację zarobkową mieszkańców Armenii.

W 2013 r. w Warszawie na Skwerze Ormiańskim odbyło się odsłonięcie i poświęcenie kolejnego już (siódmy po Krakowie, Elblągu, Gdańsku, Gliwicach, Klebarku na Mazurach i Wrocławiu) ormiańskiego kamienia krzyżowego (chaczkaru). Chaczkar w Warszawie jest darem Republiki Armenii dla Warszawy. Jest też symbolem trwającej od wieków przyjaźni pomiędzy Polakami a Ormianami.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Ormiańskiego zadeklarowało 227 osób.

Starokatolicyzm

Old Catholicism

Grupa 1.1.2

Group No. 1.1.2

Starokatolicyzm będąc nurtem w obrębie katolicyzmu, odrzuca centralizm kościelny, praktykując funkcjonowanie o charakterze episkopalno-koncyliarnym*. Nurt ten przyjął kanony wiary I tysiąclecia chrześcijaństwa, zachowując zasadę wypowiedzianą przez św. Wincentego z Lerynu: „Trzymamy się tego, co zawsze, co wszędzie, co przez wszystkich było wyznawane, to jest bowiem prawdziwie i rzeczywiście katolickie”. Reguła ta oddaje charakter rozumienia przez starokatolicyzm niepodzielności Kościoła. Niepodzielność ta osadzona jest na powoływanej się przez nich Tradycji Kościoła I tysiąclecia, będącego jednością poprzez wyznawaną wiarę „mimo istnienia kwestii spornych” np. co do struktury Kościołów lokalnych czy tolerowanych różnic w liturgii i tradycjach duchowych. Jako cezurę zerwania tej niepodzielności starokatolicyzm przyjmuje historyczny podział na Kościół wschodni i zachodni.

Starokatolicyzm podkreśla normatywność zasad wiary zawartych w artykułach Symbolu Wiary, w nauce Ojców Kościoła i orzeczeniach pierwszych siedmiu soborów powszechnych. Do Tradycji starokatolicy wliczają: kanon Pisma Świętego, najstarsze wyznanie wiary, potrójny urząd kościelny czyli: biskup, prezbiter, diakon. Tradycja apostołska, traktowana jest jako ważne źródło poznania dla chrześcijan. Dla starokatolików „autentyczna Tradycja” to „nieprzerwany, częściowo ustny i częściowo pisemny przekaz nauki, głoszonej najpierw przez Chrystusa, następnie przez Apostołów”. Podstawę doktrynalną starokatolików, stanowiącą źródła teologiczne są dokumenty Unii Utrechckiej (1899 r.), ważniejsze dokumenty kościelne i prace teologów starokatolickich. Trzeba podkreślić, że Kościoły starokatolickie opierając się na dorobku I tysiąclecia, otwierały się na wymogi współczesności, będąc protagonistami reform dotyczących wolności religijnych, swobody i ochrony sumienia, wprowadzenia języków ojczystych do liturgii, ekumenizmu, swobody wyboru celibatu wśród duchownych czy zwiększenia roli świeckich w Kościele.

Jeśli chodzi o kwestię kultu i liturgii to należy podkreślić, że starokatolicyzm w swej istocie nie odbiega od Kościoła rzymsko-katolickiego, posługując się na przykład tym samym kalendarzem liturgicznym roku kościelnego.

Bezpośrednim przyczynkiem powstania starokatolicyzmu, był sprzeciw wobec dogmatu o nieomyślności i prymacie papieża ogłoszonego podczas Soboru Watykańskiego I, w 1870 r. Zdaniem „zbuntowanych” teologów przywołany dogmat w rzeczywistości utrudniał procesy zjednoczeniowe wśród chrześcijan, zamiast je ułatwiać. Starokatolicyzm postawił sobie następujące zadania: pozytywnego przykładu reformy wspólnot katolickich, świadka katolickości oraz dążenie do jedności.

Sześć urzędowych deklaracji Międzynarodowej Konferencji Biskupów Starokatolickich stanowi szczególnie wyraz w teologii starokatolickiej. Należy podkreślić, że teologia starokatolicka rozwijała się w dialogu z prawosławiem i anglikanizmem, osadzonym głównie wokół takich kwestii teologicznych jak: wyzwalanie i utrwalanie katolickości, zachowanie realnej obecności i charakteru ofiary w pojmowaniu Eucharystii, zależności pomiędzy Pismem Świętym a Tradycją, rozumienie sakramentów, interkomunia i stosunek do tzw. pełnej wspólnoty kościelnej, biblijne uzasadnienie urzędu biskupiego w sukcesji apostołskiej, pochodzenie Ducha Świętego (filioque).

Starokatolicy odrzucają orzeczenia Soboru Trydenckiego w zakresie dyscypliny kościelnej, a w zakresie dogmatów wiary, przyjmują te, które zgodne są z kanonem tzw. Starego Kościoła, tj. zostały przyjęte w pierwszym tysiącleciu istnienia Kościoła.

Kościoły starokatolickie w Polsce zjednoczone są w Unii Utrechckiej (1899 r.) z pokrewnymi ruchami w Holandii, Austrii i Szwajcarii.

Kościół Polskokatolicki, pozostający również w oderwaniu od Watykanu, powstał w roku 1919 wśród emigrantów polskich w USA dla powstrzymania procesów odchodzenia od polskości, którym sprzyjała tamtejsza hierarchia rzymskokatolicka pochodzenia niemieckiego. Kościół Polskokatolicki utrzymuje zgodność

zasad dogmatycznych z Polskim Narodowym Kościołem Katolickim w USA, zachowując jednak całkowitą odrębność organizacyjną i jurysdykcyjną. Jest równocześnie członkiem Polskiej Rady Ekumenicznej i Unii Kościołów Starokatolickich w Utrechcie.

Kościół Starokatolicki Mariawitów

The Mariavite Old Catholic Church

1.1.2.01

1.06

Adres:	09-400 Płock, ul. Kazimierza Wielkiego 27a	
E-mail:	mariawita@mariawita.pl	www.mariawita.pl
Data powstania na terenie Polski: 1893 i 1906 Date of establishment on the territory of Poland: 1893 and 1903	Data rejestracji: 1906 i 1947 Date of registration: 1906 and 1947	

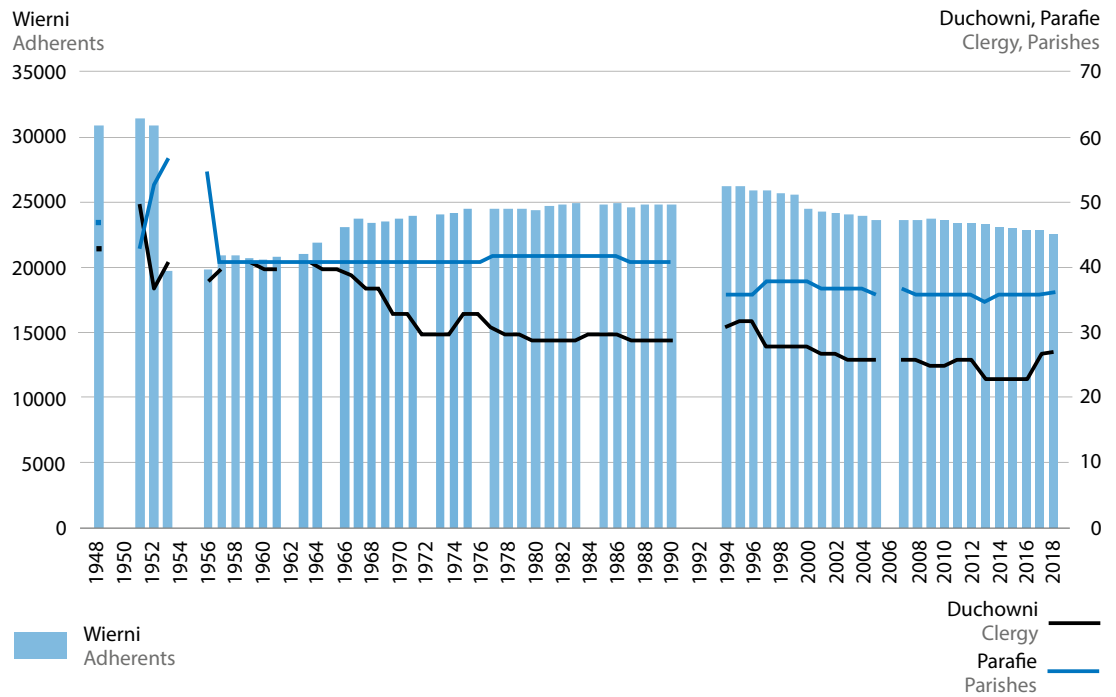
Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	2000	24445	28	45	38
	2005	23670	26	43	36
	2010	23430	25	44	36
	2015	22970	23	44	36
	2016	22900	23	44	36
	2017	22849	27	44	36
	2018	22691	27	44	36
dolnośląskie	3	–	–	–	–
kujawsko-pomorskie	4	–	–	–	–
lubelskie	75	1	3	3	3
łódzkie	8487	7	12	14	14
małopolskie	10	–	–	–	–
mazowieckie	13581	17	25	16	16
w tym of which Warszawa	1297	1	2	–	–
pomorskie	27	–	–	–	–
śląskie	494	2	4	3	3
wielkopolskie	5	–	–	–	–
zachodniopomorskie	5	–	–	–	–

Powstanie mariawityzmu wiąże się z osobą Marii Franciszki Kozłowskiej, zwanej „Mateczką”. Katolicka zakonnica żyjąca pod koniec XIX w. otrzymała osobiste Objawienia Boże. Nie zostały one jednak uznane przez Stolicę Apostolską. Ze zwolenników głoszonych idei powstał mariawityzm. W 1906 r. został uznany przez władze rosyjskie za Kościół niezależny od Rzymu. Nawiązano kontakty z Kościołem Starokatolickim w Holandii i wyświęcono pierwszego biskupa. Reformy przez niego wprowadzone spowodowały w 1935 r. rozłam w mariawityzmie. Powstały wtedy: Kościół Starokatolicki Mariawitów, kontynuujący zasady starokatolicyzmu wg założeń Unii Utrechckiej i Kościół Katolicki Mariawitów. Kościół Starokatolicki Mariawitów rozwija kult maryjny i eucharystyczny, uznaje tradycje Kościoła z okresu pierwszych 7 soborów, odrzuca natomiast prymat i nieomylność papieża. Naczelną władzą jest Synod, złożony z duchownych i świeckich. Między Synodami władzę sprawuje Kapituła Generalna, będąca zgromadzeniem kapłanów, uzupełnionym o przedstawicielkę siostr mariawitek. Organem wykonawczym jest Rada Kościoła. Główną siedzibą jest Płock.

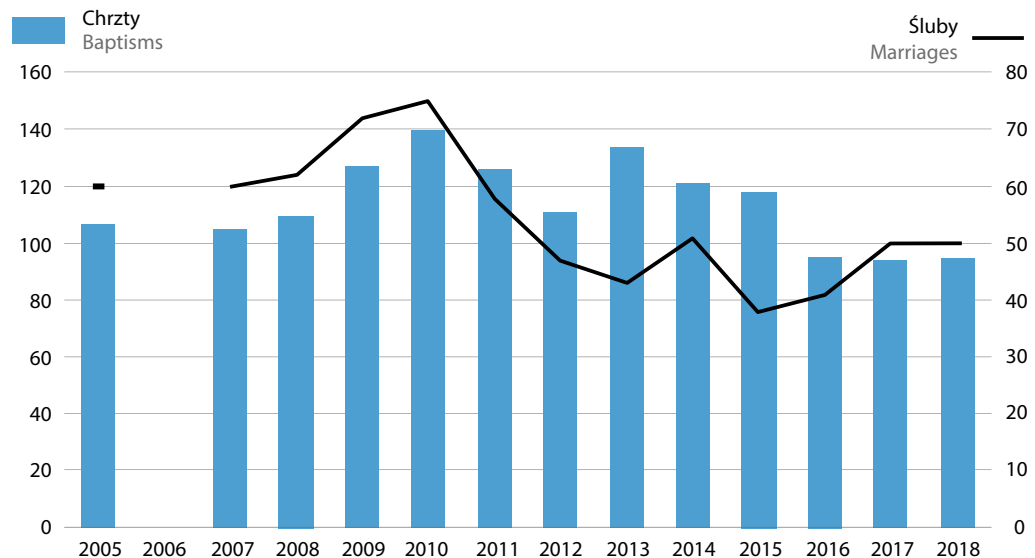
Kościół wydaje: kwartalnik religijno-społeczny Mariawita w nakładzie 2200 egz., kalendarz kościoła w nakładzie 2970 egz. oraz broszury informacyjne.

Administracyjnie Kościół dzieli się na 3 diecezje: warszawsko-płocką, lubelsko-podlaską i śląsko-łódzką.

Wykres 2.4. Wierni, duchowni i parafie Kościoła Starokatolickiego Mariawitów
 Chart 2.4. Adherents, clergy and parishes of the Mariavite Old Catholic Church

Wykres 2.5. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Starokatolickim Mariawitów
 Chart 2.5. Baptisms and marriages contracted in the Mariavite Old Catholic Church

Kościół prowadzi nauczanie religii w szkołach punktach katechetycznych przy parafii. W 2017 r. uczyło się 1690 uczniów.

Działalność charytatywna skupiała się przede wszystkim na organizowaniu obozów i kolonii dla dzieci i młodzieży. Parafie mariawickie włączają się do różnych projektów charytatywnych realizowanych przez lokalne społeczności.

Nowi członkowie, którzy nie są ochrzczeni muszą nauczyć się podstawowych prawd wiary, zapoznać się z ideą mariawityzmu, świadomie i dobrowolnie przyjąć Sakramenty św. (Chrzest, Komunię św., Bierzmowanie).

Do zobowiązań wiernych należy: modlitwa poranna i wieczorna, czytanie Pisma Świętego, rozmyślanie oraz w miarę możliwości uczestniczenie we Mszy Św. i nabożeństwach.

Wyznawcy mają obowiązek uczestniczenia w niedziele i święta we Mszy św. i przyjmowania Komunii św., korzystania z Sakramentu Pokuty, odprawiania raz w tygodniu godzinnej adoracji Przenajświętszego sakramentu, a raz w miesiącu wspólnej uroczystej adoracji.

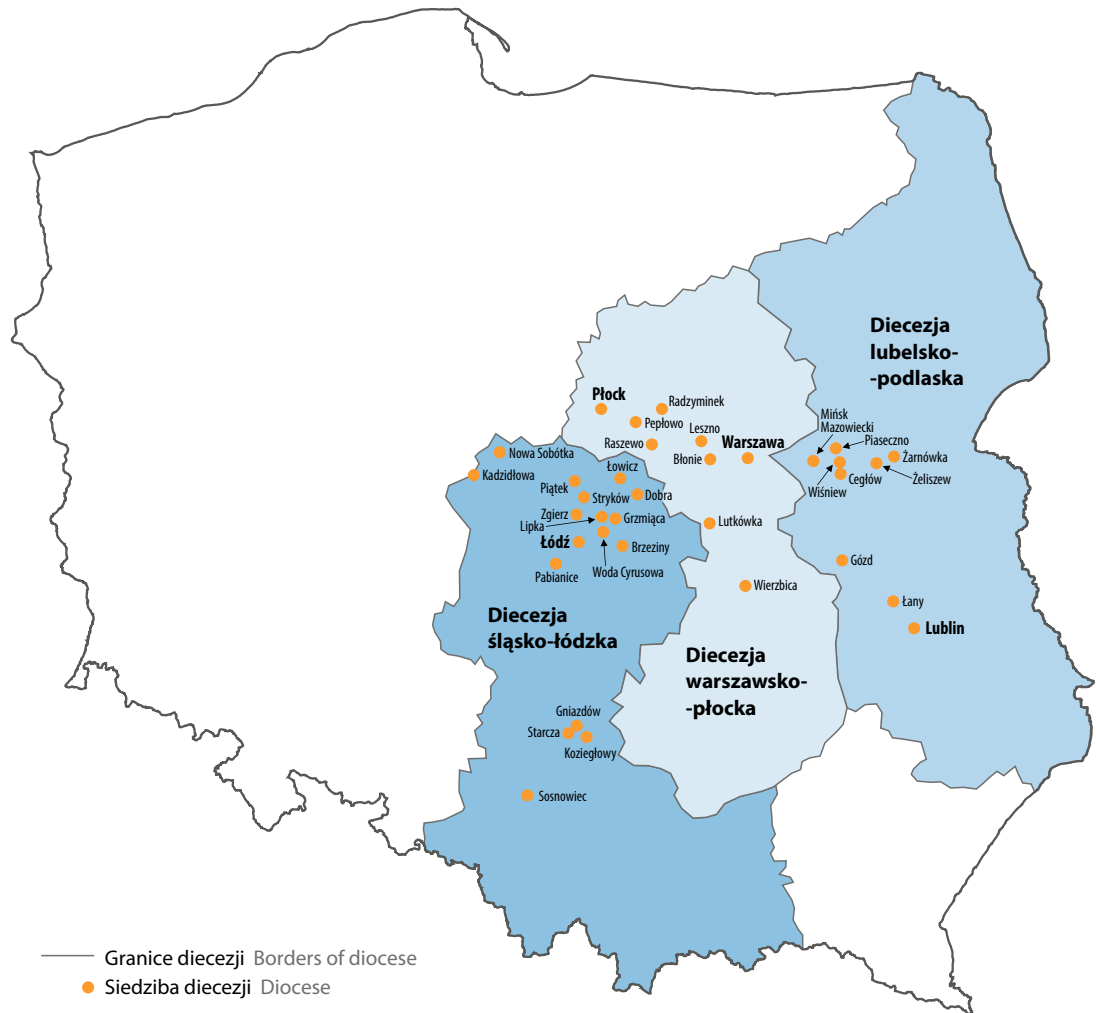
Diecezja Diocese	2017			
	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	22849	27	44	36
warszawsko-płocka	4136	10	10	9
lubelsko-podlaska	9553	8	18	13
śląsko-lódzka	9160	9	16	14

Kościół po II Wojnie Światowej został prawnie uznany Dekretem z 5.09.1947 r. Obecnie Kościół Starokatolicki Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 253, z późn. zm.).

Jest członkiem Światowej Rady Kościołów i Konferencji Kościołów Europejskich oraz Polskiej Rady Ekumenicznej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. przynależność do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w RP zadeklarowało 9990 osób. Co stanowiło 0,03% ogółu ludności Polski.

Mapa 2.5. Diecezje Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Polsce w 2017 r.
 Map 2.5. The Dioceses of Mariavite Old Catholic Church in Poland in 2017

W – Wierni Adherents D – Duchowni Clergy Ś – Świątynie Temples P. – Parafie Parishes

Diecezja śląsko-łódzka

W – 9 160
 D – 9
 Ś – 16
 P. – 14

Diecezja warszawsko-płocka

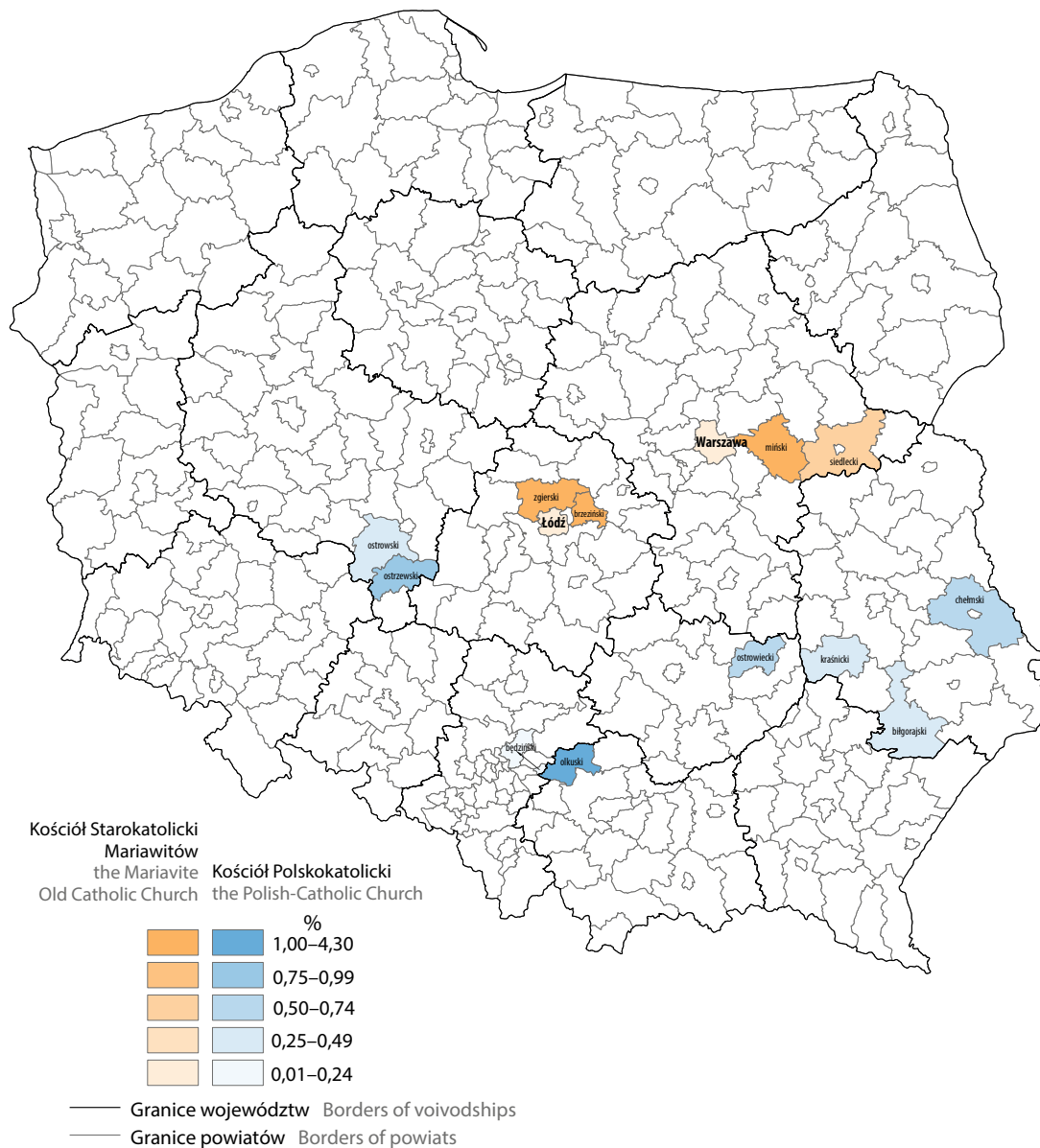
W – 4 136
 D – 10
 Ś – 19
 P. – 9

Diecezja lubelsko-podlaska

W – 9 553
 D – 8
 Ś – 18
 P. – 13

Mapa 2.6. Ludność deklarująca^a przynależność do Kościoła Polskokatolickiego lub Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w 2011 r. Według NSP 2011

Map 2.6. Population declared to belong to^a the Polish-Catholic Church or the Mariavite Old Catholic Church in 2011, the National Census 2011

^a Zaprezentowano dane o konkretnych deklaracjach wyznaniowych, które w danym powiecie osiągnęły liczbę co najmniej 300.
^a The data on specific religious declarations, which in a given powiat reached the number of at least 300, were presented.

Kościół Polskokatolicki w RP

The Polish Catholic Church in the Republic of Poland

1.1.2.02

1.05

Adres:	00-544 Warszawa, ul. Wilcza 31 lok. 16 C	
E-mail:	polskokatolicki@pnet.pl	www.polskokatolicki.pl
Data powstania na terenie Polski: 1920 Date of establishment on the territory of Poland:1920	Data rejestracji: 1946 Date of registration:1946	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	23031	104	81
	2005	19137	89	81
	2010	20956	76	77
	2015	18705	66	74
	2016	18112	62	72
	2017	18058	59	73
	2018	18259	59	72
dolnośląskie	1107	5	7	7
kujawsko-pomorskie	475	2	3	3
lubelskie	3592	11	17	17
lubuskie	410	3	5	5
łódzkie	145	1	1	1
małopolskie	4779	6	8	8
mazowieckie	796	4	4	4
w tym of which Warszawa	391	3	2	2
podkarpackie	720	6	6	6
pomorskie	332	3	2	2
śląskie	1812	5	5	5
świętokrzyskie	744	5	6	6
warmińsko-mazurskie	261	2	3	3
wielkopolskie	2451	2	2	2
zachodniopomorskie	635	4	3	3

Kościół Polskokatolicki powstał w końcu XIX w. na terenie Stanów Zjednoczonych jako wyraz protestu grupy emigrantów przeciwko obsadzaniu przez hierarchię amerykańską polskich parafii księżmi niemieckimi i irlandzkimi, którzy nie rozumieli polskich zwyczajów. Założycielem nowego Kościoła został ks. F. Hodur, który w 1897 r. założył w Scranton pierwszą narodową parafię. W 1900 r. ogłosił oderwanie od Rzymu, a w 1907 przyjął sakrę biskupią u starokatolików. Do Polski polskokatolicy przybyli wraz z reemigrantami w latach 20-tych. Kościół Polskokatolicki należy do rodziny Kościołów Starokatolickich Unii Utrechckiej.

Kościół Polskokatolicki wyznaje katolickie prawdy wiary i moralności, ale odrzuca zwierzchnictwo i nieomylność papieża, naukę o odpustach, kult relikwii i celibat. Zachowuje dwie formy spowiedzi: w konfesjonale i ogólną. Uznaje postanowienia 7 pierwszych soborów. W swojej postawie duszpasterskiej uwzględnia potrzeby duchowe i materialne narodu i państwa polskiego.

Najwyższą władzą jest Ogólnopolski Synod, a władzą wykonawczą Rada Synodalna z naczelnym biskupem jako przewodniczącym. Od roku 1995 zwierzchnikiem Kościoła jest biskup prof. dr hab. Wiktor Wysoczański. Kościół administracyjnie podzielony jest na trzy diecezje: warszawską, krakowsko-częstochowską i wrocławską.

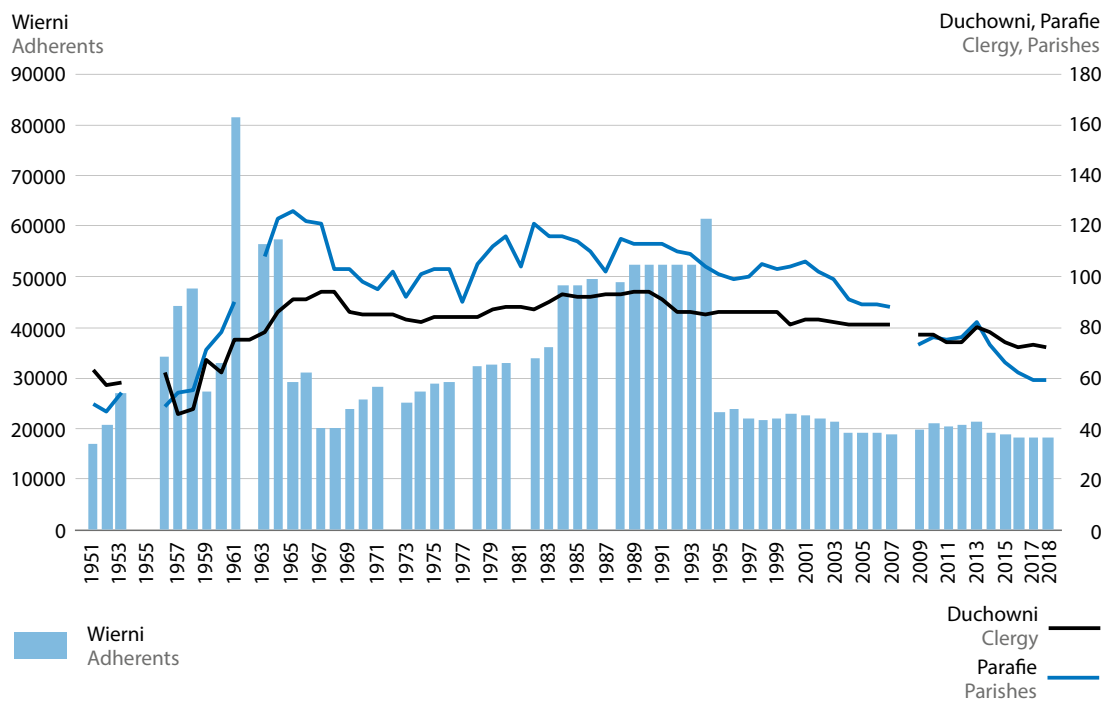
Swoje kadry Kościół kształci w Wyższym Seminarium Duchownym oraz w Sekcji Teologii Starokatolickiej Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie. W 2017 r. Kościół prowadził naukę religii w szkołach publicznych i punktach katechetycznych dla łącznie 1066 uczniów w 49 placówkach.

Są wydawane: czasopismo Rodzina, Kalendarz Liturgiczny w 140 egz. oraz okazjonalnie Listy Pastorskie w 180 egz. oraz apele okolicznościowe i zarządzenia.

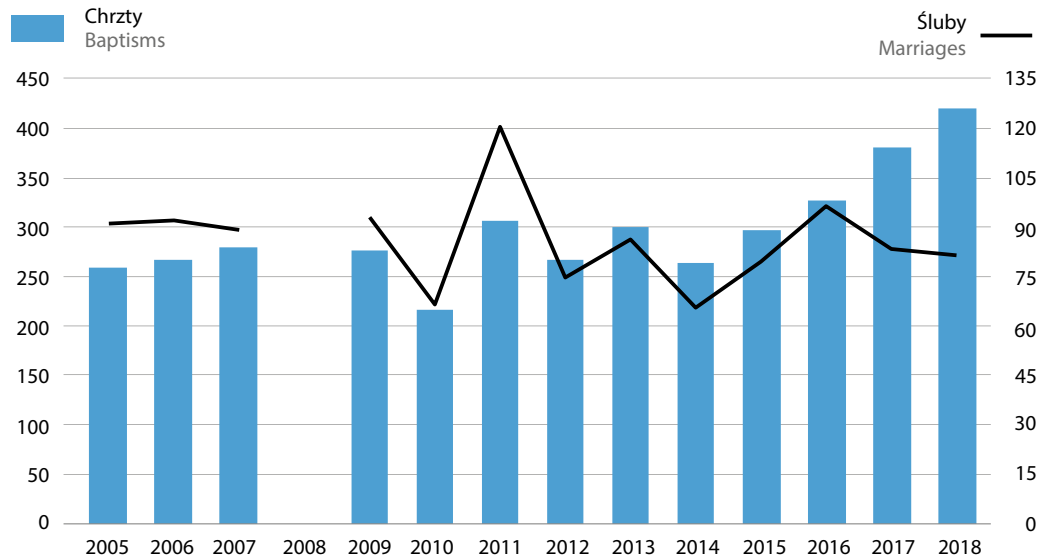
Praktyki religijne członków to przede wszystkim udział we mszy św. oraz w rekolekcjach adwentowych i wielkopostnych, a także udział w nabożeństwach: majowych, czerwcowych, październikowych.

Przyjmowanie nowych członków Kościoła odbywa się poprzez Chrzest Św. Dorośli wyznawcy innego wyznania przed przyjęciem składają „Wyznanie wiary”.

Wykres 2.6. Wierni, duchowni i parafie Kościoła Polskokatolickiego
Chart 2.6. Adherents, clergy and parishes of the Polish Catholic Church

Wykres 2.7. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Polskokatolickim
 Chart 2.7. Baptisms and marriages contracted in the Polish-Catholic Church

Kościół Polskokatolicki w Rzeczypospolitej Polskiej ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 482, z późn. zm.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Polskokatolickiego w RP zadeklarowało 8.807 osób, co stanowiło 0,02% ogółu ludności Polski.

Mapa 2.7. Diecezje Kościoła Polskokatolickiego w Polsce w 2018 r.
 Map 2.7. Dioceses of the Polish Catholic Church in Poland in 2018

W – Wierni Adherents D – Duchowni Clergy Ś – Świątynie Temples P. – Parafie Parishes

Diecezja wrocławska

W – 3 943
 D – 15
 Ś – 17
 P. – 17

Diecezja warszawska

W – 6 415
 D – 23
 Ś – 30
 P. – 31

Diecezja krakowsko-częstochowska

W – 7 901
 D – 22
 Ś – 25
 P. – 24

Kościół Katolicki Mariawitów w RP

The Mariavite Catholic Church in the Republic of Poland

1.1.2.03

1.07

Adres: 09-470 Bodzanów k/Płocka, wieś Felicjanów

Data powstania na terenie Polski: 1893 i 1935

Date of establishment on the territory of Poland: 1893 and 1935

Data rejestracji: 1906 i 1912

Date of registration: 1906 and 1912

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni mężczyźni/ /kobiety Clergy Men/women	Świątynie Temples	Parafie/file Parishes/branches
Ogółem Total	2000	2610	6/10	17
	2005	2230	5/8	14
	2010	1994	3/8	14
	2015	1878	3/8	15
	2016	1845	3/8	15
	2017	1838	5/7	15
	2018	1838	5/7	15
lubelskie	106	-/1	2	2/-
łódzkie	890	3/3	8	8/1
mazowieckie	842	2/3	5	6/2
w tym of which Warszawa	72	-/1	1	1/1

Kościół wyodrębnił się w roku 1935 na skutek rozłamu w Kościele Mariawitów, spowodowanego sporem o rozmiar kultu założycielki mariawityzmu, zwanej „Mateczką”, oraz wprowadzeniem kapłaństwa kobiet. Ośrodkiem Kościoła stał się Felicjanów k/Płocka. Wyznawcy opierają swoją naukę na Piśmie Świętym i Tradycji zinterpretowanej przez Ojców Kościoła i Sobory ekumeniczne oraz na Objawieniu Bożym danym założycielce mariawityzmu. Nauczają, że ratunkiem dla ludzkości jest cześć Eucharystii i Matce Bożej Nieustającej Pomocy. Wierzą również, że cała Trójca Święta wzięła udział w zbawieniu świata. Kościół nie uznaje prymatu papieża ani dogmatu o jego nieomyślności, spowiedzi usznej, celibatu i nauki o odpustach.

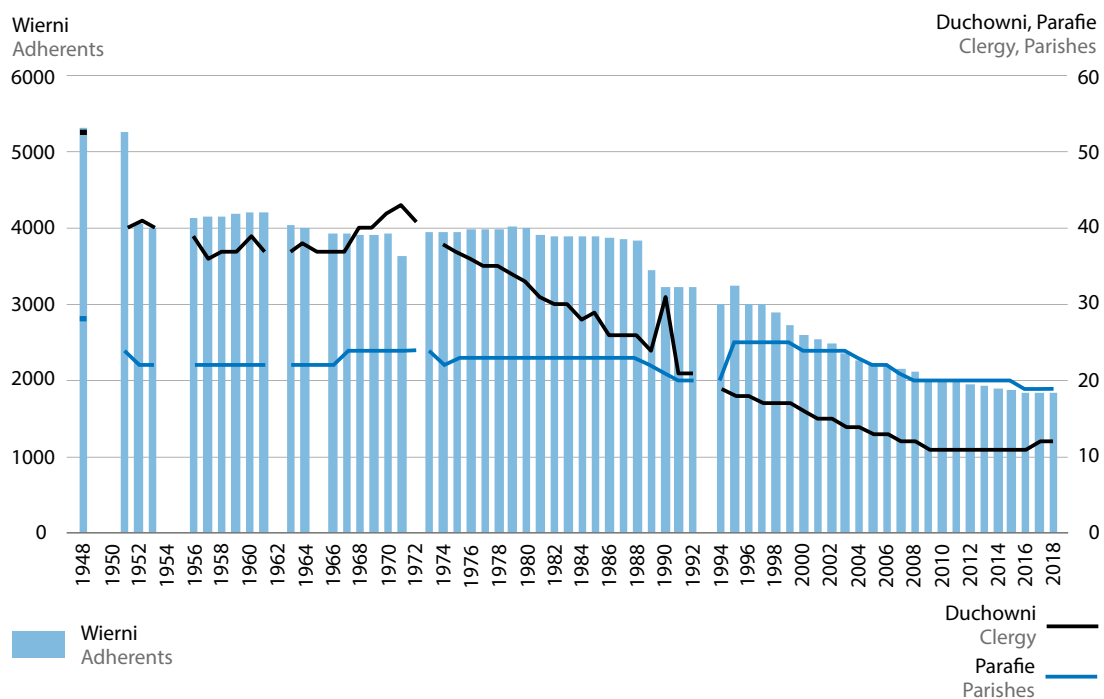
Na czele Kościoła stoi Rada Przełożonych, której przewodniczy arcybiskup. Większość duchownych stanowią kobiety (w 2018 r. – 7). Administracyjnie Kościół dzieli się na 2 kustodie: płocko-łódzką i warszawsko-lubelską.

W 2017 r. Kościół wydał: Kalendarz liturgiczny w nakładzie 500 egz. W 2017 r. Kościół posiadał 5 punktów nauczania religii, do których uczęszczało 42 uczniów. Nowi członkowie przyjmowani są na podstawie osobistej konferencji (rozmowy duchowej). Wierni Kościoła zobowiązani są: w cyklu rocznym – do udziału w 3-dniowych rekolekcjach, w cyklu miesięcznym – do przyjęcia Komunii św. i odprawienia godzinnej adoracji Przenajświętszego Sakramentu, w niedziele i święta – do uczestnictwa we Mszy św. z przyjęciem Komunii św. albo Mszy św. ludowej w domu, a codziennie – do modlitwy porannej i wieczornej. Zaleca się odprawienie Mszy św. (tzw. ludowej) i przyjęcie Komunii św., czytanie Pisma św.

Kościół Katolicki Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 252, z późn. zm.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. przynależność do Kościoła Katolickiego Mariawitów zadeklarowało 380 osób.

Wykres 2.8. Wierni, duchowni i parafie Kościoła Katolickiego Mariawitów
Chart 2.8. Adherent, clergy and parishes of the Mariavite Catholic Church

Polski Narodowy Katolicki Kościół w RP

The Polish National Catholic Church in the Republic of Poland

1.1.2.04

1.09

Adres:	03-122 Warszawa, ul. Modlińska 205a	
E-mail:	admpnkk@wp.pl	www.pnkkwrp.weebly.com
Data powstania na terenie Polski: 1924 Date of establishment on the territory of Poland:1924	Data rejestracji: 2006 Date of registration: 2006	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 164 No. in the register of churches and religious associations:164	Data wpisu: 06.10.2006 Date of entry: 06.10.2006	

Lata Years	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
2006	270	3	1	1
2007	550	5	2	4
2010	420	4	3	4
2015	1192	14	8	8
2016	1210	15	9	9
2017	1218	15	9	9
2018	1218	15	9	9

Kościół starokatolicki, który nawiązuje do tradycji Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego (PNKK), założonego w 1897 r. przez polskich katolików w Ameryce Pn., w wyniku sprzeciwu wobec dominacji duchownych pochodzenia niemieckiego i irlandzkiego, którzy nie rozumieli zwyczajów i problemów polskich emigrantów. Wierni pragnęli wglądu w finanse parafii, a przede wszystkim liturgii w języku polskim. Stolica Apostolska odrzuciła wszelkie postulaty polskich emigrantów, wobec czego wierni wymówili wierność papieżowi i założyli własny Kościół. Jego pierwszym przywódcą i biskupem był Franciszek Hodur, który włączył nowo powstały Kościół do Unii Utrechckiej. W 1922 r. powstała pierwsza w kraju narodowa parafia w Krakowie. W 1930 r. istniały już 64 parafie polskokatolickie, w których pracowało 56 księży. Kościół nie został przed wojną jednak zalegalizowany. Okres II wojny światowej przyniósł Kościołowi rozbięcie organizacyjne, które udało się dopiero przewyciężyć po 1945 r. Jednak władza w Polsce Ludowej nieprzychylnym okiem patrzyła na starania o legalizację PNKK, ponieważ na jego czele stał obywatel Stanów Zjednoczonych biskup Franciszek Hodur. W 1951 r. diecezja polska PNKK pod naciskiem władz komunistycznych ogłosiła autokefalię od pozostałych diecezji Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego i utworzyła Kościół Polskokatolicki.

Na obecną sytuację PNKK w RP miał duży wpływ wybór, w 1995 r., nowego zwierzchnika Kościoła Polskokatolickiego, którym został bp Wiktor Wysoczański. Z tym wyborem nie zgodziła się część wiernych i duchownych, wśród nich ks. Tomasz Rybka (proboszcz parafii pw. Dobrego Pasterza w Warszawie). Rozmowy, które miały na celu niedopuszczenie do dalszych podziałów nie przyniosły rezultatu, wobec czego wierni powołali Komitet Obrony Kościoła Narodowego, który rozpoczął czynić starania o wznowienie misji Kościoła Narodowego w Polsce. Staranie te zostały uwieńczone sukcesem, kiedy to w październiku 2006 r. Polski Narodowy Katolicki Kościół w RP został wpisany do Rejestru kościołów MSWiA.

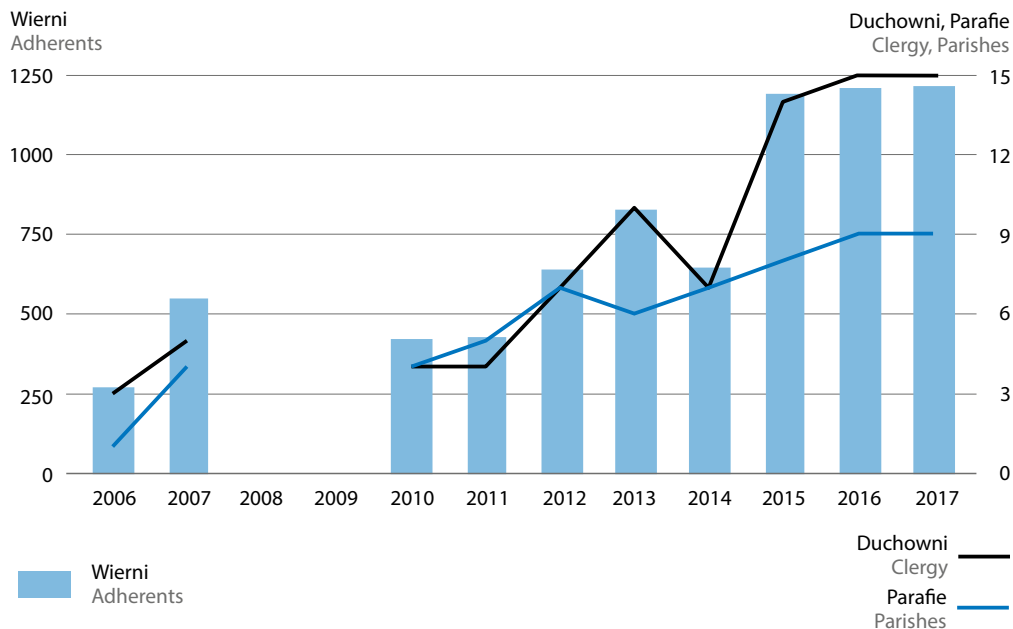
Kościół posługuje się kalendarzem liturgicznym roku kościelnego. Wierni najwyższą cześć oddają Bogu w Trójcy Świętej Jedynemu. Zachowany jest również kult Maryi Panny, aniołów, apostołów, męczenników i świętych. Kościół uznaje tradycyjnie 7 sakramentów, zgodnie z nauką Kościoła Katolickiego. Eucharystia sprawowana jest pod dwiema postaciami: Ciała i Krwi Pańskiej. W okresie Wielkiego Postu odprawiane są: droga krzyżowa i gorzkie żale.

W Kościele praktykuje się dwie formy spowiedzi: indywidualną (uszną w konfesjonale), do której zobowiązane są przystępować dzieci i młodzież do 18 roku życia oraz ogólną (sprawowaną bądź jako odrębny obrzęd przed ołtarzem, bądź w połączeniu z Mszą Świętą w części zwanej Spowiedzią Powszechną) – dla pozostałych wiernych.

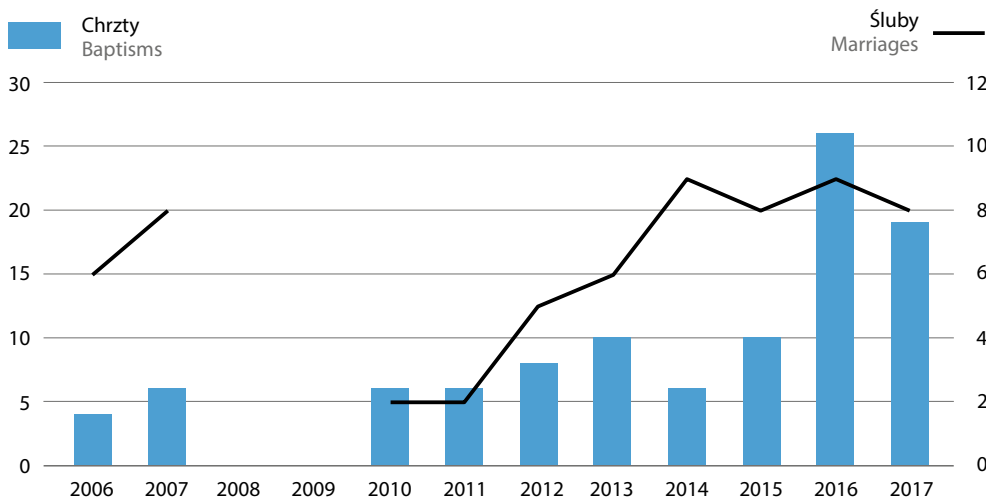
Księży nie obowiązują celibat. W Kościele obowiązują stroje liturgiczne podobne jak w Kościele rzymskokatolickim, administratorowi kościoła przysługuje prawo noszenia sutanny z granatowym – niebieskim obszyciem, biret z niebieskim pomponem oraz krzyż na piersi i sygnet.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. przynależność do Polskiego Narodowego Katolickiego Kościoła w RP zadeklarowały 453 osoby.

Wykres 2.9. Wierni, duchowni i parafie Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego w RP
 Chart 2.9. Adherents, clergy and parishes of the Polish National Catholic Church

Wykres 2.10. Chrzty i śluby udzielone w Polskim Narodowym Kościele Katolickim w RP
 Chart 2.10. Baptisms and marriages contracted in the Polish National Church

Kościół Starokatolicki w RP

The Old Catholic Church in Republic of Poland

1.1.2.05

1.08

Adres:	05-270 Marki, ul. Grunwaldzka 29	
E-mail:	parafiaстарokatolicka@interia.pl	www.kosciolstarokatolicki.com
Data powstania na terenie Polski: 1871 Date of establishment on the territory of Poland:1871	Data rejestracji: 1947, 1996 Date of registration: 1947, 1996	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 110 No. in the register of churches and religious associations:110	Data wpisu: 01.04.1996 Date of entry: 01.04.1996	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	399	9	6
	2005	440	9	5
	2011	1300	10	4
	2014	440	12	3
	2016	535	8	5
	2017	254	15	5
	2018	257	16	5

Kościół rozpoczął działalność na terenie Polski w 1871 r. Po wojnie uzyskuje osobowość prawną w 1947 r. ale w 1965 r. władze państwowe zawieszają jego działalność na 31 lat. Mimo to Kościół przetrwał w trudnych warunkach i prowadził aktywną działalność duszpasterską.

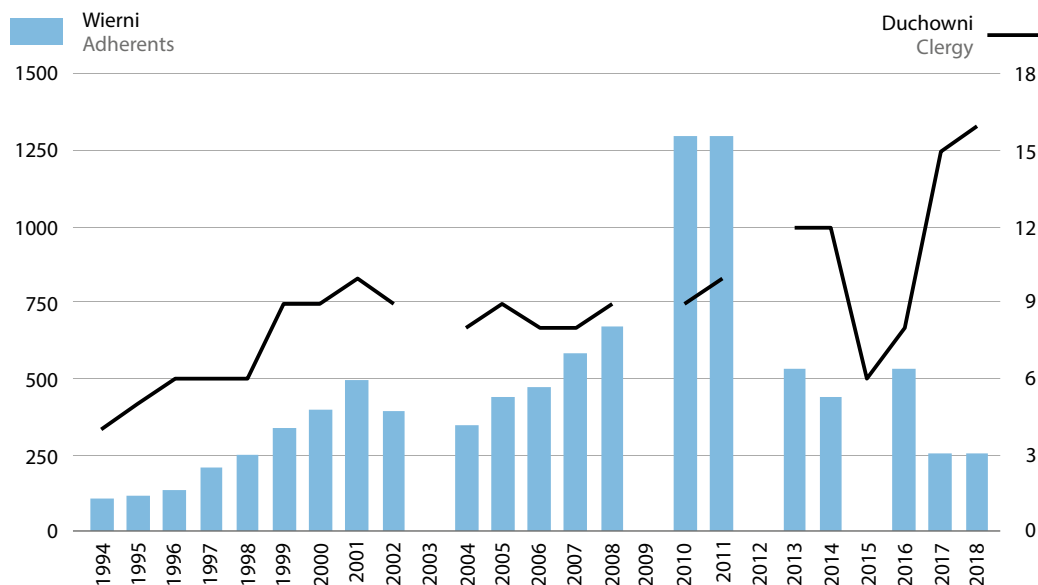
Pod względem doktrynalnym zbliżony jest do Kościoła Katolickiego, nie uznaje jednak dogmatu o nieomyślności papieża ogłoszonego na I soborze watykańskim w 1870 r. Wyodrębniając się organizacyjnie z Kościoła Katolickiego przyjął ustrój synodalno-episkopalny z własną hierarchią. Kościół zachowuje przepisy o dobrowolnym celibacie duchowieństwa oraz dwie formy spowiedzi: w konfesjonale i ogólną. Należy do założycieli Unii Utrechckiej Kościołów Starokatolickich. Działa w szerszym zakresie w Niemczech, Austrii, Szwajcarii i Holandii. W kraju Kościół posiada pięć parafii: w Łodzi (parafia katedralna), w Bytomiu, w Działach Czarnowskich (woj. mazowieckie), Stalowej Woli i w Wojciszewie oraz trzy kaplice: w Łodzi, Wieluniu i w Warszawie.

Kościół prowadzi duszpasterstwa: dzieci i młodzieży, osób niepełnosprawnych oraz młodzieży trudnej.

Do zobowiązań członków Kościoła należy uczestnictwo w nabożeństwach. Nowi członkowie przyjmują Chrzest św. z wody.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Starokatolickiego mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.11. Wierni i duchowni Kościoła Starokatolickiego
Chart 2.11. Adherents and clergy of the Old Catholic Church

Katolicki Kościół Narodowy w Polsce

The National Catholic Church in Poland (NCC)

1.1.2.06

1.10

Adres: 50-011 Wrocław, ul. Kościuszki 37b

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 179
No. in the register of churches and religious associations: 179

Data wpisu: 27.06.2014
Date of entry: 27.06.2014

23 września 2012 r. w Kamiennej Górze, na spotkaniu założycielskim grupa duchownych Polskiego Narodowego Katolickiego Kościoła w USA i w Kanadzie na czele z księdzem Adamem Rosikiem złożyła wyznanie wiary konstatynopolsko-nicejskie oraz deklarację o utworzeniu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej Polskiego Narodowego Katolickiego Kościoła w Kanadzie Seniorat Misyjny w Polsce. Kościół działał pod wymienioną nazwą do 16 sierpnia 2014 roku, kiedy to podczas Synodu Kościoła podjęto ważne uchwały m.in. dotyczące nowego układu strukturalnego. Przyjęto wówczas nową nazwę – Katolicki Kościół Narodowy w Polsce.

Doktrynalnie Kościół jest bardzo bliski Kościołowi rzymsko-katolickiemu. Zaliczany jest do Kościołów starokatolickich. Nauka Kościoła nie odbiega od wiary i tradycji Świętego Powszechnego i Apostolskiego Kościoła tradycji zachodniej, przyjmując jego wszystkie dogmaty, w tym dotyczące Trójcy Świętej, mariologiczne, dotyczące Trójcy Świętej oraz eklezjologiczne. Kościół uznaje papieża jako następcę Apostoła Piotra oddając mu należną cześć i uznając Jego szczególną pozycję, lecz ma charakter autokafeliczny, czyli niezależny od Watykanu. Nie obowiązuje w nim celibat. W Kościele sprawowane są dwie formy sakramentu pokuty: spowiedź święta indywidualna (uszna w konfesjonale) oraz ogólna (powszechna na mszy świętej lub przed ołtarzem sprawowana jako oddzielny obrzęd). Komunia święta udzielana jest pod dwiema postaciami: chleba i wina.

Kościół działa na terenie Polski, Niemiec, Chorwacji, Szkocji, i Włoch. Znaczną część wiernych stanowią przedstawiciele Polonii. W Polsce działają następujące parafie:

- pod wezwaniem świętych apostołów Piotra i Pawła we Wrocławiu,
- pod wezwaniem Najświętszego sakramentu w Miliczu,
- pod wezwaniem Zesłania Ducha Świętego w Szczecinie,

- pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Gdańsku,
- pod wezwaniem świętego Stanisława Biskupa w Krakowie,
- pod wezwaniem świętego Wojciecha w Poznaniu,
- pod wezwaniem Wszystkich Świętych w Wieluniu,
- pod wezwaniem świętego Michała Archanioła w Rybniku,
- po wezwaniem Matki Bożej Ostrobramskiej w Białymstoku,
- pod wezwaniem świętego Charbela w Szczecinie.

Lata Years	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	1969	14	13	13
	2791	14	14	14
dolnośląskie	750	4	2	–
małopolskie	280	1	1	1
mazowieckie	315	3	2	2
w tym of which Warszawa	170	2	1	1
opolskie	11	1	1	1
podkarpackie	250	1	1	1
podlaskie	200	1	1	1
pomorskie	150	–	1	1
śląskie	240	1	1	1
świętokrzyskie	100	–	1	1
wielkopolskie	250	1	1	1
zachodniopomorskie	245	1	2	2

W 2018 roku, według danych z badania Kościołów i związków wyznaniowych prowadzonego przez GUS, Kościół posiadał 2791 wiernych, z czego najwięcej – 750 w woj. dolnośląskim.

Kościół prowadzi działalność edukacyjną, charytatywną i wydawniczą. Organem prasowym Kościoła pozostaje kwartalnik „Wspólnota Wiary”. Należy też wspomnieć, że w ramach działalności Kościoła funkcjonują: Towarzystwo Społeczne Civitas Polonia, Katolicko-Narodowy Instytut charytatywny Misericordia, Wyższe Seminarium Duchowne we Wrocławiu oraz Zakon.

2.3.2. Chrześcijaństwo wschodnie (ortodoksyjne)

2.3.2. Eastern Christianity (Orthodox)

Grupa 1.2

Group No.1.2

Chrześcijaństwo wschodnie skupia grupę Kościołów chrześcijańskich mających korzenie na terenach starożytnych patriarchatów tj. Konstantynopola, Aleksandrii, Antiochii oraz Jerozolimy. Kościoły wschodnie są niekiedy nazywane ortodoksyjnymi. Wyodrębniły się one na skutek złożonych procesów historycznych, w których kluczową rolę odegrały m.in. podział cesarstwa rzymskiego na wschodnie i zachodnie (ostateczny podział w 395 r. n.e.) oraz wielka schizma wschodnia (1054 r.) dzieląca chrześcijaństwo na wschodnie i zachodnie. Doktrynalnie cechą wyróżniającą niektóre ortodoksyjne Kościoły Wschodnie jest inne podejście do kwestii chrystologicznych, np. boskości Chrystusa.

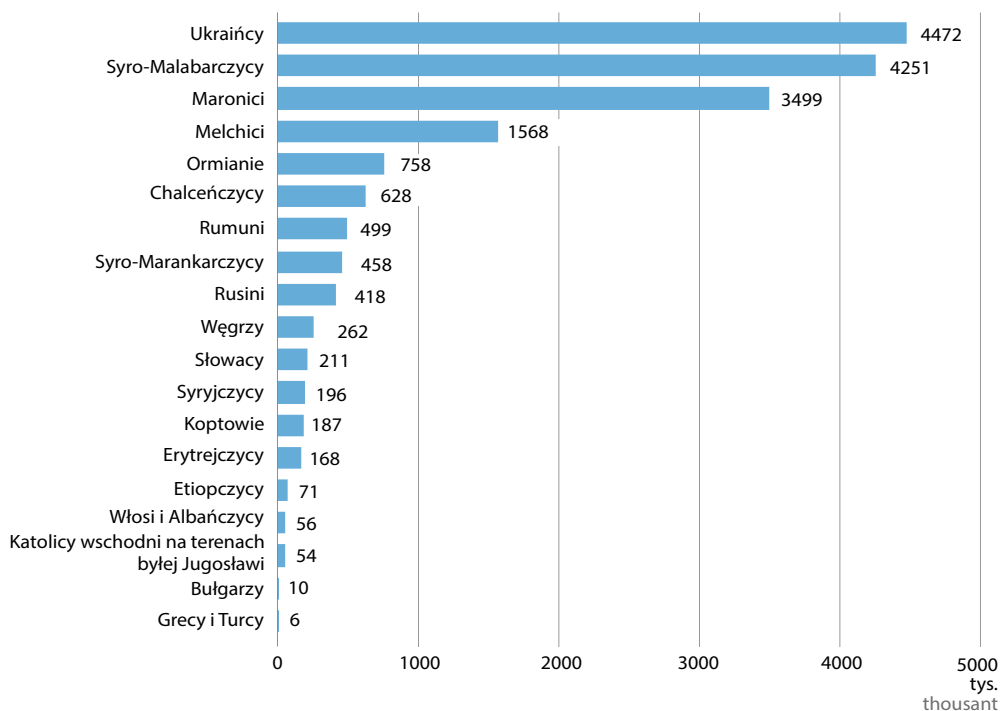
Do Kościołów Wschodnich zalicza się:

1. Katolickie Kościoły Wschodnie (patrz też: Katolicyzm 1.1) , które są autonomiczne i partykularne, ale pozostające w jedności z Rzymem, na zasadzie współzależności od papieża. W Kościołach tych znaczenie i rozumienie sakramentów, sukcesji apostoelskiej są takie same jak w zachodnim Kościele katolickim. Różnią się jednak sakramentalną i kanoniczną dyscypliną, tradycyjnymi modlitwami, terminologią oraz praktyką pobożnościową. Reprezentują one (w zależności od Kościoła), pięć różnych tradycji liturgicznych, a mia-

nowicie: asyryjską, aleksandryjską, ormiańską, antiocheńską oraz bizantyjską. Do wschodnich Kościołów katolickich zaliczamy:

- a) Kościół chaldejski – odłączony po potępieniu nestorianizmu przez sobór efeski (431 r.). Neostorianizm koncentruje się na problemie łączenia dwóch natur Chrystusa – bóstwa i człowieka. Zgodnie z tą doktryną, Maryja – matka Chrystusa nie może być matką Boga, a tylko człowieka, ponieważ nie było narodzenia Boga tylko człowieka w Chrystusie. Doktryna ta była szczególnie zwalczana przez patriarchę aleksandryjskiego Cyryla. Określenie „chaldejski” zaczęło funkcjonować po powrocie łączności Kościoła nestoriańskiego z Rzymem. Tak więc Kościół chaldejski przynależy do katolickich Kościołów wschodnich działający głównie na terenach Syrii oraz Iraku (dawna Mezopotamia). Niezależne od Rzymu, a wywodzące się z Kościoła neostoriańskiego, pozostają Asyryjski Kościół Wschodu oraz Starożytny Kościół Wschodu. Językiem liturgii jest aramejski. Kościół reprezentuje tradycję asyryjską, posiada tytuł patriarchalny.
- b) Pozostałe wschodnie Kościoły katolickie, a więc: kościół koptyjski (tradycja aleksandryjska, tytuł patriarchalny), Kościół ormiański (tradycja ormiańska, tytuł patriarchalny), Kościół maronicki (tradycja antiocheńska, tytuł patriarchalny), Kościół syryjski (tradycja antiocheńska, tytuł patriarchalny), Kościół melchicki (tradycja bizantyjska, tytuł patriarchalny), Kościół syromalabarski (tradycja asyryjska, tytuł większy arcybiskupi), Kościół syromalankarski (tradycja antiocheńska, tytuł większy arcybiskupi), Kościół etiopski (tradycja aleksandryjska, tytuł metropolitalny), Kościół erytrejski (tradycja aleksandryjska, tytuł metropolitalny), Cerkiew ukraińska (tradycja bizantyjska, tytuł większy arcybiskupi), Cerkiew rumuńska (tradycja bizantyjska, tytuł większy arcybiskupi), cerkiew słowacka (tradycja bizantyjska, tytuł metropolitalny), Cerkiew rusińska (tradycja bizantyjska, tytuł metropolitalny), Cerkiew węgierska (tradycja bizantyjska, tytuł metropolitalny), Cerkiew włoska (tradycja bizantyjska, tytuł biskupi), Cerkiew grecka (tradycja bizantyjska, tytuł biskupi), Cerkiew bałkańska (tradycja bizantyjska, tytuł biskupi), Cerkiew bułgarska (tradycja bizantyjska, tytuł egzarchat), Cerkiew macedońska (tradycja bizantyjska, tytuł egzarchat), Cerkiew albańska (tradycja bizantyjska, tytuł administratura), Cerkiew rosyjska (tradycja bizantyjska, tytuł wikariat), Cerkiew białoruska (tradycja bizantyjska, tytuł wikariat), Cerkiew neounicka (tradycja bizantyjska, tytuł ordynariat).

Wykres 2.12. Liczba wiernych wschodnich Kościołów katolickich w 2017 r.
Chart 2.12. Number of faithful (adherents) Eastern Catholic Churches in 2017

Źródło: Opracowanie na podstawie: <http://www.cnewa.org/source-images/Roberson-eastcath-statistics/eastcatholic-pie17.pdf> (19.05.2018)

Warto zaznaczyć, że na całym Bliskim Wschodzie, w północno-wschodniej Afryce, Indiach i Europie Wschodniej działa Katolickie Stowarzyszenie Bliskiego Wschodu (CNEWA). Stowarzyszenie jest humanitarną organizacją – agencją Watykanu. Działa ona na rzecz potrzebujących ludzi i całych rodzin, szczególnie na terenach objętych wojną, głodem oraz biedą. CNEWA wspiera Kościoł w prowadzeniu klinik, szkół, domów dziecka itp., zapewniając i organizując fundusze na tego rodzaju działalność. Realizuje ona też programy duszpasterskie wzmacniające wspólnoty chrześcijańskie.

2. Kościoły przedchalcedońskie odrzucające postanowienia soboru chalcedońskiego (451 r.), w którym uchwalono formułę symbolu wiary polegającą na uznaniu Chrystusa w dwóch naturach – boskiej i człowieczej, które się nie mieszają a jednocześnie są niepodzielne i nierozłączne. Uchwała ta była skierowana przeciwko monofizytomowi głoszącemu, że po zjednoczeniu bóstwa Chrystusa z jego naturą człowieczą, pozostała już tylko Jego boska natura, która wchłonęła tę drugą. Ta doktryna teologiczna była przeciwstawna doktrynie opisanego wyżej nestorianizmu.

3. Kościoły prawosławne, które zerwały kontakt z chrześcijaństwem zachodnim w 1054 r. – patrz szerzej – prawosławie.

Prawosławie Orthodox

Grupa 1.2.1 Group No. 1.2.1

Prawosławie jest jednym z trzech podstawowych odłamów chrześcijaństwa, rozwijającym się w sferze oddziaływania kultury bizantyjskiej. Nazwa „kościół prawosławne” pierwotnie odnosiła się do kwestii teologicznych i określała kościoły, które przyjęły postanowienia soborów w Nicei (325 r.), Efezie (431) i Chalcedonie (451). Z tego powodu, w przeciwieństwie do potępionych na tych soborach arian*, nestorian* i monofizytów* – uważa się je za „ortodoksyjne” (z grec. „prawowierne”). W okresie późniejszym pojęcie to nabiera znaczenia prawnokościelnego i odnosi się do wszystkich kościołów wschodnich (z wyjątkiem nestorian i monofizytów).

Rozłam w chrześcijaństwie prowadzący do powstania prawosławia był wynikiem stopniowego narastania różnic:

- doktrynalnych: m.in. kwestia „filioque” czyli nieuznawania fragmentu credo określającego pochodzenie Ducha Świętego również od Syna Bożego,
- liturgicznych: m.in. kwestia używania w komunii chleba domowego (nie praśnego) i nieużywania języka łacińskiego,
- instytucjonalnych (nieuznawania prymatu papieża, jego nieomylności, celibatu księży – dziś obowiązuje on tylko mnichów oraz biskupów – i uznawania związków z władzą świecką).

Ponadto prawosławie nie uznaje istnienia czyścica, uznaje niepokalane poczęcie i wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny, ale nie są one dogmatami. W przeciwieństwie do katolicyzmu nie uznaje zachowania Maryi od grzechu pierworodnego od momentu poczęcia. W prawosławiu praktykuje się chrzest przez trzykrotne zanurzenie w wodzie przez kapłana (nie biskupa), który udziela bezpośrednio sakramentu bierzmowania. Komunia święta udzielana jest pod 2 postaciami (chleba i wina). Nie udziela się odpustów. Są one zakazane. Liturgia sprawowana jest w obrzędku bizantyjskim z językami: starogreckim, staro-cerkiewno-słowiańskim lub językami narodowymi. W obrzędach prawosławnych duże znaczenie ma śpiew, zarówno solowy jak i chóralny. Nie używa się instrumentów. Praktykowany jest kult obrazów, zwanych ikonami oraz kult relikwii. Zakazuje się czczenia rzeźb. Podobnie jak w Kościele zachodnim, w prawosławiu istnieją 3 stopnie święceń: diakon, ksiądz i biskup. W prawosławiu od samego początku wielką rolę odgrywa monastycyzm*. Cechą charakterystyczną teologii prawosławnej jest to, że dominuje w niej stanowisko, że Boga nie da się objąć rozumowo i pojęciowo, a jedynie można go odczuwać (teologia apofatyczna).

Za decydujący moment rozłamu uważa się rok 1054, gdy papież Leon IX ekskomunikował patriarchę konstantynopolańskiego Michała Cerulariusza.

Początki prawosławia w Polsce sięgają misji św. Cyryla i Metodego. W połowie XI wieku w Krakowie, obok hierarchii łacińskiej, istniała hierarchia słowiańska, a obrządek zachodni sprawowany był w języku słowiańskim. Razem z rozszerzaniem się terytoriów Polski ku wschodowi znaczne grupy ludności prawosławnej znalazły się w obrębie państwa polskiego. Sytuacja ta uległa zmianie dopiero w wyniku drugiej wojny światowej, kiedy to Kościół prawosławny w Polsce utracił przeszło 90% swego stanu posiadania.

Prawosławie nie posiada centralnej władzy charakterystycznej dla katolicyzmu. Organizacja Kościoła opiera się na autokefalii, czyli samodzielności poszczególnych kościołów prawosławnych, które są niezależne od siebie administracyjnie i hierarchicznie. Mimo swej samodzielności i wzajemnej niezależności wszystkie kościoły prawosławne zachowują zgodność w kwestii głoszonych nauk i praktyk kultowych. Uznają one 7 pierwszych soborów powszechnych i zachowują obrządek bizantyjski, przy czym z reguły posługują się językami danego kraju jako językiem liturgii.

Szacunkowa liczba wyznawców prawosławia na świecie wynosi ok. 150 mln osób. Najwięcej wyznawców zamieszkuje Europę wschodnią oraz kraje byłego Związku Radzieckiego. Cerkiew prawosławna działa też w innych rejonach świata, m.in. w takich krajach jak USA, Kanada, Wielka Brytania, Australia, Brazylia, Japonia i Chiny. Po części tego przyczyną są prawosławni emigranci.

Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny

The Polish Autocephalous Orthodox Church

1.2.1.01
2.01

Adres:	03-402 Warszawa, Al. Solidarności 52		
E-mail:	kancelaria@orthodox.pl	www.orthodox.pl	
Data powstania na terenie Polski: 1371	Date of establishment on the territory of Poland: 1371		Data rejestracji: 1925
			Date of registration: 1925

Prawosławie pojawiło się na ziemiach polskich już w X w., początkowo powiązane z Konstantynopolem, potem z Patriarchatem Moskiewskim; całkowitą niezależność (autokefalię) uzyskało w 1925 r.

Prawosławie jest najliczniejszym, po rzymskokatolickim, wyznaniem w Polsce. Władzę zwierzchnią sprawuje Arcybiskup Metropolita Warszawski i całej Polski, który zwołuje i przewodniczy Soborowi, Synodowi Biskupów, Radzie Metropolitalnej i Metropolitalnemu Zjazdowi Dziekanów. Jest on jednocześnie ordynariuszem diecezji warszawsko-bielskiej. Synody zwoływane są 2 razy w ciągu roku, a Sobory raz na 7 lat. W skład Synodu wchodzi 6 urzędujących biskupów z terytorium Polski. W jurysdykcji Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego znajduje się diecezja w Brazylii: Eparchia Rio de Janeiro i Olinda-Recife oraz parafia w Belgii.

Diecezje Dioceses	2018			
	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	507196		403	253
białostocko-gdańska	220700	105	76	60
warszawsko-bielska	183000	205	207	73
wrocławsko-szczecińska	42496	58	44	44
łódzko-poznańska	27500	16	12	12
przemysko-gorlicka	20500	25	23	23
lubelsko-chełmska	13000	43	32	32
ordynariat połowy WP	x	38	9	9

W 2018 r. Kościół kształcił swoich księży w Prawosławnym Seminarium Duchownym, w Sekcji Teologii Prawosławnej na Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie oraz w Studium Teologii Prawosławnej Uniwersytetu w Białymstoku. Prowadzi Szkołę Psalmistów i Szkołę śpiewu cerkiewnego oraz Policealne

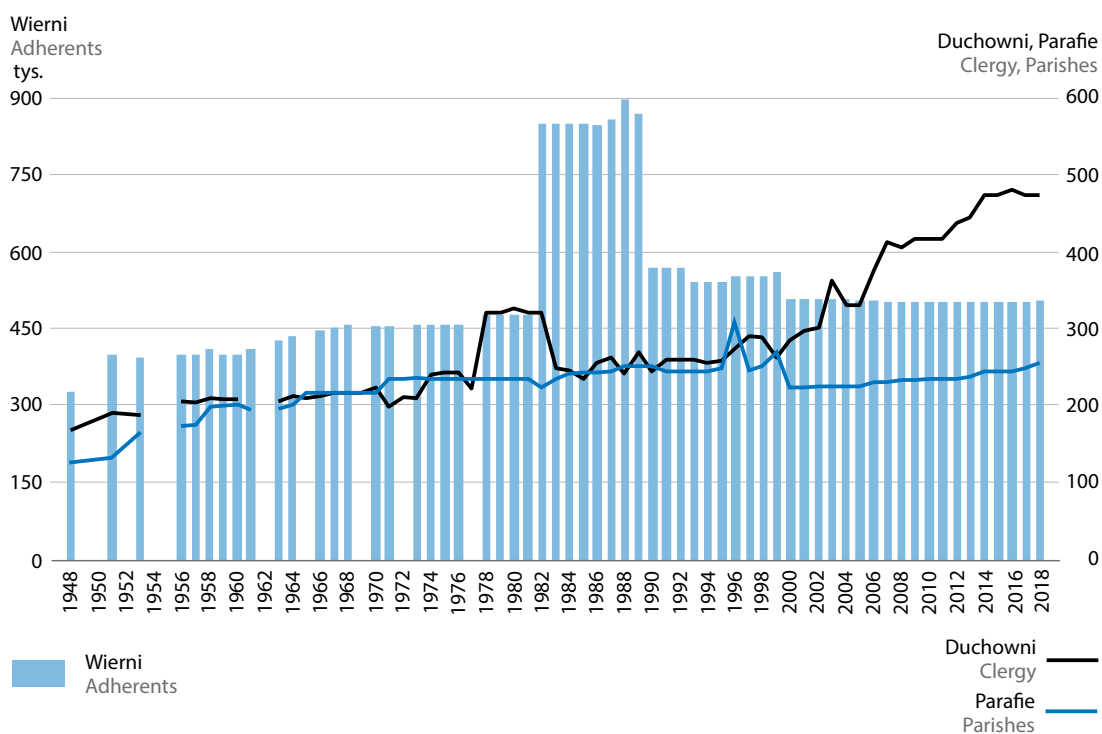
Studium Ikonograficzną, a także posiada liczne punkty katechetyczne, które rozmieszczone są na terenie całego kraju, uczyło się w nich w 2018 r. przeszło 13 tys. uczniów. Funkcjonuje 7 klasztorów (w Jabłecznej, Grabarce, Sakach, Supraślu, Zwierkach, Wojnowie i w Turkowicach), 4 domy zakonne (w Zaleszanach, Wysowej Zdroju, Kostomłotach i w Holeszowie) oraz jeden Skit (pustelnia) w Uroczysku Kudak k. Ordynek (woj. podlaskie).

Kościół PAKP prowadzi szeroką działalność charytatywną, posiada liczne domy opieki i ośrodki miłosierdzia.

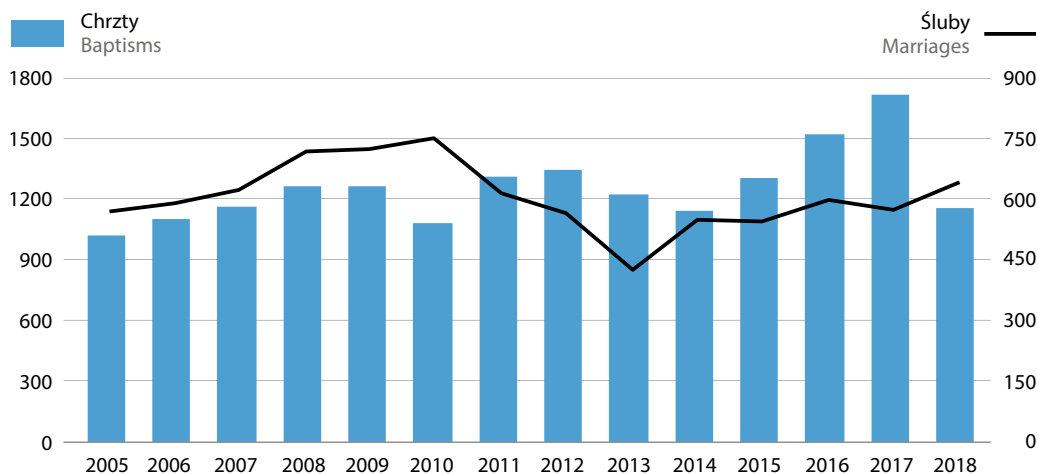
Podstawą struktury organizacyjnej są diecezje, których Kościół ma aktualnie 6; ponadto działa Prawosławny Ordynariat Polowy WP, którego ordynariuszem jest arcybiskup wrocławski i szczeciński. Od 2018 r. funkcję katedry polowej pełni cerkiew pod wezwaniem św. Jerzego Zwycięzcy w Warszawie.

W Drukarni przy Monasterze Zwiastowania NMP w Supraślu wydawane są m.in. takie tytuły, jak: Wiadomości PAKP (miesięcznik informacyjno-teologiczny) w nakładzie 1500 egz., Cerkiewny Wiertnik (kwartalnik teologiczny) – 1500 egz., Kalendarz Prawosławny – 2000 egz.

Wykres 2.13. Wierni i duchowni Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego
Chart 2.13. Adherents and clergy of the Polish Autocephalous Orthodox Church

Wykres 2.14. Chrzty i śluby udzielone w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym
 Chart 2.14. Baptisms and marriages contracted in the Polish Autocephalous Orthodox Church

Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. Nr 66, poz. 287, z późn. zm.). Kościół jest członkiem Polskiej Rady Ekumenicznej.

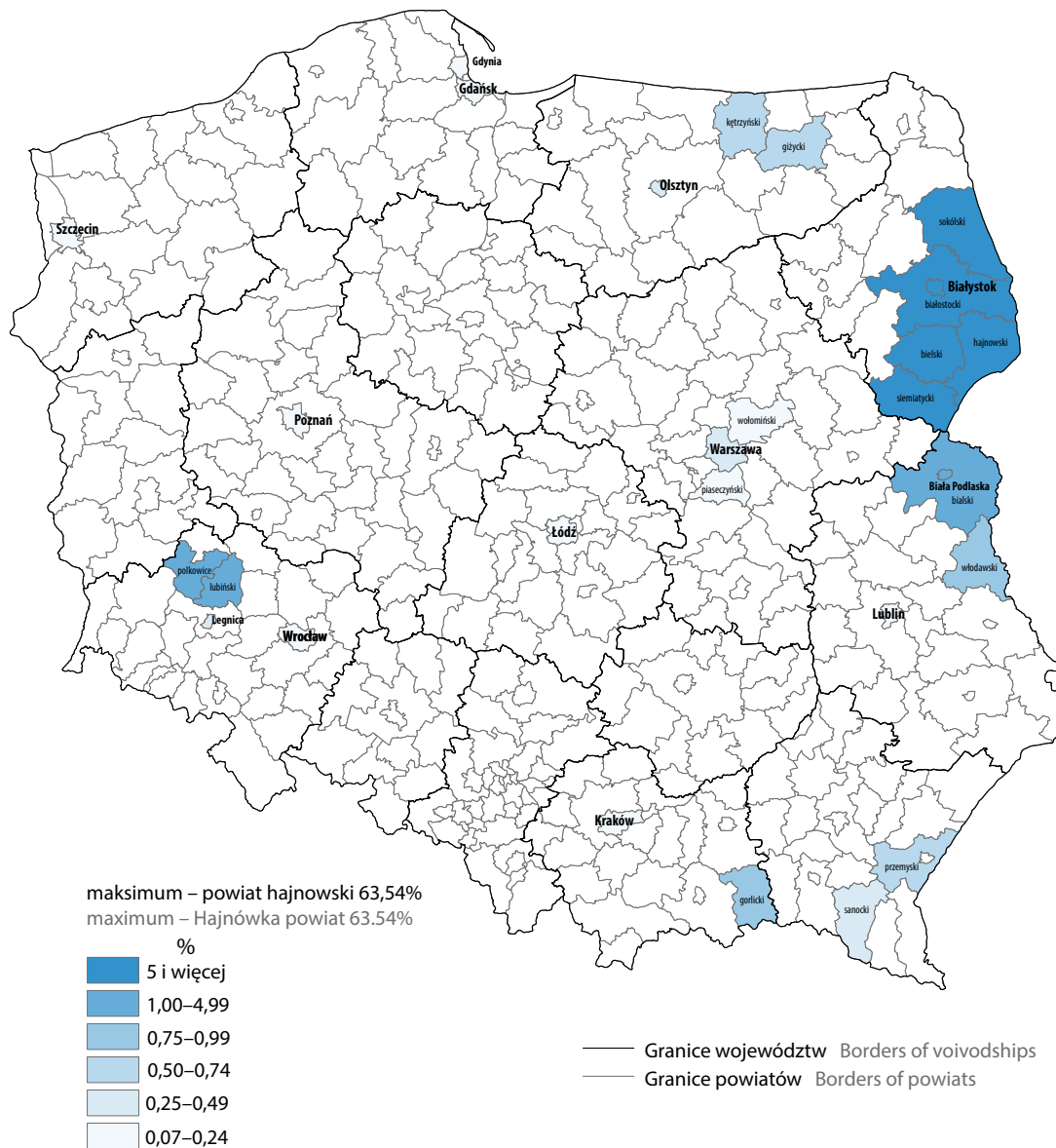
Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego zadeklarowało 156,3 tys. osób, co stanowiło 0,41% ogółu ludności Polski i około 0,44% populacji o rozpoznanym statusie wyznaniowym.

Mapa 2.8. Diecezje Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w Polsce w 2018 r.
 Map 2.8. The Dioceses of the Polish Autocephalous Orthodox Church in 2018

	W – Wierni Adherents	D – Duchowni Clergy	Ś – Świątynie Temples	P. – Parafie Parishes
Diecezja wrocławsko-szczecińska	W – 42 496			
	D – 58			
	Ś – 44			
	P. – 44			
Diecezja warszawsko-bielska	W – 183 000			
	D – 205			
	Ś – 207			
	P. – 73			
Diecezja łódzko-poznańska	W – 27 500			
	D – 16			
	Ś – 12			
	P. – 12			
Diecezja lubelsko-chełmska	W – 13 000			
	D – 43			
	Ś – 32			
	P. – 32			
Diecezja przemysko-gorlicka	W – 20 500			
	D – 25			
	Ś – 23			
	P. – 23			
Diecezja białostocko-gdańska	W – 220 700			
	D – 105			
	Ś – 76			
	P. – 60			

Mapa 2.9. Ludność deklarująca^a przynależność do Kościoła Prawosławnego w 2011 r. Według NSP 2011
 Map 2.9. Population declared to belong to^a the Orthodox Church in 2011. The National Census 2011

a Zaprezentowano dane o konkretnych deklaracjach wyznaniowych, które w danym powiecie osiągnęły liczbę co najmniej 300.
 a The data on specific religious declarations, which in a given powiat reached the number of at least 300, were presented.

Wschodni Kościół Staroobrzędowy nie posiadający hierarchii duchownej

The Eastern Old Belief Church without a hierarchical clerical hierarchy

1.2.1.02

2.02

Adres: 16-400 Suwałki, ul. Sejneńska 37A

Data powstania na terenie Polski: 1928

Date of establishment on the territory of Poland: 1928

Data rejestracji: 1928

Date of registration: 1928

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Nastawnicy Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	982	3	4
	2003	1000	1	4
	2010	1073	6	4
	2017	1600	5	4
	2018	1260	3	4
Gmina w Suwałkach	764	1	1	1
Gmina w Gabowych Grądach	468	1	1	1
Parafia w Wojnowie	20	1	1	1
pozostałe	8	-	1	-

Reformy przeprowadzone przez Patriarchę Nikona i Cara Aleksę I Michajłowicza w Kościele Prawosławnym (postanowienia soboru z 1656 r.) spowodowały sprzeciw części duchowieństwa oraz wiernych Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej. Władze carskie uznały to za rozłam wewnątrzkościelny i potraktowały odłamowców (zwanych: staroobrzędowcami, starowiercami) jako buntowników. W okresie panowania cara Piotra I prześladowania znacznie się nasiliły. Spowodowało to masową emigrację staroobrzędowców m.in. na tereny Wielkiego Księstwa Litewskiego. W XVIII w. osadnictwo staroobrzędowców dotarło w okolice Augustowa, Sejny i Suwałk, a w wieku XIX w okolice Wojnowa, Pizsa i Mrągowa.

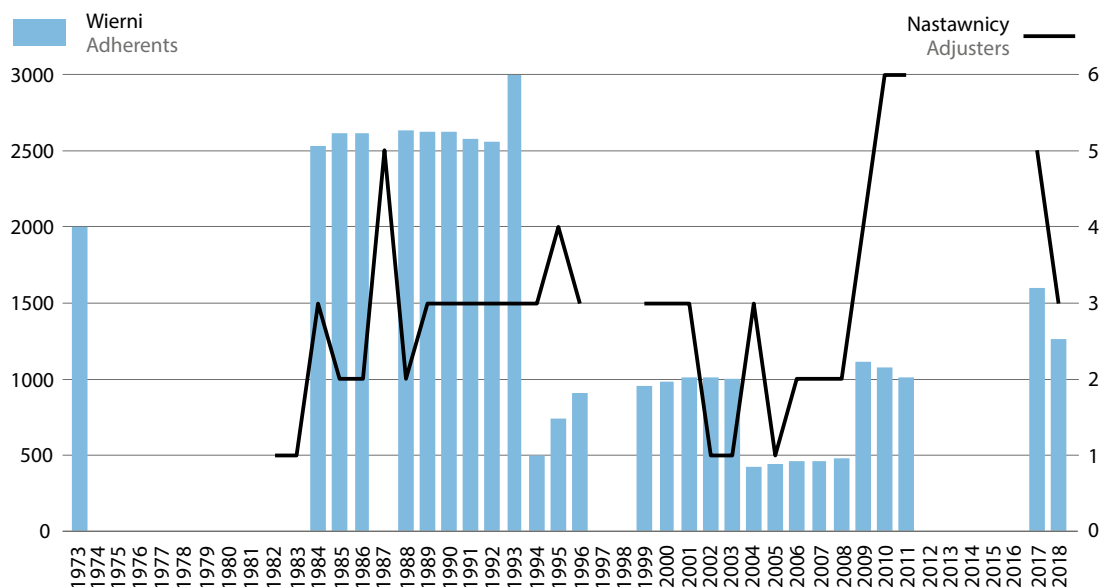
W Kościele Staroobrzędowym zwierzchnią władzę sprawuje Ogólnopolski Sobór jego wyznawców odbywający się co 5 lat. On wybiera Naczelną Radę Staroobrzędowców składającą się z 12 osób, której kadencja trwa 5 lat. Naczelna Rada zarządza wszystkimi sprawami bieżącymi Kościoła, wykonuje uchwały soborów, występuje wobec władz państwowych i w imieniu Kościoła. Nastawnicy (osoby prowadzące nabożeństwa, które przewodzą życiu religijnemu) wybierani są przez Walne Zgromadzenie Parafian spośród wiernych, którzy ukończyli 35 lat. Następnie zatwierdzani są przez Radę Naczelną po uprzednim zacerpnięciu opinii u wojewody. Kościołem kieruje Rada Gminy wybierana na 3 lata, składająca się 5 osób, w tym z osoby znającej obrządek liturgiczny (nastawnika). Przewodniczący Rady Gminy jest wybierany co 3 lata. Rada jest również organem wykonawczym gminy.

Kościół posiada parafie: w Suwałkach, Gabowych Grądach i w Wojnowie. Kościół prowadził w 2017 r. nauczanie religii w szkole podstawowej w Białobrzegach i w Augustowie oraz w domu parafialnym w Suwałkach, a także w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Augustowie.

Wschodni Kościół Staroobrzędowy, nie posiadający hierarchii duchownej ma uregulowany status prawny rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o stosunku Państwa do Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego, nie posiadającego hierarchii duchownej (Dz. U. Nr 38, poz. 363, z późn. zm.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego zadeklarowało 326 osób.

Wykres 2.15. Wierni i nastawnicy Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego
Chart 2.15. Adherents and adjusters of the Eastern Old Belief Church

Staroprawosławna Cerkiew Staroobrzędowców

The Old Orthodox Old Believers Church

1.2.1.03

2.03

Adres: 16-300 Gabowe Grądy 7A

E-mail: Nastawnik2@o2.pl

<http://staroprawoslawie.pl>

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 177

No. in the Register of Churches and Religious Associations: 177

Data wpisu: 18.12.2013

Date of entry: 18.12.2013

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Jednostki kościelne Church units	Udzielone chrzty Baptisms
Ogółem Total	610	1	1	125
	617	1	1	10
	620	1	1	3
	624	1	1	4
	630	1	1	2
dolnośląskie	10	-	-	-
kujawsko-pomorskie	10	-	-	-
łódzkie	10	-	-	-
mazowieckie	22	-	-	-
w tym of which Warszawa	10	-	-	-
podlaskie	528	1	1	2
śląskie	10	-	-	-
warmińsko-mazurskie	40	-	-	-

Staroprawosławna Cerkiew Staroobrzędowców wyodrębniła się ze Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego w 2013 r. Zwierzchnikiem Cerkwi jest Rada Ogólnego Zebrania Cerkwi Staroobrzędowców wraz z Duchownym.

Nowi członkowie przyjmowani są poprzez udzielenie sakramentu chrztu (trzykrotne zanurzenie w wodzie). Dorośli chrzczeni są w rzece Netta, dzieci w chrzcielnicy cerkiewnej. Przed przystąpieniem do sakramentu chrztu osoby dorosłe obejmuje czterdziestodniowy post oraz obowiązek nauczania się podstawowych modlitw obowiązujących w Cerkwi Staroprawosławnej.

Od końca 2015 r. wierni mogą modlić się w nowo wybudowanej cerkwi w Gabowych Grądach.

Chrześcijańskie kościoły orientalne

Christian Oriental Churches

Grupa 1.2.2

Group No. 1.2.2

Ormiański Kościół Apostolski w RP

The Armenian Apostolic Church in the Republic of Poland

1.2.2.01

9.44

Adres: 90-368 Łódź ul. Piotrkowska 182/549

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 165

No. in the Register of Churches and Religious Associations: 165

Data wpisu: 29.11.2006

Date of entry: 29.11.2006

Brak danych o doktrynie i rozmieszczeniu terytorialnym.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do zadeklarowało 335 osób.

Ormiański Kościół Apostolski Katolikosatu Eczmiadzyńskiego w RP

The Armenian Apostolic Church of Etchmiadzin Catholicosate in the Republic of Poland

1.2.2.02

9.52

Adres: 41-800 Zabrze ul. Tatarkiewicza 22c/2

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 173

No. in the Register of Churches and Religious Associations: 173

Data wpisu: 28.06.2010

Date of entry: 28.06.2010

Kościół w początkowej fazie organizacji, liczba członków w 2010 r. wynosiła 100.

2.3.3. Kościoły protestanckie i tradycji protestanckiej

2.3.3. Protestant Churches and Protestant Tradition

Grupa 1.3

Group No. 1.3

1.3.1

1.3.1.

Pojęcie protestantyzm określa wszystkie kościoły i wspólnoty religijne wywodzące się z Reformacji (XVI w.), którą zapoczątkował niemiecki zakonnik Marcin Luter (1483–1546), ogłaszając w 1517 r. 95 tez przeciwko odpustom. Sama nazwa protestantyzm wywodzi się od protestu przeciwko cesarskiemu zakazowi upowszechniania doktryn reformatorskich, jaki na sejmie w 1529 r. w Spirze złożyło sześciu książąt i 14 miast Rzeszy. Autorzy Protestatio twierdzili, że każdy chrześcijanin odpowiedzialny jest we własnym sumieniu jedynie przed Bogiem, a nie przed hierarchią Kościoła. Z biegiem czasu wszystkie wspólnoty religijne, będące w opozycji do Kościoła Rzymskokatolickiego nazywano protestantami. Protestantyzm obejmuje dziś wiele różnych Kościołów chrześcijańskich, związków wyznaniowych czy wspólnot.

Podstawą wszystkich wspólnot protestanckich jest nauka o Trójcy Św., uznanie Biblii za jedyne źródło wiary (odrzucono tradycję Kościoła katolickiego). Akcentowana jest wolność działania Ducha Świętego, odpuszczenie grzechów tylko z łaski Boga i usprawiedliwienie przez wiarę oraz kapłaństwo wiernych. Poszczególne zbory posiadają dużą samodzielność.

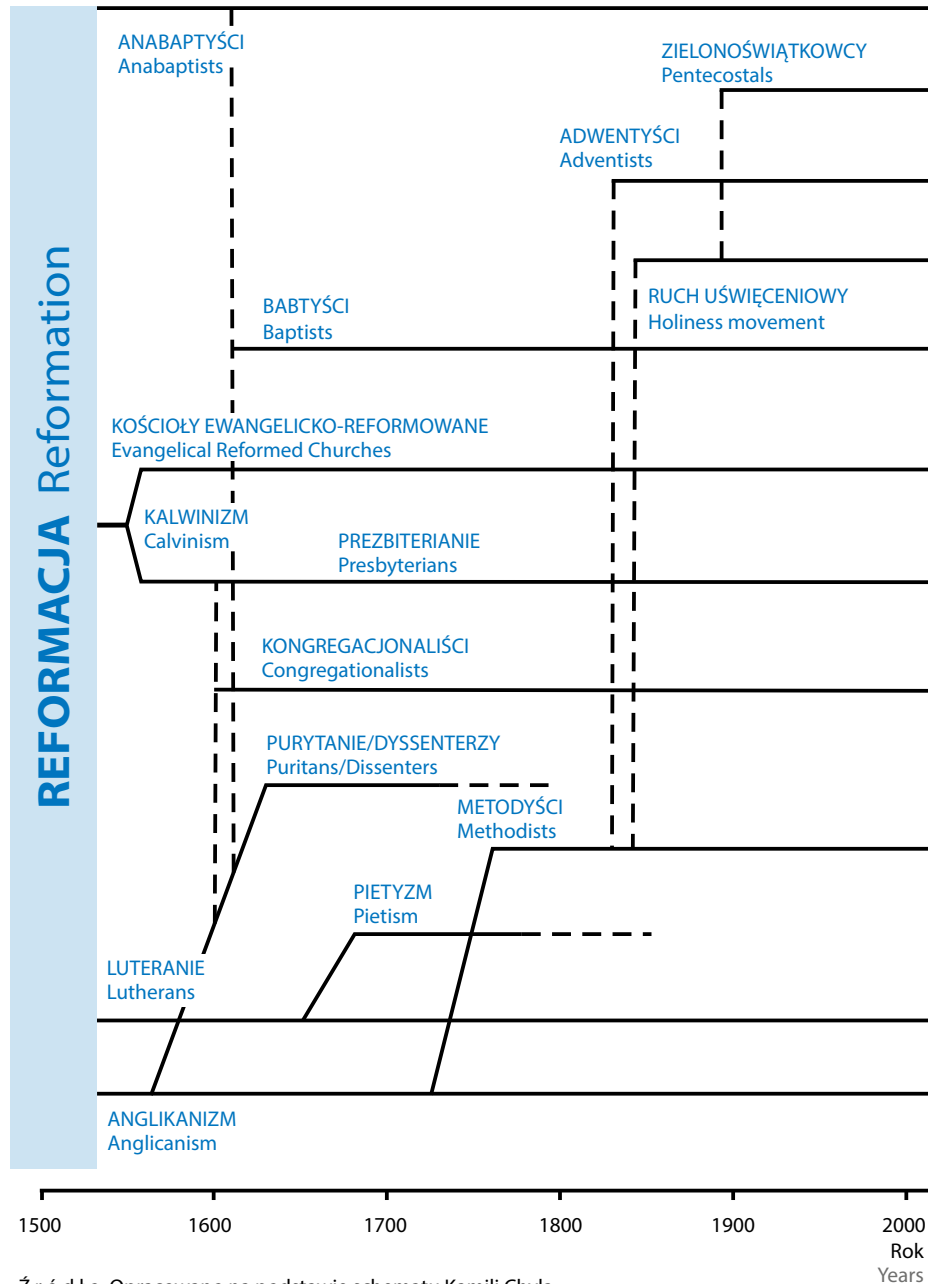
W Polsce protestantyzm pojawił się już około 1518 r. Po początkowym dynamicznym rozwoju uległ później wyraźnemu osłabieniu w wyniku kontrreformacji. Obecnie poza nurtem luterańskim (Kościół Ewangelicko-Augsburski) i kalwińskim (Kościół Ewangelicko-Reformowany) reprezentowany jest cały szereg innych nurtów wywodzących się z „Drugiej Reformacji”, m.in.:

- pietystyczno-metodystyczny (zwracający szczególną uwagę na „metody pobożności”),
- baptystyczny (akcentujący chrzest dorosłych przez zanurzenie),
- adwentystyczny (akcentujący oczekiwanie rychłego powtórnego przyjścia Chrystusa), a w jego ramach nurt badacki akcentujący rolę badania Pisma Św.,
- zielonoświątkowy (akcentujący chrzest z Ducha Świętego i jego dary),
- kościołów lokalnych (akcentujący rolę lokalizacji w określonej miejscowości jako kryterium wyodrębnienia organizacyjnego).

W protestantyzmie wyróżnia się także kościoły ewangelikalne (zwane także wolnymi). Są to czasami wspólnoty, które wyszły z Kościoła katolickiego czy luterańskiego.

Aktualnie można mówić o dwóch zasadniczych nurtach protestantyzmu: fundamentalistach – traktujących Biblię dosłownie oraz liberałach – interpretujących ją symbolicznie. Na świecie, a także w Polsce istnieje duża liczba kościołów i wspólnot niezrzeszonych, które mają charakter protestancki.

Schemat 3: Pokrewieństwo głównych nurtów protestantyzmu
 Scheme 3: Affinity to mainstream protestantism

Źródło: Opracowano na podstawie schematu Kamili Chyla.
 Source: Prepared on the basis of scheme of Kamile Chyla.

Kościół Ewangelicko-Augsburski w RP

The Evangelical Church of the Augsburg Confession in Poland

1.3.1.001

3.01

Adres:	00-246 Warszawa, ul. Miodowa 21	
E-mail:	konsystorz@luteranie.pl; biskup@luteranie.pl	www.luteranie.pl
Data powstania na terenie Polski: 1530 Date of establishment on the territory of Poland: 1530	Data rejestracji: 1573 Date of registration: 1573	

Diecezje Dioceses	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	2000	87300	171	339	131
	2005	77500	190	277	134
	2010	61798	.	.	134
	2015	61690	181	327	133
	2016	61582	184	340	133
	2017	61169	197	332	133
	2018	61217	194*	332	133
Cieszyńska	35829	48	59	22	
Katowicka	12926	32	86	41	
Mazurska	3591	15	56	15	
Pomorsko-Wielkopolska	2408	15	52	18	
Warszawska	3970	22	38	21	
Wrocławska	2493	18	41	16	

* razem z 44 emerytowanymi duchownymi

* together with 44 retired priests

Kościół Ewangelicko-Augsburski opiera swoją naukę na objawieniu zawartym w Piśmie Świętym Starego i Nowego Testamentu, czyli Biblii. Uznaje Chrystusa za jedyne Zbawiciela i pośrednika między Bogiem Ojcem a ludźmi. Naucza za św. Pawłem, że człowiek usprawiedliwiony jest jedynie z łaski przez wiarę w Jezusa Chrystusa, a wyjednana zbawcza łaska udzielana jest człowiekowi przez Słowo Boże i Sakramenty. Taki wykład nauki o usprawiedliwieniu, dokonany przez ks. doktora Marcina Lutra, będący powrotem w Kościele do nauczania apostołskiegostął się początkiem dzieła Reformacji, w której tkwiły swymi korzeniami Kościół Ewangelicko-Augsburski, zwany także, od nazwiska swego reformatora Kościołem Ewangelicko-Luterańskim.

Wykład nauki Kościoła znajduje się w wyznaniach wiary: Apostolskim, Nicejsko-Konstantynopolskim i Atanazjańskim oraz w księgach wyznaniowych: Małym i Dużym Katechizmie autorstwa ks. dra Marcina Lutra, Augsburskim Wyznaniu Wiary, Apologii Augsburskiego Wyznania, Artykułach Szmalkaldzkich i Formule Zgody. Kościół uznaje dwa sakramenty: Chrzest św. i Komunię św. Komunia udzielana jest wszystkim przystępującym pod dwoma postaciami – chleba i wina. Nabożeństwa odbywają się głównie w niedziele i święta i składają się na nie wspólna modlitwa i śpiew, czytanie Słowa Bożego i jego zwiastowanie, czyli kazanie wygłaszane przez duchownego oraz powszechna spowiedź i Komunia święta.

Chrztu udziela się w większości wypadków w wieku niemowlęcym, choć możliwe jest także udzielenie tego sakramentu nieochrzczonej osobie dorosłej. Ważną uroczystością w Kościele jest konfirmacja, czyli uroczyste składanie przysięgi przez młodzież, która wyznaje swoją wiarę i ślubuje wierność Chrystusowi oraz Kościołowi, potwierdzając w ten sposób przymierze Chrztu świętego.

Najwyższą władzę w Kościele stanowi Synod. Składa się on z duchownych i świeckich przedstawicieli poszczególnych diecezji. Władzę wykonawczą sprawuje Konsystorz, na czele którego stoi Biskup Kościoła. Obecnie na terenie Polski istnieje 6 diecezji (Cieszyńska, Katowicka, Mazurska, Pomorsko-Wielkopolska, Warszawska i Wrocławska) oraz Ewangelickie Duszpasterstwo Wojskowe.

Pracę charytatywną w Kościele prowadzi i koordynuje Diakonia Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP, której siedziba znajduje się w Warszawie. Diakonia posiada diakonat żeński Eben-Ezer w Dzięgielowie. Poszczególne diecezje prowadzą zaś Diakonie diecezjalne. W ramach działań diakonijnych Kościół prowadzi liczne placówki pomocy społecznej, m.in. 8 domów pomocy społecznej, 3 środowiskowe domy samopomocy, dom seniora w Zagórowie. Diakonia prowadzi także liczne stacje diakonijne, zajmujące się ambulatoryjną pomocą medyczno-charytatywną, świetlice środowiskowe i socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży, wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego, a także punkty wydawania odzieży używanej.

Kościół posiada własne wydawnictwa: Augustana, Głos Życia i Warto, które wydają pozycje książkowe. Wydaje także czasopisma: dwutygodnik Zwiastun Ewangelicki w nakładzie 3 800 egz., kwartalniki: Przegląd Ewangelicki, Warto oraz Słowo i Myśl, dwumiesięcznik Wiara i Mundur a także Gdański Rocznik Ewangelicki.

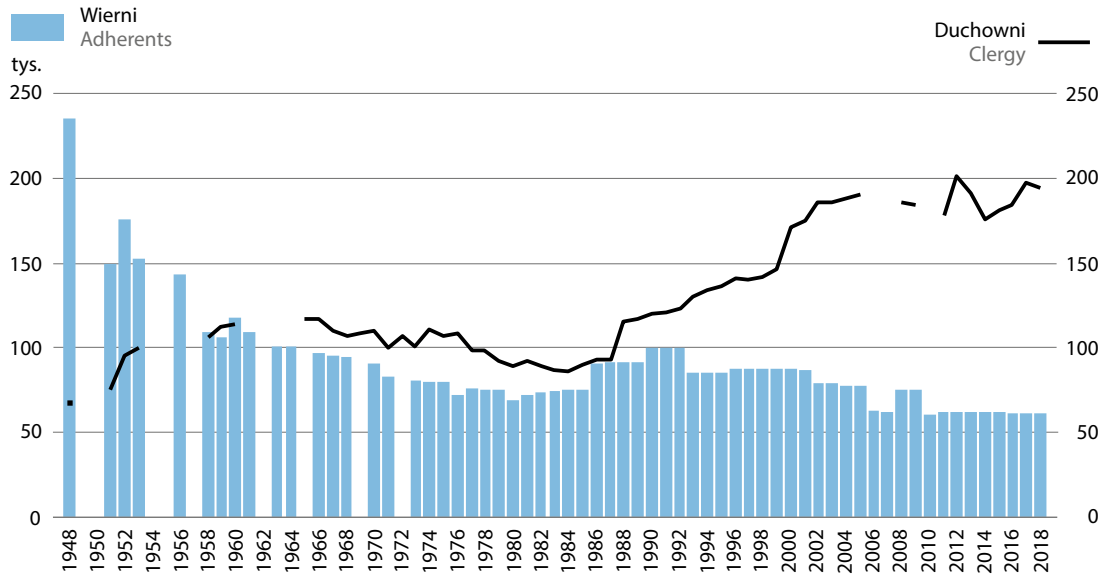
Kościół prowadzi od wielu lat własne instytucje edukacyjne i katechetyczne. Obecnie istnieją: cztery przedszkola, osiem szkół podstawowych, pięć gimnazjów, cztery szkoły średnie i jedną policealną. Są to instytucje na prawach szkół publicznych, w których Kościół prowadzi nadzór duszpasterski.

Chrześcijańska Akademia Teologiczna kształcąca kadry duszpasterskie, katechetyczne i diakonijne między innymi dla potrzeb Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego jest uczelnią państwową. Dość liczna jest sieć punktów katechetycznych. W 2018 r. istniały: 121 punktów katechetycznych w obiektach kościelnych, w których uczyło się 2 621 słuchaczy oraz 166 punktów katechetycznych w szkołach, do których uczęszczało 4 138 uczniów. Kościół prowadzi także szkoły podstawowe (6), przedszkola (6), szkoły ponadgimnazjalne (9) i szkoły niedzielne. W 2018 r. było 146 szkółek niedzielnych, w których uczyło się 3056 uczniów.

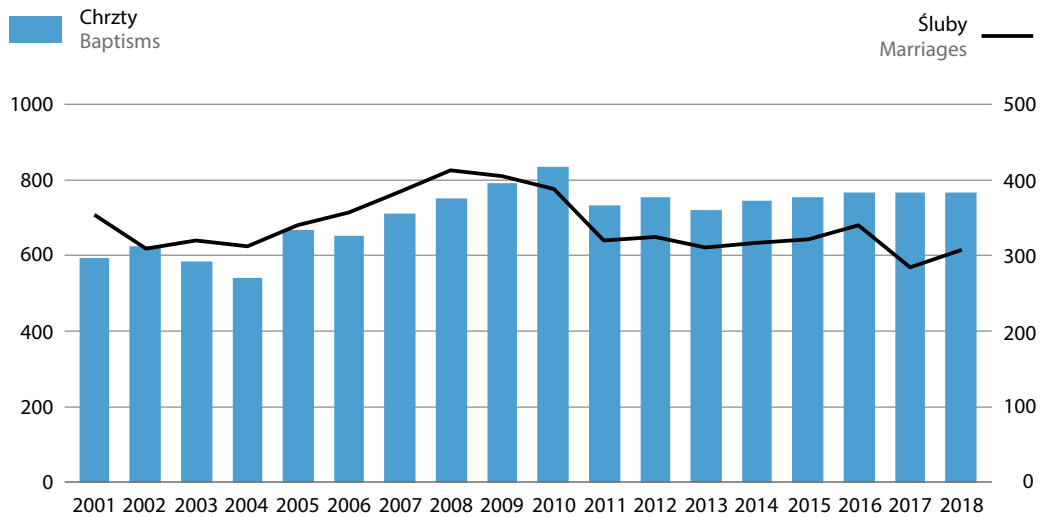
Kościół Ewangelicko-Augsburski ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 73, poz. 323, z późn. zm.). Kościół Ewangelicko-Augsburski jest członkiem Polskiej Rady Ekumenicznej, a także Światowej Federacji Luteranckiej, Światowej Rady Kościołów i Konferencji Kościołów Europejskich.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP zadeklarowało 70766 osób, co stanowiło 0,18% ogółu ludności Polski.

Wykres 2.16. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP
 Chart 2.16. Adherents and clergy of the Evangelical Church of the Augsburg Confession in Poland

Wykres 2.17. Chrztys i śluby udzielone w Kościele Ewangelicko-Augsburskim w RP
 Chart 2.17. Baptisms and marriages contracted in the Evangelical Church of the Augsburg Confession in Poland

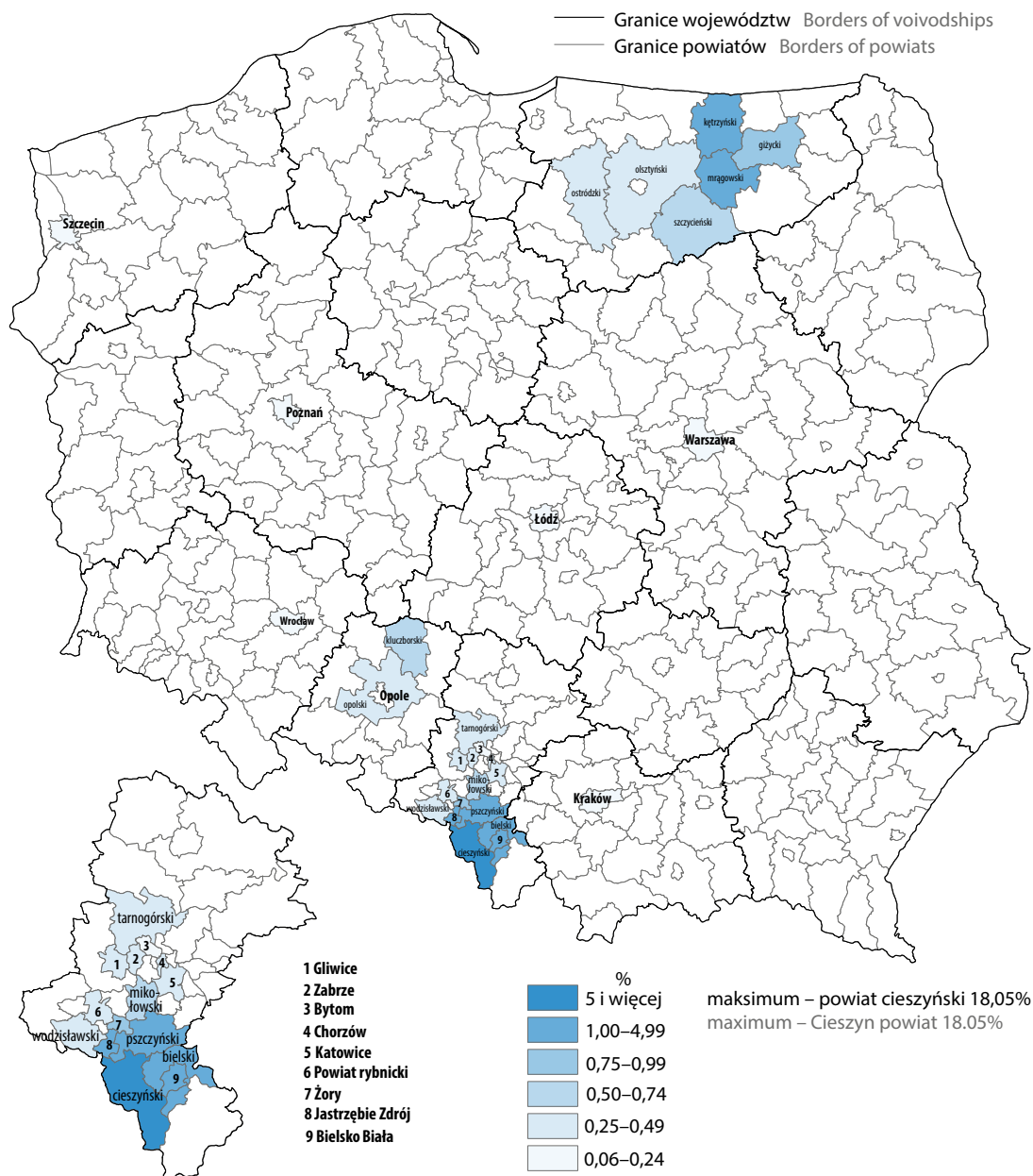
Mapa 2.10. Diecezje i Parafie Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce w 2018 r.
 Map 2.10. Dioceses and parishes of Evangelical Church of the Augsburg Confession in Poland in 2018

(2) liczba parafii w jednej miejscowości
 (2) number of parishes per locality

Mapa 2.11. Ludność deklarująca^a przynależność do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w 2011 r. Według NSP 2011

Map 2.11. Population declared to belong to^a the Evangelical Church of the Augsburg Confession in 2011. The National Census 2011

a Zaprezentowano dane o konkretnych deklaracjach wyznaniowych, które w danym powiecie osiągnęły liczbę co najmniej 300.
 a The data on specific religious declarations, which in a given powiat reached the number of at least 300, were presented.

Kościół Ewangelicko-Reformowany w RP

The Evangelical-Reformed Church in the Republic of Poland

1.3.1.002**3.02**

Adres:	00-145 Warszawa, Al. Solidarności 76a	
E-mail:	reformowani@reformowani.pl	www.reformowani.pl
Data powstania na terenie Polski: 1550 Date of establishment on the territory of Poland:1550	Data rejestracji: 1573 Date of registration: 1573	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie i ośrodki Parishes and centres
Ogółem Total	1999	3610	9	13
	2005	3538	10	13
	2010	3498	7	13
	2015	3461	8	12
	2016	3445	8	12
	2017	3435	9	12
	2018	3335	9	12
dolnośląskie	68	–	1	2
kujawsko-pomorskie	8	–	–	–
lubuskie	12	–	–	–
łódzkie	1778	5	7	4
małopolskie	26	–	–	–
mazowieckie	1200	3	3	2
w tym of which Warszawa	960	3	2	1
pomorskie	40	–	–	–
śląskie	75	–	–	1
świętokrzyskie	8	–	–	–
warmińsko-mazurskie	10	–	–	–
wielkopolskie	100	1	1	1
zachodniopomorskie	10	–	–	–

Kościół Ewangelicko-Reformowany w Polsce wywodzi się z XVI-wiecznej reformacji szwajcarskiej związanej z nazwiskami Jana Kalwina i Urlicha Zwinglego. Najwybitniejszym polskim działaczem reformacji związanym z wyznaniem reformowanym był Jan Łaski (młodszy) – pastor, teolog i humanista.

Kościół opiera swą naukę na Piśmie Świętym Starego i Nowego Testamentu. Zasady wiary i porządek kościelny sformułowane zostały w Konfesji Sandomierskiej w 1570 r.

W środowisku reformowanym powstał pierwszy (1563 r.) pełny przekład Pisma Świętego na język polski zwany Biblią Brzeską. Także następny przekład (tzw. Biblia Gdańska z 1632 r.) był dziełem reformowanego duchownego.

Ewangelicy reformowani przyjmują dwa sakramenty: Chrzest i Wieczerzę Pańską. Nie uznają papieża jako głowy Kościoła oraz kultu świętych, odrzucają celibat duchownych i życie zakonne.

Kościół posiada ustrój synodalno-prezbiterialny, co oznacza, że władzę ustawodawczą posiada Synod Kościoła, który składa się ze świeckich i duchownych delegatów wszystkich parafii. Natomiast władza wykonawcza leży w gestii 5-osobowego Konsystorza, którego Prezesem jest zawsze osoba świecka. Zwierzchnik duchowny – biskup, wybierany jest na 10 lat. W 2003 r., po raz pierwszy w Kościele Ewangelicko-Reformowanym w Polsce, kobieta została ordynowana na duchownego.

Podstawową jednostką organizacyjną Kościoła określoną terytorialnie jest parafia. Musi ona posiadać siedzibę i właściwą strukturę, a ogół osób do niej należących tworzy zbor. O wszystkich sprawach parafii decyduje Ogólne Zgromadzenie Członków Zboru, którego organem wykonawczym jest kolegium kościelne. Taki ustrój ma umożliwiać udział wiernych we wszystkich organach Kościoła i pozwala na szeroką autonomię poszczególnych zborów.

Osoby duchowne mają takie same prawa i obowiązki jak świeccy, są tylko specjalnie powołani i upoważnieni do głoszenia Ewangelii, usługiwania sakramentami i pracy duszpasterskiej.

Kościół wydaje dwumiesięcznik Jednota w nakładzie 500 egz. oraz liczne publikacje książkowe, głównie o tematyce religijnej i historycznej. Prowadzi także działalność charytatywną i edukacyjną, m.in. przedszkole w Żelowie k/Łodzi. Do ośmiu punktów nauczania religii w 2018 r. uczęszczało 195 uczniów. Duchowni wyznania kształcą się w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie.

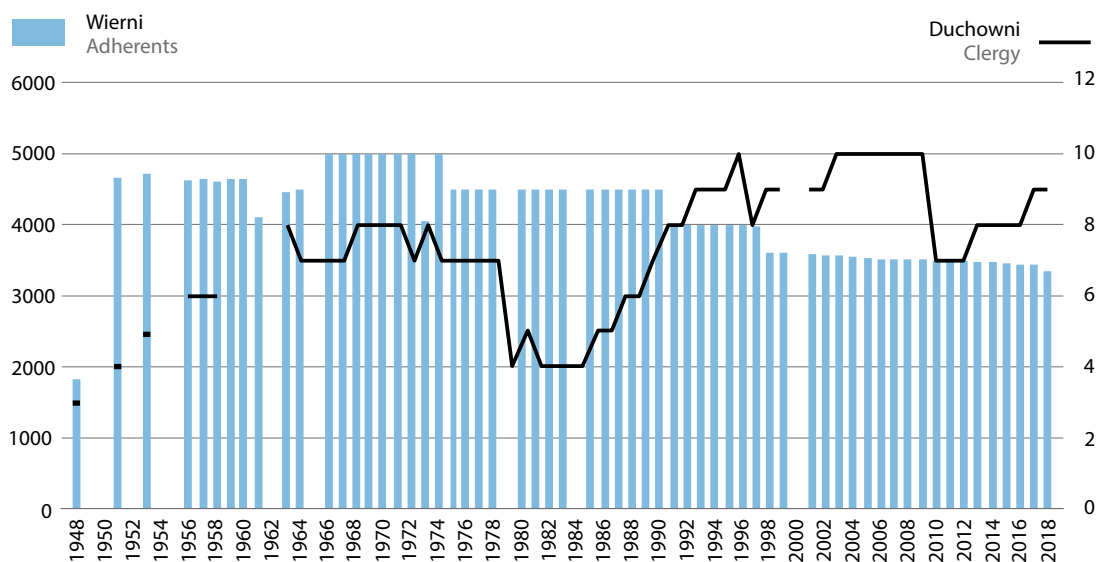
Kościół obejmuje pomocą i wspiera osoby starsze, niepełnosprawne, ubogich i chorych.

Kościół Ewangelicko-Reformowany jest członkiem Światowego Aliansu Kościołów Reformowanych, Konferencji Kościołów Europejskich (obydwie z siedzibami w Genewie) i Polskiej Rady Ekumenicznej.

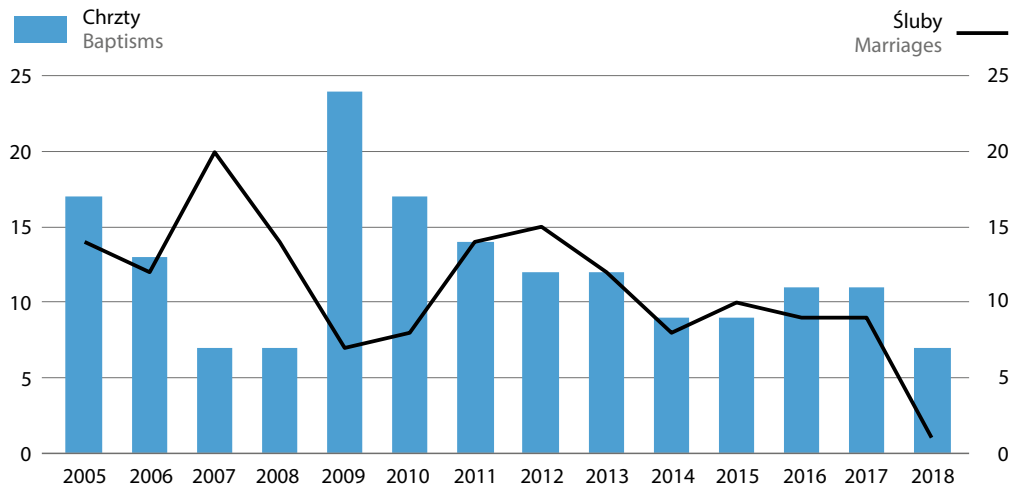
W Polsce Kościół posiada osobowość prawną uregulowaną odrębną ustawą z dnia 13maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 73, poz. 324, z późn. zm.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP zadeklarowało 1179 osób.

Wykres 2.18. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP
Chart 2.18. Adherents and clergy of the Evangelical-Reformed Church

Wykres 2.19. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Ewangelicko-Reformowanym w RP
Chart 2.19. Baptisms and marriages contracted in the Evangelical-Reformed Church

Mapa 2.12. Parafie Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Polsce w 2018 r.
Map 2.12. Parishes of the Evangelical-Reformed Church in Poland in 2018

Kościół Ewangelicko-Methodystyczny w RP

United Methodist Church in the Republic of Poland

1.3.1.003

3.03

Adres:	00-561 Warszawa, ul. Mokotowska 12	
E-mail:	kancelaria@metodysci.pl	www.metodysci.pl
Data powstania na terenie Polski: XIX w., 1920 Date of establishment on the territory of Poland: 19th c, 1920	Data rejestracji: 1946 Date of registration: 1946	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	2000	4367	30	40	44
	2005	4430	30	40	42
	2010	4352	29	40	42
	2015	4415	29	46	42
	2016	4455	29	46	42
	2017	4465	30	45	46
	2018	4442	29	48	46
dolnośląskie	112	2	3	3	
kujawsko-pomorskie	303	2	2	3	
lubelskie	20	1	2	2	
lubuskie	58	1	1	1	
łódzkie	320	2	2	2	
małopolskie	180	3	3	4	
mazowieckie	409	3	3	3	
w tym of which Warszawa	356	3	3	3	
podkarpackie	201	1	–	1	
pomorskie	107	1	2	2	
śląskie	465	3	5	4	
świętokrzyskie	73	1	2	1	
warmińsko-mazurskie	1794	6	15	15	
wielkopolskie	319	2	3	3	
zachodniopomorskie	81	1	2	2	

Wyznanie wywodzi się z kierowanego przez Johna Wesleya ruchu metodystycznego, który powstał w Kościele Anglikańskim w 1755 r., jako odłam o charakterze reformatorskim. Na ziemiach polskich metodyści rozpoczęli swoją działalność w XIX w. – na Pomorzu i na Śląsku. Na początku lat dwudziestych XX w. do niepodległej Polski przybyła misja metodystów z USA, która przyczyniła się do powstania polskiego Kościoła metodystycznego. Doktryna metodyzmu jest zbliżona do kalwinizmu, ogranicza w życiu religijnym rolę osób duchownych, eksponując osoby świeckie. Kładzie nacisk na metodę postępowania człowieka. Każdy wierny zobowiązany jest do robienia osobistych dziennych planów zajęć religijnych i społecznych. Za podstawę wiary uważane jest Pismo Święte, Apostolskie Wyznanie Wiary oraz zasady ewangeliczne pierwszych 3 wieków chrześcijaństwa.

Władzę w Kościele stanowi Generalna Konferencja Duchownych i Świeckich Delegatów Zborowych, która wybiera komitet wykonawczy, superintendenta naczelnego i jego zastępców. Obok superintendentów władzę duchową sprawują prezbiterzy i diakoni.

Na terenie Polski Kościół podzielony jest na 4 okręgi: centralny (siedziba w Warszawie), zachodni (z siedzibą w Poznaniu), mazurski (siedziba w Ostródzie) i południowy (siedziba w Krakowie).

Kościół wydaje dwumiesięczniki: religijno-społeczny *Pielgrzym Polski* w nakładzie 500 egz., i religijny *Wieczernik* (800 egz.).

Wyznanie w 2017 r. w 34 punktach nauczania religii kształciło 375 uczniów. Prowadzi również Szkołę Języka Angielskiego – English Language College, w której uczyło się 200 osób. Z nauki języka angielskiego prowadzonej w 3 parafialnych ośrodkach korzystało 500 osób. Kościół prowadzi również Wyższe Seminarium Teologiczne, a wyższą kadrę duchowną kształci w Sekcji Teologii Ewangelickiej Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej.

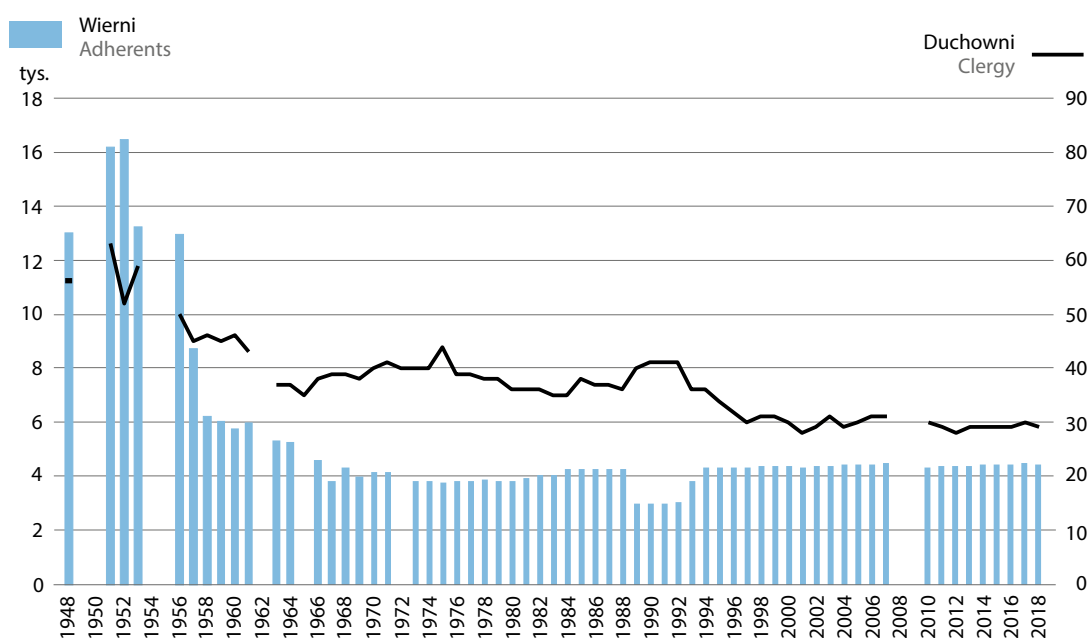
W Kościele uznawany jest Chrzest dzieci i osób nie ochrzczonych wcześniej w innym Kościele, złożenie pisemnej deklaracji i przyjęcie do Kościoła według rytuału Kościoła.

Członkowie Kościoła zobowiązani są do modlitwy indywidualnej, lektury Pisma św., uczestnictwa w nabożeństwach w niedziele i święta, przystępowania do sakramentu Wieczerzy Pańskiej, przestrzegania postu, rozmowy duchowej i udziału w ewangelizacjach.

Kościół posiada osobowość prawną uregulowaną odrębną ustawą z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 479, z późn. zm.). Jest członkiem Polskiej Rady Ekumenicznej, należy do Światowej Rady Metodystycznej – jednej z najstarszych organizacji konfesyjnych, utworzonej w 1889 r. Kościół posiada wspólnotę ołtarza i kazalnicy z Kościołem Ewangelicko-Reformowanym od 1990 r. i od 1994 r. z Kościołem Ewangelicko-Augsburskim.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w RP zadeklarowały 743 osoby.

Wykres 2.20. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w RP
Chart 2.20. Adherents and clergy of the United Methodist Church

Mapa 2.13. Okręgi Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Polsce w 2018 r.
 Map 2.13. Districts of the United Methodist Church in the Republic of Poland in 2018

— Granice okręgów Border of districts
 ● Siedziba okręgu District

W – Wierni Adherents D – Duchowni Clergy Ś – Świątynie Temples P. – Parafie Parishes

Okręg centralny

W – 822
 D – 7
 Ś – 9
 P. – 8

Okręg mazurski

W – 1 794
 D – 6
 Ś – 15
 P. – 15

Okręg południowy

W – 958
 D – 9
 Ś – 11
 P. – 12

Okręg zachodni

W – 868
 D – 7
 Ś – 10
 P. – 11

Kościół Chrześcijan Baptystów w RP

The Baptist Union of Poland

1.3.1.004
3.04

Adres:	00-865 Warszawa, ul. Waliców 25	
E-mail:	kancelaria@baptysci.pl	www.baptysci.pl
Data powstania na terenie Polski: 1858 Date of establishment on the territory of Poland: 1858	Data rejestracji: 1946 Date of registration: 1946	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbory Protestant communities	
Ogółem Total	1999	4238	90	66	92
	2005	4726	97	112	85
	2010	4819	67	75	83
	2015	5279	232*	69	92
	2016	5390	61	69	93
	2017	5243	64	66	94
	2018	5343	68	66	99
dolnośląskie	638	5	8	9	
kujawsko-pomorskie	88	2	2	3	
lubelskie	236	2	3	4	
lubuskie	75	3	2	2	
łódzkie	176	1	3	3	
małopolskie	319	5	4	8	
mazowieckie	849	8	5	10	
w tym of which Warszawa	628	5	3	6	
opolskie	26	-	-	1	
podkarpackie	70	-	2	3	
podlaskie	536	6	7	8	
pomorskie	554	5	5	7	
śląskie	539	7	4	10	
świętokrzyskie	21	1	1	1	
warmińsko-mazurskie	485	11	8	10	
wielkopolskie	474	8	6	12	
zachodniopomorskie	257	4	6	8	

* Dane nt. duchownych za rok 2015 dotyczą 4 kategorii duchownych: pastorów, diakonów, misjonarzy i wikariuszy

* The data on clergy for the year 2015 refers to four categories of clergy: pastors, deacons, missionaries and vicars.

Pierwsze zbory baptystów zaczęły powstawać w Anglii w początkach wieku XVII, akcentując swoją niezależność od państwa.

Kościół stanowi unię zrzeszającą autonomiczne zbory. Członkami Kościoła są ludzie ochrzczeni w świadomym wieku. Warunkiem przyjęcia chrztu (przez zanurzenie w wodzie) jest pokuta i wiara w Jezusa Chrystusa jako Zbawiciela i Pana. Podstawą wiary jest Pismo Święte. Baptyści są rzecznikami wolności religijnej; stosunek do służby wojskowej pozostawiają decyzji poborowego. Komunia przyjmowana jest pod dwiema postaciami. Częstotliwość jej przyjmowania nie ma znaczenia, ale zwykle czyni się to raz w miesiącu.

Najwyższą władzę w Kościele sprawuje Ogólne Zebranie Członków. Duchowni kształcą się w szkołach teologicznych. Funkcje duchowne może sprawować (o ile wyróżnia się odpowiednimi cechami) również

osoba świecka wybrana przez członków. Wszyscy członkowie zboru nazywają się siostrami i braćmi i mają jednakowe prawa.

Czynnikiem koordynującym pracę zborów jest Rada Kościoła wybierana spośród wiernych co 4 lata.

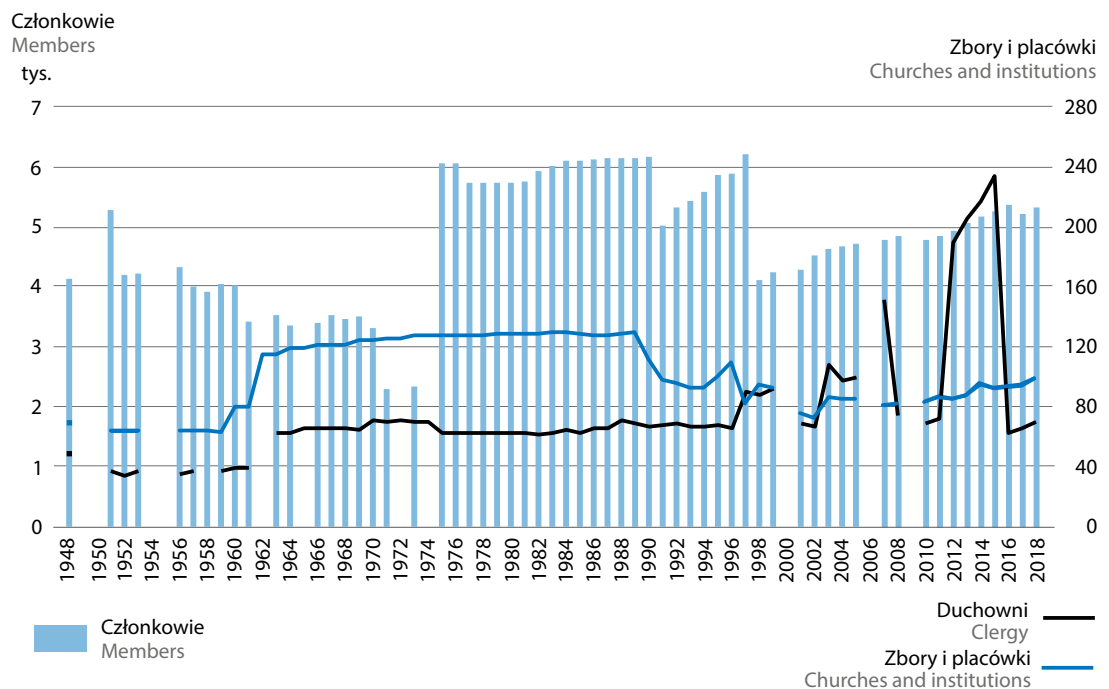
Kościół posiada: Wyższe Baptystyczne Seminarium Teologiczne, a także Dom Opieki i Chrześcijańskie Centrum Edukacyjne Diament, które prowadzi działalność oświatowo-wychowawczą i charytatywno-opiekuńczą. W 2017 r. Kościół prowadził 34 punkty katechetyczne, do których uczęszczało 917 uczniów.

Kościół posiada wydawnictwo Słowo Prawdy, które wydaje: miesięcznik pod tym samym tytułem w nakładzie 650 egz. oraz książki religijne. Jest członkiem Światowego Związku Baptystów, Europejskiej Federacji Baptystów oraz Polskiej Rady Ekumenicznej.

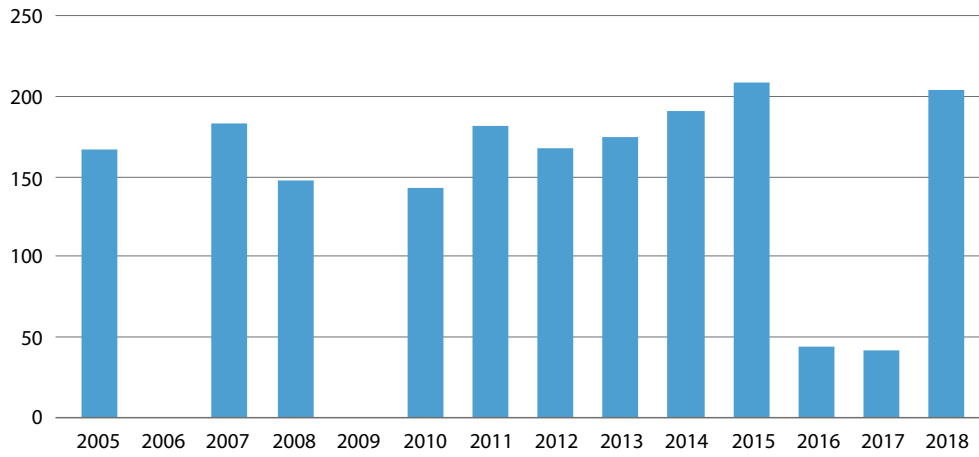
Kościół posiada osobowość prawną uregulowaną odrębną ustawą z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijań Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 480, z późn. zm.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Chrześcijań Baptystów w RP zadeklarowały 5 982 osoby.

Wykres 2.21. Członkowie, duchowni oraz zbory i placówki Kościoła Chrześcijań Baptystów w RP
Chart 2.21. Members, clergy, churches and institutions of the Baptism Union

Wykres 2.22. Chrzty udzielone w Kościele Chrześcijan Batystów w RP
Chart 2.22. Baptisms given in the Baptist Union

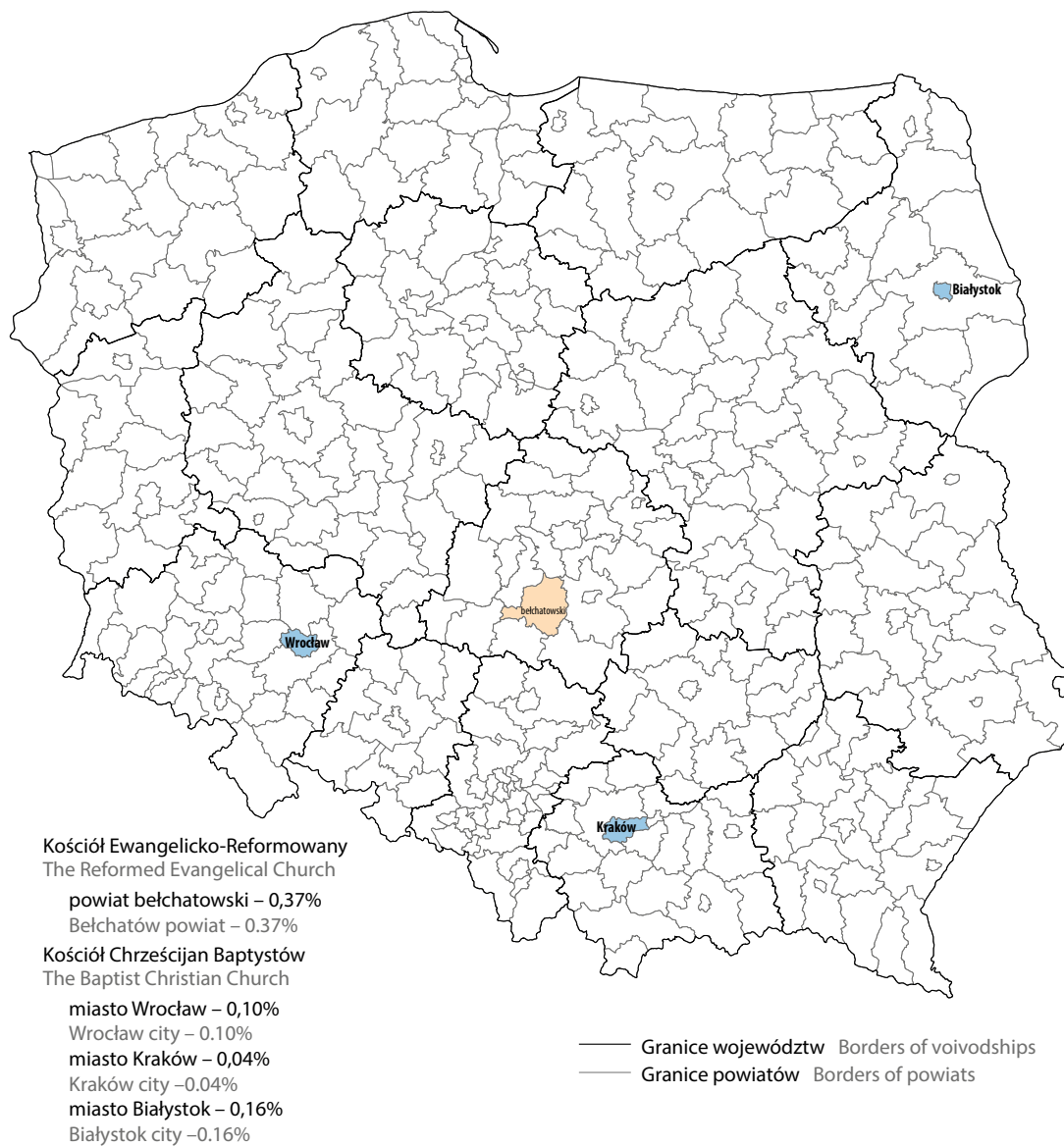
Mapa 2.14. Okręgi Kościoła Chrześcijańskich Baptistów w Polsce w 2018 r.
 Map 2.14. Districts of the Baptist Union of Poland in 2018

(5) liczba zborów w jednej miejscowości
 (5) number of congregations per locality

Mapa 2.15. Ludność deklarująca^a przynależność do Kościoła Chrześcijan Baptystów lub Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w 2011 r. Według NSP 2011

Map 2.15. Population declared to belong to^a the Baptist Christian Church or the Reformed Evangelical Church in 2011. The National Census 2011

^a Zaprezentowano dane o konkretnych deklaracjach wyznaniowych, które w danym powiecie osiągnęły liczbę co najmniej 300.
^a The data on specific religious declarations, which in a given powiat reached the number of at least 300, were presented.

Kościół Adwentystów Dnia Siódmego w RP

The Seventh-day Adventist Church in the Republic of Poland

1.3.1.005

3.05

Adres:	00-366 Warszawa, ul. Foksal 8	
E-mail:	ads@advent.pl	www.advent.pl
Data powstania na terenie Polski: 1888 Date of establishment on the territory of Poland: 1888	Data rejestracji: 1946 Date of registration: 1946	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	2000	9492	69	88	151
	2005	9620	70	82	150
	2010	9624	62	84	155
	2015	9698	66	92	148
	2016	9565	61	92	147
	2017	9660	68	104	145
	2018	9726	65	107	144
dolnośląskie	806	4	9	12	
kujawsko-pomorskie	426	3	6	6	
lubelskie	468	3	9	8	
lubuskie	165	2	4	4	
łódzkie	592	4	8	9	
małopolskie	681	3	9	10	
mazowieckie	1572	12	13	14	
w tym of which Warszawa	1065	4	1	5	
opolskie	191	1	1	6	
podkarpackie	291	4	5	10	
podlaskie	371	2	5	5	
pomorskie	544	4	5	7	
śląskie	2311	11	18	28	
świętokrzyskie	130	2	3	3	
warmińsko-mazurskie	227	2	5	5	
wielkopolskie	490	5	2	7	
zachodniopomorskie	461	3	5	10	

Nazwa Adwentyści pochodzi od łacińskiego słowa *adventus*, czyli przyjsie i używana jest przez wspólnoty wyznaniowe, głoszące bliskie przyjsie Chrystusa. Określenie „dnia siódmego” odnosi się do soboty, która wg Dekalogu jest siódmym dniem tygodnia, dniem poświęconym na odpoczynek i kult Boga. Twórcą ruchu nazywanego „przebudzeniem adwentowym” był Wiliam Miller (1782–1849). Adwentyści Dnia Siódmego zorganizowali się w Kościół w 1863 r. w USA pod kierunkiem Ellen G. White. W Polsce pierwszy ośrodek powstał w 1888 r. na Wołyniu, a następnym w 1893 w Łodzi.

Doktryna Kościoła opiera się na Biblii. Misją Kościoła jest doprowadzenie ludzi do przyjęcia Jezusa Chrystusa jako Zbawiciela i przygotowanie świata na Jego bliskie powtórne przyjsie. Kościół podkreśla autorytet Dziesięciorga Przykazań. Wierni święcą sobotę, nie uznają kultu świętych, obrazów i relikwii oraz nauki o nieśmiertelności duszy, czyściciu i mękach piekielnych. Adwentyści, akcentując naukę o ciele jako świątyni Ducha Świętego podkreślają wartość profilaktyki zdrowotnej. Z tego powodu nie jedzą tzw. pokarmów nieczystych, propagują wegetarianizm oraz abstynencję od wszelkich używek. Najwyższą władzą Kościoła

w Polsce jest Zjazd Kościoła odbywający się co 5 lat, a pomiędzy jego sesjami Rada Kościoła na czele z przewodniczącym Kościoła. Może nim zostać jedynie duchowny ordynowany. Pozostałe kategorie duchownych to: duchowni próbni i początkujący. Pomocnikami duchownych są ewangelisti dobierani spośród członków.

Kościół Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce administracyjnie dzieli się na trzy diecezje: wschodnią z siedzibą w Warszawie, zachodnią w Poznaniu i diecezję południową w Krakowie. Kościół posiada: Wyższą Szkołę Teologiczno-Humanistyczną, w której w 2017 r. kształciło się 1 211 studentów. W 63 punktach katechetycznych lekcje religii odbywały się dla 469 uczniów. Ponadto prowadzi Korespondencyjną Szkołę Biblijną oraz Korespondencyjną (3 099 słuchaczy) i Szkołę Lepszego Życia. Kościół w 2017 r. prowadził placówki pomocy: dom opieki i świetlice środowiskowe. Opieką nad osobami starszymi i przewlekle chorymi zajmuje się Dom Opieki „Samarytanin” a opieką nad dziećmi cztery świetlice środowiskowe: w Gdańsku, Opolu, Wrocławiu i Lidzbarku Warmińskim. Kościół organizuje pomoc dla domów dziecka oraz wspiera biednych, bezdomnych, chorych i osoby dotknięte klęskami żywiołowymi.

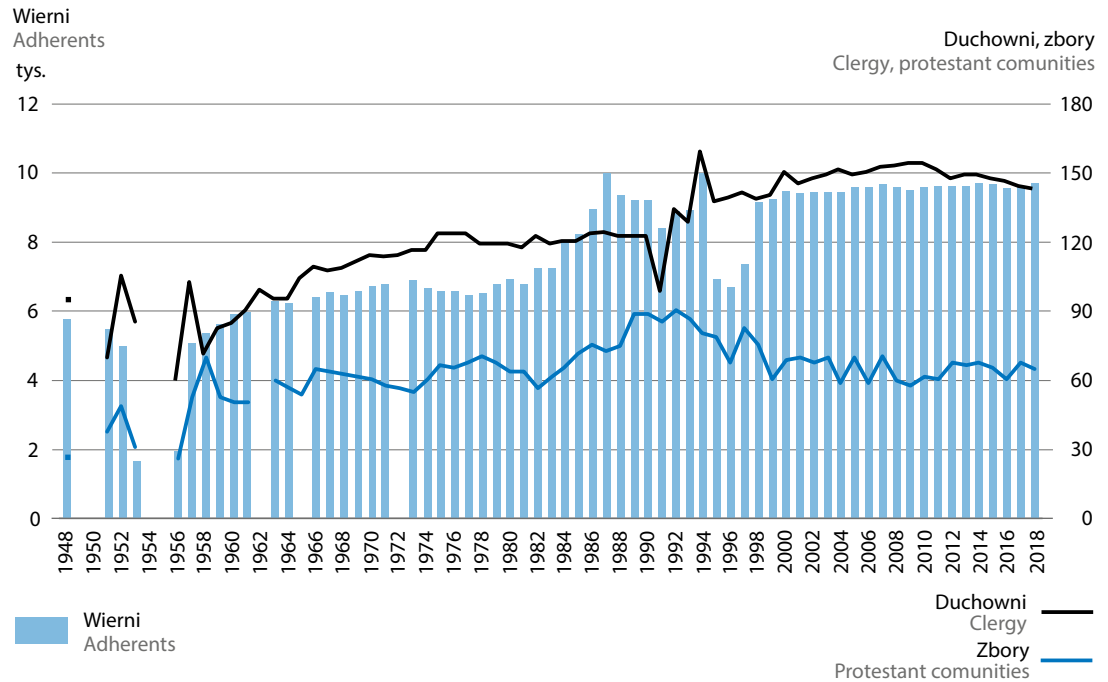
Chrześcijański Instytut Wydawniczy Znaki czasu wydaje liczne pozycje książkowe i miesięczniki: Znaki Czasu, w nakładzie 4 000 egz. i Głos Adwentu – 1 100 egz. Ukazuje się również, w nakładzie 4 300 egz. kwartalnik Lekcje Biblijne.

Wierni Kościoła zobowiązani są do indywidualnej modlitwy, studium (lektury) Pisma Świętego, uczestnictwa w cotygodniowych nabożeństwach, uczestnictwa w obrzędzie Wieczery Pańskiej i umywania nóg. Nowi członkowie Kościoła przyjmowani są poprzez chrzest święty i głosowanie poprzedzone lekcjami biblijnymi udzielanymi przez osobę duchowną.

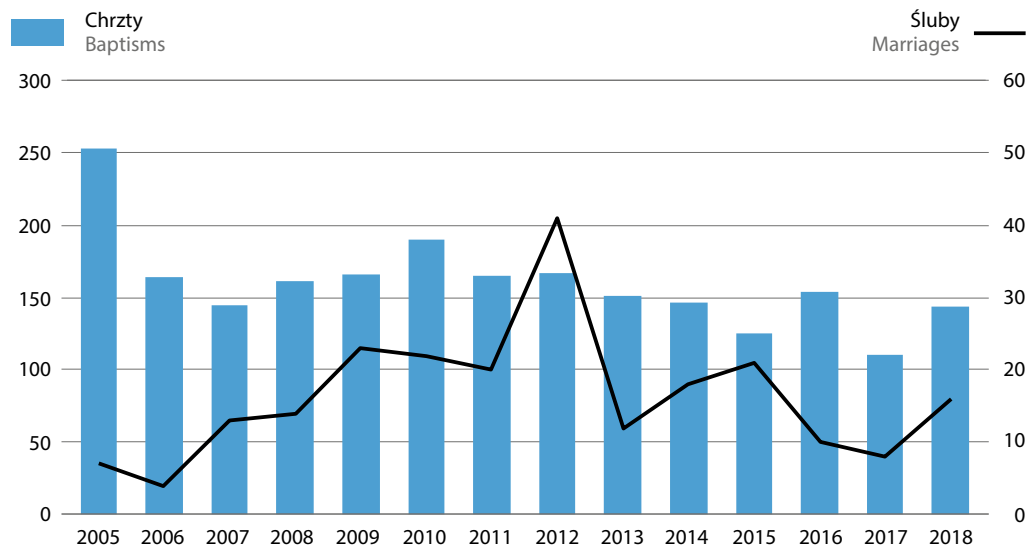
Kościół posiada osobowość prawną uregulowaną odrębną ustawą z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 481, z późn. zm.)

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w RP zadeklarowało 4947 osób.

Wykres 2.23. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w RP
Chart 2.23. Adherents, clergy and communities of the Seventh-day Adventist Church

Wykres 2.24. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Adwentystów Dnia Siódmego w RP
Chart 2.24. Baptisms and contracted in the Seventh-day Adventist Church

Mapa 2.16. Diecezje Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce w 2018 r.
Map 2.16. Dioceses of the Seventh-day Adventist Church in Poland in 2018

Kościół Zielonoświątkowy

The Pentecostal Church of Poland

1.3.1.006

3.11

Adres:	00-825 Warszawa, ul. Sienna 68/70		
E-mail:	nrk@kz.pl	www.kz.pl	
Data powstania na terenie Polski: 1910 Date of establishment on the territory of Poland: 1910		Data rejestracji: 1987 Date of registration: 1987	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	2000	19840	324	100	182
	2005	20944	341	111	211
	2010	21743	348	118	218
	2015	24241	362	126	240
	2016	24095	376	128	239
	2017	23984	368	129	244
	2018	25152	382	135	254
dolnośląskie	3216	59	27	38	
kujawsko-pomorskie	952	17	2	14	
lubelskie	1259	20	10	15	
lubuskie	1019	16	10	15	
łódzkie	578	11	4	7	
małopolskie	1522	21	8	15	
mazowieckie	2366	44	3	18	
w tym of which Warszawa	1633	30	3	11	
opolskie	1311	20	10	13	
podkarpackie	820	17	6	11	
podlaskie	887	13	4	9	
pomorskie	2272	32	10	22	
śląskie	4645	45	16	29	
świętokrzyskie	146	3	1	3	
warmińsko-mazurskie	1578	27	9	17	
wielkopolskie	1597	22	6	16	
zachodniopomorskie	984	15	9	12	

Ruch zielonoświątkowy, zwany także pentekostalnym, powstał w Stanach Zjednoczonych na początku XX w. Jego nazwa wywodzi się od greckiego słowa pentekoste oznaczającego pięćdziesiąty dzień po Wielkanocy, tj. Ześlanie Ducha Świętego, Zielone Świątki. Ruch zielonoświątkowy, którego Kościół Zielonoświątkowy jest częścią, rozwinął się w Polsce na początku naszego stulecia. Początkowo na Śląsku Cieszyńskim, a następnie w centralnej i wschodniej Polsce.

Po II Wojnie Światowej, po krótkim okresie samodzielności, Kościół Zielonoświątkowy działał (1947–1988) w ramach Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego. Usamodzielił się ponownie w 1988 r.

Kościół uważa się za społeczność Ducha Świętego. W doktrynie przyjmuje się, że życie chrześcijańskie jest sprawą przeżywania obecności mocy Ducha Świętego; nie praktykuje się chrztu niemowląt, spowiedź jest możliwa wyłącznie przed Bogiem, a Komunię przyjmuje się pod dwiema postaciami.

Podstawową jednostką Kościoła jest zbor, na czele którego stoi pastor i rada starszych. Najwyższą władzą jest synod zwoływany co cztery lata, a w okresie międzysynodalnym Naczelna Rada Kościoła. Przewodniczy jej prezbiter naczelny. Kościół pod względem organizacyjnym podzielony jest na 7 okręgów: Centralny, Wschodni, Południowy, Zachodni, Zachodnio-wielkopolski, Pomorski, Północny, którym przewodzą prezbiterzy okręgowi.

Organem prasowym Kościoła jest kwartalnik Chrześcijanin ukazujący się od 1929 r. (w 2017 r. w nakładzie 1 800 egz.). Chrześcijańska Misja Kobiet prowadzi działalność wśród kobiet, wydaje kwartalnik Samarytanka w nakładzie 2 400 egz. i rocznik misyjny Punkt Zwrotny (w nakładzie 2 500 egz.). Instytut Wydawniczy AGAPE zajmuje się wydawaniem literatury chrześcijańskiej.

Duchowni zdobywają przygotowanie teologiczne i duszpasterskie w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie, w Seminarium Teologicznym w Ustroniu czy Krakowskim Seminarium Biblijnym. Kościół prowadzi w Warszawie Wyższą Szkołę Teologiczno-Społeczną. Prowadzi także powszechne nauczanie za pośrednictwem Instytutu Biblijnego „BEREA” posiadającego oddziały w zborach. Służba Katechetyczna czuwa nad nauczaniem religii dzieci i młodzieży, które prowadzone jest w szkołach oraz w punktach katechetycznych (w 2017 r. do 13 punktów uczęszczało 5043 uczniów).

Kościół prowadzi liczne misje, m.in. Nowa Nadzieja zajmuje się osobami uzależnionymi od alkoholu, a Teen Challenge – osobami uzależnionymi od narkotyków. Misje prowadzą odpowiednie ośrodki. W 60 jednostkach (zakłady karne, areszty śledcze) działalność ewangelizacyjną prowadzi Misja Więzienna.

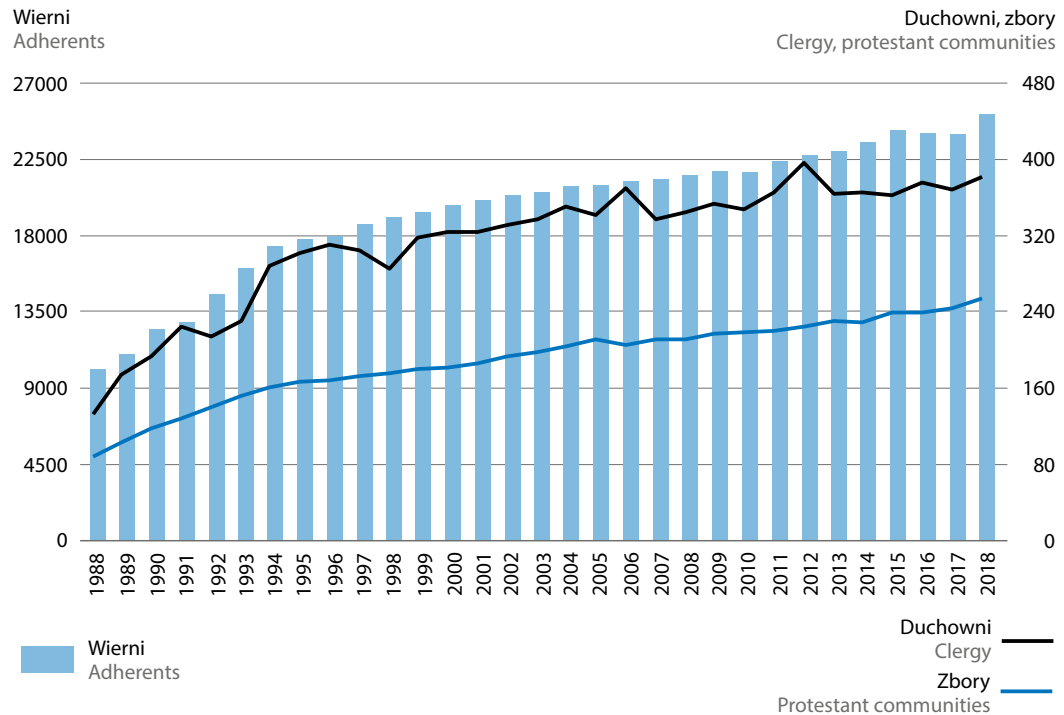
Nowi członkowie przyjmowani są przez publiczne wyznanie wiary i chrzest wiary (przez zanurzenie). Do zobowiązań członków Kościoła należy modlitwa indywidualna i studiowanie Pisma Świętego, a także regularne uczestniczenie w nabożeństwach i aktywne uczestnictwo w działalności zborowej.

Kościół posiada osobowość prawną uregulowaną odrębną ustawą z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 254, z późn. zm.).

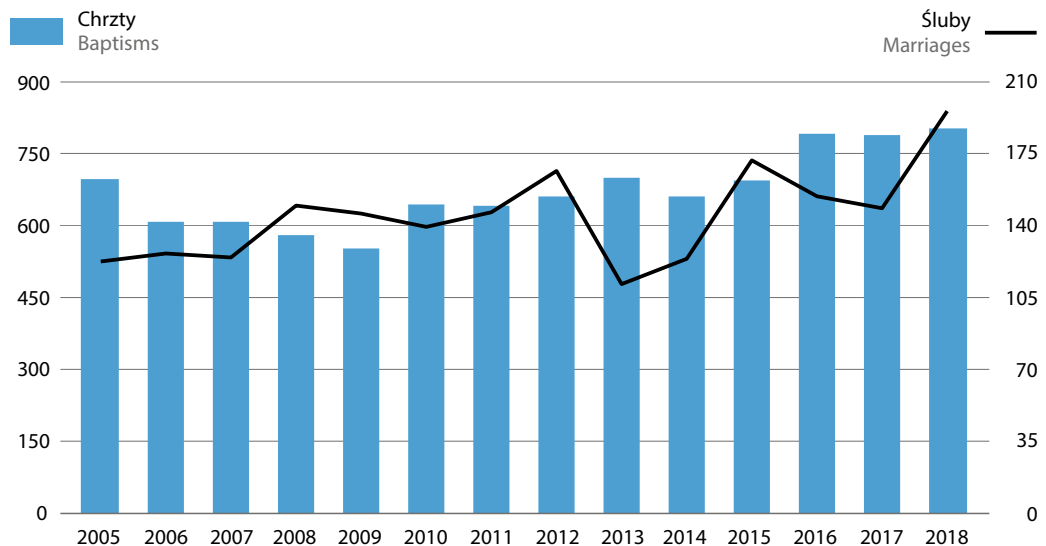
Kościół jest częścią składową współczesnego ruchu zielonoświątkowego – należy do Europejskiego Aliansu Zielonoświątkowego, Światowej Wspólnoty Zborów Bożych oraz Aliansu Ewangelicznego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Zielonoświątkowego zadeklarowało 26 433 osób, co stanowiło 0,07% ogółu ludności Polski.

Wykres 2.25. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Zielonoświątkowego
Chart 2.25. Adherents, clergy and communities the Pentecostal Church

Wykres 2.26. Chrzty i śluby udzielone w Zielonoświątkowego
Chart 2.26. Baptisms and marriages contracted in the Pentecostal Church

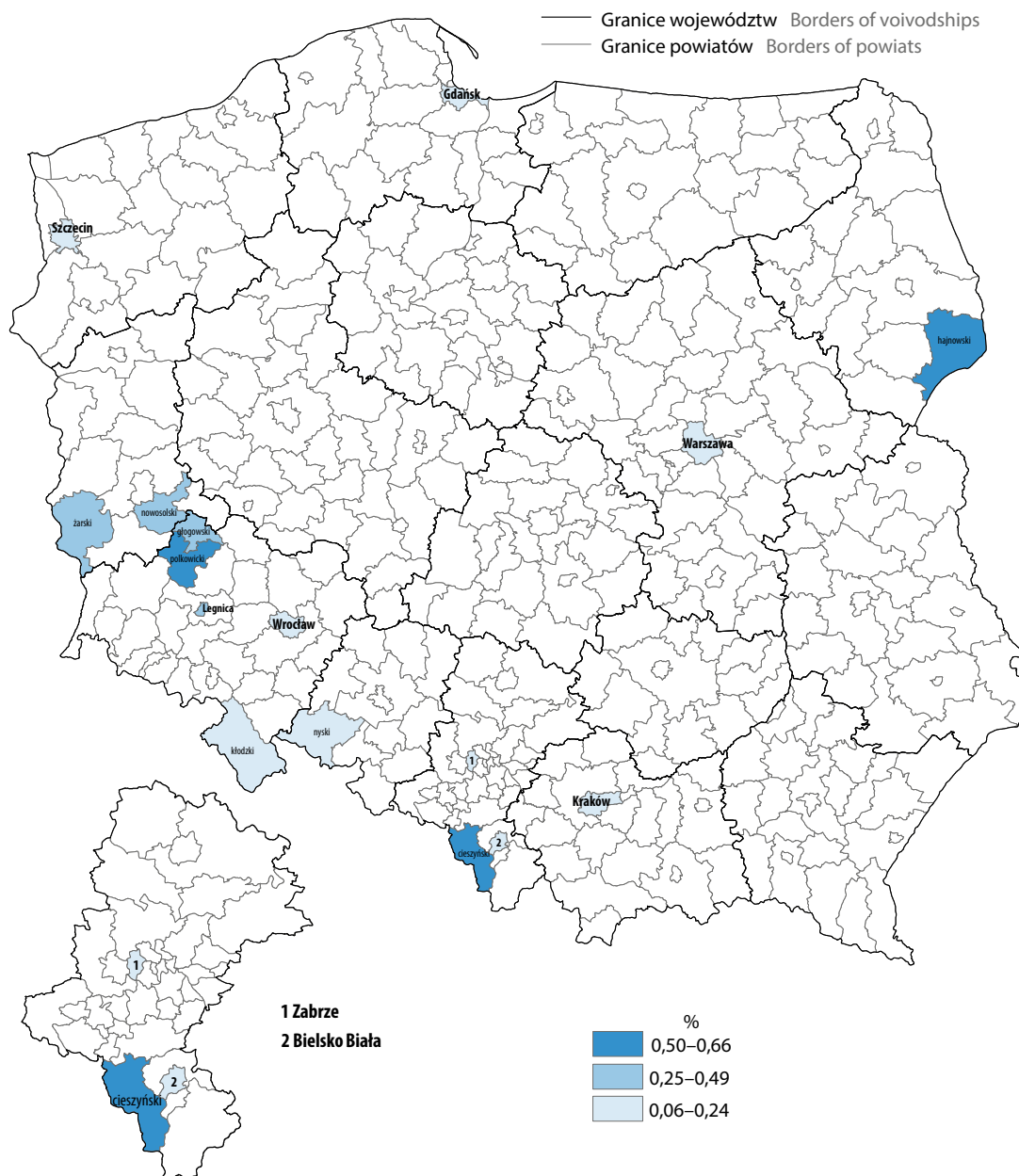

Mapa 2.17. Okręgi Kościoła Zielonoświątkowego w 2018 r.
 Map 2.17. Districts of the Pentecostal Church in 2018

	W – Wierni Adherents	D – Duchowni Clergy	Ś – Świątynie Temples	P – Parafie Parishes
Okręg centralny	W – 2 944	D – 55	Ś – 7	P – 25
Okręg południowy	W – 6 167	D – 66	Ś – 24	P – 44
Okręg zachodni	W – 4 527	D – 79	Ś – 37	P – 51
Okręg zachodnio-wielkopolski	W – 3 600	D – 53	Ś – 25	P – 43
Okręg pomorski	W – 3 224	D – 49	Ś – 12	P – 36
Okręg północny	W – 2 465	D – 40	Ś – 13	P – 26
Okręg wschodni	W – 2 225	D – 40	Ś – 17	P – 29

Mapa 2.18. Ludność deklarująca^a przynależność do Kościoła Zielonoświątkowego w 2011 r. Według NSP 2011
 Map 2.18. Population declared to belong to^a the Pentecostal Church in 2011. The National Census 2011

a Zaprezentowano dane o konkretnych deklaracjach wyznaniowych, które w danym powiecie osiągnęły liczbę co najmniej 300.
 a The data on specific religious declarations, which in a given powiat reached the number of at least 300, were presented.

Kościół Wolnych Chrześcijan w RP

The Free Christian Church in Republic of Poland

1.3.1.007
3.25

Adres:	40-708 Katowice, ul. Franciszkańska 19	
E-mail:	sekretariat@kwch.org	www.kwch.org
Data powstania na terenie Polski: 1909 Date of establishment on the territory of Poland: 1909	Data rejestracji: 1981 Date of registration: 1981	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 11 No. in the register of churches and religious associations: 11	Data wpisu: 11.01.1990 Date of entry: 11.01.1990	

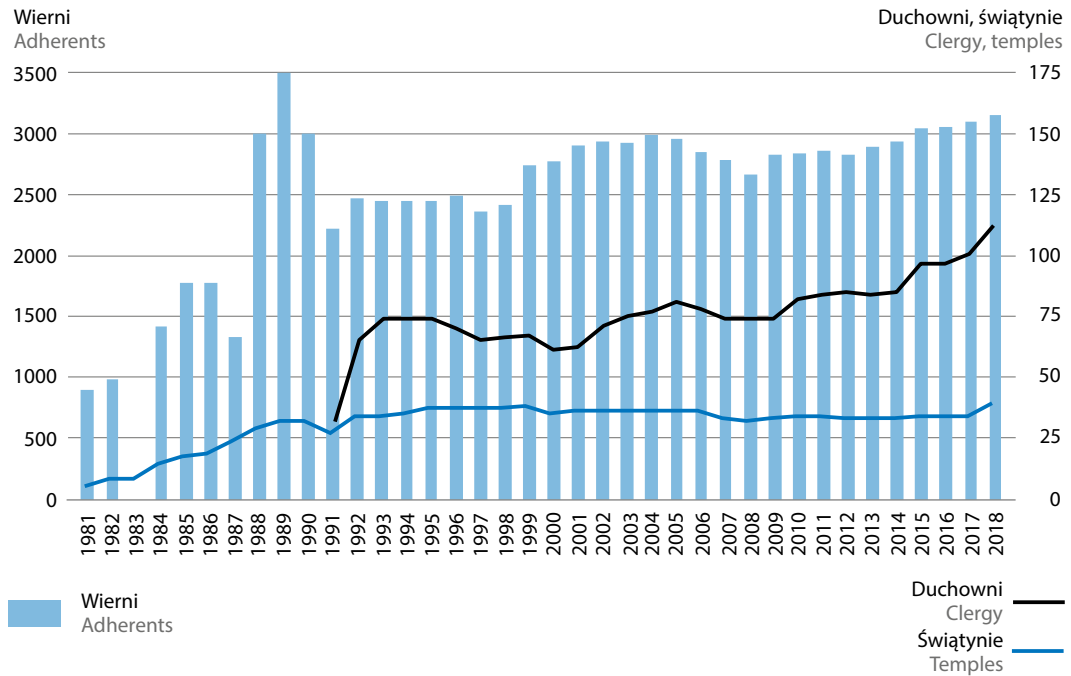
Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2770	61	35	65
	2954	81	36	65
	2834	82	34	57
	3039	97	34	44
	3058	97	34	42
	3098	101	34	41
	3151	113	39	41
dolnośląskie	156	7	1	2
lubelskie	33	3	1	1
łódzkie	9	1	1	–
małopolskie	231	9	7	4
mazowieckie	345	12	3	5
w tym of which Warszawa	152	6	2	2
pomorskie	68	5	2	1
śląskie	2043	65	19	23
świętokrzyskie	11	2	–	–
wielkopolskie	42	3	2	2
zachodniopomorskie	213	6	3	3

Kościół wywodzi się z ruchu, który zapoczątkował anglikański ksiądz J.N. Darby w Plymouth w roku 1826. Pierwsze zakładane wspólnoty „Braci z Plymouth” były wyrazem protestu wobec liberalizmu panującego w kościele anglikańskim. Pierwszy zbor na terenach polskich powstał w 1909 r. w Trzcianowicach k/Cieszyna. W roku 1950 członkowie tego wyznania weszli w skład Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego w PRL. Obecnie koncentrują się głównie w woj. śląskim. Wolni Chrześcijanie uznają Pismo św. jako księgę natchnioną i traktują je jako jedyne źródło doktrynalne.

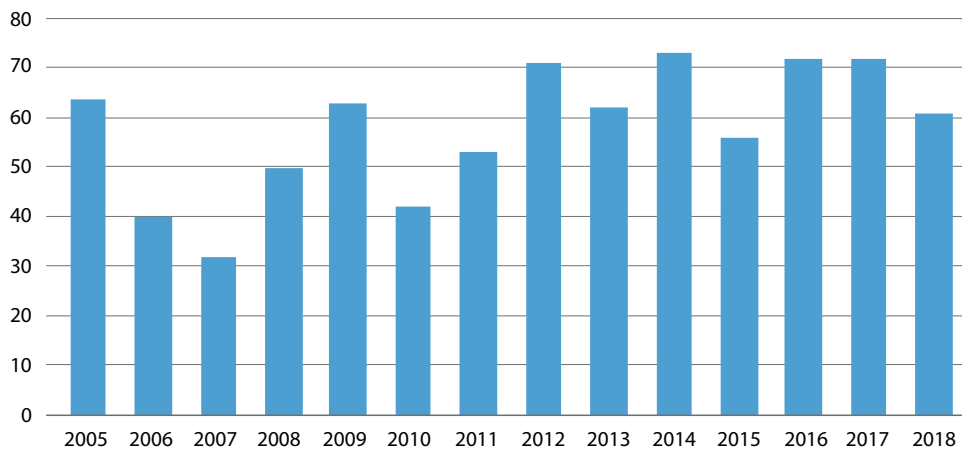
Kościół zobowiązuje wyznawców do własnego uświęcania się, czytania Pisma Świętego oraz modlitwy indywidualnej i w gronie rodzinnym. Podstawowe praktyki to udział w nabożeństwach w niedziele i w tygodniu oraz konferencjach biblijnych. Wolni Chrześcijanie nie uznają kapłaństwa i hierarchii. Każdy z braci może spełniać urząd przekazywania wiary. Wszystkie zbory są autonomiczne, a łączą ich jedynie doroczne konferencje i piśmiennictwo. Kościół wydaje: kwartalnik Łaska i pokój w nakładzie 670 egz. oraz broszury i publikacje o tematyce religijnej. Kościół pomaga osobom bezdomnym, niepełnosprawnym a także dzieciom z rodzin ubogich i domów dziecka. O przyjęciu do zboru decyduje Ogólne Zebranie Członków Zboru. Osoba, która wyraża dobrowolną chęć przystąpienia do zboru składa świadectwo wiary.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Wolnych Chrześcijan zadeklarowały 1643 osoby.

Wykres 2.27. Wierni, duchowni i świątynie Kościoła Wolnych Chrześcijan
 Chart 2.27. Adherents, clergy and temples of the Free Christian Church

Wykres 2.28. Chrzty udzielone w Kościele Wolnych Chrześcijan
 Chart 2.28. Baptisms in the Free Christian Church

Kościół Boży w Chrystusie

The Church of God in Christ

1.3.1.008
3.09

Adres:	03-718 Warszawa, ul. Kłopotowskiego 11	
E-mail:	biuro@kbwch.pl	www.kbwch.pl
Data powstania na terenie Polski: 1956 Date of establishment on the territory of Poland: 1956	Data rejestracji: 1988 Date of registration: 1988	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 28 No. in the register of churches and religious associations: 28	Data wpisu: 31.01.1990 Date of entry: 31.01.1990	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	2000	1656	131	8	28
	2005	3173	164	10	51
	2010	3856	187	14	59
	2015	4860	174	14	66
	2016	4938	187	17	69
	2017	4933	161	17	69
	2018	4611	143	17	67
dolnośląskie	385	15	2		6
kujawsko-pomorskie	122	4	–		4
lubelskie	24	1	1		2
lubuskie	378	17	3		6
łódzkie	341	15	–		6
małopolskie	309	6	–		3
mazowieckie	676	27	1		10
opolskie	300	2	1		1
podlaskie	134	4	–		4
pomorskie	217	8	1		4
śląskie	586	15	3		7
warmińsko-mazurskie	68	1	2		3
wielkopolskie	607	17	2		7
zachodniopomorskie	464	11	1		5

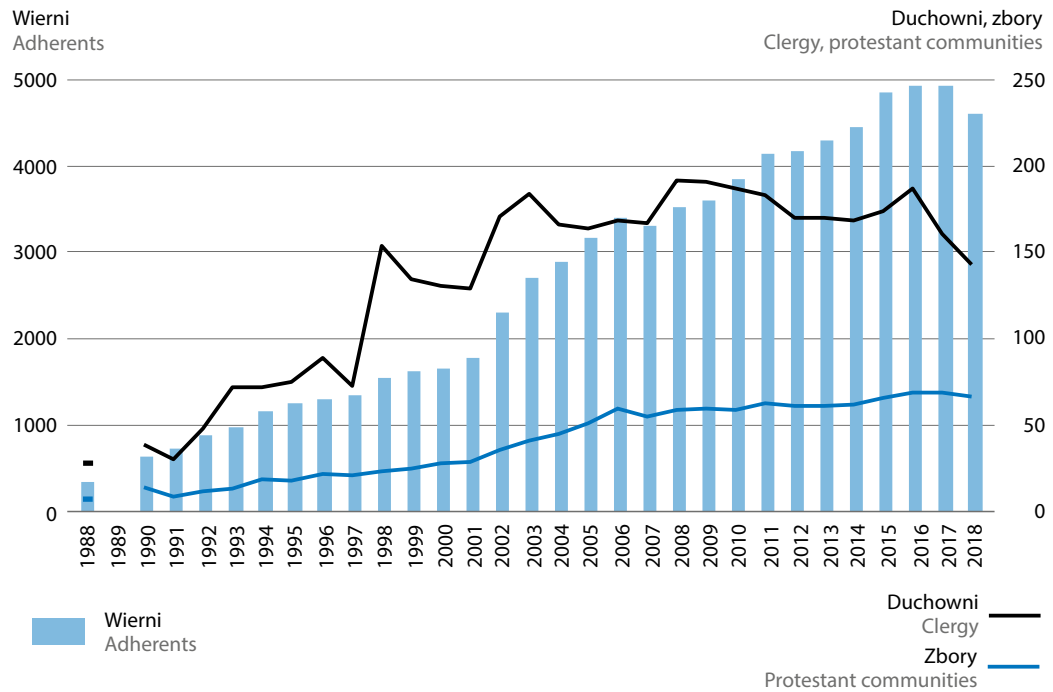
Kościół wywodzi się z ruchu Kościołów Chrystusowych, jednakże często wiąże się go z ruchem zielonoświątkowym. Do połowy lat osiemdziesiątych działał w ramach Kościoła Chrystusowego, jednak na skutek rozłamu zaczął działać samodzielnie. Nie nawiązuje do żadnej tradycji, a opiera się wyłącznie na Biblii – jedynym źródle wiary. Naczelną władzą jest Synod, zarządzaniem zajmuje się Rada Kościoła, a zwierzchnikiem Kościoła jest Naczelny Prezbiter. Celem Kościoła jest wykonywanie ostatniego polecenia Jezusa Chrystusa, tj. głoszenie Ewangelii i przestrzeganie zasad przez Niego głoszonych. Do zobowiązań członków należy modlitwa, czytanie i rozważanie Słowa Bożego, regularne i aktywne uczestniczenie w zgromadzeniach zboru oraz dawanie świadectwa o Jezusie Chrystusie – życiem i słowem.

Kościół prowadzi nauczanie religii w 48 punktach katechetycznych (w 2017 r. – 923 osoby). Prowadzi również szeroką działalność charytatywną, obejmującą osoby ubogie, dzieci z domów dziecka oraz osoby uzależnione od narkotyków i ich rodziny. Kościół posiada Instytut Wydawniczy: W Wyłomie, który wydaje książki.

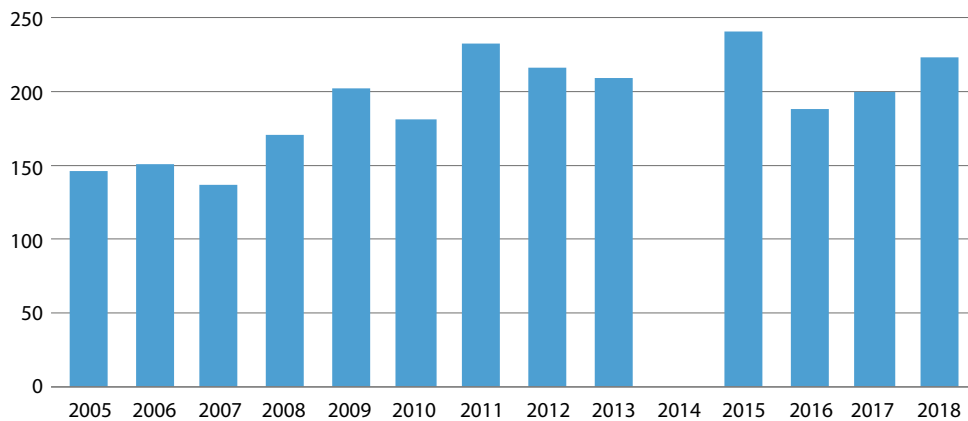
Członkiem Kościoła może zostać osoba, która nawróciła się i uwierzyła w Jezusa Chrystusa. Nawrócenie powinno być potwierdzone poprzez przyjęcie chrztu w wodzie.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Bożego w Chrystusie zadeklarowało 1350 osób.

Wykres 2.29. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Bożego w Chrystusie
Chart 2.29. Adherents, clergy and communities of the Church of God in Christ

Wykres 2.30. Chrzty udzielone w Kościele Bożym w Chrystusie
Chart 2.30. Baptisms in the Church of God in Christ

Ewangeliczny Kościół Chrześcijański

The Evangelical Christian Church

1.3.1.009
9.41

Adres:	40-708 Katowice, ul. Franciszkańska 19		
Data rejestracji:	1981	Date of registration:	1981
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych:	161	Data wpisu:	17.02.2006
No. in the register of churches and religious associations:	161	Date of entry:	17.02.2006

Brak danych o doktrynie i rozmieszczeniu terytorialnym.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Ewangelicznego Kościoła Chrześcijańskiego zadeklarowały 1003 osoby.

Zrzeszenie Kościołów Chrystusowych w RP

The Association of Christ Churches in Republic of Poland

1.3.1.010
9.48

Adres:	26-600 Radom ul. Warzywna 23		
E-mail:	www.kosciolchrystusowy.org		
Data rejestracji:	2009	Date of registration:	2009
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych:	169	Data wpisu:	02.06.2009
No. in the register of churches and religious associations:	169	Date of entry:	02.06.2009

W Kościele Chrystusowym każdy zbór jest autonomiczny. Zbory współpracują ze sobą przy wspomaganie domów dziecka, domów starców czy pracy misyjnej. Udział we współpracy jest dobrowolny ze strony każdego zboru. Każdy zbór zarządzany jest lokalnie przez ciało zborowe braci starszych (minimum dwóch) wybieranych spośród ogółu członków. W każdym zborze istnieją także funkcje diakonów. Nabożeństwa odbywają się w czterech miastach w Polsce: w Gdańsku, Radomiu, Warszawie i we Wrocławiu.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zrzeszenia Kościołów Chrystusowych mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Ewangelicznych Chrześcijan w RP

The Evangelical Christian Church in PL

1.3.1.011
3.33

Adres:	00-441 Warszawa, ul. Zagórna 10	
E-mail:	sekretariat@kech.pl	www.kech.pl
Data powstania na terenie Polski: 1908 Date of establishment on the territory of Poland: 1908	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 27 No. in the register of churches and religious associations: 27	Data wpisu: 22.01.1990 Date of entry: 22.01.1990	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	1999	2710	59	41	56
	2005	2256	69	38	54
	2010	1838	73	38	46
	2015	1962	75	37	43
	2016	2149	71	37	43
kujawsko-pomorskie	438	15	10	11	
lubelskie	239	6	4	5	
łódzkie	211	7	4	4	
małopolskie	46	3	1	1	
mazowieckie	226	10	3	5	
w tym of which Warszawa	128	5	1	2	
opolskie	32	1	1	1	
śląskie	306	10	5	5	
świętokrzyskie	53	2	1	1	
wielkopolskie	199	5	2	2	
zachodniopomorskie	399	12	6	8	

Kościół wywodzi się z ruchu ewangelickiego szerzonego w Rosji przez Prochanowa (lata 30. XX w.). Naczelną władzą jest Synod i Rada Kościoła. Administracyjnie Kościół dzieli się na 5 okręgów: wschodni, południowy, zachodni, północny i centralny. Kościół koncentruje się na pielęgnowaniu życia chrześcijańskiego wśród członków i sympatyków, szerzeniu znajomości Pisma Świętego, pielęgnowaniu społecznej modlitwy oraz chrześcijańskiej muzyki i śpiewu, a także na działalności misyjno-ewangelizacyjnej. Można wyróżnić 3 stopnie przynależności do Kościoła: sympatycy – mogą uczestniczyć w nabożeństwach, katechumeni – ludzie, którzy nawrócili się, proszą o przebaczenie i oczekują na chrzest oraz członkowie – osoby, które przyjęły chrzest św.

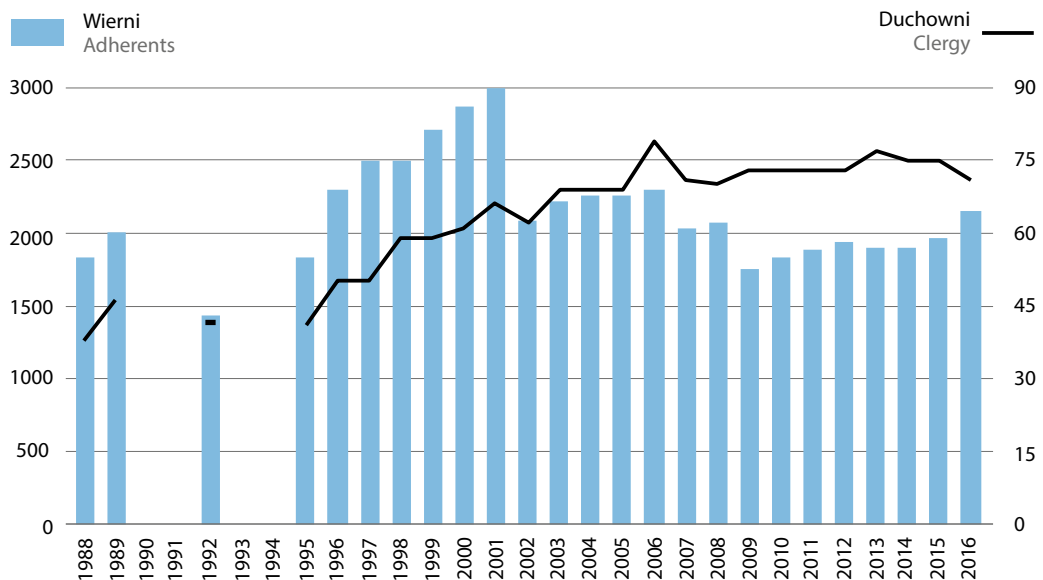
Kościół w 2017 r. posiadał: 27 punktów katechetycznych do których uczęszczało 289 uczniów. Prowadzi także: Chrześcijańską Szkołę Misyjną (24 uczniów w 2017 r.) obozy i kolonie i półkolonie, a także organizuje konferencje szkoleniowe. Prowadzi działalność charytatywną: wspiera rodziny ubogie i dzieci. Podejmuje także inne działania edukacyjno-wychowawcze w zakładach karnych czy świetlicach dla dzieci i młodzieży. Wyznanie wydaje czasopismo Głos Ewangeliczny w nakładzie 600 egz., a także publikacje książkowe, periodyki i broszury informacyjne. Wierni zobowiązani są do: modlitwy, rozmyślania nad fragmentami Pisma św., uczęszczania na nabożeństwa w niedziele i święta, a także w dni powszednie.

Kościół jest członkiem Aliansu Ewangelicznego w RP oraz Międzynarodowej Federacji Wolnych Ewangelicznych Kościołów. W Kościele działają agendy, min.: Misja Namiotowa, „Alfred Radzi”, Chrześcijańskie Centrum Pomocy, Klub Aktywnych Poszukiwaczy, Chrześcijańskie Centrum Pomocy Dzieciom i Rodzinie.

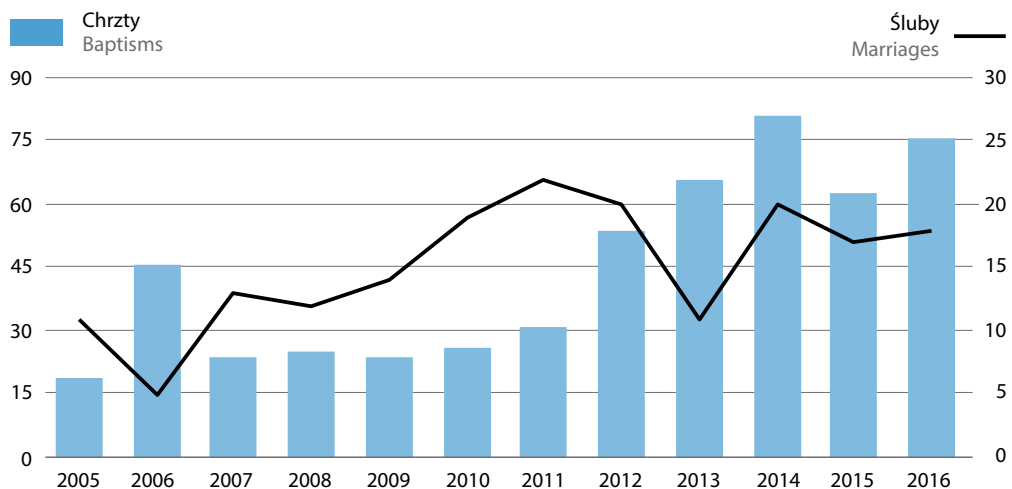
Kościół rozwija działalność charytatywną i wychowawczo-edukacyjną wśród dzieci i młodzieży oraz w zakładach karnych, współpracuje z Ośrodkami Pomocy Społecznej i Pomocy Rodzinie w zakresie niesienia pomocy ubogim i potrzebującym.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Ewangelicznych Chrześcijan w RP zadeklarowały 793 osoby.

Wykres 2.31. Wierni i duchowni Kościoła Ewangelicznych Chrześcijan
Chart 2.31. Adherents and clergy of the Church of Evangelical Christians

Wykres 2.32. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Ewangelicznych Chrześcijan
Chart 2.32. Baptisms and marriages contracted in the Church of Evangelical Christians

Adwentyści Dnia Siódmego – Ruch Reformacyjny

The Seventh Day Adventist Reform Movement

1.3.1.012
3.06

Adres:	41-707 Ruda Śląska, ul. Piłsudskiego 149	
E-mail:	sekretariat@adwentysci-reformowani.pl	www.adwentysci-reformowani.pl
Data powstania na terenie Polski: 1925 Date of establishment on the territory of Poland: 1925	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 48 No. in the register of churches and religious associations: 48	Data wpisu: 31.07.1990 Date of entry: 31.07.1990	

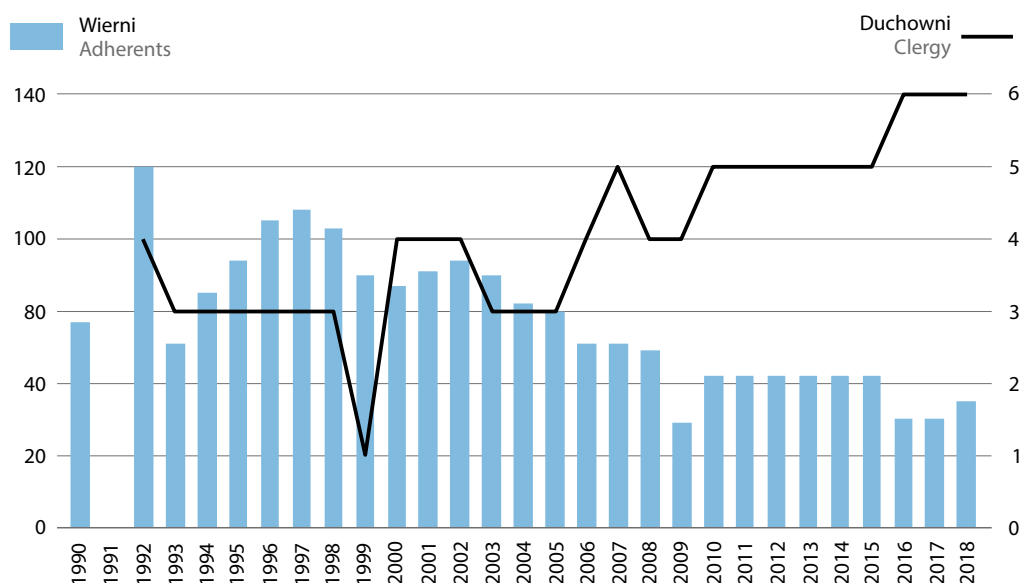
Lata Years	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Placówki Centres
1999	70	1	3
2005	60	3	7
2010	42	4	8
2015	42	5	5
2016	30	6	5
2017	30	6	5
2018	35	6	7

Ruch powstał w wyniku rozłamu w obrębie Adwentyków Dnia Siódmego na tle stosunku do służby wojskowej. Grupa wyznawców nie akceptujących jej ze względów pacyfistycznych utworzyła odrębne ugrupowanie. Obecnie jego główna siedziba znajduje się w Rudzie Śląskiej. Pod względem struktury tworzy Zjednoczenie obejmujące okręg śląski oraz sześć placówek: lubelską, podkarpacką, łódzką, dolnośląską, zachodnio-pomorską oraz kujawsko-pomorską. Jednak większość wiernych skupiona jest w okręgu śląskim. Organizacyjnie podporządkowane jest Generalnej Konferencji Adwentyków Dnia Siódmego Poruszenie Reformacyjne z siedzibą w USA, uważanej za miarodajny i najwyższy autorytet w sprawach wiary i moralności. Członkowie tego wyznania za cele swojej działalności przyjmują: głoszenie Ewangelii, rozwijanie chrześcijańskiej miłości wśród ludzi, prowadzenie życia zgodnie z Dekalogiem i kształtowanie wysokiej postawy moralnej człowieka. Propagują abstynencję i wegetarianizm, a także sprzeciwiają się służeniu w wojsku. Dniem świątecznym jest sobota. Uważają, że dzień ten został dany człowiekowi jako ciągłe przypomnienie dzieła stworzenia i uwielbiania Stwórcy w tym dniu. Wydają periodyk Sobotnie lekcje Biblijne (w nakładzie 120 egz.) i czasopismo Odczyty Modlitewne (40 egz.).

Przyjmowanie nowych członków odbywa się poprzez chrzest (całkowite zanurzenie w wodzie) osób dorosłych poprzedzony nauką i odnowieniem życia. Ważne dla wiernych Kościoła jest zachowywanie przykazań Bożych, odprawianie nabożeństw porannych i wieczornych w domu, uczęszczanie na nabożeństwa sobotnie, udział w uroczystościach Wieczery Pańskiej oraz udział w spotkaniach ewangelizacyjnych i pracy misyjnej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Adwentyków Dnia Siódmego – Ruch Reformacyjny mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 3.33. Wierni i duchowni Adwentystów Dnia Siódmego – Ruch Reformacyjny
 Chart 3.33. Adeherents and clergy of the Seventh Day Adventist Reform Movement

Chrześcijańska Wspólnota Ewangeliczna The Christian Evangelical Fellowship

1.3.1.013

3.43

Adres: 43-300 Bielsko-Biała, ul. 3-go Maja 21

E-mail: www.chwe.pl

Data powstania na terenie Polski: 1990

Date of establishment on the territory of Poland: 1990

Data rejestracji: 1990

Date of registration: 1990

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 46

No. in the register of churches and religious associations: 46

Data wpisu: 25.07.1990

Date of entry: 25.07.1990

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Dom modlitwy House of prayer	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2000	170	5	1
	2005	120	4	1
	2011	150	6	1
	2013	150	12	1
	2017	170	6	1
	2018	200	4	2
śląskie	170	2	1	1
świętokrzyskie	30	2	1	1

Wspólnota podzielona jest na małe domowe grupy prowadzone przez liderów. Źródłem wiary jest Stary i Nowy Testament. Naczelną władzą wyznania jest Rada Starszych.

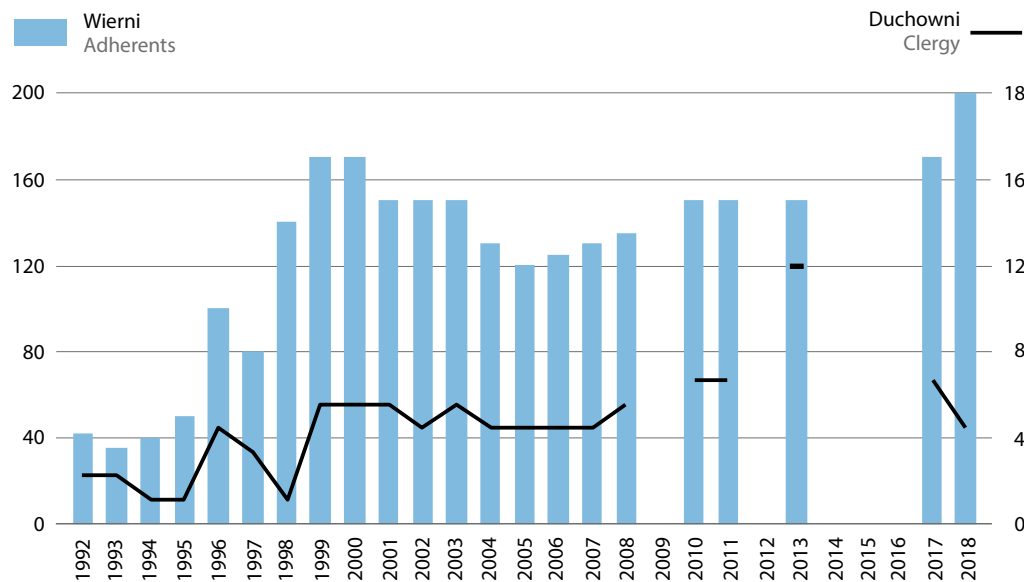
Co miesiąc organizowane są spotkania otwarte dla kobiet i mężczyzn (zamiennie). Prowadzony jest punkt katechetyczny (w 2017 r. – 40 uczniów). Wspólnota wspiera osoby ubogie i bezdomne.

Do obowiązków wiernych należy modlitwa, czytanie Biblii, uczestnictwo w życiu i służbie Kościoła. Wspólnota udziela pomocy rodzinom ubogim.

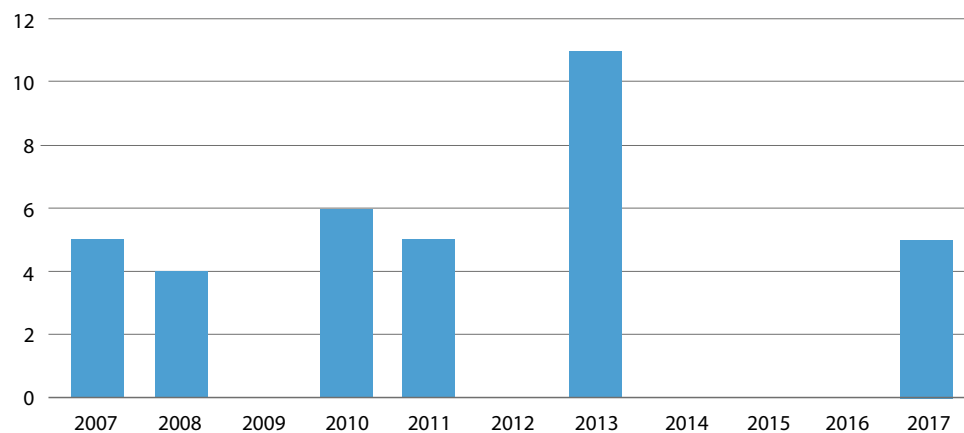
Członkiem wyznania może zostać osoba, która publicznie wyzna, iż należy do Jezusa Chrystusa oraz przez okres kilku miesięcy swoim życiem potwierdzi werbalne wyznanie wiary. Po tym okresie może być przyjęta do grona współwyznawców. Oczekuje się od niej przyjęcia chrztu wodnego przez zanurzenie.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Chrześcijańskiej Wspólnoty Ewangelicznej zadeklarowało 615 osób.

Wykres 2.34. Wierni i duchowni Chrześcijańskiej Wspólnoty Ewangelicznej
Chart 2.34. Adherents and clergy of the Christian Evangelical Fellowship

Wykres 2.35. Chrztys udzielone w Chrześcijańskiej Wspólnoty Ewangelicznej
Chart 2.35. Baptisms in the Christian Evangelical Fellowship

Kościół Chrystusowy w RP

Fellowship of Christian Churches in Republic of Poland

1.3.1.014

3.22

Adres:	02-620 Warszawa, ul. Puławska 114/4	
E-mail:	kancelaria@chrystusowi.pl	www.chrystusowi.pl
Data powstania na terenie Polski: 1921 Date of establishment on the territory of Poland: 1921	Data rejestracji: 1988 Date of registration: 1988	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 24 No. in the register of churches and religious associations: 24	Data wpisu: 01.02.1990 Date of entry: 01.02.1990	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	4291	63	28
	2005	5673	93	33
	2010	4927	112	33
	2015	5138	366	28
	2016	5361	329	28
	2017	5869	360	29
	2018	6326	362	29
dolnośląskie	804	43	1	3
kujawsko-pomorskie	98	5	1	1
lubelskie	368	20	2	3
łódzkie	621	42	1	4
mazowieckie	2408	121	4	9
w tym of which Warszawa	2174	90	2	4
opolskie	67	5	–	1
podlaskie	258	12	4	2
pomorskie	50	5	1	1
śląskie	582	39	5	5
świętokrzyskie	117	5	1	1
warmińsko-mazurskie	414	30	4	4
zachodniopomorskie	539	35	5	6

Kościół jest kontynuatorem wspólnoty religijnej istniejącej pod nazwami: Kościół Chrystusowy, Zjednoczenie Kościołów Chrystusowych. Należy do grupy tzw. wolnych kościołów – drugi nurt reformacji. Wywodzi się z Ruchu Kościołów Chrystusowych, zapoczątkowanego przez T. Campbella (1763–1854).

Celem Kościoła jest głoszenie wspólnie wyznawanej wiary oraz zachowanie warunków religijnych opartych na wykładni Pisma Świętego, a także stosowaniu obrzędów wskazanych w Nowym Testamencie. Członkowie Kościoła uznają: chrzest w wieku świadomym poprzez zanurzenie w wodzie i Wieczerzę Pańską – Komunię pod postacią chleba i wina. Podstawową jednostką organizacyjną Kościoła jest zbor – lokalna wspólnota wierzących. Kościół ma strukturę federacyjną, zbory są autonomiczne, posiadają osobowość prawną oraz samodzielnie dysponują swoim majątkiem. Najwyższą władzą zboru jest zebranie wiernych. Najwyższym organem Kościoła jest zwoływany co cztery lata Synod (zgromadzenie delegatów zborów i agend przykościelnych). Kościół na zewnątrz reprezentuje Sekretariat Kościoła, których członków wybiera Synod. Zwierzchnikiem jest Prezbiter Naczelny Kościoła.

Kościół w 2017 r. prowadził: Chrześcijański Instytut Biblijny kształcący 173 studentów, Ośrodek Katechetyczno-Misyjny dla 850 uczniów, Centrum Edukacji Graceland (110 osób), 36 zborowe punktu katechetyczne (880 uczniów). Prowadzi Klub dla dzieci i klub młodzieżowy, a także poradnie chrześcijańskie i świetlice dla dzieci ze środowisk trudnych. Organizuje działalność charytatywną: pomaga osobom starszym, niepełno-

sprawnym i ubogim oraz uchodźcom, organizuje także paczki świąteczne dla dzieci oraz akcje sąsiedzkiej pomocy. W 2002 r. wierni powołali Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynności. Wydaje kwartalnik Słowo i Życie w nakładzie 500 egz. oraz lokalne gazety wspólnotowe.

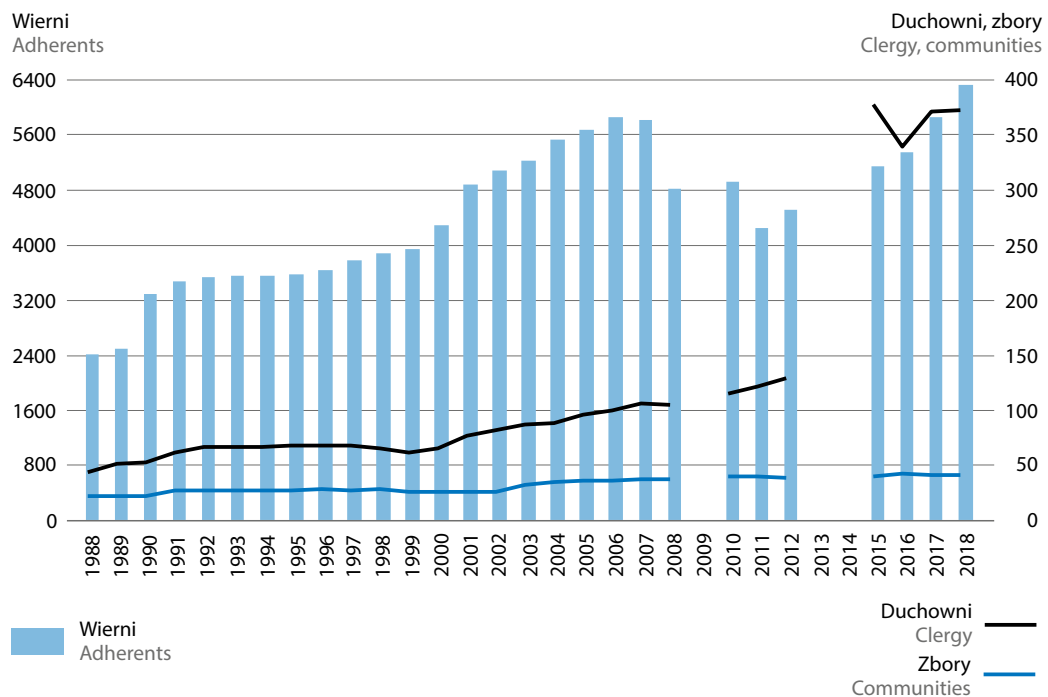
Członkiem zboru może zostać osoba, która przeżyła osobiste nawrócenie. Kwestia członkowska jest sprawą organizacyjną i sprowadza się do złożenia deklaracji. Decyzję o przyjęciu podejmuje Rada Starszych. Członkowie przyjmowani są przez chrzest w wieku świadomym. Kościół zachęca wiernych do codziennego czytania Pisma Św. i osobistej modlitwy oraz do uczestniczenia w niedzielnych nabożeństwach z Wieczerzą Pańską i nabożeństwach okolicznościowych. Kościół utrzymuje kontakty z bratnimi kościołami i zborami, jest członkiem-założycielem Aliansu Ewangelicznego w RP skupiającego osiem kościołów i związków wyznaniowych oraz 10 organizacji parakościelnych.

Do 2003 r. wspólnota nosiła nazwę Kościół Zborów Chrystusowych, zaś w okresie od 2003 do września 2011 r. Kościół działał pod nazwą Wspólnota Kościołów Chrystusowych w RP.

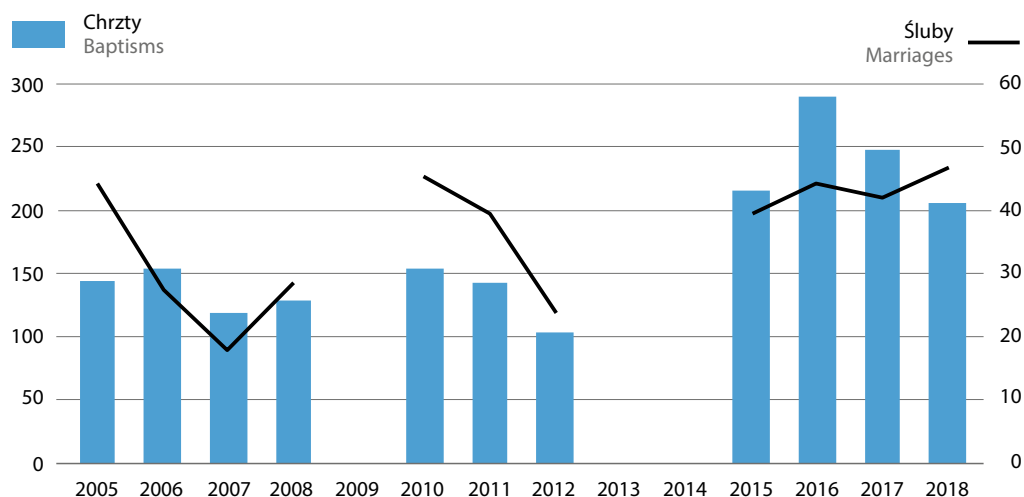
Kościół ubiega się o ustawową regulację prawną.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Wspólnoty Kościołów Chrystusowych w RP zadeklarowało 860 osób.

Wykres 2.36. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Chrystusowego w RP
Chart 2.36. Adherents, clergy and communities of the Christ Churches in the Republic of Poland

Wykres 2.37. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Chrystusowym w RP
 Chart 2.37. Baptisms and marriages contracted in the Community of Christ Churches in the Republic of Poland

Kościół Chrystusowy w Polsce

The Church of Christ in Poland

1.3.1.015

3.23

Adres: 81-706 Sopot, ul. Obrońców Westerplatte 21

Data powstania na terenie Polski: 1945

Date of establishment on the territory of Poland: 1945

Data rejestracji: 1982

Date of registration: 1982

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 13

No. in the register of churches and religious associations: 13

Data wpisu: 15.01.1990

Date of entry: 15.01.1990

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Domy modlitwy Prayer houses	Zbory i placówki Protestant communities, centres	
Ogółem Total	1999	3342	22	6	10
	2005	2594	27	7	13
	2011	1706	13	5	13
	2012	1706	13	5	13
dolnośląskie	198	1	1	1	2
lubuskie	28	–	–	–	–
łódzkie	36	–	–	–	1
mazowieckie	74	–	–	–	1
w tym of which Warszawa	74	–	–	–	1
opolskie	32	–	–	1	–
podkarpackie	45	–	–	–	–
pomorskie	1245	8	2	–	5
warmińsko-mazurskie	48	4	1	–	3

Wyznanie powstało w pierwszej połowie XIX w. w Ameryce. Twórcą jego byli prezbiterianin B.W. Stone i baptysta T. Campbell. Podstawą i źródłem wiary jest Pismo Święte. Słowa Jezusa Chrystusa zawarte w Nowym Testamencie są dla członków tego wyznania jedyną normą postępowania. Odrzucają dogmaty

i tradycje chrześcijańskie. Praktykują chrzest dorosłych przez zanurzenie. Wieczera Pańska jest traktowana jako uczta pamiątkowa.

Organizacyjnie Kościół podzielony jest na zbory, które posiadają całkowitą autonomię. Na jego czele stoi Rada Administracyjno-Misyjna z przewodniczącym – Biskupem Kościoła.

Członkowie zobowiązani są do życia według zasad Nowego Testamentu, brania czynnego udziału w nabożeństwach i w Wieczery Pańskiej oraz składania ofiar na biednych. Dniem świątecznym jest Dzień Pański (niedziela). Każdy dorosły mężczyzna jest kapłanem, w domu jest upoważniony do czytania Pisma Świętego i przeprowadzania modlitw.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Chrystusowego zadeklarowały 602 osoby.

Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej

The Church of Christian of Evangelical Faith

1.3.1.016

3.10

Adres:	25-510 Kielce, ul. Piotrkowska 29	
E-mail:	kancelaria@kchwe.pl	www.kchwe.pl
Data powstania na terenie Polski: 1929 Date of establishment on the territory of Poland: 1929	Data rejestracji: 1988 Date of registration: 1988	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 25 No. in the register of churches and religious associations: 25	Data wpisu: 31.01.1990 Date of entry: 31.01.1990	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	2001	670	44	4	26
	2010	1029	40	35	41
	2015	1250	44	35	48
	2016	1310	47	37	50
	2017	1500	66	39	52
	2018	1520	66	39	53
dolnośląskie	60	4	2	2	5
lubelskie	226	14	9	9	14
lubuskie	45	2	1	1	1
łódzkie	60	4	1	1	4
małopolskie	55	4	2	2	2
mazowieckie	360	12	7	7	10
w tym of which Warszawa	240	7	4	4	4
podkarpackie	40	2	2	2	2
pomorskie	142	5	3	3	3
śląskie	64	3	3	3	3
świętokrzyskie	296	11	4	4	4
warmińsko-mazurskie	14	1	1	1	1
wielkopolskie	38	1	2	2	2
zachodniopomorskie	120	3	2	2	2

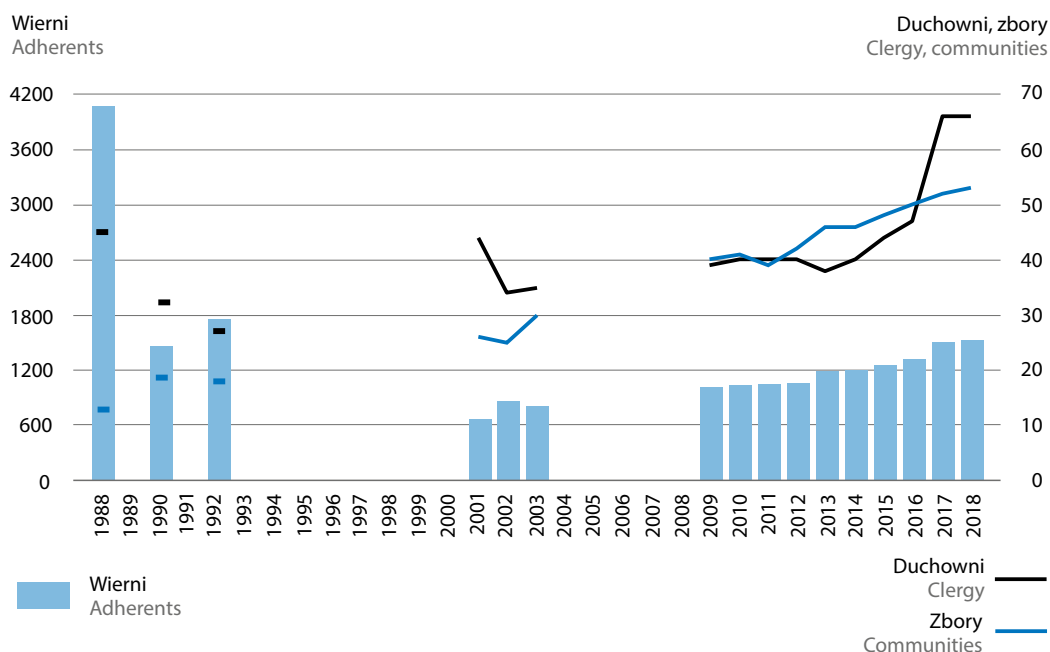
Kościół założony w 1929 r. na zjeździe w Starej Czołnicy (d. woj. wołyńskie), w wyniku połączenia odłamów ruchu zielonoświątkowego z Polski centralnej oraz z kresów. Po wojnie, jak kilka innych ugrupowań, zmuszony został do unifikacji w ramach Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego i odzyskał osobowość prawną z chwilą jego rozpadu w roku 1988. Ważną rolę odgrywa w nim „kościół domowy”, którego patriarchą jest

ojciec rodziny. Organizacyjnie poszczególne zbory są jednostkami autonomicznymi. Duchowni nazywani są prezbiterami.

Kościół posiada Kolegium Teologiczne oraz punkty nauczania religii. Prowadzi także świetlice środowiskowe dla dzieci i młodzieży, kawiarenki dla osób starszych i samotnych oraz punkty wydawania żywności. Kościół prowadzi działalność ewangelizacyjną na terenie całego kraju, wydaje lokalne gazetki zborowe oraz ulotki o tematyce ewangelizacyjnej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Chrześcijan Wiary Ewangelicznej zadeklarowało 540 osób.

Wykres 2.38. Wierni, duchowni i zbory Kościoła Chrześcijan Wiary Ewangelicznej
Chart 2.38. Adherents, clergy and communities of the Christian Church of Evangelical Faith

Chrześcijańska Wspólnota Zielonościątkowa

Christian Pentecostal Community

1.3.1.017

3.08

Adres: 59-220 Legnica, ul. Sudecka 3**E-mail:** www.chwz.org.pl

Data powstania na terenie Polski: 1927

Date of establishment on the territory of Poland: 1927

Data rejestracji: 1986

Date of registration: 1986

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 18

No. in the register of churches and religious associations: 18

Data wpisu: 01.02.1990

Date of entry: 01.02.1990

Województwa Voivodships	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	1994 16
	2011 24
	2015 24
dolnośląskie	6
lubuskie	2
łódzkie	1
małopolskie	3
opolskie	1
podlaskie	1
pomorskie	1
śląskie	5
warmińsko-mazurskie	2
wielkopolskie	1
zachodniopomorskie	1

Ugrupowanie związane z ruchem zielonościątkowym, powstałe w roku 1927 w okolicach Gorlic. Po roku 1947, jak kilka innych ugrupowań, został przez władze zmuszony do przymusowej unifikacji w ramach Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego. Dwadzieścia zborów należących do tej organizacji wystąpiło w 1986 r. z wnioskiem o odrębną rejestrację tworząc samodzielny związek religijny pod nazwą Chrześcijańska Wspólnota Zielonościątkowa.

Siedziba Wspólnoty znajduje się w Legnicy. Na jej czele stoi Rada Naczelna. Członkami Rady są wszyscy przewodniczący zborów. Organem ustawodawczym jest Synod zwoływany co 5 lat.

Agendy Wspólnoty to: Duszpasterstwo Dzieci i Młodzieży, Fundacja „Życ z Nadzieją”, Misja Wśród Więźniów i Osób Uzależnionych.

Wspólnota prowadzi wydawnictwo „Droga Prawda Życie”, wydaje ono czasopismo Droga, Prawda, Życie.

Ostatnie dane dotyczące liczby wiernych i duchownych dotyczą 1994 r. i wyniosły odpowiednio: 1588 i 54.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Chrześcijańskiej Wspólnoty Zielonościątkowej zadeklarowało 476 osób.

Kościół Ewangeliczny w RP

The Evangelical Church in Republic of Poland

1.3.1.018

9.34

Adres: 85-370 Bydgoszcz, ul. Żyzna 14	
Data rejestracji: 2003 Date of registration: 2003	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 154 No. in the register of churches and religious associations: 154	Data wpisu: 17.07.2003 Date of entry: 17.07.2003

Po reorganizacji w 1988 r. Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego, nastąpiło usamodzielnienie jego składowych konfesji. Wtedy rozpoczął działalność Kościół Ewangelicznych Chrześcijan, z którego w 2003 r. wydzielił się Kościół Ewangeliczny.

W 2007 r. Kościół liczył 200 członków, 8 osób duchownych, posiadał 3 świątynie i 3 zbory.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Ewangelicznego zadeklarowało 438 osób.

Centrum Chrześcijańskie „Kanaan”

The Christian Center „Kanaan”

1.3.1.019

3.70

Adres: 53-143 Wrocław, ul. Sępia 2-6	
E-mail: poczta@kanaan.org.pl	www.kanaan.org.pl
Data powstania na terenie Polski: 1996 Date of establishment on the territory of Poland: 1996	Data rejestracji: 1996 Date of registration: 1996
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 119 No. in the register of churches and religious associations: 119	Data wpisu: 10.10.1996 Date of entry: 10.10.1996

Województwa Voivodships	Członkowie Adherents	Duchowni Clergy	Wspólnoty Communities	
Ogółem Total	2000	230	15	4
	2005	208	15	6
	2010	235	17	8
	2014	252	17	8
	2016	306	20	9
	2017	242	13	7
	2018	244	13	7
dolnośląskie	184	8		3
kujawsko-pomorskie	32	3		2
łódzkie	17	1		1
śląskie	11	1		1

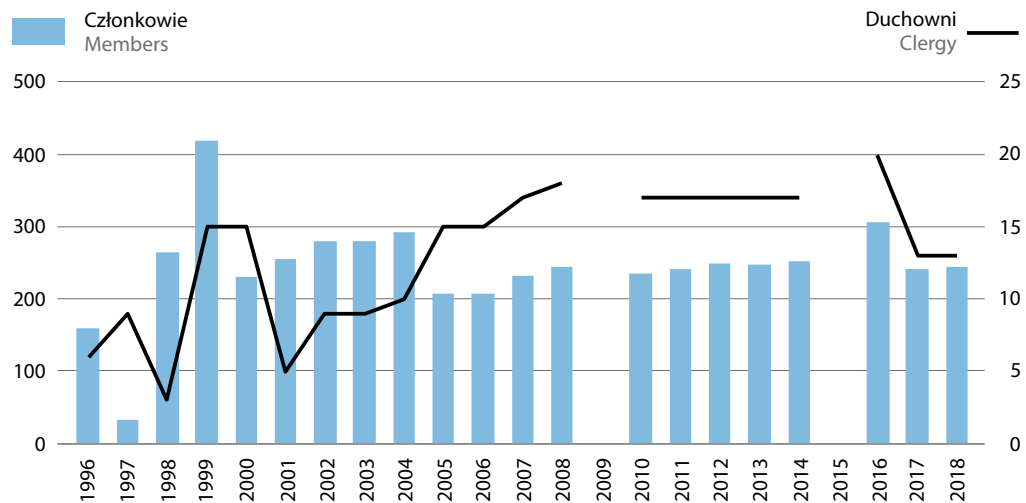
Kościół powstał z członków ruchu odnowy charyzmatycznej w Kościele Katolickim. Wyznawcy czują się duchowo związani z Kościołem Zielonoświątkowym. Organizują otwarte spotkania modlitewno-ewangelizacyjne.

Naczelną władzą wyznania jest Rada Kościoła z siedzibą we Wrocławiu.

Kościół zrzesza 7 wspólnot: w Dzierżoniowie, Wałbrzychu, Bydgoszczy, Zduńskiej Woli, Koszalinie, Cieszynie i we Wrocławiu. Kościół prowadzi punkt nauczania biblijnego dla dzieci w szkole podstawowej, do którego w 2017 r. uczęszczało 33 uczniów.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Centrum Chrześcijańskiego „Kanaan” zadeklarowały 343 osoby.

Wykres 2.39. Członkowie i duchowni Apostolskiego Kościoła Wolnych Chrześcijan „Kanaan”
Chart 2.39. Members and clergy of the Christian Center “Kanaan”

Nowoapostolski Kościół w Polsce

The New Apostolic Church in Poland

1.3.1.020

3.20

Adres:	81-520 Gdynia, ul. Akacyjowa 50/50A-B	
E-mail:	acnak@nak.org.pl	www.nak.org.pl
Data powstania na terenie Polski: 1920 Date of establishment on the territory of Poland: 1920	Data rejestracji: 1983 Date of registration: 1983	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 114 No. in the register of churches and religious associations: 114	Data wpisu: 15.01.1990 Date of entry: 15.01.1990	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	2000	5374	54	15	52
	2005	4957	57	15	51
	2010	5046	59	15	52
	2015	5345	88	15	52
	2016	5437	86	15	52
	2017	5633	86	15	52
	2018	6118	86	15	52
dolnośląskie	637	7	2	3	
kujawsko-pomorskie	181	2	-	3	
lubelskie	132	-	-	3	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
lubuskie	655	6	3	7
łódzkie	172	–	1	3
małopolskie	51	–	–	2
mazowieckie	212	2	1	4
w tym of which Warszawa	61	1	1	1
opolskie	59	–	–	1
podkarpackie	27	1	–	1
podlaskie	49	–	–	1
pomorskie	1006	13	1	4
śląskie	655	13	2	5
świętokrzyskie	14	–	–	1
warmińsko-mazurskie	1165	23	3	5
wielkopolskie	711	11	1	6
zachodniopomorskie	392	8	1	3

Kościół datuje początek swojej historii na I poł. XIX w. Powstał jako wyraz tęsknoty za wiarą pierwotnego chrześcijaństwa apostołskiego oraz pragnienia przywrócenia urzędu apostołskiego. W latach sześćdziesiątych XIX w. następuje szybki rozwój Kościoła. Od 1863 r. datuje swą obecność na ziemiach polskich. W okresie międzywojennym, w II Rzeczypospolitej, Kościół Nowoapostołski w Polsce, wywodzący byt prawny z ówczesnie obowiązujących regulacji prawnych, posiadał atrybuty uznania państwowego publiczno-prawnego. Po drugiej wojnie światowej Kościół nieprzerwanie kontynuuje swą działalność w Polsce. Pomimo, że Kościół stał się beneficjentem Dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o mieniu, to jednak późniejsza restrykcyjna polityka wyznaniowa PRL odmawiała zasadniczo należnego bytu prawnego. Nie zmieniło to rzeczywistości stanu historycznego i prawnego, że Kościół i jego osobny prawne są następcami prawnymi Kościoła Nowoapostołskiego i jego jednostek organizacyjnych, działających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed dniem 1 września 1939 r. Obecność Kościoła Nowoapostołskiego w narodzie polskim sięga więc czasów przed powstaniem nowożytnego państwa. Powojenne uwarunkowania historyczno-polityczne poważnie ograniczały rozwój Kościoła i wręcz uniemożliwiały prawidłowe funkcjonowanie życia chrześcijańskiego. Władze PRL traktowały i tolerowały działalność Kościoła jako stowarzyszenie. Kościół Nowoapostołski w Polsce nigdy nie akceptował tego stanu rzeczy w konsekwencji posiadanego pierwotnego bytu prawnego, bowiem przysługiwała i przysługuje osobowość publicznoprawna z mocy stanowionego prawa i Konstytucji przedwojennej. Normalizacja stosunku Państwa Polskiego do Kościołów obecnie następuje w trybie art. 25 Konstytucji oraz art. 40 ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, które to przepisy orzekają o obowiązku uregulowania Umową i Ustawą stosunku między Rzeczypospolitą Polską a Kościołami, tym samym w konsekwencji z Kościołem Nowoapostołskim w Polsce, będącym autonomiczną jednostką międzynarodowego Kościoła o zasięgu światowym”.

Kościół propaguje wiarę w Boga i Jego Syna Jezusa Chrystusa. Podstawę tego stanowi Stary i Nowy Testament. Wiara członków Kościoła opiera się na fakcie, że Jezus Chrystus dał apostołom polecenie do nauczania i głoszenia Słowa Bożego, a także polecenie i moc odpuszczania grzechów, udzielania chrztu i Ducha Św. Celem wiary jest zbawienie podczas powtórnego przyjścia Jezusa Chrystusa.

W Kościele Nowoapostołskim są udzielane trzy sakramenty: święty chrzest wodny, święte pieczętowanie i święta wieczerza. Wiernym, poza sakramentami, udzielane są błogosławieństwa, m.in. z okazji ślubu, a także odprawiane są pogrzeby.

W Kościele szczególną wagę kładzie się na duszpasterską opiekę wszystkich wiernych, a także ich religijne wychowanie w duchu zasad wiary, miłości do Boga i bliźniego oraz moralności chrześcijańskiej.

Kościół Nowoapostołski w Polsce jest terytorialną i autonomiczną jednostką Kościoła międzynarodowego i zachowuje z nim jedność. Naczelną władzą Kościoła w Polsce jest konferencja kościelna, a zwierzchni-

kiem Biskup Kościoła. Kościół w Polsce dzieli się organizacyjnie na 4 okręgi: północno-zachodni (siedziba w Gdyni), centralno-południowy (w Chorzowie), północno-wschodni (w Ostródzie) i zachodni (z siedzibą w Gubinie). Administracja centralna ma swoją siedzibę w Gdyni.

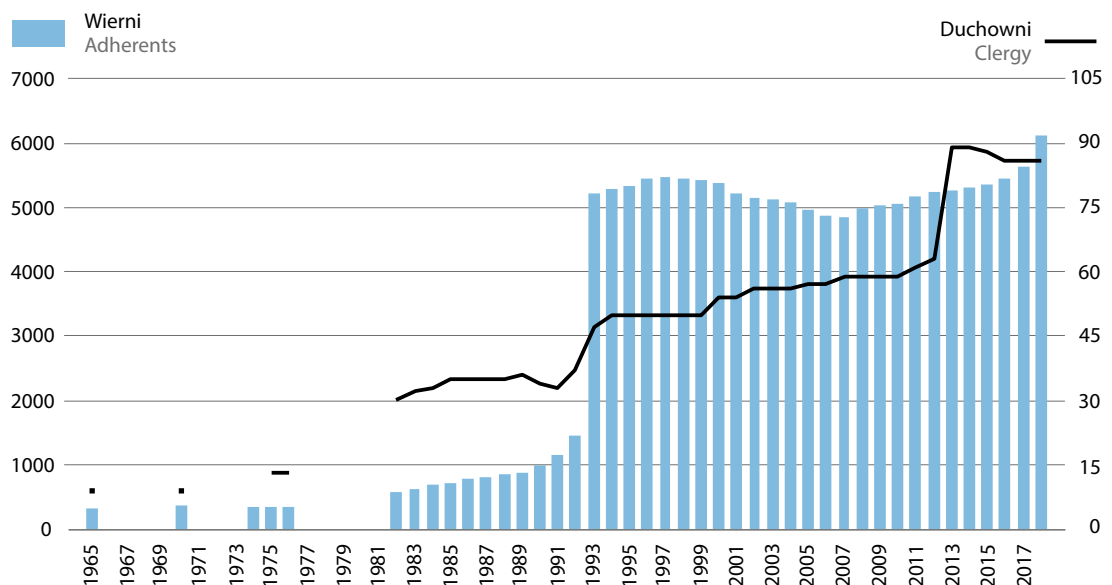
W 2017 r. Kościół prowadził 52 punkty nauczania religii, do których uczęszczało 856 uczniów. Wydaje dwa miesięczniki: *Nasza Rodzina* i *Chleb Żywota*, oba w nakładzie 2 000 egz., wydaje też szereg pism i biuletynów religijnych.

Przyjęcie nowych członków jest uroczystą czynnością kościelną związaną z udzielaniem błogosławieństwa Bożego do inicjacji świętego chrztu wodnego, a po dogłębnym poznaniu zasad wiary mogą przystąpić do świętego pieczętowania, czyli świętego chrztu duchowego.

Kościół oczekuje od swych wiernych by sumiennie i z poczuciem odpowiedzialności wywiązywali się z powierzonych im obowiązków w życiu społecznym, rodzinnym i zawodowym.

Obecnie prowadzony jest proces legislacyjny przyjętego Projektu Rządowego Ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Nowoapostolskiego, wszczęty w 1990 roku, zaś przyjęty projekt Ustawy nie różni się co do zasady od już przyjętych i od lat obowiązujących ustaw innych Kościołów w Polsce.

Wykres 2.40. Wierni i duchowni Nowoapostolskiego Kościoła w Polsce
Chart 2.40. Adherents and clergy of the New Apostolic Church

Mapa 2.19. Okręgi Kościoła Nowoapostolskiego w Polsce w 2018 r.
 Map 2.19. Districts of the New Apostolic Church in 2018

W – Wierni D – Duchowni Ś – Świątynie P. – Parafie
 Adherents Clergy Temples Parishes

Okręg północno-zachodni	Okręg centralno-południowy	Okręg północno-wschodni	Okręg zachodni
W – 1 654	W – 1 685	W – 1 385	W – 1 394
D – 21	D – 23	D – 25	D – 17
Ś – 3	Ś – 5	Ś – 3	Ś – 4
P. – 12	P. – 17	P. – 10	P. – 13

Ewangeliczna Wspólnota Zielonościątkowa

The Evangelical Pentecostal Community

1.3.1.021

3.12

Adres: 38-505 Bukowsko, Wola Piotrowa 40

Data powstania na terenie Polski: XIX w. Date of establishment on the territory of Poland: 19th c.	Data rejestracji: 1981 Date of registration: 1981
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 10 No. in the register of churches and religious associations: 10	Data wpisu: 11.01.1990 Date of entry: 11.01.1990

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes	
Ogółem Total	2000	555	58	4	6
	2005	511	70	5	6
	2010	493	69	6	6
	2015	567	71	6	8
	2016	600	69	6	7
	2017	613	78	6	8
	2018	630	83	6	8
dolnośląskie	72	8	1	1	
małopolskie	63	6	–	1	
opolskie	19	4	–	1	
podkarpackie	476	65	5	5	

Za bezpośredni początek Wspólnoty można uważać pierwsze dziesięciolecie XX w. Wtedy to, na Śląsku Cieszyńskim, w ramach Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego powstało duchowe przebudzenie o charakterze zielonościątkowym. W 1910 r. ta grupa „przebudzeniowa” została zarejestrowana przez ówczesne władze Monarchii Austro-Węgierskiej pod nazwą „Związek Stanowczych Chrześcijan”. W wyniku I wojny światowej zbory zostały podzielone granicą polsko-czechosłowacką. Po II wojnie światowej (w latach 1968–72) część rodzin z ww. zborów przesiedliło się do 3 pustych wiosek na terenie województwa podkarpackiego: Woli Piotrowej, Puław i Wisłoczka, tworząc trzy samodzielne zbory. W 1981 r. zbory te zostały zarejestrowane pod nazwą „Protestancka Wspólnota Regionu Bieszczadzkiego – Kościół Zielonościątkowy”. Obecną nazwę Wspólnota przyjęła w 1988 r.

Za jedyne nieomyślne źródło wiary Wspólnota uznaje całe Pismo Święte.

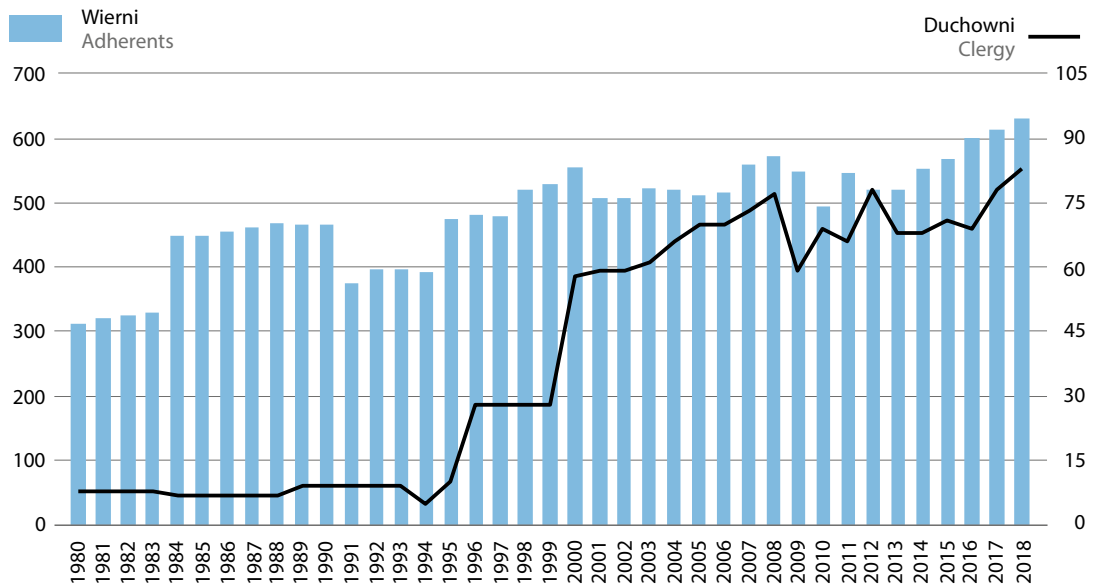
Wyznanie posiada 7 przykościelnych punktów katechetycznych, do których w 2017 r. uczęszczało 97 uczniów. W Kościele jest prowadzona pomoc dla osób uzależnionych oraz dla dzieci z rodzin ubogich. Wspólnota prowadzi świetlicę środowiskową.

Każdy kto ubiega się o członkostwo we Wspólnocie musi przeżyć duchowe narodzenie, jako świadectwo wewnętrznej przemiany, przyjąć chrzest wiary poprzez zanurzenie w wodzie i dobrowolnie zadeklarować członkostwo. O przyjęciu do Wspólnot decydują członkowie zboru.

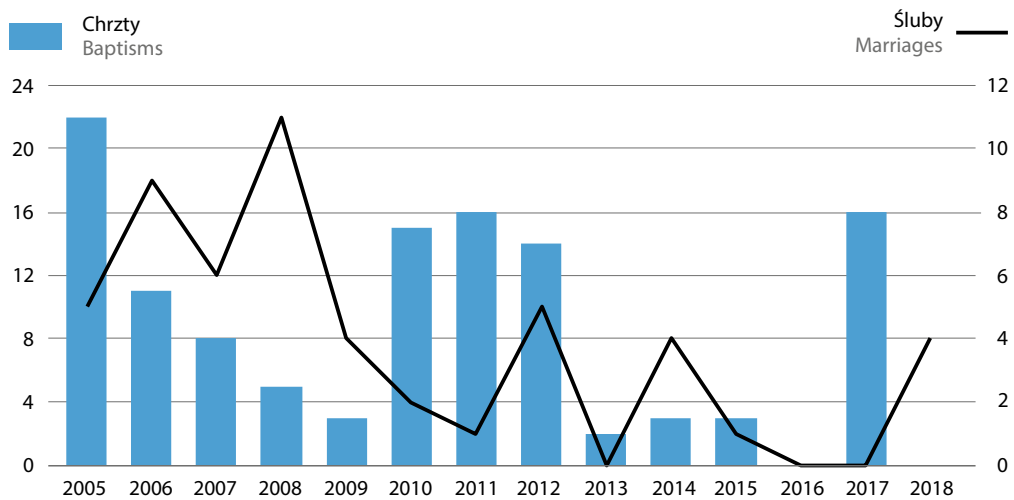
Członkowie Wspólnoty praktykują: systematyczne i indywidualne czytanie (połączone z analizą) Słowa Bożego, jako codzienny pokarm duchowy, indywidualną codzienną modlitwę, a także systematyczne uczestnictwo w nabożeństwach (co najmniej 3 razy w tygodniu).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Ewangelicznej Wspólnoty Zielonościątkowej mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Wykres 2.41. Wierni i duchowni Ewangelicznej Wspólnoty Zielonościątkowej
 Chart 2.41. Adherents, clergy of the Evangelical Pentecostal Community

Wykres 2.42. Chrztys i śluby udzielone w Ewangelicznej Wspólnoty Zielonościątkowej
 Chart 2.42. Baptisms and marriage contracted in the Evangelical Pentecostal Community

Zbór Stanowczych Chrześcijan w RP**1.3.1.022**

The Church of Resolute Christians in the Republic of Poland

3.32

Adres: 43-460 Wiśła, ul. Malinczanów 4a

Data powstania na terenie Polski: 1922 Date of establishment on the territory of Poland: 1922	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 47 No. in the register of churches and religious associations: 47	Data wpisu: 31.07.1990 Date of entry: 31.07.1990

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples
Ogółem Total	300	7	3
	2005	302	3
	2010	142	3
	2015	159	3
	2016	157	3
	2017	157	3
	2018	158	3
dolnośląskie	18	1	1
lubuskie	5	1	1
śląskie	135	7	1

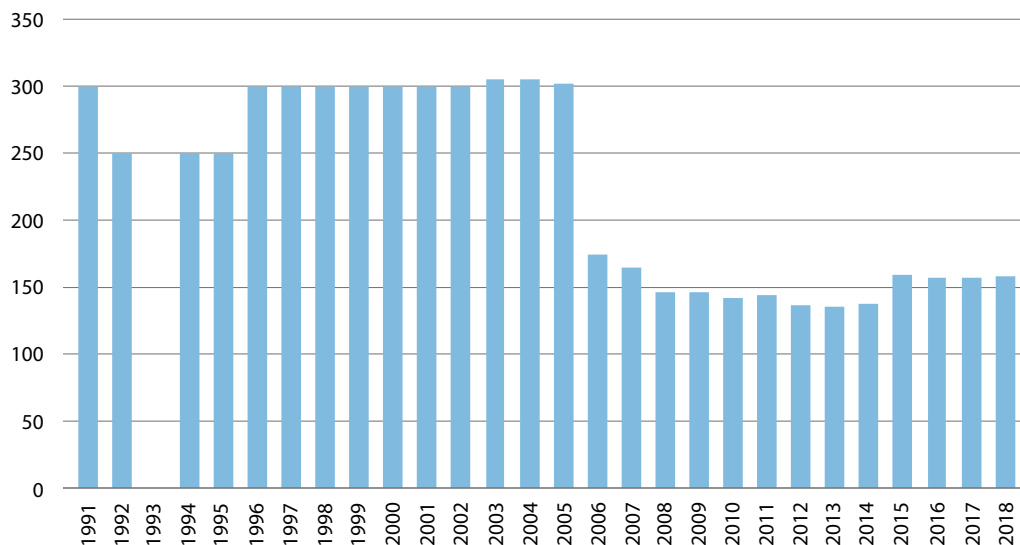
Wyznanie jest kolejnym przedstawicielem ruchu zielonoświątkowego powstałych w wyniku działalności misjonarskiej z terenu Norwegii w początkach XX w. Zadaniem Zboru jest pielęgnowanie życia chrześcijańskiego wśród członków i sympatyków oraz nauczanie i szerzenie Pisma Świętego, które jest podstawą życia wyznawców. Nowi członkowie przyjmowani są przez chrzest wodny.

Zbór reprezentowany jest przez Radę Starszych.

Wydaje miesięcznik Ukryte Skarby w nakładzie 60 egz.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Zboru Stanowczych Chrześcijan w RP zadeklarowały 242 osoby.

Wykres 2.43. Wierni Zboru Stanowczych Chrześcijan
 Chart 2.43. Adherents of the Church of Resolute Christians Church

Kościół Chrześcijan Dnia Sobotniego

The Christian Church of Saturday Day

1.3.1.023
3.07

Adres:	43-300 Bielsko-Biała, ul. Cieszyńska 96	
E-mail:	sekretariat@kchds.pl	www.kchds.pl
Data powstania na terenie Polski: 1933 Date of establishment on the territory of Poland: 1933	Data rejestracji: 1961 Date of registration: 1961	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 5 No. in the register of churches and religious associations: 5	Data wpisu: 01.02.1990 Date of entry: 01.02.1990	

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	1996: 268	10	7	21
	2005: 460	40	18	24
	2010: 484	40	18	24
	2015: 505	44	18	21
	2016: 505	44	18	21
	2017: 517	44	18	21
	2018: 512	43	20	25
dolnośląskie	21	1	1	1
kujawsko-pomorskie	50	1	1	4
lubuskie	2	-	-	-
łódzkie	48	7	3	3
małopolskie	55	3	1	1
mazowieckie	7	1	1	1
podkarpackie	8	2	2	2

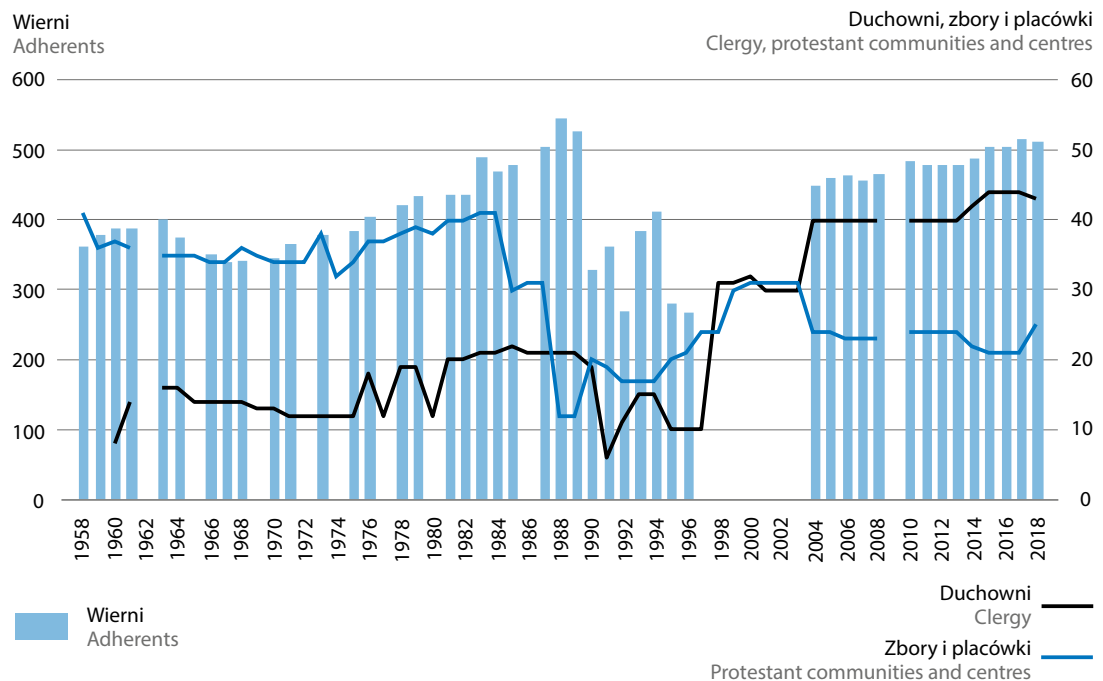
Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
podlaskie	1	–	–	–
pomorskie	6	1	1	1
śląskie	280	23	4	6
świętokrzyskie	1	–	–	–
warmińsko-mazurskie	5	–	1	1
zachodniopomorskie	28	4	2	2

Kościół wyodrębniony w roku 1933 z Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego (tzw. Ruch A. Kubego) i kwestionujący niektóre nauki jego założycielki Ellen G. White. Za podstawę swej działalności przyjmuje „przykazania Boże i wiarę Jezusową”, święcą sobotę jako dzień głoszenia słowa Bożego i odpoczynku. Uważają, że każdy członek Kościoła powinien głosić zasady Pisma Świętego. Naczelną władzą jest Synod Kościoła, a zwierzchnikiem Naczelny Prezbiter. Kościół dzieli się na 3 okręgi: południowy (z siedzibą w Bielsku-Białej), centralny (w Łodzi) i północny (w Bydgoszczy).

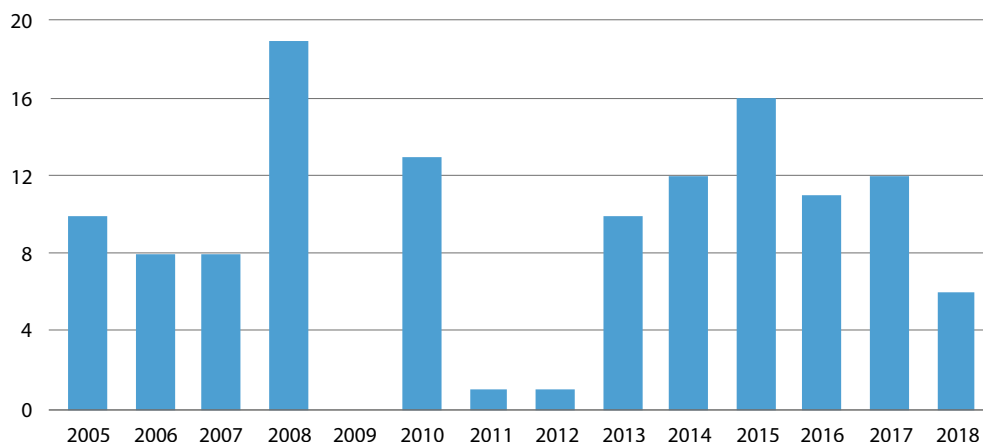
Kościół posiada Seminarium, w którym w 2017 r. uczyło się 15 osób. Istnieje Kościelna Służba Charytatywno-Opiekuńcza Tabita, która pomaga ubogim członkom wspólnoty, a także ludziom z zewnątrz. Przy Kościele działa wydawnictwo Duch Czasów, które wydaje: kwartalnik Duch Czasów w nakładzie 400 egz. oraz rocznik Lekcje Biblijne – 500 egz. A także broszury, książki i opracowania.

Nowi członkowie przyjmowani są poprzez chrzest (przez całkowite zanurzenie) i nakładanie rąk jako znak napełnienia Duchem Świętym. Wyznawcy zobowiązani są do: uczestnictwa w sobotnich nabożeństwach i uroczystościach religijnych, codziennej modlitwy a także prowadzenia życia godnego człowieka odrodzonego.

Wykres 2.44. Wierni, duchowni oraz zbory i placówki Kościoła Chrześcijan Dnia Sobotniego
Chart.2.44. Adherents, clergy, communities and centres of the Christian Church of Saturday Day

Wykres 2.45. Chrzty udzielone w Kościele Chrześcijan Dnia Sobotniego
 Chart.2.45. Baptisms in the Christian Church of Saturday Day

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Chrześcijan Dnia Sobotniego zadeklarowało 241 osób.

Centrum Chrześcijańskie „Miecz Ducha” The Christian Center “The Sword of the Spirit”

1.3.1.024

9.23

Adres:	62-800 Kalisz, ul. Poznańska 45	
E-mail:	biuro@mieczducha.pl	www.mieczducha.pl
Data powstania na terenie Polski: 1997 Date of establishment on the territory of Poland: 1997	Data rejestracji: 1998 Date of registration: 1998	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 142 No. in the register of churches and religious associations: 142	Data wpisu: 14.01.1998 Date of entry: 14.01.1998	

Województwa Voivodships	Członkowie Adherents	Duchowni Clergy	Jednostki kościelne Church units
Ogółem Total	356	7	1
	200	5	1
wielkopolskie	200	5	1

Grupa powstała w wyniku odłączenia się charyzmatycznej wspólnoty „Emanuel” od Kościoła rzymskokatolickiego.

Źródłem wiary Kościoła jest Pismo Św. Członkowie Kościoła wierzą w trójjedynego Boga, w śmierć i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa, w zbawienie, poprzez wiarę w Jego odkupieńczą ofiarę. Do zobowiązań członków należy prowadzenie życia zgodnego z Ewangelią, a także: indywidualna modlitwa i studiowanie Słowa Bożego, spotkania w grupach domowych raz w tygodniu, udział w niedzielnych nabożeństwach, kwartalnych spotkaniach członków Kościoła oraz raz w roku w spotkaniach sprawozdawczych.

Kościół prowadzi punkt nauczania religii, z którego korzystało w 2010 r. 35 uczniów. Wydawał czasopismo Miecz Ducha w nakładzie 1 500 egz. oraz książki o tematyce religijnej.

Członkiem Kościoła może być osoba pełnoletnia (lub młodsza za zgodą rodziców bądź opiekunów) dobrowolnie zgłaszająca swoją kandydaturę.

Do 2007 r. Kościół funkcjonował pod nazwą Chrześcijański Kościół „Miecz Ducha” w Kaliszu.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Chrześcijańskiego Kościoła „Miecz Ducha” zadeklarowało 200 osób.

Kościół Chrześcijański „Słowo Wiary” The Christian Church “Word of Faith”

1.3.1.025
9.36

Adres:	81-531 Gdynia, ul. Wielkopolska 250		
E-mail:	pastor@kcsw.org	www.kcsw.org	
Data powstania na terenie Polski: 1998 Date of establishment on the territory of Poland: 1998	Data rejestracji: 2003 Date of registration: 2003		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 156 No. in the register of churches and religious associations: 156	Data wpisu: 04.08.2003 Date of entry: 04.08.2003		

Kościół lokalny Local Church	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Jednostki kościelne Church units
Ogółem Total	2005	129	6	2
	2010	175	8	4
	2015	153	7	5
	2016	142	6	4
	2017	140	7	4
	2018	140	6	4
Kościół w Gdyni	80	2	1	1
Kościół w Częstochowie	40	2	1	1
Kościół w Elku	15	1	1	1
Misja Kościoła w Zduńskiej Woli	5	1	1	1

Kościół Chrześcijański, który rozpoczął swą działalność w 1998 r. skupia swoją uwagę przede wszystkim na głoszeniu Ewangelii Jezusa Chrystusa oraz nauczaniu życia chrześcijańskiego. Źródłem wiary jest Biblia – jako jedyne i nieomylne Boże Słowa. Zasady wiary określone są w Biblii i mówią, że: Bóg jest jeden w trzech osobach; człowiek jest stworzony na obraz i podobieństwo Boże; człowiek stał się grzesznikiem przez nieposłuszeństwo i potrzebuje odkupienia przez wiarę w ofiarę Jezusa; Chrztost wodny przez zanurzenie; Chrztost w Duchu św.; uzdrowienie i powtórne przyjście Jezusa.

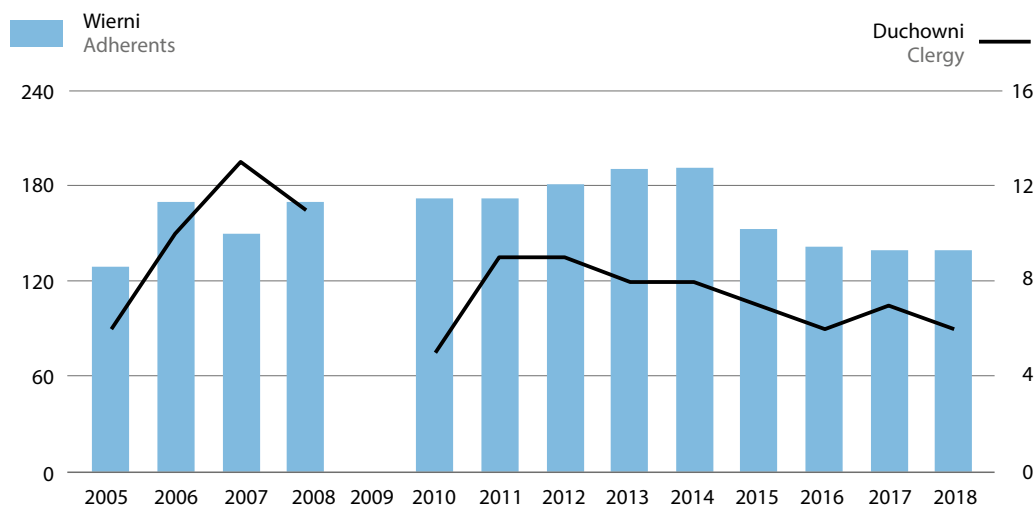
Członkowie Kościoła są zobowiązani w wymiarze codziennym do: osobistej modlitwy, rozważania Bożego Słowa, świadczenia o Jezusie, natomiast w wymiarze dłuższym do: regularnego uczęszczania do Kościoła (przede wszystkim na niedzielne nabożeństwa i modlitwę) i angażowania się w pracę Kościoła.

Przyjmowanie nowych członków odbywa się poprzez wyznanie prawdy wiary i złożenie dobrowolnej deklaracji przystąpienia do Kościoła. Przyjmowane są osoby pełnoletnie i niepełnoletnie (w wypadku tych ostatnich za zgodą przedstawicieli ustawowych).

Kościół w ramach akcji charytatywnych pomaga osobom potrzebującym i dzieciom.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijańskiego „Słowo Wiary” mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.46. Wierni i duchowni Kościoła Chrześcijańskiego „Słowo Wiary”
Chart 2.46. Adherents and clergy of the Christian Church “Word of Faith”

Evangelicalny Związek Braterski w RP The Evangelical Broterhod Church in PL

1.3.1.026

3.24

Adres: 78-400 Szczecinek, ul. Mickiewicza 18

E-mail: ezb.szczecinek@wp.pl

www.ezb-szczecinek.pl

Data powstania na terenie Polski: 1987

Date of establishment on the territory of Poland: 1987

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 23

No. in the register of churches and religious associations: 23

Data wpisu: 31.01.1990

Date of entry: 31.01.1990

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	522	25	30
	2005	450	21	24
	2010	590	19	25
	2015	650	17	23
	2016	530	15	21
	2017	550	13	17
	2018	490	17	18
kujawsko-pomorskie	20	1	1	1
łódzkie	30	2	2	2
pomorskie	100	1	1	1
śląskie	40	3	1	1
wielkopolskie	50	2	2	2
zachodniopomorskie	250	8	11	11

Celem Związku jest rozpowszechnianie pełnej Ewangelii Jezusa Chrystusa, prace ewangelizacyjno-misyjne, zwalczanie patologii społecznych (szczególnie wśród osób i rodzin dotkniętych alkoholizmem). Przenacza na to środki z działalności gospodarczej (prowadzenie usług przewozowych autobusami i mikrobusami). Związek posiada trzy okręgi: północny z siedzibą w Szczecinku, centralny w Poznaniu oraz południowy w Wiśle.

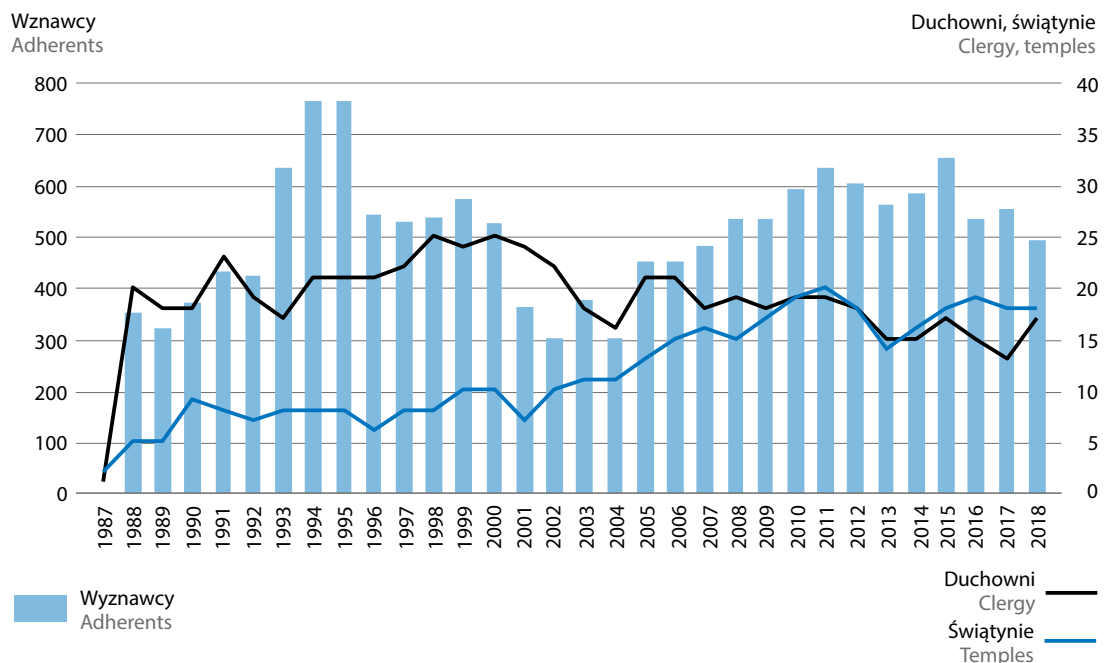
Związek utrzymuje kontakty z bratnimi związkami i zborami, m.in. z Biblijnym Kościołem Baptystycznym w Warszawie.

Na czele Wyznania stoi Rada Starszych. Związek w 2017 r. prowadził: 5 punktów katechetycznych dla 38 uczniów, Szkołę Biblijną dla 12 uczniów, a także świetlicę dla dzieci i klub dla młodzieży. Związek w 2017 r. prowadził działalność wydawniczą. Wydawano miesięcznik Poselstwo pokoju (nakład 150 egz.) oraz broszury tematyczne.

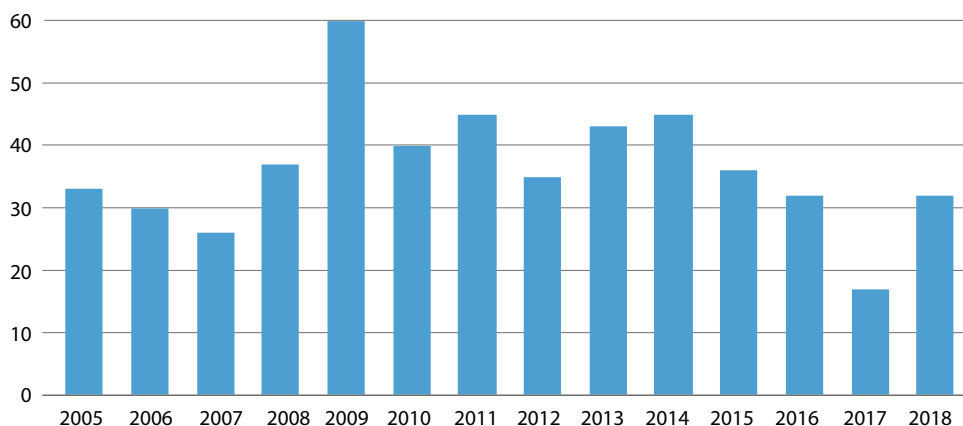
Obrzędy praktykowane przez członków wyznania to: chrzest przez zanurzenie osób w wieku świadomym, Wieczera Pańska pod postaciami chleba i wina, błogosławieństwo małżonków, błogosławieństwo dzieci oraz chrześcijański pogrzeb. Życie zboru to przede wszystkim: nabożeństwa, ewangelizacje, godziny biblijne, katecheza dzieci i młodzieży, ale także: zorganizowany wypoczynek letni i zimowy, praca nad uzależnionymi, pomoc duszpasterska i charytatywna.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Ewangelicznego Związku Braterskiego w RP mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.47. Wyznawcy, duchowni i świątynie Ewangelicznego Związku Braterskiego
Chart 2.47. Adherents, clergy and temples of the the Evangelical Broterhood Church

Wykres 2.48. Chrzty udzielone w Ewangelicznym Związku Braterskim
 Chart 2.48. Baptisms and marriages contracted in the Evangelical Brotherhood Church

Kościół Armia Zbawienia w RP

1.3.1.027

The Church of the Salvation Army in the Republic of Poland

9.43

Adres:	03-736 Warszawa, ul. Ząbkowska 13/13	
E-mail:	armia-zbawienia@armia-zbawienia.pl	www.armia-zbawienia.pl
Data powstania na terenie Polski: 2005 Date of establishment on the territory of Poland: 2005	Data rejestracji: 2006 Date of registration: 2006	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 163 No. in the register of churches and religious associations: 163	Data wpisu: 21.06.2006 Date of entry: 21.06.2006	

Województwa Voivodships	Członkowie Adherents	Duchowni Clergy	Jednostki ko- ścielne Church units
Ogółem Total			
	2006	116	3
	2010	140	3
	2015	71	9
	2016	104	6
	2017	110	7
	2018	112	7
mazowieckie	31	5	1
w tym of which Warszawa	31	5	1
podkarpackie	45	1	1
pomorskie	20	1	1
świętokrzyskie	16	-	1

Kościół protestancki o charakterze ewangelikalnym, metodystycznym i uświęceniowym, zorganizowany w sposób hierarchiczny na podobieństwo organizacji militarnych.

Założycielem Armii Zbawienia był pastor metodystyczny William Booth (1829–1912), który uznał, że jego misją jest głoszenie Ewangelii nie w kościołach, ale na ulicach Londynu, zwłaszcza bezdomnym i żebrakom.

W tym celu, wspólnie z żoną Catherine, powołał w 1865 Misję Chrześcijańską Wschodniego Londynu, którą w 1878 przemianował na Armię Zbawienia. Razem z nową nazwą Booth wprowadził nowy styl z mundurami, stopniami wojskowymi oraz sztandarami. Od tego momentu ruch począł się szybko rozwijać i obecnie liczy ponad 25 tysięcy oficerów, 2,5 miliona żołnierzy (członków), 4,5 miliona wolontariuszy i 100 tysięcy pracowników pracujących w 114 krajach świata oraz prowadzących szpitale, ośrodki dla bezdomnych i uzależnionych, domy starców. Obejmuje pomocą 30 milionów ludzi. Członkowie Kościoła angażują się w walkę z wyzyskiem seksualnym kobiet oraz w dystrybucję żywności w Afryce. W Polsce Armia Zbawienia prowadzi działalność charytatywną, świetlice dla dzieci, kluby dla dzieci i młodzieży oraz punkt żywnościowy. Prowadzi także działalność wydawniczą, wydaje ulotki i plakaty.

Doktryną religijną Kościoła jest salwacjonizm, który wyrasta z tradycji arminiańskiej oraz metodystycznej. Jednocześnie interpretuje on chrześcijaństwo jako duchową walkę, w której Bóg potrzebuje własnej armii. Jedyną podstawą wiary jest Pismo Święte (zasada *Sola scriptura*). Armia Zbawienia nie praktykuje rytuałów i sakramentów – ani chrztu, ani Wieczerzy Pańskiej. Każdy chrześcijanin może zostać członkiem Armii Zbawienia: adherentem lub żołnierzem. Obie formy członkostwa wymagają przeszkolenia, po nim zostają uroczystie zaprzysiężeni.

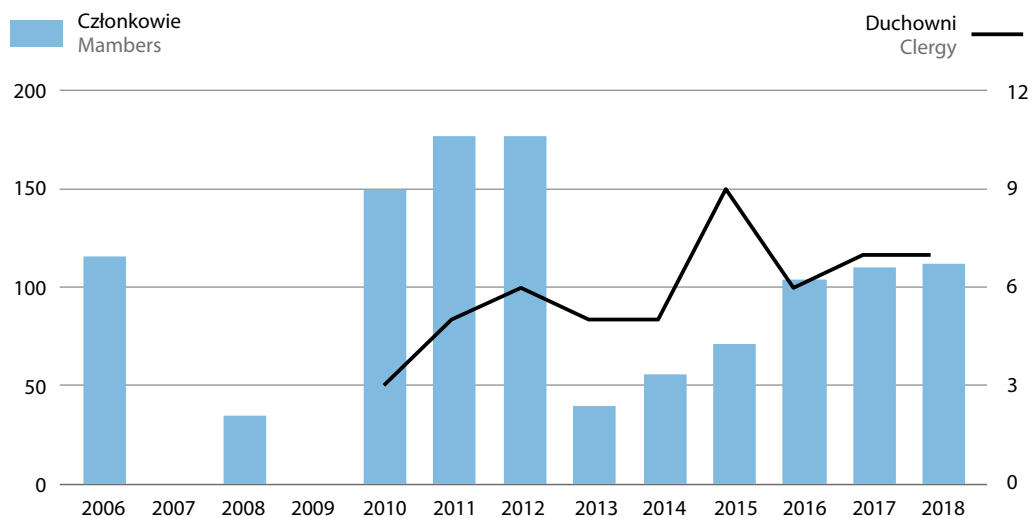
Każdy z członków (żołnierzy) Armii Zbawienia, poza akceptacją przywództwa i obowiązku pracy ewangelizacyjnej lub charytatywnej (na zasadzie wolontariatu) zobowiązany jest do przyjęcia zasad wiary i złożenia przysięgi wojskowej, która zastępuje chrzest. Przysięga zakłada wyznanie Jezusa Chrystusa jako jedynego Pana i Zbawiciela oraz zobowiązanie do posłuszeństwa Duchowi Świętemu, modlitwy, służby i studiowania Pisma Świętego. Żołnierze zobowiązują się również do abstynencji od alkoholu, tytoniu, narkotyków, niekorzystania z pornografii oraz wystrzegania się gier hazardowych. Każdy z nich ma obowiązek osobistego głoszenia Królestwa Bożego i konieczności nawrócenia oraz przekazywania części swoich zarobków na potrzeby wspólnoty.

Główne zasady wiary Armii Zbawienia znane są jako Przymierze Żołnierza, składane podczas zaprzysiężenia:

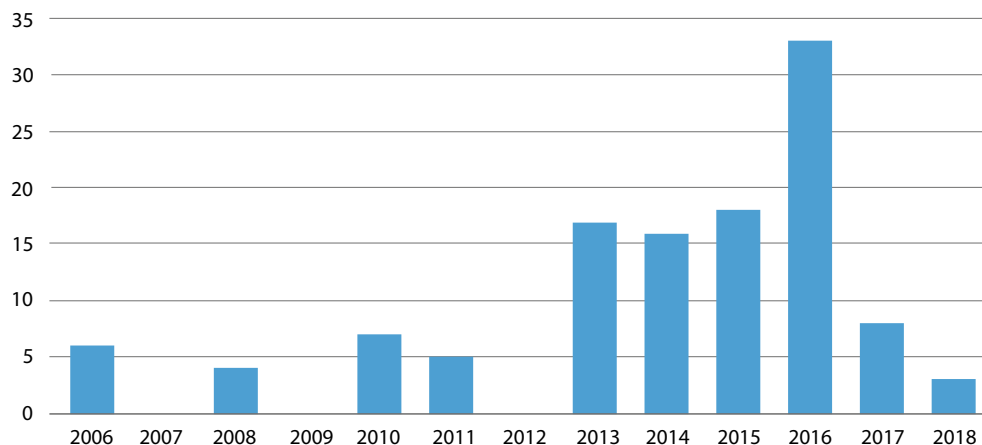
1. Wierzymy, że Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu zostało spisane pod Bożym natchnieniem oraz że stanowi ono jedyną boską podstawę chrześcijańskiej wiary i praktyki.
2. Wierzymy, że jest jeden Bóg, nieskończenie doskonały, Stwórca, Kontynuator i Namiestnik wszechrzeczy; jest On również jedynym obiektem oddawania czci.
3. Wierzymy w trzy osoby boskie – Ojca, Syna i Ducha Świętego – niepodzielne w swej istocie i równe w mocy i chwale.
4. Wierzymy, że w osobie Jezusa Chrystusa natura boska i ludzka współistnieją, tak że jest On prawdziwie i całkowicie Bogiem oraz prawdziwie i całkowicie człowiekiem.
5. Wierzymy, że nasi pierwsi rodzice zostali stworzeni w stanie niewinności, lecz poprzez swe nieposłuszeństwo stracili swą czystość i szczęście; w konsekwencji swego upadku wszyscy stali się grzesznikami, całkowicie zdeprawowani, i jako tacy podlegają sprawiedliwemu gniewowi Boga.
6. Wierzymy, że Pan Jezus Chrystus poprzez swe cierpienie i śmierć odkupił cały świat, aby każdy mógł być zbawiony.
7. Wierzymy, że nawrócenie do Boga, wiara w naszego Pana Jezusa Chrystusa oraz odrodzenie w Duchu Świętym są niezbędne do zbawienia.
8. Wierzymy, że jesteśmy usprawiedliwieni z łaski przez wiarę w naszego Pana Jezusa Chrystusa; ten zaś, kto uwierzy, ma świadectwo w sobie.
9. Wierzymy, że trwanie w stanie zbawienia zależy od trwania w posłuszeństwie wiary w Chrystusie.
10. Wierzymy, że przywilejem wszystkich wierzących jest być całkowicie uświęconym, i że ich cały duch, dusza i ciało mogą być zachowane bez skazy, aż do przyjścia naszego Pana Jezusa Chrystusa.
11. Wierzymy w nieśmiertelność duszy, zmartwychwstanie ciała, sąd ostateczny przy końcu świata, wieczne szczęście sprawiedliwych oraz w niekończącą się karę nieprawych.

Pierwszą placówkę w Polsce Kościół założył w 2005 r. pod nazwą Korpus Warszawski, który prowadzi spotkania informacyjne pt. „Pierwsze kroki z armią” oraz regularne studia biblijne dla osób chcących zapoznać się z nauką Pisma Świętego. Co niedzielę odbywają się nabożeństwa. Kościół jest członkiem Aliansu Ewangelicznego w RP.

Wykres 2.49. Członkowie i duchowni Kościoła Armia Zbawienia w RP
 Chart 2.49. Members and clergy of the Church of the Salvation Army in the Republic of Poland

Wykres 2.50. Chrztu udzielone w Kościele Armia Zbawienia w RP
 Chart 2.50. Baptisms in the Church of the Salvation Army in the Republic of Poland

Stowarzyszenie Zborów Chrześcijan w RP

The Association of Christian Churches in the Republic of Poland

1.3.1.028

3.26

Adres:	43-180 Orzesze, ul. Bukowina 55		
E-mail:	www.chrzescijanin.strefa.pl		
Data powstania na terenie Polski: 1959 Date of establishment on the territory of Poland: 1959	Data rejestracji: 1984 Date of registration: 1984		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 16 No. in the register of churches and religious associations: 16	Data wpisu: 11.01.1990 Date of entry: 11.01.1990		

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	347	2
	2005	392	2
	2010	442	2
	2015	450	2
	2016	425	2
	2017	437	2
śląskie	325	2	2
wielkopolskie	112	-	1

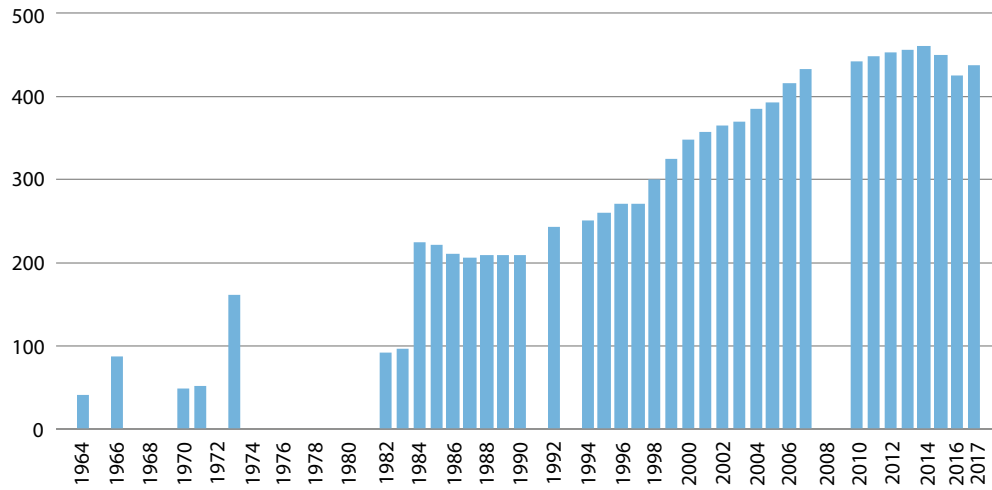
Wyznanie nawiązuje do idei ruchu zainicjowanego w latach dwudziestych przez Johna Darby (Bracia Plymouth). W Polsce zostało zarejestrowane w roku 1959 jako Zbór Chrześcijan bez Osobliwego Wyznania. W roku 1984 zmieniono nazwę na obecną, gdy sześć działających dotąd niezależnych zborów połączyło się w ramach Stowarzyszenia. W wyznaniu nie uznaje się żadnej władzy religijnej, a każdy zbór stanowi jednostkę autonomiczną. Podstawą wiary jest Pismo Święte. Wyznawcy oczekują na powtórne przyjście Chrystusa. Uważają, że ich wyznanie jest żywym, widzialnym Kościołem Chrystusa na ziemi. Uznają 2 sakramenty: chrzest i Wieczerzę Pańską.

Stowarzyszenie prowadzi działalność ewangelizacyjną i wydawniczą, wydaje kalendarz Dobry zasiew. Organizuje obozy dla dzieci i młodzieży w celach wypoczynkowych powiązane z działalnością edukacyjno-ewangelizacyjną.

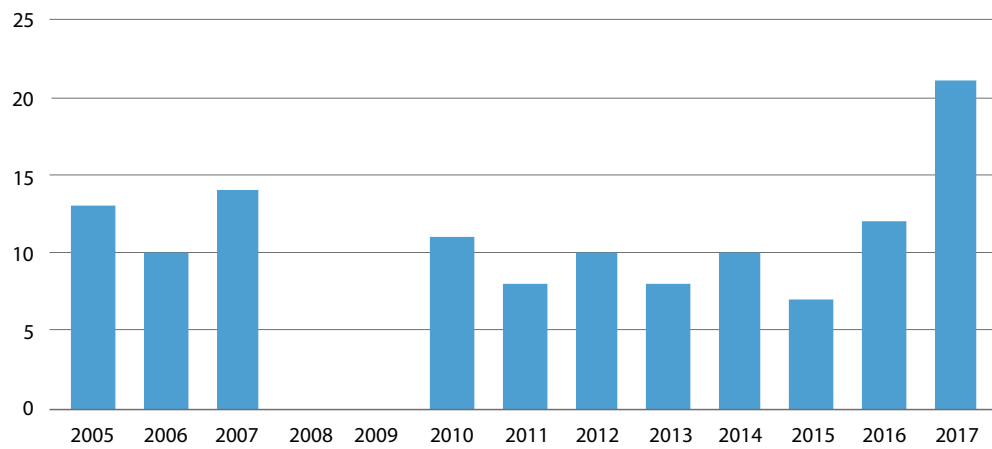
Członkami zboru zostają osoby przyjęte jednomyślną decyzją Ogólnego Zebrania Członków, jeżeli spełniają warunki określone w statucie stowarzyszenia.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Stowarzyszenia Zborów Chrześcijan mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Wykres 2.51. Wyznawcy Stowarzyszenie Zborów Chrześcijan
 Chart 2.51. Adherents of the Association of Christian Churches in the Republic of Poland

Wykres 2.52. Chrzty udzielone w Stowarzyszeniu Zborów Chrześcijan
 Chart 2.52. Baptisms in the Association of Christian Churches in the Republic of Poland

Jednota Braci Polskich

The Unity of Polish Brethren

1.3.1.029

3.27

Data powstania na terenie Polski: 1945 Date of establishment on the territory of Poland: 1945	Data rejestracji: 1967 Date of registration: 1967
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 7 No. in the register of churches and religious associations: 7	Data wpisu: 19.01.1990 Date of entry: 19.01.1990

Ugrupowanie założone w 1945 r. przez ewangelickiego duchownego ks. Karola Grycza Śmiłowskiego jako odrodzony ruch dawnych Braci Polskich (XVI–XVII w.). Po śmierci założyciela w 1959 r. Jednota przeszła ewolucję ideową. Wyodrębniły się z niej dwie odrębne grupy: Jednota Braci Polskich – Unitarianie i Zbór Panmonistyczny.

Siedzibą Jednoty jest Wrocław. W r. 1984 do Jednoty weszła grupa zielonoświątkowców, która przyczyniła się do uformowania obecnej postaci duchowej wspólnoty. Przy zachowaniu pewnych elementów tradycji ariańskiej (np. antytrynitaryzm) dominują w niej obecnie rysy pobożności zielonoświątkowej.

Całe Pismo Święte jest podstawą prawd wiary i moralności oraz normą życia chrześcijańskiego i organizacji zboru. Doktryna oparta jest na Dekalogu. Nowi członkowie przyjmowani są po przyjęciu chrztu wodnego przez całkowite zanurzenie i wiarę w Boga i Syna – Jego ofiarę na krzyżu.

Wyznawcy zobowiązani są do modlitwy osobistej, rodzinnej, zbiorowej, do udziału w nabożeństwach sobotnich i okolicznościowych (Wielkanoc, Zesłanie Ducha św.). W 2003 r. ich liczba wynosiła 260.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Jednoty Braci Polskich mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Zbór Chrześcijański w RP

The Christian Church in the Republic of Poland

1.3.1.030

3.28

Adres:	96-313 Jaktorów, ul. Chełmońskiego 116		
E-mail:	ragenratz@web.de		
Data powstania na terenie Polski: 1986 Date of establishment on the territory of Poland: 1986	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 39 No. in the register of churches and religious associations: 39	Data wpisu: 10.04.1990 Date of entry: 10.04.1990		

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2000	25	3	1
	2005	40	6	1
	2009	55	6	3
	2015	60	7	3
	2016	65	7	3
	2017	64	5	2
kujawsko-pomorskie	50	3	1	1
łódzkie	10	1	1	1
pomorskie	4	1	–	1

Podstawowe zasady nauki chrześcijańskiej, na których członkowie Zboru opierają swoją działalność, to zasady ustanowione przez Jezusa Chrystusa, zawarte w nauce apostołskiej. Pismo Święte stanowi jedyne źródło objawionej woli Bożej. Zbór Chrześcijański przyjmuje za cel swojej działalności ewangelizację narodu polskiego, nauczanie i szerzenie znajomości Biblii oraz rozpowszechnianie zasad etyki chrześcijańskiej. Zajmuje się także popularyzacją Europejskiego Ruchu Braterskiego poprzez wykłady biblijne w obcych językach. Zbór wspiera osoby ubogie i chore przekazując im odzież, żywność i lekarstwa.

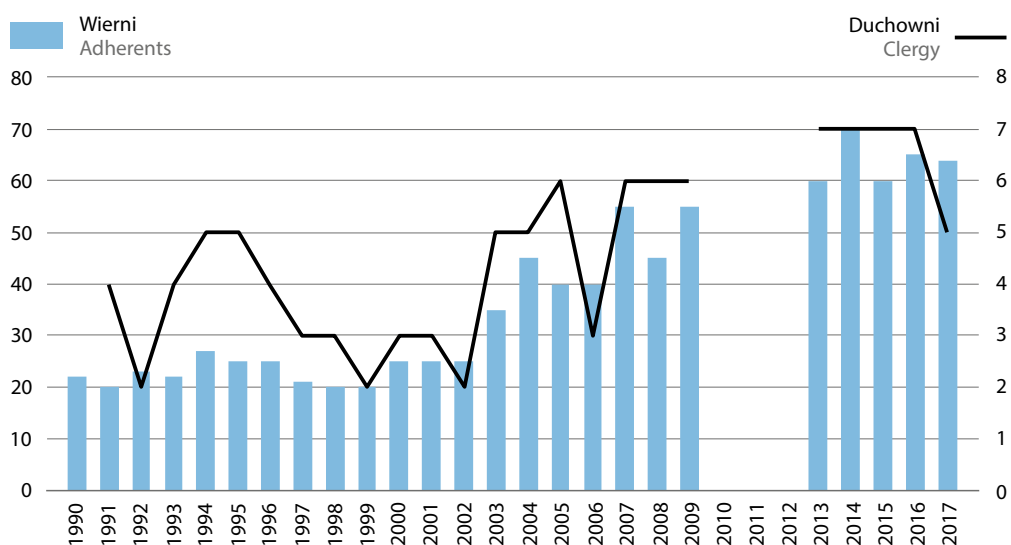
Na czele Zboru stoi co najmniej 2 braci starszych – biskupów.

Członkiem Zboru może zostać osoba zamieszkała na terenie Polski, która przed zborom wyrazi dobrą wolą chęć przystąpienia do Zboru i złoży wyznanie wiary zgodne z nauką Pisma Świętego poparte świadectwem życia. Członkowie Zboru uznają chrzest dorosłych przez zanurzenie w wodzie.

Wierni zobowiązani są do osobistej modlitwy i czytania Pisma Świętego oraz cotygodniowego obchodzenia pamiątki Wieczery Pańskiej (komunia pod dwiema postaciami). W tygodniu wierni spotykają się na wspólną modlitwę i rozważanie Pisma Świętego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru Chrześcijańskiego mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.53. Wierni i duchowni Zboru Chrześcijańskiego w RP
Chart 2.53. Adherents and clergy of the Christian Church in the Republic of Poland

Zbór Ewangelicznych Chrześcijan w Duchu Apostolskim 1.3.1.031

The Church of Evangelical Christians in the Apostolic Spirit 3.29

Adres: 19-300 Elk, ul. Krzemowa 8	
Data powstania na terenie Polski: 1911 Date of establishment on the territory of Poland: 1911	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 45 No. in the register of churches and religious associations: 45	Data wpisu: 26.06.1990 Date of entry: 26.06.1990

Zbór powstał na początku naszego stulecia w miejscowości Stradecz k/Brześcia i rozwinął się na okoliczne miejscowości kresów wschodnich Rzeczypospolitej, docierając aż do Piotrogradu. Nieliczni wyznawcy znaleźli się w okolicy Suwałk i Augustowa. Po wojnie większość wyznawców pozostała poza granicami kraju. Zbór po stronie polskiej stał się zbozem samodzielnym.

Podstawą wiary jest Pismo Święte, które członkowie wyznania odczytują w sposób dosłowny, odrzucając jakiegokolwiek interpretacje, objaśnienia czy komentarze.

Na czele Zboru stoi Rada Starszych, składająca się z 5 osób oraz Ogólne Zebranie Członków Zboru. W 2013 r. liczba członków zboru była szacowana na 50 osób zamieszkałych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru Ewangelicznych Chrześcijan w Duchu Apostolskim mieści się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Chrześcijański w Duchu Prawdy i Pokoju 1.3.1.032

The Christian Church in the Spirit of Truth and Peace 3.31

Adres: 44-200 Rybnik, ul. Piasta 9/1	
E-mail: duch-prawdy@wp.pl	www.kosciol.dz.pl
Data powstania na terenie Polski: 1975 Date of establishment on the territory of Poland: 1975	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 56 No. in the register of churches and religious associations: 56	Data wpisu: 21.01.1991 Date of entry: 21.01.1991

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Centrala/ /Kościół lokalny Central/ /Local church	
Ogółem Total	2000	152	13	4	1/3
	2005	187	16	3	1/3
	2010	189	15	1	1/2
	2015	196	15	1	1/2
	2016	184	9	1	1/2
	2017	188	13	1	1/2
	2018	177	11	1	1/2
mazowieckie	30	2	-	-	-/2
w tym of which Warszawa	16	1	-	-	-/1
śląskie	147	9	1	1	1/-

Początek wyznaniu dały spotkania modlitewne prowadzone od roku 1975 przez byłego zakonnika zakonu bonifratrów, na których czytano, rozważano i interpretowano Pismo św.

Wyznanie odwołuje się do nauki pierwotnych chrześcijan. Podstawą wiary jest treść Pisma św., a szczególnie Nowego Testamentu.

Celem Kościoła jest niesienie pokoju w serca ludzkie i całe otoczenie. Wierni realizują go poprzez opiekę duchową, niesienie pomocy samotnym i płaczącym, odwiedzanie chorych w szpitalach i domach pomocy społecznej.

Na czele Kościoła stoi Rada, a jej reprezentantem jest starszy kapłan. Kandydat na kapłana, diakona lub kaznodzieję musi mieć ukończone 21 lat, cieszyć się nieposzlakowaną opinią i mieć ukończony kurs praktyczno-teoretyczny zakończony egzaminem przed Radą.

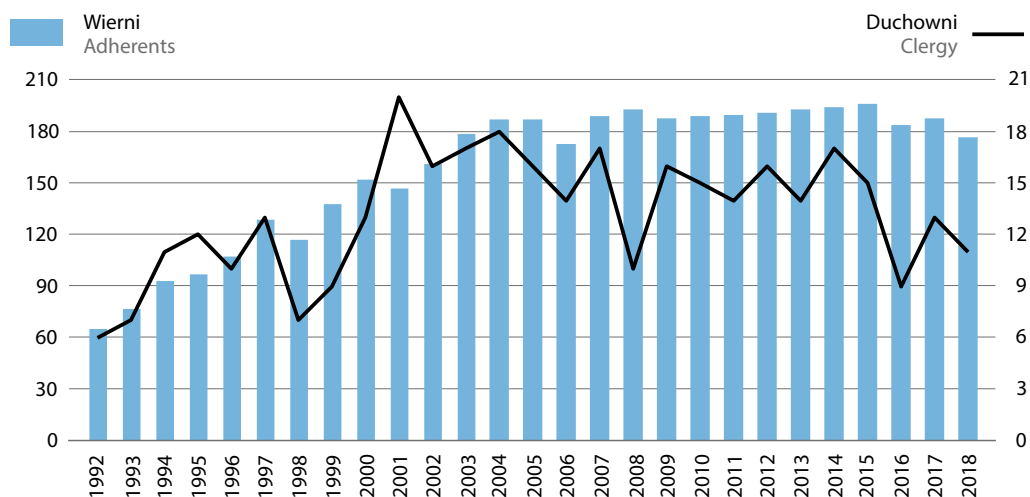
Centrala Kościoła znajduje się w Rybniku, natomiast kościoły lokalne w Warszawie i Żyrardowie.

Kościół prowadzi kurs biblijno-teologiczny oraz nauczanie religii. Organizuje pomoc dla chorych, biednych i opuszczonych. Kościół ma w planach powołanie do życia domu opieki dla najuboższych, niepełnosprawnych i chronicznie chorych. Kościół wydaje ulotki informacyjne w nakładzie 250 egz.

Nowi członkowie muszą uwierzyć Ewangelii – Doktrynie Kościoła, a ich przyjęcie do Kościoła odbywa się przez chrzest w wieku świadomym. Członkom Kościoła zaleca się: modlitwę indywidualną i zbiorową, studiowanie Słowa Bożego, uczestnictwo w codziennych nabożeństwach modlitewno-biblijno-adoracyjnych, a także udział we Mszy św., odwiedziny i pielęgnacje chorych oraz niesienie pomocy potrzebującym.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijańskiego w Duchu Prawdy i Pokoju mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.54. Wierni i duchowni Kościoła Chrześcijańskiego w Duchu Prawdy i Pokoju
Chart 2.54. Adherents and clergy of the Christian Church in the Spirit of Truth and Peace

Kościół Prezbiteriański

The Presbyterian Church

1.3.1.033

9.42

Data rejestracji: 2006 Date of registration: 2006	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 162 No. in the register of churches and religious associations: 162	Data wpisu: 17.02.2006 Date of entry: 17.02.2006

W 2006 r. Kościół liczył 200 członków i 3 duchownych, zamieszkałych w Warszawie.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Prezbiteriańskiego mieści się w przedziale od 100 do 199.

Międzynarodowa Misja „Centrum Służby Życia”

The Life-Centre-Ministries

1.3.1.034

3.34

Adres:	43-430 Skoczów, ul. Bielska 25		
E-mail:	centrumzycia@o2.pl		
Data powstania na terenie Polski: 1990 Date of establishment on the territory of Poland: 1990			
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 52 No. in the register of churches and religious associations: 52	Data wpisu: 12.12.1990 Date of entry: 12.12.1990		

Województwa Voivodships	Członkowie Adherents	Duchowni Clergy	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	1999	64	2
	2005	86	4
	2010	70	4
	2015	75	3
	2016	77	3
	2017	80	3
	2018	80	3
śląskie	80	3	1

Misja utworzona została przez Jacka i Betty Lockwood w Afryce Południowej. Jej celem jest zakładanie nowotestamentowych zborów według wzoru przedstawionego w Dziejach Apostolskich (zboru w Jerozolimie).

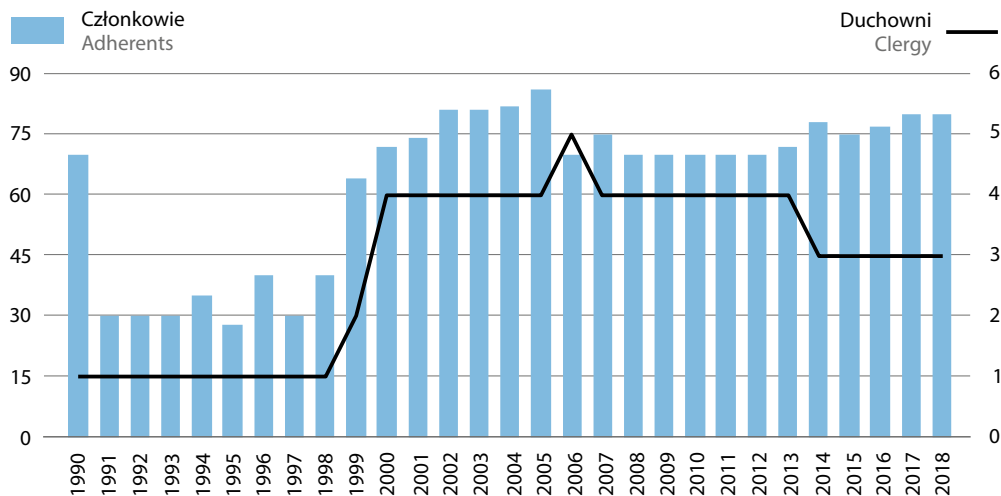
Zbory są jednostkami autonomicznymi w zarządzaniu, finansowaniu i propagowaniu zasad wiary. Nowe zbory organizowane są przez pracowników Misji, a następnie przekazywane miejscowym wyznawcom w celu krzewienia ewangelii. Źródłem wiary jest Słowo Boże – Biblia. Członkiem zboru może zostać osoba świadomie wypełniająca wolę Boga, która dobrowolnie złoży wniosek o przyjęcie do autonomicznego zboru.

Misja prowadziła w 2017 r. nauczanie religii w 1 placówce, do której uczęszczało 28 uczniów. Udzielała pomocy ubogim na Ukrainie.

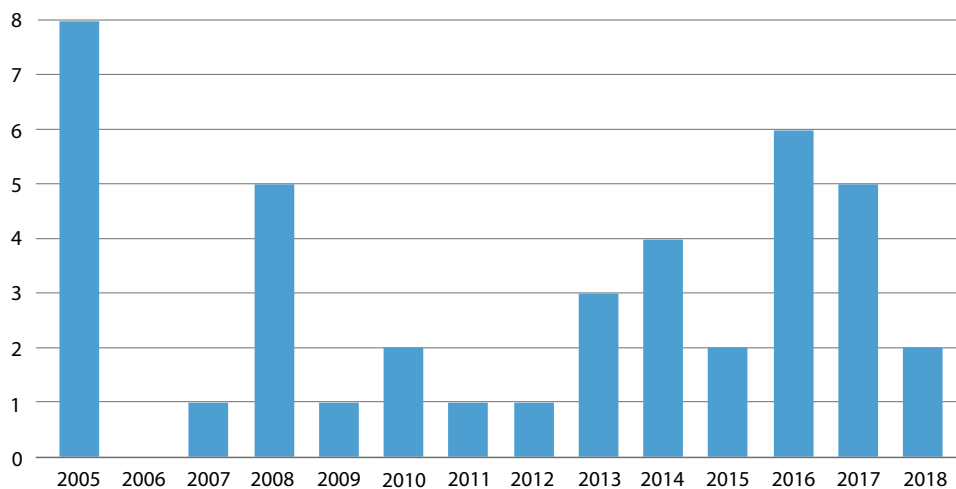
Wyznawcy zobowiązani są do: studiowania Słowa Bożego, uczestnictwa w nabożeństwach i innych organizowanych spotkaniach, brania czynnego udziału w pracach zboru, głoszenia ewangelii Jezusa Chrystusa, a także dawania swym życiem dobrego przykładu innym.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklaruujących przynależność do Misji „Centrum Służby Życia” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.55. Członkowie i duchowni Misji „Centrum Służby Życia”
 Chart 2.55. Members and clergy of the Life-Centre-Ministries

Wykres 2.56. Chrzty udzielone w Misji „Centrum Służby Życia”
 Chart 2.56. Baptisms in the Life-Centre-Ministries

Kościół Reformowany Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce

1.3.1.035

The Seventh Day Adventist Reformed Church in Poland

3.36

Adres:	61-059 Poznań, ul. Rugijska 36		
E-mail:	www.imssdarm.org.de		
Data powstania na terenie Polski: 1920 Date of establishment on the territory of Poland: 1920	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 51 No. in the register of churches and religious associations: 51	Data wpisu: 14.12.1990 Date of entry: 14.12.1990		

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	1999	30	2
	2005	28	2
	2010	28	3
	2015	33	3
	2016	32	3
	2017	29	3
	2018	29	3
kujawsko-pomorskie	4	–	–
łódzkie	2	–	–
małopolskie	5	–	1
śląskie	11	1	1
świętokrzyskie	1	–	–
wielkopolskie	6	1	1

Wyznanie stanowi część Kościoła mającego swą siedzibę w Mosbach w Niemczech, powstałego w wyniku rozłamu w nurcie adwentystycznym na tle sprzeciwu wobec służby wojskowej w czasie pierwszej wojny światowej.

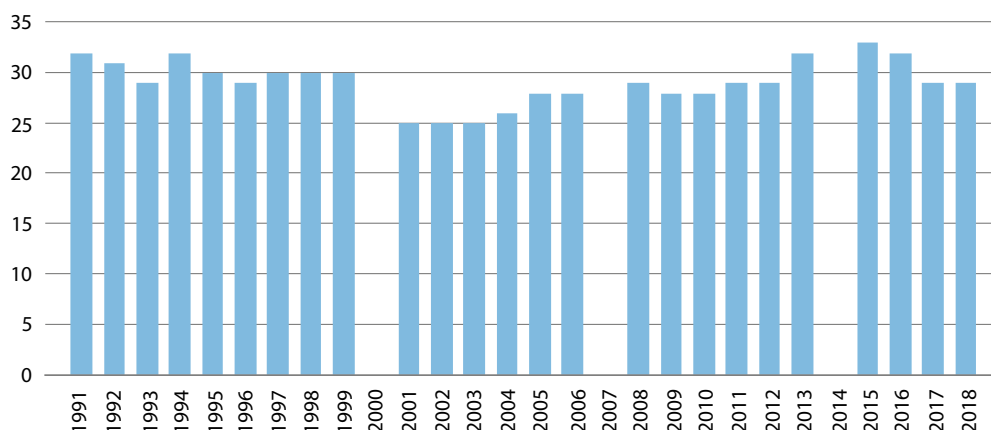
Źródłem wiary członków jest Pismo Świąte. Do praktyk religijnych wymaganych przez Kościół należy modlitwa indywidualna, rodzinne nabożeństwa poranne i wieczorne, udział w zgromadzeniach oraz studiowanie Słowa Bożego.

Podobnie jak w przypadku większości wyznań adwentystycznych, członkowie Kościoła Reformowanego przestrzegają soboty jako dnia odpoczynku, chrzczą ludzi dorosłych przez zanurzenie, a także nie wyrażają zgody na służbę w wojsku.

Kościół posiada 3 zbory: w Poznaniu, Bytomiu i Ropie (woj. małopolskie). Są wydawane: Lekcje Szkoły Sobotniej (kwartalnik) w nakładzie 50 egz. i rocznik Odczyty modlitewne w 50 egz.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Reformowanego Adwentystów Dnia Siódmego w Polsce mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.57. Wierni Kościoła Reformowanego Adwentystów Dnia Siódmego
Chart 2.57. Adherents of the Seventh Day Adventist Reformed Church

Wspólnota Chrześcijańska „Pojednanie” The Reconciliation Christian Fellowship

1.3.1.036

3.37

Adres: 05-827 Grodzisk Mazowiecki, ul. I. Krasickiego 24

E-mail: pojednanie.grodzisk@gmail.com

www.pojednanie.org

Data powstania na terenie Polski: 1989

Date of establishment on the territory of Poland: 1989

Data rejestracji: 1991

Date of registration: 1991

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 62

No. in the register of churches and religious associations: 62

Data wpisu: 19.09.1991

Date of entry: 19.09.1991

Województwa Voivodships	Członkowie Adherents	Duchowni Clergy	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2000	35	2
	2005	30	2
	2010	15	15
	2015	27	3
	2016	27	4
	2017	32	2
	2018	37	3
mazowieckie	37	3	1

Wspólnota powstała na bazie grupy oazowej w ramach duszpasterstwa akademickiego. W roku 1989 członkowie zdecydowali się funkcjonować jako niezależna wspólnota chrześcijan niezwiązana z Kościołem Katolickim.

Wspólnota mieści się w nurcie ewangelicznego protestantyzmu, jednak nie utożsamia się z żadnym wyznaniem chrześcijańskim. Jest biblijnym lokalnym kościołem domowym, nie należy do żadnego większego wyznania ale współdoktrynalnie jest powiązana z kościołami założonymi lub prowadzonymi przez absolwentów seminarium teologicznego „The Master’s Seminary” w Sun Valley w Kalifornii w USA.

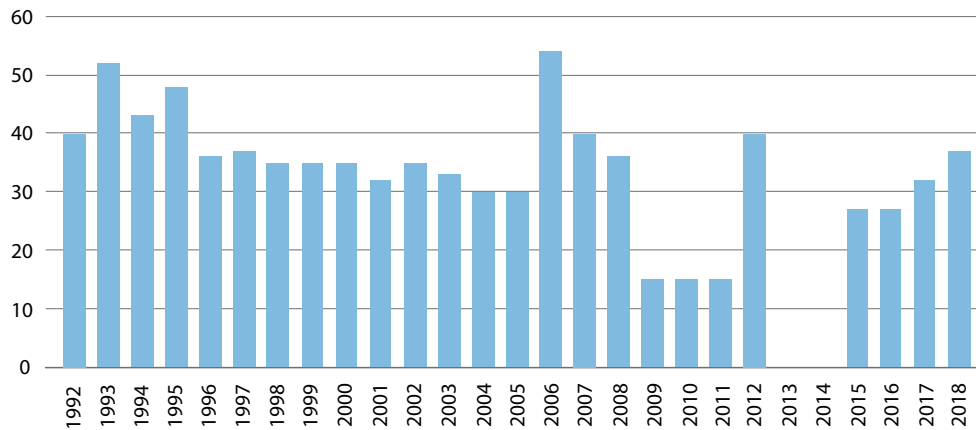
Za główny cel istnienia wyznaczają sobie bycie najlepszym narzędziem w ręku Boga, w Jego dziele głoszenia Ewangelii. Uznają Boga w trzech osobach, Jezusa Chrystusa jako swojego Zbawiciela i Pana. Pismo Święte jest natchnionym Słowem Bożym, najwyższym autorytetem we wszystkich sprawach, w których się wypowiedzi. Członkowie wierzą, że mogą zostać zbawieni jedynie dzięki zastępczej śmierci Jezusa Chrystusa.

Na czele Wspólnoty stoi Rada Starszych. Związek nie posiada żadnych struktur terytorialnych. Kościoły lokalne, które powstają w wyniku pracy misyjnej stanowią odrębne jednostki.

Nowi członkowie przyjmowani są na podstawie akceptacji Rady Starszych po uprzednim uzyskaniu opinii wszystkich członków Wspólnoty. Praktykowany jest chrzest wierzących przez zanurzenie.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Wspólnoty Chrześcijańskiej „Pojednanie” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.58. Członkowie Wspólnoty Chrześcijańskiej „Pojednanie”
Chart 2.58. Members of the Reconciliation Christian Fellowship

Zbory Boże Chrześcijan Dnia Siódmego

The Seventh-day Churches of God's Christians

1.3.1.037

3.38

Adres:	44-300 Wodzisław Śl., ul. Słoneczna 5/7		
E-mail:	Boleslaw.parma@gmail.com	www.zboryboze.pl	
Data powstania na terenie Polski: 1991 Date of establishment on the territory of Poland: 1991	Data rejestracji: 1991 Date of registration: 1991		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 63 No. in the register of churches and religious associations: 63	Data wpisu: 19.09.1991 Date of entry: 19.09.1991		

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Starsi Clergy	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2000	114	10
	2005	123	10
	2010	87	3
	2015	150	7
	2016	146	7
	2017	150	7
	2018	167	11
dolnośląskie	10	2	1
kujawsko-pomorskie	16	2	2
lubelskie	5	-	-
lubuskie	4	-	-
łódzkie	8	1	1
małopolskie	8	-	-
mazowieckie	14	1	1
opolskie	4	-	-
podkarpackie	5	-	-
podlaskie	10	1	1
pomorskie	10	1	1
śląskie	60	4	3
świętokrzyskie	3	-	-
warmińsko-mazurskie	4	1	1
wielkopolskie	3	-	-
zachodniopomorskie	3	-	-

Powstanie tego wyznania wiąże się z rozłamem w Kościele Chrześcijan Dnia Sobotniego i odejściem z niego szeregu członków, którzy utworzyli odrębny Zbór z siedzibą w Brennej. Napływ sympatyków spowodował utworzenie nowych zborów, połączonych w jedną społeczność. Każdy zbór jest jednostką autonomiczną. Członkowie Zboru wyznają zasadę pluralizmu w organizacji i w wielu kwestiach doktrynalnych uznają decentralizację w sprawach zarządzania.

Na czele związku stoi Rada Starszych, w skład której wchodzi przedstawiciele poszczególnych zborów. Jest wydawany kwartalnik Łącznik Zborowy w nakładzie 300 egz., są wydawane także książki religijne i ulotki informacyjne. W 2017 r. funkcjonował jeden punkt nauczania religii. Kościół obejmuje pomocą

osoby dotknięte bezrobociem i bezdomnością pochodzące ze środowisk patologicznych a także chorych i potrzebujących.

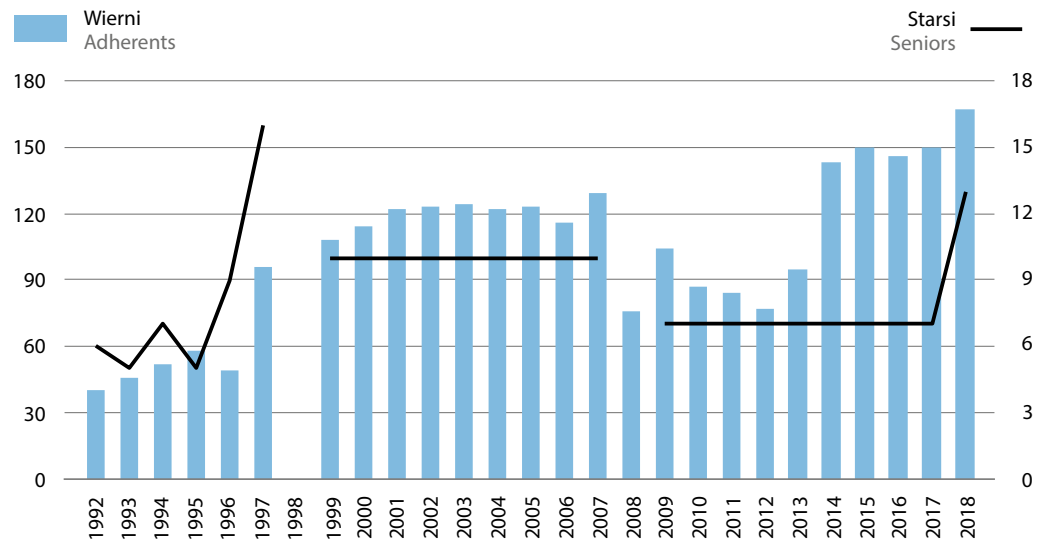
Nowi dorośli członkowie przyjmowani są przez przyjęcie chrztu wodnego przez zanurzenie oraz złożenie deklaracji nowego członka o chęci przyjęcia do społeczności.

Do praktyk i nakazów religijnych członków należą: czytanie i studiowanie Biblii, modlitwy indywidualne, podporządkowanie się zaleceniom dotyczącym diety biblijnej, zachowywanie w życiu osobistym biblijnego dekalogu oraz przystąpienie co roku do stołu Pańskiego. Co dwa miesiące organizowane są na Śląsku zjazdy okręgowe oraz doroczny zjazd wszystkich wiernych i sympatyków w czerwcu.

Mocą uchwały Soboru z 1999 r. podjęto decyzję o połączeniu się z Kościołem Bożym (Siódmego Dnia) z USA, z siedzibą w Denver, przy dalszym zachowaniu autonomii lokalnych zborów.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zborów Bożych Chrześcijan Dnia Siódmego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.59. Wierni i starsi Zborów Bożych Chrześcijan Dnia Siódmego
Chart 2.59. Adherents and seniors of the Seventh-day Churches of God's Christians

Zbór Ewangeliczny „Agape” w Poznaniu

The “Agape” Evangelical Church in Poznań

1.3.1.038

3.40

Adres:	60-122 Poznań, ul. Ostrobramska 28	
E-mail:	kontakt@agape-poznan.org	www.agape-poznan.org
Data powstania na terenie Polski: 1991 Date of establishment on the territory of Poland: 1991	Data rejestracji: 1991 Date of registration: 1991	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 61 No. in the register of churches and religious associations: 61	Data wpisu: 07.05.1991 Date of entry: 07.05.1991	

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	57	9	2
	2005	136	11	4
	2011	193	16	4
	2014	193	16	4
	2018	250	16	4
dolnośląskie	140	9	2	2
wielkopolskie	110	7	2	2

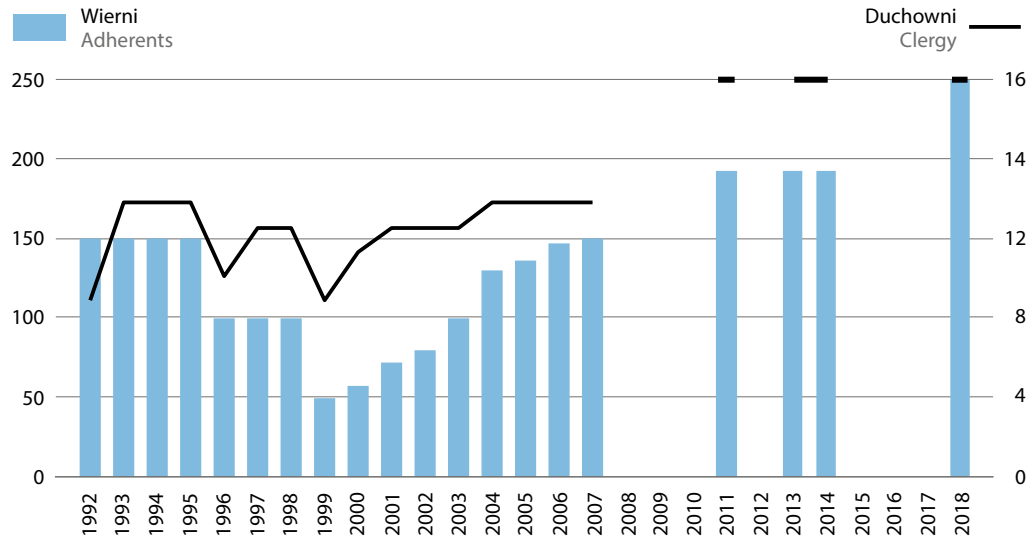
Zbór jednoczy chrześcijan wyznających prawdy zawarte w Piśmie Świętym Starego i Nowego Testamentu. Członkowie Zboru swoją nauką nawiązują do chrześcijaństwa apostołskiego i podkreślają nadrzędny autorytet Biblii.

Zakładają pielęgnowanie braterstwa ze wszystkimi ewangelicznie wierzącymi protestantami bez względu na to do jakiego Kościoła należą. Zbór organizacyjnie dzieli się na Centralę Poznań i Region Wrocław.

Władzę w Zborze pełnią starsi, diakoni i misjonarze. Członkowie wyznania uznają chrzest dorosłych (w wieku świadomym) przez zanurzenie. Pielęgnują osobistą społeczność z Bogiem poprzez codzienne czytanie Pisma św. i modlitwę indywidualną, stosowanie nauki biblijnej w życiu codziennym oraz obchodzenie świąt chrześcijańskich.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru Ewangelicznego „Agape” w Poznaniu mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.60. Wierni i duchowni Zboru Ewangelicznego „AGAPE” w Poznaniu
Chart 2.60. Adherents and clergy of the “Agape” Evangelical Church

Zbór w Wodzisławiu Śląskim

The Church in Wodzisław Śląski

1.3.1.039

3.41

Adres: 44-300 Wodzisław Śląski, ul. Goździkowa 22

E-mail: tkdmdragon@gmail.com; atrzebus@gmail.com

www.zbor.wodzislaw.pl

Data rejestracji: 1991 Date of registration: 1991

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 42
No. in the register of churches and religious associations: 42

Data wpisu: 14.05.1990
Date of entry: 14.05.1990

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Starsi Seniors	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2000	80	3
	2005	93	3
	2010	105	3
	2015	109	3
	2016	105	3
	2017	103	3
	2018	102	3
śląskie	102	3	1

Kościół należy do nurtu kościołów lokalnych, głoszących w nawiązaniu do wczesnochrześcijańskiej tradycji, że lokalizacja w określonej miejscowości, a nie różnice doktrynalne powinny być wyróżnikiem organizacyjnym chrześcijaństwa.

Celem Kościoła jest pielęgnowanie życia chrześcijańskiego poprzez wspólną modlitwę, szerzenie i praktykowanie nauki apostoelskiej, zwiastowanie ewangelii i prawdy o Kościele. Podstawowe zasady wiary Zboru

mają swoje źródło w Piśmie Świętym, a w szczególności w zawartej tam nauce apostołskiej. Organizacyjnie jest to placówka samodzielna i niezależna. Zborem zarządzają starsi zboru ciesząc się uznaniem i autorytetem w zborze. Aktualnie w Zborze jest trzech starszych – biskupów (prezbiterów). Starsi Zboru nie tworzą hierarchii Kościoła – są braćmi mającymi autorytet rozpoznany przez Zgromadzenie Zboru. Do zboru może być przyjęty każdy człowiek, który jest Dzieckiem Bożym, następuje to na podstawie jego dobrowolnego świadectwa złożonego przed Zborem. Nowy członek przyjmowany jest na podstawie świadectwa wiary, w którym wyraża swoje osobiste doświadczenie Chrystusa jako Zbawiciela i Pana.

W Zborze nie ma podziału na duchownych i laików, wszyscy są kapłanami Boga i służą w Kościele stosownie do udzielonego im daru przez Pana Jezusa Chrystusa. Praktykowany jest chrzest przez zanurzenie w wodzie – stanowi on zewnętrzny wyraz wiary.

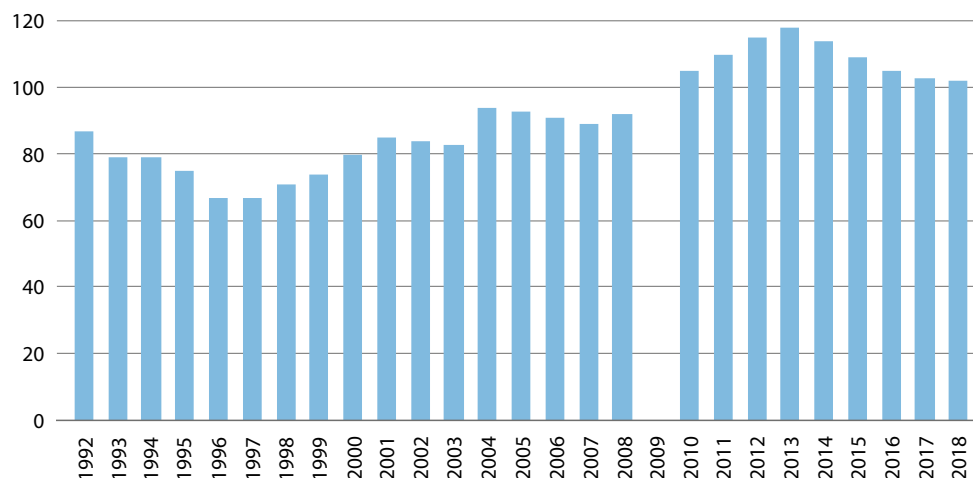
Zbór prowadzi punkt nauczania biblijnego dzieci i młodzieży, do którego uczęszczało w 2017 r. 20 uczniów. Zbór pomaga rodzinom wielodzietnym i znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, wspiera finansowo i materialnie bratnie zbory (m.in. zbór na Ukrainie).

Zwyczajami wynikającymi z potrzeb wyznawców są m.in.: codzienna modlitwa, czytanie Biblii, wspólne zgromadzenia w zborze w celu łamania chleba, modlitwy, zwiastowania i nauczania Słowa Bożego.

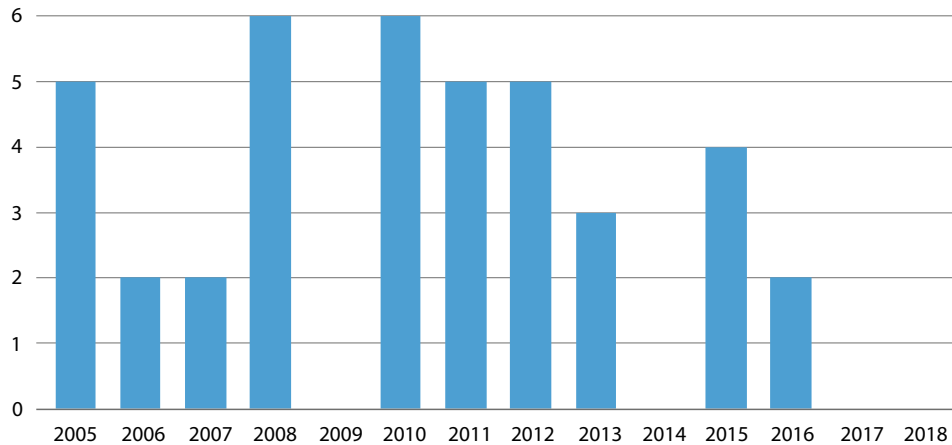
Zbór w Wodzisławiu Śląskim utrzymuje kontakty z licznymi kościołami w miastach na całym świecie.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru w Wodzisławiu Śląskim mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.61. Członkowie Zboru w Wodzisławiu Śląskim
Chart 2.61. Members of the Church in Wodzisław Śląski

Wykres 2.62. Chrzty udzielone w Zborze w Wodzisławiu Śląskim
Chart 2.62. Baptisms in the Church in Wodzisław Śląski

Zbór Ewangelicko-Baptystyczny w Katowicach

The Evangelical-Baptist Church in Katowice

1.3.1.040

3.42

Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 43
No. in the register of churches and religious associations: 43Data wpisu: 21.05.1990
Date of entry: 21.05.1990

Brak danych o doktrynie i rozmieszczeniu terytorialnym.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru Ewangelicko-Baptystycznego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Centrum Biblijne „Jezus Jest Panem”

The Biblical Center “Jesus is Lord”

1.3.1.041

3.46

Adres: 02-115 Warszawa, ul. Okińskiego 1 m. 77Data powstania na terenie Polski: 1989
Date of establishment on the territory of Poland: 1989Data rejestracji: 1990
Date of registration: 1990Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 40
No. in the register of churches and religious associations: 40Data wpisu: 07.05.1990
Date of entry: 07.05.1990

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2000	160	3
	2005	30	4
	2010	29	4
mazowieckie	29	4	1
w tym of which Warszawa	29	4	1

Centrum należy do nurtu zielonoświątkowego, akcentującego rolę chrztu w Duchu Św. oraz dary Ducha Św.

Grupa powstała w wyniku organizacyjnego usamodzielnienia się niektórych członków Kościoła Bożego w Chrystusie akceptujących tezy teologii sukcesu o materialnych konsekwencjach wiary.

Podstawową zasadą życia członków wyznania jest zgodność wyznawanej wiary chrześcijańskiej z codziennym wyrażaniem jej w swoich uczynkach i postępowaniu. Na czele wspólnoty stoi pastor. Źródłem wiary jest Pismo Święte, nauka Jezusa Chrystusa i Apostołów.

Centrum posiada zbór w Warszawie.

Centrum prowadzi służbę nakierowaną na przeciwdziałanie patologii społecznej i stanom depresji. Prowadzi prace resocjalizacyjną w Zakładzie Karnym w Łowiczu, a także opiekuje się ludźmi wychodzącymi z więzienia przystosowując ich do życia w społeczeństwie.

Grupa pomaga osobom chorym, pragnie kontynuować działania pomocowe oraz swoim przykładem i postawą popularyzować wyznanie.

Członkiem wspólnoty można zostać przez złożenie deklaracji. Następuje to zazwyczaj po dłuższym okresie sympatyzowania z wyznaniem.

Członkowie wyznania praktykują indywidualną modlitwę we własnym domu oraz dobrowolne uczęszczanie na spotkania zboru.

Przedstawiciele wyznania podkreślają znaczenie indywidualnego, osobistego podejścia do zaangażowania religijnego – według odczuwalnej potrzeby.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Centrum Biblijnego „Jezus Jest Panem” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Chrześcijańska Wspólnota „Jezus Panem” The Christian Community “Jesus Lord”

1.3.1.042

3.47

Adres: 95-200 Pabianice, ul. Bagatela 12

Data powstania na terenie Polski: 1989 Date of establishment on the territory of Poland:1989	Data rejestracji: 1992 Date of registration:1992
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 64 No. in the register of churches and religious associations: 64	Data wpisu: 10.02.1991 Date of entry: 10.02.1991

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2002 20	3	1	1
	2010 24	3	1	1
łódzkie	24	3	1	1

Wspólnota „Jezus Panem” jest dobrowolnym związkiem wyznaniowym jednoczącym chrześcijan wyznających zasady wiary, z których wynika konieczność nawrócenia się, chrztu i uznania, że miłość Boga i bliźniego jest podstawą życia chrześcijańskiego. Na jej czele stoi Rada Starszych. Wyznanie opiera się wyłącznie i ściśle na nauce Jezusa Chrystusa i apostołów opisanej w Nowym Testamencie. Celem Wspólnoty jest głoszenie ewangelii, rozpowszechnianie pełnej Ewangelii o zbawieniu w Jezusie Chrystusie na podstawie prac ewangelizacyjno-misyjnych. Członkiem może zostać osoba, która przeżyła duchowe odrodzenie, zo-

stała ochrzczona przez pełne zanurzenie oraz akceptuje obowiązujące wyznanie wiary. Uroczystość chrztu wodnego odbywa się raz w roku – latem (w 2010 r. chrzest przyjęły 3 osoby).

Członkowie praktykują modlitwę indywidualną codziennie rano i wieczorem z jednoczesnym czytaniem i rozważaniem Pisma Świętego oraz uczestniczenie w nabożeństwach odbywających się dwa razy w tygodniu (w niedzielę i w dzień powszedni). W każdą ostatnią niedzielę członkowie uczestniczą w Wieczery Pańskiej, która jest sprawowana pod dwiema postaciami: chleba i wina.

Wspólnota prowadzi działalność charytatywną wspierając finansowo misjonarzy, osoby potrzebujące, bezdomnych.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Chrześcijańskiej Wspólnoty „Jezus Panem” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Zbór Wolnych Chrześcijan w Jaworznie

The Free Christian Church in Jaworzno

1.3.1.043

3.48

Adres: 32-510 Jaworzno, ul. Leśna 19-21

Data powstania na terenie Polski: 1927

Date of establishment on the territory of Poland: 1927

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 70

No. in the register of churches and religious associations: 70

Data wpisu: 29.06.1992

Date of entry: 29.06.1992

Zbór powstał w wyniku wyodrębnienia się lokalnego zboru w Jaworznie z Kościoła Wolnych Chrześcijan, reprezentujących nurt braterski.

Zbór opiera się wyłącznie na Piśmie Świętym. Celem jego działalności jest głoszenie Ewangelii i niesienie pomocy potrzebującym. Wyznawcy oczekują na powtórne przyjście Pana Jezusa. Uznają chrzest wiary przez zanurzenie.

Zbór w Jaworznie jest jednostką samodzielną. Władzę w nim pełni przełożony i Rada Braterska. W 2001 r. liczył 20 wyznawców i 2 duchownych.

Do zobowiązań wyznawców należy m.in.: udział w Wieczery Pańskiej, codzienna modlitwa, uczęszczanie na nabożeństwa, codzienne czytanie Słowa Bożego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru Wolnych Chrześcijan mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Kościół Chrześcijański „Arka” w Poznaniu

The Christian Church “Ark” in Poznań

1.3.1.044
3.49

Adres:	60-356 Poznań, ul. Przybyszewskiego 56	
E-mail:	pastor@arka.org.pl	www.arka.org.pl
Data powstania na terenie Polski: 1991 Date of establishment on the territory of Poland: 1991	Data rejestracji: 1992 Date of registration: 1992	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 67 No. in the register of churches and religious associations: 67	Data wpisu: 24.02.1992 Date of entry: 24.02.1992	

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherentents	Duchowni Clergy	Parafie Parishes
Ogółem Total	2003	90	4
	2005	76	3
	2011	103	3
wielkopolskie		103	3

Kościół reprezentuje nurt Kościołów lokalnych. Jego celem jest głoszenie ludziom Ewangelii o zbawieniu w Jezusie Chrystusie, pielęgnowanie życia chrześcijańskiego oraz pogłębianie jedności między chrześcijanami. Podstawą wiary jest Biblia (Stary i Nowy Testament). Na czele Kościoła stoi Rada Starszych, której przewodzi pastor.

Członkiem Kościoła może zostać każdy, kto świadomie uczynił Jezusa Chrystusa swoim Panem i Zbawicielem oraz potwierdził to poprzez chrzest w wodzie i w praktyczny sposób wyraża pragnienie uczestniczenia w życiu Kościoła.

Kościół w 2011 r. prowadził naukę w dwóch szkołach podstawowych, z czego korzystało 24 uczniów. Obejmuje pomocą dzieci z rodzin patologicznych byłych więźniów oraz osoby najuboższe i bezdomne. W 2011 r. prowadził działalność charytatywną wspierając Miejski Ośrodek Pomocy Kryzysowej oraz organizując akcję Gwiazdkowa Niespodzianka dla dzieci z rodzin ubogich.

Propagowane jest aktywne życie duchowe przejawiające się m.in.: systematyczną modlitwą, czytaniem Pisma Świętego, gotowością do składania świadectwa o Jezusie. Kościół utrzymuje stałą mobilizację członków w aspekcie rozwoju duchowego i głoszenia ewangelii.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijańskiego „Arka” w Poznaniu mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Ruch Chrześcijański MT28

Campus Crusade for Christ Int. (CRU)

1.3.1.045
3.50

Adres:	02-798 Warszawa, ul. Polnej Róży 1C Tel. 0-665-800-700	
E-mail:	biuro@mt28.pl	www.mt28.pl
Data powstania na terenie Polski: 1980 Date of establishment on the territory of Poland: 1980	Data rejestracji: 1992 Date of registration: 1992	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 68 No. in the register of churches and religious associations: 68	Data wpisu: 08.04.1992 Date of entry: 08.04.1992	

Ruch Chrześcijański jest organizacją misyjną o charakterze międzywyznaniowym, nie stanowi odrębnego wyznania. Skupia chrześcijan z różnych wyznań, którzy chcą zaangażować się w głoszenie Ewangelii. Dlatego też nie ma tu wiernych, bowiem osoby zaangażowane w Ruch są członkami swoich kościołów. Zasady wiary obowiązujące w Ruchu są częścią wspólną zasad wiary obowiązujących w Kościołach Protestanckich i Kościele Katolickim.

Członkami Ruchu są pełnoetatowi pracownicy misyjni, mający status osób duchownych. Formalne przyjęcie nowych członków następuje po zatwierdzeniu ich przez komisję do spraw członkowskich, na dorocznej konferencji członków Ruchu. Uroczystość ma charakter wspólnotowy – z modlitwą i włożeniem rąk na osoby przyjmowane. Liczba duchownych w 2018 r. wynosiła 88.

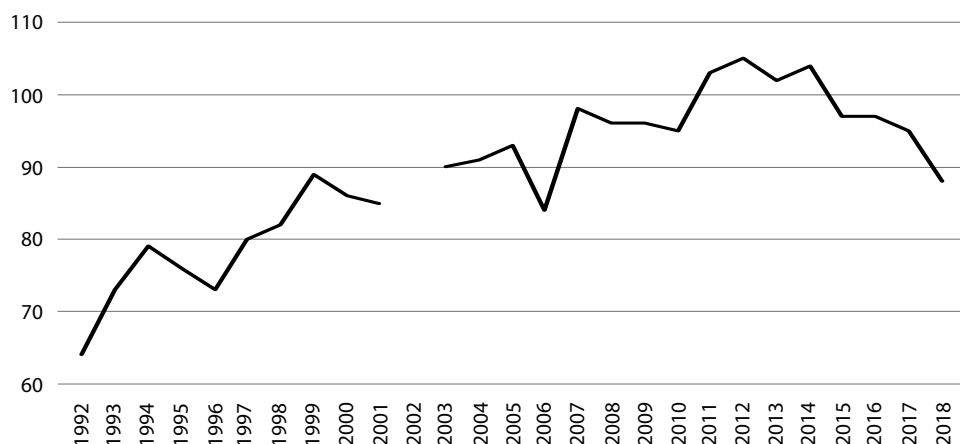
Pracę swoją prowadzą głównie w większych miastach, wśród studentów. Ruch Chrześcijański MT28 prowadzi konferencje dla małżeństw i dla rodziców na temat wychowania dzieci. Co roku organizowane są Wczasy z Biblią dla rodzin (około 200 uczestników) oraz tygodniowe spływy kajakowe, a także obozy formacyjne. Prowadzi liczne kursy m.in.: dla narzeczonych, dla małżonków, internetowe kursy biblijne oraz kursy nauczania biblijnego n/t zarządzania finansami.

Organizacja wydaje kwartalniki: Płyn pod prąd w nakładzie 12 000 egz., propaguje filmy i słuchowiska o tematyce religijnej.

Do 2013 r. organizacja działała pod nazwą Ruch Nowego Życia.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Ruchu Nowego Życia mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.63. Duchowni Ruchu Chrześcijańskiego MT28
Chart 2.63. Clergy of the Campus Crusade for Christ International

Kościół Jezusa Chrystusa w Kamiennej Górze

The Church of Jesus Christ in Kamienna Góra

1.3.1.046
3.51

Adres: 58-400 Kamienna Góra, ul. Fabryczna 11 m. 3	
Data powstania na terenie Polski: 1992 Date of establishment on the territory of Poland: 1992	Data rejestracji: 1992 Date of registration: 1992
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 72 No. in the register of churches and religious associations: 72	Data wpisu: 10.11.1992 Date of entry: 10.11.1992

Wyznanie zalicza się do Kościołów Ewangelicznych o postępowo-nowoczesnej doktrynie. Członkowie Kościoła wyznają m.in. chrzest wodny dorosłych, potępiają oddawanie czci Matce Bożej, obrazom i innym przedmiotom.

Wierzą w dzieło odkupienia w Jezusie Chrystusie. Z pozostałymi kościołami łączy ich doktryna o Trójcy Świętej. Na czele stoi pastor (pasterz).

W 1996 r. Kościół posiadał 16 członków oraz 3 osoby duchowne.

Kościół Jezusa Chrystusa w Werbkowicach

The Church of Jesus Christ in Werbkowice

1.3.1.047
3.52

Adres: 22-550 Werbkowice, Przemysłowa 2	
Data powstania na terenie Polski: 1993 Date of establishment on the territory of Poland: 1993	Data rejestracji: 1993 Date of registration: 1993
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 79 No. in the register of churches and religious associations: 79	Data wpisu: 16.09.1993 Date of entry: 16.09.1993

Lata Years	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
2000	25	3	1	1
2004	55	6	2	2
2010	30	3	2	1

Kościół związany jest z nurtem zielonoświątkowym. Podstawowym źródłem wiary Kościoła jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu.

Celem jego działalności jest: głoszenie ewangelii w nieskażonej formie, wychowanie wiernych w duchu zgodności z nauką Jezusa Chrystusa, służba miłosierdzia i bezinteresowna pomoc innym. Członkowie wyznania organizują pomoc dla osób, które utraciły prace oraz pomagają zaprzyjaźnionym Kościołom z Ukrainy i Białorusi. Pomagają także dzieciom z rodzin ubogich organizując im paczki świąteczne. W 2010 r. Kościół prowadził nauczanie religii w szkole podstawowej i gimnazjum.

Na czele Kościoła stoi Zarząd Kościoła. Członkiem społeczności może zostać każdy, kto się „narodził na nowo” oraz przyjął Chrzest Wiary przez pełne zanurzenie w wodzie w Imię Ojca i Syna i Ducha Świętego.

Do zobowiązań członków należy: modlitwa indywidualna oraz uczestnictwo w nabożeństwach w niedziele i raz w tygodniu w dzień powszedni.

Kościół „Chrystus dla Wszystkich” The Church “Christ For All”

1.3.1.048

3.54

Adres:	70-005 Przeclaw 53B/2, k/Szczecina		
E-mail:	biuro@kcdw.pl	www.kcdw.pl	
Data powstania na terenie Polski: 1993 Date of establishment on the territory of Poland: 1993	Data rejestracji: 1993 Date of registration: 1993		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 80 No. in the register of churches and religious associations: 80	Data wpisu: 03.11.1993 Date of entry: 03.11.1993		

Województwa Voivodships	Wyznawcy Believers	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbory Protestant communities	
Ogółem Total	2000	265	16	2	6
	2005	327	19	6	6
kujawsko-pomorskie	45	4	1		1
opolskie	55	4	1		1
wielkopolskie	67	5	1		1
zachodniopomorskie	160	6	3		3

Kościół związany jest z nurtem zielonoświątkowym. Podstawę jego nauczania stanowi założenie, że Pismo Święte – Słowo Boże Starego i Nowego Testamentu jest wyłączną i jedyną nieomylną normą wiary i życia chrześcijańskiego.

Naczelną władzę w Kościele sprawuje Synod, zwierzchnikiem jest prezbiter-pastor. Kościół w 2005 r. posiadał sześć zborów: w Szczecinie, Stargardzie Szczecińskim, Toruniu, Koninie, Strzelcach Opolskich i Gorzowie Wlkp.

Wierni Kościoła powinni: prowadzić uporządkowane życie modlitewne, codziennie czytać Słowo Boże, czynnie uczestniczyć w życiu Kościoła, składać dobre świadectwo, być posłusznym przełożonym Kościoła, przykładowo żyć we własnej rodzinie i miejscu pracy.

Kościół „Chrystus dla Wszystkich” jest członkiem Aliansu Ewangelicznego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła „Chrystus Dla Wszystkich” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Dobrego Pasterza

The Church of the Good Shepherd

1.3.1.049
3.55

Adres:	02-817 Warszawa, ul. Białozora 3	
E-mail:	sekretariat@dobrypasterz.org.pl	www.dobrypasterz.org.pl
Data rejestracji: 1993	Date of registration: 1993	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 76 No. in the register of churches and religious associations: 76	Data wpisu: 04.05.1993 Date of entry: 04.05.1993	

Kościół wyrastający z tradycji kalwińskiej, należy do nurtu kościołów prezbiteriańskich. Jest członkiem Aliansu Ewangelicznego w Polsce. Rolę przywódczą w Kościele sprawuje pięcioosobowa Rada Starszych, której przewodniczącym jest pastor.

W Kościele było w 2013 r. 3 diakonów i 5 diakonis.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Dobrego Pasterza mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Misja Pokoleń

The Every Generation Ministries

1.3.1.050
3.56

Adres:	30-199 Kraków, ul. Spacerowa 16, Rząska	
E-mail:	biuro@misjapokolen.org	www.misjapokolen.org
Data powstania na terenie Polski: 1992 Date of establishment on the territory of Poland: 1992	Data rejestracji: 1992 Date of registration: 1992	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 71 No. in the register of churches and religious associations: 71	Data wpisu: 19.10.1992 Date of entry: 19.10.1992	

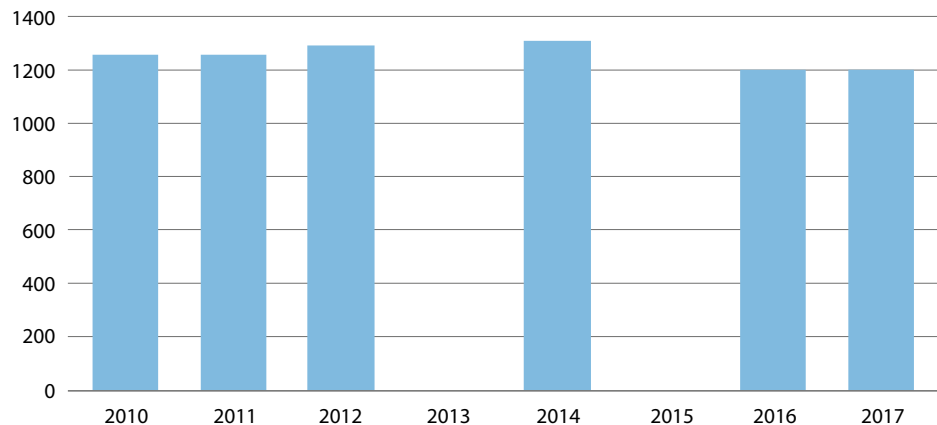
Misja Pokoleń jest ewangeliczną organizacją międzywyznaniową, której celem jest wspieranie chrześcijańskich kościołów w Polsce w rozwijaniu efektywnej pracy wśród dzieci, młodzieży i rodzin. U podstaw działalności Misji leży przekonanie o wielkiej wartości i znaczeniu biblijnego wychowania dzieci i młodzieży. W 2018 Misja Pokoleń skupiała 1 215 członków z czego 15 to członkowie stowarzyszeni. Członkami Misji są osoby zaangażowane w swoich kościołach i związkach wyznaniowych współpracujących z Misją w zakresie chrześcijańskiego wychowania dzieci i młodzieży.

Służba Misji jest prowadzona w dwóch kierunkach: szkoleniowym i wydawniczym. W ramach działań szkoleniowych przygotowuje i przeprowadza konferencje, kursy szkoleniowe i warsztaty dla nauczycieli zajęć biblijnych oraz wakacyjne obozy szkoleniowe dla dzieci i młodzieży. Natomiast w ramach działalności wydawniczej Misja posiada stałą ofertę podręczników do nauczania religii. Opracowuje i wydaje drukiem: programy do regularnego nauczania biblijnego dzieci i młodzieży, pomoce metodyczne i dydaktyczne dla nauczycieli oraz materiały pomocnicze do pracy z dziećmi na obozach i koloniach.

Misja jest częścią międzynarodowej organizacji „Every Generation Ministries” z siedzibą w USA.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Misji Pokoleń mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.64. Członkowie Misji Pokoleń
Chart 2.64. Members of the Every Generation Ministries

Wspólnota Unitarian Uniwersalistów w RP

The Unitarian Universalist Community in the Republic of Poland

1.3.1.051

3.57

Adres: 41-500 Chorzów, ul. Wolności 91a

E-mail: wuuwrp@gmail.com

Data powstania na terenie Polski: 1560 Date of establishment on the territory of Poland: 1560

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 81

No. in the register of churches and religious associations: 81

Data wpisu: 08.11.1993

Date of entry: 08.11.1993

Lata Years	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Kongregacje Congregations
2000	236	4	4
2005	285	3	4
2010	278	3	3
2015	200	5	.
2018	200	5	.

Kościół nawiązuje do tradycji Braci Polskich przekształconej w duchu uniwersalistycznym. Nie wymaga od wiernych przestrzegania zasad konkretnej doktryny, akcentuje swobodę wyznania i tolerancję religijną.

Podstawową zasadą jest wiara w jedyne Boga i miłość bliźniego. Wspólnota Unitarian Uniwersalistów w Polsce nawiązuje do tradycji Braci Polskich Arian, synkretystów i humanistów. Jako źródło wiary unitarianie uznają księgi źródłowe różnych religii (np.: Biblia, Koran) oraz filozofię, humanizm, życie wspólnotowe – braterstwo. Ruch zorganizowany jest według modelu kongregacyjnego, tzn. że każda wspólnota wybiera swojego pastora. Wspólnota Unitarian w Polsce skupiona jest w Kongregacjach. Od członków Wspólnoty oczekuje się: samorozwoju, tolerancji, etycznego postępowania i życia, indywidualnego rozwoju bez dogmatów, modlitwy indywidualnej i medytacyjnej. Unitarianie obchodzą następujące święta: chrześcijańskie (w znaczeniu społecznym), Nowy Rok, rocznice historii Braci Polskich Arian, święta Kościołów protestanckich, święta starych religii, święta inicjowane przez ICUU.

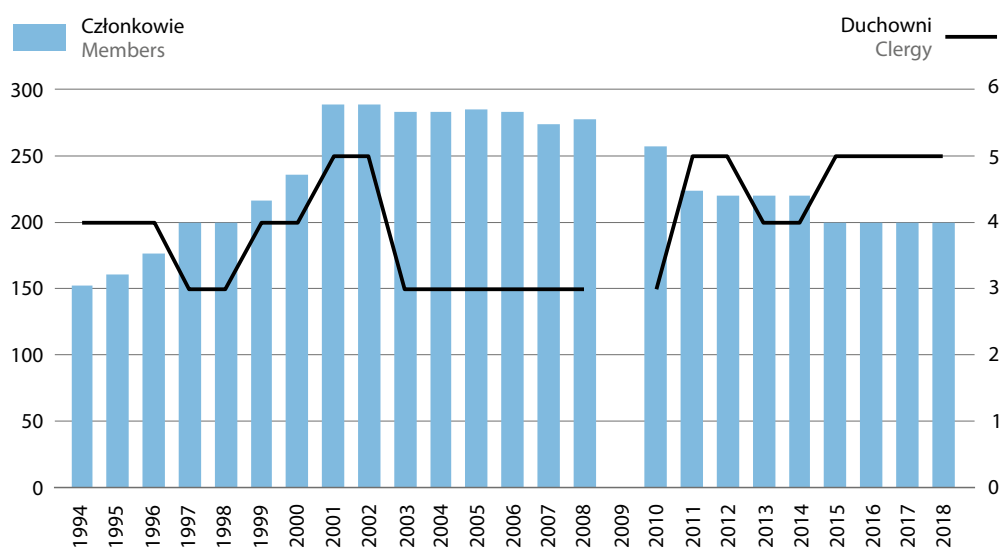
Wspólnota jest członkiem kilku organizacji międzynarodowych: Międzynarodowej Rady Unitarian Uniwersalistów (ICUU) w Londynie, Międzynarodowego Stowarzyszenia dla Wolności Religijnej (IARF) oraz Europejskich Unitarian Uniwersalistów (EUU).

Wspólnota wydaje informacje i biuletyny okresowe, a także wydawnictwa okolicznościowe. Organizuje okolicznościowe akcje charytatywne, a także prowadzi telefon i poradnie zaufania. Współpracuje też ze szkołami specjalnymi, ośrodkami pomocy osobom niepełnosprawnym oraz Ośrodkiem Pomocy Osobom Aktywnie Poszukującym Pracy. Organizuje też seminaria, sympozja i konferencje naukowe.

Członkiem Wspólnoty można zostać po okresie wstępnego poznania, wzajemnej akceptacji oraz złożenia deklaracji członkowskiej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Wspólnoty Unitarian Uniwersalistów mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.65. Członkowie i duchowni Wspólnoty Unitarian Uniwersalistów
Chart 2.65. Members and clergy of the Unitarian Universalist Community

Zbór Ewangeliczny „Betel” w Warszawie

The Bethel Evangelical in Warsaw

1.3.1.052

3.59

Adres: 03-576 Warszawa, ul. Radzymińska 167

Data powstania na terenie Polski: 1993 Date of establishment on the territory of Poland: 1993	Data rejestracji: 1994 Date of registration: 1994
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 86 No. in the register of churches and religious associations: 86	Data wpisu: 20.06.1994 Date of entry: 20.06.1994

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	20	3	1	1
	2002			
	2005	15	1	1
mazowieckie	15	1	1	1
w tym of which Warszawa	15	1	1	1

Zbór jest społecznością o orientacji ewangelicznej, jednoczącą chrześcijan wyznających prawdy wiary zawarte w Piśmie Świętym Starego i Nowego Testamentu. Swoją nauką i praktyką nawiązuje do chrześcijaństwa apostołskiego oraz wszystkich nurtów w historii chrystianizmu, które głosiły i zachowywały nowotestamentowe prawdy wiary. Zbór utożsamia się z ideami Reformacji protestanckiej realizowanymi przez takie społeczności, jak: waldensi, bracia czescy, anabaptyści, mennonici, baptyści i inne pokrewne wyznania ewangeliczne.

W swojej nauce Zbór podkreśla nadrzędny autorytet Biblii. Zbór złożony z odrodzonych i ochrzczonych chrześcijan przestrzega dyscypliny apostołskiej, głosi ewangelię, naucza wierzących, sprawuje nad nimi duchową pieczę, troszczy się także o potrzeby materialne swoich członków oraz osoby spoza swojego kręgu.

Na czele Zboru stoi Rada Starszych, której przewodzi Pastor. Decyzje zapadają większością głosów. Starsi, Diakoni i Misjonarze Zboru przewodzą społeczności, służąc jej i zachęcając ją do służby. Zbór pomaga osobom biednym i chorym. Celem Zboru jest m.in.: głoszenie Ewangelii wszystkim ludziom, pielęgnowanie życia chrześcijańskiego wśród jego członków oraz rozwój życia modlitewnego i dokonywanie obrzędów nowotestamentowych.

Nowi członkowie Zboru na znak duchowego spotkania z Chrystusem przyjmują chrzest przez zanurzenie w wodzie. Zbór utrzymuje bliskie kontakty z wieloma zborami o podobnej nauce i praktyce w kraju i za granicą.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru Ewangelicznego „Betel” w Warszawie mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Kościół w Radomiu

The Church in Radom

1.3.1.053
3.62

Data powstania na terenie Polski: 1992 Date of establishment on the territory of Poland: 1992	Data rejestracji: 1994 Date of registration: 1994
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 87 No. in the register of churches and religious associations: 87	Data wpisu: 20.07.1994 Date of entry: 20.07.1994

Wyznanie związane z nurtem kościołów lokalnych. W swojej strukturze organizacyjnej nawiązuje do kościoła pierwotnego (z I wieku). Nie posiada hierarchii, władza sprawowana jest kolegalnie przez Radę Starszych. Wszyscy członkowie są dla siebie braćmi i siostrami. Kościół organizacyjnie jest samodzielny i niezależny. Przedstawiciele Kościoła nie identyfikują się z żadnym z historycznych nurtów chrześcijańskich, nie odrzucają jednak tradycji wczesnochrześcijańskiej, kiedy to istniały kościoły związane z poszczególnymi miejscowościami. W 1999 r. Kościół liczył 24 członków i 2 osoby duchowne.

Chrześcijańska Wspólnota Mennonitów

The Mennonite Christian Community

1.3.1.054
3.64

Adres: 05-300 Mińsk Mazowiecki, ul. Kazikowskiego 25	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 94 No. in the register of churches and religious associations: 94	Data wpisu: 24.03.1995 Date of entry: 24.03.1995

Wcześniej wspólnota działała pod nazwą Kościół Chrześcijański w Toruniu. Nowi członkowie do Wspólnoty przyjmowani są przez chrzest wodny.

W 2017 r. liczyła 20 członków i 6 osób duchownych, posiadała 1 świątynię. Wspólnota działa w Mińsku Mazowieckim. Wydaje miesięcznik „Ziarno Prawdy” w nakładzie 4 200 egz., prowadzi szkołę języka angielskiego, z której korzystało 130 uczniów.

Warszawski Kościół Chrystusowy

The Warsaw Christ Church

1.3.1.055
3.65

Adres: 02-169 Warszawa, ul. Czardasza 21a	
Data powstania na terenie Polski: 1995 Date of establishment on the territory of Poland: 1995	Data rejestracji: 1995 Date of registration: 1995
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 101 No. in the register of churches and religious associations: 101	Data wpisu: 20.11.1995 Date of entry: 20.11.1995

Kościół chrześcijański wywodzący się z nurtu Kościołów Chrystusowych i opierający swą działalność tylko na Biblii. Nie uznaje żadnych dogmatów religijnych i naukowych.

Zakłada zdecydowany powrót do nauki biblijnej. Podstawową zasadą życia wiernych jest codzienne praktykowanie nauki biblijnej. Na czele Kościoła stoi Rada Kościoła.

Do zobowiązań wyznawców należy: codzienna modlitwa indywidualna i zbiorowa, poznawanie Biblii, uczestniczenie w spotkaniach Kościoła oraz czynne szerzenie Ewangelii. W Kościele nie uznaje się świętych dni ani uroczystości.

Wchodzenie do grona członków Kościoła odbywa się poprzez chrzest poprzedzony poznaniem i przyjęciem nauki zawartej w Biblii. W 1998 r. Kościół liczył 52 członków.

Wspólnota Chrześcijańska „Wrocław dla Jezusa” The Christian Community “Wrocław for Jesus”

1.3.1.056

3.66

Adres:	54-130 Wrocław, ul. Szybowcowa 23	
E-mail:	biuro@wroclawdlajezusa.pl	www.wdj.pl
Data powstania na terenie Polski: 1995 Date of establishment on the territory of Poland: 1995	Data rejestracji: 1995 Date of registration: 1995	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 102 No. in the register of churches and religious associations: 102	Data wpisu: 30.11.1995 Date of entry: 30.11.1995	

Do 2001 r. wspólnota działała pod nazwą Adonai – Kościół Chrześcijan we Wrocławiu. Kościół o charakterze zielonoświątkowym. Jego członkowie wierzą w działanie Ducha Świętego i funkcjonowanie jego darów: prorocтва, uzdrawianie fizyczne, psychiczne i duchowe, mówienie językami. Na czele stoi Rada Kościoła, a jej reprezentantem jest pastor – przewodniczący rady.

Członkowie Kościoła są zobowiązani do indywidualnej modlitwy, czytania Pisma Świętego, uczęszczania na nabożeństwa i imprezy organizowane przez Kościół oraz spontaniczne dzielenie się wiarą. Praktykują chrzest dorosłych (świadomych) i Wieczerzę Pańską.

W 2010 r. Wspólnota działała w woj. dolnośląskim, posiadała jeden zbór liczący 180 członków oraz 28 duchownych. Zostało udzielonych 15 chrztów.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Wspólnoty Chrześcijańskiej „Wrocław dla Jezusa” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Zbór Ewangelii Łaski The Church of the Gospel of Grace

1.3.1.057

3.67

Adres:	40-748 Katowice ul. Sołtysia 94	
Data powstania na terenie Polski: Date of establishment on the territory of Poland:	Data rejestracji: 1993 Date of registration: 1993	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 82 No. in the register of churches and religious associations: 82	Data wpisu: 06.12.1993 Date of entry: 06.12.1993	

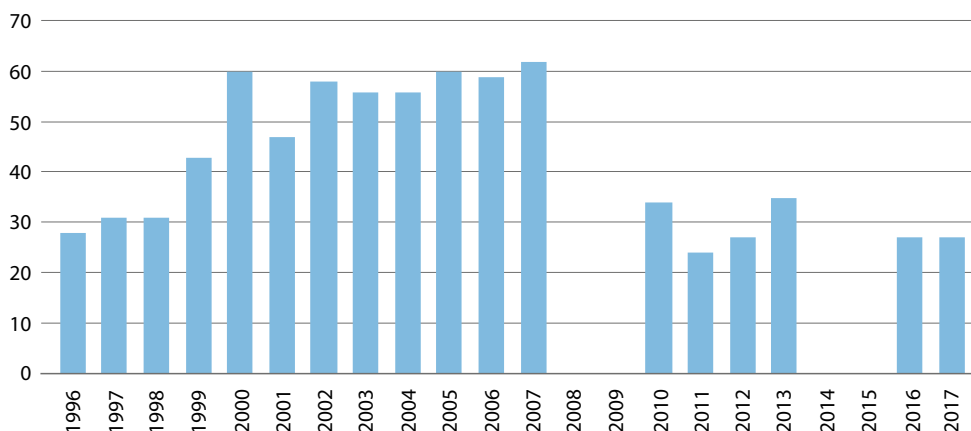
Lata Years	Członkowie Members	Duchowni Clergy
2000	60	3
2005	60	1
2010	34	1
2013	35	1
2016	27	1
2017	27	1

Wspólnota wywodząca się z nurtu zielonoświątkowego. Do Polski dotarła z Niemiec, natomiast początek swój ma w Stanach Zjednoczonych. Działa głównie na terenie woj. śląskiego.

Działał tam W. M. Branham, uważany za proroka. Źródłem wiary jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. W wyznaniu praktykuje się chrzest dorosłych przez zanurzenie w wodzie, który jest potwierdzeniem wiary i musi poprzedzać go pokuta.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zboru Ewangelii Łaski mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.66. Członkowie Zboru Ewangelii Łaski
Chart 2.66. Members of the Church of the Gospel of Grace

Biblijny Kościół Baptystyczny

The Bible Baptist Church

1.3.1.058

3.68

Adres: 04-760 Warszawa ul. K. Szpotańskiego 22

E-mail: bkbanin@gmail.com

www.bkba.org

Data powstania na terenie Polski: 1996

Date of establishment on the territory of Poland: 1996

Data rejestracji: 1996

Date of registration: 1996

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 120

No. in the register of churches and religious associations: 120

Data wpisu: 30.10.1996

Date of entry: 30.10.1996

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbór/Stacja Misyjna Protestant communities/ /Missionary station	
Ogółem Total	2000	35	3	1	2
	2005	29	4	1	1/1
	2010	36	3	1	1/1
małopolskie	8	1	–	–	1
mazowieckie	28	2	1	–	1
w tym of which Warszawa	28	2	1	–	1

Kościół należy do konserwatywnego nurtu baptystycznego. Charakteryzuje się on m.in. negatywnym stosunkiem do światowego ruchu ekumenicznego, teologii liberalnej (w tym święcenia kobiet), nowoczesnej muzyki w nabożeństwie, ruchu charyzmatycznego i zielonoświątkowego. Podkreśla natomiast pewność zbawienia wierzącego człowieka i konieczność prowadzenia przez niego świętego życia.

Naczelną władzą wyznania jest Ogólne Zebranie Członków Kościoła i Rada Kościoła – jako organ wykonawczy.

Źródłem wiary jest wyłącznie Pismo Święte, w którym jest zawarte całe objawienie Boże. Do zobowiązań członków należy codzienne regularne czytanie Pisma Świętego, modlitwa osobista oraz tzw. „świadectwo codziennego, dobrego życia” chrześcijanina, regularne uczestniczenie w nabożeństwach Zboru, branie czynnego udziału w innych formach działalności Kościoła.

Nowi członkowie przyjmowani są przez wyznanie osobistej wiary w Jezusa Chrystusa przed Radą Kościoła i Ogólnym Zebraniem Członków Kościoła. Po zaakceptowaniu publicznego wyznania następuje chrzest przez zanurzenie w wodzie. Chrzest mogą przyjąć tylko osoby w „wieku świadomym”.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Biblijnego Kościoła Baptystycznego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Spółeczność Chrześcijańska „Miejsce Odnowienia” The Christian Community “Place of Birth Renewals”

1.3.1.059

3.71

Adres:	20-314 Lublin ul. Przyjaźni 38	
E-mail:	kjchwl@wp.pl	www.miejsceodnowienia.org
Data powstania na terenie Polski: 1992 Date of establishment on the territory of Poland: 1992	Data rejestracji: 1996 Date of registration: 1996	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 118 No. in the register of churches and religious associations: 118	Data wpisu: 20.09.1996 Date of entry: 20.09.1996	

Wyznawcy związani są z ruchem zielonoświątkowym. Rozpoczęli działalność jako mała grupa domowa. Do 2005 r. Kościół działał pod nazwą Kościół Jezusa Chrystusa w Lublinie.

Członkowie Kościoła skupiają się na wspólnych modlitwach i studiowaniu Pisma Świętego, które uważają za jedyny i ostateczny autorytet w sprawach wiary. Do zobowiązań członków należy rozwijanie osobistej społeczności z Bogiem. Organizowane są cotygodniowe spotkania w małych grupach, które są połączone z modlitwą i studium Biblii. Spotkania o charakterze nabożeństw odbywają się w każdą niedzielę. Chrzest jest udzielany w wieku świadomym poprzez jednorazowe pełne zanurzenie w wodzie. Chrztu dokonuje się w imieniu Jezusa. Temu aktowi towarzyszy publiczne uznanie Jezusa jako Pana i Zbawiciela.

W 1999 r. wspólnota liczyła 50 członków i 2 duchownych.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijańskiego „Miejsce Odnowienia” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Centrum Chrześcijańskie „Nowa Fala” The Christian Center “New Wave”

1.3.1.060
3.72

Adres:	81-056 Gdynia, ul. Helska 9/6		
E-mail:	ccnf@wp.pl		
Data powstania na terenie Polski: 1996 Date of establishment on the territory of Poland: 1996			Data rejestracji: 1996 Date of registration: 1996
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 115 No. in the register of churches and religious associations: 115			Data wpisu: 22.08.1996 Date of entry: 22.08.1996

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2008	80	7	1
	2009	80	7	1
	2010	50	6	1
pomorskie		50	6	1

Centrum związane jest z nurtem zielonoświątkowym. Powstało z grona osób zaangażowanych czynnie w ruchu oazowym i charyzmatycznym w Kościele Katolickim, którzy postanowili utworzyć kościół tzw. „wolnych chrześcijan”. Celem działania Centrum jest prowadzenie ewangelizacji, opieka nad młodymi, zagubionymi małżeństwami, pomoc rodzinom wielodzietnym, a przede wszystkim uwielbianie Boga. Centrum wspiera rodziny wielodzietne (rozdawanie żywności) oraz organizuje choinki dla dzieci z rodzin dotkniętych biedą. W 2010 r. udzielono 2 chrztów.

Do 2003 r. Centrum działało pod nazwą Kościół Chrześcijański „Nowe Przymierze”.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Centrum Chrześcijańskiego „Nowa Fala” mieści się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Boży w Polsce

The Church of God in Poland

1.3.1.061
3.73

Adres:	30-427 Kraków, ul. Jagodowa 19 lok. 46		
E-mail:	biuro@kosciolbozy.pl	www.kosciolbozy.pl	
Data powstania na terenie Polski: 1991 Date of establishment on the territory of Poland: 1991	Data rejestracji: 1996 Date of registration: 1996		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 105 No. in the register of churches and religious associations: 105	Data wpisu: 12.01.1996 Date of entry: 12.01.1996		

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2010	570	15
	2016	1946	127
	2017	2365	115
	2018	2065	166
dolnośląskie	313	19	8
lubelskie	54	9	2
lubuskie	14	5	1
łódzkie	34	4	2
małopolskie	552	24	7
mazowieckie	390	29	10
w tym of which Warszawa	236	14	5
podkarpackie	56	8	3
podlaskie	44	4	2
pomorskie	90	8	3
śląskie	349	47	12
warmińsko-mazurskie	87	6	3
zachodniopomorskie	82	5	4

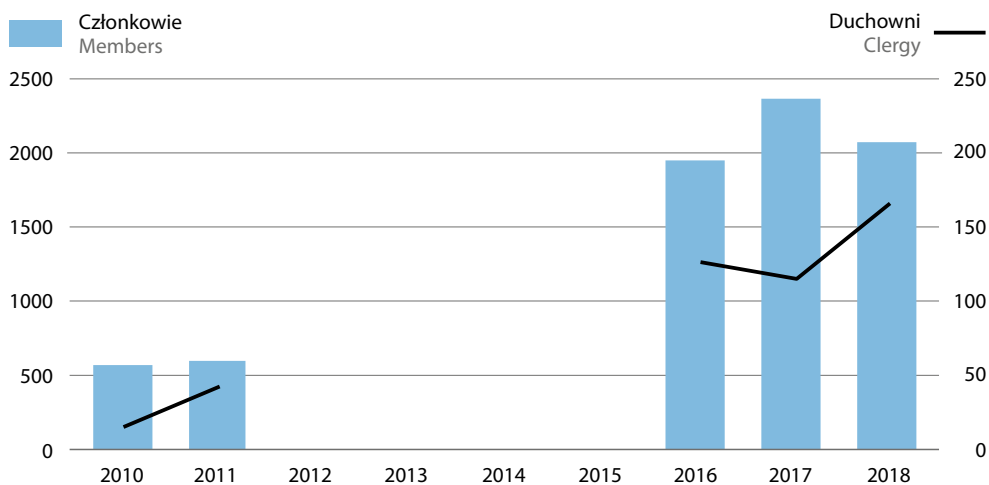
Kościół wywodzi się z grupy odnowy charyzmatycznej działającej do 1991 r. w ramach Kościoła Katolickiego. Działa w oparciu o naukę Pisma Świętego i odwołuje się do chrześcijaństwa czasów Nowego Testamentu. Jest częścią Kościoła Bożego (Church of God z siedzibą w Cleveland USA) założonego w 1886 r.

W Polsce Kościół Boży działa od 2004 r. w wyniku przyłączenia się do niego szeregu niezależnych kościołów charyzmatycznych. Do 2002 r. Kościół działał pod nazwą Kościół Jezusa Chrystusa w Krakowie, a następnie jako Kościół Wiary.

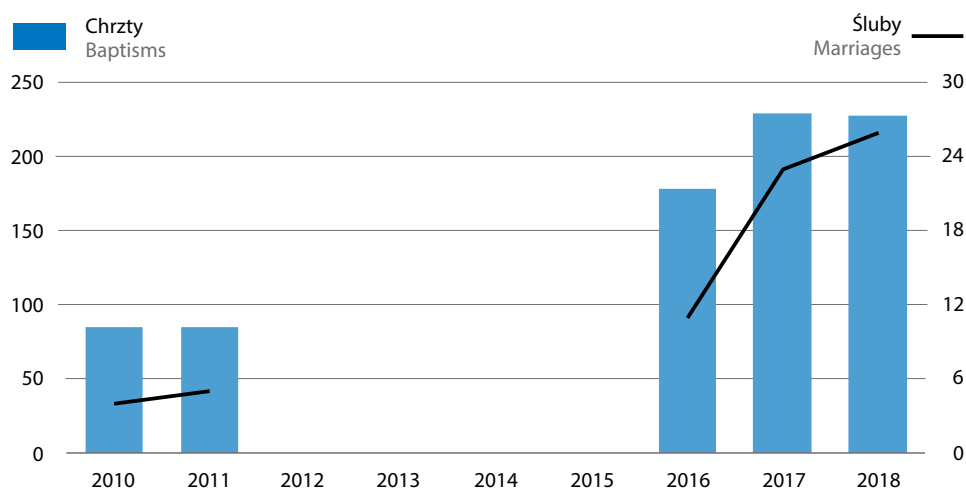
Kościół prowadzi działalność edukacyjną i wydawniczą. Posiada m.in. punkty nauczania religii, szkoły językowe i biblijne. Posiada Wydawnictwo Centrum Chrześcijański „Życie Sozo”

Kościół Boży w Polsce jest członkiem Aliansu Ewangelicznego.

Wykres 2.67. Członkowie i duchowni Kościoła Bożego w Polsce
 Chart 2.67. Members and clergy of the Church of God in Poland

Wykres 2.68. Chrzty i śluby udzielone w Kościele Bożym w Polsce
 Chart 2.68. Baptisms and marriages in the Church of God in Poland

Kościół Pentakostalny w RP

The Pentecostal Church in the Republic of Poland

1.3.1.062

3.74

Adres:	44-240 Żory, Os. Pawlikowskiego 7c/4	
E-mail:	rekorajskiz@poczta.onet.pl	www.kosciolpentakostalnywrp.pl
Data powstania na terenie Polski: 1996 Date of establishment on the territory of Poland: 1996		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 106 No. in the register of churches and religious associations: 106		Data wpisu: 01.02.1996 Date of entry: 01.02.1996

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	50	5
	2005	75	12
	2010	50	11
	2015	32	5
	2016	33	5
	2017	40	5
	2018	43	7
dolnośląskie	17	2	1
śląskie	26	5	1

Do 2000 r. Kościół funkcjonował pod nazwą Zbór Ewangeliczny Horeb.

Celem Kościoła jest głoszenie wszystkim Ewangelii o zbawieniu w Jezusie Chrystusie oraz pielęgnowanie życia chrześcijańskiego wśród członków i wszystkich wierzących.

Podstawą wiary jest Biblia, wyłączna i jedyna nieomylna norma wiary i życia chrześcijańskiego, uznawana jako tekst natchniony przez Ducha Świętego. Członkowie Zboru uznają tylko dwa obrzędy: chrzest przez całkowite zanurzenie w wodzie i Wieczerzę Pańską pod postacią chleba i wina, praktykowaną raz w miesiącu.

Kościół kieruje Naczelna Rada Kościoła w składzie: Prezbiter Naczelny Kościoła (odpowiedzialny za wszystkie prace) oraz dwóch zastępców (jeden sprawuje pieczę nad nauczaniem i duszpasterstwem w Kościele; drugi nad misją i ewangelizacją). Kościół posiada zbór w Żorach oraz we Wrocławiu.

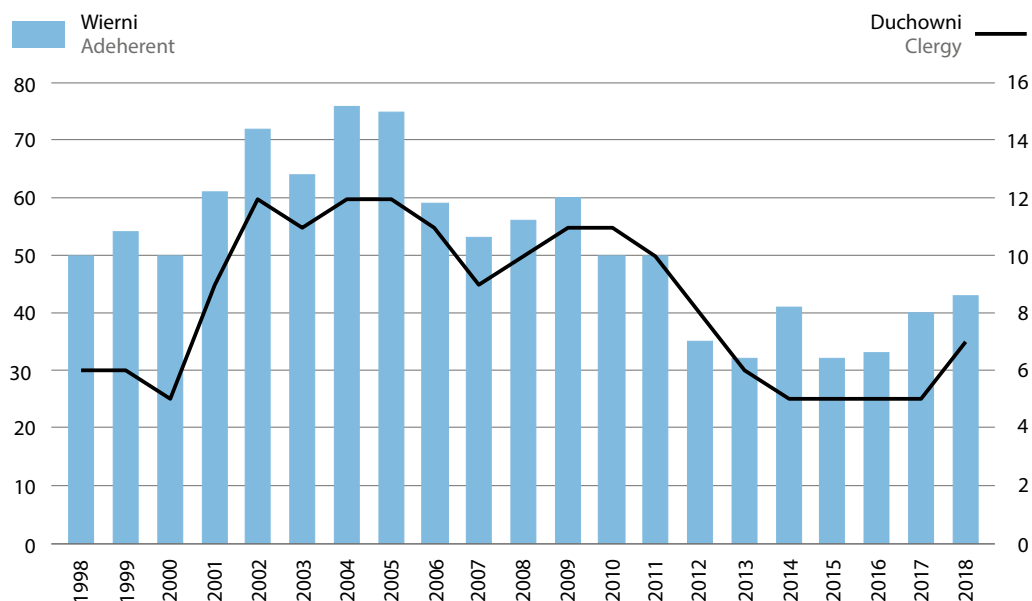
Swoje kadry Kościół kształci w Chrześcijańskim Instytucie Biblijnym w Warszawie.

Przyjęcie do społeczności nowego członka odbywa się na Zebraniu Członkowskim, polega na przedstawieniu go przez Radę Starszych całemu Zborowi i powierzenie go w modlitwie zgromadzenia Panu Jezusowi. Kościół organizuje publiczne ewangelizacje, rozdawanie indywidualnych zaproszeń na spotkania zborowe. Kościół niesie pomoc ludziom ubogim z najbliższej okolicy.

Kościół Pentakostalny oraz Zbór Jordan w Gdyni podjęli w 2001 r. decyzję o współpracy i wejściu Zboru Jordan w skład Kościoła Pentakostalnego oraz wyboru wspólnych władz.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Pentakostalnego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.69. Wierni i duchowni Kościoła Pentakostального
Chart 2.69. Adherents and clergy of the Pentecostal Church

Kościół Chrześcijański „Wieczernik” The Upper Room Church

1.3.1.063

3.75

Adres: 25-953 Kielce, ul. Zagnańska 27

E-mail: biuro@wieczernik.pl

www.wieczernik.pl

Data powstania na terenie Polski: 1996

Date of establishment on the territory of Poland: 1996

Data rejestracji: 1996

Date of registration: 1996

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 107

No. in the register of churches and religious associations: 107

Data wpisu: 01.02.1996

Date of entry: 01.02.1996

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Parafie Parishes
Ogółem Total	2000	105	5
	2005	165	5
	2010	135	5
	2015	70	4
	2016	100	5
	2018	80	4
mazowieckie	30	–	–
w tym of which Warszawa	30	–	–
świętokrzyskie	50	4	1

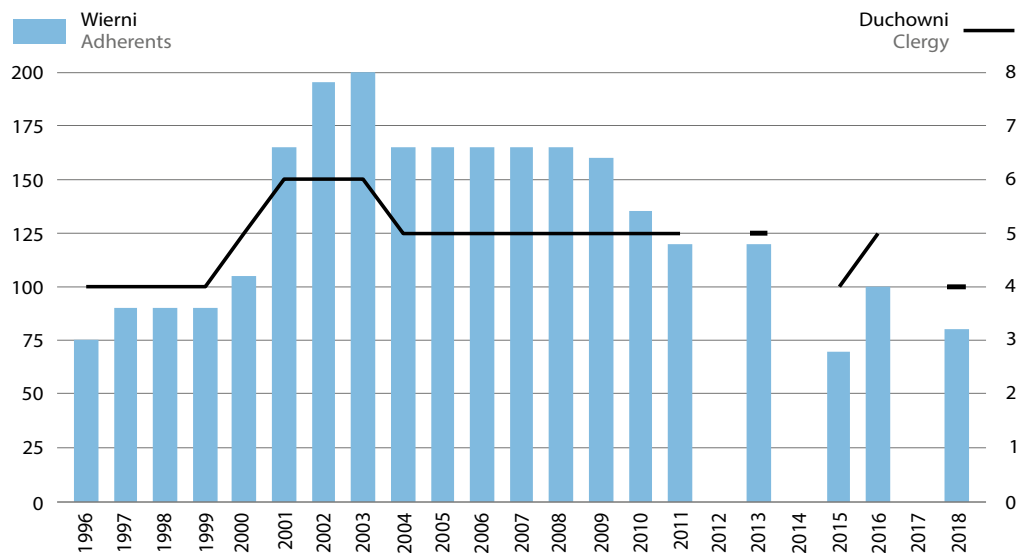
Grupa o orientacji zielonoświątkowej wywodząca się z katolickiego ruchu oazowego i charyzmatycznego. Celem jej jest głoszenie Słowa Bożego. W kategoriach prawnych Wspólnota jest dobrowolnym związkiem wyznaniowym składającym się z wierzących chrześcijan, uznających zasady wiary ustanowione w Piśmie Świętym.

Wspólnota działa samodzielnie, nie jest zależna od żadnej władzy duchownej czy świeckiej. Wspólnota posiada bibliotekę Wieczernik, która dysponuje książkami oraz kasetami audio i video. Wydaje książki chrześcijańskie, podręczniki, płyty CD i MP3. Kościół wspiera rodziny ubogie udzielając im pomocy materialnej bądź finansowej. Kościół prowadzi punkt nauczania religii w szkole podstawowej, z którego w 2016 r. korzystało 20 uczniów.

Członkowie Wyznania praktykują modlitwę indywidualną, studiowanie Słowa Bożego oraz osobiste naśladowanie nauki Jezusa Chrystusa zawartej w Biblii. Kandydaci na członków przygotowani są we Wspólnocie przez okres jednego roku od chwili zadeklarowania na piśmie chęci wstąpienia. Decyzję o członkostwie podejmuje Rada Starszych po przeprowadzeniu rozmowy z kandydatem, na której ocenia, jej postępowanie w życiu osobistym i w relacjach międzyludzkich. Ustala czy jest ona dobrym przykładem chrześcijanina w społeczeństwie i w Kościele.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijańskiego „Wieczernik” mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Wykres 2.70. Wierni i duchowni Kościoła Chrześcijańskiego „Wieczernik”
Chart 2.70. Adherents and clergy of the Upper Room Church

Chrześcijański Kościół Dobra

The Christian Church of Goodness

1.3.1.065

3.78

Adres: 05-462 Majdan 50

Data powstania na terenie Polski: 1989 Date of establishment on the territory of Poland: 1989	Data rejestracji: 1996 Date of registration: 1996
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 113 No. in the register of churches and religious associations: 113	Data wpisu: 25.07.1996 Date of entry: 25.07.1996

Jako źródło wiary członkowie Kościoła uznają tradycje chrześcijańskie, własne obserwacje, odczucia i wyobrażenia. Prowadzą kurs nauki religii. Sympatykiem Kościoła może zostać każda osoba, która pozna i zaakceptuje zasady wiary wspólnoty, jest pełnoletnia lub ma zgodę rodziców albo opiekunów prawnych.

W 1997 r. Wspólnota liczyła 170 wiernych i 4 duchownych, posiadała 1 zbór.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Chrześcijańskiego Kościoła Dobra mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Anglikański w Polsce

The Anglican Church in Poland

1.3.1.066

3.79

Adres: 02-347 Warszawa, ul. Dorotowska 7 m. 5

E-mail: emmanuel@it.com.pl; jod@arts.gla.ac.uk

Data powstania na terenie Polski: 1995 Date of establishment on the territory of Poland: 1995	Data rejestracji: 1996 Date of registration: 1996
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 114 No. in the register of churches and religious associations: 114	Data wpisu: 22.08.1996 Date of entry: 22.08.1996

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Kapelania Chaplaincy
Ogółem Total	2000	38	2
	2003	28	1
	2018	70	1
Małopolskie	10	–	–
Mazowieckie	50	1	1
w tym of which Warszawa	50	1	1
pomorskie	10	–	–

Źródłem wiary członków wyznania jest Pismo Święte oraz Modlitewnik Ogólny (Book of common Prayer), zatwierdzony w 1662 r. jako Modlitewnik Kościoła Anglikańskiego. Zasady wiary stanowi 39 Artykułów Wiary (pochodzących z II poł. XVI w.), które można ująć w ten sposób, iż dozwolone jest wszystko, co nie byłoby sprzeczne z nauką Pisma Świętego.

Kościół Anglikański utrzymuje równowagę między Najświętszym Sakramentem i Słowem Bożym. Pretenduje do roli „Via Media” (Droga średnia) między Kościołem Rzymskokatolickim a wyznaniem Protestantckimi.

Członkowie zachęceni są do codziennego czytania Pisma Św. i do modlitwy.

W Kościele obowiązuje chrzest, który jest udzielany dorosłym i dzieciom. Kiedy ochrzczony dojrzeła wiarą, dokonuje się konfirmacji czyli potwierdzenia wiary. Po konfirmacji wierny ma prawo brać udział w Komunii Św.

W Polsce Kościół posiada parafię w Warszawie, która jest placówką Kościoła należącą do Diecezji Kościoła Anglikańskiego w Europie (Okręg Wschodni).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Anglikańskiego mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Kościół Chrześcijan w Rybniku

The Christian Church in Rybnik

1.3.1.067

9.25

Adres: 44-200 Rybnik, ul. Kościuszki 59d m. 15

Data rejestracji: 1996 Date of registration: 1996

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 144
No. in the register of churches and religious associations: 144

Data wpisu: 08.06.1998
Date of entry: 08.06.1998

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Starsi Seniors
Ogółem Total	2010 15	1
	2015 17	2
	2016 19	2
	2018 16	2
śląskie	16	2

Kościół w Rybniku jest gminą chrześcijańską, wierni starają się praktykować zasady zapisane w Biblii, formy mają charakter zbliżony do pierwotnego chrześcijaństwa. Warunkiem zostania członkiem Kościoła jest wyznanie nowonarodzenia z Ducha świętego i wody.

W Kościele nie ma podziału na kler i laikat, na czele Kościoła stoi Brat Starszy Kościoła

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijan w Rybniku mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Polski Ewangeliczny Kościół Braterski

The Independent Evangelical Church

1.3.1.068
3.82

Data powstania na terenie Polski: 1996 Date of establishment on the territory of Poland: 1996	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 129 No. in the register of churches and religious associations: 129	Data wpisu: 18.06.1997 Date of entry: 18.06.1997

Lata Years	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy	Miejsca kultu Places of worship	Jednostki kościelne Church units
2000	96	10	.	.
2005	94	19	15	11

W Kościele stosowane jest powszechne kapłaństwo wierzących bez ordynacji, konsekracji, hierarchii i sakramentów. Zbór jest samodzielny, zachowuje nowotestamentową naukę o rozdziale Kościoła i Państwa i pełnej niezależności od zewnętrznych czynników religijnych. Źródłem wiary jest Biblia – Słowo Boże – wyłączna i jedyna norma wiary i życia chrześcijańskiego.

Kościół posiada zbór w Tarnowskich Górach i dwie placówki (w Mikołowie i we Wrocławiu) oraz siedem placówek misyjnych. Członkowie i sympatycy Kościoła spotykają się dla wspólnego czytania i rozważania Pisma Świętego oraz modlitwy. Do zobowiązań członków Kościoła należy: czytanie Biblii i modlitwa, pielęgnowanie i odwiedzanie chorych, samotnych, ludzi w podeszłym wieku i potrzebujących pomocy. W niedziele i święta odbywają się nabożeństwa. Kandydat na członka zboru składa świadectwo swojego nawrócenia i odrodzenia przed zborem i prosi o chrzest (praktykowany jest chrzest dorosłych).

Kościół należy do Rady Zborów Ewangelicznych z siedzibą w Poznaniu, jest także członkiem Federation of Independent Evangelical Churches.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Polskiego Ewangelicznego Kościoła Braterskiego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Chrześcijańskie Centrum „Pan jest Sztandarem” – Kościół w Tarnowie

The Christian Centre “Lord is a Flag” – Church in Tarnów

1.3.1.069

3.83

Adres:	33-100 Tarnów, ul. Bandrowskiego 9	
E-mail:	biuro@ccpjs.pl	www.ccpjs.pl
Data powstania na terenie Polski: 1997 Date of establishment on the territory of Poland: 1997	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 128 No. in the register of churches and religious associations: 128	Data wpisu: 09.06.1997 Date of entry: 09.06.1997	

Województwa Voivodship	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy
Ogółem Total	2009	80
	2010	75
	2015	95
	2016	100
	2018	80
małopolskie	70	3
podkarpackie	10	2

Kościół chrześcijański, należący do nurtu protestantyzmu ewangelicznego. Powstał z inicjatywy osób spotykających się wspólnie na modlitwie i studiowaniu Pisma Świętego. Jako fundament swojego nauczania Kościół uznaje pięć podstawowych zasad teologii protestanckiej: Sola scriptura (Tylko pismo), Sola fide (Tylko wiara), Sola gratia (Tylko łaska), Solus Christus (Tylko Chrystus), Soli Deo gloria (Tylko Bogu chwała). Kościół funkcjonuje także w oparciu o zaczerpnięte z Pisma Świętego prawdy wiary stanowiące jego Credo. Nowi członkowie przyjmowani są przez publiczne wyznanie wiary w Pana Jezusa Chrystusa oraz chrzest wiary (chrzest wodny). Członkostwo wyraża się w formie pisemnej deklaracji, którą przyjął Pastor Kościoła.

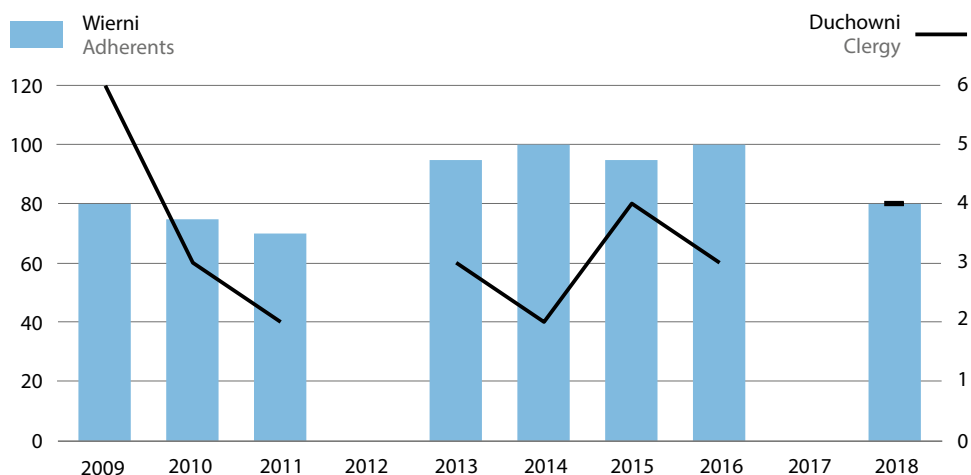
Kościół prowadzi działalność edukacyjną i wydawniczą, posiada pozaszkolny punkt katechetyczny, z którego w 2016 r. korzystało 27 uczniów. Wydaje książki o tematyce religijnej oraz ulotki informacyjne.

Kościół współpracuje z innymi chrześcijańskimi organizacjami niosąc pomoc materialną i wsparcie duchowe osobom biednym, chorym i cierpiącym. Wspiera także działalność Ośrodków Pomocy Społecznej, hospicja, domy samotnych matek. Prowadzi klub dla młodzieży.

Kościół jest członkiem Aliansu Ewangelicznego w RP, której celem jest m.in. współdziałanie ewangeliczne i szerzenie poszanowania dla odrębności wyznaniowej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Chrześcijańskiego Centrum „Pan jest Sztandarem” – Kościół w Tarnowie mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.71. Wierni i duchowni Chrześcijańskiego centrum „Pan jest sztandarem” Kościół w Tarnowie
 Chart 2.71. Adherents and clergy of the Christian Centre “Lord is a Flag” – Church in Tarnów

Kościół Chrześcijański w Warszawie

The Christian Church in Warsaw

1.3.1.070

9.01

Adres: 00-389 Warszawa, ul. Smulikowskiego 6/8

Data powstania na terenie Polski: 1996
 Date of establishment on the territory of Poland: 1996

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 112
 No. in the register of churches and religious associations: 112

Data wpisu: 06.05.1996
 Date of entry: 06.05.1996

Niezależny kościół protestancki, który powstał w 1996 r. grupując część członków Centrum Biblijnego „Jezus jest Panem”. Kościół opiera się na Biblii, która jest ostatecznym źródłem i autorytetem w sprawach życia i wiary. Kościół przyjmuje apostołskie, nicejskie oraz atanazjańskie wyznania wiary. Powołuje się też na dorobek ruchów reformacyjnych, ruchu zielonoświątkowego i tzw. nowoapostolskiej reformacji.

Kościół ma centralę w Warszawie, oddział lokalny w Cieszynie i placówkę misyjną w Radomiu. Kościół jest członkiem Aliansu Ewangelicznego w RP.

Kościół założył w 2004 r. Fundację Nadzieja dla Przyszłości, która zajmuje się dystrybucją książek, prowadzi sklep internetowy, od 2005 r. wydaje Magazyn Chrześcijański „Cel”.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijańskiego w Warszawie mieści się w przedziale od 1 do 99.

Chrześcijański Kościół „Maranatha” w Wiśle

The Christian Church “Maranatha” in Wisła

1.3.1.071

9.03

Adres: 43-460 Wisła, Os. Sadowy 8

Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 122
No. in the register of churches and religious associations: 122

Data wpisu: 28.01.1997
Date of entry: 28.01.1997

Województwa Voivodship	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbory Protestant communities
Ogółem Total	2000	38	5	1
	2005	30	6	1
	2010	35	4	1
	2012	40	5	1
	2014	35	5	1
śląskie	35	5	1	1

Do zadań Kościoła należy niesienie przesłania ewangelicznego o Jezusie Chrystusie. Odbywa się to poprzez organizowanie koncertów w szkołach, domach kultury i domach dziecka.

Zbór obejmował pomocą (odzież, żywność) osoby ubogie i uzależnione, dzieci z rodzin ubogich, wspierał finansowo dzieci z sierocińca w Ugandzie. Zaangażowany jest również działalność świetlicy środowiskowej, oprócz wsparcia finansowego członkowie Kościoła pomagają w organizowaniu zajęć dla dzieci.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Chrześcijańskiego Kościoła „Maranatha” w Wiśle mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Unitariański

The Unitarian Church

1.3.1.072

9.04

Adres: 31-334 Kraków, ul. Łokietka 332a

Data powstania na terenie Polski: 1565
Date of establishment on the territory of Poland: 1565

Data rejestracji: 1997
Date of registration: 1997

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 123
No. in the register of churches and religious associations: 123

Data wpisu: 14.04.1997
Date of entry: 14.04.1997

Źródłem wiary jest niedogmatyczna religijna tradycja judeo-chrześcijańska (nieortodoksyjna), humanizm, uniwersalistyczne wartości religijne i etyczne, radykalny nurt reformacji (XVI w.), nauczanie Braci Polskich.

Członkowie Kościoła są zobowiązani do prowadzenia godnego, etycznego życia.

Członkiem Kościoła zostaje się poprzez wpisanie do księgi członkowskiej kongregacji lub regularne uczęszczanie na spotkania religijne i praktykowanie unitariańskiej duchowości, rytuałów i wspólnotowej społeczności. Kościół posiadał 3 zbory: w Warszawie, Trójmieście i Sosnowcu oraz 1 duchownego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Unitariańskiego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Ursynowska Społeczność Ewangeliczna The Ursynów Evangelical Fellowship

1.3.1.073
9.05

Adres:	02-732 Warszawa, ul. Stanisławowska 14	
E-mail:	paul_jar@poczta.onet.pl	www.use.waw.pl
Data powstania na terenie Polski: 1991 Date of establishment on the territory of Poland: 1991	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 124 No. in the register of churches and religious associations: 124	Data wpisu: 14.04.1997 Date of entry: 14.04.1997	

Wyznanie posiada charakter niewielkiej protestanckiej wspólnoty. Działa w oparciu o nauczanie funkcjonujące w większości kościołów – zborów ewangelikalnych oraz we współpracy z tymi kościołami. Źródłem wiary jest Pismo Święte. Członkiem Społeczności może zostać każdy, kto wyrazi taką chęć, uzasadniając ją potrzebami duchowymi. Chrzest przez zanurzenie jest stosowaną formą inicjacji (nie jest jednak warunkiem członkostwa).

Głównym celem Kościoła jest szerzenie wartości ewangelicznych wśród mieszkańców warszawskiej gminy Ursynów.

Do zwyczajów pielęgnowanych przez poszczególnych członków należą: osobista lektura Pisma Świętego i codzienna modlitwa oraz branie udziału w spotkaniach wspólnoty.

Kościół jest współzałożycielem Aliansu Ewangelicznego w RP, jest też członkiem Aliansu Ewangelicznego Europejskiego oraz Światowego.

W 2005 r. społeczność liczyła 40 członków oraz 3 osoby duchowne (1 pastora i 2 starszych), posiadała 1 zbor w Warszawie.

Chrześcijański Kościół „Dobra Nowina” The Christian Church “Good News”

1.3.1.074
9.07

Adres:	95-200 Pabianice, ul. Bagatela 12	
Data powstania na terenie Polski: 1993 Date of establishment on the territory of Poland: 1993	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 126 No. in the register of churches and religious associations: 126	Data wpisu: 12.05.1997 Date of entry: 12.05.1997	

Kościół został zapoczątkowany przez grupę osób wywodzących się z Ruchu Światło-Życie i Odnowy w Duchu Św.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Chrześcijańskiego Kościoła „Dobra Nowina” mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Kościół Jezusa Chrystusa Wiary Chrześcijańskiej

The Church of Jesus Christ of the Christian Faith

1.3.1.075

9.11

Adres:	21-040 Świdnik, ul. Hallera 2/34	
E-mail:	pastor@ocaleni.pl; info@ocaleni.pl	www.ocaleni.pl
Data powstania na terenie Polski: 1996 Date of establishment on the territory of Poland: 1996	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 130 No. in the register of churches and religious associations: 130	Data wpisu: 28.07.1997 Date of entry: 28.07.1997	

Źródłem wiary jest Biblia oraz chrześcijańskie książki, kasety video i audio z nauczaniem chrześcijańskich wykładowców Bożego Słowa.

Członkowie Kościoła są zobowiązani do czytania Bożego Słowa, indywidualnej modlitwy, ewangelizacji, a także do trwania w nauce i przykazaniach Jezusa Chrystusa i jego uczniów zawartych w Nowym Testamencie. Spotkania Kościoła odbywają się dwa razy w tygodniu w Świdniku przy ul. Warsztatowej 3. Nowi członkowie przyjmowani są na podstawie ustnej i pisemnej deklaracji, a przede wszystkim poprzez wyznanie wiary w Jezusa i chrzest wodny.

Liczba członków w 1999 r. wynosiła 20.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Jezusa Chrystusa Wiary Chrześcijańskiej mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Kościół „Ekklesia” w Warszawie

The Ekklesia Church in Warsaw

1.3.1.076

9.14

Adres:	03-550, Warszawa, ul. Głowacka 7, m. 43	
Data powstania na terenie Polski: 1993 Date of establishment on the territory of Poland: 1993	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 133 No. in the register of churches and religious associations: 133	Data wpisu: 26.09.1997 Date of entry: 26.09.1997	

Podstawą życia i nauczania Kościoła jest Osoba Jezusa Chrystusa – Zbawiciela Świata oraz Jego nauka zawarta w Piśmie Świętym. Kościół uznaje i głosi, że całe Pismo Święte jest natchnione przez Boga, doskonałe i zawiera kompletne objawienie prawdy. Do praktyk wyznawców należy modlitwa, czytanie Pisma Świętego. Członkowie Kościoła spotykają się w niedzielę na Spotkaniach Stołu Pańskiego oraz w grupach domowych w celu modlitwy i poznania Pisma św.

Członkostwo w Kościele zyskuje się poprzez osobiste przyjęcie Jezusa Chrystusa jako Zbawiciela i Pana całego swojego życia, wezwanie Jego imienia swymi ustami oraz wyznanie tego faktu Kościołowi.

Wspólnota w 2004 r. liczyła 50 członków oraz 3 duchownych (starszych), skupionych w Warszawie.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła „Ekklesia” w Warszawie mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Jezusa Chrystusa „Syjon” w Rzeszowie

The Church of Jesus Christ “Zion” in Rzeszów

1.3.1.077
9.15

Adres:	35-055 Rzeszów, ul. Szopena 39/4	
E-mail:	kopaczlucy@poczta.onet.pl	www.syjonkjchrz.cba.pl
Data powstania na terenie Polski: 1991 Date of establishment on the territory of Poland: 1991	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 134 No. in the register of churches and religious associations: 134	Data wpisu: 17.11.1997 Date of entry: 17.11.1997	

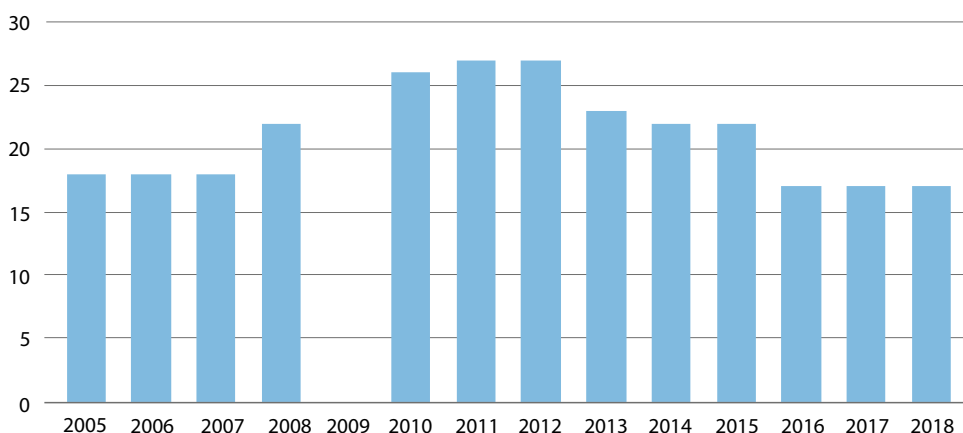
Kościół wyłonił się z rzeszowskiej Wspólnoty Modlitewno-Ewangelizacyjnej i został wpisany do Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych w 1997 r. Działa na terenie woj. podkarpackiego.

Podstawowym źródłem wiary jest Biblia – źródło prawdy o Bogu, człowieku, świecie duchowym i fizycznym oraz normą w sprawach życia. Członkowie Kościoła uważają, że na każdej osobie spoczywa odpowiedzialność za codzienny bezpośredni kontakt z Bogiem. Modlitwa jest kierowana w imieniu Jezusa Chrystusa do Boga. Wierni Kościoła spotykają się regularnie na nabożeństwach, które odbywają się w ciągu tygodnia.

Członkiem Kościoła może zostać osoba, która uwierzyła w Jezusa Chrystusa, prowadzi życie zgodne z biblijnymi zasadami, jest ochrzczona w wodzie w wieku świadomym oraz akceptuje wizje i sposoby działania Kościoła. Nowy pełnoletni członek Kościoła musi dobrowolnie zadeklarować na piśmie członkostwo. Nowi członkowie przyjmowani są podczas niedzielnego nabożeństwa, przez ogłoszenie tego innym członkom Kościoła.

W miarę możliwości Kościół stara się pomagać rodzinom ubogim, dzieciom przebywającym w szpitalach, rozdając: odzież, środki czystości i słodczyce, a także więźniom oraz pacjentom Zakładu Opieki. Prowadzi duszpasterstwo w Zakładzie Karnym.

Wykres 2.72. Wyznawcy Kościoła Jezusa Chrystusa „SYJON” w Rzeszowie
Chart 2.72. Adherents of the Church of Jesus Christ “Zion” in Rzeszów

Kościół Chrześcijański „Jezus Żyje” The Christian Church “Jesus is Alive”

1.3.1.078
9.17

Adres:	99-300 Kutno, ul. Bociania 31	
E-mail:	kchjz@op.pl	www.kchjz.info.pl
Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 136 No. in the register of churches and religious associations: 136	Data wpisu: 01.12.1997 Date of entry: 01.12.1997	

Kościół posiadał sześć zborów: w Kutnie, Połczynie Zdroju, Świebodzinie, Puławach, Krośniewicach i w Turku, dwie placówki: w Aleksandrowie Łódzkim i Sieradzu oraz punkty w Zgierzu, Łasku, Łęczycy i Garwolinie. Łączna liczba wiernych Kościoła w 2011 r. wynosiła 95, a liczba duchownych – 15.

Kościół wydawał dwumiesięcznik Głos Uzdrawiania w 500 egz., prowadził kursy biblijne oraz konferencje.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Chrześcijańskiego „Jezus Żyje” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Dom Izraela Polania House of Israel Polania

1.3.1.079
9.18

Adres:	ul. Rajska 1, 20-388 Dominów-Lublin	
E-mail:	biuro@polania.com.pl	
Data powstania na terenie Polski: 1997 Date of establishment on the territory of Poland: 1997		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 137 No. in the register of churches and religious associations: 137	Data wpisu: 03.12.1997 Date of entry: 03.12.1997	

Kościół czuje się kontynuatorem wiary Abrahama, Mojżesza, proroków Izraela, Jezusy i apostołów, nowotestamentowych zgromadzeń Izraela, a także m.in. mieszkających na terenie Polski Wandalów i Gotów z IV w. oraz Braci Polskich z XVI w.

Podstawowym źródłem wiary jest Biblia, która jest jedynym i ostatecznym autorytetem w sprawach wiary. Kościół podkreśla, że nie utożsamia się z powstałym w IV wieku Kościołem Rzymskim, ani z jego prote stanckimi odgałęzieniami.

Członkowie Kościoła wierzą w jednego, wszechwiedzącego i wszechmocnego Boga, którego objawione Mojżeszowi imię brzmi Jehowa. Jezua Mesjasz- przyszedł na świat aby objawić i wypełnić wolę Ojca. Składając w ofierze swoje życie za grzechy całej ludzkości został ukrzyżowany, zmartwychwstając po trzech dniach i nocach. Jezua siedzi po prawicy Ojca w niebie. W wyznaczonym przez Ojca czasie przyjdzie powtórnie na ziemię. Jezua Mesjasz jest arcykapłanem wyznania. Każdy narodzony na nowo człowiek bez względu na płeć jest kapłanem Jehowy. Nowotestamentowy kapłan nie składa ofiar. Ofiara Jezusy na drzewie jest jedyna i wystarczająca. Duch Boży został zesłany na ziemię po zmartwychwstaniu Jezusy w święta Szawout. Duch Boży jest sprawcą nowego narodzenia, zamieszkując w osobach wierzących, pomagając im żyć w świętości.

Kościół uznaje chrzest wodny, który następuje poprzez zanurzenie osoby świadomie wyznającej swoją wiarę i jest częścią procesu zbawienia. Chrzest wodny jest równoznaczny z zanurzeniem się w śmierci i zmartwychwstaniu Jezusy. Stara natura zostaje pogrzebana w wodzie i osoba zaczyna nowe życie w Mesjaszu.

Chrzest w duchu jest procesem w którym duch człowieka wierzącego zostaje zanurzony i wypełniony Duchem Świętym. Jego znakiem jest mówienie obcymi językami. Chrzest w duchu do dalszych manifestacji Ducha Bożego, kiedy to wierzący otrzymują inne dary Ducha, takie jak mowa wiedzy, mądrości, uzdrowień, prorokowania, etc.

Wszyscy wierzący i kapłani mają prawo uczestniczyć w Wieczerzy Pańskiej pod dwoma postaciami chleba i wina.

Przedmiotem kultu nie mogą być obrazy i rzeźby. Wierni Kościoła nie modlą się do zmarłych, świętych i aniołów.

Zbawienie jest darem łaski danym przez Boga i jest wyłącznie z łaski przez wiarę.

Dniem świętym jest Sabat, jako czas liczony od zachodu słońca w piątek do zachodu słońca w sobotę. Jest to czas odpoczynku i zgromadzenia ludu Bożego.

W Kościele przestrzegane są następujące święta:

- a) wiosenne: Paschy, Przaśników, Szawout – Tygodni,
- b) jesienne: Trąb, Pojednania i Namiotów.

Nie uznaje się świąt „Bożego Narodzenia„ i „Wielkanocy” jako niemających biblijnego uzasadnienia.

Wierni Kościoła wierzą, że żyjemy w czasach ostatecznych. Wierzą w objawienie się Antychrysta, nastanie czasu Wielkiego Ucisku, powtórne przyjście Mesjasza, pierwsze zmartwychwstanie wierzących na Sąd, Exodus, Wesele Baranka, Królestwo Tysiącletnie, w zwycięstwo Jezusy Mesjasza w bitwie pod Armagedon, drugie zmartwychwstanie wszystkich ludzi na wielki sąd i w ustanowienie nowego Nieba i nowej Ziemi. Na koniec czasów grzech, śmierć, szatan i jego słudzy zostaną wrzuceni do Jeziora Ognia.

Śmierć, zgodnie z wiarą Kościoła, jest konsekwencją grzechu i jest nieunikniona. Odrzuca się koncepcję reinkarnacji. Po śmierci ciała powstałe z prochu obumiera. Duch i dusza, niewidzialne i wieczne idą do miejsca swojego przeznaczenia czyli albo do raju, albo do piekła. Odrzuca się istnienie czyścica. W raju duchy i dusze zbawionych oczekują zmartwychwstania do życia wiecznego z Bogiem, kiedy to otrzymają nowe ciała, i na sąd kiedy otrzymają nagrody za dobre uczynki. Dusze i duch przebywające w piekle oczekują na Wielki Sąd i wieczne potępienie.

Od września 2004 r. Dom Izraela Polania prowadzi akcję finansowej pomocy na rzecz dzieci z Pogotowia Opiekuńczego przy ul. Kosmonautów w Lublinie. Od 2001 roku w Zakładzie Karnym we Włodawie oraz od 2002 roku w Areszcie Śledczym w Krasnymstawie członkowie Kościoła odbywają regularne spotkania z osadzonymi. Od tego czasu, w tych spotkaniach, uczestniczyło już ok. 500 więźniów. Wielu z nich zostało ochrzczonych.

Zgromadzenie rozpoczęło działalność w lutym 1997 r. Wówczas grupa wierzących rozpoczęła regularne spotkania Szkoły Biblijnej. W 1997 roku Kościół został wpisany do rejestru Kościołów. Do 2005 r. Kościół funkcjonował pod nazwą Kościół Chrześcijański w Świdniku. W latach 2005–2016 po przenosinach do Lublina Zgromadzenie działało pod nazwą Kościół Chrześcijański Nowe Życie. W lutym 2016 r. nazwa została oficjalnie zmieniona na Dom Izraela Polania. Słowo Polania to jedna z dwóch hebrajskich nazw określających Polskę. Nazwa Kościoła oznacza wierzących, należących do zaginionych po niewoli asyryjskiej, owiec z Domu Izraela.

Chrześcijański Związek Wyznaniowy „Źródło” The Christian Religious Association “Source”

1.3.1.080

9.20

Adres: 10-190 Olsztyn, ul. Wodna 9A

Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 139
No. in the register of churches and religious associations: 139

Data wpisu: 23.12.1997
Date of entry: 23.12.1997

Związek liczył w 2011 r. 76 członków, 3 duchownych. Posiadał także 1 świątynię w woj. warmińsko-mazurskim.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Chrześcijańskiego Związku Wyznaniowego „Źródło” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Miejskowy Kościół w Lublinie The Local Church in Lublin

1.3.1.081

9.21

Adres: Natalin, 21-002 Jastków, ul. Szelestna 23

Data powstania na terenie Polski: 1991
Date of establishment on the territory of Poland: 1991

Data rejestracji: 1998
Date of registration: 1998

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 140
No. in the register of churches and religious associations: 140

Data wpisu: 08.01.1998
Date of entry: 08.01.1998

Podstawą życia i nauczania Kościoła jest osoba Pana Jezusa Chrystusa i jego nauka, zawarta w Piśmie św., które jest jedynym i wystarczającym źródłem wiary.

Kościół nie posiada określonego rodowodu doktrynalnego. Nie odrzuca całości tradycji chrześcijaństwa pielęgnowanych przez katolicyzm, prawosławie i protestantyzm, stara się czerpać z tych tradycji, które mają rodowód biblijny. Kościół reprezentowany jest przez Radę Starszych.

Członkowie Kościoła zobowiązani są min. do: porannej modlitwy indywidualnej, modlitewnego czytania Pisma św., modlitwy zbiorowej, uczestniczenia w cotygodniowych spotkaniach Stołu Pańskiego i głoszenia ewangelii osobiście i zbiorowo. Członkiem Kościoła może zostać osoba, która osobiście przyjęła Pana Jezusa Chrystusa jako swojego Pana i Zbawiciela poprzez uwierzenie w niego sercem i wyznanie go ustami.

Kościół w 2006 r. był zorganizowany w jeden zbór, posiadał 2 duchownych, liczył 17 wiernych zamieszkałych na terenie woj. lubelskiego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Miejskowego Kościoła w Lublinie mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Zbór w Opolu – „Społeczność Wywołanych”

The Church in Opole – “The Community of the Invoked”

1.3.1.082

9.22

Adres: 66-400 Gorzów Wielkopolski, ul. Grobla 3

Data rejestracji: 1998 Date of registration: 1998

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 141
No. in the register of churches and religious associations: 141

Data wpisu: 08.01.1998
Date of entry: 08.01.1998

Zbór jest społecznością ludzi wierzących w Jezusa Chrystusa, oczekujących Jego przyjścia, zachowujących Jego Słowo i wiarę, której Głową jest sam Jezus Chrystus. Nowi członkowie przyjmowani są przez osobistą chęć i wyznanie wiary w zbawienie w Chrystusie i chrzest wiary.

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy	Zbory/misje Protestant communities/ /mission
Ogółem Total	2010	30	3
	2014	21	2
	2016	16	2
	2017	10	1
	2018	19	1
lubuskie	19	2	1

Wyznanie liczyło w 2018 r. 19 członków i 2 duchownych zgromadzonych w Misji Zboru „Społeczność Wywołanych” w Gorzowie Wielkopolskim.

Unia Ewangelikalna w RP

The Evangelical Union in Republic of Poland

1.3.1.083

9.40

Adres: 50-266 Wrocław, ul. Św. Jadwigi 12

E-mail: ewst@ewst.pl

www.ewst.pl

Data powstania na terenie Polski: 2004
Date of establishment on the territory of Poland: 2004

Data rejestracji: 2004
Date of registration: 2004

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 160
No. in the register of churches and religious associations: 160

Data wpisu: 28.05.2004
Date of entry: 28.05.2004

Źródłem wiary jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Stanowi ono nadrzędny autorytet w sprawach wiary i postępowania. Do zobowiązań członków należy w wymiarze codziennym modlitwa indywidualna i lektura Pisma Św., a w wymiarze dłuższym regularny udział w nabożeństwach – życiu eklezyjalnym istniejących kościołów i społeczności chrześcijańskich. Nowi członkowie przyjmowani są na podstawie pisemnej deklaracji o przystąpieniu, podpisanie wyznania wiary Unii Ewangelikalnej.

W 2018 r. liczba członków wynosiła 107, duchownych – 3.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Unii Ewangelikalnej w RP mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Kościół „Chrześcijańska Wspólnota Jordan” The Church “Christian Community Jordan”

1.3.1.084

9.61

Adres: 84-230 Rumia, ul. Nagietkowa 2

E-mail: kontakt@wspolnotajordan.pl

Data rejestracji: 2016 Date of registration: 2016

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 183

No. in the register of churches and religious associations: 183

Data wpisu: 27.01.2016

Date of entry: 27.01.2016

Województwo Voivodship	Wyznawcy Adherents	Duchowni Clergy	Zbory Protestant communities	Chrzty Baptisms
Ogółem Total	2016 90	6	1	10
	2017 80	5	1	–
	2018 80	3	1	6
pomorskie	80	3	1	6

Nowi członkowie przyjmowani są przez chrzest wodny oraz ustne wyznanie wiary. W 2018 r. Kościół prowadził działalność charytatywną i wydawniczą.

2.3.4. Nurt badaczy pisma świętego 2.3.4. The Current of the Bible Students

Grupa 1.4 Group No. 1.4

Do nurtu badaczy Pisma Świętego należą wspólnoty religijne czerpiące z tradycji millenaryzmu* oraz adwentyzmu*. Podstawą wiary jest Pismo Święte. Wspólnoty należące do badaczy nie uznają dogmatu o Trójcy Świętej (antytrynitaryzm*). Duch Święty przez badaczy Pisma Świętego rozumiany jest nie jako osoba, ale moc boża pochodząca od jednoosobowego Boga, a Jezus Chrystus – Jego Syn, nie jest drugą osobą boską, lecz pierwszym stworzeniem. Poza tym, wyznawcy tego nurtu odrzucają wiarę w nieśmiertelną duszę i piekło. Niekiedy, nieuznawanie wymienionych wyżej dogmatów, tak charakterystycznych dla innych wyznań „głównego nurtu” opierających się na Piśmie Świętym, skutkuje tym, że badacze Pisma Świętego nie są uznawani za chrześcijan. Inną cechą charakterystyczną tych wspólnot jest opisywanie dziejów ludzkości według porządku i wydarzeń zawartych w Biblii (tzw. plany wieku). Na tej podstawie badacze prognozują przyszłość ludzkości. Innymi słowy, Pismo Święte jest kluczem do wiedzy m.in. o dziejach i przyszłości ludzkości. Wyznawców cechuje rygoryzm religijny. Przejawia się on choćby w powstrzymywaniu się od konsumowania używek, obowiązkiem głoszenia Słowa czyli apostołowania m.in. poprzez propagowanie doktryny, kolportaż czasopism i literatury. Nurty badackie nie uznają liturgii. Praktykowany jest chrzest dorosłych oraz wiara, że ciało ludzkie podlega zmartwychwstaniu. Nagrodą za prowadzenie życia zgodnie z normami moralnymi jest życie wieczne na ziemi.

Początki wspólnot „badackich” sięgają drugiej połowy XIX w. Pierwszą Wspólnotą była założona w 1888 r. przez CH. GT. Russela The Watch Tower Bible and Track Society (Towarzystwo Biblijne i Traktatowe – Strażnica). Po jego śmierci doszło do podziału (rozłam) wśród badaczy Pisma Świętego. Bezpośrednią przyczyną rozłam była działalność J.F. Rutherforda, który objął po wyżej wymienionym przewodnictwo w International Bible Students Association (Międzynarodowe Towarzystwo Badaczy Pisma Świętego), organizacji założonej w 1913 r. w Londynie. Chciał on przeprowadzić reformy, polegające na likwidacji autonomii zborów. Ostatecznie nurt badacki kolejno przeżył trzy podziały. Ostatni z tych podziałów, w 1935 r. doprowadził do powstania Świadków Jehowy. Za założyciela tego wyznania uważany jest właśnie Rutherford.

Różnice doktrynalne między poszczególnymi wspólnotami zaliczanymi do nurtu badackiego są niewielkie. Na przykład russeliści (bezpośrednio nawiązujący do Russela i uważani za jego bezpośrednich kontynuatorów) uważają, że Armagedon rozegra się w Palestynie. Świadkowie Jehowy – że na całym świecie. Ponadto russeliści, nie sprzeciwiają się transfuzji krwi, co czynią Świadkowie Jehowy.

Świadkowie Jehowy

Jehovah's Witnesses

Grupa 1.4.1

Group No. 1.4.1

Świadkowie Jehowy w Polsce

The Jehovah's Witnesses in Poland

1.4.1.01

7.18

Adres:	05-830 Nadarzyn, ul. Warszawska 14	
E-mail:	prawny.pl@jw.org	www.jw.org
Data powstania na terenie Polski: 1905 Date of establishment on the territory of Poland: 1905	Data rejestracji: 1989 Date of registration: 1989	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 34 No. in the register of churches and religious associations: 34	Data wpisu: 31.01.1990 Date of entry: 31.01.1990	

Województwa Voivodship	Głosiciele Publishers	Zbory Congregations
Ogółem Total	2000	1793
	2005	1804
	2010	1820
	2015	1314
	2016	1299
	2017	1299
	2018	1278
dolnośląskie	12188	131
kujawsko-pomorskie	5878	65
lubelskie	8345	91
lubuskie	4207	47
łódzkie	6974	79
małopolskie	6606	74
mazowieckie	12883	138
w tym of which Warszawa	5355	55
opolskie	2855	32
podkarpackie	3359	41
podlaskie	2247	26
pomorskie	8144	83
śląskie	19431	200
świętokrzyskie	2846	30
warmińsko-mazurskie	3666	48
wielkopolskie	9678	111
zachodniopomorskie	7628	82

Związek Wyznania Świadków Jehowy jest trzecim pod względem liczby wiernych wyznaniem w Polsce. Jest integralną częścią światowej organizacji Świadków Jehowy, która w 2018 r. liczyła prawie 8,4 mln wyznawców (przeciętna liczba głosicieli w 2018 r.) skupionych w 87 oddziałach w 119 954 zborach w 240 krajach. Liczba ochrzczonych w 2018 r. wyniosła prawie 282 tys.

Świadkowie Jehowy są najliczniejszym odłamek zainicjowanego przez Charlesa Taze Russella (1852–1916) ruchu Badaczy Pisma św. Następca Russella, adwokat J. F. Rutheford (1868–1942) przekształcił luźne gminy badaczy Pisma św. w zwartą prężną organizację teokratyczną, posłuszną przełożonym mianowanym przez centralne władze Towarzystwa. Wywołało to jednak szereg rozłamów w wyniku których z pierwotnego ruchu Russella wyłoniło się kilka grup. W 1931 r. najliczniejsza grupa zwolenników Rutheforda przyjęła nazwę Świadków Jehowy. W 1905 r. zarejestrowano pierwszą na ziemiach polskich (w Warszawie) grupę Badaczy Pisma Świętego. W 1910 r. zbór ten liczył 14 osób.

Doktryna Świadków Jehowy opiera się na Starym i Nowym Testamencie. Głównym zadaniem wyznawców jest dosłowna drobiazgowa analiza wersetów Biblii oraz propagowanie od domu do domu zasad swojej wiary i nawracanie.

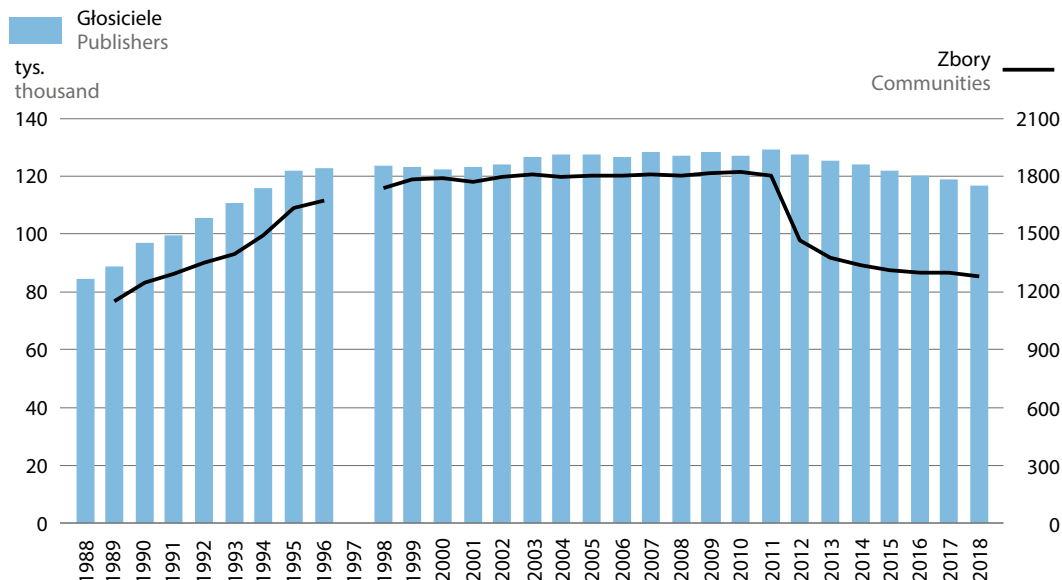
Uznaje się tylko Boga jednoosobowego – Jezus i Duch Święty nie mają przymiotu boskości. Ewangeliczna zasada „nie zabijaj” zobowiązuje min. do bezwzględnego pacyfizmu, odmowy służby wojskowej, noszenia broni, oddawania czci sztandarom.

Podstawowymi jednostkami organizacyjnymi są liczące po kilkadziesiąt osób zbory, pogrupowane w obwody, a te z kolei w okręgi. Organizacja ta ma na celu zapewnienie sprawnej pracy głosicieli oraz ich nadzorców. Wyznawcy spotykają się co najmniej dwa razy na tydzień w salach zboru (Salach Królestwa) na wykładach i biblijnych studiach kaznodziejskich. Systematycznie organizowane są zgromadzenia obwodowe, okręgowe i krajowe, na których odbywają się wykłady, teatralne prezentacje biblijne, rozprowadzana jest literatura biblijna, dokonuje się chrztów (przez zanurzenie).

Światową działalnością Świadków Jehowy kieruje Ciało Kierownicze w Nowym Jorku, a oddziałem polskim mianowany przez centralę 7-osobowy Komitet, którego biuro mieści się w Nadarzynie pod Warszawą, w ośrodku zwanym „Dom Betel” (Dom Boży). We wszystkich zborach realizuje swój program edukacyjny Teokratyczna Szkoła Służby Kaznodziejskiej. Związek prowadzi także Kurs Usługiwania, Kurs Biblijny dla Małżeństw i Kurs Biblijny dla Braci.

Centralnie wydawane są miesięczniki: Strażnica (w 181 językach, łączny nakład każdego numeru ponad 39 mln egz., w Polsce 530 tys.), Strażnica – wydanie do studium (159 tys. egz.) oraz Przebudźcie się (w 82 językach, łączny nakład każdego numeru prawie 8 mln egz., w Polsce 530 tys.).

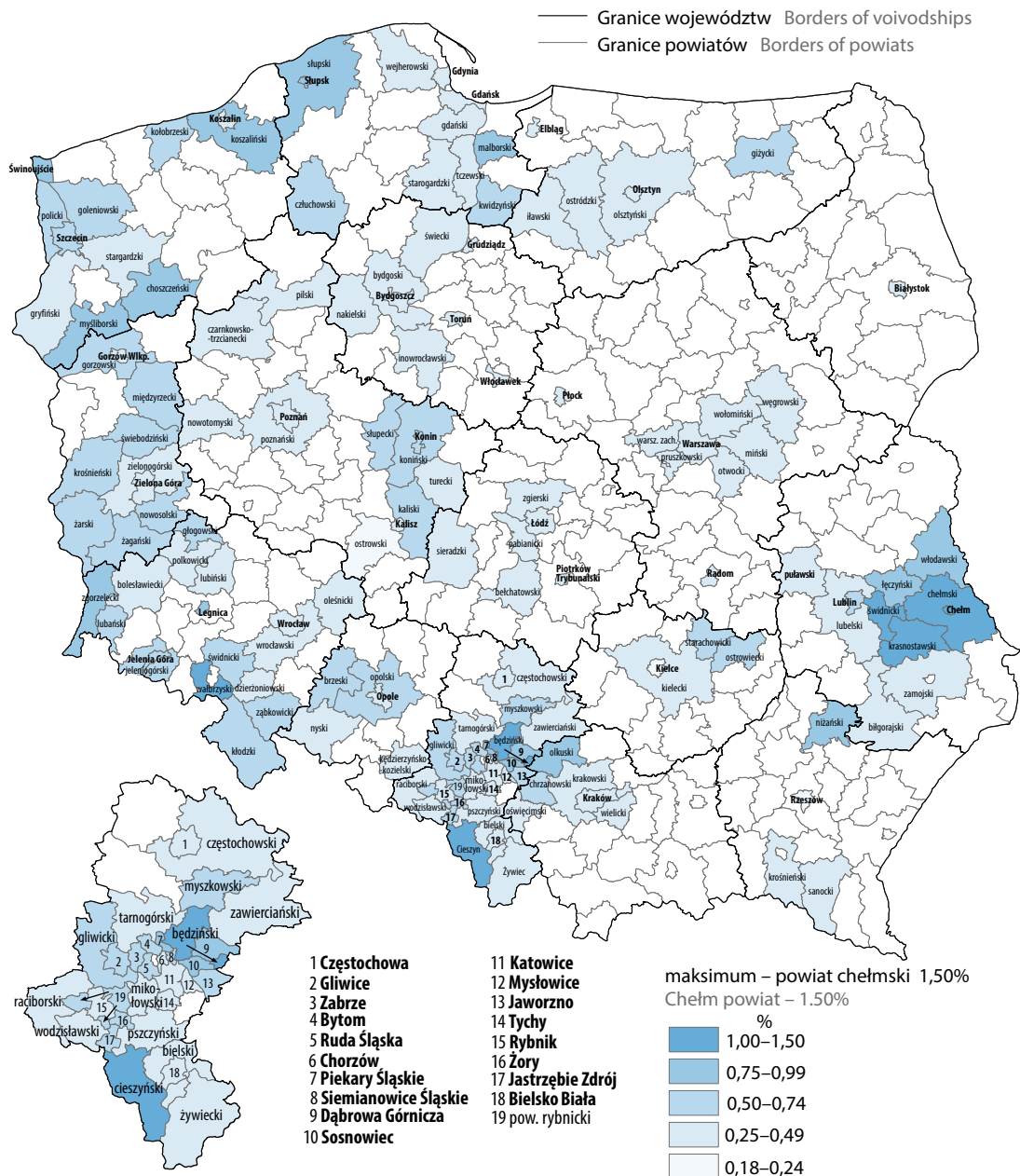
Wykres 2.73. Głosiciele i zbory Świadków Jehowy w Polsce
 Chart 2.73. Preachers and communities of the Jehovah's Witnesses

W 2014 r. uległ zmianie Statut Związku, zmieniono nazwę oraz zasady reprezentacji. Nowa nazwa to: Świadkowie Jehowy w Polsce. Do 2014 r. Związek funkcjonował pod nazwą: Strażnica – Towarzystwo Biblijne i Traktatowe, Zarejestrowany Związek Wyznania Świadków Jehowy w Polsce.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Związku Wyznania Świadków Jehowy w Polsce zadeklarowało 137 308 osób, co stanowiło 0,36% ogółu ludności Polski.

Mapa 2.20. Ludność deklarująca^a przynależność do Wyznania Świadków Jehowy w 2011 r. Według NSP 2011
 Map 2.20. Population declared to belong to^a the Jehovah's Witnesses in 2011. The National Census 2011

^a Zaprezentowano dane o konkretnych deklaracjach wyznaniowych, które w danym powiecie osiągnęły liczbę co najmniej 300.
 a The data on specific religious declarations, which in a given powiat reached the number of at least 300, were presented.

Wyznania badaczy pisma świętego

The confessions of bible students

Grupa 1.4.2

Group No. 1.4.2

Zrzeszenie Wolnych Badaczy Pisma Świętego w RP The Association of Free Bible Students in the Republic of Poland

1.4.2.01

3.14

Adres:	30-864 Kraków, ul. Nad Serafą 27		
E-mail:	biuro@nastrazy.pl		
Data powstania na terenie Polski: 1929* Date of establishment on the territory of Poland: 1929*	Data rejestracji: 1960 Date of registration: 1960		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 2 No. in the register of churches and religious associations: 2	Data wpisu: 19.01.1990 Date of entry: 19.01.1990		

Województwa Voivodship	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Zbory Churches/ /communities of Free Bible Students	
Ogółem Total	2000	2340	259	4	77
	2005	2217	278	4	73
	2010	1987	241	4	63
	2015	1808	238	6	58
	2016	1789	201	6	58
	2017	1789	208	6	58
	2018	1711	204	6	56
dolnośląskie	45	11	–	–	3
kujawsko-pomorskie	30	4	–	–	2
lubelskie	302	29	2	–	8
lubuskie	3	–	–	–	1
łódzkie	18	2	–	–	1
małopolskie	468	50	2	–	12
mazowieckie	75	8	1	–	1
w tym of which Warszawa	75	8	1	–	1
opolskie	13	3	–	–	1
podkarpackie	103	14	–	–	5
podlaskie	42	5	–	–	1
pomorskie	16	1	–	–	1
śląskie	349	42	–	–	12
świętokrzyskie	35	1	–	–	1
warmińsko-mazurskie	37	7	–	–	2
wielkopolskie	102	19	–	–	4
zachodniopomorskie	73	8	1	–	1

* W 1929 r. został złożony pierwszy wniosek o legalizację – rozpatrzony odmownie.

Wolni Badacze Pisma Świętego są jednym z odłamów zainicjowanego przez C.T. Russella ruchu Badaczy Pisma św.

Głównym i podstawowym źródłem wiary jest Biblia. Zrzeszenie uznaje: jedynego Boga Ojca, Stwórcę i Pana wszechświata, który sam ma nieśmiertelność; Jezusa Chrystusa, Syna Bożego, który był istotą duchową stworzoną bezpośrednio przez Boga, ale nie jest równy hierarchicznie swemu Ojcu, i jest On jedynym pośrednikiem między Bogiem i ludźmi; Ducha Świętego, który nie jest osobą tylko mocą i wpływem pochodzącym od Boga. Nauka Zrzeszenia stwierdza, że źródłem wszelkiego zła na świecie jest szatan. Nie uznaje tradycji Kościoła, sakramentów, kultu religijnego, strojów liturgicznych, obrazów, tradycji spowiedzi, a także celibatu. Nie uznaje także kultu Maryi, świętych i relikwii, a także czyśćca i piekła jako miejsca wiecznych cierpień.

Pierwszy zjazd na ziemiach polskich został założony w Krakowie pod koniec 1927 r. (liczył około 25 osób). W Krakowie w 1928 r. odbyła się pierwsza niezależna (od Towarzystwa Strażnica) konwencja (publiczne nabożeństwo), następną odbyła się w 1929 r. w Warszawie.

Najwyższą władzą zrzeszenia jest Walne Zgromadzenie Członków Zrzeszenia, zwoływane co najmniej raz na pięć lat. W międzyczasie zwoływane są Zjazdy Braci Starszych, Diakonów i Przedstawicieli Zborów. Organem wykonawczym i koordynującym działalność Zborów jest Zarząd Zrzeszenia, natomiast Prezydium Zarządu reprezentuje Zrzeszenie na zewnątrz.

Podstawową komórką organizacyjną Zrzeszenia jest zjazd, do którego należą zarówno członkowie, jak i sympatycy (osoby bez chrztu). Warunkiem zostania pełnoprawnym członkiem zboru jest chrzest przez zanurzenie w wodzie. Wierni spośród swych członków w głosowaniu jawnym wybierają starszych i diakonów.

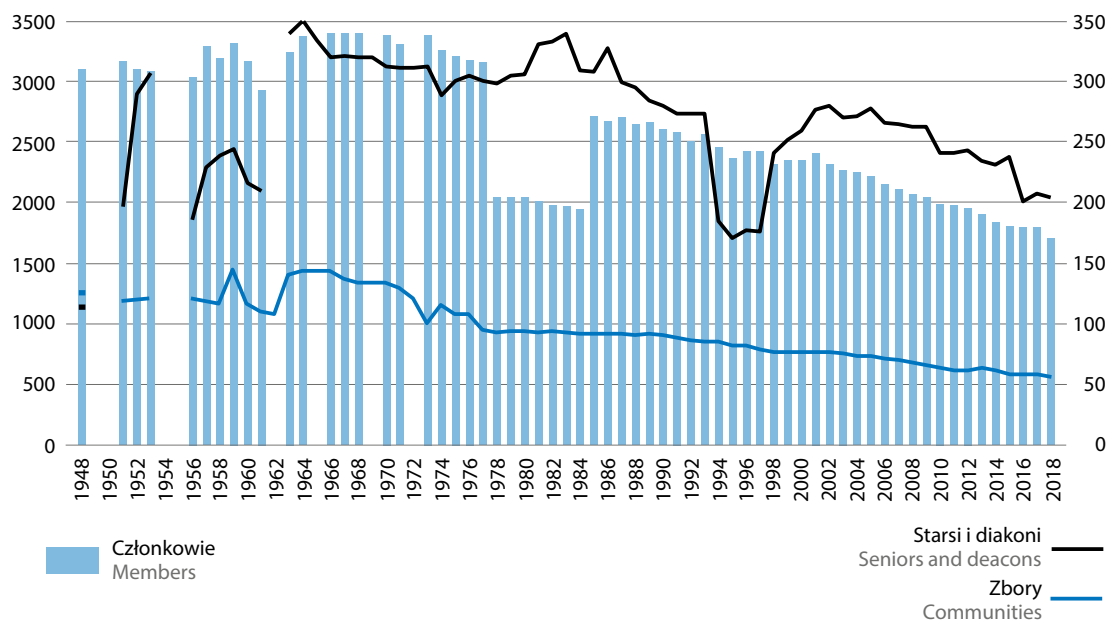
Zrzeszenie wydaje trzy dwumiesięczniki religijne: Na Straży w nakładzie 820 egz., dla dzieci i młodzieży Wędrownik – 360 egz. oraz The Herald – Zwiastun Królestwa Chrystusowego – 400 egz. – przedruk z wydania angielskiego (USA). Wydaje także książki i broszury informacyjne. Posiada Dom Pomocy Społecznej Betania w Miechowie, w którym przebywało w 2017 r. 67 pensjonariuszy. Prowadzona jest tu całodobowa opieka nad somatycznie przewlekłe chorymi oraz osobami starszymi.

Przy 18 zborach znajdują się placówki nauczania religii dla dzieci i młodzieży, do których w 2017 r. uczęszczało 129 uczniów.

Do obowiązków wiernych należy: modlitwa i życie zgodne z zasadami określonymi przez Jezusa Chrystusa, a także uczestnictwo w nabożeństwach niedzielnych oraz corocznym obchodzeniu Pamiątki Śmierci Pana Jezusa.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Zrzeszenia Wolnych Badaczy Pisma Świętego w RP zadeklarowało 1269 osób.

Wykres 2.74. Członkowie, starsi i diakoni oraz zbory Zrzeszenia Wolnych Badaczy Pisma Świętego
 Chart 2.74. Members, seniors, deacons and communities of the Association of Free Bible Students

Świecki Ruch Misyjny „Epifania” The Laymen’s Home Missionary Movement

1.4.2.02

3.15

Adres: 06-178 Poznań, ul. Dziewińska 40

E-mail: srme@epifania.pl

www.epifania.pl

Data powstania na terenie Polski: 1926

Date of establishment on the territory of Poland: 1926

Data rejestracji: 1960

Date of registration: 1960

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 1

No. in the register of churches and religious associations: 1

Data wpisu: 19.01.1990

Date of entry: 19.01.1990

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
Ogółem Total	1674	409	128	71
	1636	397	122	71
	1445	364	96	72
	1350	310	6	66
	1338	302	6	64
	1372	298	6	66
	1359	295	6	66
dolnośląskie	87	18	2	4
kujawsko-pomorskie	70	12	–	3
lubelskie	125	17	–	6
lubuskie	17	5	–	2

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Świątynie Temples	Parafie Parishes
łódzkie	64	13	1	3
małopolskie	86	17	–	5
mazowieckie	67	14	1	3
w tym of which Warszawa	65	7	–	1
opolskie	45	8	–	2
podkarpackie	222	45	–	11
pomorskie	23	9	–	1
śląskie	189	51	–	10
warmińsko-mazurskie	38	11	–	5
wielkopolskie	277	64	1	9
zachodniopomorskie	49	11	1	2

Wyznanie powstało w latach dwudziestych jako odłam Badaczy Pisma św., związany z Paulem S. L. Johnsonem i redagowanym przez niego pismem Teraźniejsza Prawda i Zwiastun Chrystusowej Epifanii.

Członkowie Ruchu wierzą, że jedynie Biblia jest źródłem, normą wiary oraz podstawą jedności ludu Bożego. Odrzucają tradycję i wyznają tzw. szafarskie doktryny biblijne reformatorów chrześcijańskich (J. Wiclif, M. Luter, C.T. Russell, P. Johnson i inni). Podstawę Ruchu stanowią poglądy pastora Russella i Johnsona. Członkowie tego wyznania wierzą, iż powrót Chrystusa jako niewidzialnej istoty nastąpił w 1874 r., a Jego obecność dzieli się na trzy okresy nazwane: „paruzją”, „epifanią” i „bazyleją”. Biblijne słowo „epiphaneia” oznacza akt objawienia osób, zasad i rzeczy przez Prawdę oraz jeden z okresów powrotu Chrystusa. Ruch ten odrzuca dogmat o Trójcy Świętej i nie uznaje hierarchii, głową Kościoła jest wyłącznie Chrystus. Na czele Ruchu stoi Zarząd Główny, wybierany przez Walne Zgromadzenie Zborów. Poszczególne zbory są samodzielne i posiadają własne zarządy.

Wyznanie organizuje w różnych miastach wykłady biblijne dla publiczności – około 15 rocznie, wykłady są emitowane przez Internet. Organizowane są ogólnopolskie zjazdy religijne nazywane konwencjami (dla członków i osób zainteresowanych) – 8–9 rocznie.

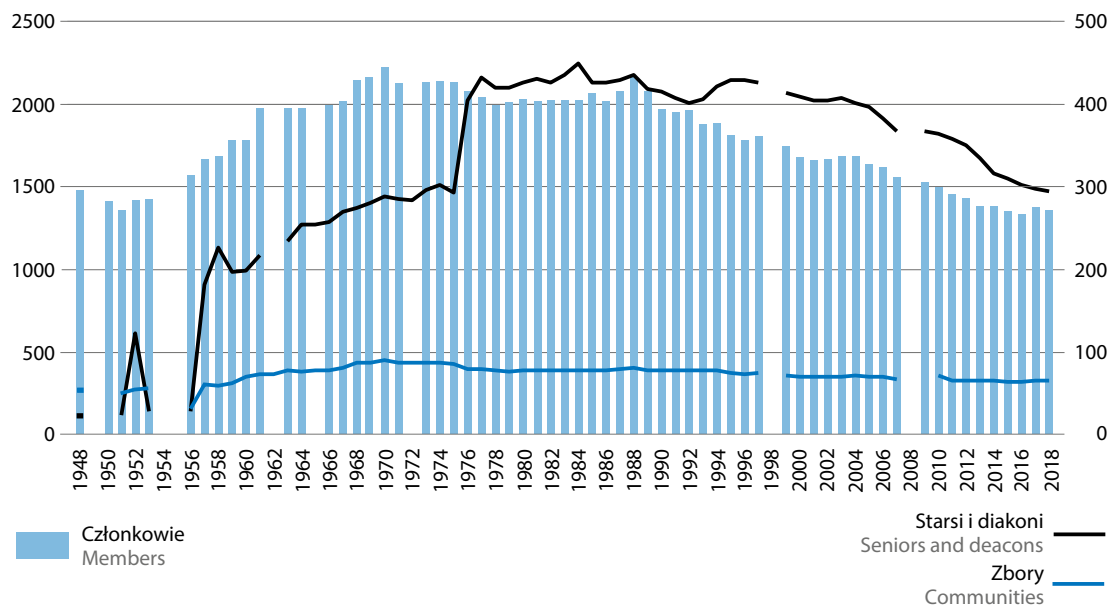
Ruch wydaje: dwumiesięcznik Sztandar Biblijny w nakładzie 1 100 egz. w jęz. polskim oraz kwartalnik Teraźniejsza Prawda w nakładzie 1 200 egz. Wydaje także pozycje książkowe i broszury informacyjne.

Członkiem Ruchu może zostać każda osoba pełnoletnia wyrażająca gotowość wstąpienia do zboru, po przyjęciu chrztu wynikającego z pokuty, wiary w Boga i Chrystusa oraz poświęcenia.

Życie wyznawców koncentruje się w zborach. Istota działalności polega na współpracy w studiowaniu, praktykowaniu i głoszeniu nauk biblijnych. Zebrania Ruchu są otwarte i odbywają się w niedziele i święta. W tygodniu odbywają się zebrania bereańskie. Wierni biorą udział w corocznym obchodzeniu Pamiątki Śmierci Pana Jezusa.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Świeckiego Ruchu Misyjnego „Epifania” zadeklarowało 1 004 osób.

Wykres 2.75. Członkowie, duchowni i zbory Świeckiego Ruchu Misyjnego „Epifania”
 Chart 2.75. Members, clergy and communities of the Laymen's Home Missionary Movement

Stowarzyszenie Badaczy Pisma Świętego w Polsce

The Bible Students Association in Poland

1.4.2.03

3.13

Adres: 85-959 Bydgoszcz 2, skr. poczt. 83

Data powstania na terenie Polski: 1935

Date of establishment on the territory of Poland: 1935

Data rejestracji: 1960

Date of registration: 1960

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 3

No. in the register of churches and religious associations: 3

Data wpisu: 19.01.1990

Date of entry: 19.01.1990

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Starsi i diakoni Seniors/Deacons	Zbory Churches/ /Communities of Bible Students
Ogółem Total	2000	284	49
	2005	280	38
	2010	230	39
	2015	212	37
	2016	203	35
	2017	198	39
	2018	197	38
dolnośląskie	29	4	3
kujawsko-pomorskie	22	6	1
lubelskie	13	3	1
lubuskie	21	4	2

Województwa Voivodships	Wyznawcy Adherents	Starsi i diakoni Seniors/Deacons	Zbory Churches/ /Communities of Bible Students
mazowieckie	44	6	1
w tym of which Warszawa	44	6	1
opolskie	9	2	1
pomorskie	18	4	1
śląskie	34	9	3
warmińsko-mazurskie	3	–	1
wielkopolskie	4	–	1

Stowarzyszenie swoją doktrynę opiera na pismach amerykańskiego pastora Ch. T. Russella (1852–1916), założyciela nurtu badackiego, z którego wywodzi się również szereg innych związków wyznaniowych obecnych w Polsce. Powstanie stowarzyszenia wiąże się z osobą Czesława Kasprzykowskiego, który wraz z kilkoma członkami opuścił w połowie lat 30 XX w. Świecki Ruch Misyjny „Epifania”.

Celem Stowarzyszenia jest głoszenie Królestwa Bożego i kształcenie chrześcijańskiego charakteru swych członków. Badacze uznają Pismo Święte za jedyny autorytet.

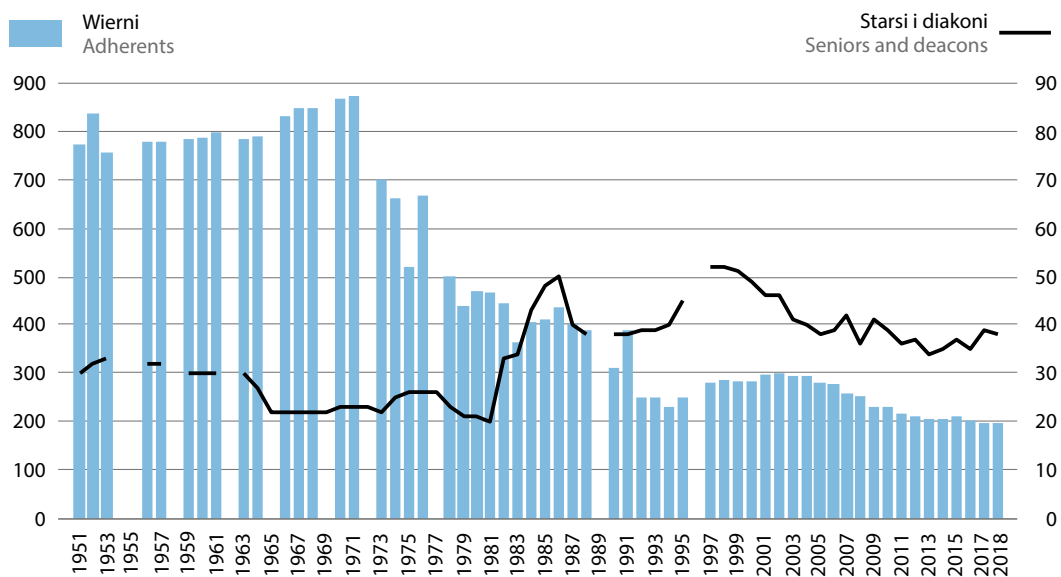
Organizacyjnie Stowarzyszenie dzieli się na zbory, które są jednostkami autonomicznymi, posiadającymi własną osobowość prawną. Naczelną władzą wyznania jest Krajowy Zjazd Delegatów .Zborowych, a zwierzchnikiem – Przewodniczący Komitetu Międzyzborowego. Władze Stowarzyszenia nie mają uprawnień kierowniczych, a jedynie koordynują działalność poszczególnych zborów. Wyznanie prowadziło w 2017 r. nauczanie religii dla 10 osób. Wydaje dwumiesięcznik Nadzieja Królestwa w nakładzie 180 egz.

Członkostwo w zborze uzależnione jest od przyjęcia wobec świadków chrztu (przez zanurzenie w wodzie) dorosłych – świadomych i oświeconych (poprzedzone edukacją ewangelizacyjną). Do zobowiązań wiernych należą: modlitwa indywidualna w domu, modlitwa zbiorowa w zborze, indywidualne i rodzinne studiowanie Biblii w domu oraz Studium Biblii w zborze, a także udział w nabożeństwach niedzielnych. Najważniejszą uroczystością, obchodzoną raz w roku w okolicach Wielkiej Nocy (14 Nisan), jest Pamiętka Ostatniej Wieczery Jezusa Chrystusa oraz Jego Śmierci.

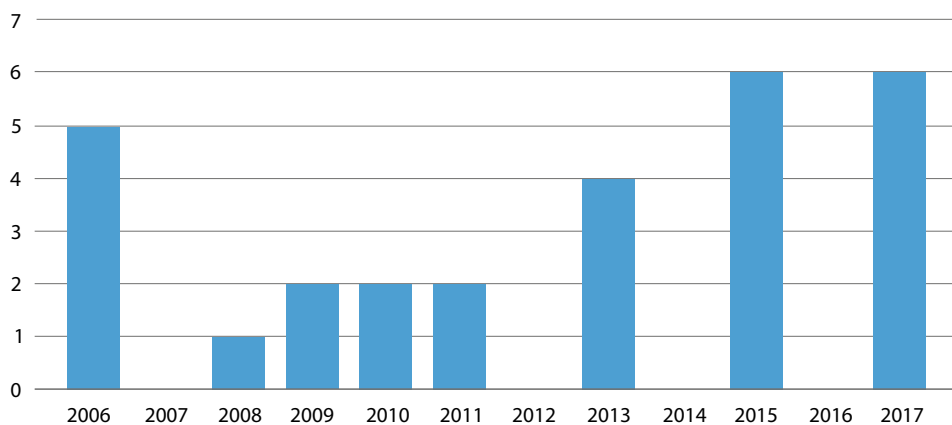
W 1997 r. do Stowarzyszenia Badaczy Pisma Św. przyłączył się Związek Badaczy Biblii.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Stowarzyszenia Badaczy Pisma Świętego w Polsce zadeklarowało 389 osób.

Wykres 2.76. Wierni oraz starsi i diakoni Stowarzyszenia Badaczy Pisma Świętego
 Chart 2.76. Adherents, seniors and deacons of the Association of Bible Students

Wykres 2.77. Chrztu udzielone w Stowarzyszeniu Badaczy Pisma Świętego
 Chart 2.77. Baptisms in the Association of Bible Students

2.3.5. Inne wyznania chrześcijańskie

2.3.5. Other christian denominations

Grupa 1.5

Group No. 1.5

1.5.1

1.5.1.

Kościół Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich w Polsce (Mormoni)

The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints

1.5.1.01

7.25

Adres:	02-952 Warszawa, ul. Wiertnicza135	
E-mail:	2012863@ldschurch.org	www.mormoni.pl;
Data powstania na terenie Polski: 1922 Date of establishment on the territory of Poland: 1922	Data rejestracji: 1977 Date of registration: 1977	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 8 No. in the register of churches and religious associations: 8	Data wpisu: 11.01.1990 Date of entry: 11.01.1990	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Misjonarze Missionaries	Kongregacje Congregations
Ogółem Total	1100	114	.
	1299	98	11
	1033	181	13
	1598	98	13
	1659	67	13
	1695	64	14
	1729	59	14
dolnośląskie	161	6	2
kujawsko-pomorskie	106	4	1
lubelskie	68	2	1
lubuskie	10	-	-
łódzkie	135	4	1
małopolskie	95	4	1
mazowieckie	694	11	1
w tym of which Warszawa	550	11	1
opolskie	14	-	-
podkarpackie	13	2	1
podlaskie	38	4	1
pomorskie	51	6	1
śląskie	256	4	1
świętokrzyskie	26	4	1
warmińsko-mazurskie	1	-	-
wielkopolskie	48	4	1
zachodniopomorskie	13	4	1

Twórcą Kościoła jest Amerykanin Joseph Smith. Na podstawie otrzymanej wizji, założył on w 1830 r. Kościół Jezusa Chrystusa. Podstawę doktryny stanowi Biblia, Księga Mormona (przetłumaczona przez założyciela) oraz wiara w nieustannie udzielane objawienie, dzięki któremu przywódca Kościoła, uznawany za proroka, może kierować nim zgodnie z wolą Boga.

Do Polski przybyli z Niemiec i pierwszy ośrodek założyli we wsi Żelwagi na Mazurach. Obecnie główną siedzibą jest Warszawa, tu znajduje się kaplica i biuro Kościoła.

Członkowie Kościoła uznają zasadę powszechnego kapłaństwa mężczyzn, praktykują chrzest przez pełne zanurzenie oraz dokonują obrzędów za zmarłych (min. chrztu). Ważną rolę pełnią więzy rodzinne, które uznawane są za wieczne. Nowi członkowie Kościoła przyjmowani są poprzez chrzest (w wieku co najmniej 8 lat, które mają świadomość dokonywanych czynów w kategoriach moralnych) i konfirmację.

Członkowie darują Kościołowi dziesiątą część swoich dochodów wg biblijnej zasady dziesięciny. Kościół posiada aktywny program misyjny, w ponad 400 misjach na świecie działa 88 000 misjonarzy. Kościół i jego członkowie są zaangażowani w prace humanitarne na całym świecie.

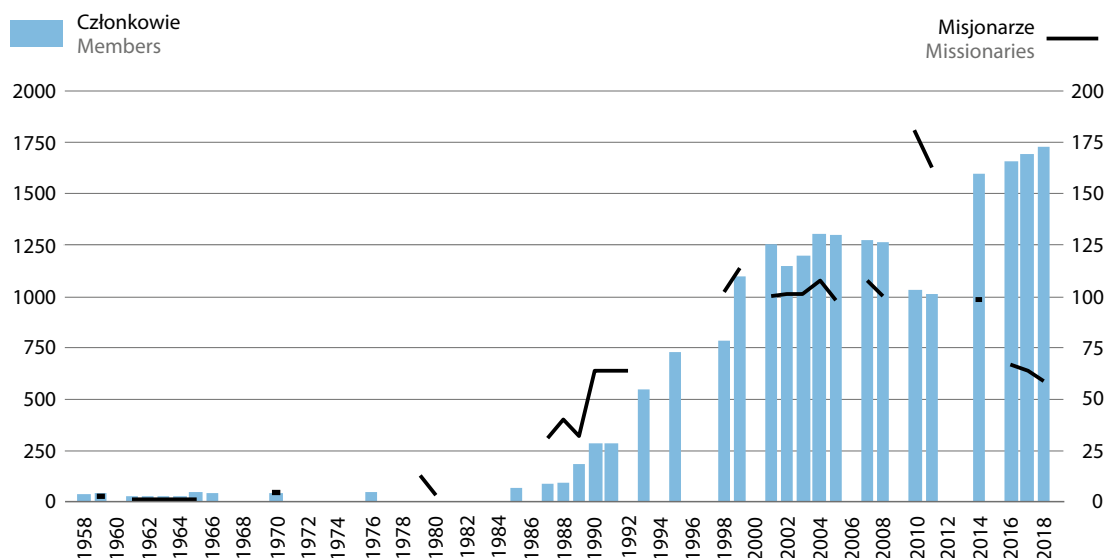
W języku polskim wydawane są książki i broszury informacyjne, wydaje kwartalnik Liahona. Kościół prowadzi też działalność edukacyjną.

Istotną sferą działalności Kościoła jest gromadzenie i udostępnianie materiałów archiwalnych do badań genealogicznych. Od 2004 r. w Warszawie działa Centrum Historii Rodziny, udostępnia ono wszystkim zainteresowanym materiały ze zbiorów Biblioteki Historii Rodziny w Salt Lake City – największego na świecie archiwum danych genealogicznych.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Kościoła Jezusa Chrystusa Świętych Dni Ostatnich w Polsce zadeklarowało 255 osób.

Wykres 2.78. Członkowie i misjonarze Kościoła Jezusa Chrystusa Świętych Dni Ostatnich

Chart 2.78. Members and missionaries of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints

Uczniowie Ducha Świętego (Stowarzyszenie Panunistyczne)

The Disciples of the Holy Spirit (Pannonian Society)

1.5.1.02

3.17

Adres: 00-735 Warszawa, ul. Iwicka 38/36

Data rejestracji: 1988 Date of registration: 1988

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 31

No. in the register of churches and religious associations: 31

Data wpisu: 31.01.1990

Date of entry: 31.01.1990

Samodzielny związek religijny, bez powiązań z innymi nurtami religijnymi. Ma na celu rozwijanie duchowego życia w oparciu o Nowy Testament, ze szczególnym uwzględnieniem wersetów dotyczących działalności Ducha Świętego i budowania Królestwa Chrystusowego na ziemi. Uczniowie propagują zasady racjonalnego myślenia i logicznego wnioskowania oraz zwalczają uczucie strachu, niepewności, nieporadności, dbają o poczucie własnej wartości i godności.

Wyznawcy spotykają się w każdy piątek w godzinach wieczornych na pamiątkę ukrzyżowania Chrystusa oraz na wspólne agapy czy zebrania dialogowe. Wyznawcy zobowiązani są do modlitwy indywidualnej, wynikającej z potrzeby serca, oraz modlitwy zbiorowej przy ważniejszych okazjach.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Uczniów Ducha Świętego mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wspólnota „Drzewo Oliwne”

The Community “Olive Tree”

1.5.1.03

7.14

Adres: 04-812 Warszawa, ul. Szczytnowska 35-39

E-mail: kontakt@drzewo-oliwne.pl

www.drzewo-oliwne.pl

Data rejestracji: 1994 Date of registration: 1994

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 88

No. in the register of churches and religious associations: 88

Data wpisu: 22.07.1994

Date of entry: 22.04.1994

Grupa ewangelicznie wierzących chrześcijan, która po latach nieformalnej działalności zarejestrowała się w roku 1994 jako Wspólnota „Drzewo Oliwne”. Członkami są osoby z różnych wspólnot chrześcijańskich, a przynależność do Wspólnoty „Drzewo Oliwne” wiąże się ze służbą i powołaniem. Członków łączy przekonanie, że – Izrael jest ludem Bożego wybrania, odgrywającym trwałą i niezmiernie ważną rolę w Bożych planach, dotyczących zarówno przeszłości, jak też teraźniejszości i przyszłości. Lud Pierwszego (Synajskiego) Przymierza nie utracił tej roli na rzecz chrześcijaństwa, które jest jego „młodszym bratem”, i z którym wspólnie składa świadectwo wypełniania się Bożych obietnic.

Świadectwo członków Wspólnoty wobec chrześcijan:

Nieprzemijającą wyjątkową rolę Izraela w Bożym planie

Niezmienną Bożą miłość do ludu Jego wybrania oraz Jego wierność obietnicom i przymierzom danym Izraelowi

Potrzebę uświadomienia sobie przez nas, chrześcijan, naszej winy wobec narodu żydowskiego i upamiętania się z grzechu niewłaściwego nauczania i okrutnych prześladowań tego narodu znanych z historii kościoła.

Potrzebę uznania współczesnego Państwa Izrael jako wypełnienia Bożych planów i zamiarów.

Służba członków Wspólnoty wobec nie-Żydów polega na:

1. Wskazywaniu na prawdy biblijne dotyczące Izraela i narodu żydowskiego
2. Przybliżaniu żydowskiego dziedzictwa religijnego i kulturowego oraz historii tego narodu w krajach chrześcijańskich
3. Dostarczaniu rzetelnej informacji dotyczącej aktualnej sytuacji państwa Izrael
4. Zachęcaniu chrześcijan do modlitwy o Żydów, do okazywania im praktycznej miłości oraz do odważnego występowania przeciwko wszelkim przejawom antysemityzmu. Wobec Żydów pragniemy być świadkami Bożej wierności i miłości w stosunku do ludu Izraela.

Wspólnota „Drzewo Oliwne” uczestniczyła w 2007 r. w projekcie „Narody świata przepisują Biblię”. Jest to międzynarodowa akcja ręcznego przepisywania Biblii. Uczestniczyło w niej 115 państw, w tym Polska. Każdy, kto własnoręcznie przepisze jeden werset Biblii, otrzymuje imienny certyfikat, a jego nazwisko zostanie uwiecznione w Domu Biblii wśród 20137 nazwisk kopistów z danego kraju (tylko wersetów liczy Biblia hebrajska).

Wspólnota prowadzi kursy i konferencje biblijno-modlitewne oraz działalność wydawniczą, wspiera także osoby starsze i chore.

W 2011 liczba członków wspólnoty wynosiła 100, a liczba duchownych 7.

Chrześcijański Kościół Pełnej Ewangelii „Duch i Moc” The Full Gospel Church “Spirit and Power”

1.5.1.04

7.19

Adres:	91-867 Łódź, ul. Porzeczkowa 19	
E-mail:	Duch.i.moc@gmail.com	www.gekmin.eu
Data powstania na terenie Polski: 1995 Date of establishment on the territory of Poland: 1995		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 93 No. in the register of churches and religious associations: 93		Data wpisu: 10.01.1995 Date of entry: 10.01.1995

Województwa Voivodships	Wierni Adherents	Duchowni Clergy	Parafie Parishes
Ogółem Total	34	5	1
	40	7	2
	64	8	2
kujawsko-pomorskie	4	2	1
łódzkie	60	6	1

Kościół działa na terenie woj. łódzkiego i kujawsko-pomorskiego (grupa domowa). Członkowie Kościoła wierzą, że są powołani do wzrastania w dojrzałości, uczniostwie i relacji z Jezusem Chrystusem poprzez wiarę, a także do szerzenia ewangelii. Podstawą do przyjęcia jako nowego członka jest deklaracja naśladowania i stosowania w praktyce nauczania biblijnych.

Kościół w 2016 r. wydawał ulotki informacyjne. Prowadził też zbiórkę używanej odzieży dla biednych.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Duch i Moc mieści się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Nowego Przymierza w Lublinie

The New Covenant Church in Lublin

1.5.1.05
9.13

Adres:	20-807 Lublin, ul. Czeremchowa 12/19	
E-mail:	knp@knp.lublin.pl	www.knp.lublin.pl
Data powstania na terenie Polski: 1992 Date of establishment on the territory of Poland: 1992	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 132 No. in the register of churches and religious associations: 132	Data wpisu: 12.09.1997 Date of entry: 12.09.1997	

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Lokalny Kościół w Kwidzynie

The Local Church in Kwidzyn

1.5.1.06
9.26

Adres:	82-500 Kwidzyn, ul. Krańcowa 10a/1	
Data rejestracji: 1988 Date of registration: 1988		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 145 No. in the register of churches and religious associations: 145	Data wpisu: 08.06.1998 Date of entry: 08.06.1998	

Kościół o zasięgu lokalnym. W 2018 r. liczył 17 członków i 3 starszych.

2.4. Wyznania tradycji islamskiej

2.4. Religion of Islamic Tradition

Grupa 2

Group No. 2

2.1

2.1

Nazwa Islam pochodzi od arabskiego słowa al-islām oznaczającego oddanie Bogu, pogodzenie się z jego wolą. Islam to jedna z trzech wielkich religii monoteistycznych, obok chrześcijaństwa i judaizmu. Jest on religią najmłodszą z wymienionych. Jego początek sięga VII w. n.e. Sami muzułmanie określają swoją religię jako abrahamową. Islam można postrzegać jako swoistą kontynuację judaizmu i chrześcijaństwa. Wyznawcy tych dwóch ostatnich religii zasadniczo nie są traktowani przez muzułmanów jako niewierni, ponieważ czczą tego samego miłosiernego Boga (w przeciwieństwie do wyznawców religii politeistycznych). W judaizmie, chrześcijaństwie i islamie występuje wiele zasadniczych elementów wspólnych. Religie te głoszą istnienie piekła, raju, aniołów i szatana. Jak wierzą muzułmanie, ich religia została objawiona przez Boga prorokowi Mahometowi (arabski Muhammad Ibn Abd Allah). Uważany jest on za „wysłannika Boga” (arabski: rasul Allah), ale nieposiadający boskiej natury. Podstawy wspólne wszystkim odłamom islamu to wiara w Boga osobowego (ściśle monoteizm), szczególnie prorocza misja Mahometa, jako ostatniego w „łańcuchu proroków” oraz prawdy wiary zawarte w Koranie, świętej księdze dla muzułmanów. Na dodatek, w kontekście elementów wspólnych tych trzech wielkich religii, należy podkreślić, że wcześniejszymi prorokami w „łańcuchu proroków” jest m.in. Noe, Abraham, Mojżesz, czy wreszcie Jezus. Ponadto, podobnie jak w chrześcijaństwie, na rozwój teologii i filozofii muzułmańskiej miało wpływ dziedzictwo filozofii greckiej i hellenistycznej, tj. platonizmu, arystotelizmu czy plotynizmu. Muzułmanie za objawione uznają też Torę, Księgi Dawidowe i Ewangelię.

Koran został opracowany po śmierci Mahometa. Ta święta księga składa się z 114 rozdziałów zwanych surami. Uzupełnia ją tradycja proroka Mahometa zwana sunną*. Koran i sunna stanowią fundament islamu i prawa muzułmańskiego, będącego niezmiennym i objawionym. Prawo to dotyczy życia doczesnego. Oprócz kwestii ściśle religijnych jak zasady kultu, reguluje ono takie dziedziny życia jak handel czy administrowanie państwem.

Można wyróżnić pięć podstawowych zasad islamu. Są nimi:

1. Szachada, która jest wyznaniem wiary – „Nie ma Boga oprócz Allaha, a Mahomet jest jego prorokiem”.
2. Salat czyli modlitwa odmawiana 5 razy dziennie z twarzą skierowaną ku Mekce,
3. Zakat czyli jałmużna stanowiąca 1/40 dochodu,
4. Saun czyli post obowiązujący w miesiącu ramadan od wschodu do zachodu słońca,
5. Hadżdż czyli pielgrzymka do Mekki, którą każdy muzułmanin powinien odbyć chociaż raz w życiu.

W przeszłości, jako szóstą zasadę islamu uważano dżihad czyli wojnę za wiarę. Przyczyniła się ona znacznie do ekspansji tej religii. Ewolucja islamu wiąże się z przeobrażeniami tej religii w trakcie rozszerzania się jej zasięgu terytorialnego (gdy islam stykał się on z innymi tradycjami kulturowymi), rozbiem polityczno-religijnym, które m.in. doprowadziło do powstania szyizmu oraz próbami integracji przez synkretyczny ruch sufizmu i nowożytnie ruchy reformatorskie.

We współczesnym islamie występują różne odłamy, różniące się szczegółami doktrynalnymi. Wśród największych możemy wyróżnić następujące:

- **Szyizm**, którego członkowie wierzą, że imamowie są potomkami i kontynuatorami dzieła Mahometa. Według szyitów prawo może być nadal tworzone, a następcy Proroka posiadają wiedzę pozwalającą interpretować nauki religijne. Należy dodać, że sam szyizm skupia w sobie różne nurty, m.in. imamici (uznający 12 imamów*), ismalici (uznający 7 imamów) oraz zajdyci (uznający 5 imamów).
- **Sunnizm**, który wykształcił się w czasie walk politycznych, w początkowym okresie istnienia islamu. Odłam ten jest w opozycji do szyizmu. Sunnici nie chcieli uznać zwierzchności szyickich imamów nad wszystkimi muzułmanami. Ponadto sunnici stali na stanowisku, że „następca” Proroka jest kalifem*, wyłącznie jako władca nowo założonej gminy, bez posiadania jakiejś szczególnej wiedzy pozwalającej interpretować nauki religijne. Same zasady prawa sunnickiego niewiele się różnią od zasad w szyizmie. Występują tylko drobne różnice. Sunnici stanowią największy udział (ok. 90 %) wśród wyznawców islamu. Oprócz Koranu uznają oni Sunnę*, jako drugie główne źródło wiedzy religijnej. Z sunnizmu wyłonił się ruch reformatorski o charakterze religijno-politycznym zwany Salafizmem. Postuluje on powrót do pierwotnych źródeł Islamu, czyli religii przodków, poprzez odrzucenie naleciałości wykształconych w procesie historyczno-społecznym. Należy podkreślić, że z Salafizmu wywodzi się sunnicki fundamentalizm, jaki wykształcił się w XX wieku.
- **Charydżyzm**, który powstał najwcześniej (657 w. w trakcie bitwy pod Siffin), w wyniku sporu o sukcesję tronu Kalifa*. Cechuje go dosłowna interpretacja Koranu, surowość, wręcz fundamentalistyczna postawa łącząca w sobie egalitaryzm, zgodnie z którym każdy prawy muzułmanin może zostać kalifem, w przeciwieństwie do szyizmu, nie jest to funkcja zarezerwowana dla przedstawicieli wybranych klanów. Jednocześnie, zgodnie z surową etyką, popełniający grzech ciężki zostaje uznany jako niewierny. Wyróżnia się 5 gałęzi chardżyzmu: azrakitów, sufrytów, ibadyców, harūrija, nadždyców.

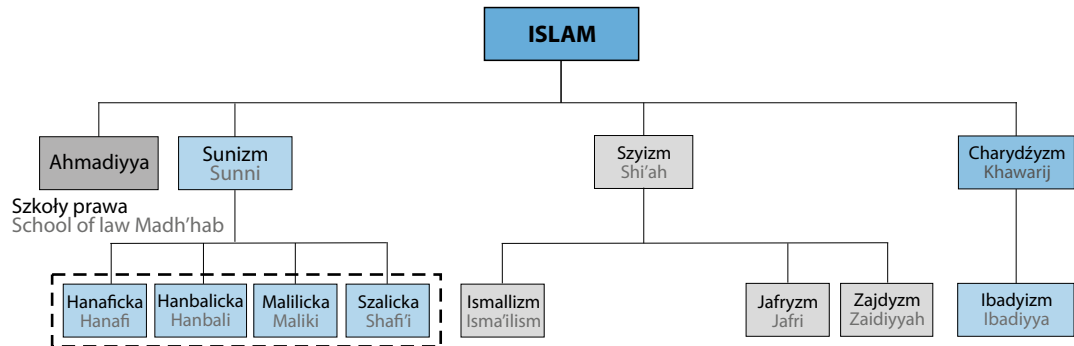
Islam jest religią, w której sfera świecka i religijna jest ze sobą ściśle połączona, regulując nie tylko życie indywidualne każdego muzułmanina, ale i społeczne (prawo szariatu). Kraje muzułmańskie mają często charakter teokratyczny, gdzie prawo religijne jest tożsame z prawem państwowym.

Oszacowano, że na świecie, w 2010 roku żyło ok. 1,6 mld muzułmanów, co stanowiło 25% populacji całej ludzkości. Czyni to Islam drugą pod względem liczby wyznawców religią na świecie. Najwięcej muzułmanów mieszka w Afryce północnej i środkowej, na Bliskim Wschodzie oraz w południowej Azji (m.in. w Indonezji, Bangladeuszu, Indiach i Pakistanie).

W Polsce islam pojawił się pod koniec XIV wieku, gdy książę Witold zezwolił na osiedlenie się na pograniczu litewsko-krzyżackim, Tatarom pełniącym u niego służbę. Największa liczba mahometan zamieszkiwała ziemię Rzeczypospolitej w wieku XVIII, było ich wtedy ok. 100 tysięcy. Wielu z nich pełniło służbę wojskową w chorągwiach tatarskich. W okresie międzywojennym liczba wyznawców tej religii była już znacznie mniejsza i nie przekraczała 10 tysięcy.

Schemat 4: Główne nurty Islamu

Scheme 4: The major branches of Islam

Źródło: Opracowano na podstawie www.wikiwand.com/en/ISLAM (3.10.2019).
 Source: Prepared on the basis of wiki.wikiwand.com/en/ISLAM (3.10.2019).

Muzułmański Związek Religijny w RP

The Muslim Religious Union in the Republic of Poland

2.1.01

4.01

Adres: 15-207 Białystok, ul. Piastowska 13F

E-mail: mzm@mzm.pl

www.mzm.pl

Data powstania na terenie Polski: 1925

Date of establishment on the territory of Poland: 1925

Data rejestracji: 1936

Date of registration: 1936

Gmina Wyznaniowa Faith community	Członkowie Members	Imamowie Imams	Meczet i domy modlitwy Mosques and prayer houses
Ogółem Total	2007	604*	18
	2008	1000*	16
	2010	1061	20
	2015	773	18
	2017	399	10
	2018	523	11
Białystok	84	4	1
Bohoniki	223	2	1
Gdańsk	96	1	1
Kruszyniany	40	1	1
Podlódów	60	1	–
Warszawa-FATIĤ	20	2	1

* dotyczy tylko danych z niektórych gmin wyznaniowych
 * only refers to data from certain religious communities

Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej jest najstarszą muzułmańską grupą wyznaniową w Polsce. Wywodzi się ona z ponad 600 letniej tradycji islamu w naszym kraju. Opiera swoją naukę na Koranie i sunnie. Przed Wojną Światową muzułmanie w zaborze rosyjskim skupieni byli w gminy wyznaniowe, podlegały one muftiemu z Krymu. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości zaistniała potrzeba stworzenia organizacji, która skupiałaby wszystkich muzułmanów w odrodzonym państwie. W ten sposób w 1925 r. Wszechpolski Zjazd Gmin Muzułmańskich powołał do życia autokefaliczną organizację wyznaniową Tatarów Polskich – Muzułmański Związek Religijny w RP na czele z Muftim na Rzeczypospolitą Polską. W latach międzywojennych Związkowi podlegało 19 gmin wyznaniowych, czynnych było 18 meczetów i 2 domy modlitwy. Wydawane były trzy pisma: Rocznik Tatarski, Życie Tatarskie i Przegląd Islamski. Szacuje się, że przed II Wojną Światową w granicach Polski mieszkało ok. 6 000 Tatarów. Po II Wojnie Światowej i zmianie granic Polski większość ludności tatarskiej znalazła się poza granicami kraju. Tatarzy jako przesiedleńcy zaczęli przenosić się na tereny Ziemi Odzyskanych, w ten sposób skupiska tatarskie powstały w Gdańsku, Gorzowie Wlkp., Trzciance, Szczecinie, Wrocławiu czy Oleśnicy.

Na czele Związku stoi Najwyższe Kolegium Muzułmańskie będące organem wykonawczym, natomiast organem ustawodawczym jest Wszechpolski Kongres Muzułmański.

W 2004 r. na XV Nadzwyczajnym Wszechpolskim Kongresie MZR w RP powołano (pierwszego po wojnie) Muftiego, którym został Tomasz Miśkiewicz.

Strukturę organizacyjną Związku tworzą gminy wyznaniowe. Każda gmina ma siedzibę i określone terytorium działania. Gminy organizują życie religijne swoich członków. Gminy posiadają osobowość prawną.

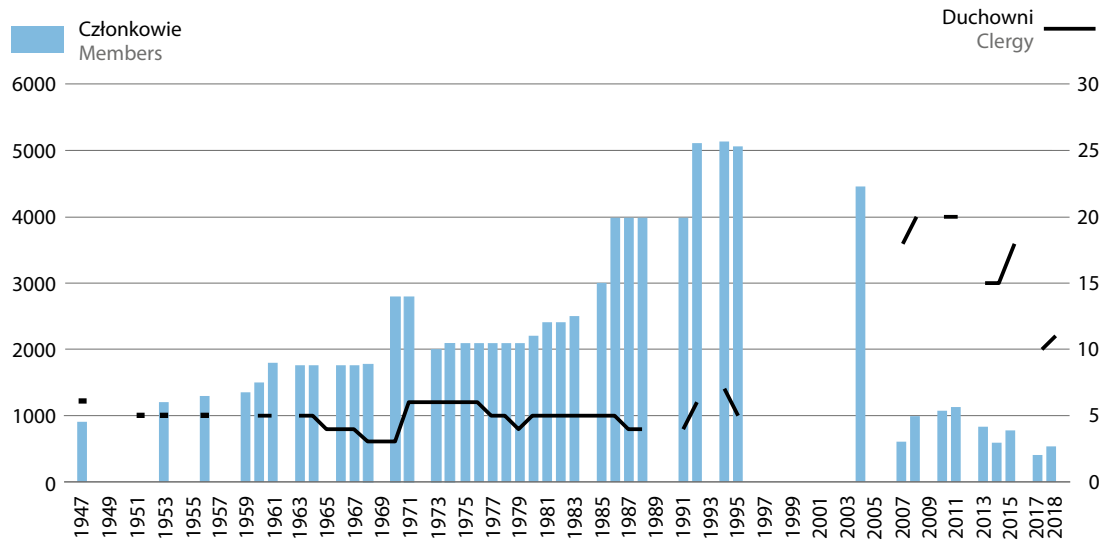
Związek prowadzi punkty nauczania religii muzułmańskiej w gminach: Bohoniki, Warszawa, Białystok, Warszawa FATIH, i Gdańsk (w 2015 r. 5 placówek, do których uczęszczało łącznie 86 uczniów). Związek posiada także Domy modlitwy i Centra Islamskie, w których odbywają się modlitwy oraz prowadzona jest działalność informacyjna. Centra takie istnieją w: Białymstoku, Lublinie, Wrocławiu, Warszawie, Poznaniu i Katowicach, domy modlitwy w: Białymstoku i Suchowoli. Ponadto dwie świetlice dla dzieci w Białymstoku i Warszawie. Cmentarze muzułmańskie (mizary) znajdują się w: Bohonikach, Kruszynianach, Warszawie, Studziance i Lebedziewie. Związek posiada trzy meczety: zabytkowe w Bohonikach i Kruszynianach oraz otwarty w 1990 r. w Gdańsku.

Związek obejmuje pomocą charytatywną: dzieci, wdowy i uchodźców (Czeczenów i Tatarów krymskich). Związek wydaje kwartalnik Przegląd Tatarski w nakładzie 500 egz. oraz publikacje książkowe.

Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 21 kwietnia 1936 r. o stosunku Państwa do Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 30, poz. 240, z późn. zm.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP zadeklarowało 2 585 osób.

Wykres 2.79. Wierni i duchowni Muzułmańskiego Związku Wyznaniowego
 Chart 2.79. Adherents and clergy of the Muslim Religious Union

Mapa 2.21. Ludność deklarująca^a przynależność do Muzułmańskiego Związku Religijnego w 2011 r. Według NSP 2011

Map 2.21. Population declared to belong to^a the Muslim Religious Union in 2011. The National Census 2011

^a Zaprezentowano dane o konkretnych deklaracjach wyznaniowych, które w danym powiecie osiągnęły liczbę co najmniej 300.
^a The data on specific religious declarations, which in a given powiat reached the number of at least 300, were presented.

Islamskie Zgromadzenie Ahl-ul-Bayt

The Ahl-ul-Bayt Islamic Assembly

2.1.02

4.03

Adres:	05-840 Brwinów, ul. Moszna 4*	
E-mail:	info@abia.pl	www.abia.pl
Data powstania na terenie Polski: 1979 Date of establishment on the territory of Poland: 1979		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 53 No. in the register of churches and religious associations: 53		Data wpisu: 17.12.1990 Date of entry: 17.12.1990

Województwa Voivodships	Członkowie Members
Ogółem Total	51
	2000
	2005
	2010
	2014
	2016*
	2017*
	2018*
dolnośląskie	260
kujawsko-pomorskie	200
lubelskie	251
lubuskie	150
łódzkie	250
małopolskie	300
mazowieckie	2704
w tym of which Warszawa	2203
opolskie	110
podkarpackie	200
podlaskie	250
pomorskie	200
śląskie	250
świętokrzyskie	180
warmińsko-mazurskie	360
wielkopolskie	200
zachodniopomorskie	160

* dane szacunkowe społeczności szyickiej

* estimates of the Shiite community

Początki powstania szyickiego ruchu islamskiego w Polsce sięgają 1976 roku. Wtedy zaczęły się tworzyć pierwsze, nieformalne grupy muzułmanów szyitów w Warszawie i jej okolicach, złożone z młodych Polaków. Trzy lata później, w 1979 roku, została założona muzułmańska szyicka wspólnota wyznaniowa, żeby opiekować się społecznymi i religijnymi potrzebami społeczności szyickiej. Jednak dopiero po upadku komunizmu, w 1990 roku formalnie społeczność szyicka została uznana przez Państwo, poprzez rejestrację jej oficjalnego instytucjonalnego przedstawicielstwa w postaci Stowarzyszenia Braci Muzułmańskich. Nazwa ta obowiązywała do 2002 r. Kolejnym przełomowym wydarzeniem dla rozwoju Islamu szyickiego w Polsce była wizyta przedstawiciela Ahl-ul-Bayt World Assembly i wielkiego ajatollaha Mohammeda Alego Taskhiri

* Siedziba tymczasowa – adres do korespondencji: 05-800 Pruszków 1, skr. pocz. 108.

w 1993 roku. Wówczas, podczas wizyty z udziałem władz Stowarzyszenia i dyplomatów z ambasady Iranu omówiono najważniejsze problemy oraz kierunek działania organizacji.

Zgromadzenie jest organizacją odwołującą się do źródeł powstania Islamu i czystości doktrynalnej wyznawanych zasad. Motywem jego powstania było zwycięstwo Rewolucji Islamskiej w Iranie pod wodzą ajatollaha Chomeiniego, z ideałami której się identyfikują członkowie zgromadzenia. Ojczyzną Organizacji jest Ismaila w Egipcie, gdzie Ruch ten powstał.

Źródłem wiary jest: Koran i sunna. Główne zasady: wiara w jedyne Boga, w proroków, Zmartwychwstanie i Sąd Ostateczny. Do zobowiązań wyznawców należy: modlitwa indywidualna (pięć razy w ciągu dnia), modlitwa zbiorowa w piątki oraz w okresie świąt Id-al-Fitr i Id-al-Adha oraz miesięczny post (w miesiącu Ramadanie).

Celem Zgromadzenia jest organizacja i aktywizacja życia religijnego wyznawców oraz propagowanie ideałów islamu. Od wyznawcy wymagana jest dyscyplina ideowo-moralna, a także podporządkowanie się kierownictwu. Każdy wstępujący składa przed duchownym wyznanie wiary.

Na czele Organizacji stoi Najwyższa Rada Islamska, którą reprezentuje naczelny imam Polski. (Patrz: Rys. struktura organizacyjna Islamskiego Zgromadzenia AHL – Ul- Bayt). Zgromadzenie aktywnie działa w strukturach międzynarodowych, będąc częścią światowego ruchu szyickiego Ahl – ul – Bayt, a więc między innymi w:

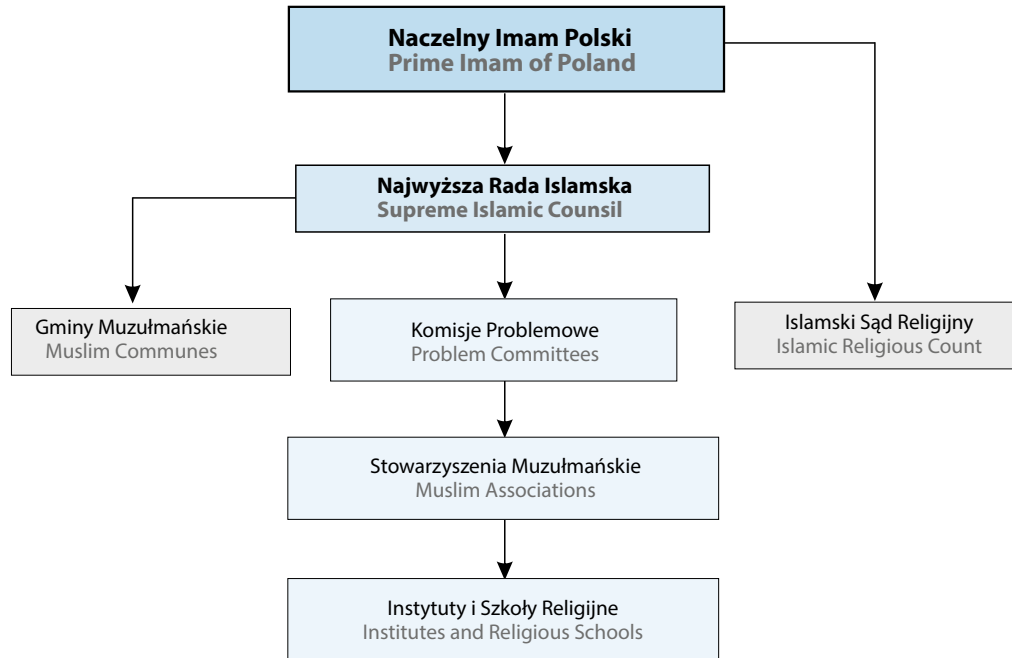
- The Ahl – ul – Bayt World Assembly – Teheran;
- The World Forum for Proximity of Islamic School of Thought – Teheran;
- The World Assembly of the Islamic Awakening – Teheran;
- The Ahl – ul-Bayt European Assembly – Hamburg;
- The Islamic European Union of Shia Scholars and Theologians – Hamburg;
- The European Assembly of Ahl-ul Bayt Women Followers.

Zgromadzenie nawiązało liczne kontakty z ośrodkami obu Ameryk, Europy, Azji i Afryki.

Islamskie Zgromadzenie Ahl-ul-Bayt jest reprezentantem i przedstawicielem prawnym wspólnoty szyickiej w Polsce. Sprawuje ono opiekę religijną nad szacowaną na około 6–8 tys. wspólnotą muzułmanów szyitów zamieszkałych w Polsce. Liczba członków (w 2014 r. – 63) oznacza liczbę współpracowników i aktywistów działających na rzecz społeczności szyickiej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Islamskiego Zgromadzenia Ahl-ul-Bayt zadeklarowało 1 276 osób. Według informacji podawanych przez Zgromadzenie, członkami mniejszości szyickiej są emigranci, uchodźcy, biznesmeni, studenci i dyplomaci z Iranu, Iraku, Syrii, Turcji, Egiptu, Tunezji, Maroka, Libanu, Arabii Saudyjskiej, Jemenu, Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Omanu, Kuwejtu, Indii, Bangladeszu, Pakistanu, Azerbejdżanu, Tadżykistanu, Afganistanu, Bułgarii, Rumunii, Albanii, Macedonii Północnej, Bośni i Hercegowiny, Wielkiej Brytanii, Francji, Włoch, Niemiec, Rosji, Ukrainy, a także rdzenni Polacy (głównie konwertyci) oraz nieliczni Kurdowie, Palestyńczycy i Afrykanie.

Schemat 5: Struktura organizacyjna Islamskiego Zgromadzenia Ahl-ul-Bayt
 Scheme 5: The Organizational structure of the Ahl-ul-Bayt Islamic Assembly

Źródło: Opracowano na podstawie Institutes and religious Schools informacji AHL-UL-BAYT.
 Source: Prepared on the basis of the information of AHL-UL-BAYT.

Liga Muzułmańska w RP

The Muslim League in the Republic of Poland

2.1.03

4.05

Adres:	02-389 Warszawa, Al. Bohaterów Września 23	
E-mail:	sekretariat@islam.info.pl	www.islam.info.pl
Data powstania na terenie Polski: 2001 Date of establishment on the territory of Poland: 2001	Data rejestracji: 2004 Date of registration: 2004	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 158 No. in the register of churches and religious associations: 158	Data wpisu: 06.01.2004 Date of entry: 06.01.2004	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Imamowie/ /Pedagodzy Imams/Teachers	Domy modlitwy Houses of prayer
Ogółem Total	2006	208	13
	2007	1500	12
	2010	3800	8
	2018*	35000	13
dolnośląskie		3200	1
kujawsko-pomorskie		1800	1

* dane szacunkowe
 * estimates

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Imamowie/ /Pedagodzy Imams/Teachers	Domy modlitwy Houses of prayer
lubelskie	2400	1	1
łódzkie	2100	1	1
małopolskie	2300	1	1
mazowieckie	6800	1	1
podkarpackie	900	1	1
podlaskie	1200	1	1
pomorskie	2100	1	1
śląskie	3400	1	1
świętokrzyskie	2200	1	1
wielkopolskie	4400	1	1
zachodniopomorskie	2200	1	1

Liga powstała w związku z zaspokojeniem potrzeb stale rosnącej w Polsce społeczności muzułmańskiej. Organizuje życie religijne – sprawuje muzułmańskie obrzędy, prowadzi domy modlitwy.

Do podstawowych celów Ligi należy: organizacja życia religijnego muzułmanów, reprezentowanie interesów społeczności muzułmańskiej na forum krajowym i międzynarodowym, organizowanie i świadczenie pomocy i opieki dla muzułmanów, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet i dzieci.

Źródłem wiary jest księga objawiona - Koran oraz Sunna, czyli tradycja Proroka Muhammada. Muzułmanin zobowiązany jest do codziennej modlitwy wykonywanej pięć razy dziennie: o świcie, w południe, po południu, wieczorem i w nocy. Jest to modlitwa indywidualna, ale może być także wykonywana zbiorowo. Typowo zbiorowe modlitwy odbywają się w każdy piątek. W miesiącu Ramadan, obowiązuje post i specjalne modlitwy zbiorowe zwane Taratih. W roku obowiązują dwa ważne święta: Id Al-Fitr – po zakończeniu postu oraz Id Al Adha (Święto Ofiarowania) na pamiątkę ofiarowania przez Abrahama swego syna.

Liga posiada 11 oddziałów: mazowiecki, lubelski, podlaski, śląski, dolnośląski, wielkopolski, małopolski, łódzki, kujawsko-pomorski, pomorski oraz podkarpacki. Prowadzi działalność oświatowo-wychowawczą. W 2010 r. Liga posiadała 5 punktów nauczania religii, do których uczęszczało 165 uczniów. Prowadziła działalność charytatywną wśród uchodźców i powodzian, rozdając odzież, książki i udzielając wsparcia duchowego. Kontynuowała również wydawanie czasopisma As-Salam (w 2010 r. – 1 000 egz.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Ligi Muzułmańskiej w RP zadeklarowały 732 osoby.

Stowarzyszenie Jedności Muzułmańskiej

The Association of Islamic Unity

2.1.04

4.02

Adres:	02-668 Warszawa, ul. Pieńkowskiego 4 m. 91	
E-mail:	rberger@poczta.onet.pl	www.al-islam.org.pl
Data powstania na terenie Polski: 1937 Date of establishment on the territory of Poland: 1937	Data rejestracji: 1989 Date of registration: 1989	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 33 No. in the register of churches and religious associations: 33	Data wpisu: 31.01.1990 Date of entry: 31.01.1990	

Województwa Voivodship	Członkowie Members	Duchowni Clergy
Ogółem Total	2000	55
	2005	57
	2010	60
	2015	51
	2016	51
	2017	51
	2018	51

Stowarzyszenie jest wspólnotą szyicką pozostającą w łączności duchowej z innymi wspólnotami szyickimi na świecie, w szczególności z szyitami żyjącymi w Islamskiej Republice Iranu. Ruch szyicki opiera swoje nauki na Koranie, sunnie i naukach 12 immamów szyickich. Stowarzyszenie skupia szyitów szkoły Ithana Aszarija.

Pracami Stowarzyszenia kieruje Naczelny Imamat reprezentowany przez Naczelnego Imama. Ma on pieczę nad religijnymi potrzebami członków Stowarzyszenia.

Stowarzyszenie posiada placówkę naukową w postaci Instytutu Muzułmańskiego. Stowarzyszenie publikuje w języku polskim literaturę muzułmańską. Uczestniczy aktywnie w licznych konferencjach i sesjach naukowych oraz spotkaniach ekumenicznych.

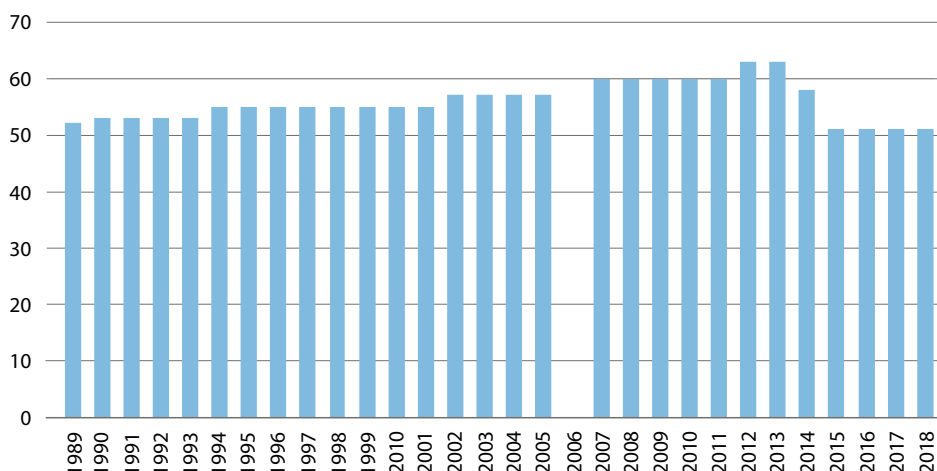
Do zobowiązań wyznawców należy: modlitwa (pięć razy dziennie), codzienne czytanie Koranu i noszenie go ze sobą.

Nowi członkowie przyjmowani są przez wyznanie wiary przed imamem w obecności świadków. Przyjęcie do Stowarzyszenia nie ma formy religijnej inicjacji, a jedynie deklaracji słownej i pracy na rzecz wspólnoty.

Najliczniejsza grupa członków (41) mieszka w woj. mazowieckim.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Stowarzyszenia Jedności Muzułmańskiej mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.80. Wierni Stowarzyszenia Jedności Muzułmańskiej
Chart 2.80. Adherents of the Association of Islamic Unity

Stowarzyszenie Muzułmańskie „Ahmadiyya” The Ahmadiyya Moslem Association

2.1.05

4.04

Adres:	02-411 Warszawa, ul. Dymna 17	
E-mail:	info@alislam.pl	www.alislam.pl
Data powstania na terenie Polski: 1990 Date of establishment on the territory of Poland: 1990	Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 50 No. in the register of churches and religious associations: 50	Data wpisu: 23.12.1990 Date of entry: 23.12.1990	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Imam Imams	Djamaty Djamat
Ogółem Total	2000	33	1
	2005	42	1
	2009	45	1

Islamski ruch Ahmadiyya posiada około 10 milionów wyznawców w 100 krajach świata. Najliczniejsze grupy wyznawców żyją w Pakistanie, Indiach, Indonezji oraz niektórych krajach afrykańskich. Ruch został założony w Indiach w roku 1889 przez Hazrat Mirza Ghulam Ahmad (1835–1908). Od ortodoksyjnego Islamu różni go przekonanie, że założyciel ruchu jest mesjaszem.

W Polsce początki ruchu sięgają okresu międzywojennego, lecz po wojnie nastąpiła dłuższa przerwa w jego działalności. Organizacyjnie i doktrynalnie Stowarzyszenie podlega Khalifatul Masich, przywódcy duchowemu Ruchu Ahmadiyya. Stowarzyszenie wydaje książki i broszury religijne. Uczestniczy w konferencjach religijnych a także organizuje prelekcje i wykłady nt. Islamu. Brało też udział w licznych programach telewizyjnych i audycjach radiowych dotyczących islamu. Od kilku lat udziela pomocy uchodźcom i więźniom.

W 2009 r. Stowarzyszenie wydało 7 książek min.: Święty Koran, Salat – muzułmańska książka do modlitwy, Życie Świętego Proroka i Filozofia nauk islamu oraz dwie broszury: Wprowadzenie do Ahmadiyya w Islamie i Dżihad.

Każdy muzułmanin zobowiązany jest modlić się pięć razy dziennie, przy czym w każdy piątek powinien udać się do meczetu lub domu modlitwy, aby modlić się razem z innymi i wysłuchać kazania imama (przewodnika duchowego), a także jest zobowiązany do 30-dniowego postu w miesiącu Ramadan oraz płacenia zakat, czyli jałmużny na rzecz ubogich, potrzebujących i podróżujących.

Najliczniejsza grupa członków (30) mieszka w woj. mazowieckim (w Warszawie 25).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Stowarzyszenia Muzułmańskiego „Ahmadiyya” mieści się w przedziale od 1 do 99.

2.5. Wyznania tradycji judaistycznej

2.5. Confessions of Jewish Tradition

Grupa 3

Group No. 3

3.1

3.1

Judaizm jest jedną z trzech wielkich religii monoteistycznych, oprócz chrześcijaństwa i islamu. W porównaniu z nimi jest religią najstarszą, a także najbardziej jednolitą w sensie etnicznym. Wyznają ją głównie Żydzi i z tym narodem oraz z jego dziejami religia ta jest ściśle związana. Dopuszcza się jednak możliwość przyjmowania wyznawców innego pochodzenia etnicznego. Religijna doktryna judaizmu wywodzi się z 5 ksiąg Starego Testamentu, uzupełnionych o rabinacki kodeks religijno-prawny (Talmud), dostarczający wykładni prawd biblijnych. Jej podstawowym elementem jest wiara w jedyne Boga, który z narodem żydowskim zawarł przymierze, uznając go za naród wybrany. Z narodu tego wyjdzie Mesjasz, który zbawi ludzkość i ustanowi królestwo Boże na ziemi. Judaizm nie posiada jednolitego wyznania wiary. Najpowszechniej akceptowaną próbą kodyfikacji zasad wywodzących się z Biblii i Talmudu jest zbiór 13 artykułów opracowanych przez Majmonidesa (1135–1204): 1) Istnieje Bóg Stwórca. 2) Bóg jest jeden. 3) Bóg jest bezcielesny. 4) Bóg jest wieczny. 5) Tylko Bogu należy oddawać cześć. 6) Prorocy byli wysłaniami Boga i należy wierzyć ich słowom. 7) Mojżesz był największym ze wszystkich proroków. 8) Bóg objawił Mojżeszowi Prawo na Synaju. 9) Prawo objawione przez Boga nigdy się nie zmieni. 10) Bóg jest wszechwiedzący. 11) Człowiek otrzyma zapłatę za swe uczynki na tym i na tamtym świecie. 12) Należy wierzyć w nadejście Mesjasza. 13) Należy wierzyć w zmartwychwstanie zmarłych.

Przystąpienie do gminy następuje poprzez obrzezanie dziecka w ósmym dniu życia. Wszystkich wyznawców obowiązują zakazy i nakazy w liczbie 613 (wg Majmonidesa), m.in.: obrzezania, szabatu, zakaz jądania pewnych gatunków mięsa (np. wieprzowiny) oraz przestrzeganie postów i świąt. Judaizm nie posiada hierarchii kierującej centralnie życiem religijnym. Funkcje te spełnia zgromadzenie wiernych stanowiących gminę. Przedstawicielem gminy jest rabin powołany do interpretacji przepisów religijnych i organizacji obrzędów liturgicznych.

W judaizmie wyróżnia się obecnie cztery podstawowe odłamy:

- 1) ortodoksyjny – podkreślający konieczność ścisłego przestrzegania zasad Prawa,
- 2) reformowany – głoszący, że niektóre z nakazów należy dostosować do zmienionych warunków życia a judaizm jest tylko religią,
- 3) konserwatywny – uznający potrzebę zmian, lecz podkreślający zasadę tożsamości religijno-etnicznej Żydów,
- 4) liberalny – o najsilniejszych tendencjach asymilacyjnych, zarówno w sensie religijnym, jak i etnicznym.

Wyznawcy judaizmu w liczbie ok. 15 milionów żyją głównie w USA i Izraelu. W Polsce pojawili się w wieku XII, a w XVI kultura żydowska przeżywa największy rozkwit. Należy podkreślić, że Polska odegrała ogromną rolę w dziejach judaizmu. Począwszy od XVI w., aż do 1939 r., na jej terenie, w takich miastach jak Kraków,

Lublin potem Wilno, Brześć i Warszawa, znajdowały się jedne z najważniejszych ośrodków judaizmu. W XVII wieku na wschodnich terenach Rzeczypospolitej pojawił się mistyczny ruch chasydyzmu* (odmiana polska), a w następnym stuleciu antynomijny ruch judeokatolicki (frankizm), który przyczynił się do powstania nurtu oświecenia żydowskiego (haskala) i judaizmu liberalnego.

Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP The Union of Jewish Religious Communities in Poland

3.1.01

5.01

Adres:	00-104 Warszawa, ul. Twarda 6	
E-mail:	sekretariat@jewish.org.pl	www.jewish.org.pl
Data powstania na terenie Polski: XII w. Date of establishment on the territory of Poland: 12th century	Data rejestracji: 1993 Date of registration: 1993	

Związek został zarejestrowany w 1993 r. jako kontynuacja Związku Religijnego Wyznania Mojżeszowego, który powstał w 1946 r. i jest prawnym kontynuatorem gmin przedwojennych. Naczelnym zadaniem Związku jest organizowanie życia religijnego i kulturalnego członkom gmin. Związek prowadzi także działalność opiekuńczą, organizacyjno-porządkową, sprawuje pieczę nad istniejącymi synagogami i domami modlitwy, stołówkami rytualnymi i cmentarzami żydowskimi, a także zapewnia prowadzenie uboju i nadzoruje organizację żywności koszernej. Reprezentuje polskich Żydów w procesie odzyskiwania utraconego przedwojennego mienia gmin żydowskich. Współpracuje również z krajowymi organizacjami i towarzystwami żydowskimi oraz uczestniczy w pracach światowej organizacji żydowskiej.

Gminy wyznaniowe i oddziały Religious communities and branches	Wierni Adherens	Duchowni Clergy	Synagogi/ /Świątynie Synagogues/ /Temples
Ogółem Total	1996	1222	17
	2017	1860	5/5
	2018	1860	5/5
w Warszawie	720	3	1/-
w Wrocławiu	360	2	1/-
w Bielsku-Białej	60	1	-/1
w Szczecinie	60	1	-/1
w Katowicach	140	1	-/1
w Łodzi	160	1	1/-
w Legnicy	60	1	-/1
w Krakowie	180	1	1/-
oddział Poznań	30	1	-/1
oddział Gdańsk	90	2	1/-

W skład Związku wchodzi 8 gmin: w Warszawie, Krakowie, Legnicy, Łodzi, Wrocławiu, Szczecinie, Bielsku-Białej, Katowicach. W mniejszych skupiskach żydowskich istnieją oddziały: w Poznaniu i w Gdańsku.

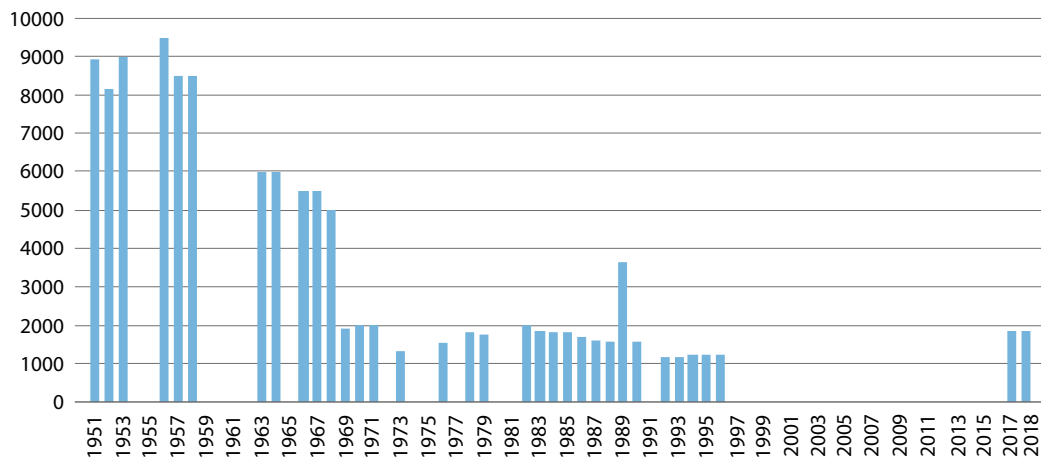
Członkiem Gminy może zostać każda osoba narodowości żydowskiej lub pochodzenia żydowskiego (przy najmniej jedno z dziadków jest Żydem), jeśli nie jest wyznawcą innej religii.

Naczelnym organem Związku jest Związkowy Zjazd Kongregacji, a organem wykonawczym Zarząd Główny. Zjazd powołuje rabina.

Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 251, z późn. zm.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP zadeklarowało 430 osób.

Wykres 2.81. Wierni Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich
Chart 2.81. Adherents of the Union of Jewish Religious Communities

Niezależna Gmina Wyznania Mojżeszowego w Gdańsku

The Jewish Independent Congregation in Gdańsk

3.1.02

5.04

Adres:	80-298 Gdańsk, ul. Harfowa 18	
E-mail:	ngwm@interia.pl	http://ngwm.w.interia.pl
Data powstania na terenie Polski: 1999 Date of establishment on the territory of Poland: 1999	Data rejestracji: 2000 Date of registration: 2000	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 150 No. in the register of churches and religious associations: 150	Data wpisu: 03.02.2000 Date of entry: 03.02.2000	

Niezależna Gmina Wyznania Mojżeszowego powstała na skutek konfliktu między Związkiem Gmin Wyznaniowych Żydowskich a Przewodniczącym Gminy Wyznaniowej w Gdańsku. Stanowi ona alternatywę dla tych wszystkich, którym leży na sercu dobro społeczności żydowskiej. Gmina kultywuje i rozpowszechnia kulturę i tradycje żydowskie oraz podejmuje działania edukacyjne. Wydawała gazetkę Jesteśmy w nakładzie 500 egz. Roztacza opiekę nad miejscami szczególnymi, takimi jak: cmentarze i inne zabytki kultury duchowej i materialnej. Gmina prowadzi też pomoc dla najbardziej potrzebujących.

W 2004 r. Gmina liczyła 190 członków oraz jedną osobę duchowną skupionych w woj. pomorskim.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Niezależnej Gminy Wyznania Mojżeszowego w Gdańsku mieści się w przedziale od 1 do 99.

Gmina Wyznaniowa Starozakonnych w RP

The Jewish Old Testament Community

3.1.04
5.06

Adres:	01-934 Warszawa, ul. Arkuszowa 157/1	
E-mail:	starozakonni@interia.pl	http://starozakonni.w.interia.pl
Data powstania na terenie Polski: 2002 Date of establishment on the territory of Poland: 2002	Data rejestracji: 2003 Date of registration: 2003	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 155 No. in the register of churches and religious associations: 155	Data wpisu: 02.09.2003 Date of entry: 02.09.2003	

Głównym celem gminy poza organizacją spraw wyznaniowych jest ochrona zabytków kultury żydowskiej w Polsce. Działa ona w opozycji do Związku Wyznaniowych Gmin Żydowskich w RP. Stara przeciwstawić się dalszej likwidacji ocalałych zabytków żydowskiej kultury duchowej i materialnej. W 2017 gmina liczyła 120 członków skupionych w woj. mazowieckim. Wydawane jest czasopismo Głos Gminy Starozakonnych (wydanie internetowe).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Gminy Wyznaniowej Starozakonnych w RP mieści się w przedziale od 1 do 99.

Beit Polska – Związek Postępowych Gmin Żydowskich

The Jewish Progressive Community of Poland

3.1.05
5.07

Adres:	02-952 Warszawa ul. Wiertnicza 113	
E-mail:	www.beit.org.pl/	
Data rejestracji: 2009 Date of registration: 2009		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 171 No. in the register of churches and religious associations: 171	Data wpisu: 30.07.2009 Date of entry: 30.07.2009	

Związek wyznaniowy o strukturze federacji gmin żydowskich, zrzeszający postępowych żydów. Związek promuje dobre obywatelstwo, oraz regułę, zgodnie z którą „to, co jest dobre dla polskich Żydów, musi być dobre dla Polski”.

Główne cele Związku to:

„Rozwój i propagowanie żydowskiej kultury religijnej i dziedzictwa w Warszawie oraz w całej Rzeczpospolitej Polskiej.

Propagowanie społeczeństwa, w którym nie ma miejsca dla rasizmu i nietolerancji;

Propagowanie zrozumienia i współpracy między kulturami i religiami”.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Beit Polska – Związku Postępowych Gmin Żydowskich mieściła się w przedziale od 100 do 199.

2.6. Buddyzm

2.6. Buddhism

Grupa 4

Group No.4

4.1

4.1

Buddyzm jest wielonurtowym systemem filozoficzno-etycznym mającym wymiar eschatologiczny*. Należy podkreślić, że ze względu na rozbudowaną obrzędowość, buddyzm ma cechy religii, jednak w dużej mierze posiada on charakter nonteistyczny*, nie odwołujący się do osobowego bóstwa. W sensie soteriologicznym* w odróżnieniu od wielkich religii monoteistycznych, takich jak chrześcijaństwo czy islam, moc zbawcza w buddyzmie leży nie na zewnątrz, dzięki łasce czy za przyczyną Boga lub bóstwa, lecz wewnątrz człowieka. Ta moc oparta jest na procesie samodoskonalenia i oświecenia m.in. poprzez praktyki duchowo-medytacyjne, prowadzące do przebudzenia i osiągnięcia nirwany*.

Nazwa buddyzm pochodzi od Buddy (przebudzonego, oświeconego), czyli Siddharthy Gautamany, mistrza duchowego, nauczającego na przełomie VI i V w. p.n.e. na terenie Biharu i pogranicza Nepalu. Po jego śmierci, za czasów panowania cesarza Aśoki, nauki soteriologiczno-etyczne, które głosił, szybko rozprzestrzeniły się, objąwszy prawie cały subkontynent indyjski. Dzięki misjonarzom dotarły one na Sri Lankę, do Azji Południowo-Wschodniej, prawdopodobnie też do Chin.

Pierwsze kazanie Buddy, czyli Dharma* – ćakra – prawartana, wygłoszone zostało w Sarnath k. Benaresu około 525 r. p.n.e. Zawiera ono 2 podstawowe elementy nauki Buddy, które zwane są drogami środka. Składają się na nie cztery szlachetne prawdy i szlachetna 8-stopniowa (ośmioraka) ścieżka.

Cztery szlachetne prawdy są następujące:

- Pierwsza szlachetna prawda. Konstytutywnym elementem doświadczenia człowieka jest cierpienie (nieszczęście) czyli tzw. dukkha.
- Druga szlachetna prawda. Źródłem cierpienia jest przekonanie o istnieniu własnego „ja”, chęć zapełniania braków oraz wiara w to, że wieczność i pełnia są możliwe do osiągnięcia. Życie na ziemi jest rozłąką z tym co przyjemne, a jednocześnie zjednoczeniem z tym, co bolesne. Do tych ostatnich należą choroba, starość, wreszcie śmierć. Dramat egzystencji wynika z niestałości natury pozbawionej stałego podłoża. Ta niestałość dotyczy także osobowości człowieka, która nie stanowi odrębnej całości. Składa się ona (ta osobowość) z 5 elementów: sfery cielesnej (czyli doznań zmysłowych), uczuć, rozpoznawania, dyspozycji psychicznej oraz świadomości. Elementy te mają charakter bezosobowy. Manifestują się one w danym momencie poprzez osobowość i postrzeganą rzeczywistość, której elementy konstytutywne (dharmy*) są fundamentem wszelkich doznań. Tylko chwilowe zdarzenia są rzeczywiste. Całości- np. „ja”, są swoistą konwencją werbalną, a nie czymś, co obiektywnie istnieje. Konwencję tę konstytuują zmienne konfiguracje wymienionych elementów składowych, czyli właśnie dharm*. Powstawanie cierpienia determinowane jest przez warunkujące się wzajemnie czynniki: niewiedzę, dyspozycje psychiczne, świadomość, konglomerat psychofizyczny, 6 podstaw zmysłowych, kontakt zmysłowy, uczucie (inaczej doznanie), pragnienie, dążenie do przeżywania (chwytanie), bytowanie, narodziny, starość i śmierć. Losy jednostki, w tym jej przyszłe narodziny dzięki reinkarnacji, uzależnione są od dobrych lub złych czynów (karman*). Złe czyny pociągają kary, dobre- nagrody. Buddyzm odrzuca istnienie duszy, a odrodzenie się w kolejnym wcieleniu (jako człowiek, zwierzę, istota piekielna, duch itp.) jest nową konfiguracją wspomnianych dharm.
- Trzecia szlachetna prawda. Kresem cierpienia jest nirwana*, czyli wygaśnięcie ogniów żądz, nienawiści i niewiedzy napędzające samsarę*.
- Czwarta szlachetna prawda. Poprzez ośmioraką ścieżkę można osiągnąć nirwanę. Ścieżka ta składa się: 1. z właściwego rozumienia zasad głoszonych przez Buddę; 2. właściwego postanowienia (przyjęcia perspektywy wyzwolenia); 3. właściwej mowy czyli unikaniu kłamstwa; 4. właściwego działania, czyli unikania zabijania, kradzieży, cudzołożenia itp.; 5. właściwego zarobkowania nie powodującego przemo- cy ani cierpienia; 6. właściwego wysiłku bez przesadnego ascetyzmu; 7. właściwej uwagi; 8. właściwego

skupienia. Ośmioraka ścieżka dzieli się na 3 filary buddyzmu: mądrości (prajna), umysłowej koncentracji (samadhi) i moralności (śila).

Ważnym pojęciem w buddyzmie jest tzw. triratna, czyli „trzy klejnoty” na które składają się: Budda – propagator, dharma* – jego nauka, sangha – gmina wyznawców.

Buddyjska literatura jest bardzo obszerna. Należy podkreślić, że nie ma wspólnego kanonu pism. Każda szkoła buddyjska ma własne zbiory ksiąg przekazujących i komentujących naukę Buddy.

Dzisiaj liczba praktykujących buddyzm sięga prawie 400 mln (w 2000 r. liczba – 359 mln.) Można wyróżnić buddyzm cejoński, buddyzm chiński, buddyzm japoński, buddyzm koreański, buddyzm tybetański (lamaizm) oraz buddyzm w Azji Południowo-Wschodniej.

Buddyjski Związek Diamentowej Drogi Linii Karma Kagyu

The Karma Kagyu Buddhist Association

4.1.01

6.03

Adres:	01-408 Warszawa, ul. Ożarowska 65/67	
E-mail:	karmakagyu@buddyzm.pl	www.buddyzm.pl
Data powstania na terenie Polski: 1976 Date of establishment on the territory of Poland: 1976	Data rejestracji: 1984 Date of registration: 1984	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 15 No. in the register of churches and religious associations: 15	Data wpisu: 07.04.1990 Date of entry: 07.04.1990	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Ośrodki Centres
Ogółem Total	1998	1020
	2011	8284
dolnośląskie	677	7
kujawsko-pomorskie	124	2
lubelskie	82	3
lubuskie	105	3
łódzkie	492	2
małopolskie	822	5
mazowieckie	1464	6
opolskie	525	3
podkarpackie	164	5
podlaskie	78	2
pomorskie	996	3
śląskie	1209	10
świętokrzyskie	129	1
warmińsko-mazurskie	365	3
wielkopolskie	556	5
zachodniopomorskie	496	2

Buddyjski Związek Diamentowej Drogi Linii Karma Kagyu był początkowo zarejestrowany jako Stowarzyszenie Buddyjskie Karma Kagyu. Od października 1994 roku do stycznia 2006 roku Związek działał pod nazwą Związek Buddyjski Karma Kagyu.

Związek przyjmuje za podstawę nauki Buddy przekazywane według tradycji szkoły Karma Kagyu – jednej z czterech głównych szkół buddyzmu tybetańskiego. Jest to linia należąca do tradycji Wadžrajany (Diamentowej Drogi). Obecnie głową szkoły Karma Kagyu jest XVII Karmapa Trinlej Taje Dordże.

Szkoła kładzie nacisk na medytację, w szczególności na formy buddów i na nauczyciela (guru joga), w tym na praktyki podstawowe zwane Nyndro. Te ostatnie składają się z czterech części (Schronienie i Oświecona Postawa, medytacja Diamentowego Umysłu, podarowanie Mandali, medytacja na Lamę). Głównym nauczycielem jest Lama Ole Nydahl – duchowy opiekun wspólnoty od momentu jej powstania i pierwszy zachodni nauczyciel buddyzmu tybetańskiego.

Osoby duchowne – nauczyciele nie są przypisani do ośrodków medytacyjnych, podróżują po Polsce i zagranicę nauczając buddyzmu. W 2011 r. było ich 21.

Związek posiadał w Polsce: 6 ośrodków odosobnieniowych, 43 ośrodki miejskie i 21 grup buddyjskich. Od czerwca 1992 roku wydaje wewnętrzne czasopismo Diamentowa Droga, którego nakład w 2012 roku wynosił 1 500 egz. Pełna wersja czasopisma jest dostępna w Internecie na stronie <http://diamentowadroga.pl>.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Buddyjskiego Związku Diamentowej Drogi Linii Karma Kagyu zadeklarowały 3602 osoby.

Związek Buddyjski Bencien Karma Kamtsang The Benchen Karma Kamtsang Buddhist Association

4.1.02

6.13

Adres:	96-313 Jaktorów, Grabnik 4	
E-mail:	biuro@buddyzm.eu	www.buddyzm.eu
Data powstania na terenie Polski: 1976 Date of establishment on the territory of Poland: 1976	Data rejestracji: 1983 Date of registration: 1983	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 85 No. in the register of churches and religious associations: 85	Data wpisu: 15.06.1994 Date of entry: 15.06.1994	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Miejsca kultu Places of worship	Ośrodki Centres	
Ogółem Total	2000	1655	5	7
	2005	1654	3	7
	2010	1955	7	10
	2015	1920	6	11
	2016	1954	6	11
	2017	2008	6	12
	2018	2038	7	12
dolnośląskie	234	1	2	
kujawsko-pomorskie	132	–	1	
lubelskie	96	–	–	
lubuskie	67	–	–	
łódzkie	107	1	1	
małopolskie	185	1	1	
mazowieckie	533	1	2	
w tym of which Warszawa	495	–	–	
opolskie	51	–	–	
podkarpackie	65	–	1	
podlaskie	55	–	–	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Miejsca kultu Places of worship	Ośrodki Centres
pomorskie	40	-	1
śląskie	136	2	2
świętokrzyskie	60	-	-
warmińsko-mazurskie	105	-	-
wielkopolskie	147	1	1
zachodniopomorskie	25	-	-

Związek skupia wokół siebie osoby praktykujące buddyzm tybetański wg tradycji szkoły Karma Kamtzang, znanej też pod nazwą Karma Kagju. Tradycja Karma Kamtzang była szeroko rozpowszechniona w Tybecie i reprezentowało ją wiele klasztorów. Związek działa jako filia klasztoru Bencien w Nepalu i jest pod opieką jego opatów. Główny ośrodek Związku znajduje się w Grabniku, poza tym jest jeszcze 12 ośrodków m.in.: we Wrocławiu, Poznaniu, Krakowie, Poznaniu, Bielsku-Białej, Rzeszowie, Łodzi, Wałbrzychu, Katowicach i Rzeszowie. W 2010 r. powstało Centrum Kultury Buddyjskiej, które promuje kulturę buddyjską, organizuje wykłady i konferencje. Praktyka buddyjska obejmuje prawe postępowanie, opanowanie umysłu, głębsze zrozumienie, płynące ze studiowania i rozważania nauk oraz z doświadczenia medytacyjnego. Szczególny nacisk kładzie się na praktykę medytacji. Stosuje się metody znane jako ścieżka wadźrajany. Pierwszym krokiem jest Przyjęcie Schronienia w Buddzie, Dharmie i Sandze podczas ceremonii prowadzonej przez Lamę, reprezentującego daną Linie Przekazu Nauk.

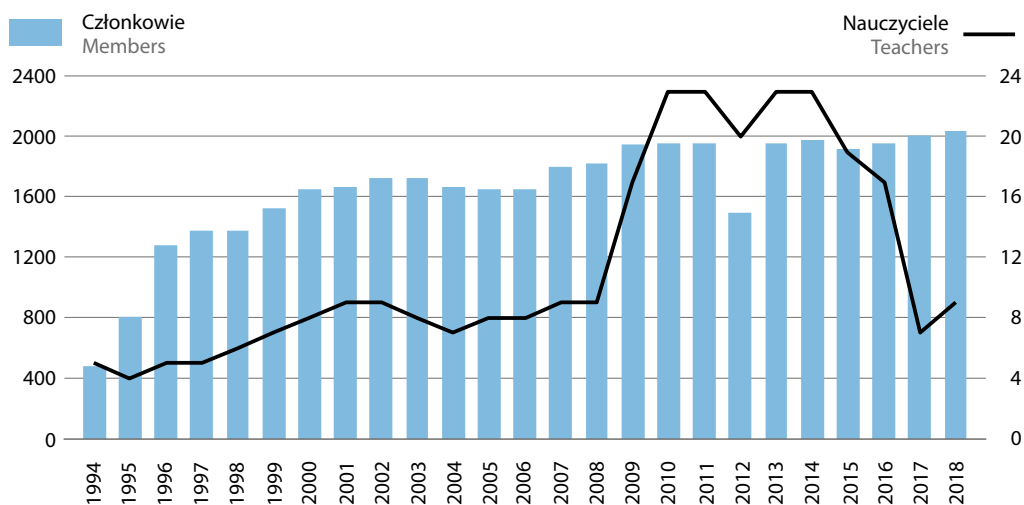
Nowi członkowie przyjmowani są poprzez ceremonię „przyjęcia schronienia w Trzech Klejnotach”. Bycie praktykującym buddystą nie oznacza konieczności bycia formalnym członkiem Związku. Związek w 2018 r. miał 9 osób duchownych.

Związek jest członkiem-założycielem Polskiej Unii Buddyjskiej pod patronatem Jego Świątobliwości Dalajlamy.

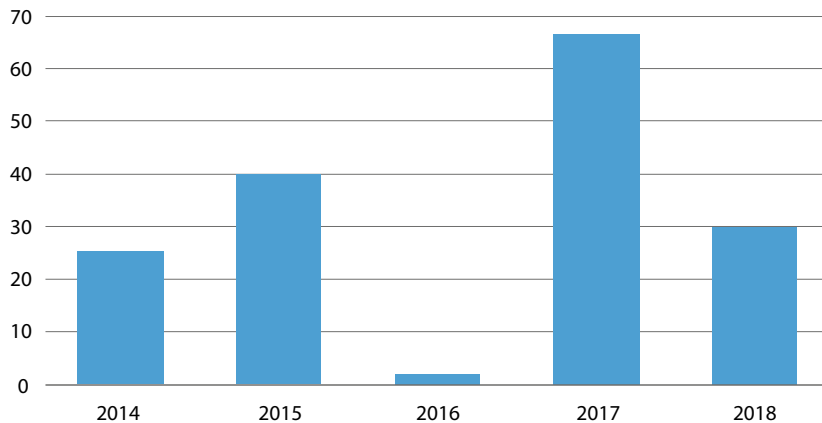
W 2012 r. Związek Buddyjski Tradycji Karma Kamtzang w Polsce zmienił nazwę na Związek Buddyjski Bencien Karma Kamtsang.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Związku Buddyjskiego Bencien Karma Kamtsang zadeklarowały 653 osoby.

Wykres 2.82. Członkowie i nauczyciele Związku Buddyjskiego Tradycji Karma Kamtsang w Polsce
Chart 2.82. Members and teachers of the Benchen Karma Kamtsang Buddhist Association

Wykres 2.83. Inicjacje w Związku Buddyjskim Tradycji Karma Kamtsang w Polsce
Chart 2.83. Initiations of the Benchen Karma Kamtsang Buddhist Association

Misja Buddyjska „Trzy Schronienia” w Polsce

The Buddhist Mission in Poland

4.1.03

6.16

Adres: 70-432 Szczecin, ul. Śląska 12/12

E-mail: misjabuddyjska@mahajana.net

www.mahajana.net

Data powstania na terenie Polski: 1992

Date of establishment on the territory of Poland: 1992

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 97

No. in the register of churches and religious associations: 97

Data wpisu: 22.06.1995

Date of entry: 22.06.1995

Lata Years	Członkowie Members	Nauczyciele Teachers	Miejsca kultu Places of worships	Ośrodki Centres	
Ogółem Total	2000	415	9	4	8
	2005	1370	15	14	14
	2008	2560	25	22	22
	2011	.	.	.	27
	2014	.	.	.	28

Misja jest buddyjskim stowarzyszeniem nastawionym na integrację buddyzmu ponad istniejącymi podziałami.

Członkowie Misji w swoich zwyczajach religijnych mają recytację „Schronień” buddyjskich, modlitwy, medytacje, całodzienne utrzymanie właściwego etycznego zachowania, unikanie czynienia zła, czynienie dobra oraz pomaganie innym. Członkowie obchodzą święta buddyjskie związane z narodzeniem, oświeceniem i odejściem Buddy. Misja zarządzana jest przez duchownych obojga płci. Najwyższą władzą jest 3-osobowa Rada Starszych, która wybiera głównego opata. Ośrodki misyjne są autonomiczne i kontaktują się ze sobą w zależności od potrzeb. W 2011 r. Misja skupiała 27 ośrodków różnych buddyjskich tradycji, działających pod jej patronatem.

Misja kieruje się dwoma celami: kształceniem polskich mnichów i mniszek w krajach o tradycjach buddyjskich oraz upowszechnianie podstawowych nauk buddyzmu. Kandydaci są szkoleni w tej tradycji, z którą chcą być związani.

Misja wydaje: kwartalnik Bodhi w nakładzie 1 000 egz., książki, broszury i biuletyny informacyjne, wspiera finansowo osoby potrzebujące i poszkodowane, organizuje także wykup karp na wolność. Prowadzi działalność edukacyjną organizując liczne kursy i seminaria.

Nowi członkowie wstępują do Misji poprzez przyjęcie tzw. Trzech Schronień (w Buddzie – jako najwyższym nauczycielu, w Dharmie – nauce Buddy i w Sandze – świętym zgromadzeniu uczniów Buddy). Misja jest członkiem Europejskiej Unii Buddyjskiej (EUB) i zasiada w radzie dyrektorów EUB.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Misji Buddyjskiej – Trzy Schronienia w Polsce zadeklarowały 562 osoby.

Szkoła Zen Kwan Um w Polsce

The Kwan Um School of Zen in Poland

4.1.04

6.01

Adres:	04-962 Warszawa, ul. Małowiejska 24	
E-mail:	kwanum@zen.pl	www.zen.pl
Data powstania na terenie Polski: 1978 Date of establishment on the territory of Poland: 1978		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 12 No. in the register of churches and religious associations: 12		Data wpisu: 11.01.1990 Date of entry: 11.01.1990

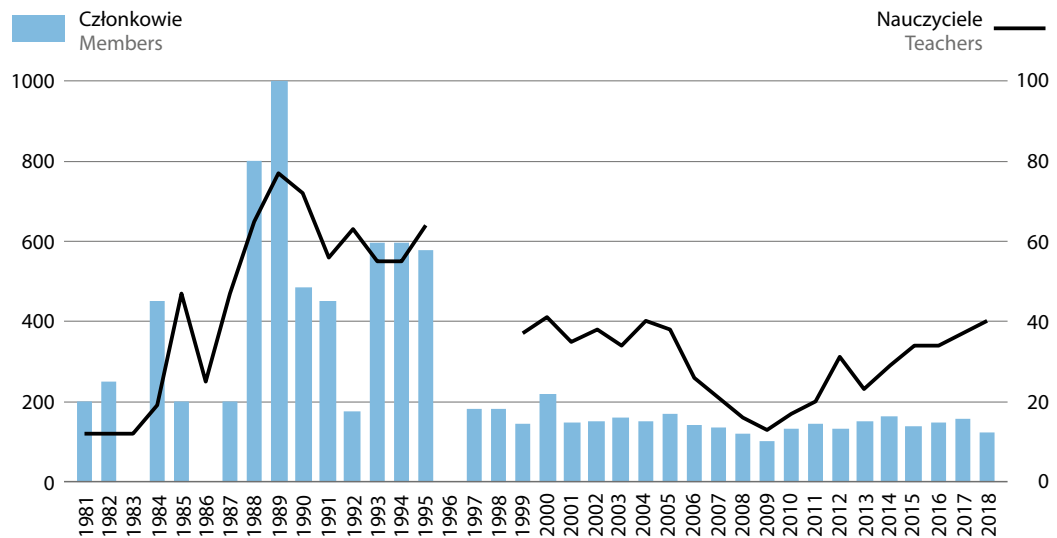
Grupy i ośrodki Zen Groups and centres of Zen	Członkowie Members	Nauczyciele Teachers
Ogółem Total	2000	218
	2005	168
	2010	133
	2015	138
	2016	146
	2017	158
	2018	123
Główna Świątynia Zen – Warszawa	40	18
Gdański Ośrodek	15	3
Krakowski Ośrodek	11	4
Łódzki Ośrodek	15	2
Katowicki Ośrodek	14	4
Płocka Grupa	3	2
Wrocławska Grupa	11	1
Rzeszowska Grupa	6	2
Toruńska Grupa	8	4

Wyznanie jest odłamem zen, nawiązującym do tradycji buddyizmu koreańskiego linii Czogie. Szkoła jest międzynarodowym stowarzyszeniem ośrodków i grup medytacji pod duchowym przewodnictwem Dae Soen Sa Nima Seung Sahna. Regularnie odwiedzający Polskę od 1978 roku (ostatnio w 1998 r.) Seung Sahn jest 78 patriarchą buddyizmu koreańskiego w linii przekazu od Buddy Siakjamuniego. Obok medytacji, która jest podstawą praktyki, ważną rolę spełnia tu poranna praktyka 108 pokłonów oraz śpiew świętych tekstów.

W Polsce istnieją ośrodki zen: warszawski, gdański, krakowski, łódzki i katowicki oraz grupy zen: toruńska, płocka, wrocławska i rzeszowska. Główna siedziba znajduje się w Warszawie. Warszawski Ośrodek Zen Do Am Sah, pełni rolę Głównej Świątyni Szkoły. Istnieje ona od 1982 r. Szkoła wydaje publikacje książkowe o tematyce religijnej. Szkoła jest członkiem Polskiej Unii Buddyjskiej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Szkoły Zen Kwan Um w Polsce mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.84. Członkowie i nauczyciele Szkoły Zen Kwan Um
Chart 2.84. Members and teachers of the Kwan Um School of Zen

Buddyjska Wspólnota Zen Kannon

The Zen Kannon Buddhist Community

4.1.05

6.02

Adres: 01-884 Warszawa, ul. Staffa 34 m. 18

E-mail: info@kannon.pl

www.kannon.pl

Data powstania na terenie Polski: 1988

Date of establishment on the territory of Poland: 1988

Data rejestracji: 1989

Date of registration: 1989

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 32

No. in the register of churches and religious associations: 32

Data wpisu: 31.01.1990

Date of entry: 31.01.1990

Lata Years	Członkowie Members	Nauczyciele Teachers
Ogółem Total	2000	6
	2005	5
	2008	4

Stowarzyszenie propaguje praktykę japońskiego buddyzmu Zen i stosowanie w codziennym życiu pierwotnej nauki Buddy. Dąży do doskonalenia istoty ludzkiej poprzez trening umożliwiający dostęp do pełni sił fizycznych, duchowych i intelektualnych. Obok dziesięciu zasad zenizmu obowiązują członków cztery ślubowania: wyzwolenia niezliczonych istot, wykorzystania ślepych namiętności, przenikania niezmiernych bram Dharmy i osiągnięcia wielkiej drogi Buddy.

Wspólnota jest członkiem Polskiej Unii Buddyjskiej. Wspólnota ma cztery oddziały: grupa w Warszawie, Gdańsku, Poznaniu i Nowej Soli.

Wspólnota opiera swoją praktykę na naukach japońskiej szkoły buddyjskiej Zen Soto, głoszonych przez nauczyciela Jakusho Kwong Roshiego oraz spadkobierców przez niego wyznaczonych. Członkowie spotykają się na sesjach medytacyjnych. Główną formą praktyki zen jest medytacja zazen (cotygodniowe sesje), której towarzyszą śpiewy, praktyka pracy i formalne posiłki, a także: grupowe sesje medytacyjne w odosobnieniu – sessin, miesięczny okres praktyki medytacyjnej – angō, nauczanie indywidualne – dokusan i grupowe – teiso, prowadzone przez nauczyciela. Praktyka zen jest drogą duchowego rozwoju, podkreślającego wagę pracy nad sobą. Jest praktyką wolną od wszelkich dogmatów.

Raz do roku odbywa się ceremonia przyjęcia nowych członków. O przyjęciu do wspólnoty decyduje nauczyciel po bezpośredniej rozmowie z kandydatem. O przyjęcie może ubiegać się osoba, która praktykuje medytację z grupą przez okres jednego roku.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Buddyjskiej Wspólnoty Zen Kannon mieści się w przedziale od 100 do 199.

„Kanzeon” Związek Buddyjski The Buddhist Association Kanzeon Sangha

4.1.06

6.04

Adres:	02-951 Warszawa, ul. Husarii 32	
E-mail:	news@kanzeon.pl	www.kanzeon.pl
Data powstania na terenie Polski: 1983 Date of establishment on the territory of Poland: 1983	Data rejestracji: 1987 Date of registration: 1987	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 21 No. in the register of churches and religious associations: 21	Data wpisu: 31.01.1990 Date of entry: 31.01.1990	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Nauczyciele Teachers	Świątynie Temples	Ośrodki Centres
Ogółem Total	2000	118	6	5
	2005	104	4	4
	2010	177	4	5
	2015	250	11	.
	2016	100	8	4
	2017	100	7	4
	2018	130	7	.

Celem związku jest praktyka drogi Buddy i urzeczywistnienie jej w codziennym życiu, zgodnie z nauczaniem zen Genpo Senseia, poprzez praktykę medytacji, nauczanie grupowe i indywidualne, grupowe odosobnienia i inne obrzędy religijne.

Związek jest członkiem Polskiej Unii Buddyjskiej. Na jego czele stoi mistrz Zen mający do pomocy radę. Wspólnota posiada cztery ośrodki: w Warszawie, Lublinie, Wrocławiu i w Bydgoszczy. „Kanzeon” jest częścią międzynarodowej sangi White Plum Asanga (Zen Białej Śliwy) w linii nauczania zen Maezumi Roshiego oraz Zen Peacemakers (Polska Wspólnota Pokoju) w linii nauczania Peacemaker Roshi Bernie Tetsugen’a Glassman’a.

Zasady wiary wywodzą się z „4 Szlachetnych Prawd” sformułowanych przez Buddę Siakjamuniego: 1 – życie jest cierpieniem, 2 – przyczyną cierpienia są przywiązania i upodobania, 3 – uwolnienie się od nich przynosi koniec cierpienia, 4 – prowadzi do tego „ośmioraka ścieżka”.

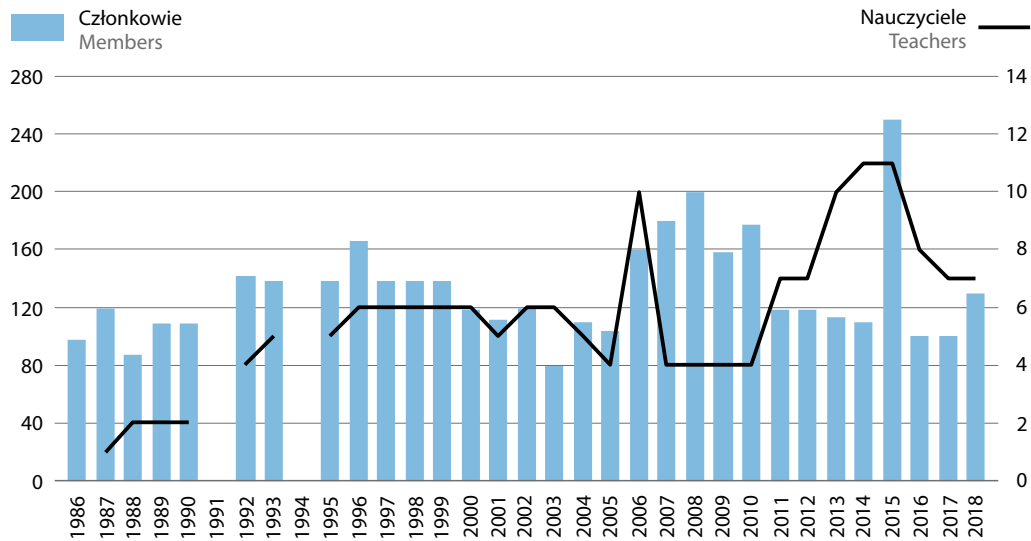
Do zobowiązań wyznawców należy codzienna medytacja (raz lub dwa razy po 30 minut). Zalecane jest także (ale nie obowiązkowe) odosobnienie medytacyjne trwające od kilku do kilkunastu dni, które odbywa się kilka razy w roku.

Przyjmowanie nowych członków odbywa się poprzez: wstępny okres praktyki, rozmowy z nauczycielem, zostanie uczniem (osobistym) oraz przyjęcie „3 schronień”. Podstawową ale niezobowiązującą formą inicjacji jest warsztat – wprowadzenie do medytacji. Dla bardziej zaangażowanych jest „Jukai” (inicjacja buddyjska), oznaczająca formalne przyjęcie do wspólnoty praktykujących.

Związek prowadzi działalność edukacyjną, okazjonalną charytatywną oraz informacyjną w internecie, wydaje e-kwartalnik „Zen Dobry”. Od 20 lat związek organizuje Auschwitz Birkenau Bearing Witness Retreats (Medytacje Oświęcimskie).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Stowarzyszenia Buddyjskiego Sangha „Kandzeon” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.85. Członkowie i nauczyciele Związku Buddyjskiego Kandzeon
Chart 2.85. Members and teachers of the Buddhist Association Kanzeon Sangha

Związek Buddystów Zen „Bodhidharma” The Zen Buddhist Union “Bodhidharma”

4.1.07

6.05

Adres:	04-935 Warszawa, ul. Filmowa 32	
E-mail:	buddyzmzen@gmail.com	www.buddyzmzen.pl
Data powstania na terenie Polski: 1975 Date of establishment on the territory of Poland: 1975	Data rejestracji: 1980 Date of registration: 1980	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 9 No. in the register of churches and religious associations: 9	Data wpisu: 07.04.1990 Date of entry: 07.04.1990	

Ośrodki i grupa Zen Centres and Zen group	Członkowie Members	Monitorzy Monitors	Miejsca kultu Places of worship
Ogółem Total	1999	47	4
	2004	57	4
	2010	65	10
	2015	80	10
	2016	83	9
	2017	90	9
	2018	82	9
Ogólnopolski Ośrodek Zen w Warszawie	67	7	1
Wrocławski Ośrodek Zen	15	2	1

Wyznanie jest odłamem zen, nawiązującym do tradycji buddyzmu japońskiego, najstarszym z istniejących w naszym kraju. Powstało w 1975 r. jako Koło Zen. Do roku 1991 znane pod nazwą: Związek Buddystów Zen SANGHA.

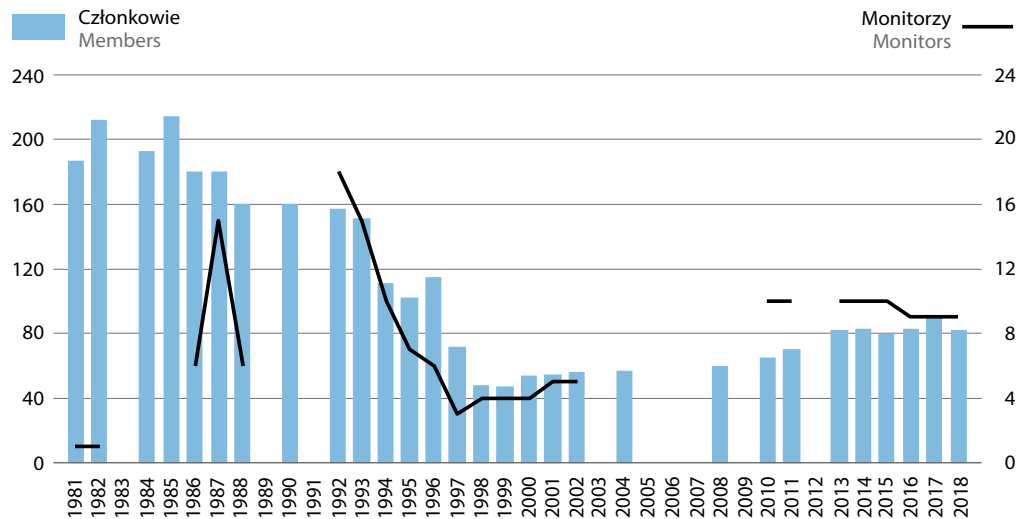
Związkiem kieruje Zarząd, wybierany corocznie na Walnym Zgromadzeniu. Centralnym miejscem praktyki jest Główny Ośrodek Zen w Warszawie.

Utrzymuje stały kontakt z macierzystym ośrodkiem w Rochester (USA). Ośrodek prowadzi m in. warsztaty zen, jest to kilkugodzinne wprowadzenie do praktyki zen, na które składają się: wykład, pytania i odpowiedzi, instrukcje dotyczące medytacji zen, próba wspólnej medytacji oraz podstawowe informacje o Sandze.

Przyjęcie do Związku wymaga spełnienia następujących warunków: pełnoletność lub pisemna zgoda rodziców, udział w warsztacie zen, akceptacja postanowień statutu Związku, wypełnienie kwestionariusza członkowskiego i opłata składek za trzy pierwsze miesiące oraz akceptacja kandydata przez Zarząd. Członkostwo w sensie religijnym – wejście na buddyjską ścieżkę – stanowi Ceremonia Przyjęcia Buddyjskich Wskazań „Jukai”, udzielana przez mistrzynię (nauczycielkę) Zen Rosi Sunya Kjolhede.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Buddystów Zen „Bodhidharma” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.86. Członkowie i monitorzy Związku Buddystów Zen BODHIDHARMA
 Chart 2.86. Members and monitor men of the Zen Buddhist Union "Bodhidharma"

„Wspólnota bez Bram” Mumon-Kai Związek Buddyjski Zen Rinzai w RP

„Community Without Gates” The Rinzai Community
Mumon-Kai in the Republic of Poland

4.1.08

6.06

Adres: 58-580 Szklarska Poręba, ul. Podsudecka 3

E-mail: mumon-kai@o2.pl

www.mumon-kai.com

Data powstania na terenie Polski: 1983

Date of establishment on the territory of Poland: 1983

Data rejestracji: 1990

Date of registration: 1990

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 29

No. in the register of churches and religious associations: 29

Data wpisu: 22.01.1990

Date of entry: 22.01.1990

Buddyjska grupa ćwicząca na gruncie nauki Buddy Siakjamuniego wg tradycji zen rinzai.

Członkowie Wspólnoty zobowiązani są do: praktyki zbiorowej w ośrodkach około 1/2 godz. dziennie oraz 2 razy w tygodniu (po 1,5 i 2,5 godz.), kilka razy w roku do 4 i 7 dniowych okresów wyteżonej praktyki w odosobnieniu w Ośrodkach oraz praktyki indywidualnej w dowolnym zakresie.

Wspólnota prowadzi główny ośrodek zen EIWA-ZENDŌ w Szklarskiej Porębie oraz dwa ośrodki filialne w Gorzowie Wlkp. i Szklarskiej Porębie. W 2005 r. wspólnota liczyła 53 członków i 13 duchownych oraz posiadała 3 świątynie.

Grupa spotyka się cztery razy w roku na sesjach medytacyjnych. Utrzymuje ścisłe więzi z macierzystą wspólnotą w Niemczech (jako jedyna grupa zen nie posiada macierzystego ośrodka w USA).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do „Wspólnoty bez Bram” Mumon-Kai Związek Buddyjski Zen Rinzai w RP mieści się w przedziale od 1 do 99.

Związek Buddyjski „Khordong” w Polsce

The “Khordong” Buddhist Association in Poland

4.1.09

6.14

Adres:	57-343 Lewin Kłodzki, Darnków 18	
E-mail:	khordong@poczta.onet.pl	www.khordong.pl
Data powstania na terenie Polski: 1994 Date of establishment on the territory of Poland: 1994	Data rejestracji: 1994 Date of registration: 1994	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 91 No. in the register of churches and religious associations: 91	Data wpisu: 15.11.1994 Date of entry: 15.11.1994	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Nauczyciele Teachers	Ośrodki Centres
Ogółem Total	1996	39	3
	2011	80	8
dolnośląskie		20	8
mazowieckie		30	-
wielkopolskie		30	-

Związek wywodzi się z tradycji buddyzmu tybetańskiego – ningma. Celem związku jest studiowanie nauk Buddy, praktykowanie medytacji dla zrozumienia prawdziwej natury umysłu i rozwoju wewnętrznego oraz harmonijna współpraca ze światem zewnętrznym. Związek propaguje zdrowy styl życia, współdziała z organizacjami działającymi na rzecz ochrony zwierząt i środowiska naturalnego.

Związek posiada ośrodek Drophan Ling w Darnkowie (w pobliżu Kudowy Zdroju). Jest to miejsce, w którym praktykuje się zgodnie z naukami Padmasambhawy i tradycją Khordong. Organizowane są tu regularne kursy z nauczycielami buddyzmu tybetańskiego, możliwa jest praktyka grupowa i indywidualna. Tłumaczy się, wydaje i przechowuje buddyjskie teksty oraz kultywuje tradycję tybetańską. W 2011 r. kontynuowana była budowa Stupy – sakralnej budowli buddyjskiej. Stanowi ona symbol ciała, mowy i umysłu Buddy.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Buddyjskiego „Khordong” w Polsce mieści się w przedziale od 1 do 99.

Międzynarodowa Wspólnota Dzogchen-Namdagling

The International Community Dzogchen-Namdagling

4.1.10

6.15

Adres:	02-594 Warszawa, ul. J. Brauna 2/86	
E-mail:	gakyil@dzogczen.pl	www.dzogczen.pl
Data powstania na terenie Polski: 1989 Date of establishment on the territory of Poland: 1989	Data rejestracji: 1994 Date of registration: 1994	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 92 No. in the register of churches and religious associations: 92	Data wpisu: 12.12.1994 Date of entry: 12.12.1994	

Nauki Dzog-czen nawiązują do przedbuddyjskiej tradycji kultów szamańskich Bon oraz nauk szkoły ningma. Grupa zainteresowana praktykowaniem i podążaniem za naukami Dzogczen została założona przez Czogjala Namkhai Norbu we Włoszech w drugiej połowie lat siedemdziesiątych. Obecnie Wspólnota ma tysiące członków w ponad czterdziestu krajach na świecie. W Polsce powstała w roku 1989. Praktyki polegają na kontemplacji własnych myśli i własnej energii.

Wspólnota posiada ośrodek odosobnieniowy (Paldenling) położony w Beskidzie Niskim, niedaleko Dukli. Ośrodek w Warszawie (Namdaling) służy wspólnym praktykom członków wspólnoty, organizowane są też tam kursy pogłębiające zrozumienie Dzog-czen.

Wspólnota Dzog-czen jest członkiem Polskiej Unii Buddyjskiej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Wspólnoty Dzog-czen mieści się w przedziale od 1 do 99.

Związek Garuda w Polsce (Ligmincha Polska)

The Garuda Union in Poland

4.1.11

6.17

Adres: 08-470 Wilga (pow. garwoliński), Al. Huberta 4

Data powstania na terenie Polski: 1996 Date of establishment on the territory of Poland: 1996	Data rejestracji: 1995 Date of registration: 1995
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 100 No. in the register of churches and religious associations: 100	Data wpisu: 28.01.1997 Date of entry: 28.01.1997

Działalność polega na organizowaniu spotkań z nauczycielami tradycji Bon. Początkowa nazwa Związek Bon. W 1995 r. liczył 68 członków.

Głównym ośrodkiem Związku Garuda jest Cziamma Ling w Wildze (pow. garwoliński). Ośrodki lokalne mieszczą się w Warszawie, Poznaniu, Sopocie, Białymstoku, Wrocławiu, Katowicach, Krakowie, Łodzi i w Wadowicach. Związek angażuje się w działania kulturalne i edukacyjne (festiwale kultury tybetańskiej, wykłady), które mają na celu zachowanie tradycji Bon i kultury Tybetu.

Od 2018 r. związek działa pod nazwą Ligmincha Polska.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Garuda mieści się w przedziale od 1 do 99.

Związek Buddyjski Dak Shang Kagyu w Polsce

The Dak Shang Kagyu Buddhist Association in Poland

4.1.12

9.02

Adres: 91-224 Łódź, ul. Aleksandrowska 118/131

Data powstania na terenie Polski: 1997 Date of establishment on the territory of Poland: 1997	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 121 No. in the register of churches and religious associations: 121	Data wpisu: 28.01.1997 Date of entry: 28.01.1997

Celem związku jest praktyka drogi Buddy i urzeczywistnianie jej w codziennym życiu zgodnie z linią Nauczyciela – Mistrza Kalu Rinpocze, którego reprezentuje Dzierżawca Linii Nauk. Związek nie ma struktury organizacyjnej, nie prowadzi żadnej działalności, stanowią go założyciele związku.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Buddyjskiego Dak Shang Kagyu mieści się w przedziale od 1 do 99.

Związek Buddystów Czan

The Association of Buddhists Czan

4.1.13

9.19

Adres:	05-540 Zalesie Górne, ul. Promienna 12	
E-mail:	czan@czan.org.pl; budwod@budwod.com.pl	www.czan.eu
Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 138 No. in the register of churches and religious associations: 138		Data wpisu: 09.12.1997 Date of entry: 09.12.1997

Związek zrzesza buddystów praktykujących czan (jap. zen) według nauk Mistrza Szeng-jena i jego ucznia Johna Crooka, który jest głównym nauczycielem i prowadzącym od wielu lat odosobnienia w Polsce. Linia nauk, którą reprezentuje Mistrz Szeng-jen łączy dwie tradycje chińskiego buddyzmu, Linji (jap. Rinzai) oraz Caodong (jap. Soto). Związek jest organizacją afiliowaną przy Western Chan Fellowship z Wielkiej Brytanii. W 2018 r. Związek liczył 100 członków.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Buddystów Czan mieści się w przedziale od 100 do 199.

Instytut Śardza Ling

The Institute of Sardza Ling

4.1.14

9.47

Adres:	05-340 Kołbiel Borków 23	
Data powstania na terenie Polski: 2007 Date of establishment on the territory of Poland: 2007	Data rejestracji: 2008 Date of registration: 2008	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 168 No. in the register of churches and religious associations: 168	Data wpisu: 30.10.2008 Date of entry: 30.10.2008	

Instytut został założony na życzenie uczniów przez Njimę Dakpę Rinpocze w 2007 r., a formalna rejestracja nastąpiła w 2008 r. Celem Instytutu jest przede wszystkim rozwój duchowy członków Instytutu, oparty na tradycyjnych tybetańskich metodach medytacji szkoły Jungdrung Bon, która swoje korzenie upatruje w krainie Śang Śung leżącej na terenie dzisiejszego Tybetu zachodniego. Instytut, akcentuje w nawiązaniu do starożytnej tradycji tybetańskiej, stanowisko proekologiczne, które jest nierozdzielnie związane z duchowym dziedzictwem Tybetu, jak również szerzenie pokoju i pomaganie wszystkim potrzebującym w miarę potrzeb i możliwości.

Aktualnie praktyki grupowe odbywają się w czterech miejscach w Polsce: Kołobrzegu, Gdyni, Poznaniu i Warszawie.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Instytutu Śardza Ling mieści się w przedziale od 1 do 99.

Sangha „Dogen Zenji” The Sangha “Dogen Zenji”

4.1.15

9.49

Adres:	00-031 Warszawa ul. Poznańska 38 lok. 4	
E-mail:	zazen@zazen.pl	www.zazen.pl
Data rejestracji: 2009	Date of registration: 2009	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 170 No. in the register of churches and religious associations: 170	Data wpisu: 17.07.2009 Date of entry: 17.07.2009	

Uczniowie Mistrza Kaisena tworzą wspólnotę Sangha „Dogen Zenji”, prowadzą osiem ośrodków w Polsce. Ośrodki, w których odbywa się wspólna praktyka (co najmniej raz w tygodniu) znajdują się: w Gliwicach, Sopocie, Katowicach, Krakowie, Poznaniu, Warszawie, Bielsku-Białej i Wrocławiu. W 2010 r. liczba członków wynosiła 115 i 7 duchownych.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Sangha „Dogen Zenji” mieści się w przedziale od 1 do 99.

Związek Tybetańskiego Bon „Sa Trik Er Sang” The Tibetan Bon “Sa Trick Er Sang” Association

4.1.16

9.53

Adres:	01-890 Warszawa ul. Górczewska 11/22	
E-mail:	sanga.satrikersang@gmail.com	www.lamabon.org
Data rejestracji: 2010	Date of registration: 2010	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 174 No. in the register of churches and religious associations: 174	Data wpisu: 27.10.2010 Date of entry: 27.10.2010	

Związek „Sa Trik Er Sang” należy do jednego z ognisk edukacji Yungdrung Bon, najstarszej religii Tybetu. „Odwieczny Bon”, według przekazu, istnieje 18 000 lat. Nazwa „Sa Trik Er Sang” oznacza imię najwyższej bogini tradycji Bon, „Matki Wszystkich Istnień”, której główną domeną jest współczucie. W ciągu ostatnich 10 lat Czongtul Rinpoche (założyciel Związku „Sa Trik Er Sang”), podróżujący od wielu lat po świecie i nauczający tradycji Bon w wielu krajach, założył kilka ośrodków edukacyjnych. Głównym spośród nich jest fundacja „Bon Shen Ling” w Stanach Zjednoczonych. W Polsce w 2018 r. związek liczył dwie osoby duchowne i piętnastu członków skupionych w Warszawie i okolicach.

Członkostwo w związku nie jest sformalizowane, brak jest deklaracji członkowskich.

Związek Buddyjski „Dzogcien Kunzang Cziuling” w RP The Dzogchen Kunzang Buddhist Union Cziuling’ in the Republic of Poland

4.1.17

9.54

Adres:	03-746 Warszawa ul. Tarchomińska 15 m. 30	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 175 No. in the register of churches and religious associations: 175	Data wpisu: 02.08.2011 Date of entry: 02.08.2011	

W 2018 r. Związek liczył dwie osoby duchowne i piętnastu członków.

Związek Buddyjski „Yeshe Khorlo” w RP

The “Yeshe Khorlo” Buddhist Union in the Republic of Poland

4.1.18

9.58

Adres: 04-633 Warszawa ul. Rzeźbiarska 43

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 180
No. in the register of churches and religious associations: 180

Data wpisu: 30.09.2014
Date of entry: 30.09.2014

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Ośrodek Wietnamskiego Buddyzmu w Polsce

The Vietnamese Buddhism Center in Poland Um School of Zen in Poland

4.1.19

9.59

Adres: 05-552 Łazy, ul. Przyszłości 21

E-mail: kxanhxhienha@yahoo.pl

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 181
No. in the register of churches and religious associations: 181

Data wpisu: 17.06.2015
Date of entry: 17.06.2015

Ośrodek w początkowej fazie organizacji. Liczba członków w 2017 r. wynosiła 250, liczba duchownych – 3. Siedziba Ośrodka mieści się w Łazach w pobliżu Warszawy (powiat piaseczyński). Tam też budowana jest świątynia „NHAN HOA”.

Nowi członkowie są zobowiązani do dobrowolnego przestrzegania 5 norm moralnych: 1 – nie zabijaj, 2 – nie kradnij, 3 – nie mów rzeczy, które nie są dobre, 4 – nie cudzołóż, 5 – nie stosuj substancji takich jak alkohol i narkotyki.

2.7. Hinduizm

2.7. Hinduism

Grupa 5

Group no. 5

5.1

5.1

Hinduizm (sanskryt* Sindu) obejmuje grupę wierzeń wyznawanych przede wszystkim na Półwyspie Indyjskim i będących, jeśli chodzi o rozwój religii indyjskiej, w fazie po wedyzmie* i braminizmie*. Hinduizm utrwalił spuściznę tych dwóch poprzednich etapów. Od braminizmu różni się przede wszystkim: (1) włączeniem do dawnego panteonu różnych bóstw lokalnych, duchów i demonów (m.in. Rawana z zastępami wojowników zwanych Rakszasami); (2) przejściem do osobowego teizmu z osobowego panteizmu (według którego nie ma osobowego boga lecz Absolut przenika we wszystko w kosmosie) oraz (3) zastąpieniem ofiary (jadźini) adoracją (pudzą). Hinduizm, obok dżinizmu* i buddyzmu jest najbardziej rozpowszechnionym wyznaniem w Indiach. Choć religia ta przejawia cechy monizmu (według którego byt jest jednorodny, przeciwieństwo do pluralizmu i dualizmu), panteizmu, panenteizmu (połączenie teizmu, gdzie bóg jest osobowy z panteizmem), politeizmu, henoteizmu (formy przejściowej między politeizmem i monoteizmem) czy nawet ateizmu, ma właściwie charakter monoteistyczny, ponieważ cześć oddaje się jednemu bogu przejawiającemu się w różnych postaciach tzw. avatarów* oraz siakti czyli istot nadprzyrodzonych.

Najważniejszymi z tych istot to: (1) Winszu*, który jest bogiem utrzymującym, konserwującym ten świat; (2) Śiwa*, który doprowadza pod koniec kalpa (czyli określonego okresu) do zagłady świata, oraz (3) Brahma, będący stwórcą świata. Trójca tych bogów stanowi Trimutri. Należy podkreślić, że hinduizm nie należy do wyznań spójnych, ponieważ należą do niego różne ugrupowania, m.in. śiwaickie (od dewy* czyli duchowej, nadprzyrodzonej istoty, boga – Sziwy) i wisnuickie (od dewy Winszu*) – oraz nurty filozoficzne takie jak: sankhja, joga*, wedanta*.

Hinduiści, oprócz bogów z Trimutri, czczą także wiele innych bóstw. Są nimi:

- 8 opiekunów stron świata (czterech zasadniczych i czterech pomocniczych), a więc: Indra (opiekun Wschodu i bóg wody, wilgoci i wiatrów; Agni (opiekun południowego wschodu i bóg ognia); Jama (opiekun południa i bóg śmierci); Nirryti (opiekun południowego zachodu – bóg zła, klęski i rozpadu); Waruna (opiekun zachodu i bóg wiatru, uosobienie ruchu i swobody; Kubera (opiekun północy, bóg tajemnych skarbów); Iśana (opiekun północnego wschodu, władca, wcielenie Siwy);
- Nandin (sanskryt – radujący) symbol płodności;
- Hanuman – małpa płci męskiej, bóg mądrości i uczoności, przyjaciel Ramy;
- Ganesia (pan duchów służących Siwie tzw. Ganów, bóg z głową słonia) – bóg mądrości usuwający przeszkody swoim przyjaciółom;
- Surja – bóg słońca;
- Czandra – księżyc;
- Kama – bóg miłości i pożądania.

Inne, generalne cechy hinduizmu to autorytet Wed*, obowiązująca zasada poszanowania życia i niestosowania przemocy (zasada ahinsy), pierwszeństwo braminów (kasty kapłanów), uznanie prawa karmana* (przyczyny i skutku) i sansary* (cyklu narodzin i śmierci czyli reinkarnacji) oraz możliwości zbawienia poprzez trzy ścieżki tj. bhaktijogę (miłość i oddanie), dźńanajogę (zdobywanie mądrości duchowej) lub karmajogę (bezinteresowne działanie).

Korzenie hinduizmu sięgają tzw. epoki wedyjskiej, kiedy to powstały wedy*. W większości religie indyjskie są kontynuacją religii Arjów wedyjskich. Samo określenie hinduizm wprowadzili islamscy zdobywcy, obserwujący obyczaje i wierzenia mieszkańców prowincji Sind. Poczucie wspólnoty religijnej wśród tamtejszych ludów sięga XIII–XV w., kiedy to umacniały się rządy muzułmańskie na północy Indii. Termin hinduizm pochodzi od nazwy tej prowincji i przepływającej przez nią rzeki Indus.

Liczba wyznawców hinduizmu na świecie szacowana jest przez Pew Research Center na około 1,03 mld (2010 r.). Największa ich liczba zamieszkuje Indie i Nepal, a następnie Bangladesz, Indonezję, Sri Lankę, Pakistan, Malezję i USA.

Międzynarodowe Towarzystwo Świadomości Kryszny

The International Society for Krishna Consciousness ISKCON

5.1.01

6.08

Adres:	05-500 Piaseczno, Mysiadło k/Warszawy, ul. Zakręt 11	
E-mail:	kryszna@post.pl	www.harekryszna.pl
Data powstania na terenie Polski: 1976 Date of establishment on the territory of Poland: 1976	Data rejestracji: 1988 Date of registration: 1988	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 30 No. in the register of churches and religious associations: 30	Data wpisu: 31.01.1990 Date of entry: 31.01.1990	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Jednostki Units	
Ogółem Total	1996	5043	275	5
	2004	915	531	.
	2011	1755	203	24
	2015	2279	311	24
	2016	2358	330	28
	2017	2388	333	24
	2018	2456	350	24
dołnośląskie	1045	135		2
kujawsko-pomorskie	43	5		2
lubelskie	18	3		1
lubuskie	8	3		–
łódzkie	52	8		3
małopolskie	87	15		1
mazowieckie	832	111		3
w tym of which Warszawa	763	95		1
opolskie	8	5		1
podkarpackie	10	4		1
podlaskie	72	10		2
pomorskie	51	12		1
śląskie	67	10		2
świętokrzyskie	19	2		–
warmińsko-mazurskie	18	2		–
wielkopolskie	66	11		2
zachodniopomorskie	60	14		3

Międzynarodowe Towarzystwo Świadomości Kryszny stanowi współczesną kontynuację Waisznawizmu, jednego z trzech głównych wyznań hinduizmu. W tej monoteistycznej religii głównym obiektem kultu jest Najwyższy Osobowy Bóg, Kryszna lub też Jego ekspansje (np. Wisznu). Swój obecny charakter wyznanie zawdzięcza intensywnej działalności misyjnej średniowiecznego mistyka i kaznodziei, Śri Kryszna Ćajtańji Mahaprabhu, żyjącego w latach 1486–1534 na terenie dzisiejszych Indii. W świecie kultury Zachodu Waisznawizm pojawił się w 1965 roku za sprawą A.C. Bhaktivedanty Swamiego Prabhupady (1896–1977), spadkobiercy i propagatora nauk Śri Ćajtańji.

Do kanonu pism objawionych wyznania należą starożytne, sanskryckie traktaty filozoficzno-religijne (Bhagavad-Gita, Śrimad Bhagavatam, Caitanya Caritamrita, Śri Isopanisad, Bhakti Rasamrita Sindhu). Zwolennicy Waisznawizmu zobowiązani są do przestrzegania czterech podstawowych zasad regulujących: 1. stosowania diety laktowegetariańskiej, 2. wstrzemięźliwości seksualnej, 3. Abstynencji, czyli nie

przyjmowania jakichkolwiek substancji odurzających i używek oraz 4. rezygnacji z hazardu, a także do praktykowania medytacji, polegającej na intonowaniu imion Boga: Hare Kryszna, Hare Kryszna, Kryszna, Kryszna, Hare, Hare, Hare Rama, Hare Rama, Rama, Rama, Hare, Hare.

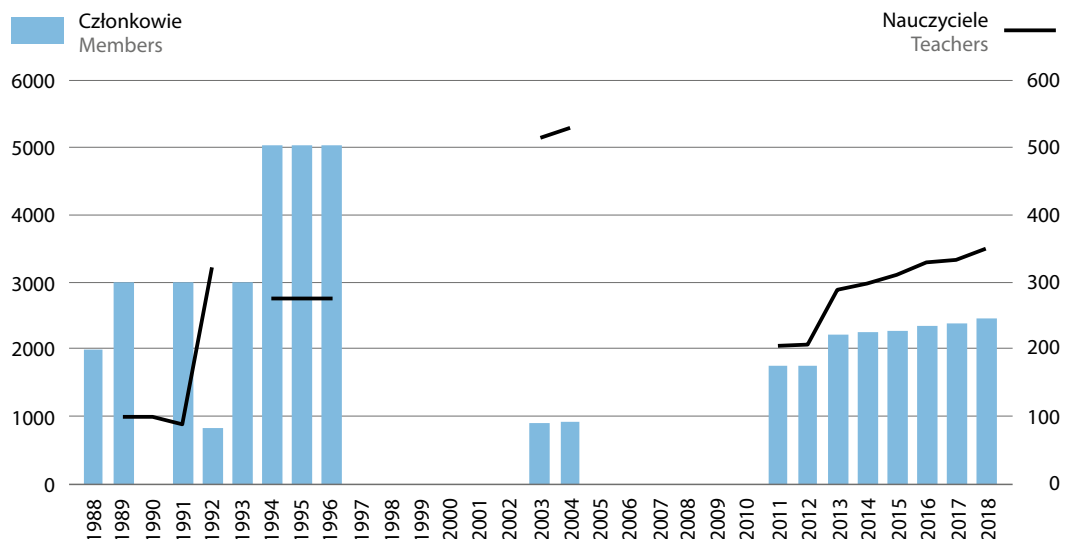
Międzynarodowe Towarzystwo Świadomości Kryszny w Polsce jest częścią International Society for Krishna Consciousness (ISKCON), założonego w 1966 roku w Nowym Jorku. Wyznanie posiada ściśle hierarchiczną strukturę. W skład struktury szczebla światowego wchodzi kolejno: Kolegium Governing Body Commission (GBC), czyli Naczelne Ciało Kierujące, złożone ze starszych stażem wyznawców Kryszny z całego świata, pełniących funkcje Sekretarzy Strefowych; stałe komisje GBC; ministerstwa oraz organizacje afiliowane przy ISKCONie. Po raz pierwszy Towarzystwo zarejestrowano w Polsce w 1988 r. na mocy prawa o stowarzyszeniach jako „Towarzystwo Świadomości Kryszny – Bhakti Yoga w PRL”. Zmiana nazwy jak i charakteru prawnego nastąpiła w 1991 r. i spowodowana była przyznaniem Towarzystwu statusu związku wyznaniowego.

W chwili obecnej istnieją w Polsce trzy świątynie: w Mysiadle k/Warszawy (jest to również siedziba władz wyznania), Wrocławiu i w Czarnowie k/Jeleniej Góry, w którym jest ekologiczna farma oraz pięć ośrodków: w Białymstoku, Krakowie, Lesznie, Poznaniu i Wałbrzychu. ISKCON prowadzi Akademię Wisznuizmu, wydaje w Polsce czasopismo Kurier Nama Hatha (500 egz.). Towarzystwo wspiera dzieci chore na raka (żywnościowe paczki świąteczne) oraz osoby bezdomne i studentów, wydając im gorące posiłki wegetariańskie.

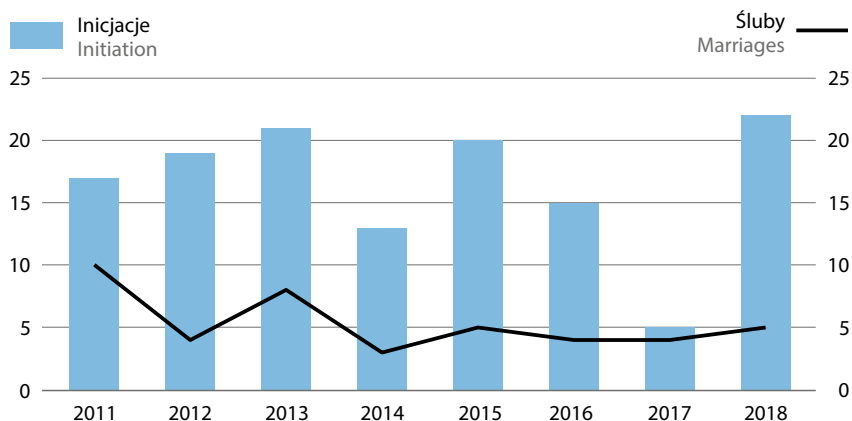
Członkiem MTŚK może zostać osoba, która po co najmniej rocznym okresie praktyki przyjętych reguł i otrzymaniu rekomendacji od duchownych zwierzchników otrzymała inicjację I stopnia (diakoniat) oraz ma ukończone 18 lat i pełną zdolność do czynności prawnych. Po dalszym okresie praktyki i zdaniu odpowiednich egzaminów osoba taka może otrzymać drugą inicjację uprawniającą do wypełniania posługi kapłańskiej.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Międzynarodowego Towarzystwa Świadomości Kryszny zadeklarowało 285 osób.

Wykres 2.87. Członkowie i nauczyciele Międzynarodowego Towarzystwa Świadomości Kryszny
Chart 2.87. Members and teachers of The International Society for Krishna Consciousness ISKCON

Wykres 2.88. Inicjacje i śluby w Międzynarodowym Towarzystwie Świadomości Kryszny
 Chart 2.88. Initiations and marriages (vows) in the International Society for Krishna Consciousness ISKCON

Związek Ajapa Yoga

The Ajapa Toga Association

5.1.02

6.07

Adres: 85-435 Bydgoszcz, ul. Muszłowa 27

E-mail: ajapayoga@ajapayoga.pl

www.ajapayoga.org

Data powstania na terenie Polski: 1980

Date of establishment on the territory of Poland: 1980

Data rejestracji: 1986

Date of registration: 1986

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 17

No. in the register of churches and religious associations: 17

Data wpisu: 07.04.1990

Date of entry: 07.04.1990

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Świątynie Temples
Ogółem Total	2000	107
	2005	108
	2010	133
	2015	133
	2016	133
	2017	153
	2018	153

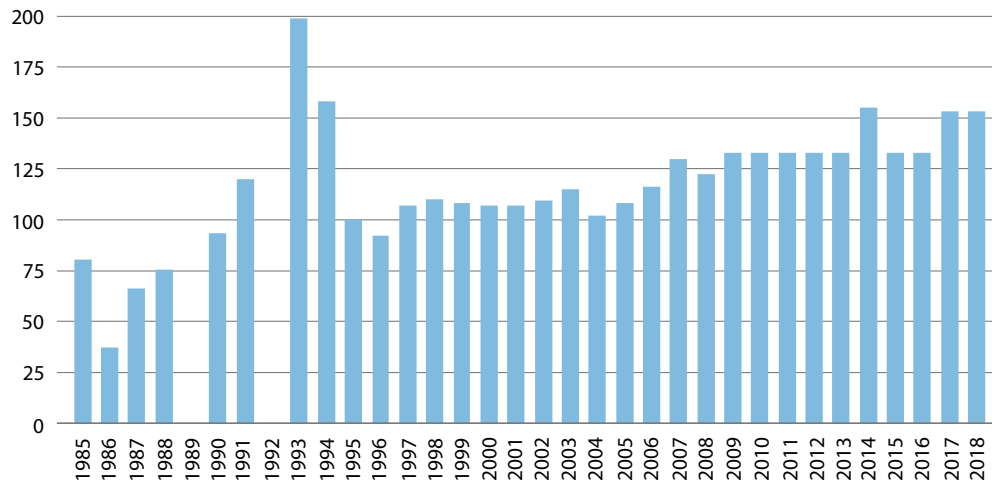
Wyznanie sięgające do hinduistycznej tradycji śabdabrahman (dźwięk jest absolutem). Celem jest dążenie do samopoznania, a drogą do niego jest pięcioraka ścieżka polegająca na: uznaniu guru i uczestniczeniu w oddawaniu mu czci, przebywaniu w jego towarzystwie, przestrzeganiu reguł określających pożywienie i tryb życia, praktyce mantr, czyli dźwięków i rozważaniu prawd ducha.

Praktyka mantr polega na powtarzaniu formuły nadawanej przez mistrza duchowego w trakcie inicjacji i ma charakter indywidualny. Nowi członkowie przyjmowani są w drodze inicjacji udzielanej przez Zwierzchnika Związku Sri Guru Prasad Swami.

Główny ośrodek związku znajduje się w Jamshedpur w Indiach. W Polsce są dwa ośrodki: główny w Bydgoszczy oraz w Szczecinie.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Ajapa Yoga mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.89. Członkowie Związku Ajapa Yogi
Chart 2.89. Members of the Ajapa Yogi Association

Ruch Świadomości Babadźi Herakhandi Samadź

The Babaji Herakhandi Consciousness Movement Samad

5.1.03

6.09

Adres: 57-250 Złoty Stok, Mąkolno 129

Data rejestracji: 1990

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 37
No. in the register of churches and religious associations: 37

Data wpisu: 22.01.1990
Date of entry: 22.01.1990

Celem Ruchu jest służenie Bogu i ludzkości poprzez szerzenie „Odwiecznej Religii” według nauk przekazywanych przez Baba Ji. Członkowie Ruchu praktykują ścieżkę Prawdy, Prostoty i Miłości oraz Jogę Pracy według motto Baba Ji – „Praca jest modlitwą”. Ćwiczą koncentrowanie umysłu na istnieniu Boga oraz praktykują inne drogi rozwoju oparte na zasadach Jogi, medytacji i psychoterapii wywodzącej się z nurtu psychologii humanistycznej. Istotną rolę odgrywa praktyka pogłębionego oddychania.

Radha Govind Society of Poland

5.1.04

6.10

Adres:	32-002 Węgrzce Wielkie, Brzegi 118	
E-mail:	info@ssdm.org	www.kripalu.pl
Data powstania na terenie Polski: 1984 Date of establishment on the territory of Poland:1984	Data rejestracji: 1990 Date of registration:1990	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 57 No. in the register of churches and religious associations: 57	Data wpisu: 21.02.1991 Date of entry: 21.02.1991	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Świątynie Temples
Ogółem Total	2000	14
	2005	11
	2010	14
	2015	11
	2016	10
	2017	12
	2018	13

Międzynarodowa organizacja mająca za cel wcielanie w życie zasad wolności sumienia i powszechnego braterstwa, szanowanie życia na każdym poziomie, wychowanie w duchu wzajemnego poszanowania i pogłębienie świadomości religijnej.

Dla członków Stowarzyszenia najwyższą osobowością Boga jest Radha-Krishna. Istnieją oni w dwóch postaciach i równocześnie zespoleni w jedność, są wyłącznie Miłością i Łaską. Jedną z metod osiągnięcia duchowego raju – według wyznawców – jest droga świadomości duchowej miłości objawiona przez Krishnę przy pomocy takich pism jak Wedy i Bhagawatam. Dzięki praktyce świadomości duchowej miłości dusza może otrzymać Miłość Kriszny, która jest najgłębszą siłą Boga, jedynie dzięki niej dusza staje się szczęśliwa – błogosławiona.

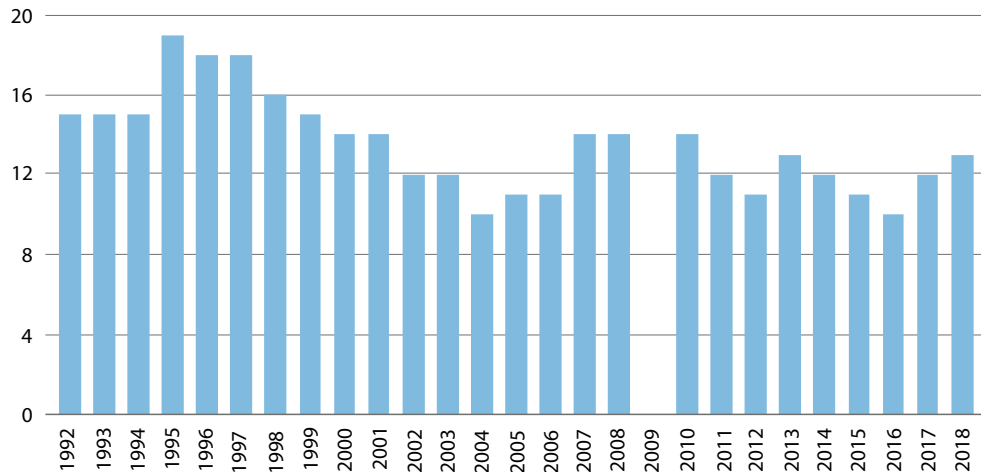
Działalność grupy została zapoczątkowana w Polsce po wizycie Swamiego H.D. Prakashanand Saraswati w roku 1984. Stowarzyszenie wydaje ulotki informacyjne i plakaty.

Od 2006 r. oficjalna siedziba stowarzyszenia (Ashram) znajduje się w Brzegach pod Krakowem. Członkowie Stowarzyszenia powinni prowadzić indywidualną medytację rano i wieczorem, a także dwa razy w tygodniu wspólną medytację połączoną z wysłuchaniem wykładu (video) Mistrza. Inicjacja jest wewnętrzną i nie jest związana z żadnym obrzędem.

Do 2008 r. wyznanie działało pod nazwą Stowarzyszenie Świadomości Duchowej Miłości.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Stowarzyszenia Świadomości Duchowej Miłości mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.90. Członkowie the Radha Govind Society of Poland
Chart 2.90. Members of the Radha Govind Society

Instytut Wiedzy o Tożsamości „Misja Czaitanii” The Science of Identity Foundation “Chaitanya Mission”

5.1.05

6.18

Adres:	20-002 Lublin, ul. Krakowskie Przedmieście 19/34	
E-mail:	gaurangalila@post.p	www.mantra.pl
Data powstania na terenie Polski: 1989 Date of establishment on the territory of Poland:1989	Data rejestracji: 1990 Date of registration:1990	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 49 No. in the register of churches and religious associations: 49	Data wpisu: 29.11.1990 Date of entry: 29.11.1990	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Miejsca kultu Places of worship	
Ogółem Total	2000	1 297	101	10
	2005	1 396	113	9
	2010	1 516	113	10
	2015	1 605	118	10
	2016	592	65	11
	2017	605	65	10
	2018	631	39	8
kujawsko-pomorskie	60	3	1	
lubelskie	90	8	1	
łódzkie	96	1	1	
małopolskie	45	5	1	
mazowieckie	82	5	1	
śląskie	53	6	1	
wielkopolskie	120	3	1	
zachodniopomorskie	85	8	1	

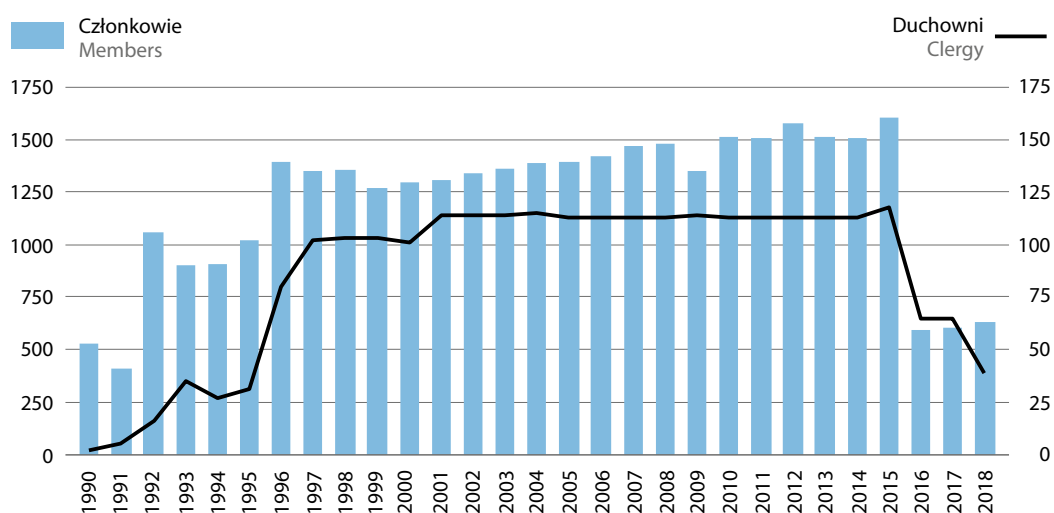
Instytut wywodzi się z krisznaickiej tradycji hinduizmu. Jego działalność została zapoczątkowana przez Chrisa Butlera w roku 1977. Był on uczniem Bhaktivedanty Swamiego Prabhupady, założyciela Międzynarodowego Towarzystwa Świadomości Kryszny i po jego śmierci założył odrębną organizację.

Celem Instytutu jest nauczanie i wprowadzanie w czyn filozofii i praktyki Bakti Jogi – miłosnej służby dla Osoby Boga, mającej za podstawę propagowanie wiedzy o duchowej tożsamości, transcendentalnej pozycji istot żyjących oraz ich funkcji jako cząstek Boga. Wspólnota zajmuje się propagowaniem wśród wyznawców wysokiej moralności, ducha braterstwa i miłości bliźniego oraz podejmuje działania w zakresie ochrony życia i środowiska naturalnego.

Członkowie wyznania w życiu codziennym stosują medytację z mantrą oraz zalecają wegetarianizm, nie stosowanie używek, czy hazardu i przestrzeganie wstrzemięźliwości seksualnej. Medytacja zbiorowa jest prowadzona w ośrodkach 2 razy w tygodniu, a z okazji świąt religijnych organizowane są ogólnopolskie zjazdy wyznawców. Członkowie świętują narodziny Pana Kryszny i Pana Czaitanii, a także wielkich sług i wielbicieli, takich jak Jagad Guru i mistrzowie duchowi minionych epok.

Na terenie Polski działa 10 ośrodków medytacyjnych oraz 5 punktów nauczania religii dla dzieci. Misja pomaga bezdomnym i najbardziej potrzebującym przygotowując darmowe posiłki, a także uczestniczy w ogólnopolskich akcjach charytatywnych oraz aktywnie współpracuje z różnymi organizacjami charytatywnymi (także poza krajem). Wydaje: książki i broszury religijne, wykłady audio i video oraz płyty z muzyką medytacyjną.

Wykres 2.91. Członkowie i duchowni Instytutu Wiedzy o Tożsamości „Misja Czaitanii”
Chart 2.91. Members and clergy of the Science of Identity Foundation “Chaitanya Mission”

Światowy Uniwersytet Duchowy „Brahma Kumaris” w Polsce

The Brahma Kumaris World Spiritual University

5.1.06

6.19

Adres:	00-375 Warszawa, ul. Smolna 11 lok.8A	
E-mail:	warsaw@pl.brahmakumaris.org	www.brahmakumaris.pl
Data powstania na terenie Polski: 1982 Date of establishment on the territory of Poland:1982	Data rejestracji: 1985 Date of registration:1985	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 22 No. in the register of churches and religious associations: 22	Data wpisu: 15.01.1990 Date of entry: 15.01.1990	

Województwa Voivodships	Członkowie Adherents	Nauczyciele Teachers	Ośrodki Centres
Ogółem Total	181	17	4
	123	9	3
	131	9	4
	86	14	7
	99	14	6
	96	12	6
	108	12	9
lubelskie	3	1	–
łódzkie	12	1	1
małopolskie	8	–	1
mazowieckie	52	6	3
w tym of which Warszawa	46	4	2
pomorskie	20	3	1
śląskie	10	1	1
wielkopolskie	3	–	–

Ruch założony w roku 1937 przez Lekh Raj w Pakistanie, który głosił, że stał się medium indyjskiego bóstwa Siwa, które przeniknęło jego ciało i zaczęło przez niego tworzyć nowy świat. Gromadzące się wokół niego zwolenniczki czciły go jako „Stwórcę nowego świata i ojca” (Brahma Baba), a siebie nazwały „córkami Brahmy” (Brahma Kumaris). Centrum ruchu znajduje się od 1952 r. w Mont Abu w Indiach. Światowy Uniwersytet Brahma Kumaris uznaje, że wszyscy ludzie mają wrodzone dobro. Uczy metod medytacji, pomaga każdemu człowiekowi zrozumieć jego wewnętrzną siłę i wartości. Obecnie na Uniwersytecie studiuje około 450 000 studentów w ponad 3 500 ośrodkach w 70 krajach. Nauka w tej uczelni jest bezpłatna i nie ma żadnych ograniczeń wiekowych. Głównym zadaniem Uniwersytetu jest kształcenie osobowości człowieka. Studenci uczestniczą w procesie głębokiej zmiany swojego charakteru oraz osobistego rozwoju opartego na humanistycznych, moralnych i duchowych wartościach. Praca Uniwersytetu jest finansowana dzięki dobrowolnemu wkładowi jego nauczycieli i studentów.

Wyznanie prowadzi kursy: pozytywnego myślenia, medytacji, filozofii oraz programy otwarte, warsztaty, pogadanki, wydaje ulotki i materiały informacyjne.

Decydującą rolę w ruchu odgrywają kobiety. One pełnią funkcje przywódcze. Zgodnie z opinią założyciela, kobiety posiadają szczególne predyspozycje wychowawcze w sferze duchowej, mężczyźni zaś bardziej nadają się do prac organizacyjnych i fizycznych.

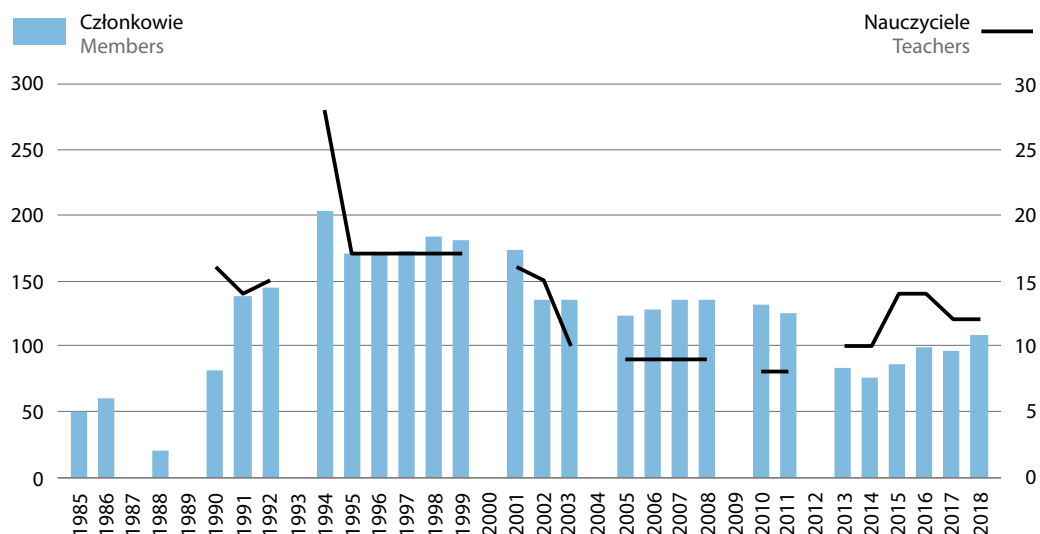
Członkowie wyznania dużą wagę przywiązują do medytacji, która powinna odbywać się kilka razy w ciągu dnia. Członkiem Uniwersytetu może zostać każda pełnoletnia osoba posiadająca pełną zdolność prawną,

która ukończyła podstawowy kurs Radża Jogi, regularnie studiuje i uczestniczy w zajęciach przez minimum 12 miesięcy, a w swoim życiu kieruje się celami i przekonaniem Uniwersytetu.

W Polsce istnieją ośrodki: w Warszawie, Piasecznie, Łodzi, Gdańsku i Katowicach.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Światowego Uniwersytetu Duchowego „Brahma Kumaris” w Polsce mieści się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.92. Członkowie i nauczyciele Światowego Uniwersytetu Duchowego Brahma Kumaris w Polsce
Chart 2.92. Members and teachers of the Brahma Kumaris World Spiritual University

Związek Hatha Jogi „Brama Jogi” The Hatha Yoga Association “Yoga Gate”

5.1.07
9.29

Adres: 91-025 Łódź, ul. Turowska 1/59

E-mail: tadeusz@hatha-yoga.pl

Data powstania na terenie Polski: 1994

Date of establishment on the territory of Poland: 1994

Data rejestracji: 1998

Date of registration: 1998

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 149

No. in the register of churches and religious associations: 149

Data wpisu: 07.12.1998

Date of entry: 07.12.1998

Związek posiada charakter organizacji, która ma ułatwić praktykę i popularyzację wyznania. Został założony przez osoby praktykujące hatha jogę według szkoły mistrza B.K.S. Iyengara, żyjącego i nauczającego w Pune blisko Bombaju. Celem Związku jest wspólne praktykowanie Hatha-Jogi i propagowanie stylu życia oraz wartości religijno-filozoficznych głoszonych przez Jogę.

Za źródło wiary uznawane są księgi: Joga–Sutry (Patańdźali), Hatha–Joga–Pradipika (Svatmarna), Drzewo Jogi, Światło Jogi, Pranajama (B.K.S. Iyengar) oraz Bhagawat – Gita.

Rolę modlitwy pełni praktyka (indywidualna lub zbiorowa), asan (ćwiczenia fizyczne), pranajamy (ćwiczenia oddechowe) i medytacja. Związek wydaje ulotki i plakaty informacyjne.

Członkowie przyjmowani są na podstawie wpisania na listę członków związku po złożeniu pisemnej deklaracji u nauczyciela. Obecnie Związek liczy 100 członków i 1 nauczyciela skupionych w ośrodku w Łodzi.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Hatha Jogi „Brama Jogi” mieści się w przedziale od 1 do 99.

Związek Wyznaniowy Hindu Bhavan w RP

The Religious Association Hindu Bhavan in the Republic of Poland

5.1.08

9.46

Adres: 05-552 Lesznów, Kolonia Warszawska, ul. Przezorna 12

Data rejestracji: 1998 Date of registration: 1998

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 167

No. in the register of churches and religious associations: 167

Data wpisu: 12.08.2008

Date of entry: 12.08.2008

Związek liczył w 2010 r. 320 członków. Działał na terenie woj. mazowieckiego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Związku Wyznaniowego Hindu Bhavan w RP zadeklarowało 200 osób.

2.8. Pogaństwo (rodzimowierstwo) i neopogaństwo

2.8. Paganism (Native Paganism) and Neopaganism

Grupa 6

Group No. 6

6.1

6.1

Neopogaństwo odnosi się do różnorodnych współczesnych ruchów religijnych. Członków neopogańskich ruchów etnicznych nazywa się rodzimowiercami. Ruchy neopogańskie odwołują się do europejskich wierzeń przedchrześcijańskich (pogańskich) z okresu starożytności i średniowiecza oraz krytycznie oceniają cywilizację opartą na chrześcijaństwie. Podejmują one często próby rekonstrukcji wierzeń przedchrześcijańskich lub tworzą swoiste wizje przyszłości. Należy podkreślić, że część z tych ruchów ma charakter bardziej społeczno-polityczny niż religijny. Pogaństwo, do którego odwołują się ruchy neopogańskie, opiera się na wierze w wielobóstwa (politeizm) i tzw. wiarę naturalną. Warto dodać, że określenie pogaństwo odnosi się do osób niewyznających wiary w Boga jednoosobowego (religii monoteistycznych takich jak: chrześcijaństwo, judaizm, islam).

Początki neopogaństwa sięgają przełomu XVIII i XIX w. w Europie. W tym czasie nastąpił wzrost zainteresowania rodzimymi religiami. W 1717 r., w Anglii, Toland założył lożę o nazwie Powszechna Więź Druidów, uznawaną za pierwszą organizację druidyzmu. W Niemczech, w XIX w. pojawiły się ruchy okultystyczne, związane z romantyczną wizją religii przedchrześcijańskich, propagowaną m.in. przez Wagnera. Ówczesna moda na pogański okultyzm przybrała także wydźwięk nacjonalistyczny, czego przykładem jest Zakon Nowych Templariuszy o zabarwieniu rasistowskim, założony w 1894 r. przez Lanza.

Obecnie w Niemczech ruchy neopogańskie są silnie zróżnicowane. Jednym z popularniejszych ruchów jest WICCA, religia natury w której praktykuje się czarownictwo oraz techniki terapii duchowej. W Skandynawii i w krajach anglosaskich w latach 70. zaczęły się rozwijać zrekonstruowane na podstawie wykopalisk i odkryć archeologicznych odpowiednio Āsatrú i teodyzm – religie wczesnośredniowieczne.

W Europie środkowej i wschodniej także działają ruchy wyznające pogańskie religie zrekonstruowane. Przykładem tutaj są grupy odtwarzające tradycje Prusów (Litwa, Łotwa, Polska, Niemcy, obwód kalininogradzki), Związek Dievturi (Łotwa), Romuva (Łotwa), Centrum Etnokosmologii (Białoruś) Zakon Rycerzy Boga Słońca, Runwira i Prawosławia (Ukraina).

Jednym z prekursorów neopogaństwa w Polsce był Czarnocki, autor książki „O słowiańszczyźnie przed chrześcijaństwem” z 1818 r. Do najważniejszych organizacji nepogańskich w Polsce należy Rodzima Kościół w Polsce, propagujący kult Świętowita, który jest wcieleniem jedyne Boga.

Rodzima Wiara

The Native Faith

6.1.01

7.21

Adres: 54-432 Wrocław, ul. Strzegomska 198 m.20

E-mail: www.rodzimawiara.org.pl

Data rejestracji: 1996 Date of registration: 1996

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 108

No. in the register of churches and religious associations: 108

Data wpisu: 01.04.1996

Date of entry: 01.04.1996

Oddziały Divisions	Członkowie Members	Starsi Seniors	Miejsca kultu Places of worship	
Ogółem Total	2005	242	10	35
	2011	180	7	27
	2015	172	5	10
	2016	190	.	10
Pomorze	110	.	.	4
Mazowsze	20	.	.	3
Wielkopolska	20	.	.	1
Małopolska	20	.	.	1
Śląsk	20	.	.	1

Zrzeszenie związane z nurtem neopogańskim posiada pięć oddziałów: wielkopolski, pomorski, śląski, mazowiecki i małopolski. Jego celem jest pielęgnowanie i rozwijanie prapolskich obyczajów i obrzędów oraz inicjowanie obchodów rodzimych świąt.

Podstawowe zasady wiary, oparte na przekazach o wierze praojców, ujęte zostały w „Wyznaniu Wiary Lechitów” przyjętym na pierwszym wiecu Zrzeszenia.

Główne święta obchodzone przez członków wyznania to: Gody – początek nowego roku słonecznego, Jace Święto – powitanie wiosny, Noc Kupały – noc po najdłuższym dniu w roku oraz Święto Zbiorów – powitanie jesieni. Do zwyczajów członków Zrzeszenia należy Powitanie Słońca – dawcy życia oraz sławienie go: sława mocy, sława bogom, sławienie Matki Ziemi.

Zrzeszenie wydaje: broszury informacyjne i książki.

Rodzima Wiara jest współzałożycielem Europejskiego Kongresu Etnicznych Religii w Wilnie (ECER) 1998 r. i od tego czasu uczestniczy w dorocznych zjazdach. Współzakładała Rodzimowierczy Wiec Słowian w Kijowie w 2003 r.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. przynależność do Rodzimej Wiary zadeklarowało 300 osób.

Polski Kościół Słowiański

Polish Slavic Church

6.1.02
7.17

Adres: 04-534 Warszawa, ul. Potockich 99a	
Data powstania na terenie Polski: 1994 Date of establishment on the territory of Poland: 1994	Data rejestracji: 1995 Date of registration: 1995
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 98 No. in the register of churches and religious associations: 98	Data wpisu: 01.07.1995 Date of entry: 01.07.1995

Kościół powstał na skutek fascynacji kulturą i mitologią dawnych Słowian.

Jako źródło wiary uznają: naturę, tradycję dawnych Słowian oraz poglądy współczesnych. Zasady wiary to 5 dogmatów:

1. Istnieje jeden Bóg – stwórca wszechrzeczy, obecny w każdym swoim dziele ożywionym i nieożywionym.
2. Dając początek naturze i życiu, stwórca wykazał swoje dla nich umiłowanie.
3. Natura jako dana od stwórcy, zachowuje ciągłość istnienia – nieożywione i ożywione przeistaczają się w siebie nawzajem, a ożywione ma duszę nieśmiertelną.
4. Po dokonaniu dzieła stworzenia, Bóg pozostawił naturze swobodę ewolucji i przeobrażania.
5. Jedynym znakiem danym od stwórcy jest jego umiłowanie swojego dzieła. Chcąc być blisko niego miłuj naturę ożywioną i nieożywioną.

Za główne święto uznają Święto Kupały, a także pierwszy dzień wiosny i jesieni.

Jedyny nakaz moralny to nakaz miłości i czynienia dobra wobec każdej formy natury (ożywionej i nieożywionej).

Kościół wydawał broszury informacyjne.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Polskiego Kościoła Słowiańskiego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Rodzimy Kościół Polski

Home Church of Poland

6.1.03
7.20

Adres: 00-987 Warszawa, ul. Targowa 73	
E-mail: www.rkp.org.pl	
Data rejestracji: 1995 Date of registration: 1995	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 95 No. in the register of churches and religious associations: 95	Data wpisu: 24.03.1995 Date of entry: 24.03.1995

Kościół nawiązuje do wierzeń przedchrześcijańskich typu henoteistycznego (oddawanie czci jednemu bóstwu z liczniejszego panteonu, jak by było ono w danej chwili najwyższe i absolutne). Członkowie wierzą, że o losie świata decyduje Siła Kosmiczna zwana Bogiem oraz liczne istoty duchowe mu podległe. Swego Boga nazywają „Świętowit”. Uważają, że do ich Kościoła może przystąpić każdy, nie wypierając się swojej dotychczasowej wiary. Kościół prowadzi działalność misyjną na terenie całej Polski.

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Starsi Seniors	Świątynie i oddziały Temples and divisions
Ogółem Total	2005	828	3
	2011	500	6
	2016	998	10
	2017	1388	12
	2018	2279	14
dolnośląskie	280	2	1
kujawsko-pomorskie	116	–	–
lubelskie	96	2	1
lubuskie	48	–	–
łódzkie	73	–	–
małopolskie	209	2	1
mazowieckie	391	3	1
opolskie	42	–	–
podkarpackie	81	–	–
podlaskie	82	–	1
pomorskie	184	1	1
śląskie	225	–	–
świętokrzyskie	30	1	1
warmińsko-mazurskie	112	2	1
wielkopolskie	170	–	–
zachodniopomorskie	140	1	1

Kościół posiadał dwie świątynie: mazowiecką oraz świętokrzyską. Świątynie powoływane są z mianowania przez Radę związku. Kościół posiada także oddziały lokalne: lubelski, dolnośląski, warmińsko-mazurski, małopolski zachodniopomorski i pomorski.

Rodzimy Kościół Polski prowadzi działalność edukacyjno-kulturalną, wydaje broszury i ulotki informacyjne. Stara się organizować społeczność polskich rodzimowierców za pośrednictwem mediów społecznościowych. Dba o zachowanie dawnych miejsc kultu i podtrzymywanie rodzimych tradycji

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Rodzimego Kościoła Polskiego mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Zachodniosłowiański Związek Wyznaniowy „Słowiańska Wiara”

6.1.04

The Western Slavic Religious Union “Slavic Faith”

9.51

Adres:	45-365 Opole ul. Dmowskiego 4/6		
E-mail:	wojnar@autograf.pl	www.slowianskawiara.pl	
Data rejestracji: 2009 Date of registration: 2009			
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 172 No. in the register of churches and religious associations: 172		Data wpisu: 09.10.2009 Date of entry: 09.10.2009	

Województwa Voivodships	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Świątynie Tempers	Jednostki organizacyjne Organisational units
Ogółem Total	296	35	43	24
	544	30	42	5
	370	18	77	7
	370	18	77	7
dolnośląskie	100	4	20	1
lubelskie	30	1	8	1
mazowieckie	80	4	10	1
w tym of which Warszawa	72	4	–	1
opolskie	30	3	4	1
pomorskie	40	1	12	1
śląskie	30	3	3	1
wielkopolskie	60	2	20	1

Związek wyznaniowy, nawiązujący do etnicznych, przedchrześcijańskich wierzeń Słowian. Związek posiada 7 oddziałów w Polsce: Pomorze, Wielkopolska, Dolnośląskie, Lubuskie, Opolskie, Śląskie i Mazowieckie. Organizuje święta ogólnopolskie i lokalne, a także konferencje, wycieczki, pokazy, spotkania z artystami, pisarzami, historykami i archeologami. Związek wydaje okolicznościowe ulotki informacyjne, kalendarze i materiały reklamowe a także publikacje książkowe.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zachodniosłowiańskiego Związku Wyznaniowego „Słowiańska Wiara” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wyznawcy Słońca

6.1.05

Sun worshippers

9.55

Adres:	58-580 Szklarska Poręba, ul. Mała 1b/6		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 176 No. in the register of churches and religious associations: 176		Data wpisu: 14.10.2013 Date of entry: 14.10.2013	

W 2018 r. liczba członków związku wyznaniowego wynosiła 600. Związek posiadał 63 osoby duchowne, 11 miejsc kultu. Organizacyjnie tworzy dwie Gminy wyznaniowe w Zgorzelcu i Szklarskiej Porębie.

2.9. Inne religie nie związane z żadną z wielkich religii światowych

2.9. Other religions unrelated to any of the world's great religions

Grupa 7

Group No. 7

7.1

7.1

Obok Kościołów i innych związków wyznaniowych związanych z jedną z wielkich religii światowych istnieją w Polsce grupy, które nawiązują do innych tradycji religijnych lub łączące elementy wielu różnych tradycji. Powoduje to konieczność wyodrębnienia osobnej kategorii klasyfikacyjnej dla tego rodzaju ugrupowań.

Karaimski Związek Religijny w RP

The Karaims Religious Union in the Republic of Poland

7.1.01

7.26

Adres:	01-482 Warszawa, ul. Newtona 9	
E-mail:	s.pilecki@wp.pl	www.karaimi.org
Data powstania na terenie Polski: XIV w. Date of establishment on the territory of Poland: 14 th c	Data rejestracji: 01936 Date of registration: 1936	

Gminy wyznaniowe (dżymaty) Religious communities (jimates)	Wyznawcy Adherents
Ogółem Total	2000
	2005
	2010
	2015
	2016
	2017
	2018
Warszawa	90
Wrocław	40
Gdańsk	25

Karaimizm jako odrębna religia ukształtował się w VIII w. na terenie Iraku, jako istniejący już od kilkuset lat nurt kontestacyjny wobec tradycyjnego judaizmu, z którego odrzucał wszelkie komentarze talmudyczne. Twórcą podstaw religii był Anan z Basry (VII w.), który scalił występujące w judaizmie prądy odrzucające Talmud, włączając zarazem pierwiastki zapożyczone z islamu i chrześcijaństwa. Doktryna przyjmuje pełną prawomocność indywidualnego rozumienia Biblii przez każdego wierzącego i wnioskowania na jej podstawie we wszystkich sytuacjach wymagających bieżących rozstrzygnięć. Za podstawę doktryny przyjmuje się Pięćksiąg Mojżeszowy, a Chrystusa i Mahometa uznaje za proroków.

Duchowni (haham, hazzani) są obieralni. Liturgia karaimska oparta jest głównie na Psalmach Dawidowych i sprawowana w świątyniach zwanych kienesami.

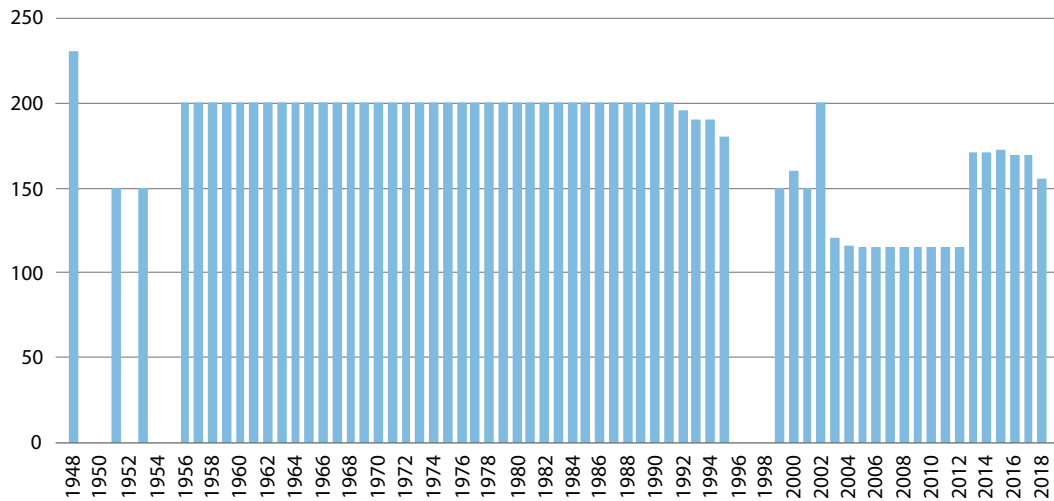
Liczbę Karaimów na świecie szacuje się na ok. 20 tys.: Litwa (400), Krym (900), Izrael (12 tys.). Karaimi polscy są pochodzenia chazarskiego. Na ziemię W. Ks. Litewskiego dotarli w XIII w. (Łuck, Halicz). Następnym sprowadził w 1397 r. ks. Witold (m.in. Troki, Poniewież). We współczesnej Polsce Karaimi znaleźli się głównie

po ostatniej wojnie, emigrując ze swoich siedlisk na wschodzie. Obecnie związek podzielony jest na 3 dżymaty (gminy): z siedzibami w Warszawie, Gdańsku i Wrocławiu. Związek prowadzi działalność wydawniczą, wydaje książki, kalendarze oraz kwartalnik Awazymyz (Nasz Głos) w nakładzie 500 egz.

Karaïmski Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej ma uregulowany status prawny ustawą z dnia 21 kwietnia 1936 r. o stosunku Państwa do Karaïmskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 30, poz. 241, z późn. zm.).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Karaïmskiego Związku Religijnego w RP mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wykres 2.93. Wyznawcy Karaïmskiego Związku Religijnego w RP
Chart 2.93. Adherents of the Karaïms Religious Union in the Republic of Poland

Lectorium Rosicrucianum Międzynarodowa Szkoła Złotego Różokrzyża

The Lectorium Rosicrucianum International School of the
Golden Rosycross

7.1.02

7.01

Adres:	98-300 Wieluń, ul. Wojska Polskiego 99	
E-mail:	aurora@rozokrzyz.pl	www.rozokrzyz.pl
Data powstania na terenie Polski: 1975 Date of establishment in Poland: 1975	Data rejestracji: 1986 Date of registration: 1986	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 20 No. in the register of churches and religious associations: 20	Data wpisu: 01.02.1990 Date of entry: 01.02.1990	

Centra Centres	Uczniowie Students	Członkowie Members
Ogółem Total	2000	207
	2005	290
	2014	265
	2016	248
	2017	244
	2018	247
Warszawskie	87	43
Wrocławskie	55	23
Koszalińskie	44	29
Katowickie	31	12
Krakowskie	30	28

Wspólnota nawiązuje do tradycji ruchu Różokrzyżowców założonego w XVII w. przez Johanna Valentina Andreae. Różokrzyżowcy wyznają gnostycko-ezoteryczne chrześcijaństwo z elementami buddyjskimi. Uznają Chrystusa jako jedyną możliwą drogę do odnowienia i wyzwolenia ludzkości, zalecają kroczenie „ścieżką Chrystusa” w praktyce życia codziennego, jako realizację prawdziwego chrześcijaństwa. Poszukują odpowiedzi na pytanie o sens ludzkiej egzystencji, którym jest odbudowa Boskiego Człowieka.

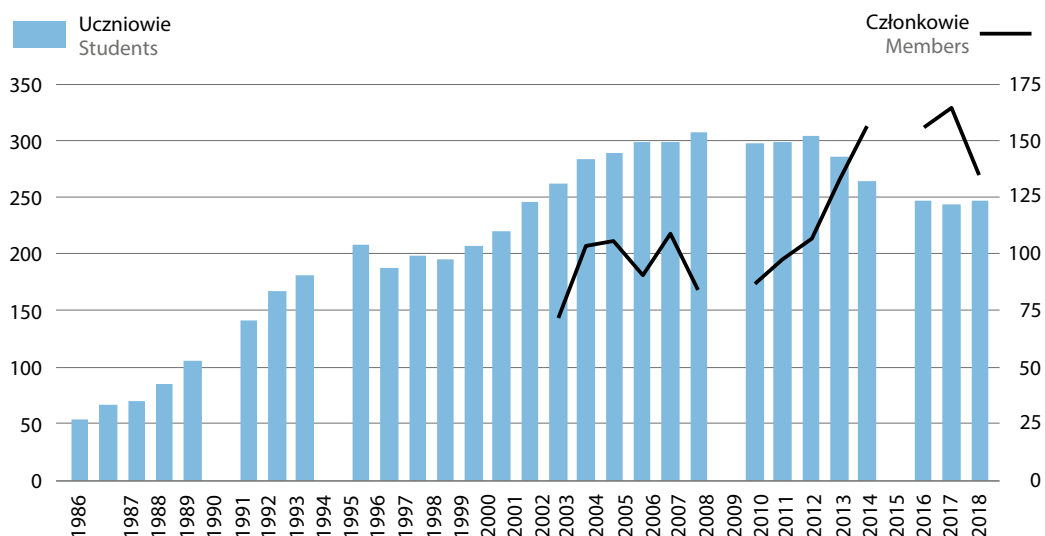
Siedziba Szkoły w Polsce oraz ośrodek konferencyjny Aurora znajduje się w Wieluniu. Światową siedzibą Międzynarodowej Szkoły Złotego Różokrzyża jest Haarlem w Holandii. Centrala ma wpływ na obsadę kierownictwa krajowego, które jest przez nią mianowane. W Polsce istnieje pięć Centrów: Centrum krakowskie, Centrum katowickie, Centrum koszalińskie, Centrum warszawskie i Centrum Wrocławskie.

Są dwie formy przynależności do Szkoły: uczniostwo (2 Aspekt) – przeżywanie nauki Szkoły Duchowej oraz członkostwo (1 Aspekt) – ci którzy nie czują się gotowi do praktykowania uczniostwa, a pragną pozostawać w kontakcie ze Szkołą.

Nowi członkowie przystępują do Szkoły po odbyciu kursu informacyjnego oraz uczestniczenia w 2 konferencjach. Dla osób zainteresowanych nauką i filozofią Różokrzyża prowadzone są odczyty i spotkania informacyjne.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Lectorium Rosicrucianum Międzynarodowej Szkoły Złotego Różokrzyża mieściła się w przedziale od 100 do 199.

Wykres 2.94. Uczniowie i członkowie Wspólnoty Religijnej Lectorium Rosicrucianum
 Chart 2.94. Students and members of the Lectorium Rosicrucianum International School of the Golden Rosycross

Stowarzyszenie Chrześcijańskiej Nauki – Związek Wyznaniowy

The Christian Science Society

7.1.03

7.02

Adres: 00-401 Warszawa, Al. 3 Maja 5 m. 50A

Data powstania na terenie Polski: 1926
 Date of establishment in Poland: 1926

Data rejestracji: 1958
 Date of registration: 1958

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 38
 No. in the register of churches and religious associations: 38

Data wpisu: 22.01.1990
 Date of entry: 22.01.1990

Stowarzyszenie jest filią Pierwszego Kościoła Chrystusa Naukowca w Bostonie, U.S.A. założonego przez Mary Baker Eddy (1821–1910), która uważała, że Bóg jest nieskończonym uczuciem, duchem, duszą, zasadą, życiem, prawdą i miłością, a Chrystus był pierwszym chrześcijańskim naukowcem.

Jedynym ich przewodnikiem jest Biblia i podręcznik chrześcijańskiej nauki Nauka i zdrowie z Kluczem do Pisma św. napisanego przez założycielkę ruchu. Głoszą, że modlitwa jest środkiem leczenia chorób, zwłaszcza psychicznych. Uznają duchowy chrzest i duchową wieczerzę pańską.

Wyznawcy nie uznają kapłaństwa. Istnieją funkcje Pierwszego i Drugiego Czytającego. Pierwszy Czytający odczytuje wybrane na daną niedzielę wyjątki z podręcznika Nauka i zdrowie z kluczem do Pisma świętego, Drugi Czytający odczytuje wybrane na daną niedzielę wyjątki z Pisma świętego. Funkcje te sprawują wybrane osoby „świeckie”. Są one do sprawowania kultu religijnego w ściśle określonym zakresie. W Kościołach Chrześcijańskiej Nauki funkcję pastora pełni bezosobowo Biblia i podręcznik.

Działalność wydawniczą prowadzi Towarzystwo Wydawnicze „The Christian Science Publishing Society” w Bostonie.

Wyznanie zachowuje jedność z Kościołem amerykańskim w zakresie wiary i wykonywania kultu religijnego. W innych sprawach jest autonomiczne. Naczelną władzą Związku jest Walne Zebranie Członków. Stowarzyszenie posiada w Warszawie sale nabożeństw i zebrań, posiada bibliotekę i czytelnię. Nie podaje danych o stanie liczbowym (ostatnie dane o liczbie członków pochodzą z 1996 r. – 35).

Przyjęcie nowych członków odbywa się na wniosek kandydata poparty opinią dwóch osób wprowadzających. Członkiem Stowarzyszenia może zostać każda osoba fizyczna, która spełnia odpowiednie warunki: 1) ma ukończone 18 lat, 2) studiowała przez okres co najmniej roku Biblię i pisma Baker Eddy, ucząc się stosować poznawane prawdy duchowe do rozwiązywania problemów codziennego życia, w tym problemów zdrowotnych, 3) zgadza się z przestrzeganiem statutu Stowarzyszenia, 4) nie należy do żadnego innego związku religijnego, 5) nie używa alkoholu, tytoniu, narkotyków i stara się nie używać różnych leków chemicznych i innych środków, które utrudniają bezpośrednie poleganie na Bogu w życiu – w myślach i działaniu.

Zbór Panmonistyczny

The Panmonistic Church

7.1.04

7.06

Data powstania na terenie Polski: 1921, 1961 Date of establishment in Poland: 1921, 1961

Wyznanie powstało jako Wspólnota Twórczości, działało później pod nazwą Zboru Miłości „Agape” (1922–1939), po wojnie pod nazwą Zboru Unitariańskiego, a od roku 1961 jako Zbór Panmonistyczny. Jest wyznaniem niedogmatycznym i bezobrzędownym. Posiada 1 zbór w Warszawie. Nie posiada kapłanów. Nabożeństwa odbywają się w prywatnych mieszkaniach, w milczeniu, w modlitewnym skupieniu przeplatanych krótkimi wypowiedziami, dziękczynieniem, uwielbieniem czy prośbą. Wyznawca uważa pomoc wszystkim stworzeniom za swój obowiązek.

Przyjmowanie nowych członków odbywa się przez wprowadzenie i poręczenie 2 członków, złożenie pisemnej deklaracji-prośby kandydata na członka oraz świadectwa duchowego powołania. O przyjęciu decyduje Rada Zborowa.

W 2005 r. liczba członków wynosiła 53 i 13 duchownych.

Zbór nie jest wpisany do Rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych prowadzonych przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji.

Kościół Zjednoczeniowy czyli Ruch p.w. Ducha Św. dla Zjednoczenia Chrześcijaństwa Światowego

The Unification Church

7.1.05

7.07

Adres: 03-355 Warszawa, ul. Tamka 34 m. 7

E-mail: www.smmoon.pl/

Data powstania na terenie Polski: 1974
Date of establishment in Poland: 1974

Data rejestracji: 1990
Date of registration: 1990

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 35
No. in the register of churches and religious associations: 35

Data wpisu: 12.01.1990
Date of entry: 12.01.1990

Kościół założył Koreańczyk Sun Myung Moon (ur. w 1920 r.), który w 1936 r. otrzymał objawienie od Chrystusa, dotyczące dokończenia dzieła zbawienia. Od 1959 roku nauki Moona rozprzestrzeniając się po świecie nadały mu charakter międzynarodowego kościoła misyjnego, obecnego w 140 krajach i liczącego około 3 mln członków.

Oficjalna doktryna Kościoła głosi, że jego celem jest zbudowanie Królestwa Bożego na ziemi i w świecie duchowym poprzez zjednoczenie wszystkich wyznań chrześcijańskich oraz pomoc w zjednoczeniu innych religii. Kościół dąży do pokonania historycznych urazów i barier między ludźmi, rasami i narodami za pomocą prawdziwej miłości. Bóg jednoczy w sobie elementy męskie i żeńskie. Tak więc zbawienie powinno przyjść poprzez mężczyznę i kobietę, czyli małżeństwo i realizowaną przez nich „idealną rodzinę”. Wybór i połączenie współmałżonków należy do zwierzchnika Kościoła. Główną pracą misyjną, po założeniu rodziny,

wykonują osoby (duchowni), które zaliczyły komplet specjalnych szkoleń (seminariów) i mają 4–5 lat stażu. Tak przygotowane pary małżeńskie sprawują funkcje duchownych.

Według danych z 1992 r. Kościół miał w Polsce 6 regionów, w których działało 261 członków. Na czele każdego regionu stoi zwykle specjalnie do tej funkcji powołana para małżeńska. Szczególną wagę w Kościele przywiązuje się do spraw propagandy, finansów i szkolenia, o czym świadczy podział zadań w jego kierownictwie krajowym. Ogólnokrajowymi sprawami Kościoła zarządza Reprezentant Narodowy, kierujący równocześnie Biurem Informacji i Prasy. W kierowaniu Kościołem pomagają mu jego zastępcy: Z-ca RN d/s Administracji i Spraw Ogólnych, Z-ca RN d/s Finansów i Zbiórki Funduszy, Z-ca RN d/s Edukacji i Szkolenia.

Kościół prowadził 2 specjalne wspólnoty duchowe i 28 punktów nauczania religii, w których pracowało łącznie 78 osób. W Sopocie wydawano kwartalnik Nauka dla Pokoju finansowany przez I.C.F. (Internationale Cultural Foundation).

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Zjednoczeniowego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Stolica Boża i Barankowa Apostołów w Duchu i w Prawdzie, Alfa-Omega, Początek i Koniec

The Holy and Lamb Capital of the Apostles in the Spirit and in Truth, Alpha-Omega, Beginning and End

7.1.06

7.08

Data powstania na terenie Polski: 1953 Date of establishment in Poland: 1953

Lata Years	Członkowie Members	Duchowni Clergy
Ogółem Total		
2000	17	17
2005	16	16
2010	15	15
2015	15	15
2018	15	15

Wyznanie o bliżej nie sprecyzowanych założeniach doktrynalnych. Jest to rodzaj kilkunastuosobowej komuny, opartej o wspólnie prowadzone gospodarstwo rolne. Nie jest zarejestrowane w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych MSWiA. Nie posiada osobowości prawnej i struktur organizacyjnych. Wszyscy wyznawcy nazywają siebie „braćmi” i „siostrami”, a przewodzi im „ojciec”. Siedziba wyznania znajduje się w Nysie, wyznanie działa na terenie woj. opolskiego.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Stolicy Bożej i Barankowej Apostołów w Duchu i w Prawdzie, Alfa-Omega, Początek i Koniec mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Zachodni Zakon Sufi w Polsce

The Sufi Order International – West Order

7.1.07
7.09

Adres: 66-004 Zielona Góra, ul. Racula-Podolska 4

Data powstania na terenie Polski: 1989 Date of establishment in Poland: 1989

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 59

No. in the register of churches and religious associations: 59

Data wpisu: 07.03.1991

Date of entry: 07.03.1991

Przedstawicielstwa regionalne Regional representations	Członkowie Members	Duchowni Clergy	Ośrodki Centres
Ogółem Total	2002	576	5
	2018	572	5
Kraków	193	1	1
Piła	46	1	1
Poznań	197	1	1
Warszawa	119	1	1
Zielona Góra	17	1	1

Zachodni Zakon Sufi jest organizacją związaną z ruchem New Age. Jest ruchem świeckim dostępnym dla wszystkich bez względu na rasę czy wyznanie. Posiada pięć przedstawicielstw regionalnych: w Poznaniu, Krakowie, Warszawie, Pile i Zielonej Górze. Przedstawicielstwo krajowe znajduje się w Zielonej Górze.

Członkostwo nie wymaga porzucenia dotychczasowej religii. Założycielem jest Pir Hazrat Inayat Khan (1881–1927) urodzony w Indiach. Sufizm nie jest religią, ale kierunkiem ezoterycznym opartym na praktyce indywidualnej i grupowej. Czerpie on z nauk wielkich nauczycieli duchowych świata, szuka punktów wspólnych wszystkich religii i dążeń duchowych. Sufizm jest odłamem mistycznym i ezoterycznym islamu.

Źródłem nauk są pisma i księgi święte różnych religii, jak również pisma mistyczno-religijne świętych, mistrzów, guru i proroków. Zakon akceptuje wierzenia i obrzędy wszystkich religii i święta obchodzone w danym kraju. Ponadto członkowie wyznania świętują dni narodzin swoich przywódców oraz dni nowiu i pełni księżyca. Każdy uczeń ma swoją indywidualną praktykę codzienną – „ścieżkę” daną przez przewodnika duchowego. Przyjmowanie członków odbywa się na prośbę zainteresowanych, jednakże jest wymagany roczny okres zapoznawania się ze ścieżką. Najwyższą władzę stanowi Rada Krajowa.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zachodniego Zakonu Sufi mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Związek Wyznaniowy „Wierzę w Dobro Człowieka” The Religious Union “I Believe in the Good of Man”

7.1.08
7.10

Data powstania na terenie Polski: 1991 Date of establishment in Poland: 1991	Data rejestracji: 1992 Date of registration: 1992
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 66 No. in the register of churches and religious associations: 66	Data wpisu: 24.02.1992 Date of entry: 24.02.1992

Podstawowym założeniem doktrynalnym Związku jest uznanie człowieka za najwyższą wartość, a jego dobro za najważniejszy cel. Główne zasady wyznania to: humanizm, dobrowolny udział w działalności organizacyjnej Związku, troska o samodoskonalenie i samorealizację członków. Nie nakłada się zobowiązań na członków, chętni uczestniczą w zbiorowych medytacjach, warsztatach lub okazjonalnych uroczystościach i tematycznych spotkaniach. Nowi członkowie przyjmowani są na podstawie zgłoszenia. W 2000 r. liczba członków wynosiła 94 osoby. Od 2002 r. działalność związku jest zawieszona.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Wyznaniowego „Wierzę w Dobro Człowieka” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Wiara Baha’i The Baha’i Faith

7.1.09
7.11

Adres:	02-792 Warszawa, ul. Lanciego 13 lok. U6	
E-mail:	nsa@bahai.org.pl	www.bahai.org.pl
Data powstania na terenie Polski: 1926 Date of establishment in Poland: 1926	Data rejestracji: 1992 Date of registration: 1992	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 69 No. in the register of churches and religious associations: 69	Data wpisu: 17.04.1992 Date of entry: 17.04.1992	

Lata Years	Członkowie Members	
Ogółem Total	1999	344
	2010	228
	2015	335

Założycielem bahaizmu był Mirza Hussayn Ali Nuri, który w roku 1863 oznajmił powstanie nowej religii będącej ukoronowaniem wszystkich dotychczasowych tradycji religijnych. Główne przesłanie bahaizmu – niezależnej monoteistycznej religii – to jedność Boga, ludzkości i religii. Światową siedzibą ruchu jest Haifa. Religia obecna w Polsce od pocz. XX w.

W 2012 r. w Polsce istniało 9 Lokalnych Zgromadzeń Duchowych: w Lublinie, Wrocławiu, Poznaniu, Krakowie, Olsztynie, Białymstoku, Szczecinie, Nowym Sączu i Warszawie, gdzie mieści się także Biuro Narodowe.

Do zobowiązań wyznawców należy m.in.: odmawianie modlitwy obowiązkowej, czytanie Pisma Św. rano i wieczorem, nauczanie wiary, służba na rzecz innych ludzi i wspólnoty bahaickiej, udział we wspólnotowych spotkaniach, przestrzeganie Prawa Bożego i składanie ofiar na fundusz bahaicki.

Wyznanie prowadzi kursy Instytutu Ruhi, zajęcia edukacyjne dla dorosłych, młodzieży i dzieci inspirowane przesłaniem wiary baha’i o rozwoju człowieka jako jednostki, a także nieprzerwanie rozwijającej się cywi-

lizacji. Prowadzi działalność wydawniczą a także charytatywną wspierając chorych i potrzebujących oraz dzieci z domów dziecka w Polsce i na Ukrainie.

Nauka bahaizmu zawarta jest w 12 zasadach:

1. całą ludzkość należy traktować jako jedność;
2. wszyscy ludzie muszą samodzielnie badać prawdę;
3. wszystkie religie oparte są na jednej podstawie;
4. religia musi być przyczyną jedności i zgody wśród ludzi;
5. religia musi pozostawać w zgodzie z nauką i rozumem;
6. mężczyzna i kobieta mają równe prawa;
7. należy odrzucić wszelkie uprzedzenia;
8. należy urzeczywistnić pokój na świecie;
9. obie płcie muszą być poddane najlepszemu kształceniu i wychowaniu duchowemu i moralnemu;
10. kwestie społeczne muszą zostać rozwiązane;
11. trzeba wprowadzić pomocniczy język o zasięgu światowym i jednolite pismo;
12. trzeba ustanowić światowy trybunał rozjemczy.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Wiary Baha'í mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Związek Wyznaniowy Kwinarystów

The Quinnarist Religious Association

7.1.10

7.12

Data rejestracji: 1992 Date of registration: 1992	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 73 No. in the register of churches and religious associations: 73	Data wpisu: 20.11.1992 Date of entry: 20.11.1992

W 1997 r. liczba członków wynosiła 146. Brak danych o doktrynie, strukturze i działalności.

Kościół Miłosiernego Boga

The Church of the Merciful God

7.1.11

7.16

Data rejestracji: 1994 Date of registration: 1994	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 83 No. in the register of churches and religious associations: 83	Data wpisu: 28.03.1994 Date of entry: 28.03.1994

Brak danych o adresie, doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Kościół Remonstrantów Polskich

The Polish Remonstrant Church

7.1.12

7.22

Data rejestracji: 1995 Date of registration: 1995	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 104 No. in the register of churches and religious associations: 104	Data wpisu: 20.12.1995 Date of entry: 20.12.1995

Kościół w 1995 r. liczył 100 członków skupiających się w 5 zgromadzeniach: Kraków, Bielsko-Biała, Warszawa, Legnica i Gdańsk. Brak bliższych danych o doktrynie religijnej.

Kościół Panteistyczny „Pneuma” The Pantheistic Church “Pneuma”

7.1.13
7.24

Adres: 99-400 Łowicz ul. Magazynowa 5	
Data rejestracji: 1990 Date of registration: 1990	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 117 No. in the register of churches and religious associations: 117	Data wpisu: 02.09.1996 Date of entry: 02.09.1996

Brak danych o doktrynie i rozmieszczeniu terytorialnym.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Kościoła Panteistycznego „Pneuma” mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Medytacyjne Stowarzyszenie Najwyższej Mistrzyni Czing Hai w Polsce

7.1.14

The Meditation Association of the Supreme Master Czing Hai in Poland

6.12

Adres: 02-376 Warszawa, ul. Dobosza 4/6 m. 11	
E-mail: www.quanyin.pl/	
Data rejestracji: 1994 Date of registration: 1994	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 78 No. in the register of churches and religious associations: 78	Data wpisu: 10.01.1994 Date of entry: 10.01.1994

Liczba członków w 2000 r. wynosiła 460, duchownych – 5. Stowarzyszenie dysponuje 6 ośrodkami. Zarząd Stowarzyszenia składa się z przewodniczącego, zastępcy i skarbnika. Stowarzyszenie nie dzieli się na jednostki terytorialne.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Medytacyjnego Stowarzyszenia Najwyższej Mistrzyni Czing Hai w Polsce mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Zakon Braci Zjednoczenia Energetycznego

7.1.15

The Monastery of the Brothers of the Energy Union

9.12

Adres: 30-147 Kraków, ul. Na Błonie 11/26	
E-mail: zakonze@wp.pl	
www.zakonze.org	
Data powstania na terenie Polski: 1992 Date of establishment in Poland: 1992	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 131 No. in the register of churches and religious associations: 131	Data wpisu: 12.09.1997 Date of entry: 12.09.1997

Na czele Zakonu stoi Wielki Brat Zakonu. Wspólnota w 2018 r. liczyła trzy osoby duchowne (Ciało Trzech) i około 100 osób (braci). Zakon prowadzi działalność tylko na terenie województwa małopolskiego. Nauki w formie zajęć indywidualnych prowadzone są tylko dla członków Bractwa i kandydatów dla członków.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Zakonu Braci Zjednoczenia Energetycznego mieściła się w przedziale od 1 do 99.

Związek Wyznaniowy „Eckankar” w Polsce

The “Eckankar” Religion of the Light and Sound of God

7.1.16

9.16

Adres:	02-886 Warszawa, ul. Rybałtów 14/15	
E-mail:	Eckankar.Polska@yahoo.com	www.eckankar.org
Data powstania na terenie Polski: 1977 Date of establishment in Poland: 1977	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 135 No. in the register of churches and religious associations: 135	Data wpisu: 17.11.1997 Date of entry: 17.11.1997	

Źródło wiary zawarte jest w świętej księdze Shariat-Ki-Sugmad (Droga Wiecznego). Członkowie związku wierzą, że Duch Święty, przejawiający się jako światło lub dźwięk, jest duchową esencją łączącą każdego z Bogiem. Mahanta – żyjący mistrz służy jako Wskazujący Drogę i jako przewodnik duchowy. Wzrost duchowy dokonuje się poprzez świadome połączenie z Duchem Świętym.

Członkowie Związku praktykują: dobrowolne, indywidualne ćwiczenia duchowe, studiowanie duchowych lekcji oraz dobrowolnie uczestniczą w nabożeństwach i grupowym studiowaniu lekcji – „Satsang”. Nowi członkowie będący osobami pełnoletnimi przyjmowani są po złożeniu pisemnej deklaracji oraz uprzednim okresie uczestniczenia w otwartych spotkaniach. Następuje to zazwyczaj po 2 latach studiowania nauk, obrzędu inicjacji udziela osoba duchowna (wyżej wtajemniczony lub RESA – Regionalny Duchowy Pomocnik ECK).

W 2015 r. było 25 członków i 6 duchownych.

Związek wydaje kwartalnik (pismo wewnętrzne dla członków) pod nazwą Mistyczny świat w nakładzie 25 egz. oraz broszury i ulotki.

Związek w Polsce jest statutowym członkiem międzynarodowej organizacji ECKANKAR z siedzibą w Chanhassen w USA.

Zgromadzenie Braci i Sióstr „Politeistów”

The Congregation of Politeists Brothers and Sisters

7.1.17

9.24

Adres:	50-224 Wrocław, Pl. Strzelecki 28	
Data powstania na terenie Polski: 1977 Date of establishment in Poland: 1977	Data rejestracji: 1998 Date of registration: 1998	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 143 No. in the register of churches and religious associations: 143	Data wpisu: 10.03.1998 Date of entry: 10.03.1998	

System religijny powstały na podstawie intelektualnych objawień założycieli Zgromadzenia.

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Warszawski Kościół Międzynarodowy

Warsaw International Church

7.1.18
9.31

Adres:	02-927 Warszawa, ul. Zawajska 9	
E-mail:	pastor@wic.org.pl	www.wic.org.pl
Data powstania na terenie Polski: 1984 Date of establishment in Poland: 1984	Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 151 No. in the register of churches and religious associations: 151	Data wpisu: 31.01.2000 Date of entry: 31.01.2000	

Kościół grupuje chrześcijan z wielu krajów i wielu wyznań, a jego celem jest zapewnienie obcokrajowcom przebywającym w Polsce wspólnego miejsca spotkań i nabożeństw, które odbywają się naprzemiennie według różnych formuł liturgicznych. Nowi członkowie zostają przyjmowani poprzez przyjęcie chrztu w Warsaw International Church lub deklarację chęci przynależności i regularne uczestniczenie w nabożeństwach. W 2017 r. zostało przyjętych 4 nowych członków.

W 2017 r. Kościół liczył 85 członków, 1 pastora i radę składającą się z 8 osób. Nabożeństwa odbywają się w wynajmowanej sali.

Kościół Chwały

The Church of Glory

7.1.19
9.37

Adres:	00-389 Warszawa, ul. Wilcza 35/41 lok. 26	
E-mail:	office@jyp.org.pl	www.jyp.org.pl
Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 157 No. in the register of churches and religious associations: 157	Data wpisu: 10.03.2003 Date of entry: 10.03.2003	

Kościół powstał w wyniku reorganizacji struktur Centrum Biblijnego „Jezus Jest Panem”. Do 2013 r. działał pod nazwą Chrześcijański Kościół Reformacyjny. Kościół jest niezależnym kościołem protestanckim, jego celem jest promowanie wartości judeo-chrześcijańskich zawartych w Piśmie Świętym Starego i Nowego Testamentu. Kościół zabiera głos w kwestii stosunków polsko-żydowskich promując idee szeroko pojętego pojednania Żydów i chrześcijan oraz przeciwdziałania ksenofobii, rasizmowi i antysemityzmowi. Kościół prowadzi program nauczania biblijnego w formie kursów szkoleniowych (szkoły niedzielne). W zakresie pracy duszpasterskiej w Kościele praktykuje się formułę błogosławieństwa udzielanego dzieciom po narodzinach (zamiast chrztu niemowląt), chrzest w wodzie przez zanurzenie osób świadomie wierzących i udzielanie ślubów.

Regularne nabożeństwa odbywają się w każdą niedzielę (w Domu Sztuki w Warszawie). W ciągu tygodnia organizowane są spotkania modlitewne (w Domu Sztuki bądź w mieszkaniach członków Kościoła).

Związek Taoistów Tao Te King

The Taoist Union Tao Te King

7.1.20
9.39

Adres: 91-478 Łódź, ul. Pogodna 11

Data powstania na terenie Polski: 1992
Date of establishment in Poland: 1992

Data rejestracji: 2004
Date of registration: 2004

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 159
No. in the register of churches and religious associations: 159

Data wpisu: 14.05.2004
Date of entry: 14.05.2004

Źródła i zasady wiary oparte są o księgę Tao Te King – wiarę w bezimienne Tao – źródło istnienia wszechrzeczy, przedwieczną energię manifestującą się w świecie przejawionym jako stała zasada ciągłej przemiany Yin i Yang. Praktyka oparta jest o przekaz zawarty w nauczaniu Mistrzów Duchowych. Związek ma na celu propagowanie idei i wartości taoistycznych.

Do obowiązków członków w wymiarze codziennym należy indywidualna praktyka medytacyjna ruchowa i siedząca, natomiast w wymiarze dłuższym – medytacja grupowa. Przyjmowanie nowych członków następuje poprzez udział we wspólnych praktykach z nauczycielem i działaniach na rzecz związku.

W 2017 r. Związek liczył 200 członków i 10 osób duchownych skupionych w dwóch ośrodkach.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Taoistów Tao Te King mieści się w przedziale od 1 do 99.

Związek Wyznaniowy Singh Saba Gurudwara w RP

The Singh Saba Gurudwara Religious Association in the Republic of Poland

7.1.21
9.45

Adres: 02-197 Warszawa ul. Na skraju 56

Data rejestracji: 2007 Date of registration: 2007

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 166
No. in the register of churches and religious associations: 166

Data wpisu: 20.12.2007
Date of entry: 20.12.2007

Pierwszy i jedyny zarejestrowany w Polsce sikhijski związek wyznaniowy.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Wyznaniowego Singh Saba Gurudwara mieściła się w przedziale od 1 do 99.

2.10. Wyznania nowozarejestrowane oraz niesklasyfikowane

2.10. Newly registered and unclassified religions

Grupa 9 Group No.9

9.1 9.1

Polski Kościół Dialogu The Polish Church of Dialogue

9.1.01

9.06

Adres: 01-493 Warszawa, ul. Lancewicza 6/8

Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 125
No. in the register of churches and religious associations: 125

Data wpisu: 05.05.1997
Date of entry: 05.05.1997

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Kościół „Misja dla Polski” The Church “Mission for Poland”

9.1.02

9.08

Adres: 01-496 Warszawa, ul. F. Kawy 42/8

Data rejestracji: 1997 Date of registration: 1997

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 127
No. in the register of churches and religious associations: 127

Data wpisu: 26.05.1997
Date of entry: 26.05.1997

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Związek Wyznaniowy „Polska Chrześcijańska Służba” The Religious Union “Polish Christian Service”

9.1.03

9.27

Adres: 04-736 Warszawa, ul. Dziecielniny 5/208E

Data rejestracji: 1998 Date of registration: 1998

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 146
No. in the register of churches and religious associations: 146

Data wpisu: 13.07.1998
Date of entry: 13.07.1998

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP), w 2011 r. liczba osób deklarujących przynależność do Związku Wyznaniowego Polska Chrześcijańska Służba mieści się w przedziale od 1 do 99.

Kościół Chrześcijański „Otwarte Drzwi” The Christian Church “Open Doors”

9.1.04
9.28

Adres: 01-424 Warszawa, Al. Prymasa Tysiąclecia 74B	
Data rejestracji: 1998 Date of registration: 1998	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 148 No. in the register of churches and religious associations: 148	Data wpisu: 15.10.1998 Date of entry: 15.10.1998

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Kościół Miłosierdzia Jezusowego The Church of Jesus' Mercy

9.1.05
9.33

Adres: 87-100 Toruń, ul. Szosa Chełmińska 128a m. 1	
Data rejestracji: 2001 Date of registration: 2001	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 153 No. in the register of churches and religious associations: 153	Data wpisu: 06.07.2001 Date of entry: 06.07.2001

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Kościół Dobrej Nadziei The Church of Good Hope

9.1.06
9.56

Adres: 02-758 Warszawa ul. Mangalia 4	
E-mail: kuria@kdn.org.pl	www.kdn.org.pl
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 178 No. in the register of churches and religious associations: 178	Data wpisu: 04.06.2014 Date of entry: 04.06.2014

„Kościół Dobrej Nadziei tworzą wierzący w Jezusa Chrystusa, jako Syna Bożego i swego Zbawiciela. Nadrzędnym celem działalności Kościoła Dobrej Nadziei jest głoszenie Ewangelii i czynienie ludzi uczniami Chrystusa na podstawie Słowa Bożego.”

Nowi członkowie przyjmowani są poprzez złożenie deklaracji przystąpienia do Kościoła. Jeśli nie byli ochrzczeni, to następuje to przez chrzest święty.

Kościół ma swoją siedzibę w Warszawie. Liczba członków Kościoła w 2016 r. wynosiła 118 i 2 osoby duchowne.

„Misja Na Wschód” we Wrocławiu

The “Mission to the East” in Wrocław

9.1.07
9.63

Adres:	53-404 Wrocław, ul. Stalowowolska 24–26	
E-mail:	info.mnaw@gmail.com	www.mnaw.org.pl/
Data powstania na terenie Polski: 1993 Date of establishment in Poland: 1993	Data rejestracji: 1995 Date of registration: 1995	
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 103 No. in the register of churches and religious associations: 103	Data wpisu: 21.12.1995 Date of entry: 21.12.1995	

Wspólnota zrzeszająca ludźmi z różnych wyznań. Członkowie pragną być posłusznymi posłannictwu Jezusa Chrystusa – „Idźcie i głoscie Dobrą Nowinę”.

Wcześniej w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych pod nr 103 istniał Kościół Ewangeliczny „Ichtus” we Wrześni.

W 2015 r. „Misja Na Wschód” we Wrocławiu liczyła 24 członków i 7 osób duchownych.

Chrześcijański Kościół Głosiceli Dobrej Nowiny

The Christian Church of the Proclaimers of the Good News

9.1.08
3.81

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 96 No. in the register of churches and religious associations: 96	Data wpisu: 16.05.1995 Date of entry: 16.05.1995
--	---

Kościół prawdopodobnie fikcyjny, nie prowadził działalności religijnej, założony w celu prowadzenia działalności gospodarczej i korzystania z ulg, które przysługują kościołom i związkom wyznaniowym.

Kościół Chrześcijański ZOE

The Christian Church ZOE

9.1.09
9.60

Adres:	80-316 Gdańsk, ul. Kaprów 17/6	
Data rejestracji: 2016 Date of registration: 2016		
Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 182 No. in the register of churches and religious associations: 182	Data wpisu: 12.01.2016 Date of entry: 12.01.2016	

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Powszechny Kościół Ludu Bożego

The Universal Church of the People of God

9.1.10

9.62

Adres: 63-200 Jarocin, ul. Długa 1

Data rejestracji: 2016 Date of registration: 2016

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 184
No. in the register of churches and religious associations: 184

Data wpisu: 25.04.2016
Date of entry: 25.04.2016

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Ewangeliczny Kościół Metodystyczny w RP

The Evangelical Methodist Church

9.1.11

9.63

Adres: 30-128 Kraków, ul. Przybyszewskiego 36

Data rejestracji: 2017 Date of registration: 2017

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 185
No. in the register of churches and religious associations: 185

Data wpisu: 24.01.2017
Date of entry: 24.01.2017

Brak danych o doktrynie, liczebności i rozmieszczeniu terytorialnym.

Kościół Boga Żywego, Będącego Wsparciem i Podporą Prawdy, Kościół Światło Świata

Church of the Living God, Pillar and Ground of the Truth, the Light of the World

9.1.12

9.64

Adres: 02-952 Warszawa, ul. Wiertnicza 113A

E-mail: Um.polska16@gmail.com

Data rejestracji: 2018 Date of registration: 2018

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 186
No. in the register of churches and religious associations: 186

Data wpisu: 31.07.2018
Date of entry: 31.07.2018

W 2018 r. Kościół posiadał w Warszawie 130 wiernych i 22 osoby duchowne oraz 1 świątynie.

2.11. Wyznania, które zaprzestały działalności, uległy rozwiązaniu bądź przyłączyły się do innych wspólnot

2.11. Confessions that have ceased to exist, have been dissolved or joined other communities

Związek Badaczy Biblii w RP

The Union of Bible Students in the Republic of Poland

3.16

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 19
No. in the register of churches and religious associations: 19

Data wpisu: 1990
Date of entry: 1990

W 1997 r. Związek Badaczy Biblii podjął uchwałę o przyłączeniu się do Stowarzyszenia Badaczy Pisma Świętego. Nie został wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA.

Urząd Apostolski Jezusa Chrystusa

The Apostolic Authority of Jesus Christ

3.19

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 4
No. in the register of churches and religious associations: 4

Data wpisu: 1990
Date of entry: 1990

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 2013 r.

Zbór Ewangeliczny „Syjon” w Dzięgielowie

The Evangelical Church "Zion" in Dzięgielów

3.30

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 44
No. in the register of churches and religious associations: 44

Data wpisu: 1990
Date of entry: 1990

W 1999 r. Zbór Ewangeliczny „Syjon” uległ rozwiązaniu i został wykreślony w 1999 r. z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA i wszedł w struktury Kościoła Wolnych Chrześcijan.

Kościół Ewangeliczny „Misja Łaski”

The Evangelical Church "Mission of Grace"

3.35

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 36
No. in the register of churches and religious associations: 36

Data wpisu: 1990
Date of entry: 1990

W 2009 przyłączył się do Kościoła Chrześcijan Baptystów. Stał się zborom Kościoła Chrześcijan Baptystów. Nie został wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA.

Kościół Chrześcijan w RP

The Christian Church in Poland

3.39

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 55
No. in the register of churches and religious associations: 55

Data wpisu: 1991
Date of entry: 1991

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1998 r

Kościół Chrześcijan Pełnej Ewangelii Jezusa Chrystusa

The Christian Church Full of the Evangel of Jesus Christ

3.45

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 65
No. in the register of churches and religious associations: 65

Data wpisu: 1996
Date of entry: 1996

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1996 r.

Zbór Ewangeliczny „Nazaret”

The Evangelical Church of Nazareth

3.53

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 77
No. in the register of churches and religious associations: 77

Data wpisu: 1993
Date of entry: 1993

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1997 r.

Kościół „Maranatha”

The “Maranatha” Church

3.58

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 75
No. in the register of churches and religious associations: 75

Data wpisu: 1993
Date of entry: 1993

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 2001 r.

Zielonoświątkowy Kościół Przypowieści Salomona

The Pentecostal Church of Solomon’s Parables

3.60

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 89
No. in the register of churches and religious associations: 89

Data wpisu: 1994
Date of entry: 1994

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1994 r.

Zbór Chrześcijan we Wschowie

The Christian Church in Wschowa

3.61

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 90
No. in the register of churches and religious associations: 90

Data wpisu: 1994
Date of entry: 1994

W 1997 r. nastąpiło rozwiązanie związku. Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1998 r.

Zbór Ewangeliczny „Jordan” w Gdyni

The Evangelical Church "Jordan" in Gdynia

3.69

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 1116
No. in the register of churches and religious associations: 1116

Data wpisu: 1996
Date of entry: 1996

W 2001 r. Zbór Ewangeliczny „Jordan” w Gdyni uległ rozwiązaniu i został wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA i wszedł w struktury Kościoła Pentakostального w RP. Po rozwiązaniu powołano nową jednostkę organizacyjną – Zbór Kościoła Pentakostального „Jordan” w Gdyni.

Zbór Ewangeliczny „Jeruzalem” w Żywcu

The Evangelical Church "Jerusalem" in Żywiec

1.3.1.064

3.76

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 109
No. in the register of churches and religious associations: 109

Data wpisu: 1996
Date of entry: 1996

18.01.2015 r Zbór podjął decyzję o rozwiązaniu Zboru. Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 2015 r.

Kościół Chrześcijański w Rypinie

The Christian Church in Rypin

3.77

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 111
No. in the register of churches and religious associations: 111

Data wpisu: 1996
Date of entry: 1996

Kościół wszedł w skład Kościoła Zielonoświątkowego. Nie został wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA.

Kościół Boży

The Church of God

3.80

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 99
No. in the register of churches and religious associations: 99

Data wpisu: 1995
Date of entry: 1995

Kościół prawdopodobnie uległ rozwiązaniu. Nie został wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA.

Havurah Lelimud Jahadut – Bractwo dla Poznawania Judaizmu

Havurah Lelimud Jahadut – Brotherhood for Knowledge Judaism

5.03

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 60
No. in the register of churches and religious associations: 60

Data wpisu: 1991
Date of entry: 1991

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA 11.10.2006 r.

Izraelicka Niezależna Gmina Wyznaniowa w Poznaniu

Jewish Independent Congregation in Poznań

3.1.03

5.05

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 152
No. in the register of churches and religious associations: 152

Data wpisu: 2001
Date of entry: 2001

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 2014 r.

Grupa Wyznaniowa „Śhri Vidya”

Religious Group “Shri Vidya”

6.11

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 74
No. in the register of churches and religious associations: 74

Data wpisu: 1993
Date of entry: 1993

Z dniem 12 stycznia 2005 r. Grupa Wyznaniowa „Śhri Vidya” została wykreślona z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA.

Nowe Jeruzalem

New Jerusalem

7.05

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 54
No. in the register of churches and religious associations: 54

Data wpisu: 1990
Date of entry: 1990

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1999 r.

Wspólnota Nauk Różokrzyża

Community of Rosicrucian Studies

7.13

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 84
No. in the register of churches and religious associations: 84

Data wpisu: 1994
Date of entry: 1994

W czerwcu 2003 r. Wspólnota zaprzestała swojej działalności. Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 2004 r.

Kościół Zjednoczonych Chrześcijan

Church of the United Christians

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 41 No. in the register of churches and religious associations: 41	Data wpisu: 1990 Date of entry: 1990
--	---

Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1993 r.

Biblijny Kościół Boży w Polsce

Biblical Church of God in Poland

Nr w rejestrze kościołów i związków wyznaniowych: 58 No. in the register of churches and religious associations: 58	Data wpisu: 1991 Date of entry: 1991
--	---

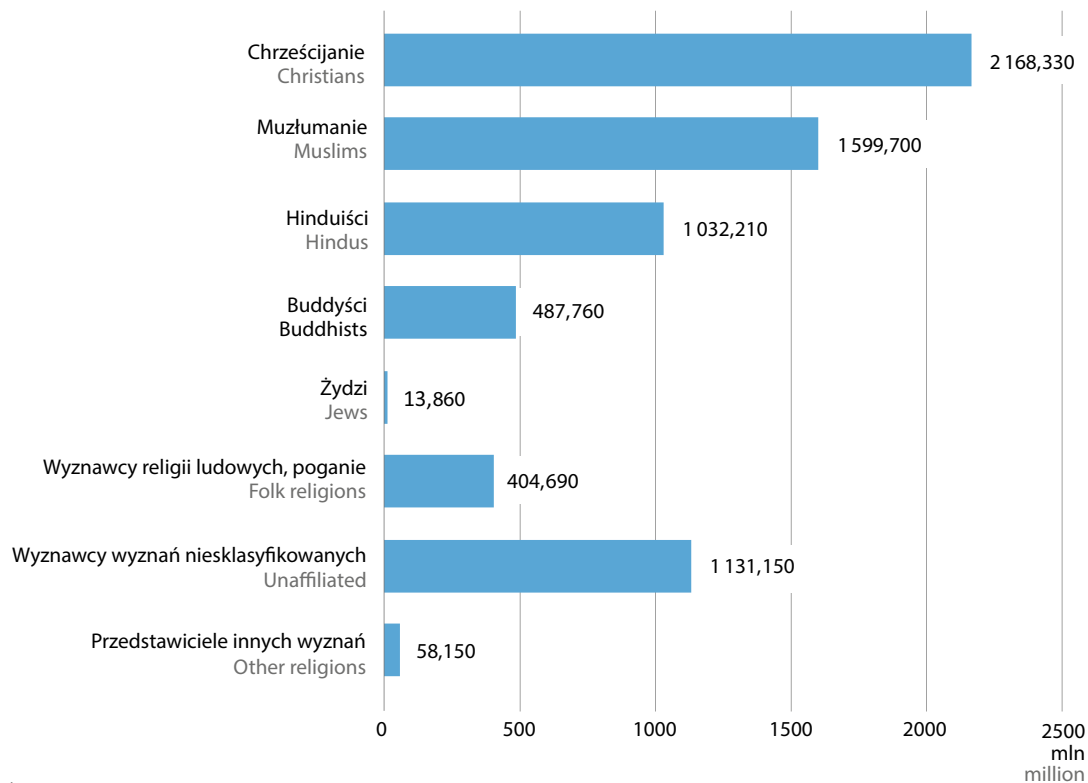
Wykreślony z Rejestru Kościołów i Związków Wyznaniowych MSWiA w 1993 r.

Zjednoczony Kościół Ewangeliczny w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

United Evangelical Church in the People's Republic of Poland

Zjednoczony Kościół Ewangeliczny w PRL istniał w latach 1947–1988. Skupiający pięć polskich wspólnot protestanckich, które charakteryzowały się pobożnością ewangelikalną i praktykowały chrzest w wieku świadomym. W roku 1981 ze związku wystąpiła z niego grupa wolnych chrześcijan, która utworzyła Kościół Wolnych Chrześcijan w PRL. W 1987 na ostatnim synodzie Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego zdecydowano o rozwiązaniu Kościoła. W połowie lat 80. XX w. Kościół liczył około 17 tys. wyznawców. W wyniku rozpadu powstały cztery odrębne Kościoły: Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej w RP, Kościół Ewangelicznych Chrześcijan, Kościół Zborów Chrystusowych i Kościół Zielonoświątkowy w RP.

Wykres 2.95. Liczba wyznawców poszczególnych religii na świecie w 2010 r.
 Chart 2.95. Number of adherents of particular religions in the world in 2010

Źródło: <http://www.globalreligiousfutures.org> dostęp 19 09 2019 r.
 Source: <http://www.globalreligiousfutures.org> access 19 09 2019.

2.12. Słownik stosowanych pojęć

2.12. Glossary of the terms used

Adwentyzm – Kościoły i inne wspólnoty chrześcijańskie akcentujące powtórne przyjście Jezusa Chrystusa. Nawiązują do XIX-wiecznego amerykańskiego przebudzenia eschatologiczno-mesjanistycznego w łonie ewangelikalizmu.

Antytrynitaryzm – odrzucenie dogmatu o Trójcy Świętej.

Arianie – zwolennicy arianizmu – doktryny teologicznej uznającej Jezusa Chrystusa za pierwsze stworzenie, odrzucająca dogmat o Trójcy Świętej. Nazwa pochodzi od aleksandryjskiego prezbitera, teologa i poety – Ariusza, zm. 336 r. n.e. Doktryna została uznana za herezję przez kościół katolicki i ostatecznie potępiona w 381 r., na Soborze Konstantynopolskim.

Avatar – inkarnacja (wcielenie) bóstwa w cyklu narodzin i śmierci (cykl Samsary).

Braminizm (inaczej bramanizm lub brahmanizm) – druga faza rozwoju religii indyjskiej (od ok. 800 do ok. 500 p.n.e.), po wedyzmie, a przed hinduizmem. Nazwa pochodzi od sanskrytu brahman czyli święta wiedza, magiczna moc tkwiąca w formule. Kluczową rolę w tej fazie rozwoju religii indyjskiej odegrali bramini, członkowie klasy kapłańskiej (najwyższa warna), posiadający najwyższą wiedzę. W tej fazie wiara w bóstwa wedyjskie została przysłonięta ceremoniami oraz spekulacjami teologicznymi. Składanie ofiar w porządku liturgicznym, jak zakładano, ma wpływ na zjawiska dziejące się w kosmosie i na ziemi, determinuje władzę bogów, ma na nich wpływ. Generalnie rzecz ujmując, braminizm rozwinął rytualizm oraz zarysowaną już w wedyzmie określoną doktrynę teologiczną, m.in. wiarę w wędrówkę dusz, prawo karmana, zbawienie i wyzwolenie oraz Moksę (patrz: Moksza). Innymi słowy, braminizm rozwinął koncepcję losów człowieka zdeterminowanych jego uczynkami. Dobre uczynki przynoszą nagrodę, złe – karę (poprzez nagromadzenie się złego karmana). Taką karą jest odrodzenie w postaci zwierzęcej. Najważniejszym bogiem w braminizmie jest Pradžapatii (Pan stworzeń) uważany za twórcę Wszystkiego. Braminizm rozwinął też system warstwowo (później kastowy) w społeczeństwie. Wyróżniono cztery warstwy: braminów (kapłanów), kszatrijów (rycerzy i urzędników), wajsjów (mieszkających na wsi – rolników i rzemieślników) oraz siudrów (służących i niewolników).

Chasydyzm – obejmuje trzy religijne ruchy pobożnościowe (pietystyczne) w judaizmie, przeważnie o charakterze mistycznym, tj. 1. chasydyzm antyczny, z którego wywodzili się m.in. faryzeusze; 2. chasydyzm nadreński (niemiecki) oraz 3. chasydyzm polski.

Dewy – w hinduizmie bogowie, półbogowie, istoty duchowe, niebiańskie.

Dharma – termin wieloznaczny, występujący w buddyzmie i hinduizmie; w buddyzmie oznaczać może: 1) prawo powszechne, ostateczną rzeczywistość, 2) doktrynę buddyjską, 3) nauki Buddy, 4) prawdę 5) zjawiska, 6) rzeczy, elementy, atomy. Dharma może być też synonimem Absolutu. Źródłosłowem tego pojęcia jest słowo **dhr** – czyli nosić, podtrzymywać, podpieścić.

Dżinizm – nonteistyczny system filozoficzno-religijny, powstały w czasie silnego ożywienia intelektualnego w Indiach VI–V w. p.n.e.) będący nurcie ascetycznym i o charakterze monastycznym (zakonnym), przeciwstawiający się rytualizmowi, powstały w opozycji i w reakcji na monopol religijny braminów. Dżinizm kładzie główny nacisk na etyczny aspekt ludzkiego życia, które nie stoi wyżej niż innych stworzeń, a więc człowiek nie powinien czynić sobie ziemi poddanej. Powinien osiągnąć on naturalny stan doskonałości, do którego prowadzą tzw. „trzy klejnoty”: należyte spojrzenie, należyte poznanie i należyte postępowanie, a więc np. prawdomówność, nieprzywłaszczanie rzeczy, wstrzemięźliwość płciowa, ubóstwo. W dżinizmie wyróżnia się 9 metafizycznych kategorii rzeczywistości (tattwa), oddających relacje między kategoriami istot żywych (dźiwa) a substancjami nieożywionymi (adźiwa). Wszelka aktywność, czy to cielesna, czy umysłowa lub werbalna generuje napływ (asrawa) materii karmicznej do duszy i „związanie” jej z materią. W tym procesie powstaje albo zasługa moralna (punja), bądź też grzech (papa), w zależności od konkretnego postępowania, które może być zgodne z przykazaniami lub z nimi sprzeczne.

Eschatologiczny – zbawczy, dotyczący ostatecznego celu i sensu życia.

Episkopalno-koncyliarny – sposób zarządzania kościołem lub wspólnotą wyznaniową, w której władza należy do zgromadzenia biskupów, odrzucając centralizm władzy duchowej.

Imam – (przywódca) w szyizmie święty i przewodnik ummy będący potomkiem Alego i Fatimy. Według większości szyitów ma atrybuty nieomyślności i nadprzyrodzonych zdolności.

Joga – jeden z systemów filozofii indyjskiej. Jego przedmiotem jest związek pomiędzy ciałem i umysłem. Głosi, że poprzez m.in. ascezę, medytację i przestrzeganie zasad etycznych można poznać naturę rzeczywistości, przezwyciężyć prawo karmana i wyzwolić z kręgu wcieleń (samsara).

Kalif – tytuł następców Mahometa, czyli przywódców muzułmańskich kalifatów.

Karman – czyn nacechowany etycznie, suma czynów decydujący o łańcuchu wcieleń w procesie, cyklu reinkarnacji (Samsary)

Millenaryzm – pogląd głoszący bliskie nadejście tysiącletniego panowania Królestwa Bożego, które ma być okresem zbawienia i szczęśliwości na Ziemi. Millenaryzmem określa się też ruchy religijne uznające to przekonanie.

Monastycyzm – forma życia religijnego, której podstawą jest życie we wspólnocie zakonnej, zgodnie z jej regułą, w klasztorze.

Monofizyci – zwolennicy monofizytyzmu – doktryny teologicznej według której Jezus Chrystus posiada 2 natury: boską i ludzką, ale ta ostatnia została całkowicie wchłonięta przez tę pierwszą (czyli boską). Monofizytyzm został oficjalnie potępiony w 451 r. przez sobór chalcedoński, podczas którego ustalono, że Jezus Chrystus posiada dwie odrębne natury, zachowujące pełnie swoich właściwości.

Nestorianie – zwolennicy nestorianizmu – doktryny teologicznej, powstałej w V wieku n.e. głoszącej, że Jezus Chrystus ma w sobie dwie odrębne natury: boską i ludzką, jednak bez unii hipostatycznej (osobowej). Zwolennicy tej doktryny nie uznawali Marii za matkę Boga, a jedynie za matkę Jezusa, jako człowieka. Doktryna potępiona w 431 r. na soborze efeskim.

Nirvana – w buddyzmie stan zrywający z cyklem narodzin i śmierci (zwany samsarą) i wyzwalający od cierpienia i jego przyczyn. Jest to stan głębokiego spokoju bez pragnień.

Nonteistyczny – nie afirmujący, ani nie negujący istnienia Boga

Prawo Karmana – prawo przyczyny i skutku wyznawane w buddyzmie, hinduizmie i innych religiach dharmicznych (patrz w słowniku pojęć – dharma), biorąc swój początek w braminizmie (dżinizm, sikhizm, adźiwików)

Sansara – cykl narodzin i śmierci, reinkarnacja

Sankhja – jeden z systemów filozofii indyjskiej, o charakterze dualistycznym (uznającym dwie równorzędne siły dobra i zła) oraz autorytet wed. Według Sankhji świat powstał w wyniku współdziałania zasady ducha – „purusza” i zasady materii – „prakryti”.

Sanskryt – język literacki starożytnych, średniowiecznych i wczesnonowożytnych Indii.

Soteriologiczny – dotyczący mocy zbawczej, odkupieńczej

Sunna – tradycja Mahometa, zbiór opowieści o życiu proroka Mahometa.

Śiwa – (po polsku Sziwa) łaskawy, przychylny, miłosierny itp. Jeden z trzech (tzw. Trimurti) najważniejszych dewów w hinduizmie, obok Winszu oraz Brahmy. Przez swoich wyznawców uważany jest za boga jedyne, tożsamego z bezpostaciowym wszechprzenikającym Brahmanem. Jest jednym z najważniejszych dewów. Śiwa nosi 1 008 imion. Jest on często przedstawiany jako Nataradża (mistrz „tańca szczęścia” – symbolu kosmicznego cyklu stwarzania i niszczenia oraz codziennego rytmu i harmonii życia, narodzin i śmierci), jako jogin i asceta oraz jako dobroczyńca, głowa rodziny, a także jako niszczyciel Wisznu. Siwa jest bogiem siły

rozrodczej, której symbolem jest fallus. Sziwa posiada żonę boginię Dewi, czczoną w różnych postaciach, m.in. jako Uma (światłość), Parwati (córka góry).

Umma – społeczność islamska.

Wedanta – jeden z systemów filozoficznych w Indiach. Jej celem jest poznanie przyczyny wszystkiego czyli brahmany, zaś owocem tego poznania jest wyzwolenie czyli moksha.

Wedy – Święte Księgi weddyzmu, braminizmu i hinduizmu, podzielone na cztery części – cztery Weddy tj. Rygweda (wiedza hymnów), Jadźurweda (wiedza modlitw i formuł ofiarnych), Samaweda (Wiedza Świętych Śpiewów) oraz Atharwaweda (Wiedza zaklęć). Zawierają one: (1) zasadnicze zbiory – Sanhity, w których zawarte są hymny, modlitwy lub zaklęcia; (2) komentarze do poszczególnych zbiorów – brahmany, dotyczące przede wszystkim ofiar; (3) teksty leśne – arjanjaki ułożone w lasach lub tam rozważane; (4) – teksty o charakterze rozważań filozoficznych – Upaniszady. 13 z nich to upaniszady kanoniczne, choć wymienia się ich nawet 108.

Wedyzm – najstarsza znana religia indyjska, która powstała między 2 a 1 tysiącleciem p.n.e. Poprzedzała ona braminizm i hinduizm. Uznaje się ją jako pierwszą fazę rozwoju religii indyjskiej. Opiera się na świętych księgach indyjskich zwanych Wedami, które uchodzą za objawione dla wyznawców weddyzmu, braminizmu oraz hinduizmu. W wedyzmie nie budowano świątyń ani nie występowały wizerunki bóstw. Do bogów weddyzmu zalicza się m.in.:

- bogowie nieba:
 - a. Djaus (Niebo),
 - b. Waruna (Pokrywający – władca i strażnik ładu kosmicznego – Ryty);
 - c. Mitra (Towarzysz, Przyjazny – strażnik Ryty – razem z Waruną);
 - d. Aditjowie – bogowie będący źródłem życia i reprezentujący boskie światło;
 - e. Ratri (Moc) bogini przepędzająca ciemności i chroniąca przez zwierzętami;
 - f. Uszas (Jutrzenka, Brzask);
 - g. Aświniowie – bliźniacy, jeden jasny drugi ciemny – reprezentują moment świtu;
 - h. Surja (Słońce);
 - i. Sawitar (Pobudzający życie i ruch);
 - j. Puzan (Karmiący) – nadzoruje drogi nieba;
 - k. Winszu (Przenikający przez Wszecławiat);
 - l. Czandramas (Księżyc – kieruje falami w oceanach i roślinami, ma władzę nad śmiercią, mierniczy czasu);
- bogowie powietrza:
 - a. Indra – pierwotnie uznawany za boga burzy;
 - b. Tritja Aptja;
 - c. Apam Napat (syn wód);
 - d. Matriśwan (błyskawica, źródło ognia);
 - e. Adża Ekapad (Jednooki Kozioł);
 - f. Ahi Budhnja (Wąż Głębinowy);
 - g. Rudra (Dziki);
 - h. Marutowie (Święcący – bóstwo burzy, grupy chmur rzucających błyskawicę);
 - i. Waju (bóg wiatru);
 - j. Padźanja (bóg chmury deszczowej);
- bogowie ziemi:
 - a. Prythiwi (Ziemia);
 - b. Agni (Ogień);
 - c. Bryhaspati;
 - d. Soma;
- bogowie rzek (np. Saraswati);
- bogowie lasów (np. Aranjani).

Każdy z bogów posiadał swoją małżonkę. Reprezentowały one zjawiska mniejszej rangi. Przykładem jest Aditi, która stanowiła uosobienie wolności. W wedyzmie występują również demony, będący przeciwnikami bóstw. W wedyzmie wierzono, że bóstwo przyjmą do siebie ludzi dobrych do nieba. Ludzie źli zostaną straceni do głębokiej otchłani. Będzie ich nękała ciągła trwoga przed powracającym umieraniem, jako jedno z nieszczęść jakie na nich czekają. Wierzono również, że życie po śmierci w zaświatach jest kontynuacją ziemskiego życia, ale w lepszym ciele. Po śmierci elementy człowieka „wchodzą” też w wiatr, rośliny, słońce itp.

Winszu – jeden z trzech (Trimurti) razem z Śiwą oraz Brahmą, najważniejszych dewów w hinduizmie, jeden bóg w winszuizmie, będącego największym wyznaniem w hinduizmie.

Bibliografia do rozdziału 2

Bibliography of chapter 2

Buddyzm

- http://www.adherents.com/Na/Na_95.html (28.05.2018)
<https://sjp.pl/eschatologiczny> (28.05.2018)
 Z. DROZDOWICZ (red.), Zarys encyklopedyczny religii, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992, s. 48–58
 B. KACZOROWSKI (red.), Religie świata. Encyklopedia PWN. Wierzenia, bogowie i święte księgi, Warszawa 2006, s. 162–181
 H. TINCG, Religie świata, Wrocław 2007, s. 276–325
 A. SZYSZKO-BOHUSZ: Hinduizm, buddyzm, islam. Wyd. 1. Wrocław, 1990, s. 14

Chrześcijaństwo

- B. KACZOROWSKI (red.), Religie świata. Encyklopedia PWN. Wierzenia, bogowie i święte księgi, Warszawa 2006, s. 198–209
<http://www.pewforum.org/files/2011/12/Christianity-fullreport-web.pdf> (16.02.2018)
<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/chrzescijanstwo;3886180.html> (8.04.2018) za:
 CH. DAWSON, Formowanie się chrześcijaństwa, Warszawa 1969;
 J. RATZINGER, Wprowadzenie w chrześcijaństwo, Kraków 1970;
 M. WOJCIECHOWSKI (red.), Chrześcijaństwo wśród religii, Warszawa 1990;
 D. OLSZEWSKI, Dzieje chrześcijaństwa w zarysie, Kraków 1996.
 TINCG H., Religie świata, Wrocław 2007, s. 67–112
 Z. DROZDOWICZ (red.), Zarys encyklopedyczny religii, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992, s. 64–77

Hinduizm

- Z. DROZDOWICZ (red.), Zarys encyklopedyczny religii, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992, s. 45–48, 111–116, 378–380
 B. KACZOROWSKI (red.), Religie świata. Encyklopedia PWN. Wierzenia, bogowie i święte księgi, Warszawa 2006, s. 248–251
 H. TINCG, Religie świata, Wrocław 2007, s. 254–272
<https://sjp.pwn.pl/slovniki/karman.html> (11.06.2018)
http://www.macierz.org.pl/artykuly/joga_i_budo/objawienie_boga_sziwa_%20joga_dla_wszystkich.html (17.06.2018)
<http://siwasakti.pl/aktualnosci/Nataraja/> (17.06.2018)
<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/wedanta;3994497.html> (17.06.2018)
http://www.adherents.com/largecom/com_hindu.html (17.06.2018)
http://www.adherents.com/Na/Na_306.html (17.06.2018)

Islam

- B. KACZOROWSKI (red.), Religie świata. Encyklopedia PWN. Wierzenia, bogowie i święte księgi, Warszawa 2006, s. 382–390, 754, 763
 H. TINCG, Religie świata, Wrocław 2007, s. 206–249
<http://www.al-islam.org/pl/artykuly/szyizm/72-sunnizm-i-szyizm> (24.06.2018)
<http://www.globalreligiousfutures.org/religions/muslims> (24.06.2018)
 Z. DROZDOWICZ (red.), Zarys encyklopedyczny religii, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992, s. 120–137, 332–340

Judaizm

- B. KACZOROWSKI (red.), *Religie świata. Encyklopedia PWN. Wierzenia, bogowie i święte księgi*, Warszawa 2006, s. 188–191, 417–423
Z. DROZDOWICZ (red.), *Zarys encyklopedyczny religii*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992, s. 147–160.

Katolicyzm

- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/katolicyzm;3921214.html>
www.iskk.pl/badania/swiat/50-ile-jest-katolikow-w-swiecie
Katechizm Kościoła katolickiego, Pallottinum 1994, s. 33, 66–70, 236–239
B. Kaczorowski, „Religie świata. Encyklopedia PWN”, Warszawa 2006, s. 440–458

Kościoły wschodnie

- KACZOROWSKI B. (red. nacz.), *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 2004, t.4, s. 722
GIGILEWICZ E. (red. nacz.), *Encyklopedia Katolicka*, t. 20, Lublin 2014
DROZDOWICZ Z., STACHOWSKI Z. (red. naukowa), *Ilustrowana Encyklopedia Religii Świata*, Wydawnictwo Kurpisz S.A., Poznań 2002, s. 642
The Eastern Catholic Churches; Source: *Annuario Pontificio*
<http://www.cnewa.org/home.aspx?ID=26&pagetypeID=12&sitecode=HQ> (18.05.2018)

Neopogaństwo

- B. KACZOROWSKI (red.), *Religie świata. Encyklopedia PWN. Wierzenia, bogowie i święte księgi*, Warszawa 2006, s. 585–596, 828
E. GIGILEWICZ (red. Nacz.), *Encyklopedia katolicka (tom XV)*, Lublin 2011, s. 976
<https://rkp.org.pl/> (28.06.2018)
<http://www.wicca.pl/> (28.06.2018)

Nurt badaczy Pisma Świętego

- B. KACZOROWSKI (red. nacz.), „Religie świata. Encyklopedia PWN”, Warszawa 2006, s. 81
<http://pastor-russell.pl/testament.html> (25.05.2018)
<http://piotrandryszczak.pl/czy-swiadkowie-jehowy-sa-chrzescijanami.html> (25.05.2018)
<https://religie.wiara.pl/doc/472369.Stowarzyszenie-Badaczy-Pisma-Swietego> (25.08.2018)

Starokatolicyzm

- B. KACZOROWSKI, „Religie świata. Encyklopedia PWN”, Warszawa 2006, s. 748–751

Prawosławie

- Z. DROZDOWICZ (red.), *Zarys encyklopedyczny religii*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992, s. 264–271
B. KACZOROWSKI (red. nacz.), „Religie świata. Encyklopedia PWN”, Warszawa 2006, s. 646–654
<http://www.prawoslawie.pl/prawoslawie/o-prawoslawiu/informacje-ogolne/> (12.07.2018)

Rozdział 3

Struktura wyznaniowa i życie religijne Polski i Francji

Wyznawana religia i szerzej religijność są dla wielu jednostek jak i całych zbiorowości ważnymi elementami składowymi życia związanymi z przyjmowanym światopoglądem, realizowanymi wartościami, jak również określonym postępowaniem. Niestety religia jako fakt społeczny stanowi dla statystyki trudny przedmiot badań, nie tylko dlatego, że należy ona do wrażliwego i intymnego wymiaru życia jednostek i społeczeństw ale także dlatego, że wiele jej aspektów wykracza poza ilościowe kategorie stosowane w badaniach statystycznym, a nawet badaniach empirycznych w ogóle. Dotyczy to nie tylko badania religii od strony jednostek, ale również z perspektywy instytucji religijnych. Poszczególne kościoły i związki wyznaniowe charakteryzują się dużą różnorodnością w zakresie wielkości, stopnia rozproszenia i rozmieszczenia, dlatego dużym wyzwaniem jest oszacowanie liczebności ich członków. Sposobem na pokonanie tych metodologicznych trudności są różnorodne techniki prowadzenia badań w zakresie statystyki wyznań.

Podstawowymi metodami badania wyznań są: badania reprezentacyjne, spisy powszechne oraz sprawozdawczość statystyczna obejmująca instytucje wyznaniowe. Każda z tych procedur ma swoje zalety i ograniczenia wynikające z metodologii, możliwości organizacyjnych i finansowych, a czasami i względów politycznych. W Polsce wykorzystywane są wszystkie wymienione tu sposoby pozyskiwania danych.

W niniejszym opracowaniu wykorzystano wiele dostępnych źródeł informacji statystycznej o kościołach i innych związkach wyznaniowych oraz życiu religijnym w Polsce. Sięgnięto przede wszystkim do badań Głównego Urzędu Statystycznego, mianowicie: przeprowadzonego w 2011 roku Narodowego Spisu Powszechnego, corocznych badań „Wyznania religijne w Polsce” oraz „Statystyka obrządków Kościoła katolickiego w Polsce, jak również realizowanego cyklicznie Badania spójności społecznej. Wykorzystano również dane Instytutu Statystyki Kościoła Katolickiego SAC, wydawany corocznie przez Centralne Biuro Statystyczne Kościoła katolickiego w Watykanie *Annuaire Statisticum Ecclesiae*, a także wyniki badań ośrodków badawczych, które pośrednio zajmują się także tą tematyką.

3.1. Struktury wyznaniowe w Polsce i we Francji

Z wszystkich prowadzonych do tej pory badań statystycznych wyznań w Polsce po drugiej wojnie światowej, najbardziej odpowiednim źródłem informacji ukazującym strukturę wyznaniową Polski jest Narodowy Spis Powszechny (NSP 2011). Jego wyniki wskazują, że niespełna 89% społeczeństwa polskiego identyfikuje się z instytucjami wyznaniowymi uznając siebie za członków, wiernych bądź sympatyków kościołów lub innych związków wyznaniowych. Nie należy do żadnego wyznania 2,4%, natomiast od 1,6% nie uzyskano w tej kwestii żadnego stanowiska. W związku z dobrowolnym charakterem pytania o wyznanie w spisie, jego siłę predykcyjną badania osłabiała przeszło 7% stopa odmów odpowiedzi na to pytanie.

Tablica 3.1. Struktura wyznaniowa Polski według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego w 2011 roku

Przynależność do wyznania religijnego	W % ogółu ludności	W % ogółu udzielający odpowiedzi na to pytanie
Ogółem	100,00	X
Udzielający odpowiedzi na pytanie o przynależność wyznaniową	91,27	100,00
Należący do wyznania	88,86	97,36
Kościół Katolicki (obrzędek łaciński)	87,58	95,95
Kościół Prawosławny	0,41	0,44
Świadkowie Jehowy	0,36	0,39
Kościół Ewangelicko-Augsburski	0,18	0,20
Kościół Greckokatolicki (obrzędek bizantyjsko-ukraiński)	0,09	0,09
Kościół Zielonoświątkowy	0,07	0,08
Kościół Starokatolicki Mariawitów	0,03	0,03
Inne	0,15	0,17
Nienależący do żadnego wyznania	2,41	2,64
Odmawiający odpowiedzi na pytania o wyznanie	7,10	X
Nie ustalono	1,63	X

Źródło: dane GUS, NSP 2011

Niespełna 88% ogółu ludności, a prawie 96% populacji o rozpoznanym statusie wyznaniowym (określonym dalej w skrócie – rsw) określiło się jako wierni Kościoła katolickiego (obrzędek łaciński). Inne kościoły i związki wyznaniowe w Polsce mają charakter wyraźnie mniejszościowy: 0,41% (0,44% o rsw) wskazało swoją przynależność do Kościoła prawosławnego, zaś 0,36% (0,39% o rsw) do Świadków Jehowy. Czwartym co do wielkości wyznaniem w Polsce są luteranie – wierni Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, którzy stanowią 0,18% ogółu osób (0,2% o rsw). Znacznie niższe odsetki (poniżej 0,1%) odnotowano w przypadku pozostałych kościołów i związków wyznaniowych. Wśród nich warto wyróżnić członków Kościoła Greckokatolickiego (obrzędek bizantyjsko-ukraiński) – 0,09%, Kościoła Zielonoświątkowego – 0,07% oraz Kościoła Starokatolickiego Mariawitów – 0,03%. Członkowie pozostałych kościołów i związków wyznaniowych stanowią łącznie 0,15% ogółu ludności (0,17% o rsw).

Od 1990 r. GUS prowadzi wykaz kościołów i związków wyznaniowych, który jest corocznie aktualizowany na podstawie ewidencji kościołów i związków wyznaniowych, sporządzanej przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji oraz własnego badania Wyznania religijne w Polsce. Na koniec 2018 r. działało w Polsce przeszło 180 kościołów i innych związków wyznaniowych. W Polsce z prawnego punktu widzenia ogół kościołów i związków wyznaniowych, można podzielić na trzy grupy: kościoły i związki wyznaniowe, których status prawny opiera się na specjalnie dedykowanych im ustawach i konkordacie (15 kościołów), rejestrowane na zasadach ogólnych obowiązującego prawa wyznaniowego poprzez wpis do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych (na początku 2019 r. liczył on 166 pozycji), oraz kościoły i związki wyznaniowe, które z różnych względów nie uzyskały statusu prawnego.

We Francji panuje zupełnie odmienne podejście statystyki publicznej do kwestii przynależności wyznaniowej. Obowiązujący od 1905 r. rygorystyczny rozdział państwa i związków wyznaniowych przekłada się w sferze badań statystycznych na brak oficjalnych danych o wyznaniach. Dlatego dane o kościołach i związkach wyznaniowych pochodzą z badań i szacunków przeprowadzanych przez prywatne instytuty badawcze i to w dużej mierze zagraniczne. Z danych prezentowanych przez amerykański Pew Research Center w ramach projektu Religion & Public Life w 2010 r. we Francji największą grupą wyznaniową stanowili katolicy (ponad 60% ludności). Drugą co do wielkości zbiorowością były osoby nie związane z żadną religią (28%). Wyznawcy islamu stanowili 7,5%, zaś protestanci (członkowie różnych kościołów i wspólnot protestanckich) 2,6% ludności Francji. Około 0,5% stanowili wyznawcy judaizmu, a 0,45% buddyści. Odsetek członków pozostałych kościołów i wspólnot religijnych w populacji Francuzów było łącznie około 0,55%.

Tablica 3.2. Struktura wyznaniowa Francji w 2010 r.

Przynależność do wyznania religijnego	2010
Katolicy	60,4%
Nie należący do żadnego wyznania	28%
Muzułmanie	7,5%
Protestanci	2,6%
Judaizm	0,5%
Buddyzm	0,45%
Religie tradycyjne	0,35%
Hinduizm	0,05%
Pozostałe	0,15%

Źródło: Pew Research Center 2010 r.

Dane Pew Research Center w znacznej mierze pokrywają się z opracowaniami innych instytutów (np.: Joshua Project [2010] czy IFOP [Institut Français d'Opinion Publique] i w związku z tym nie ma powodów, aby uznawać je za mało wiarygodne. Rozbieżności pojawiają się zasadniczo wyłącznie w szacunkach dotyczących odsetka muźmanów (od 10,7% do niespełna 5%) oraz katolików (w granicach 64%–55%).

Dane IFOP pozwalają na prezentację dynamiki struktury wyznaniowej w latach 1987–2009, a więc tendencji odchodzenia od katolicyzmu na rzecz innych wyznań oraz wzrostu odsetka osób nie związanych z żadnym wyznaniem. Odwrót od katolicyzmu rozpoczął się od lat 70. XX w. kiedy to jeszcze przeszło 80% Francuzów deklaroowało, że są katolikami. Pod koniec pierwszego dziesięciolecia XXI w. odsetek ten wyniósł już tylko 64%. W ostatnim dwudziestolecu znacznie powiększyła się (o 7 p. proc.) grupa osób nie związanych z żadną religią. W 2009 r. stanowili oni 28% francuskiego społeczeństwa.

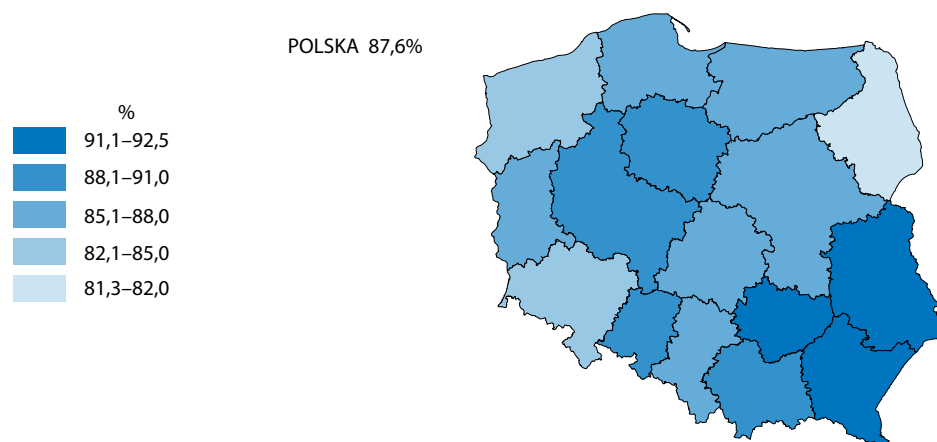
Tablica 3.3. Struktura wyznaniowa Francji w latach 1987–2009

Przynależność do wyznania religijnego	1987	1995	2001	2006	2009
Katolicy	75%	69%	69%	65%	64%
Protestanci	1%	2%	2%	2%	3%
Inne religie	3%	5%	6%	6%	5%
Nie należący do żadnego wyznania	21%	24%	23%	27%	28%

Źródło: IFOP – Le catholicisme en France en 2009 – Lipiec 2009

Zatem w związku z tym, że dane dotyczące wyznań dla Polski i Francji pochodzą z różnych źródeł i zbierane są odmienną techniką, próba porównania struktur wyznaniowych Polski i Francji stwarza pewne trudności metodologiczne. Mimo to można pokusić się o dokonanie ogólnej analizy struktury wyznaniowej obu krajów wskazując podobieństwa i różnice. Zarówno w Polsce jak i we Francji zdecydowanie największym kościołem jest Kościół katolicki. Inne kościoły i związki wyznaniowe mają charakter mniejszościowy. Istotnymi różnicami są: zdecydowanie wyższy we Francji odsetek osób nie związanych z żadnym wyznaniem oraz wielokrotnie liczniejsza społeczność muźmanów.

Zarówno Polska jak i Francja należą do krajów, w których występują istotne zróżnicowania terytorialne. Wynikają one nie tylko z odmiennych warunków naturalnych i przyrodniczych, zajmowanej powierzchni, gęstości zaludnienia, stopnia urbanizacji i uprzemysłowienia, ale także ze względów historycznych i kulturowych. Różnice uwidaczniają się także sferze wyznaniowej. Dane NSP 2011 w zakresie przynależności wyznaniowej pozwalają na przedstawienie tych danych w ujęciu struktury administracyjnej Polski. 87,58% ogółu ludności i 95,95% populacji osób o rozpoznanym statusie wyznaniowym zalicza się do wiernych Kościoła katolickiego (obrzędek łaciński).

Mapa 3.1. Odsetek wiernych Kościoła Katolickiego (obrzędki łaciński) w stosunku do ogółu ludności Polski w 2011 r.

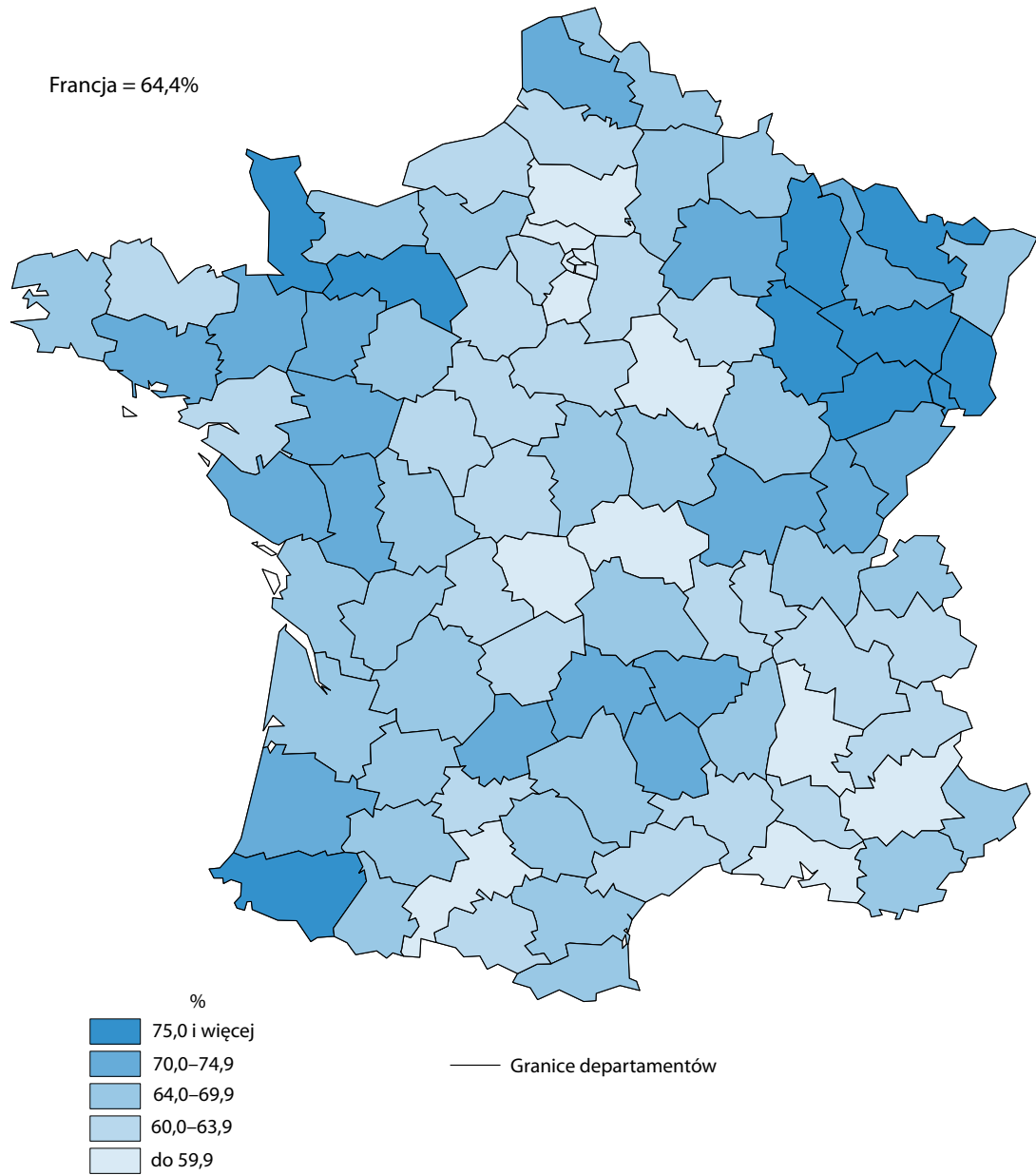
Źródło: NSP 2011.

Udział katolików obrządku łacińskiego wśród ludności w poszczególnych województwach (mapa 1) kształtuje się w sposób następujący: najwyższy odnotowano w woj. podkarpackim 92,48% ogółu ludności i 98,54% populacji osób o rozpoznanym statusie wyznaniowym (rsw), najniższy jest w woj. podlaskim 81,26% ogółu ludności (87,76% osób o rsw). Udział katolików obrządku łacińskiego we wszystkich 16 województwach jest wysoki (powyżej 80% ogółu ludności Polski), a różnica pomiędzy skrajnymi województwami wynosi około 10%. Warto zaznaczyć, że wpływ na zróżnicowanie struktury wyznaniowej w ujęciu regionalnym widoczne w statystykach wojewódzkich mają duże zbiorowości wiernych innych wyznań. Taka sytuacja ma miejsce np.: z wiernymi Kościoła prawosławnego, których przeszło 75% skupionych jest w woj. podlaskim. Duża wspólnota protestancka znajduje się w woj. śląskim, mieszka tu przeszło 70% wszystkich członków Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego i prawie 20% członków Kościoła Zielonoświątkowego.

Brak dokładnych danych o strukturze wyznaniowej Francji uniemożliwia przedstawienie jej w ujęciu regionalnym uwzględniającym nawet największe wyznania. Dostępne informacje pozwalają jedynie na przedstawienie udziału katolików w strukturze wyznaniowej poszczególnych departamentów.

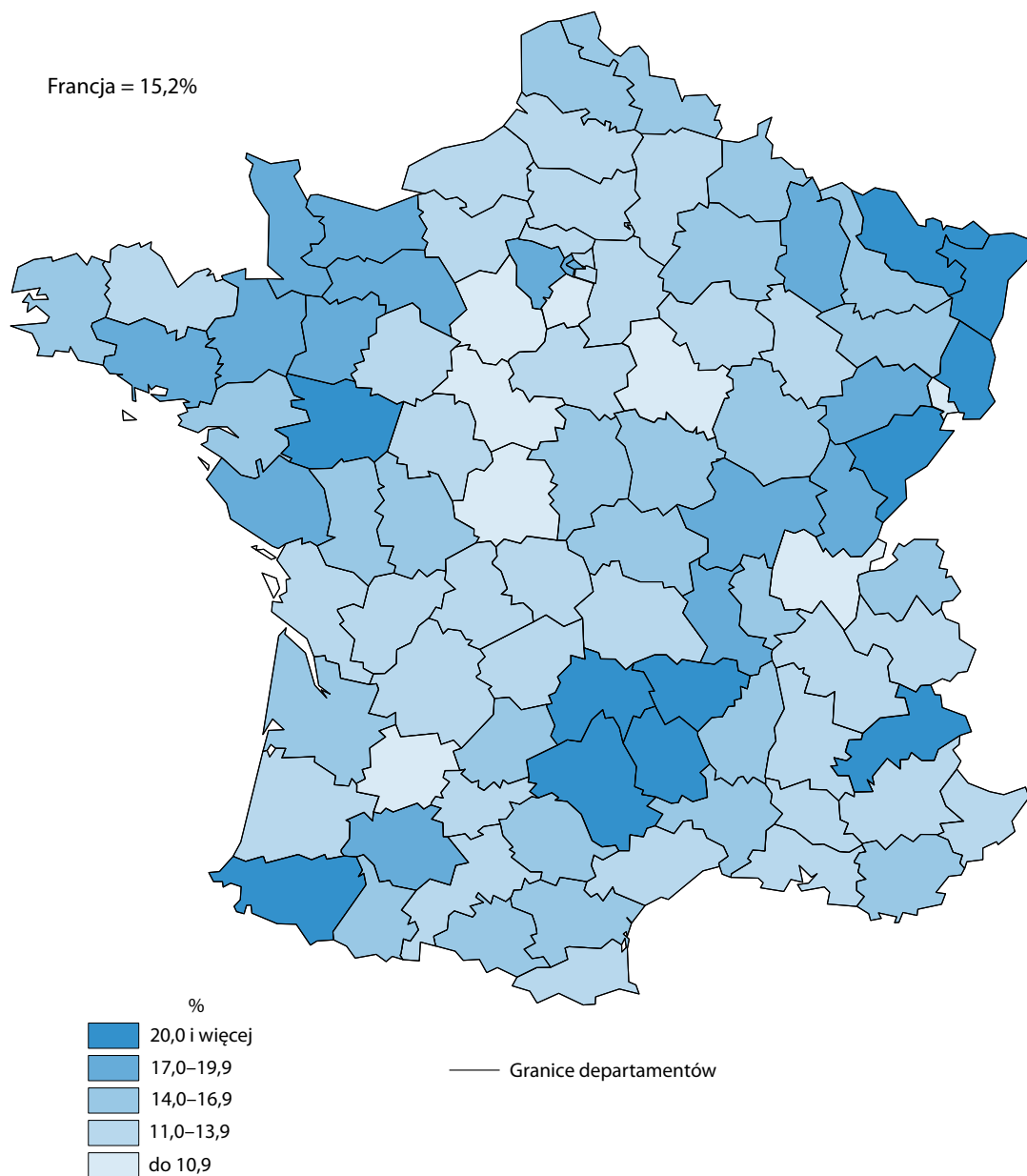
Dane z badania IFOP dotyczącego wyznania religijnego ujmują katolików w dwu kategoriach: 1 – jednostki, które zadeklarowały się jako katolicy (średnio 64,4%) – mapa 2 oraz 2 – katolicy, którzy zadeklarowali się jako praktykujący (regularnie lub okazjonalnie), (średnio 15,2%) – mapa 3. Najbardziej katolickie (powyżej 70% deklaracji) regiony znajdują się na wschodzie (departamenty: Lorraine, Alsace, Franche-Comte), na północnym-zachodzie (departamenty: Basse-Normandie, Pays de la Loire) na południu Masywu Centralnego (departamenty: Cantal, Haute-Loire, Lozere) oraz na południowym zachodzie w Pirenejach atlantyckich.

Mapa 3.2. Zdeklarowani katolicy we Francji według departamentów w 2009 r.

Dane: iFOP 2009 r.

Mapa 3.3. Katolicy, którzy zadeklarowali jako praktykujący (regularnie lub okazjonalnie) we Francji według departamentów w 2009 r.

Dane: iFOP 2009 r.

Mapa 3.3. przedstawia odsetek katolików deklarujących się jako praktykujący. Obraz ten w znacznym stopniu zbliżony jest do poprzedniego. W 11 departamentach odsetek ten przekracza 20% populacji, a w kolejnych 16 oscyluje pomiędzy 17 i 20%. Największy udział „praktykujących” katolików jest na południu Masywu Centralnego, w departamentach „konkordatowych”, na północnym zachodzie oraz w departamentach: Pyrénées-Atlantiques i Hautes-Alpes. Rejonami gdzie katolików zarówno pod względem przynależności do wyznania jak i praktyk jest stosunkowo najmniej są departamenty: Centre, Picardie, Limousin oraz Ile-de-France.

3.2. Religijność w Polsce i we Francji – porównanie podstawowych wskaźników

3.2.1. Rys historyczny

Pierwsze ślady obecności chrześcijaństwa na terenie dzisiejszej Francji sięgają II wieku. Po chrzcie władcy Chlodwiga w 496 roku nastąpił okres szybkiego rozwoju chrześcijaństwa. Kolejnym etapem było koronowanie Pepina Małego przez Papieża w 754 r. Od 1309 r. francuski Avignon staje się siedzibą papieża, a następnie antypapieża. Istniejące w średniowieczu napięcie między władzą polityczną a Kościołem katolickim znajduje swoją kontynuację w Rewolucji Francuskiej (1798 r.), która dokonuje radykalnego rozdziału państwa i religii. Rewolucja Francuska staje się podstawą nowego porządku społecznego oraz modelu w relacjach państwo-religia określanym jako „laïcité”, czyli formalnie całkowita rozłączność religii i państwa. Od samego początku Francja jest terenem ścierania się głównego nurtu chrześcijaństwa z licznymi naukami odbiegającymi od doktryny Kościoła. Francja jest również obszarem silnego oddziaływania reformacji. Mimo to katolicyzm pozostaje dominującym wyznaniem. Przejawem chrześcijańskiego dziedzictwa Francji są liczne zabytki sztuki sakralnej, należące do najstarszych oraz najokazalszych w historii chrześcijaństwa. W XX wieku Francja obok Niemiec jest środowiskiem powstawania nowych nurtów w teologii, które zapoczątkowują Sobór Watykański II. W tamtych czasach Kościół katolicki we Francji ulega intensywnym przemianom i sekularyzacji. Od lat '60 XX wieku coraz wyraźniej swoją obecność we Francji zaznaczają inne religie, przede wszystkim islam.

Historia chrześcijaństwa w Polsce jest znacznie młodsza niż we Francji. Wydarzenie określane przez historyków jako chrzest Polski (966 r.) następuje niemal pięć wieków po chrzcie Francji (496 r.). W średniowieczu Polska jest terenem działalności misyjnej zakonników przybywających m.in. z Francji. W okresie reformacji pojawiają się w Polsce arianie, tzw. bracia polscy. Od XVII wieku, w wyniku częstych inwazji sąsiednich państw, a potem zaborów katolicyzm staje się w znacznej mierze wyznacznikiem tożsamości Polaków. W wieku XX także Kościół katolicki staje się ofiarą nazizmu oraz komunizmu. Obecny stan i kondycja Kościoła katolickiego tak w Polsce jak i we Francji jest w znacznej mierze wynikiem podziału Europy po II Wojnie Światowej i ogólnoeuropejskich tendencji jakie oddziaływały także na Kościół w ostatnich trzydziestu latach. Ogromne znaczenie (szczególnie dla Kościoła w Polsce) ma okres pontyfikatu Papieża Jana Pawła II (1978–2005). Sytuacja polskiego Kościoła w II poł. XX w. wydaje się wyjątkowa gdyż „wiodła poprzez męczeństwo, oszczerstwa, represje, mnożenie trudności, fałsz rządzących w Polsce, nienawiść fanatycznych działaczy PZPR. Ale droga ta doprowadziła w konsekwencji do tego, iż u schyłku lat 80 wobec trwania resztek oporu antykomunistycznego oraz wobec postępującego rozkładu reżimu PRL, Kościół stał się najpierw pośrednikiem w konspiracyjnych kontaktach władzy z solidarnościowym podziemiem, następnie mediatorem w toczących się oficjalnie rokowaniach. Z tej roli wyszedł jako gwarant umowy zawartej między komunistyczną władzą a skupionym wokół kierownictwa „Solidarności” społeczeństwem.”⁷ Po upadku komunizmu Kościół katolicki w Polsce uzyskał praktycznie możliwość nieskrępowanego działania. Umożliwiło to Stolicy Apostolskiej uporządkowanie struktury administracyjnej i prawnej Kościoła w Polsce i w krajach z Polską sąsiadujących na wschodzie. Dzięki temu stało się możliwe nadanie nowych granic metropoliom i diecezjom co pozwoliło na lepsze dostosowanie jej do nowych zadań stojących przed Kościołem u progu XXI wieku.

3.2.2. Religijność w Polsce i we Francji

W literaturze z zakresu socjologii religii religijność Francuzów bywa określana jako zdezynstytucjonalizowana oraz zindywidualizowana. W drugiej połowie XX wieku obserwowano bardzo szybko postępującą sekularyzację, „koniec cywilizacji katolickiej”. Z drugiej jednak strony w społeczeństwie francuskim dostrzega się tzw. miękkie formy religijności oparte na subiektywnie przeżywanej duchowości, ale obecnej również w przestrzeni publicznej⁸. Natomiast polska religijność w obliczu modernizacyjnego opóźnienia względem Europy zachodniej, jakie było spowodowane komunizmem, stanęła na początku lat '90 przed wyzwaniem intensywnych przemian. Po ponad dwudziestu pięciu latach tych przemian wydaje się, że sekularyzacja

⁷ „Dzieje Kościoła w Polsce. 1000 lat historii” red. A. Wiencka, Warszawa 2008.

⁸ Portier Philippe, 2012, Les mutations du religieux dans la France contemporaine, Social Compass 59(2). S. 193-207.

w Polsce ma charakter powolny (tzw. pełzająca sekularyzacja⁹). Na tej podstawie rodzi się pytanie, czy polską religijność można traktować jako zapóźnioną wersję francuskiego katolicyzmu? Innymi słowy, czy polska religijność jest w porównaniu z religijnością francuską tradycyjna i oparta na strukturach społecznych, które odchodzą do przeszłości. Jednym z wyznaczników takiej zaś tradycyjnej religijności jest bierność postaw, czyli brak osobistego zaangażowania w tym przede wszystkim traktowanie wiary jako swoistego dziedzictwa, nie zaś jako osobistego wyboru.

Już najbardziej ogólne wskaźniki religijności dowodzą diametralnej różnicy w religijności Francuzów i Polaków. Wskazują na to dane Europejskiego Sondażu Społecznego¹⁰, badania które jest realizowane w cyklu dwuletnim od 2002 r. wśród osób w wieku 15 lat i więcej. O przynależność religijną pytano tam ogólnie bez wskazania na jakieś określone wyznanie. W 2012 r. zadano pytanie „czy uważa się Pan/i za wyznawcę/-czynię jakiejś religii lub czuje się związany/-a z jakimś Kościołem lub wyznaniem?”. Polacy niemal dwukrotnie częściej (89%) niż Francuzi (48%) odpowiedzieli twierdząco na to pytanie. Przeszło połowa Francuzów uznała, że nie uważa się za wyznawców jakiegoś wyznania albo trudno było im na to pytanie jednoznacznie odpowiedzieć. Takich osób według Europejskiego Sondażu Społecznego było w Polsce niespełna 11%. Dane dla Polski pokazują daleko idącą zbieżność z wynikami NSP 2011. W przypadku Francji zaś, tak niski poziom deklaracji poczucia związku z kościołem lub wyznaniem odbiegający od wcześniej prezentowanych wyników np. z 2009 r. (IFOP 64%) jest w dużej mierze uwarunkowany zarówno różnymi próbami badawczymi, innym rokiem badania jak i inaczej zadanymi pytaniami o przynależność wyznaniową.

Tablica 3.4. Francuzi i Polacy w wieku 15 lat i więcej według deklarowanej przynależności do jakiegokolwiek religii lub wyznania w 2012 r.

Deklarowana przynależność do religii lub wyznania	Francja	Polska
	N=1959	N=1883
	W odsetkach N	
Ogółem	100	100
Tak	48,1	89,3
Nie/trudno powiedzieć	51,9	10,7

ESS 2012.

Na podobną proporcję wskazują wyniki Europejskiego Badania Wartości¹¹ przeprowadzonego na reprezentatywnej próbie dorosłych mieszkańców Polski (18 lat i więcej). Wynika z niego, że w 2008 roku około o połowę niższy odsetek Francuzów (54%) niż Polaków (96%) deklarował wiarę w Boga.

Tablica 3.5. Polacy i Francuzi w wieku 18 lat i więcej według wiary w Boga w 2008 r.

Wiara w Boga	Francja	Polska
	N=3071	N=1510
	W odsetkach N	
Ogółem	100	100
Tak	53,7	96,2
Nie	46,3	3,8

EVS 2008.

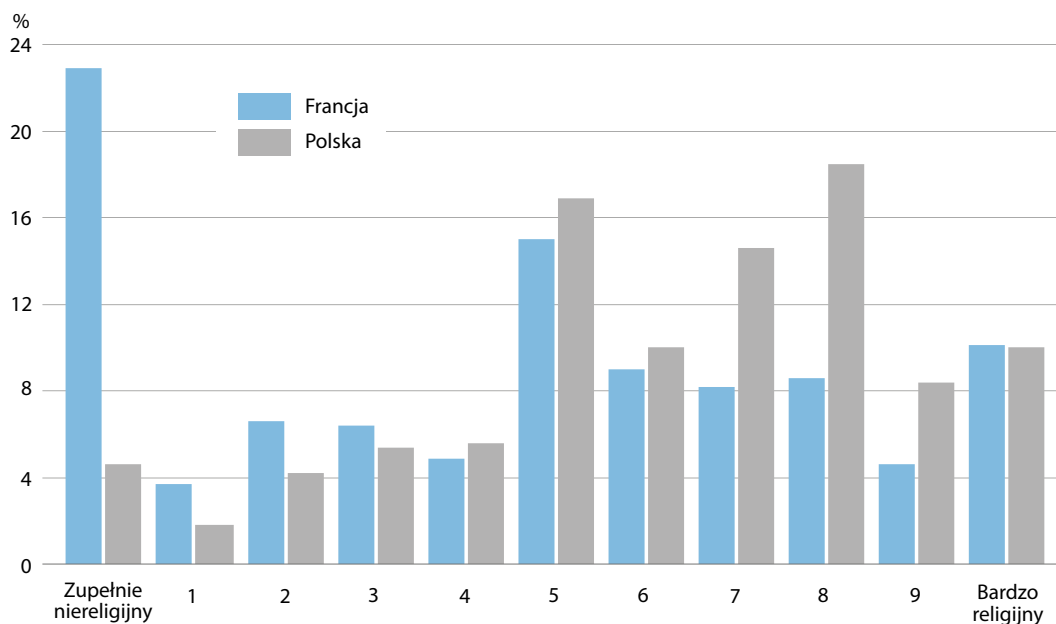
⁹ Por. J. Mariański, Przemiany religijności w Polsce i w Niemczech – syndrom sekularyzacji czy rewitalizacji?, [w:] Firlit E. i in., Między sekularyzacją a religijnym ożywieniem, WAM: Kraków 2013.

¹⁰ ESS Edycja 6: Europejski Sondaż Społeczny, Round 6 Data (2012). Data file edition 2.0. Norwegian Social Science Data Services, Norway – Data Archive and distributor of ESS data.

¹¹ EVS (2011): European Values Study 1981–2008, Longitudinal Data File. GESIS Data Archive, Cologne, ZA4804 Data File Version 2.0.0.

Niemal co piąty Francuz (prawie 23%) deklaruje, że jest osobą zupełnie niereligijną, podczas gdy odsetek Polaków określających się jako zupełnie niereligijni wynosi niespełna 5%. Z drugiej jednak strony niemal taka sama część Polaków i Francuzów (około 10%) określa siebie jako osoby bardzo religijne.

Wykres 3.1. Francuzi i Polacy w wieku 15 lat i więcej według deklarowanego poziomu religijności w 2012 r. (w procentach)

ESS 2012.

Religię za coś bardzo ważnego uznało w 2008 r. prawie 32% Polaków i niecałe 14% Francuzów. Natomiast odsetek osób, które traktują religię jako zupełnie nieważną był we Francji kilka razy wyższy (30%) niż w Polsce (5%).

Tablica 3.6. Polacy i Francuzi w wieku 18 lat i więcej według stosunku do religii w 2008 r.

Religia jest dla mnie:	Francja	Polska
	N=3071	N=1510
	w odsetkach N	
Ogółem	100,0	100,0
Bardzo ważna	13,9	31,8
Raczej ważna	23,5	43,5
Nieważna	32,3	19,8
Zupełnie nieważna	30,2	4,9

EVS 2008.

Polacy i Francuzi różnią się diametralnie w postrzeganiu prawdy zawartej w religii. Największa grupa Polaków (38%) uważa, że jest tylko jedna prawdziwa religia, ale wszystkie religie zawierają niektóre podstawowe prawdy. Warto dodać, że taki stwierdzenie najbardziej odpowiada nauczaniu Kościoła katolickiego. Natomiast niemal połowa Francuzów (48%) jest zdania, że nie ma jednej prawdziwej religii, ale wszystkie religie zawierają niektóre podstawowe prawdy.

Tablica 3.7. Polacy i Francuzi w wieku 18 lat i więcej według rozumienia prawdy w religiach w 2008 r.

Rozumienie prawdy w religiach	Francja	Polska
	N=3071	N=1510
	w odsetkach N	
Ogółem	100,0	100,0
Jest tylko jedna prawdziwa religia	7,5	30,9
Tylko jedna prawdziwa religia, ale wszystkie zawierają niektóre podstawowe prawdy	14,2	38,2
Nie ma tylko jednej prawdziwej religii, wszystkie zawierają niektóre podstawowe prawdy	47,9	26,5
Żadna religia nie zawiera żadnej prawdy	30,4	4,4

EVS 2008.

Wyraźne różnice pomiędzy Francuzami i Polakami występują również w opinii dotyczącej tego, czy kościół daje odpowiedzi na problemy moralne i duchowe. Jedynie co trzeci Francuz (33%) uważa, że ogólnie kościół daje odpowiedzi na potrzeby moralne, a co drugi (56%), że kościół daje odpowiedzi na potrzeby duchowe. W Polsce w ten sposób mierzonym pozytywnym stosunkiem do kościoła charakteryzuje się odpowiednio 60% i 78% populacji.

Tablica 3.8. Polacy i Francuzi w wieku 18 lat i więcej według przekonania, że kościół daje odpowiedzi na problemy moralne i duchowe w 2008 r.

Kościół daje odpowiedź na:	Francja	Polska
	N=3071	N=1510
	w odsetkach N	
Problemy moralne	32,5	60,2
Potrzeby duchowe	56,5	78,0

EVS 2008.

Zaprezentowane powyżej wyniki badań, oparte na tradycyjnych wskaźnikach religijności z zakresu m.in.: ogólnej deklaracji wiary i stosunku do instytucji religijnych, dowodzą że Polacy tworzą społeczeństwo znacznie bardziej religijne niż Francuzi. Z drugiej jednak strony wśród Francuzów rysują się pojedyncze symptomy świadczące o głęboko rozbudzonej potrzebie duchowości. Wśród nich można dostrzec wspomniany już wysoki odsetek osób deklarujących najwyższy poziom religijności. Ponadto we Francji jest wyższy niż w Polsce odsetek osób deklarujących najwyższy poziom zainteresowania duchowością (we Francji 13%, w Polsce 10%).

Tablica 3.9. Polacy i Francuzi w wieku 15 lat i więcej według stopnia zainteresowania duchowością w 2008 r.

Stopień zainteresowania duchowością	Francja	Polska
	N=3071	N=1510
	w odsetkach N	
Ogółem	100	100
Bardzo zainteresowany	13	10,2
Częściowo zainteresowany	29,5	41,9
Mało zainteresowany	30,7	35,5
Zupełnie niezainteresowany	26,7	12,4

ESS 2008.

Ponadto odsetek osób przynależących do organizacji religijnych oraz podejmujących nieodpłatną pracę w tych organizacjach w Polsce i we Francji jest niemal identyczny (oscylujący wokół 3%–4%). Biorąc pod uwagę opisany powyżej fakt, że osoby przynależące formalnie do jakiegokolwiek wyznania we Francji stanowią znacznie mniejszą część społeczeństwa niż w Polsce, może to oznaczać, że osoby przynależące do organizacji religijnej, są w obrębie wspólnoty religijnej bardziej aktywne.

Tablica 3.10. Polacy i Francuzi w wieku 15 lat i więcej według przynależności do organizacji religijnej w 2008 r.

	Francja	Polska
	w odsetkach N	
	N=3071	N=1510
Przynależność do organizacji religijnej	3,7	3,9
Nieodpłatna praca w organizacji religijnej	2,6	2,6

ESS 2008.

Niestety brakuje danych statystycznych, przede wszystkim dotyczących Francji, które pozwalałyby na bardziej szczegółowe porównanie zaangażowania społeczno-religijnego Polaków oraz Francuzów.

3.3. Kościół katolicki w Polsce i we Francji

Jak wcześniej wspomniano zarówno w Polsce jak i we Francji największym kościołem jest Kościół katolicki. Ilościowe wskaźniki życia religijnego jak i tworzone przez setki lat w różnych uwarunkowaniach historycznych i społecznych struktury organizacyjne i terytorialne obu kościołów porządkujące działalność religijną posiadają obecnie wiele cech wspólnych. Podobieństwo to pozwala na dokonanie zestawienia i analizę danych.

3.3.1. Struktura organizacyjno-terytorialna Kościoła katolickiego w Polsce i we Francji

Struktura administracyjna Kościoła katolickiego we Francji na przestrzeni ostatnich 20 lat nie uległa istotnym zmianom. Kościół katolicki obrządku łacińskiego we Francji składa się z 92 archidiecezji i diecezji skupionych w 15 metropoliach, (przy czym trzy diecezje podległe są bezpośrednio Stolicy Apostolskiej). Obrządki wschodnie Kościoła katolickiego posiadają łącznie trzy eparchie (diecezje). W departamentach zamorskich Francji jest łącznie 7 archidiecezji i diecezji skupionych w trzech metropoliach oraz jedna diecezja podległa bezpośrednio Stolicy Apostolskiej.

W Kościele katolickim we Francji występują cztery obrządki, które posiadają własne struktury: obrządek łaciński, obrządek bizantyjsko-ukraiński (w 2014 r. liczył 25,5 tys. wiernych, 16 parafii, 14 księży), obrządek ormiański (w 2014 r. liczył 30,4 tys. wiernych, 6 parafii, 4 księży) oraz maronicki (w 2014 r. liczył 50,3 tys. wiernych, 4 parafie i 6 księży). Powołany jest także Ordynariat Francji wiernych obrządków wschodnich nie posiadających własnych struktur, pozostaje on w unii personalnej z rzymskokatolicką archidiecezją paryską, szacuje się, że w 2014 r. liczył on 127 tys. wiernych, posiadał 11 parafii i pracowało w nim 17 księży¹².

W Kościele katolickim w Polsce obecnie występują cztery obrządki. Trzy ukształtowane w ciągu stuleci ryty katolickie: łaciński (w 2014 r. było przeszło 33,5 mln wiernych, 10,2 tys. parafii i 30,8 tys. księży) i dwa wschodnie: bizantyjsko-ukraiński (w 2014 r. liczył 55 tys. wiernych, 124 parafii i 91 księży) i ormiańskokatolicki (w 2014 r. liczył 670 wiernych, 3 parafie i 3 księży). Na początku lat dwudziestych XX w. pojawił się czwarty obrządek (również wschodni) bizantyjsko-słowiański określany jako Kościół neounicki (w 2014 r. liczył 134 wiernych, 1 parafię i 2 księży)¹³.

¹² Dane: The Eastern Catholic Churches 2014 – Annuario Pontificio

¹³ Dane: GUS

Organizacja Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce w latach 1972–1992 obejmowała 27 jednostek, a mianowicie: 24 diecezje, oraz 3 administratury apostolskie na wschodniej granicy kraju. Po upadku komunizmu ustanowiono nową strukturę administracyjną Kościoła w Polsce. Od 1992 do 2004 r. na terytorium Polski, znajdowało się 39 kanonicznych diecezji wchodzących w skład 13 metropolii. Ostatnim etapem zmian struktur administracyjnych było powołanie w 2004 r. dwóch nowych diecezji. Od tego czasu strukturę administracyjną Kościoła katolickiego w Polsce tworzą 44 jednostki kanoniczne: 41 diecezji terytorialnych (obrzędku łacińskiego), ordynariat połowy WP (obejmujący cały kraj) i dwie diecezje obrzędku greckokatolickiego.

3.3.2. Kościół katolicki w Polsce i we Francji w ujęciu statystycznym¹⁴

Zestawienie danych statystycznych z kilkudziesięciu ostatnich lat pozwala na dokonanie interesujących porównań sytuacji Kościoła katolickiego w Polsce i we Francji. Rozpocznijmy je od struktur parafialnych, których stan w latach 80. i na początku 90. XX w. w obu krajach wykazywał duże różnice. Widać to przede wszystkim w liczbie działających wtedy parafii oraz w średniej liczbie katolików przypadających na jedną parafię. Liczba katolików, w zestawieniach *Annuaire Statisticum Ecclesiae* oznacza liczbę osób ochrzczonych w Kościele katolickim. W 2010 r. we Francji było 47,1 mln. katolików zaś w Polsce 36,8 mln. We Francji w 1980 r. było prawie 40 tys. parafii, do 1990 r. ich liczba spadła do nieco ponad 36 tys. ze średnią ponad 1,3 tys. katolików na 1 parafię. W Polsce w tym okresie liczba parafii była prawie czterokrotnie niższa, zaś średnia liczba katolików na jedną parafię prawie trzykrotnie wyższa niż we Francji. W przeciągu dwudziestu lat różnice te zaczęły się zacierać. Na koniec pierwszego dziesięciolecia XXI w. we Francji funkcjonowało zaledwie 45% parafii w stosunku do tych istniejących w 1990 r. Natomiast w Polsce od początku lat 70. rośnie liczba nowych parafii. Od 1990 r. wzrost ten wyniósł przeszło 11%. Średnia liczba katolików przypadających na jedną parafię w Polsce i we Francji w 2017 była do siebie zbliżona (około 3 tys. na 1 parafię).

Tablica 3.11. Parafie (centra pastoralne) oraz liczba katolików przypadająca na 1 parafię we Francji i w Polsce

Kraj		1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2017
Francja	parafie	36362	34902	24409	20451	17227	16479	15979	16210
	katolicy na 1 parafię	1306	1366	1944	2255	2695	2860	3002	3001
Polska	parafie	9883	10218	10562	11177	11019	11620	11632	11219
	katolicy na 1 parafię	3682	3602	3502	3308	3327	3162	3178	3304

Źródło: Dane za lata 1990–2010: Kościół katolicki w Polsce 1991–2011 Rocznik statystyczny, s. 22–23, dane za rok 2014 i 2017: *Annuaire Statisticum Ecclesiae* 2014 i 2017.

Rozwój struktur diecezjalnych oraz liczebność parafii uzależniony jest zarówno od liczby wiernych, jak i od liczby księży mogących służyć posługą kapłańską. Postępująca w Europie sekularyzacja spowodowała w ostatnim dwudziestoleciu znaczny spadek liczby kapłanów na starym kontynencie (z prawie 245 tys. w 1990 r. do niespełna 174 tys. w roku 2017). Problem ten dotknął większość krajów europejskich w tym Francję. Na początku lat 70. pracowało tam przeszło 40 tys. kapłanów. Jednak liczba ich od tego czasu sukcesywnie maleje. W 1990 r. we Francji było ponad 32 tys. księży, a w 2017 r. ich liczba spadła do trochę powyżej 17 tys. Ta tendencja nie dotyczy Polski. W Polsce w latach 90. liczba księży (zarówno diecezjalnych jak i zakonnych) nieznacznie przekraczała 23 tys.). Jednak od, 1990 r. ich liczba stale rośnie i w 2017 r. przekroczyła 30 tys.

Na początku lat 90. średnia liczba katolików przypadających na jednego księdza była we Francji i w Polsce podobna (około 1,5 tys.). Jednak w przeciągu prawie trzydziestu lat, zachodzące w Kościele francuskim i polskim zmiany spowodowały w tym względzie znaczne różnice. W 2017 r. średnia liczba katolików na jednego księdza wynosiła we Francji około 3,1 tys., w Polsce ponad 1,2 tys. Na stan funkcjonowania Kościoła ma w dużej mierze wpływ także liczba powołań zarówno diecezjalnych jak i zakonnych.

¹⁴Dane zaprezentowane w tym podrozdziale pochodzą z badania realizowanego corocznie przez Central Statistics Office of the Church, które publikowane są w *Statistical Yearbook of the Church*

Tablica 3.12. Księża (diecezjalni i zakonni) oraz liczba katolików przypadająca na 1 księdza we Francji i w Polsce

Kraj		1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2017
Europa	księża	244606	218581	211827	203751	196653	190150	181642	173611
Francja	księża	32267	29503	26598	23532	21074	19349	16945	15570
	katolicy na 1 księdza	1472	1616	1784	1959	2203	2436	2830	3124
Polska	księża	23099	25431	26879	27958	28976	29737	30420	30268
	katolicy na 1 księdza	1571	1447	1376	1323	1265	1236	1215	1225

Źródło: Dane za lata 1990–2010: Kościół katolicki w Polsce 1991–2011 Rocznik statystyczny, s. 25–26, dane za rok 2014 i 2017: *Annuaire Statisticum Ecclesiae* 2014 i 2017.

W ostatnim dwudziestolecu odnotowano w obu krajach spadek liczby powołań. We Francji na początku lat 70. liczba alumnów była jeszcze stosunkowo wysoka i wynosiła prawie 2,3 tys. jednak już na początku lat 90. spadła do około 1,5 tys.), co w przełożeniu na liczbę katolików dawało bardzo niski wskaźnik 3,2 alumna na 100 tys. katolików. W Polsce w tym okresie liczba alumnów była wielokrotnie wyższa niż we Francji i wynosiła przeszło 8,1 tys. co przekładało się na wskaźnik na poziomie 22,3 alumna na 100 tys. katolików. Znaczny spadek powołań nastąpił na początku XXI w. W Polsce spadł poniżej 4 tys., we Francji poniżej 1,3 tys. W Polsce odnotowano znaczne zmniejszenie się liczby powołań zarówno diecezjalnych jak i zakonnych, we Francji zaś liczba powołań zakonnych od 1990 r. wykazuje tendencje wzrostowe. Przekładając to na wskaźnik oznaczający liczbę alumnów na 100 tys. katolików można stwierdzić, że we Francji od początku XXI w. utrzymuje się on na niskim jednak w miarę stałym poziomie (niewiele poniżej 3) to w Polsce od początku lat 90-tych stale spada uzyskując w 2017 r. wartość około 8 alumnów na 100 tys. katolików.

Tablica 3.13. Alumni diecezjalni i zakonni we Francji i w Polsce

Kraj	Alumni	1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2017
Francja	diecezjalni	1081	1111	1008	769	722	727	622	649
	zakonni	440	490	541	542	577	613	581	613
	razem	1521	1601	1549	1311	1299	1340	1203	1262
	razem na 100 tys. katolików	3,2	3,4	3,3	2,8	2,8	2,8	2,5	2,6
Polska	diecezjalni	5436	4607	4521	4672	4391	3375	2747	2206
	zakonni	2686	2749	2152	2065	1647	1287	1064	860
	razem	8122	7356	6673	6737	6038	4662	3811	3066
	razem na 100 tys. katolików	22,3	20,0	18,0	18,2	16,5	12,7	10,3	8,3

Źródło: Dane za lata 1990–2010: Kościół katolicki w Polsce 1991–2011 Rocznik statystyczny, s. 35–36, dane za rok 2014 i 2017: *Annuaire Statisticum Ecclesiae* 2014 i 2017.

Ogólnoświatowy regres w obszarze życia zakonnego (od końca lat 80-tych) wyraża się ciągłym i praktycznie powszechnym spadkiem liczby osób zakonnych. Tendencja ta wyraźnie zaznacza się także w Polsce i we Francji. W przeciągu ostatnich kilkadziesiąt lat znacznie zmniejszyła się liczba siostr i braci zakonnych. We Francji liczba siostr w 1980 r. wynosiła ponad 87 tys., a w 1990 r. już tylko 65 tys. Od 1990 r. w ciągu przeszło dwudziestu pięciu lat spadek ten wyniósł przeszło 60%, braci zakonnych o 45%, a księży zakonnych o 41%. W Polsce w tym okresie odnotowano nieco mniejsze zmiany, liczba siostr i braci zakonnych od 1990 r. zmniejszyła o około 25%, natomiast liczba księży zakonnych wzrosła o 38%. Pomimo większej niż w Polsce dynamiki zmian we Francji nadal pracuje relatywnie duża liczba braci i siostr zakonnych.

Tablica 3.14. Duchowieństwo zakonne (księża, bracia i siostry) we Francji i w Polsce

Kraj		1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2017
Francja	księża	7064	6643	6194	5597	5211	4901	4409	4143
	bracia	4675	4168	4025	3220	2904	2884	2994	2584
	siostry	65178	58293	51311	44767	39521	34846	29818	25573
Polska	księża	4853	5715	6051	6177	6413	6513	6745	6686
	bracia	1306	1327	1445	1318	1395	1075	1085	1011
	siostry	26081	24985	25424	23905	23039	21892	20526	19504

Źródło: Dane za lata 1990–2010: Kościół katolicki w Polsce 1991–2011 Rocznik statystyczny, s. 29–30, dane za rok 2014 i 2017: Annuarium Statisticum Ecclesiae 2014 i 2017.

Jednym z ważniejszych wyznaczników żywotności Kościoła jest liczba udzielanych sakramentów. Sakrament chrztu włącza jednostkę w społeczność Kościoła. W Kościele katolickim udzielany jest zazwyczaj niemowlętom (w statystykach ta kategoria jest szersza i obejmuje dzieci do 7 lat), znacznie rzadziej osobom starszym. Powoduje to istotne powiązanie liczby udzielanych chrztów ze statystyką urodzeń. Spadek liczby urodzeń, który obserwuje się w Polsce od początku lat 90. ma odzwierciedlenie w zmniejszającej się liczbie udzielanych chrztów dzieciom do 7 lat.

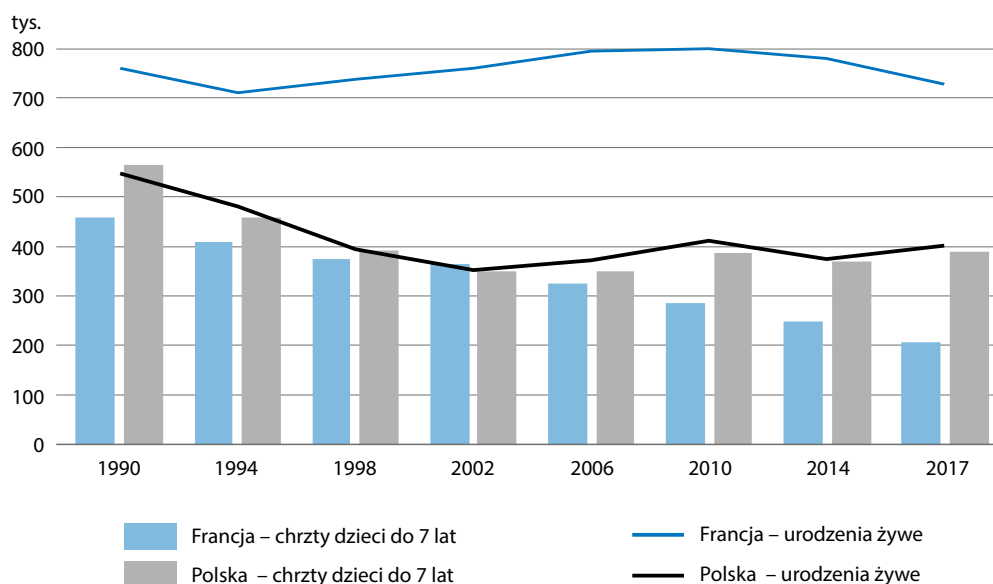
Jeszcze na początku lat 90. we Francji udzielano przeszło 400 tys. chrztów rocznie, jednak podobnie jak z innymi wcześniej omawianymi parametrami życia Kościoła wartość ta w ostatnich dwudziestu latach zaczęła drastycznie spadać. Na początku nowego tysiąclecia wynosiła około 350 tys., a w 2017 r. udzielono niespełna 230 tys. chrztów. Oznacza to spadek o przeszło 50% w stosunku do 1990 r. Zmniejszająca się liczba chrztów dzieci do 7 lat we Francji - inaczej niż w Polsce - nie ma odzwierciedlenia w liczbie urodzeń żywych. Bowiem od początku lat 90. XX w. jest ona na mniej więcej stałym poziomie 700–800 tys. rocznie. W Polsce obserwuje się podobną tendencję spadkową (o około 30%) z prawie 570 tys. w 1990 r. do niecałych 390 tys. w 2017 r. Jednak w Polsce zmiany te w znacznej mierze odzwierciedlają postępujący w tym okresie spadek liczby urodzeń.

W Polsce liczba chrztów udzielanych osobom powyżej siódmego roku życia jest stosunkowo niewielka. Stanowiły one w 2017 r. niecały 1% wszystkich chrztów udzielonych w tym roku. We Francji odsetek ten wynosił prawie 10%. Znaczące w tym względzie różnice pomiędzy oboma krajami zaczęły być widoczne już pod koniec XX w. i trwają do dziś.

Tablica 3.15. Liczba urodzeń żywych oraz chrztów udzielonych we Francji i w Polsce (w tys.)

Kraj	Chrzty	1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2017
Francja	Dzieci do 7 lat	458,6	409,5	374,5	365,1	325,9	283,6	250,2	207,0
	Osób powyżej 7 lat	13,5	15,0	20,4	20,4	23,2	19,4	20,8	22,0
	Ogółem	472,1	424,6	394,9	385,5	349,1	302,9	271,0	228,9
	Urodzenia żywe	762,4	711,0	738,1	761,6	796,9	802,2	781,2	730,2
Polska	Dzieci do 7 lat	566,4	459,8	393,4	350,6	350,1	389,2	371,2	389,3
	Osób powyżej 7 lat	2,8	2,9	2,8	3,7	3,4	3,4	2,5	3,5
	Ogółem	569,2	462,7	396,2	354,3	353,5	392,6	373,7	392,9
	Urodzenia żywe	547,7	481,3	395,6	353,8	374,2	413,3	375,2	402,0

Źródło: Annuarium Statisticum Ecclesiae, Francja metropolitalna, Główny Urząd Statystyczny <http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/Tables.aspx>, dostęp 25.07.2019 <http://www.insee.fr/en/bases-de-donnees/bsweb/serie.asp?idbank=000436391>

Wykres 3.2. Liczba urodzeń żywych oraz chrztów dzieci do lat 7 udzielonych we Francji i w Polsce (w tys.)

Kolejnym sakramentem, opisywanym w Kościele katolickim za pomocą danych statycznych jest małżeństwo. Liczba udzielonych małżeństw prezentowana jest w dwu kategoriach: małżeństwa zawarte pomiędzy katolikami oraz małżeństwa mieszane, zawarte pomiędzy katolikiem a niekatolikiem (w tym przypadku, przepisy kanoniczne mówią o trzech sytuacjach: 1 – małżeństwa katolika z niekatolikiem ochrzczonym poza Kościołem katolickim, 2 – małżeństwa katolika z osobą nieochrzczonej i trzecia sytuacja – małżeństwa katolika z osobą, która została ochrzczona w Kościele katolickim, ale która notorycznie porzuciła wiarę katolicką)¹⁵. W Polsce od 1998 r. można zawierać tzw. ślub konkordatowy, oznacza to, że ślub zawarty w kościele oprócz skutków kanonicznych ma także skutki prawne. Prawo to dotyczy nie tylko Kościoła katolickiego, ale także 10 innych kościołów w Polsce.

Spadek liczby małżeństw w okresie ostatnich 20 lat dotknął także Polskę. W zestawieniu uwzględniono również dane GUS oraz INSE przedstawiające liczby wszystkich zawartych w danym roku małżeństw (kościelnych i cywilnych) posiadających skutki prawne.

W ciągu ostatnich 20 lat w Kościele francuskim obserwuje się stały spadek liczby udzielanych sakramentów małżeństwa: od 147,2 tys. w roku 1990 do 51,0 tys. w roku 2017, czyli o przeszło 65%. Tylko częściowo ten spadek można wyjaśnić zmniejszeniem się liczby wszystkich zawieranych małżeństw we Francji (w 1990 r. 287,1 tys., w 2017 r. 227,8 tys.), który w tym okresie wyniósł około 20%.

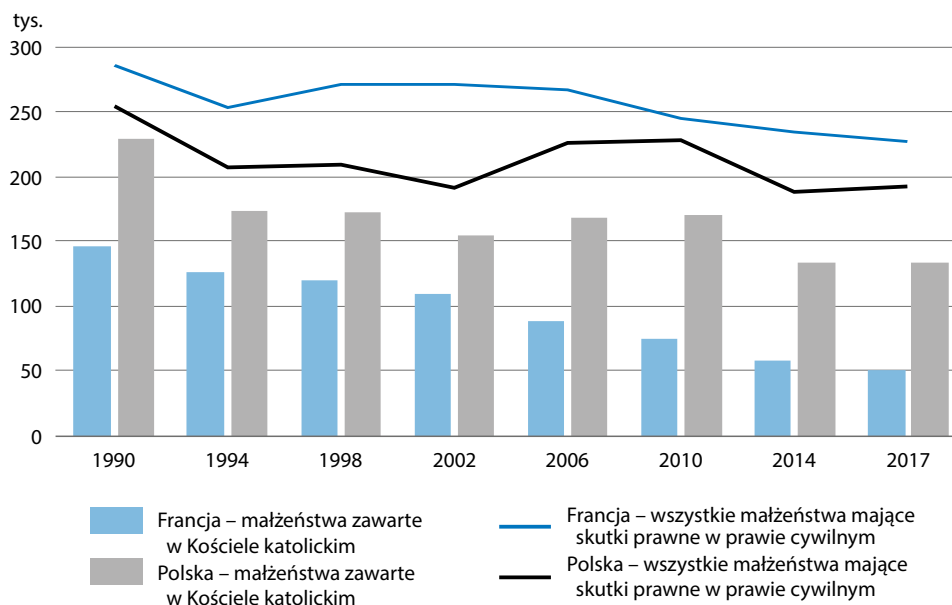
Liczba małżeństw zawartych w Kościele katolickim w Polsce w 2017 r. jest o około 25% niższa niż ta odnotowana w 1990 r. Polskę i Francję różni także udział małżeństw mieszanych wśród małżeństw ogółem w Kościele. We Francji, która jest bardziej zróżnicowana pod względem religijnym, odsetek osób innego wyznania niż katolickie oraz nie należących do żadnego wyznania jest znacznie większy niż w Polsce. Udział małżeństw mieszanych w we Francji w 2017 r. wynosił 16%, w Polsce zaś 1,5%.

¹⁵ Kodeks Prawa Kanonicznego, Pallottinum Poznań 1984, kan. 1055–1123.

Tablica 3.16. Liczba małżeństw zawartych w Kościele oraz wszystkich małżeństw mających skutki prawne w prawie cywilnym we Francji i w Polsce (w tys.)

Kraj	Małżeństwa	1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2017
Francja	Małżeństwa zawarte w Kościele między katolikami	137,0	116,5	105,1	98,0	75,2	64,0	49,0	42,8
	Małżeństwa zawarte w Kościele między katolikiem a niekatolikiem	10,2	10,5	15,1	12,5	13,8	11,4	9,7	8,4
	Małżeństwa ogółem w Kościele katolickim	147,2	127,0	120,3	110,4	89,0	75,6	58,8	51,2
	Wszystkie małżeństwa mające skutki prawne w prawie cywilnym	287,1	253,8	271,4	271,4	267,3	245,3	235,3	227,8
Polska	Małżeństwa zawarte w Kościele między katolikami	228,8	172,8	171,6	153,5	166,7	168,2	131,9	132,3
	Małżeństwa zawarte w Kościele między katolikiem a niekatolikiem	1,3	1,3	1,3	1,8	2,6	2,5	2,1	2,0
	Małżeństwa ogółem w Kościele katolickim	230,1	174,0	172,9	155,3	169,3	170,7	134,0	134,3
	Wszystkie małżeństwa mające skutki prawne w prawie cywilnym	255,4	207,7	209,4	191,9	226,2	228,3	188,5	192,6

Źródło: Annuarium Statisticum Ecclesiae, Francja metropolitalna, Główny Urząd Statystyczny <http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/Tables.aspx>, dostęp 25.07.2019
<http://www.insee.fr/en/bases-de-donnees/bsweb/serie.asp?idbank=000436388>

Wykres 3.3. Liczba małżeństw zawartych w Kościele oraz wszystkich małżeństw mających skutki prawne w prawie cywilnym we Francji i w Polsce (w tys.)

Warto odnieść się do znaczących różnic między Polską i Francją, które pojawiają się przy omawianiu tych dwu sakramentów. Zarówno w przypadku chrztu jak i małżeństwa występują relatywnie duże różnice pomiędzy liczbą urodzeń i chrztów w danym roku (wykr. 2) oraz liczbą zawartych małżeństw mających skutki prawne w prawie cywilnym i liczbą udzielonych sakramentów małżeństwa (wykr. 3). W Polsce różnice te są niewielkie i utrzymują się na podobnym poziomie od połowy lat 90. XX w. Zestawienie danych pokazuje, że zdecydowana większość (w 2017 r. było 389,3 tys. chrztów dzieci do lat 7, a urodzeń żywych – 402,0 tys.) dzieci zostaje ochrzczonych w Kościele katolickim. Podobnie sytuacja przedstawia się z małżeństwami, w 2017 r. było udzielonych 134,3 tys. sakramentów małżeństwa, zaś wszystkich małżeństw zawarto 192,6 tys. We Francji różnice pomiędzy udzielonymi sakramentami a odnotowanymi zdarzeniami w sensie prawnym są znacznie większe niż w Polsce. W 2017 r. udzielono 207,0 tys. sakramentów chrztów dzieciom do 7 lat, w tym okresie zaś urodziło się ponad 730 tys. dzieci. Bardzo podobnie sytuacja przedstawiała się także w kwestii małżeństw. W 2017 r. udzielono 51,2 tys. sakramentów małżeństwa, zaś wszystkich małżeństw zawarto 227,8 tys.

3.4. Podsumowanie

Powyższe analizy prowadzą do dość jednoznacznych wniosków. Po pierwsze zarówno w Polsce jak i we Francji dominującym wyznaniem jest katolicyzm, zaś najbardziej popularnym kościołem Kościół katolicki (obrzędek łaciński). Inne kościoły i związki wyznaniowe mają charakter mniejszościowy. Przy czym we Francji, w odróżnieniu do Polski istotną grupę stanowią osoby niezwiązane z żadnym wyznaniem. Ponadto we Francji istnieje znacznie większa niż w Polsce społeczność muzułmańska.

Po drugie Polacy tworzą znacznie bardziej religijne społeczeństwo niż Francuzi, przynajmniej jeśli uwzględni się najbardziej ogólne wskaźniki religijności. Przy czym jednak wśród Francuzów występują symptomy świadczące o istnieniu trudnej do uchwycenia za pomocą wskaźników ilościowych duchowości. Jeśli chodzi o instytucję Kościoła katolickiego, w okresie ostatnich 25 lat Polska i Francja prezentują dwie odmienne dynamiki. We Francji następuje wyraźne zanikanie instytucji kościelnych i związane z tym wycofywanie się katolicyzmu ze społeczeństwa. Obserwuje się to przede wszystkim w spadającej nieustannie liczbie: udzielanych sakramentów, duchowieństwa czy powołań kapłańskich. Przejawem tej tendencji jest zamykanie świątyn i stopniowe „rozprężanie” sieci parafialnej.

W Polsce natomiast pod tym względem realizuje się całkiem odmienny scenariusz. W badanym okresie wciąż wzrastała liczba parafii oraz przybywało pracujących w nich księży. Od wielu lat stabilna jest także liczba udzielanych sakramentów – uzależniona właściwie tylko od czynników demograficznych. Jednak także Kościół w Polsce zaczyna odczuwać ogólnoswiatowy regres w dziedzinie życia zakonnego. Od przeszło 15 lat również w Polsce spada liczba siostr i braci zakonnych oraz maleje liczba powołań.

Chapter 3

The denomination structure and religious life of Poland and France

The denomination and religiousness are important components of life for many individuals and communities, and they are related to the adopted outlook, values and specific ways of acting. Unfortunately, religion as a social fact is a difficult subject of survey for statistics, not only because it is a part of a sensitive and intimate dimension of the life of individuals and societies, but also because many of its facets go beyond the quantitative categories used in statistical researches, and even empirical studies in general. This applies not only to surveying religion as perceived by individuals, but also from the point of view of religious institutions. Particular churches and religious associations are characterized by great diversity with regard to size, dispersion and distribution, so estimation of the number of their members is a great challenge. The ways of overcoming these methodological difficulties are various techniques of conducting survey in the statistics of religions.

The basic methods of surveying religions are: representative surveys, population and housing censuses, and statistical reporting covering religious institutions. Each of these procedures has its advantages and limitations resulting from the methodology, organizational and financial opportunities, and sometimes also political reasons. In Poland, all the above mentioned methods of data acquisition are used.

In the present study, we have used many available sources of statistical information on churches, other religious associations and the religious life in Poland. First of all, we have used the survey results of the Central Statistical Office (CSO), namely: the National Population and Housing Census conducted in 2011, the survey project "Religious denominations in Poland" conducted every year, as well as the "Statistics on rites of Catholic Church in Poland" and the "Social cohesion survey" conducted periodically, etc. We have also used the data of the Institute of Catholic Church Statistics SAC, *Annuario Statisticum Ecclesiae*, issued on the annual basis by the Central Statistical Office of the Catholic Church in Vatican, and the findings of the survey centres which also indirectly deal with these matters,

3.1. Religious structure in Poland and in France

Among all statistical surveys on denominations conducted in Poland after World War II, the most relevant source of information showing the religious structure of Poland is the National Population and Housing Census (NSP 2011). Its results indicate that almost 89% of the Polish society identifies with religious institutions, recognizing themselves as members, followers or sympathizers of churches or other religious associations. 2.4% of the population do not belong to any denomination, while 1.6% did not take a stance in this matter. Because the Census question concerning denomination was of a voluntary character, its prediction significance was weakened by over 7% rate of refusals to answer the question.

Table 3.1. Religious structure of Poland according to the declared affiliation to a religion in 2011

Religious affiliation	% of the whole population	% of all people answering the question
Total	100.00	X
People answering the question on religious affiliation	91.27	100.00
Belonging to a denomination	88.86	97.36
Catholic Church (Latin rite)	87.58	95.95
Orthodox Church	0.41	0.44
Jehovah's Witnesses	0.36	0.39
Evangelical Church of the Augsburg Confession	0.18	0.20
Greek Catholic Church (Byzantine-Ukrainian rite)	0.09	0.09
Pentecostal Church	0.07	0.08
Old Catholic Church of Mariavites	0.03	0.03
Other	0.15	0.17
Not belonging to a denomination	2.41	2.64
Refusing to answer questions concerning religion	7.10	X
Not determined	1.63	X

Source: data of the Central Statistical Office, NSP 2011

Almost 88% of the whole population, and almost 96% of the population with defined religious status (hereinafter referred to as – drs) declared themselves to be members of the Catholic Church (Latin rite). Other churches and religious associations in Poland have clearly the character of minorities: 0.41% (0.44% with drs) pointed out their affiliation to the Orthodox Church, and 0.36% (0.39% with drs) to Jehovah's Witnesses. The fourth largest religion in Poland is the Lutherans – members of the Evangelical Church of the Augsburg Confession, who constitute 0.18% of the whole population (0.2% with drs). Other churches and religious associations constitute significantly lower interest (below 0.1%). It is worth distinguishing among them the members of the Greek Catholic Church (Byzantine-Ukrainian rite) – 0.09%, Pentecostal Church – 0.07% and Old Catholic Church of the Mariavites – 0.03%. Members of other churches and religious associations constitute in total 0.15 % of the whole population (0.17% with drs).

Since 1990, the Central Statistical Office has kept a list of churches and religious associations, which is annually updated on the basis of the records of churches and religious associations, prepared by the Ministry of Administration and Digitalization and the CSO's survey project Religious denominations in Poland. At the end of 2018, in Poland, approximately 180 churches and other religious associations operated in Poland. From the legal point of view, all churches and religious associations in Poland can be divided into three groups: churches and religious associations whose legal status is based on acts and concordat dedicated especially to them (15 churches), churches and religious associations registered on the general terms of the binding law by an entry in the register of churches and other religious associations (at the beginning of 2019, there were 166 entries in the register), and churches and religious associations which have not obtained legal status for various reasons.

In France, the public statistics' approach to the issue of religious affiliation is completely different. A rigorous separation of the state and religious associations, valid since 1905, is reflected in the lack of official data on religions in statistical survey. Therefore, the data concerning churches and religious associations come from surveys and estimates conducted by private survey institutes which are to a large extent of foreign origin. According to the data presented by the American Pew Survey Center under the Religion & Public Life project, in 2010, the greatest religious group in France were the Catholics (more than 60% of the population). The second largest community were people not related to any religion (28%). The believers of Islam constituted 7.5%, and the Protestants (members of various Protestant churches and communities) – 2.6% of the population of France. The followers of Judaism constituted about 0.5%, and Buddhists – 0.45%. The percentage of members of other churches and religious associations in the population of France was approximately 0.55%.

Table 3.2. Religious structure in France in 2010

Religious affiliation	2010
Catholics	60.4%
Not belonging to a denomination	28%
Muslims	7.5%
Protestants	2.6%
Followers of Judaism	0.5%
Buddhism	0.45%
Traditional religions	0.35%
Hinduism	0.05%
Other	0.15%

Source: Pew Survey Center 2010

The data of the Pew Survey Center overlap with the studies of other institutes (e.g.: Joshua Project [2010] or IFOP [Institut Français d'Opinion Publique]) to a large extent, so there are no reasons to perceive them as not reliable enough. The discrepancies appear only in the estimates concerning the percentage of Muslims (from 10.7% to almost 5%) and Catholics (between 64% and 55%).

The data of IFOP enable the presentation of the dynamics of religious structure in the years 1987–2009, namely a tendency to abandon Catholicism for the benefit of other denominations, and the increase of the percentage of people not related to any religion. The withdrawal from Catholicism began in 1970s, when more than 80% of the French declared that they were Catholics. At the end of the first decade of 21st century, this percentage was only 64%. In the last twenty years, a group of people not related to any religion has been significantly expanded (by 7 p.p.). In 2009, they constituted 28% of the French society.

Table 3.3. The religious structure of France in the years 1987–2009

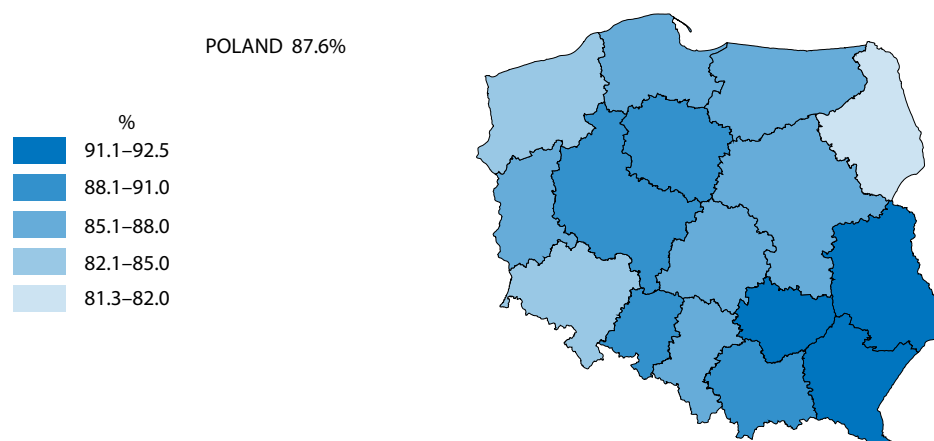
Religious affiliation	1987	1995	2001	2006	2009
Catholics	75%	69%	69%	65%	64%
Protestants	1%	2%	2%	2%	3%
Other religions	3%	5%	6%	6%	5%
Not belonging to a denomination	21%	24%	23%	27%	28%

Source: IFOP – Le catholicisme en France en 2009 – July 2009

Therefore, due to the fact that the data concerning denominations in Poland and France come from different sources, and that they are collected using different techniques, the comparison of religious structures of Poland and France implies some methodological difficulties. In spite of that, a general analysis of the religious structures of the two countries can be conducted, and the similarities and differences indicated. Both in Poland and in France, the largest church is definitely the Catholic Church. Other churches and religious associations are minorities. The important differences are: significantly higher number of people not related to any denomination in France, and the French Muslims community which is several times larger than the one in Poland.

Both Poland and France belong to countries where there is an important territorial diversity. Regional differences result not only from various natural and environmental factors, size of the area, population density, level of urbanization and industrialization, but also from historical and cultural reasons. The differences are also visible in the sphere of the religious structure. The data of NSP 2011 on religious affiliation enable the presentation of these data from the perspective of the administrative structure of Poland. 87.58% of the whole population and 95.95% of the population of people with a defined religious status declare that they are members of the Catholic Church (Latin rite).

Map 3.1. Percentage of the Catholic Church (Latin rite) in relation to the total population of Poland in 2011

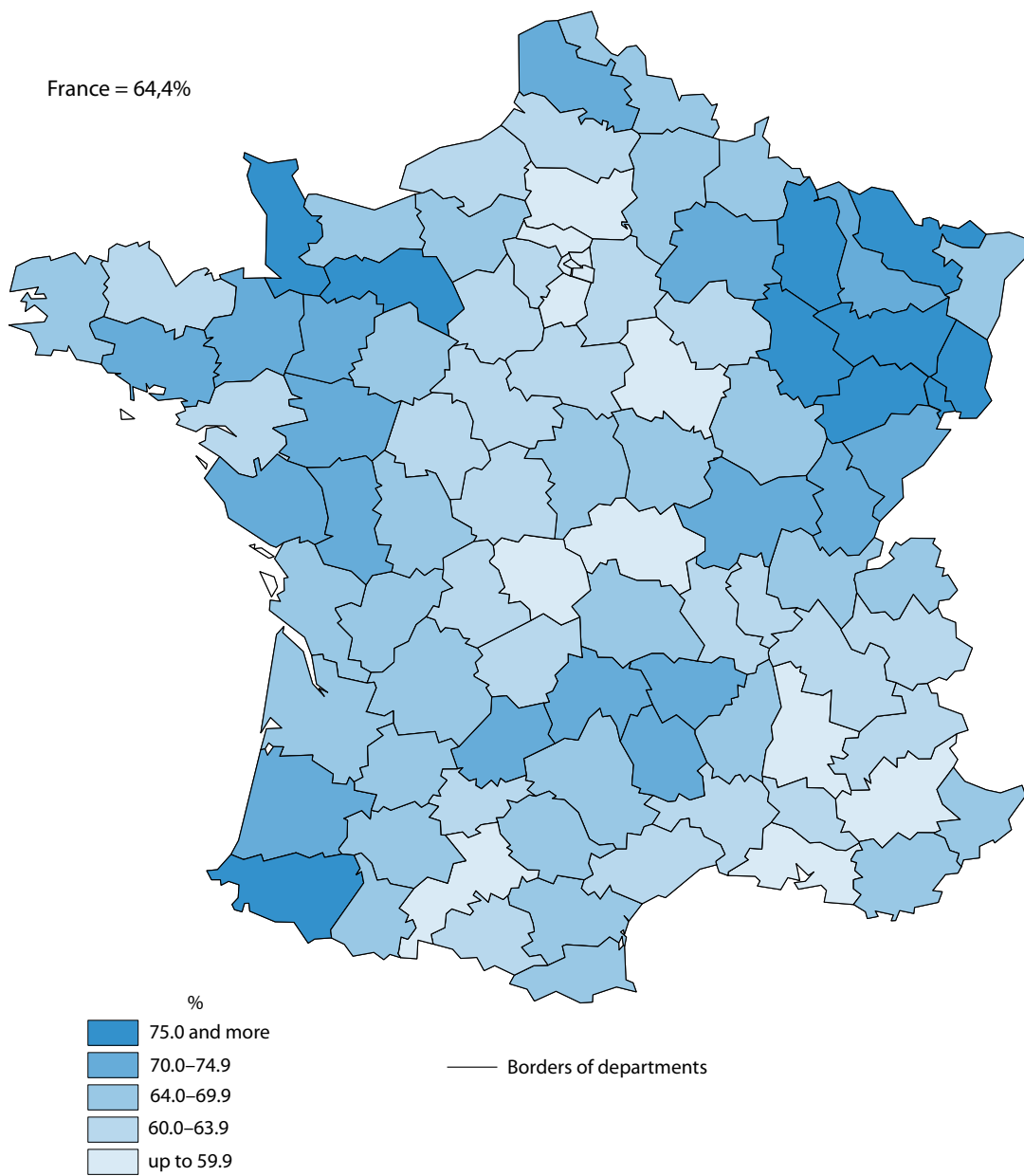
Source: NC 2011.

The percentage of Catholics of the Latin rite among the population of particular voivodeships (map 1) is as follows: the largest number of Catholics has been recorded in the Podkarpackie voivodeship, 92.48% of the whole population and 98.54% of the population of people with a defined religious status (drs), the smallest number of Catholics has been recorded in the Podlaskie voivodeship, 81.26% of the whole population (87.76% of people with drs). The percentage of Catholics of the Latin rite in all 16 voivodeships is high (more than 80% of the whole population of Poland), and the difference between the extreme voivodeships is about 10%. It is worth pointing out that large communities of the members of other denominations have an impact on the diversity of the religious structure in the regional perspective, which is reflected in voivodeship statistics. This happens e.g. in the case of the Orthodox Church members, 75% of whom lives in the Podlaskie voivodeship. A large Protestant community lives in the Śląskie voivodeship: over 70% of all members of the Church of Evangelical-Augsburg Confession, and almost 20% of the members of the Pentecostal Church.

The lack of accurate data concerning the religious structure of France makes it impossible to present it in the regional perspective including even the largest denominations. The available information enables only to present the share of Catholics in the religious structure of different departments.

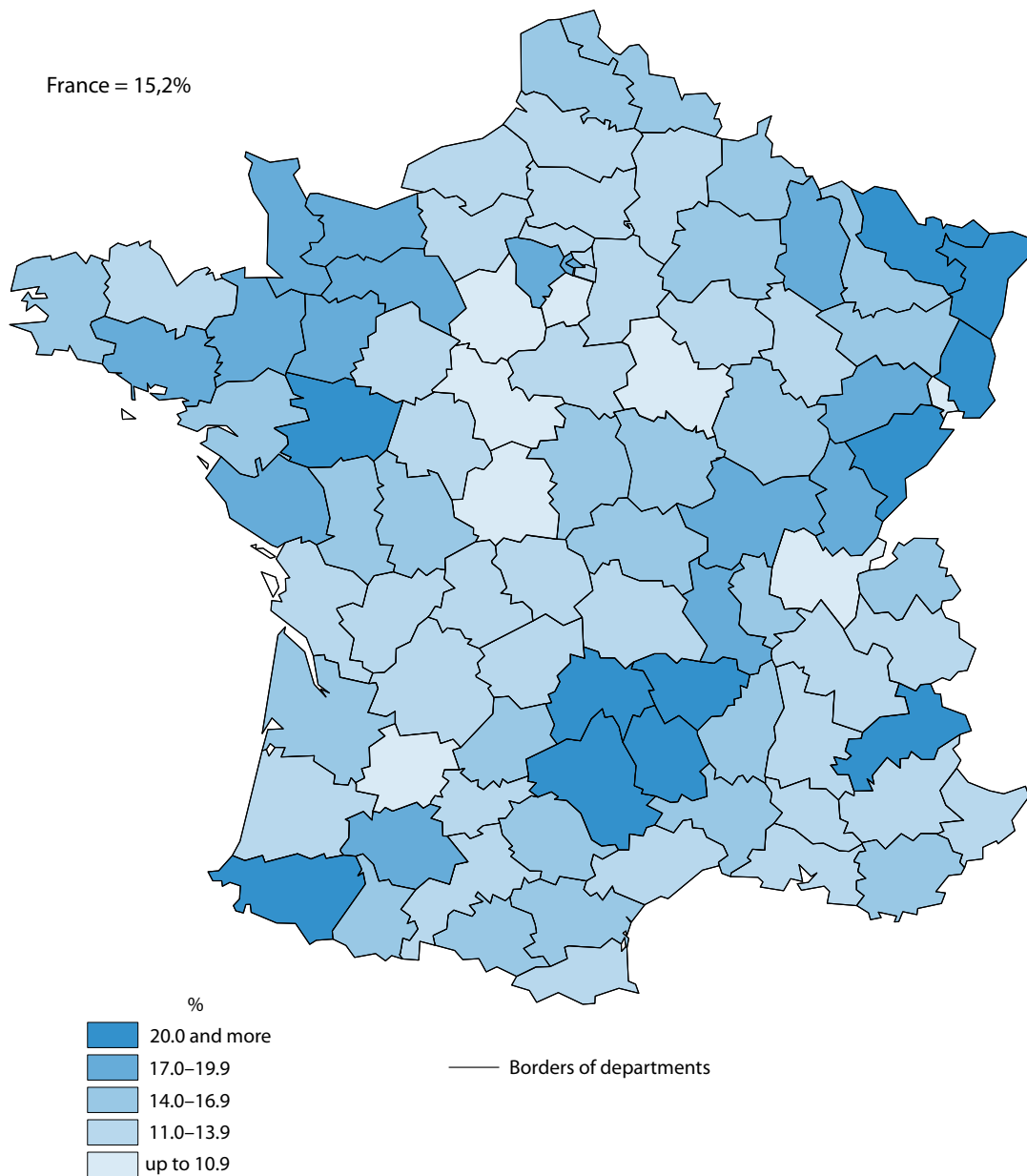
The data from the IFOP survey concerning religions include Catholics in two categories: 1 – individuals who declared themselves Catholics (on average 64.4%) – map 2 and 2 – Catholics, who declared practicing (regularly or occasionally), (on average 15.2%) – map 3. The most Catholic (above 70% declarations) regions are located in the east (departments: Lorraine, Alsace, Franche-Comte), the northern-west (departments: Basse-Normandi, Pays de la Loire), in the south of Massif Central (departments: Cantal, Haute-Loire, Lozere) and in the south-west, in Pyrénées-Atlantiques.

Map 3.2. Declared Catholics in France in 2009 by departments

Data: iFOP 2009.

Map 3.3. Catholics, who declared practicing (regularly or occasionally) in France in 2009 by departments

Data: iFOP 2009.

Map 3.3. presents the percentage of Catholics declaring themselves as practising. This image resembles the previous one to a significant extent. In 11 departments, the percentage exceeds 20% of the population, and in the next 16 it is between 17 and 20%. The greatest percentage of “practicing” Catholics lives in the south of Massif Central, in the “concordat” departments, in the north-west, and in the departments: Pyrénées-Atlantiques and Hautes-Alpes. The number of Catholics, both in terms of religious affiliation and practicing, is relatively the smallest in the departments: Centre, Picardie, Limousin and Ile-de-France.

3.2. Religiousness in Poland and in France – comparison of basic indicators

3.2.1. History

The first traces of the presence of Christianity within the area of the today's France date back to the 2nd century. After the baptism of Clovis I in 496, a period of the fast development of Christianity began. The next stage was the coronation of Pippin the Younger by the Pope in 754. In 1309, Avignon became the seat of popes, and then the antipopes. The tension between political power and the Catholic Church existing in the Middle Ages was continued during the French Revolution (1798), which caused a radical separation of the state and religion. The French revolution became the basis for a new social order and the model of relations between the state and religion specified as "laïcité", namely a formal total separation of religion and the state. Since the very beginning, France has been a place of tension between the mainstream of Christianity and numerous sciences deviating from the doctrine of the Church. France is also an area of a strong impact of the Reformation. In spite of that, Catholicism remains a dominant religion. A symptom of the Christian heritage of France is numerous monuments of sacral art, which belong to the oldest and the most magnificent ones in the history of Christianity. In 20th century, France, along with the Germany, constituted an environment for the creation of new trends in theology, which initiated the Second Vatican Council. In those times, the Catholic Church in France underwent intensive changes and secularisation. Since 1960s, other religions, especially Islam, have become more and more clearly present in France.

The history of Christianity in Poland is significantly shorter than in France. The event which the historians call the baptism of Poland (966) took place almost five centuries after the baptism of France (496). In the Middle Ages, Poland was an area of the missionary activity of male religious arriving, among others, from France. In the period of Reformation, the Arians, the so-called Polish brethren, appeared in Poland. In the 17th century, as a result of frequent invasions of the neighbouring countries, and then the partitions, Catholicism became to a large extent a determinant of the Poles' identity. In the 20th century, the Catholic Church became a victim of the Nazism and communism. The present condition of the Catholic Church in Poland and in France is very much a result of the division of Europe after World War II, and the all-European tendencies which influenced also the Church in the last thirty years. The pontificate of Pope John Paul II (1978–2005) was of tremendous importance (particularly for the Church in Poland). Situation of the Polish Church in the 2nd half of the 20th century appears to be exceptional, since it was "marked by the martyrdom, slander, repressions, multiplied difficulties, lies of the government, hatred of the fanatic members of the Polish United Workers' Party". As a consequence, at the end of 1980s, as the anti-communist resistance was still present and the regime of the People's Republic of Poland (PRL) was decomposing, the Church became an agent in the secret contacts of the government with the underground "Solidarity", and then a mediator in official negotiations. As a result, it became a guarantor of the agreement between the communist government and the society concentrated around the management of "Solidarity".¹⁶ After the fall of communism, the Catholic Church in Poland has acquired the freedom of operation. This enabled the Holy See to regulate the administrative and legal structure of the Church in Poland and the neighbouring countries. As a result, it became possible to assign new borders to metropolises and dioceses, which enabled better performance of the new tasks faced by the Church at the threshold of the 21st century.

3.2.2. Religiousness in Poland and in France

In the literature related to the sociology of religion, the religiousness of the French happens to be defined as individualized and not institutionalized. In the second half of the 20th century, the fast increase of secularisation, the "end of catholic civilization", was observed. On the other hand, in the French society, the so-called soft forms of religiousness, based on the subjective experience of spirituality, though present also in the public space, could be noticed¹⁷. On the contrary, Polish religiousness in the face of the modernisation delay with respect to the Western Europe countries, which was caused by the communism, had to face the challenge of intensive changes at the beginning of 1990s. After twenty five years of changes, it appears

¹⁶ „Dzieje Kościoła w Polsce. 1000 lat historii” ed. A. Wiencka, Warsaw 2008.

¹⁷Portier Philippe, 2012, Les mutations du religieux dans la France contemporaine, Social Compass 59(2). P. 193–207.

that secularisation in Poland is slow (the so-called creeping secularisation¹⁸). Based on this, a question arises of whether the Polish religiousness can be treated as a lagging version of the French Catholicism? In other words, the question of whether the Polish religiousness, as compared to the French religiousness, is traditional and based on social structures which become the things of the past. One of the determinants of such a traditional religiousness is inactivity, namely the lack of personal commitment, including mainly the treatment of faith as a kind of heritage, rather than as a personal choice.

Even the most general indicators of religiousness prove a crucial difference in the indicators of religiousness of French and Poles. This is indicated in the data of the European Social Survey¹⁹, a survey performed in a two-year cycle since 2002 among people aged 15 and older. The surveyed were asked about the religious affiliation in general, without indicating a specific religion. In 2012, a question "Do you consider yourself to be a follower of a religion or feel related to a church or denomination?". Poles answered this question positively almost twice more often (89%) than the French (48%). More than half of the French did not consider themselves the followers of any religion or had difficulties with answering this question unambiguously. According to the European Social Survey, there were not more than 11% of such people in Poland. The data of for Poland show a far reaching consistency with the results of NSP 2011. In the case of France, such a low level of the sense of connection with a church or denomination, different from the previously presented results, e.g. those from 2009, (IFOP 64%) is caused to a large extent by different survey samples, different time of conducting the survey projects, and different ways of asking questions on religious affiliation.

Table 3.4. French and Poles aged 15 and over by the declared affiliation to any religion or denomination in 2012

Declared affiliation to a religion or denomination	France	Poland
	N=1959	N=1883
Percentage N		
Total	100.0	100.0
Yes	48.1	89.3
Not/difficult to tell	51.9	10.7

ESS 2012.

A similar proportion is reflected in the European Values Study²⁰. It implies that in 2008, the percentage of French who declared faith in God (54%) was about a half of the percentage of Poles declaring faith in God (96%).

Table 3.5. Poles and the French aged 15 and over by the faith in God in 2008

Faith in God	France	Poland
	N=3071	N=1510
Percentage N		
Total	100.0	100.0
Yes	53.7	96.2
No	46.3	3.8

ESS 2008.

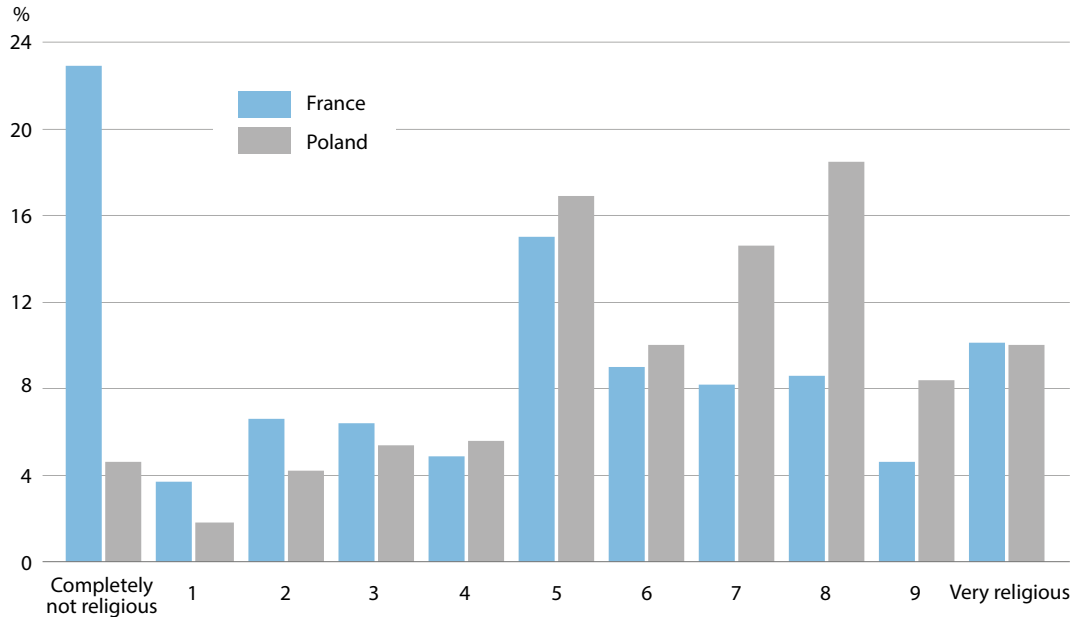
¹⁸ See J. Mariański, *Przemiany religijności w Polsce i w Niemczech – syndrom sekularyzacji czy rewitalizacji?*, [in:] Firlit E. et al., *Między sekularyzacją a religijnym ożywieniem*, WAM: Kraków 2013.

¹⁹ ESS Edition 6: European Social Survey, Round 6 Data (2012). Data file edition 2.0. Norwegian Social Science Data Services, Norway – Data Archive and distributor of ESS data.

²⁰ EVS (2011): European Values Study 1981–2008, Longitudinal Data File. GESIS Data Archive, Cologne, ZA4804 Data File Version 2.0.0.

Almost every fifth Frenchman (nearly 23%) declares that they are absolutely not religious, whereas the percentage of Poles defining themselves as absolutely not religious is almost 5%. On the other hand, almost the same part of Poles and the French (about 10%) declares that they are very religious.

Chart 3.1. French and Poles according to the declared level of religiousness in 2012 (in %)

ESS 2012

In 2008, almost 32% of Poles and less than 14% of the French perceived religion as something very important. On the contrary, the percentage of persons who treated religion as completely not important was several times higher in France (30%) than in Poland (5%).

Table 3.6. Poles and French according to their attitude to religion in 2008

Religion for me is:	France	Poland
	N=3071	N=1510
Percentage N		
Total	100.0	100.0
Very important	13.9	31.8
Rather important	23.5	43.5
Not important	32.3	19.8
Absolutely not important	30.2	4.9

EVS 2008.

Poles and the French differ completely in the perception of the truth included in religion. The largest group of Poles (38%) believes that there is only one true religion, but all religions contain some basic truths. It is worth adding that such a statement suits best the teaching of the Catholic Church. On the other hand, in the opinion of nearly half of the French (48%) there is not one true religion, but all religions contain some basic truths.

Table 3.7. Poles and the French aged 18 and over by the understanding of truth in religions in 2008

Understanding truth in religions	France	Poland
	N=3071	N=1510
	Percentage N	
Total	100.0	100.0
There is only one true religion	7.5	30.9
Only one true religion, but all religions contain some basic truths	14.2	38.2
There is no one true religion, all religions contain some basic truths	47.9	26.5
No religion contains any truth	30.4	4.4

EVS 2008.

Clear differences between the French and Poles occur also in their opinions concerning whether the church gives answers to moral and spiritual problems. Only every third Frenchman (33%) believes that generally the church answers their moral needs and every second one (56%) that the church answers their spiritual needs. Such positive attitude to church characterizes accordingly 60% and 78% of the population of Poland.

Table 3.8. Poles and French aged 18 and over by the belief that the church gives answers to moral and spiritual problems in 2008

The church answers:	France	Poland
	N=3071	N=1510
	Percentage N	
Moral problems	32.5	60.2
Spiritual needs	56.5	78.0

EVS 2008.

The above presented survey results, based on the traditional indicators of religiousness, such as the general declaration of faith and the attitude to religious institutions, prove that Poles form a much more religious society than the French. On the other hand, single symptoms showing a deep need for spirituality of the French can be observed. One of them is the aforementioned high percentage of people declaring the highest level of religiousness. Furthermore, the percentage of people declaring the highest degree of interest in spirituality in France is higher than in Poland (13% in France, 10% in Poland).

Table 3.9. Poles and French aged 15 and over by the degree of interest in spirituality in 2008

The level of interest in spirituality	France	Poland
	N=3071	N=1510
	Percentage N	
Total	100.0	100.0
Very interested	13	10.2
Partially interested	29.5	41.9
Hardly interested	30.7	35.5
Absolutely not interested	26.7	12.4

ESS 2008.

Furthermore, the number of people belonging to religious associations and taking up free work in those associations is almost the same in Poland and in France (about 3%–4%). Considering the above described fact that persons being formal members of any denomination in France constitute a much smaller part of the society than they do in Poland, we can conclude that people belonging to a religious association are more active in the religious community.

Table 3.10. Poles and French aged 15 and over by the affiliation to a religious organisation in 2008

	France	Poland
	Percentage N	
	N=3071	N=1510
Religious affiliation	3.7	3.9
Free work in a religious association	2.6	2.6

ESS 2008.

Unfortunately, some statistical data which would enable a more detailed comparison of the socio-religious commitment of Poles and the French are missing, especially concerning France.

3.3. Catholic Church in Poland and in France

As mentioned before, both in Poland and in France, the largest church is the Catholic Church. The quantitative indicators of religious life and organizational and territorial structures which arrange religious activities, developed for hundreds of years in different historical and social conditions of both churches, currently have many common features. The similarity enables the juxtaposition and analysis of data.

3.3.1. Organisational and territorial structure of the Catholic Church in Poland and in France

The administrative structure of the Catholic Church in France has not changed significantly over the last 20 years. The Catholic Church of the Latin rite in France consists of 92 archdioceses and dioceses concentrated in 15 metropolises (three dioceses are direct subordinates of the Holy See). Eastern rites of the Catholic Church have in total three eparchies (dioceses). In the overseas departments of France, there are 7 archdioceses and dioceses concentrated in three metropolises, and one diocese subordinate directly to the Holy See.

In the Catholic Church in France, there are four rites having their own structures: the Latin rite, Byzantine-Ukrainian rite (in 2014: 25.5 thous. members, 16 parishes, 14 priests), Armenian rite (in 2014: 30.4 thous. members, 6 parishes, 4 priests) and Maronite rite (in 2014: 50.3 thous. members, 4 parishes, 6 priests). Also, the Ordinariat of France has been established for the members of eastern rites not having their own structures, which remains in a personal union with the Roman Catholic Paris archdiocese; it is estimated that in 2014, it had 127 thous. members, 11 parishes and 17 priests²¹.

Currently, four rites exist in the Catholic Church in Poland. The three Catholic rites have been formed over centuries: Latin rite (in 2014: over 33,5 million members, 10.2 thous. parishes and 30.8 thous. priests) and two eastern rites: the Byzantine-Ukrainian rite (in 2014: 55 thous. members, 124 parishes and 91 priests) and Armenian Catholic (in 2014: 670 members, 3 parishes, 3 priests). At the beginning of 1920s, the fourth rite (also an eastern one) appeared: the Byzantine-Slavic rite defined as the Neo-Uniate Church (in 2014: 134 members, 1 parish and 2 priests)²².

²¹ Data: The Eastern Catholic Churches 2014 – Anuario Pontificio

²² Data: CSO (Central Statistical Office)

The organization of the Roman Catholic Church in Poland in the years 1972–1992 included 27 units, namely: 24 dioceses, and 3 apostolic administrations on the eastern border of the country. After the fall of communism, a new administrative structure of the Church in Poland was established. From 1992 to 2004, on the territory of Poland, there were 39 canonical dioceses included in 13 metropolises. The last stage of changes in the administrative structures was establishing two new dioceses in 2004. Since then, the administrative structure of the Catholic Church in Poland is formed by 44 canonical units: 41 territorial dioceses (of the Latin rite), the Military Ordinariat of the Polish Army (covering the whole country) and two dioceses of the Byzantine-Ukrainian rite.

3.3.2. Catholic Church in Poland and in France in a statistical perspective²³

Statement of statistical data from a few dozen of recent years allows for interesting comparisons of the situation of the Catholic Church in Poland and in France. We shall begin from comparing the parish structures, whose condition in 1980s and at the beginning of 1990s in both countries was very different. It can be observed mainly in the number of parishes operating then, and in the average number of Catholics per one parish. The number of Catholics in the statements of *Annuarium Statisticum Ecclesiae* means the number of persons baptized in the Catholic Church. In 2010, in France, there were 47.1 million Catholics, while in Poland, there were 36.8 million Catholics. In 1980, in France, there were almost 40 thous. parishes. Until 1990, the number decreased to slightly more than 36 thous. with an average of 1.3 thous. Catholics per 1 parish. In Poland, the number of parishes in this period was almost four times smaller, and the average number of Catholics per one parish was almost three times bigger than in France. These differences began to disappear over the twenty years. At the end of the first decade of 21st century, there were only 45% parishes in France as compared to those existing in 1990. On the contrary, in Poland, the number of new parishes has been growing since the beginning of 1970s. Since 1990, this growth amounted to over 11%. The average numbers of Catholics per one parish in Poland and in France in 2017 were similar (approximately 3 thous. per 1 parish).

Table 3.11. Parishes (pastoral centres) and the number of Catholics per 1 parish in France and in Poland

Country		1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2017
France	parishes	36362	34902	24409	20451	17227	16479	15979	16210
	Catholics per 1 parish	1306	1366	1944	2255	2695	2860	3002	3001
Poland	parishes	9883	10218	10562	11177	11019	11620	11632	11219
	Catholics per 1 parish	3682	3602	3502	3308	3327	3162	3178	3304

Source: Data for the period 1990–2010: Catholic Church in Poland 1991–2011 Statistical yearbook, p. 22–23, data for 2014 and 2017: *Annuarium Statisticum Ecclesiae* 2014, 2017

The development of parish structures and size of a parish depend on both from the number of members and the number of priests who can perform the service. The progressive secularisation of Europe caused a considerable decrease in the number of priests in Europe (from nearly 245 thous. in 1990 to less than 174 thous. in 2017) in the last twenty years. The problem affected most European countries, including France. At the beginning of 1970s, over 40 thous. priests worked there. However, their number has been gradually decreasing since that time. In 1990, in France, there were over 32 thous. priests, and in 2017, the number decreased to slightly more than 17 thous. This tendency does not apply to Poland. In Poland, in 1990s, the number of priests (both the diocesan and monastic ones) slightly exceeded 23 thous.). However, since 1990, the number of them had been constantly growing, and in 2017, it was over 30 thous.

At the beginning of 1990s, the average numbers of Catholics per one priest in France and in Poland were similar (approximately 1.5 thous.). However, over the thirty years, the changes occurring in the French and Polish churches caused considerable differences in this respect. In 2017, the average number of Catholics

²³ The data presented in this section come from the survey project implemented on the annual basis by the Central Statistics Office of the Church, which are published in the Statistical Yearbook of the Church

per one priest in France was circa 3.1 thous., and in Poland – more than 1.2 thous. The functioning of the Church is influenced to a large extent by the number of vocations, both the diocesan and monastic ones.

Table 3.12. Priests (diocesan and monastic) and the number of Catholics per 1 priest in France and in Poland

Country		1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2017
France	priests	32267	29503	26598	23532	21074	19349	181642	173611
	Catholics per 1 priest	1472	1616	1784	1959	2203	2436	16945	15570
Poland	priests	23099	25431	26879	27958	28976	29737	2830	3124
	Catholics per 1 priest	1571	1447	1376	1323	1265	1236	30420	30268

Source: Data for the period 1990–2010: Catholic Church in Poland 1991–2011 Statistical yearbook, p. 25–26, data for 2014 and 2017: *Annuario Statisticum Ecclesiae* 2014, 2017

In the last twenty years, the decrease in the number of vocations has been recorded in both countries. At the beginning of 1970s, in France, the number of alumni was still relatively high, and it was almost 2.3 thous. However, at the beginning of 1990s, it decreased to approximately 1.5 thous., which constituted a very low rate of 3.20 alumni per 100 thous. Catholics. In the same period, in Poland, the number of alumni was many times higher than in France, and it was over 8.1 thous., so the ratio was 22.32 alumni per 100 thous. Catholics. A significant decrease in the number of vocations took place at the beginning of the 21st century. In Poland, the number decreased below 4 thous., while in France, it decreased below 1.3 thous. In Poland, a considerable reduction in the number of vocations, both the diocesan and monastic ones, was recorded, and in France, the number of monastic vocations has been showing upward trends since 1990. As for the ratio denoting the number of alumni per 100 thous. Catholics, it can be stated that in France, since the beginning of the 21st century, it is on a low but unchanged level (little below 3), while in Poland it has constantly decreased since the beginning of 1990s, and in 2017, its value was approximately.

Table 3.13. Diocesan and monastic alumni in France and in Poland

Country	Alumni	1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2017
France	diocesan	1081	1111	1008	769	722	727	622	649
	monastic	440	490	541	542	577	613	581	613
	total	1521	1601	1549	1311	1299	1340	1203	1262
	together per 100 thous. Catholics	3.20	3.36	3.26	2.84	2.80	2.84	2.5	2.6
Poland	diocesan	5436	4607	4521	4672	4391	3375	2747	2206
	monastic	2686	2749	2152	2065	1647	1287	1064	860
	total	8122	7356	6673	6737	6038	4662	3811	3066
	together per 100 thous. Catholics	22.32	19.99	18.04	18.22	16.47	12.69	10.3	8.3

Source: Data for the period 1990–2010: Catholic Church in Poland 1991–2011 Statistical yearbook, p. 35–36, data for 2014 and 2017: *Annuario Statisticum Ecclesiae* 2014, 2017

The all-world regress in the field of the monastic life (since the end of 1980s) is expressed with a continuous and practically common reduction in the number of religious people. The tendency is evident also in Poland and in France. Over the last few dozen years the number of professed women religious and male religious has decreased significantly. In France, the number of professed women religious in 1980 was more than 87 thous., and in 1990, only 65 thous. Since 1990, over more than twenty five years, this decrease has amounted to over 60%, the number of male religious has decreased by 45%, and the number of priests by 41%. In Poland, slightly smaller changes were recorded in the same period, the number of professed women religious and male religious decreased by about 25% until 1990, and the number of priests increased by 38%. Despite the dynamics of changes greater than in Poland, a relatively large number of professed women religious and male religious still works in France.

Table 3.14. Monastic clergy (priests, male religious and professed women religious) in France and in Poland

Country		1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2017
France	priests	7064	6643	6194	5597	5211	4901	4409	4143
	male religious	4675	4168	4025	3220	2904	2884	2994	2584
	professed women religious	65178	58293	51311	44767	39521	34846	29818	25573
Poland	priests	4853	5715	6051	6177	6413	6513	6745	6686
	male religious	1306	1327	1445	1318	1395	1075	1085	1011
	professed women religious	26081	24985	25424	23905	23039	21892	20526	19504

Source: Data for the period 1990–2010: Catholic Church in Poland 1991–2011 Statistical yearbook, p. 29–30, data for 2014 and 2017: *Annuario Statisticum Ecclesiae* 2014, 2017

One of the more important determinants of the liveliness of the Church is the number of sacraments given. The sacrament of baptism is a sign of acceptance of an individual as a part of the community of the Church. In the Catholic Church, baptism is usually given to infants (in statistics, this category is broader, and includes children up to 7 years of age), and much less frequently to older people. It causes a significant connection of the number of given baptisms and the statistics of births. The decrease in the number of births that has been observed in Poland since the beginning of 1990s, is reflected in the decreasing number of baptisms given to children up to 7 years of age.

At the beginning of 1990s, in France, more than 400 thous. baptisms were given annually, but similarly to other parameters of the Church life discussed before, this figure has begun to decrease drastically in the last twenty years. At the beginning of the new millennium, the number was approximately 350 thous., and in 2017, less than 230 thous. baptisms were given. It means a decrease by approximately more 50% as compared to 1990. The decreasing number of baptisms of children up to 7 years of age in France – contrary to Poland – is not reflected in the number of live births. Since the beginning of 1990s, it has been roughly constant: 700–800 thous. annually. In Poland, a similar downward trend has been observed (by approximately 30%): from 570 thous. in 1990 to less than 390 thous. in 2017. However, in Poland, the changes to a large extent reflect the decrease in the number of births in that period.

In Poland, the number of baptisms given to people older than 7 years of age is relatively small. In 2017, they constituted less than 1% of all baptisms given in the year. In France, the share was almost 10%. Significant differences in this respect between the two countries have been visible already at the end of 20th century.

Another sacrament described in the Catholic Church by means of statistical data is marriage. The number of given marriages is presented in two categories: marriages concluded between Catholics and mixed marriages concluded between a Catholic and a non-Catholic (in this case, the canonical regulations refer to three situations: 1 – marriage of a Catholic with a non-Catholic person baptised beyond the Catholic Church, 2 – marriage of a Catholic with a non-baptised person and 3 – marriage of a Catholic with a person baptised in the Catholic Church who abandoned the Catholic faith)²⁴. Since 1998, in Poland, you can conclude the so-called concordat marriage, which means that the marriage concluded in the Church has legal effects, apart from the canonical ones. The law applies not only to the Catholic Church, but also to 10 other churches in Poland.

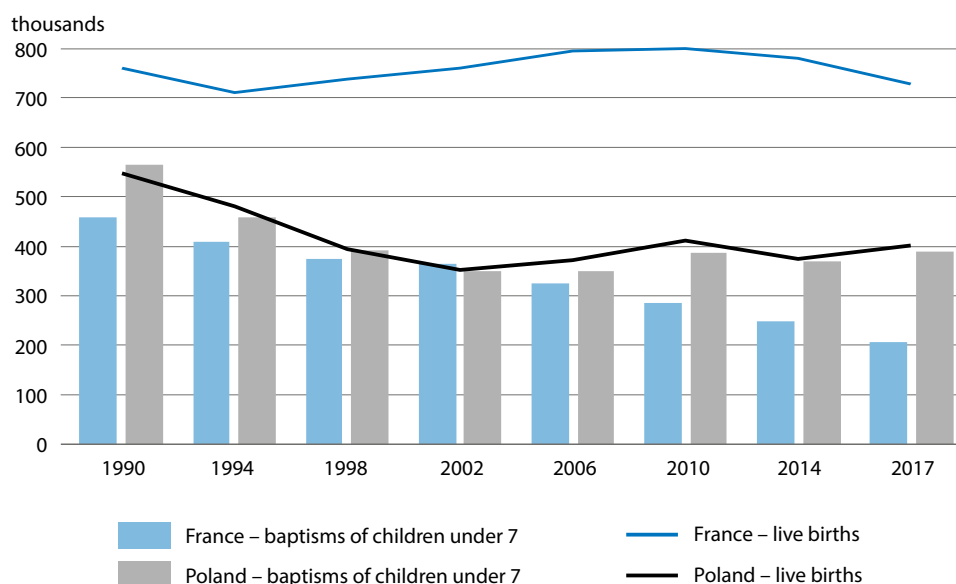
²⁴ Code of Canon Law, *Pallottinum Poznań* 1984, kan. 1055–1123.

Table 3.15. The number of live births and baptisms given in France and in Poland (in thousand)

Country	Baptisms	1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2017
France	Children up to 7 years of age	458.6	409.5	374.5	365.1	325.9	283.6	250/2	207/0
	People above 7 years of age	13.5	15.0	20.4	20.4	23.2	19.4	20/8	22/0
	Total	472.1	424.6	394.9	385.5	349.1	302.9	271/0	228/9
	Live births	762.4	711.0	738.1	761.6	796.9	802.2	781/2	730/2
Poland	Children up to 7 years of age	566.4	459.8	393.4	350.6	350.1	389.2	371/2	389/3
	People above 7 years of age	2.8	2.9	2.8	3.7	3.4	3.4	2/5	3/5
	Total	569.2	462.7	396.2	354.3	353.5	392.6	373/7	392/9
	Live births	547.7	481.3	395.6	353.8	374.2	413.3	375/2	402/0

Source: Annuarium Statisticum Ecclesiae, metropolitan France, Central Statistical Office
<http://www.insee.fr/en/bases-de-donnees/bsweb/serie.asp?idbank=thous.436391>

Chart 3.2. The number of live births and baptisms of children up to 7 years of age given in France and in Poland (in thousands)

The decrease in the number of marriages in the last 20 years affected also Poland. The statement includes also the data of the Central Statistical Office and INSEE showing the number of all marriages (church and civil ones) having legal effects, contracted in a given year. Over the last 20 years in churches, a constant decrease in the number of given sacraments of marriage has been observed in France: from 147.2 thous. in 1990 to 51 thous. in 2017, that is over 65%. The decrease can only partially be explained with the reduction in the number of all marriages contracted in France (in 1990 – 287.1 thous., in 2017 – 227.8 thous.), which in the same period amounted to circa 20%.

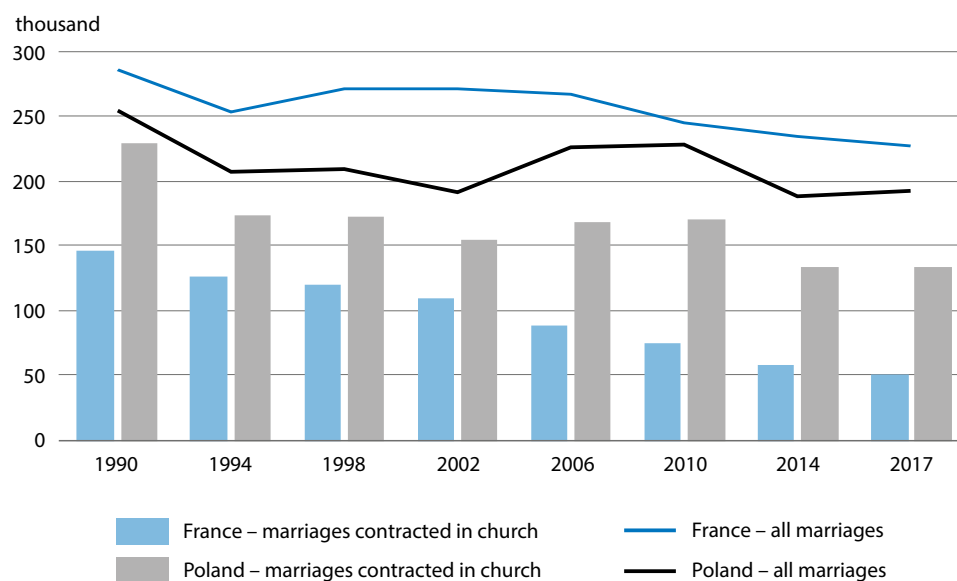
The number of marriages contracted in the Catholic Church in Poland in 2017 is lower than that recorded in 1990 by more than 25%. Poland and France differ also with respect to the share of mixed marriages among all marriages in the Church. In France, which is more diverse in terms of religion, the percentage of people of a denomination other than Catholic and those who do not belong to any denomination is significantly greater than in Poland, the share of mixed marriages in 2017 was 16%, while in Poland it was 1.5 %.

Table 3.16. Number of marriages contracted in the Church and all marriages having legal effects in the civil law in France and in Poland (in thousand)

Country	Marriages	1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2017
France	Marriages contracted in the Church between Catholics	137.0	116.5	105.1	98.0	75.2	63.3	49.0	42.8
	Marriages contracted in the Church between a Catholic and a non-Catholic	10.2	10.5	15.1	12.5	13.8	11.4	9.7	8.4
	Total number of marriages in the Catholic Church	147.2	127.0	120.3	110.4	89.0	74.6	58.8	51.2
	All marriages having legal effects in the civil law	287.1	253.8	271.4	271.4	267.3	245.3	235.3	227.8
Poland	Marriages contracted in the Church between Catholics	228.8	172.8	171.6	153.5	166.7	168.2	131.9	132.3
	Marriages contracted in the Church between a Catholic and a non-Catholic	1.3	1.3	1.3	1.8	2.6	2.5	2.1	2.0
	Total number of marriages in the Catholic Church	230.1	174.0	172.9	155.3	169.3	170.7	134.0	134.3
	All marriages having legal effects in the civil law	255.4	207.7	209.4	191.9	226.2	228.3	188.5	192.6

Source: Annuaire Statisticum Ecclesiae metropolitan France, Demographic Yearbook 2014 Central Statistical Office <http://www.insee.fr/en/bases-de-donnees/bsweb/serie.asp?idbank=thous.436388>

Chart 3.3. Number of marriages contracted in the Church and all marriages having legal effects in the civil law in France and in Poland (in thousand)

It is worth referring to significant differences between Poland and France, which appear when discussing the two sacraments. Both in the case of baptism and marriage, relatively large differences appear between the number of births and baptisms in a given year (chart 2), the number of contracted marriages having legal effects in the civil law and the number of given sacraments of marriage (chart 3). In Poland, the differences are small and their level has been similar since mid-1990s. The statement of data shows that the vast majority (in 2017 – 389.3 thous. baptisms of children up to 7 years of age, and 402.0 thous. live births) of children is baptized in the Catholic Church. The situation is similar with marriages: in 2017, 134.3 thous.

sacraments of marriage were celebrated, while the total number of marriages concluded in France was 192.6 thous. In France, the difference between the numbers of given sacraments and recorded events in the legal sense are much greater than in the case of Poland. In 2017, 207.0 thous. children up to 7 years of age were baptised, while more than 730 thous. children were born in that period. The situation concerning marriages was very similar. In 2017, 51.2 thous. sacraments of marriage were celebrated, while 227.8 thous. marriages were contracted.

3.4. Summary

The conducted analyses lead to quite clear conclusions. Firstly, both in Poland and in France, a dominant religion is Catholicism, and the most popular church is the Catholic Church (Latin rite). Other churches and religious associations are minorities. In France, contrary to Poland, a significant group is people not related to any religion. Furthermore, the Muslim community in France is significantly larger than in Poland.

Secondly, Poles form a much more religious society than the French, at least if the most general indicators of religiousness are considered. However, some symptoms in the French prove that their spirituality is difficult to be described by means of quantitative indicators. As regards the institution of the Catholic Church, in the period of the last 25 years Poland and France presented two different types of dynamics. In France, the Church institutions have been clearly disappearing and the French Catholicism has been withdrawing from the society. It can be seen mainly in the continuously decreasing number of: given sacraments, clergy or priestly vocations. A symptom of that trend is closing the churches and a gradual "disorganization" of the parish network.

On the other hand, the situation is quite different in Poland. In the audited period, the number of parishes and priests working therein was still growing. For many years, the number of given sacraments – depending actually only on demographic factors – has also been stable. However, the Church in Poland also starts to experience the worldwide regress in the field of religious life. For over 15 years, the number of professed women religious and male religious, as well as the number of vocations have been decreasing also in Poland.

Rozdział 4

Chapter 4

Religijność a dobrobyt subiektywny na podstawie Badania spójności społecznej 2018 r.

Religiosity and subjective well-being on the basis of the Social Cohesion Survey 2018

Prowadzone przez Główny Urząd Statystyczny badania i analizy na temat religijności dotyczą nie tylko instytucjonalnych form funkcjonowania kościołów i związków wyznaniowych czy też struktury wyznaniowej mieszkańców Polski, ale także – w miarę możliwości – religijności jako istotnego aspektu funkcjonowania społeczeństwa oraz jakości życia jednostek. W niniejszym rozdziale zaprezentowane zostaną wyniki analizy dotyczącej zależności pomiędzy religijnością a dobrobytem subiektywnym jednostki²⁵. Dobrobyt subiektywny i religijność stanowią integralne elementy wielowymiarowego pomiaru jakości życia. Podstawę prezentowanych analiz stanowią wyniki zrealizowanego przez GUS w pierwszej połowie 2018 r. ankietowego Badania spójności społecznej. Zakres tematyczny tego badania pozwala nie tylko na kompleksową ocenę ważnych aspektów dobrobytu społecznego w Polsce ale także na analizę współzależności pomiędzy poszczególnymi jego aspektami. Jednostką badania było gospodarstwo domowe oraz jeden wylosowany do badania członek gospodarstwa domowego w wieku co najmniej 16 lat. Prezentowane w niniejszym rozdziale analizy dotyczą populacji osób w wieku 16 lat i więcej.

4.1. Religijność

4.1. Religiosity

Podstawowym problemem w pomiarze statystycznym jest przyjęcie definicji operacyjnych oraz wybór konkretnych miar badanego zjawiska. Jak wspomniano wcześniej, Badanie spójności społecznej jest badaniem wieloaspektowym, a nie badaniem nastawionym na pogłębioną analizę religijności. Niemniej jednak uwzględnione w nim pytania dotyczą wielu ważnych zagadnień branych pod uwagę przy operacjonalizacji pojęcia religijności przez badaczy tego zagadnienia w Polsce²⁶. Zawarty w Badaniu spójności społecznej zestaw pytań dotyczył: zagadnień związanych z autodeklaracją przynależności do wyznania religijnego, stosunku do wiary i wypełniania praktyk religijnych a także aktywności społeczno-religijnej oraz intensywności zaangażowania w działalność Kościoła, wspólnot oraz innych organizacji religijnych. Dzięki tym pytaniom możliwe jest przeanalizowanie nie tylko poszczególnych przejawów życia religijnego w Polsce ale także określenie, na ile i w jakich grupach osób mamy do czynienia z jednoczesnym współwystępowaniem różnych form zaangażowania religijnego, co – w pewnej mierze – pozwala określić poziom religijności mieszkańców Polski. Przy czym należy nadmienić, że w oparciu o zestaw pytań obecnych w Badaniu spójności społecznej możliwe jest przede wszystkim zdiagnozowanie stopnia religijności instytucjonalnej.

Na potrzeby prowadzonych przez GUS analiz poziomu zaangażowania religijnego (określanego w dalszej części opracowania także terminem poziomu religijności lub stopnia religijności) został opracowany zło-

²⁵ W opracowaniu ograniczono się jedynie do empirycznej analizy wyników. Z założenia pominięto aspekty dyskursu teoretycznego dotyczącego analizowanych kwestii. Zobacz m.in. Sadłoń W., 2017, Jakość życia a religia. Szkic do zagadnienia, [w:] W. Okrasa (red.), Jakość życia i spójność przestrzenna. Rozwój i dobrostan w kontekście lokalnym, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe UKSW, s. 311–320.

²⁶ Zobacz m.in.: W. Piwowarski, Socjologia Religii, Lublin 1996. Metodologiczne Problemy Badań nad Religijnością, red. ks. J. Mariański, S. Zareba, ISKK, Ząbki 2002.

żony wskaźnik zaangażowania religijnego²⁷. Wskaźnik ten stanowił także podstawę do prezentowanych w niniejszym rozdziale rozważań dotyczących wpływu religijności na poziom dobrobytu subiektywnego.

Złożony wskaźnik zaangażowania religijnego został zbudowany w oparciu o następujące deklaracje dotyczące postaw, aktywności, przekonań religijnych oraz poczucia przynależności do wyznania lub instytucji religijnych:

- poczucie przynależności do kościoła, wspólnoty, organizacji religijnej, przejawiające się członkostwem i współodpowiedzialnością,
- poświęcanie czasu na pracę społeczną w ramach kościoła, wspólnoty, organizacji religijnej (oraz częstotliwość wykonywania tej pracy),
- udział w imprezach lub wydarzeniach organizowanych przez tę organizację, wspólnotę (oraz częstotliwość z jaką się to zdarza),
- przynależność do kościoła lub związku wyznaniowego,
- autodeklaracja wiary – stosunek do wiary religijnej,
- praktyki religijne oceniane jako częstotliwość udziału w mszach św., nabożeństwach lub spotkaniach religijnych,
- praktyki religijne oceniane jako częstotliwość modlitwy,
- poczucie związku z parafią, zborem, kościołem lokalnym, własną wspólnotą religijną,
- znaczenie w życiu wiary religijnej jako wartości.

Wymienione wyżej (deklarowane) przejawy zaangażowania religijnego stanowią składowe wskaźnika.

W oparciu o wartości złożonego wskaźnika wyodrębniono 5 kategorii zaangażowania religijnego. Pierwsza kategoria to tzw. pozakościelni – tworzą ją osoby deklarujące brak przynależności wyznaniowej, nieodczuwające więzi z organizacjami religijnymi i nieaktywne religijnie w znaczeniu wypełniania instytucjonalnych praktyk religijnych. Druga kategoria to niezaangażowani – są to osoby deklarujące przynależność wyznaniową ale niewykazujące aktywności na polu religijnym lub wykazujące ją jedynie w niewielkim stopniu. Następne trzy kategorie, to grupy osób deklarujące przynależność wyznaniową oraz wykazujące różny poziom zaangażowania religijnego: słabo zaangażowani, średnio i bardzo zaangażowani religijnie. Bardzo zaangażowani religijnie, to osoby, które deklarują swoją wiarę oraz wykazują dużą aktywność w Kościele, tak w sensie religijnym jak i społecznym²⁸.

Z Badania spójności społecznej wynika, że w 2018 r. około 61% mieszkańców Polski w wieku co najmniej 16 lat była, w mniejszym lub większym stopniu, zaangażowana religijnie. Wśród nich największy odsetek stanowiły osoby słabo zaangażowane (33%), a następnie średnio zaangażowane (23%). Osoby bardzo zaangażowane religijnie stanowiły 5,5% analizowanej populacji.

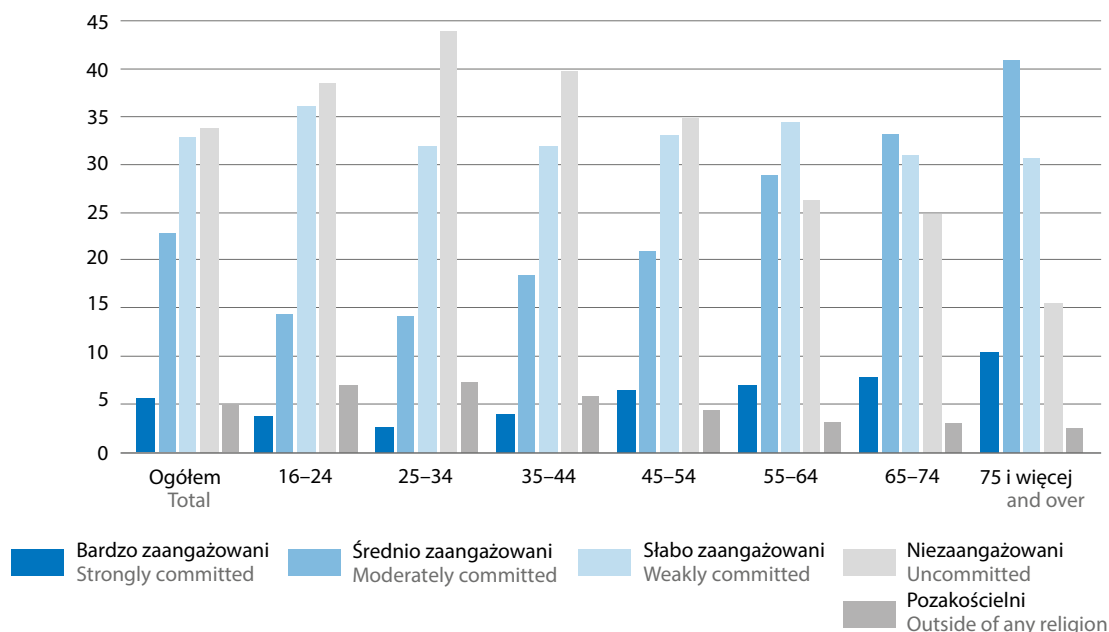
Liczną zbiorowość – ok.34% – tworzyły osoby, uznane według przyjętych kryteriów, za niezaangażowane religijnie (czyli takie, które deklarowały co prawda przynależność wyznaniową ale nie wykazywały żadnej lub jedynie znikomą aktywność na polu religijnym). Najmniej liczną grupę (5%) stanowiły osoby nienależące do żadnego Kościoła lub związku wyznaniowego i nieaktywne religijnie, które zostały określone jako pozakościelni.

Poziom zaangażowania religijnego jest wyraźnie zróżnicowany ze względu na różne cechy społeczno-demograficzne, w tym ze względu na wiek.

²⁷ Wskaźnik ten został opracowany przez P. Ciecieląga i P. Boryszewskiego. Zobacz: P. Ciecieląg, P. Boryszewski, Zaangażowanie religijne, w: Jakość życia w Polsce w 2015 r. Wyniki Badania spójności społecznej, GUS, Warszawa 2017

²⁸ Szczegółowe omówienie wyników Badania spójności społecznej 2018 dotyczące przejawów religijności oraz poziomu zaangażowania religijnego, wraz z komentarzami metodologicznymi zawierać będzie publikacja „Jakość życia i kapitał społeczny w Polsce. Wyniki Badania spójności społecznej 2018” (w przygotowaniu)

Wykres 4.1. Poziom zaangażowania religijnego według wieku (w % osób w wieku 16 lat i więcej)
 Chart 4.1. Level of religious commitment by age (in % of people aged 16 and over)

Na podstawie Badania spójności społecznej można powiedzieć, iż istnieją wyraźne różnice pokoleniowe w poziomie religijności polskiego społeczeństwa. Najniższym poziomem zaangażowania religijnego odznaczają się osoby młodsze (do 44 roku życia), w tym jednak przede wszystkim osoby w wieku 25–34 lata (a więc nie najmłodsza grupa, lecz druga w kolejności poczynając od najmłodszych). W tej grupie wieku odnotowano najwyższe odsetki osób niezaangażowanych religijnie oraz „pozakościelnych” (łącznie ponad 51%) oraz najniższe odsetki osób bardzo lub średnio zaangażowanych (łącznie ok. 17%). W najmłodszej grupie wieku objętej badaniem (16–24 lata) zaobserwowano nieco mniejszy udział osób niezaangażowanych religijnie oraz pozakościelnych (łącznie niecałe 46%) i nieco wyższy odsetek bardzo lub średnio zaangażowanych (łącznie ok. 18%). Jednocześnie w najmłodszej grupie wieku zaobserwowano relatywnie najwyższy udział (spośród 7 uwzględnionych w analizie grup wieku) osób słabo zaangażowanych (ok. 36%).

Wyraźnie najwyższym poziomem religijności (według przyjętych kryteriów) charakteryzują się osoby starsze. Dotyczy to głównie osób w wieku co najmniej 75 lat ale także osób w przedziale 65–74 lata. Wśród osób liczących co najmniej 75 lat ponad połowa (ok. 51%), to osoby o co najmniej średnim poziomie zaangażowania religijnego, w tym ponad 10% została zaliczona do grupy bardzo zaangażowanych. Grupę osób najstarszych charakteryzuje jednocześnie najniższy udział osób niezaangażowanych religijnie oraz niezwiązanych z żadnym wyznaniem (łącznie 18%). Wśród osób w wieku 65–74 lata łączny odsetek osób niezaangażowanych religijnie i niezwiązanych z żadnym wyznaniem wyniósł 28% natomiast osób średnio lub bardzo zaangażowanych religijnie ok. 41%, w tym bardzo zaangażowanych – prawie 8%.

4.2. Dobrobyt subiektywny

4.2. Subjective well-being

Subiektywny dobrobyt (określany także pojęciem subiektywnej jakości życia) jest zjawiskiem złożonym. W uproszczeniu można powiedzieć, że pomiar dobrobytu subiektywnego odzwierciedla w pewien sposób odczucia danej osoby związane z całokształtem spraw życiowych. Obejmuje on bowiem nie tylko ocenę stopnia zadowolenia (satisfakcji), jaką czerpią ludzie ze swojego życia, ale także elementy dotyczące pozytywnych i negatywnych stanów emocjonalnych oraz poczucia sensu i celu w życiu. Takie holistyczne podejście do pomiaru subiektywnej jakości życia znalazło odzwierciedlenie w zakresie tematycznym Badania spójności społecznej²⁹, przy czym w niniejszym opracowaniu ograniczono się do przedstawienia wyników analizy dotyczącej odczuwanej satysfakcji z życia oraz poczucia sensu w życiu. Do tego celu wykorzystano dwa wskaźniki: wskaźnik zadowolenia z życia ogólnie rzecz biorąc oraz wskaźnik poczucia sensu w życiu³⁰.

Ocena poziomu zadowolenia z życia ogólnie rzecz biorąc, należy do najczęściej stosowanych miar dobrobytu subiektywnego. Zakłada się bowiem, że oceniając poziom satysfakcji z własnego życia, dana osoba bierze pod uwagę wszystkie te jego aspekty, które uważa za istotne. W związku z tym często przyjmuje się założenie, że wskaźnik ogólnego zadowolenia z życia odzwierciedla stopień zaspokojenia indywidualnych potrzeb i aspiracji w kontekście przyjętego systemu wartości oraz funkcjonowania w określonych warunkach kulturowych, społecznych i ekonomicznych.

Pomiar poczucia sensu w życiu wiąże się z tak zwanym eudajmonistycznym pojmowaniem dobrobytu subiektywnego. Podejście to uwzględnia psychologiczne funkcjonowanie człowieka i zakłada, że warunkiem osiągnięcia „pełnego dobrostanu” jest podejmowanie aktywności życiowej, która wynika ze zróżnicowanych celów i wartości właściwych dla każdego człowieka.

Wskaźnik zadowolenia z życia został zdefiniowany jako odsetek osób w wieku 16 lat i więcej deklarujących, że są zadowolone lub bardzo zadowolone ze swojego życia ogólnie rzecz biorąc (w badaniu respondenci oceniali zjawisko na pięciostopniowej skali opisowej – od „bardzo niezadowolony” do „bardzo zadowolony”).

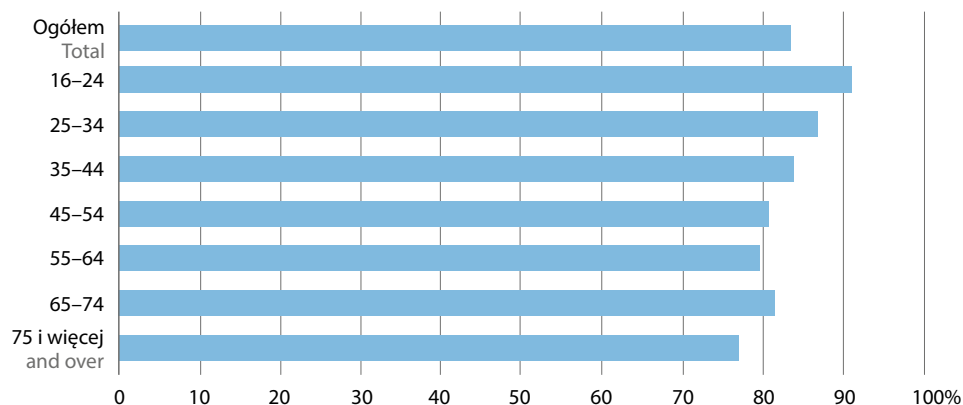
Wskaźnik poczucia sensu w życiu definiowany jest jako odsetek osób w wieku 16 lat i więcej, które zdecydowanie zgadzają się lub zgadzają się ze stwierdzeniem: „przeważnie myślę, że to czym zajmuję się w życiu ma sens” (podczas wywiadu stosowana była skala pięciostopniowa, od „zdecydowanie nie zgadzam się” do „zdecydowanie zgadzam się”). W dalszej analizie, gdy mówimy o osobach zadowolonych z życia lub odczuwających poczucie sensu w życiu, mamy na myśli osoby spełniające definicję odpowiednich wskaźników.

Ze zrealizowanego w pierwszej połowie 2018 r. Badania spójności społecznej wynika, że 83 na 100 mieszkańców Polski w wieku 16 lat i więcej było zadowolonych ze swojego życia ogólnie rzecz biorąc. Generalnie osoby młodsze znacznie częściej twierdziły, iż są zadowolone z życia niż osoby starsze. Najwyższe odsetki osób odczuwających satysfakcję z własnego życia odnotowano w grupie osób w wieku 16–24 lata (ponad 90%) oraz 25–34 lata (ok. 87%). Niższą od przeciętnego poziomu dla całej populacji wartość wskaźnika zadowolenia z życia odnotowano we wszystkich grupach wieku powyżej 45 roku życia. Najrzadziej zadowolone ze swojego życia ogólnie rzecz biorąc były osoby w wieku co najmniej 75 lat (ok. 77%).

²⁹ Przyjęta przez GUS koncepcja holistycznego podejścia do pomiaru dobrobytu subiektywnego nawiązuje do zaleceń międzynarodowych w tym zakresie. Zobacz m.in. OECD Guidelines on Measuring Subjective Well-being (2013), OECD Publishing

³⁰ Podobnie jak w przypadku religijności, kompleksowe omówienie wyników Badania spójności społecznej 2018 dotyczące dobrobytu subiektywnego zostanie przedstawione w publikacji „Jakość życia i kapitał społeczny w Polsce. Wyniki Badania spójności społecznej 2018” (w przygotowaniu)

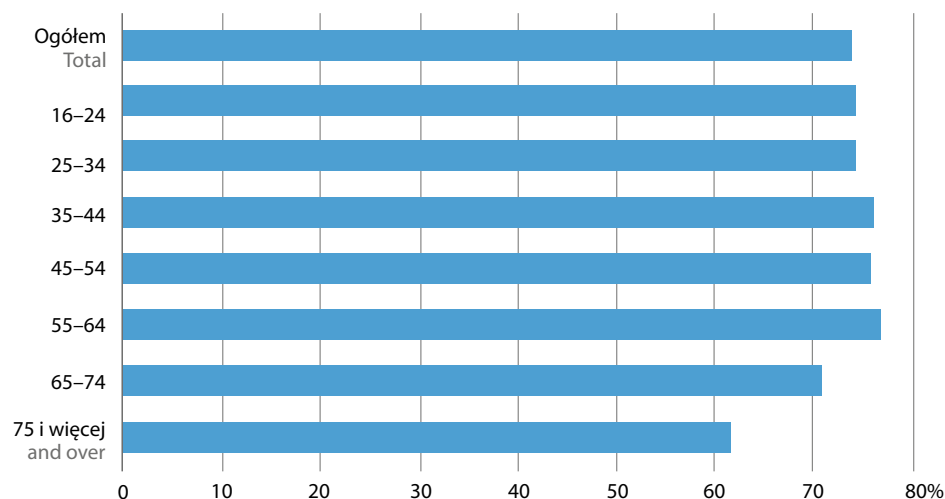
Wykres 4.2. Poziom zadowolenia^a z życia ogólnie rzecz biorąc według wieku (w % osób w wieku 16 lat i więcej)
 Chart 4.2. Overall life satisfaction^a by age (in % of people aged 16 and over)

a Osoby zadowolone lub bardzo zadowolone ze swojego życia.
 a People satisfied or very satisfied with their lives.

W analizowanym okresie wskaźnik poczucia sensu w życiu osiągnął wartość ok. 74%. Podobnie jak w przypadku ogólnego zadowolenia z życia, najniższą wartość tego wskaźnika odnotowano w przypadku osób najstarszych, to jest wieku 75 lat i więcej. W tej grupie wieku ok. 61% osób zgadzała się, że stwierdzeniem, iż to czym się zajmują w życiu ma sens. W pozostałych grupach wieku wartość wskaźnika poczucia sensu w życiu nie różniła się znacząco i wynosiła od niecałych 74% w pierwszych dwóch grupach wieku (tj. od 16 do 34 lat) do 75–76% – wśród osób między 35 a 64 rokiem życia.

Wykres 4.3. Poczucie sensu w życiu^a według wieku (w % osób w wieku 16 lat i więcej)
 Chart 4.3. The sense of meaning in life^a by age (in % of people aged 16 and over)

a Osoby, które zgadzają się lub definitywnie zgadzają się ze stwierdzeniem „Przeważnie myślę, że to czym się zajmuję w życiu ma sens”.
 a People who agree or definitely agree the statement “I generally feel that what I do in life is meaningful”.

Zawarta w punktach 4.1 i 4.2 syntetyczna prezentacja przyjętych rozwiązań metodologicznych oraz podstawowych danych dotyczących religijności i wybranych aspektów dobrobytu subiektywnego stanowi niezbędny warunek dla właściwej interpretacji prezentowanych w dalszej części rozdziału wyników analizy dotyczącej oceny wpływu religijności na zadowolenie z życia oraz poczucie sensu w życiu. Przy czym zasadniczą część tej analizy, zawartą w punkcie 4.4, poprzedza omówienie rozkładu dobrobytu subiektywnego w zależności od poziomu religijności osób.

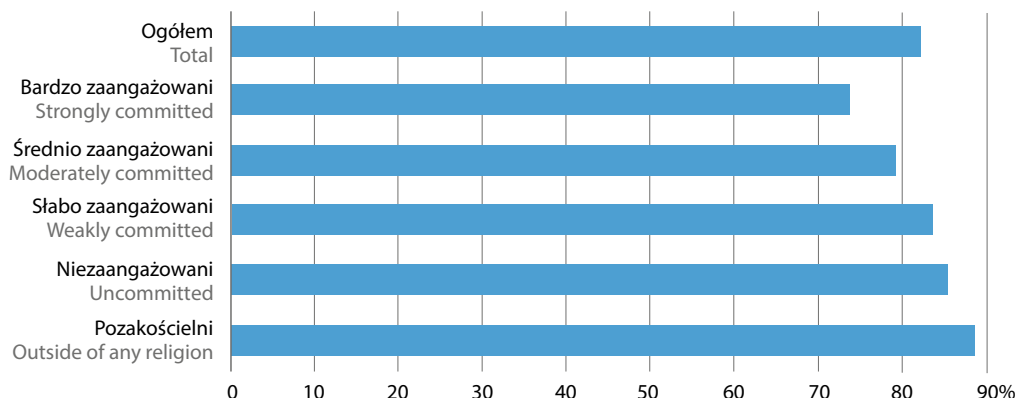
4.3. Zróznicowanie dobrobytu subiektywnego ze względu na poziom zaangażowania religijnego

4.3. Differentiation of subjective well-being in terms of the level of religious commitment

Wyniki Badania spójności społecznej 2018 wskazują na znaczące różnice w poziomie dobrobytu subiektywnego (biorąc pod uwagę analizowane jego aspekty) w zależności od stopnia zaangażowania religijnego. Porównanie dobrobytu subiektywnego wśród osób o różnym poziomie religijności (uwzględniając pięć omówionych wcześniej poziomów wskaźnika zaangażowania religijnego, od osób niezwiązanych z żadną religią i określanych jako osoby pozakościelne do osób bardzo zaangażowanych religijnie) pozwala stwierdzić, iż wraz ze wzrostem zaangażowania religijnego obserwujemy spadek zarówno odsetka osób zadowolonych z życia jak i odsetka osób mających poczucie sensu w życiu. Osoby zadowolone ze swojego życia najczęściej obserwujemy wśród „pozakościelnych” (89%), oraz wśród osób określonych jako niezaangażowane religijnie (czyli takie, które deklarują przynależność wyznaniową, ale nie wykazują żadnej lub wykazują znikomą aktywność religijną) – 86%. W grupie osób zaangażowanych – w zależności od stopnia zaangażowania – wskaźnik zadowolenia z życia wynosił od ok. 74% wśród osób bardzo zaangażowanych do 84% wśród osób słabo zaangażowanych religijnie. Różnica w wartości wskaźnika zadowolenia z życia między grupą osób niezwiązanych z żadnym wyznaniem (pozakościelni) a osobami bardzo zaangażowanymi religijnie wyniosła 15 punktów procentowych (pkt. proc.).

Wykres 4.4. Zadowolenie z życia^a ogólnie rzecz biorąc według poziomu zaangażowania religijnego (w % osób w wieku 16 lat i więcej)

Chart 4.4. Overall life satisfaction^a by level of religious commitment (in % of people aged 16 and over)

a Osoby zadowolone lub bardzo zadowolone ze swojego życia.

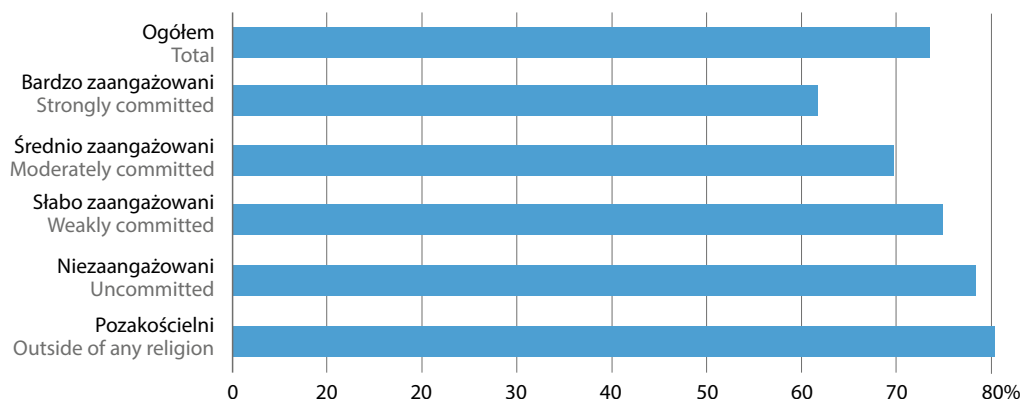
a People satisfied or very satisfied with their lives.

Maksymalna różnica w poziomie wskaźnika poczucia sensu w życiu między grupami osób o różnym poziomie religijności wyniosła prawie 19 pkt. proc. Analogicznie jak w przypadku zadowolenia z życia, relatywnie najczęściej poczucie sensu w życiu odczuwały osoby „pozakościelne” (80,5%) oraz niezaangażowane religijnie (nieco ponad 78%). Wśród słabo zaangażowanych religijnie poczucie sensu w życiu odczuwało

ok.75% osób a w grupie średnio zaangażowanych – ok.70%. Najniższą wartość wskaźnika poczucia sensu w życiu odnotowano wśród osób o bardzo wysokim poziomie zaangażowania religijnego – niecałe 62%.

Wykres 4.5. Poczucie sensu w życiu^a według poziomu zaangażowania religijnego (w % osób w wieku 16 lat i więcej)

Chart. 4.5. The sense of meaning^a in life by level of religious commitment (in % of people aged 16 and over)

a Osoby, które zgadzają się lub definitywnie zgadzają się ze stwierdzeniem „Przeważnie myślę, że to czym się zajmuję w życiu ma sens”.

a People who agree or definitely agree the statement “I generally feel that what I do in life is meaningful”.

Porównując zróżnicowanie poziomu dobrobytu subiektywnego ze względu na różne charakterystyki, w naszym przypadku ze względu na poziom religijności, należy pamiętać, że w praktyce mamy do czynienia nie z jednym czynnikiem determinującym jego poziom ale ze skumulowanym wpływem wielu różnych czynników jednocześnie. Stąd też przedstawione powyżej dane mówią nam jedynie o tym jaki był poziom zadowolenia z życia oraz poczucia sensu w życiu w grupach osób o różnym poziomie religijności. Nie można natomiast na ich podstawie wnioskować o przyczynowości obserwowanej prawidłowości, tj. czy (i w jaki sposób) to poziom religijności wpływa na analizowane w niniejszym opracowaniu aspekty dobrobytu, czy obserwowany efekt jest wynikiem różnic ze względu na inne charakterystyki między zbiorowościami osób o różnych poziomach religijności. Podstawę do wyciągania wniosków na ten temat stanowić mogą natomiast analizy wpływu religijności na dobrobyt subiektywny dokonane z wykorzystaniem modeli regresji logistycznej, gdzie efekt oddziaływania innych czynników jest kontrolowany poprzez uwzględnienie ich w modelu.

4.4. Analiza wpływu religijności na dobrobyt subiektywny za pomocą regresji logistycznej

4.4. Logistic regression analysis of the impact of religious commitment on subjective well-being

W celu oceny wpływu religijności na ogólne zadowolenie z życia oraz poczucie sensu w życiu mieszkańców Polski zastosowano modele regresji logistycznej – odrębne dla każdego z tych dwóch symptomów subiektywnego dobrobytu. Zmienne objaśniane w modelach mają charakter dychotomiczny i odzwierciedlają występowanie u danej osoby danego symptomu dobrobytu. W obydwu modelach zastosowano ten sam zbiór zmiennych objaśniających, obejmujący:

- zestaw cech społeczno-ekonomicznych i demograficznych opisujących respondentów oraz gospodarstwa domowe, których są członkami, a także uwarunkowania indywidualne związane np. z historią życia (niezawierający informacji o zaangażowaniu religijnym)
- poziom zaangażowania religijnego, mierzony za pomocą złożonego wskaźnika, którego uwzględnienie wśród zmiennych objaśniających pozwala zmierzyć i ocenić wpływ religijności na analizowane aspekty dobrobytu subiektywnego, co jest głównym celem analizy.

Wskaźnik zaangażowania religijnego jest zmienną jakościową o pięciu poziomach. Wszystkie parametry opisujące wpływ poszczególnych poziomów zaangażowania religijnego zostały uzmiennione ze względu na wiek.

Powodem tego zabiegu jest fakt, że ze względu na duże zróżnicowanie zaangażowania religijnego w Polsce w zależności od wieku, analizy wpływu religijności na dobrobyt subiektywny w Polsce prowadzone na poziomie całej populacji mogłyby być zbyt ogólne i mylące w swych wnioskach. Uzmiennienie parametrów pozwala przeprowadzić odrębną analizę związku między zaangażowaniem religijnym a dobrobytem subiektywnym w każdej z grup wieku.

Pozostałe zmienne objaśniające mają charakter pomocniczy. Ich uwzględnienie w modelu służy oczyszczeniu ocen dotyczących głównej badanej zależności (między zaangażowaniem religijnym a dobrobytem subiektywnym) z efektów będących wynikiem oddziaływania innych (opisywanych przez te zmienne) czynników oraz zależności między nimi, mogących zaburzać oceny badanej relacji. Pozwala to uzyskać oceny „czystego” efektu wpływu zaangażowania religijnego na zmienne objaśniane.

Parametry dotyczące zmiennych pomocniczych, biorąc pod uwagę taką ich rolę w analizie, nie zostały uzmiennione według wieku. Prowadziłyby to bowiem de facto do odrębnej estymacji modelu dla każdej z grup wieku, co ze względu na dużą liczbę koniecznych do oszacowania parametrów i podział zbioru danych na znacznie mniejsze podzbiory skutkowało pogorszeniem wiarygodności oszacowań.

Wszystkie czynniki pełniące rolę zmiennych objaśniających w modelach (a więc również zmienne pomocnicze) uwzględniono w tablicy 1, przedstawiającej oceny istotności ich oddziaływania na analizowane aspekty dobrobytu subiektywnego w Polsce. Taka prezentacja służy ocenie roli zaangażowania religijnego w objaśnieniu indywidualnego dobrobytu subiektywnego na tle innych potencjalnych determinant. Tablica 2 umożliwia z kolei szczegółową analizę zależności między zaangażowaniem religijnym a dobrobytem subiektywnym. Zawiera ona oceny parametrów reprezentujących wpływ poszczególnych poziomów zaangażowania religijnego (pokazujących siłę i kierunek oddziaływania), zróżnicowane według grup wieku.

Determinanty dobrobytu subiektywnego

Wyniki dopasowania modeli wskazują, iż za najważniejsze determinanty zarówno zadowolenia z życia jak również poczucia sensu w życiu można uznać „typ drogi życiowej” oraz ocenę stanu zdrowia. Ich wpływ jest istotny statystycznie nawet na poziomie 0,1% i są z nimi związane najwyższe wartości statystyki Walda. „Typ drogi życiowej” to charakterystyka wynikająca z odpowiedzi respondenta na pytanie, w którym ma on wskazać jeden ze schematów graficznych opisujących dotychczasowy przebieg jego życia. Odpowiedź na to pytanie zawiera zsyntetyzowaną informację na temat całokształtu doświadczeń życiowych respondenta, ale także – a może przede wszystkim – na temat tego jak postrzega on te doświadczenia oraz całe swoje dotychczasowe życie oraz jak ocenia na tle historii swojego życia punkt (moment), w którym aktualnie się znajduje. W porównaniu z osobami, które swoją drogę życiową uznały za stabilną, tzn. takimi, które na przestrzeni swojego życia nie odczuwały wyraźnych zmian ani na lepsze ani na gorsze, bardziej skłonne do odczuwania zadowolenia z życia jak również dostrzegania poczucia sensu w życiu były osoby, których życie ulegało systematycznej poprawie. Jeśli idzie o drugą z najważniejszych determinant, to poczucie satysfakcji życiowej oraz sensu życia sprzyjał dobry stan zdrowia. Warto zauważyć, że ocena stanu zdrowia zdecydowanie silniej objaśnia zadowolenie z życia niż poczucie sensu w życiu.

Wśród elementów kapitału społecznego, do grupy determinant ważnych z punktu widzenia obu analizowanych symptomów dobrobytu subiektywnego, należał przede wszystkim kapitał rodzinny i w znacznie mniejszym stopniu kapitał towarzysko-sąsiedzki. Przy czym oba rodzaje kapitału społecznego oddziaływały silniej na zadowolenie z życia niż na poczucie sensu w życiu.

Informacja o sytuacji materialnej została wprowadzona do modeli w postaci trzech czynników, opisujących (niezależnie od siebie): sytuację dochodową (grupa kwintalowa dochodu ekwiwalentnego), warunki życia (na podstawie wskaźnika złożonego uwzględniającego standard mieszkaniowy, wyposażenie w dobra trwałe użytku, możliwość zaspokojenia różnego rodzaju potrzeb materialnych i niematerialnych) oraz stan równowagi budżetowej gospodarstwa domowego (również na podstawie wskaźnika złożonego). Wpływ sytuacji dochodowej okazał się nieistotny statystycznie w przypadku zadowolenia z życia. Poziom

dochodów okazał się też bardzo słabą determinantą poczucia sensu w życiu o czym świadczy zarówno niska wartość statystyki Walda jak również niski poziom istotności statystycznej (5%). Dla obu wskaźników dobrobytu subiektywnego istotny statystycznie okazał się wpływ zarówno warunków życia jak również stanu równowagi budżetowej. Oba te czynniki silniej determinowały zadowolenie z życia niż poczucie sensu w życiu, przy czym silniejszą determinantą dobrobytu subiektywnego okazał się poziom warunków życia. Jako ważna determinanta obu rozpatrywanych aspektów dobrobytu subiektywnego zidentyfikowany został czynnik regionalny (opisany za pomocą województwa). Nieistotny statystycznie okazał się natomiast wpływ klasy miejscowości zamieszkania (wieś, miasta wg liczby mieszkańców).

Wśród uwzględnionych w modelach pomocniczych zmiennych objaśniających (tj. nie opisujących zaangażowania religijnego) znalazła się również możliwość wygoszparowania czasu wolnego (obciążenie obowiązkami), czy takie cechy osób jak ich wiek, płeć, poziom wykształcenia, status na rynku pracy (rodzaj aktywności ekonomicznej), czy zawód. Istotny statystycznie wpływ zarówno na satysfakcję z życia jak również na poczucie sensu w życiu odnotowano jedynie w przypadku możliwości wygoszparowania czasu wolnego oraz wieku. Status na rynku pracy stanowił jedną z ważniejszych determinant poczucia sensu w życiu, natomiast jego wpływ na zadowolenie z życia okazał się nieistotny statystycznie. W przypadku poziomu wykształcenia oraz zawodu można mówić o niewielkim wpływie jedynie na poczucie sensu w życiu. W oparciu o zastosowane modele nie zaobserwowano istotnego samodzielnego wpływu płci ani na zadowolenie z życia ani na poczucie sensu w życiu.

Jeśli idzie o główny przedmiot analizy, tj. efekty wpływu zaangażowania religijnego na zmienne objaśniane, to uzyskane wyniki (oszacowania tego efektu) wykazują zróżnicowanie zarówno ze względu na grupy wieku jak i przedmiot objaśnienia (aspekt dobrobytu subiektywnego). Przypomnijmy, iż narzędziem badania tego efektu, tj. zmianą objaśniającą opisującą poziom zaangażowania religijnego, jest złożony wskaźnik zaangażowania religijnego (uwzględniający różne aspekty życia religijnego poszczególnych osób).

Wyniki dopasowania modeli pozwalają stwierdzić, iż poziom religijność miał większy wpływ na poczucie sensu w życiu niż na poziom zadowolenia z życia ogólnie rzecz biorąc. Dotyczy to wszystkich grup wieku za wyjątkiem grupy najstarszej (75 lat i więcej).

Zaangażowanie religijne okazało się istotną statystycznie determinantą poczucia sensu w życiu w przypadku wszystkich analizowanych grup wieku, przy czym najmniejsze znaczenie miało ono dla osób starszych (w wieku co najmniej 65 lat), zaś największe dla osób w przedziale wieku od 35 do 44 lat. W grupach wieku poniżej 65 lat efekt jest istotny na poziomie 0,1% i zaangażowanie religijne zaliczyć można do najważniejszych determinant poczucia sensu w życiu. Pod względem udziału w objaśnieniu znacząco dominują nad nim jedynie dwie najważniejsze, tj. droga życiowa i ocena stanu zdrowia.

Wpływ zaangażowania religijnego na zadowolenie z życia także jest silnie zróżnicowany ze względu na wiek. Ponieważ jest on generalnie słabszy niż w przypadku objaśnienia poczucia sensu w życiu, nie dla wszystkich grup wieku oddziaływanie czynnika ocenione zostało jako statystycznie istotne (przynajmniej na poziomie 5%). Brak istotnej statystycznie zależności dotyczy przedziału wieku od 55 do 74 lat. Ogólny obraz zróżnicowania efektu ze względu na wiek jest jednak podobny w przypadku obydwu objaśnianych aspektów dobrobytu subiektywnego. Również w przypadku zadowolenia z życia najsilniejsza zależność dotyczy przedziału wieku od 35 do 44 lat. W tej grupie wieku, przeprowadzona analiza pozwala zaliczyć poziom zaangażowania religijnego do ważniejszych determinant zadowolenia z życia. O bardzo silnej zależności (istotnej przynajmniej na poziomie 1%) możemy mówić także w przypadku dwóch młodszych grup wieku, a więc finalnie – dotyczy ona wszystkich osób w wieku poniżej 45 lat.

Tablica 4.1. Ocena istotności wpływu potencjalnych czynników objaśniających na zadowolenie z życia ogólnie rzecz biorąc oraz poczucie sensu w życiu

Table 4.1. Assessment of the significance of the impact of potential explanatory factors on overall life satisfaction and sense of meaning in life

Czynnik objaśniający Explanatory factor	Liczba stopni swobody Number of degrees of freedom	Zadowolenie z życia ogólnie rzecz biorąc Overall life satisfaction		Poczucie sensu w życiu Sense of meaning in life	
		statystyka Walda Wald statistics	graniczny poziom istotności p-value	statystyka Walda Wald statistics	graniczny poziom istotności p-value
Województwo Voivodship	15	58,9	<.0001***	52,9	<.0001***
Typ miejscowości zamieszkania Type of locality	4	8,9	0,0625	9,2	0,056
Wiek Age	1	19,2	<.0001***	14,2	0,0002***
Płeć Sex	1	1,3	0,2492	0,1	0,8048
Wykształcenie Educational level	4	5,6	0,2304	11,3	0,023*
Status na rynku pracy Status on the labour market	8	15,0	0,0594	33,2	<.0001***
Zawód Occupation	9	2,2	0,9888	25,3	0,0026**
Sytuacja dochodowa Income situation	2	1,1	0,5884	6,2	0,0441*
Warunki życia Living conditions	2	97,3	<.0001***	34,0	<.0001***
Równowaga budżetowa Household budget balance	2	76,0	<.0001***	16,7	0,0002***
Niepełnosprawność Disability	1	0,4	0,5339	3,8	0,0505
Typ drogi życiowej Type of the way of life (trajectory scheme)	5	292,1	<.0001***	278,1	<.0001***
Kapitał stowarzyszeniowy Association-based social capital	3	4,6	0,205	5,4	0,1457
Kapitał towarzysko-sąsiedzki Friends- and neighbours-based social	3	27,4	<.0001***	16,4	0,0009***
Kapitał rodzinny Family-based social capital	3	169,0	<.0001***	41,1	<.0001***
Ogólna ocena stanu zdrowia General health assessment	4	281,5	<.0001***	163,5	<.0001***
Dostępność czasu wolnego Availability of leisure time	4	37,8	<.0001***	26,6	<.0001***
Zaangażowanie religijne Religious commitment					
według grup wieku: by age group:					
16–24	4	27,4	<.0001***	27,6	<.0001***
25–34	4	18,6	0,001**	33,5	<.0001***
35–44	4	31,7	<.0001***	44,0	<.0001***
45–54	4	12,2	0,016*	37,8	<.0001***
55–64	4	6,1	0,1911	26,5	<.0001***
65–74	4	6,9	0,1398	17,0	0,0019**
75 i więcej and over	4	13,0	0,0114*	10,2	0,0367*

*** efekt istotny na poziomie 1‰; ** efekt istotny na poziomie 1%; * efekt istotny na poziomie 5%; n.s. efekt nieistotny na poziomie 5%

*** significant effect at the level of 1‰; ** significant effect at the level of 1%; * significant effect at the level of 5%; n.s. non-significant effect at the level of 5%.

Wpływ poziomu zaangażowania religijnego na zadowolenie z życia i poczucie sensu w życiu w poszczególnych grupach wieku

Dane przedstawione w tabelicy 2, zawierającej oceny parametrów modeli dotyczących wpływu zaangażowania religijnego na objaśniane aspekty jakości życia, pozwalają poznać szczegółowy obraz związków między tymi zjawiskami w poszczególnych grupach wieku. Prezentowane w tabelicy parametry odpowiadają efektom związanym z poszczególnymi poziomami wskaźnika zaangażowania religijnego. W przyjętych modelach, punktem odniesienia dla ocen wpływu różnego stopnia zaangażowania religijnego na analizowane aspekty dobrobytu były osoby określone jako „pozakościelni”, czyli osoby niewierzące, nie związane z żadnym wyznaniem. Prezentowane oceny należy traktować zatem jako obserwowany efekt innego poziomu zaangażowania na zmienną objaśnianą (który może być pozytywny lub negatywny) w stosunku do tej grupy.

Tablica 4.2. Efekty opisujące wpływ poziomu zaangażowania religijnego na zadowolenie z życia i poczucie sensu w życiu w poszczególnych grupach wieku (oceny parametrów regresji logistycznej)
Table 4.2. The effects of religious commitment on overall life satisfaction and sense of meaning in life (estimates of logistic regression parameters)

Poziom zaangażowania religijnego Level of religious commitment	16–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65–74	75 i więcej and over
	wartości oszacowań parametrów parameter's estimates						
Zadowolenie z życia ogólnie rzecz biorąc Overall life satisfaction							
Pozakościelni Outside of any religion	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
Niezaangażowani Uncommitted	1,018***	0,666**	0,075 n.s.	0,013 n.s.	0,079 n.s.	-0,039 n.s.	-0,336 n.s.
Słabo zaangażowani Weakly committed	1,582***	0,988***	0,624***	0,371*	0,032 n.s.	0,055 n.s.	-0,129 n.s.
Średnio zaangażowani Moderately committed	1,631***	0,757**	1,023***	0,271 n.s.	0,272 n.s.	0,301 n.s.	0,270 n.s.
Bardzo zaangażowani Strongly committed	1,527 n.s.	0,759 n.s.	0,997*	0,974**	0,432 n.s.	-0,002 n.s.	0,016 n.s.
Poczucie sensu w życiu Sense of meaning in life							
Pozakościelni Outside of any religion	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
Niezaangażowani Uncommitted	0,845***	0,653***	0,483***	0,421**	0,434**	0,002 n.s.	-0,220 n.s.
Słabo zaangażowani Weakly committed	1,320***	0,916***	0,751***	0,723***	0,571***	0,346 n.s.	-0,314 n.s.
Średnio zaangażowani Moderately committed	1,156***	1,081***	1,101***	0,883***	0,733***	0,446*	-0,014 n.s.
Bardzo zaangażowani Strongly committed	1,524 n.s.	1,614**	0,964**	0,802**	0,750***	0,261 n.s.	0,247 n.s.

*** efekt istotny na poziomie 1%; ** efekt istotny na poziomie 1%; * efekt istotny na poziomie 5%; n.s. efekt nieistotny na poziomie 5%

*** significant effect at the level of 1%; ** significant effect at the level of 1%; * significant effect at the level of 5%; n.s. non-significant effect at the level of 5%.

Wszystkie istotne statystycznie efekty, dotyczące zarówno zadowolenia z życia jak i poczucia sensu w życiu, są pozytywne. Oznacza to, że zaangażowanie religijne (choćby bardzo niewielkie) pozytywnie wpływa na te aspekty dobrobytu subiektywnego, tzn. osoby w jakimkolwiek stopniu zaangażowane (choćby w tak niewielkim, iż w przyjętej klasyfikacji określone są jako „niezaangażowani”) znajdują się w lepszej sytuacji

(mają wyższy poziom dobrobytu subiektywnego), niż osoby całkowicie niezaangażowane (określane jako „pozakościelni”). Nie jest jednak tak, by wyższy poziom zaangażowania zawsze oznaczał lepszą subiektywną jakość życia. Zróżnicowany jest też obraz dotyczący różnych grup wieku i różnych aspektów subiektywnego dobrobytu.

Zróżnicowanie siły zależności pomiędzy poziomem zaangażowania religijnego a satysfakcją z życia ze względu na wiek przekłada się na zróżnicowanie obrazów tej zależności wyrażonych wartościami parametrów. Wartości parametrów i ocena ich statystycznej istotności potwierdzają wnioski sformułowane przy analizie determinant, iż religijność ma wpływ na poziom satysfakcji życiowej głównie wśród młodszego pokolenia – dotyczy to trzech pierwszych grup wieku (tworzących łącznie przedział wiekowy od 16 do 44 lat) i – w zdecydowanie mniejszym stopniu – osób w wieku 45–54 lata. Wszystkie istotne statystycznie efekty dotyczą wyłącznie tych grup, tj. osób poniżej 55 roku życia.

Ogólnie można powiedzieć, iż w tych grupach wieku zaangażowanie religijne sprzyja zadowoleniu z życia. W przypadku osób zaangażowanych (przynajmniej „słabo”) prawdopodobieństwo odczuwania satysfakcji życiowej jest wyższe w porównaniu z osobami niezwiązanymi z żadnym wyznaniem, niewierzącymi (będącymi grupą odniesienia, określanymi jako „pozakościelni”) lub osobami określonymi jako niezaangażowane religijnie. Zależność nie jest jednak ściśle monotoniczna, tzn. nie zawsze wyższy poziom zaangażowania odpowiada wyższemu poziomowi satysfakcji. W dwóch najmłodszych grupach wieku nie znajdujemy statystycznego potwierdzenia, by prawdopodobieństwo satysfakcji życiowej wzrastało wraz zaangażowaniem powyżej poziomu „słabego zaangażowania”. Jeśli idzie o osoby o najwyższym poziomie zaangażowania religijnego („bardzo zaangażowani”), w dwóch najmłodszych grupach efekty są nieistotne (prawdopodobnie ze względu na małą częstość występowania tego poziomu zaangażowania), zaś w grupie 35–44 lata efekt jest słabszy niż dla „średnio zaangażowanych”. Z kolei w grupie 25–34 lata efekt dla średnio zaangażowanych jest niższy, niż dla słabo zaangażowanych (obydwa efekty istotne statystycznie).

Najwyższe wartości efektów opisujących pozytywny wpływ zaangażowania religijnego na zadowolenie z życia stwierdzono w grupie wieku 16–24 lata. Choć w najwyższej grupie wieku (75 lat i więcej) całościowy wpływ zaangażowania religijnego (łączy efekty dotyczące wszystkich jego poziomów) został oceniony jako istotny na poziomie istotności 5%, to efekty szczegółowe nie są istotne statystycznie i nie pozwalają interpretować kierunku zależności.

Rozpatrując wpływ różnych poziomów zaangażowania religijnego na poczucie sensu w życiu obserwować można podobne prawidłowości jak w przypadku zadowolenia z życia, tj. generalnie pozytywny kierunek zależności (tam, gdzie efekty są istotne), zróżnicowanie zależności według wieku z zanikaniem efektu w starszych grupach wieku oraz pewne zaburzenia monotoniczności zależności.

Wśród osób w wieku od 16 do 64 lat prawie wszystkie efekty szczegółowe okazały się istotne statystycznie, natomiast wśród osób starszych zaobserwowano jedynie jeden istotny efekt (dotyczący „średnio zaangażowanych wśród osób w wieku 65–74 lata). Fakt, że zaangażowanie religijne silniej wpływa na poczucie sensu w życiu niż na zadowolenie z życia przekłada się na większą liczbę efektów istotnych i potwierdzenie statystyczne wyraźnej zależności w dodatkowej grupie wieku (55–64 lata). W przypadku grup, gdzie efekty są istotne, ściśle monotoniczna zależność (im wyższe zaangażowanie religijne, tym większe prawdopodobieństwo doświadczania poczucia sensu w życiu) występuje do poziomu „średniego zaangażowania”. Natomiast istotny statystycznie i silniejszy niż w przypadku „średnio zaangażowanych” efekt dotyczący osób „bardzo zaangażowanych”) stwierdzono jedynie w grupie wieku 25–34 lata. W pozostałych grupach okazał się on nieistotny (16–24 lata) lub zbliżony (ale nieco niższy) jak dla „średnio zaangażowanych” (przedział 35–64 lata).

Podobnie jak w przypadku zadowolenia z życia, najwyższe wartości efektów opisujących wpływ zaangażowanie religijne na poczucie sensu w życiu stwierdzono w przypadku najmłodszej grupy wieku, tj. 16–24 lata. Chociaż ocena na poziomie czynników wskazuje na istotny statystycznie (na poziomie 5%) wpływ zaangażowania religijnego również w przedziale wieku 65 lat i więcej, to efekty szczegółowe są w większości nieistotne statystycznie i nie pozwalają nadać zależności jednoznacznej interpretacji.

4.5. Podsumowanie

4.5. Summary

Dobrobyt subiektywny jednostki, który jest oceniany m.in. poprzez pryzmat zadowolenia z życia oraz poczucia sensu w życiu jest efektem oddziaływania wielu czynników. Są to zarówno czynniki składające się na tzw. obiektywne warunki życia, jak również czynniki bardzo trudno mierzalne (lub wręcz niemierzalne statystycznie) wynikające np. z uwarunkowań o charakterze psychologicznym czy kulturowym. W niniejszym opracowaniu, na podstawie modeli regresji logistycznej dokonano próby oceny wpływu, jaki na dobrobyt subiektywny mieszkańców Polski może mieć ich poziom zaangażowania religijnego. Podstawę analiz stanowiły wyniki zrealizowanego w 2018 r. Badania spójności społecznej. Wzięto pod uwagę pięć stopni zaangażowania religijnego (od osób nienależących do żadnego Kościoła lub związku wyznaniowego i nieaktywnych religijnie po osoby bardzo zaangażowane religijnie, wykazując dużą aktywność w Kościele, tak w sensie religijnym jak i społecznym).

Z przeprowadzonej analizy wynika, iż zaangażowanie religijne stanowi istotną determinantę dobrobytu subiektywnego obserwowanego za pośrednictwem obydwu objaśnianych jego aspektów (tj. zadowolenia z życia i poczucia sensu w życiu), jakkolwiek nie dotyczy to wszystkich grup wieku a siła zależności i wartości efektów są bardzo zróżnicowane według wieku. W młodszych grupach wieku zaangażowanie religijne zaliczyć można do szerokiej grupy najważniejszych determinant dobrobytu subiektywnego, szczególnie jeśli idzie o objaśnienie poczucia sensu w życiu.

Zaangażowanie religijne w znacznie większym stopniu wpływa na poczucie sensu w życiu niż na zadowolenie z życia. W przypadku poczucia sensu w życiu statystyczne potwierdzenie istotnej statystycznie i jednoznacznie interpretowalnej zależności dotyczy też większej liczby grup wieku. Wszystkie potwierdzone statystycznie efekty dotyczące obydwu aspektów dobrobytu subiektywnego są pozytywne, tzn. zaangażowanie religijne raczej sprzyja jego doświadczaniu, choć nie zawsze najwyższe stopnie zaangażowania sprzyjają bardziej niż „średnie”.

Stwierdzono także (co można uznać za ciekawą i ważną obserwację), że wpływ zaangażowania religijnego na odczuwany dobrobyt subiektywny jest najmniejszy w najstarszych grupach wieku, zaś najsilniejsze efekty obserwuje się w przypadku grup najmłodszych. Jednocześnie, rozkład poziomu zaangażowania religijnego według wieku wskazuje, że im starsza grupa wieku tym jest on wyższy, zaś im młodsza grupa wieku, tym rzadziej występują wyższe poziomy wskaźnika zaangażowania religijnego. Można stąd wysnuć wniosek, że trudno jest obserwować efekt zaangażowania religijnego w tych grupach, gdzie wysoki poziom zaangażowania jest zjawiskiem powszechnym. Natomiast w młodszych grupach wieku, gdzie głębokie zaangażowanie religijne jest zjawiskiem stosunkowo rzadkim, obserwuje się silny i pozytywny związek między jego występowaniem a obydwoma analizowanymi aspektami dobrobytu subiektywnego, przy czym szczególnie dotyczy to poczucia sensu w życiu (dla którego zależność jest silniejsza).